Hültl Dezsö,müépitészt

a kereskedelemügyi m.kir.miniszter az "Orsz.Közép.Tanács tagjául öt évi időtartamra kinevezte.

Az Orsz. Középitési Tanács.
VK.1906 máj.16. 9.1.

Hültl Dersö

erőd

Váljubal 111. l.

Ívbeszélő koltségei az esztergomi

Hültl Dezsődr

kverte az dábbi Séptár
kis epulelt

vad

Térey Gábor dr. Gróf
Andrássy Dénes Séptára
Krasznahorka vár alján.
Vas. Lys. 1909. 51. sz.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Hültl Dezső dr. építész ~~szül~~ *) 1870 ~~április 6-án~~

Felsőbányán. Tanulmányait a ~~budapesti~~ b/pesti József-mű-
egyetemen Steindl Imre és Hauszmann Alajos vezetése
alatt végezte s ugyanitt utóbb műszaki doktorrá ~~...~~
avatták. ~~...~~ 1895. ~~...~~ hosszabb tanulmányutat tett
Olaszországban, hol azóta ~~...~~ többször megfordult. Volt
~~...~~ azonkívül Franczia-, Neimet-
és Törökországban. ~~...~~ Sok tervpályázaton vett részt, s
számos díjat ~~...~~ kapott. ~~...~~ Megnyerte a ~~...~~ MMÉE
~~Mérnök és Építész Egylet~~ Jbl-érmét is, ~~...~~
s a ki (rály a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.
H. tervei alapján épültek: a vagyontalan állami hi-
vatalnokok özvegyei és árvái felsegélyezésére szánt
alap bérpalotája ~~...~~ a bpesti Eskü-téren, a Forgó-
féle bérpalota, ~~...~~ a Pajor-féle szanatorium
Budapesten és gróf Andrássy Dénes krasznahorkai
képtárának épülete. A ~~...~~ bpesti Rudasfürdő
tervpályázatán első díjat és a kivitellel való megbízást
H. nyerte el.

MDK

Hültl Dezső dr. építész

A m. építőművészet Párisban és Milanóban. Vállalk. Lapja 1933. máj. 11.

az Iparművészeti Társulatnak tagja, a Magyar Képzőművészeti Társulat örökös törzstagja, a Budapesti Mérnöki Kamara volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, volt alelnöke és műépítési szakosztályának volt elnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja és volt alelnöke, a nagytarcsai ág. hitv. evangélikus egyház felügyelője, a budai ág. hitv. evangélikus egyházközség tiszteletbeli felügyelője, a Luther-Diákotthon kormányzóbizottságának elnöke, a polgári Signum Laudis és a TESz díszjelvény tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1914. augusztus 5-én, nyugalomba vonult 1938. szeptember 1-én. *II., Toldy Ferenc-utca 20.* Távbeszélő a lakáson: 352—517.

Hültl Dezső dr., okl. építész, műszaki doktor, az újkori építéstan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1930/31—1931/32. tanévekben volt rektora, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1917/18—1918/19. tanévekben volt dékánja, az Országgyűlés Felsőházának a műegyetem mérnöki és építészmérnöki kara által választott volt tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács társelnöke, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, valamint e tanács intézőbizottságának, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának tagja, a Steindl-céh elnök-céhmestere, az Országos Középítési Tanács volt elnöke, a Mérnöki Tanács volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet volt alelnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tiszteleti tagja és volt elnöke, a Magyar Képzőművészeti Társulat művész-alelnöke, a Benczúr-Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat tiszteleti tagja, igazgatóságának és választmányának tagja, a londoni „The Royal Institute of British Architects" tiszteleti levelező tagja, a Műegyetemi Athletikai és Football Club-nak, a Műegyetemi Sportrepülő Egyesületnek és a Műegyetemi Lövészegyesületnek örökös tiszteletbeli tanárelnöke, a Corvin-láncnak, a Magyar Érdemrend középkeresztjének és a Corvin-koszorúnak tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja és a Vöröskereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1913. július 28-án, nyugalomba vonult 1940. szeptember 1-én. *XI., Rezeda-utca 5.* Távbeszélő a lakáson: 269—271.

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Herrmann Miksa, okl. gépészmérnök, m. kir. titkos tanácsos, a gépszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Műegyetemnek az 1933/34. tanévben volt rektora, gépészmérnöki osztályának az 1918/19—1919/20. tanévekben volt dékánja, volt m. kir. kereskedelemügyi miniszter, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagja, a Magyar Érdemrend, a finn

E) A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem nyugalmazott tanárai.

Mérnöki és építészmérnöki kar.

MÉRNÖKI OSZTÁLY.

Rohringer Sándor, okl. mérnök, a vízépítéstan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetemnek az 1934/35. tanévben volt rektora, a M. Kir. József Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1932/33—1933/34. tanévekben volt dékánja, volt földmívelésügyi miniszteri tanácsos, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Pestvármegyei Dunavölgy Lecsapoló és Öntöző Társulatnak az 1925—1935. években volt miniszteri biztosa, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának, az Országos Természettudományi Tanácsnak, az Országos Természetvédelmi Tanácsnak, az Energia-Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának, a Darányi Ignác Agrártudományos Társaságnak, a Hajózási és Kikötőügyi Tanácsnak, a Magyar-Német Egyesület igazgatóságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tagja, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja, a Vízépítési Kutatás Nemzetközi Szövetségének tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat hidrológiai szakosztályának tiszteleti tagja, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt, a kormányzói elismerés (Signum Laudis) és a III. osztályú polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1923. október 11-én, nyugalomba vonult 1938. július 31-én. *XI., Budafoki-út 17/c.* Távbeszélő a lakáson: 258—304. (L. 12. pontnál is.)

Kossalka János dr., okl. mérnök, műszaki doktor, a hídépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1924/25—1925/26. tanévekben volt dékánja, a Mérnöki Kamara volt elnöke, az Országos Felsőoktatási Tanács tagja, a Magyar Érdemrend középkeresztjének a tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1916. június 28-án. *XI., Mészöly-utca 5.* Távbeszélő a lakáson: 268—344.

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Sándy Gyula, okl. építész, az épületszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1922/23—1923/24. tanévekben volt dékánja, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Országos Bizottságnak, az Országos Iparügyi Tanácsnak tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja, a M. Kir. Kúria szabadalmi tanácsának ülnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének,

Mérnöki és építészmérnöki kar.

MÉRNÖKI OSZTÁLY.

Rohringer Sándor, okl. mérnök, a vízépítéstan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetemnek az 1934/35. tanévben volt rektora, a M. Kir. József Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1932/33—1933/34. tanévekben volt dékánja, volt földmívelésügyi miniszteri tanácsos, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Pestvármegyei Dunavölgy Lecsapoló és Öntöző Társulatnak az 1925—1935. években volt miniszteri biztosa, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának, az Országos Természettudományi Tanácsnak, az Országos Természetvédelmi Tanácsnak, az Energia-Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának, a Darányi Ignác Agrártudományos Társaságnak, a Hajózási és Kikötőügyi Tanácsnak, a Magyar-Német Egyesület igazgatóságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet választmányának tagja és a vízépítési szakosztály elnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja, a Vízépítési Kutatás Nemzetközi Szövetségének tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat hidrológiai szakosztályának alelnöke, a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának elnöke, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt, a kormányzói elismerés (Signum Laudis) és a II. osztályú polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1923. október 11-én, nyugalomba vonult 1938. július 31-én. *XI., Budafoki-u. 17/c.* Távbeszélő: a lakáson: 258—304. (L. 12. pontnál is.)

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Hültl Dezső dr., okl. építész, műszaki doktor, az újkori építéstan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1930/31—1931/32. tanévekben volt rektora, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1917/18—1918/19. tanévekben volt dékánja, az Országgyűlés Felsőházának a műegyetem mérnöki és építészmérnöki kara által választott volt tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács társelnöke, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, valamint e tanács intézőbizottságának, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának és a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának tagja, a Steindl-céh elnök-céhmestere, az Országos Középítési Tanács volt elnöke, a Mérnöki Tanács volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet volt alelnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tiszteleti tagja és volt alelnöke, a Magyar Képzőművészeti Társulat művész-alelnöke, a Benczúr-Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat tiszteleti tagja, igazgatóságának és választmányának tagja, a londoni „The Royal Institute of Britisch Architects" tiszteleti levelező tagja, a Műegyetemi Athletikai és Football Club-nak, a Műegyetemi Sportrepülő Egyesületnek és a Műegyetemi Lövészegyesületnek örökös tiszteletbeli tanárelnöke, a Corvinláncnak, a Magyar Érdemrend középkeresztjének és a Corvin-koszorúnak tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja és a Vöröskereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kinevezte tett 1913. július 28-án, nyugalomba vonult 1940. szeptember 1-én. *XI., Rezeda-utca* 5. Távbeszélő a lakáson: 269—271.

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Hültl Dezső dr., okl. építész, műszaki doktor, az újkori építéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1930/31—1931/32. tanévekben volt rektora, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1917/18—1918/19. tanévekben volt dékánja, az Országgyűlés Felsőházának a műegyetem mérnöki és építészmérnöki kara által választott tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, valamint e tanács elnöki tanácsának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, valamint e tanács intézőbizottságának, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának és a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának tagja, a Steindl-céh elnök-céhmestere, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet volt alelnöke és egyleti tanácsának tagja, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tiszteleti tagja és volt elnöke, a Magyar Képzőművészeti Társulat művész-alelnöke, a Benczúr-Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságának és választmányának tagja, a londoni „The Royal Institute of British Architects" tiszteleti levelező tagja, a Magyar Érdemrend középkeresztjének és a Corvin-koszorúnak tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja és a Vörös Kereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1913. július 28-án. XI., Rezeda-utca 5. Távbeszélő a lakáson: 269—271, a tanszéken: 259—651.

ságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet út-, vasút- és hídépítési osztályának volt elnöke, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének elnöke, az Internationale Vereinigung für Brückenbau und Hochbau állandó bizottságának tagja, magyarországi csoportjának elnöke, a Neuer Internationaler Verband für Materialprüfungen állandó bizottságának tagja, a „Hungária" Magyar Technikusok Egyesületének örökös tiszteletbeli magisztere, a Műegyetemi Lövészegylet védnöke, a Magyar Érdemrend középkeresztjének, valamint a polgári Signum Laudis érdemrendnek a tulajdonosa. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1916. október 6-án; nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1920. április 20-án. XI., Ulászló-u. 70. Távbeszélő a lakáson: 259—752, a tanszéken: 258—701.

Méhes Zoltán, okl. mérnök, az út- és vasútépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetem mérnöki és építészmérnöki karának az 1937/38. tanévben volt dékánja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagja. Ny. rk. tanári címet kapott 1915. augusztus 17-én, ny. r. tanárrá kineveztetett 1925. augusztus 17-én. II., Udvarhely-u. 16. Távbeszélő a lakáson: 165—848, a tanszéken: 258—602.

Stachó Tibor dr., bölcsészettudományi doktor, a matematika ny. r. tanára, a Matematikai és Fizikai Társulat alapító és választmányi tagja, a Deutsche Mathematiker-Vereinigung és a Gesellschaft für angewandte Mathematik und Mechanik tagja, a „Hungária" Magyar Technikusok Egyesületének magisztere, tart. tüzérfőhadnagy, a hadiékítményes és kardos Signum Laudis, az ezüst és bronz vitézségi érem s a Károly-csapatkereszt tulajdonosa. Egyetemi ny. rk. tanárrá kineveztetett 1935. július 6-án,

zető igazgatója az „Energiapolitika" című tárgykörből avattatott magántanárrá.

Dr. vitéz Bittera Miklós egyetemi c. ny. rk. és gazdasági akadémiai r. tanárnak, a műegyetem mezőgazdasági osztályán „A talajerő fenntartása trágyázással" című tárgykör magántanárának a jogosítványa pedig a „Növénytermesztési politika" című tárgykörre terjesztetett ki.

Ösmerve új magántanáraink tudását és becsvágyát, a legszebb reménnyel tekintünk működésük elé, a legmelegebben üdvözöljük körünkben és munkásságukhoz sok sikert, minden jót kívánunk.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a műegyetemi tanács javaslatára *Krompecher Györgyöt*, *dr. Vályi Ferencet*, *dr. Kádár Lászlót*, *dr. Verő Józsefet*, *dr. Friedrich Lórándot* és *Varga Lászlót* intézeti tanárrá nevezte ki; kinevezésükkel alkalmaztatásuk szerencsésen állandósul.

Távozott körünkből *dr. Fodor Ferenc* egyetemi ny. rk. tanári címmel és jelleggel felruházott egyetemi intézeti tanár, a gazdasági földrajzi intézet igazgatóhelyettese, aki a pécsi tankerület kir. főigazgatójává neveztetett ki; Isten gazdag áldása kísérje nagyjelentőségű új munkakörében.

Ezekután őszinte sajnálattal kell bejelentenem, hogy a törvényszabta életkort elérve, meghajolva a szolgálati idő maximumát megszabó törvényes intézkedések előtt, ez év januárjában hosszú érdemes munkásság után nyugdíjazását kérte *Méhes Zoltán*, az út- és vasútépítéstan ny. r. tanára. A nyugalmat, sajnos, nem sokáig élvezhette, mert csakhamar örök pihenőre tért. Másfél évtizeden át működött a hazai mérnökök szakszerű kiképzésében nagyjelentőségű tanszékén mint vezető tanár, tanári munkásságát megelőző időben sok éven át mint tanársegéd, illetőleg adjunktus fáradhatatlan buzgalommal és szorgalommal, az 1937/38. tanévben a mérnöki és építészmérnöki kar dekánja volt, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet pedig tiszteleti tagját gyászolja az elhúnytban. Emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

Nehezen pótolható nagy veszteséget jelent a műegyetemre *dr. Hültl Dezső*nek, az újkori építéstan ny. r. tanárának nyugalomba vonulása, aki a betöltött korhatárra való tekintettel, de teljes munkaképességében, alkotóerejének teljében saját kérelmére nyugalomba vonult. Egy emberöltőn át fáradhatatlan

József nádor 1939/40

deczky-Kardoss Elemér és *dr. Hérics-Tóth Jenő* egyetemi magántanárnak az egyetemi ny. rendkívül tanári címet adományozta; szívből kívánjuk, hogy további tudományos munkásságukkal még sok sikert és újabb elismerést érjenek el.

Nagy mértékben bővítik programmunkat új magántanáraink. Ezek a következők: *dr. Szily József* okl. mérnök, műszaki doktor, műegyetemi adjunktus és meghívott szakelőadó a „Vízépítési modellkísérletezés" című tárgykörből; *dr. Gärtner Károly* okl. vegyészmérnök, műszaki doktor, volt műegyetemi tanársegéd, m. kir. műszaki tanácsos „A dohány mint élvezeti cikk és ipari nyersanyag" című tárgykörből; *dr. Nyul Gyula* okl. vegyészmérnök és közgazdasági mérnök, bölcsészettudományi doktor, műegyetemi adjunktus, helyettes tanár „Az ásványolaj feldolgozása" című tárgykörből; *dr. Schmidt Eligius Róbert* okl. bányamérnök, geológus, a m. kir. Földtani Intézet adjunktusa „A kutatófúrások anyagának és adatainak feldolgozása" című tárgykörből; *dr. Geleji Sándor* okl. vaskohómérnök, műszaki doktor, a Weiss Manfréd Acél- és Fémművek R.-T. üzemvezető mérnöke „A hengerművek tervezésének elméleti alapjai" című tárgykörből; *dr. Vargha Kálmán* okl. vaskohómérnök, műszaki doktor, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.-T. központi főmérnöke a „Válogatott részletek a hengerművek gépi berendezésének tervezéséből" című tárgykörből; *dr. Nyiredy István* állatorvos, állatorvostudományi doktor, m. kir. gazdasági akadémiai rendes tanár, a m. kir. Tejgazdasági Kísérleti Állomás vezetője, aki a műegyetemen mint meghívott szakelőadó is működött, „A tejtermékek előállítása, különös tekintettel az egészségügyi követelményekre" című tárgykörből; *dr. Oláh László* okl. gazda, bölcsészettudományi doktor, m. kir. mezőgazdasági kísérletügyi főadjunktus az „Öröklástani sejtkutatás" című tárgykörből; *dr. Szabó Miklós* okl. közgazda, közgazdaságtudományi doktor, műegyetemi tanársegéd „A mezőgazdasági értékesítési politika" című tárgykörből; *dr. Takács Imre* közgazdaságtudományi doktor, miniszteri titkár a „Magyar mezőgazdasági munkaügyi közigazgatás" című tárgykörből; *dr. vitéz Fábry Dániel* okl. közgazda, m. kir. tábornok, a legfelső honvédelmi tanács vezértitkára a „Népesedési és gazdasági statisztika a nemzetvédelem szolgálatában" című tárgykörből; *dr. Haidegger Ernő* okl. gépészmérnök, műszaki doktor, m. kir. főbányatanácsos, a Magyar Villamosművek Országos Szövetsége ügyve-

gének, s a tudomány iránti rajongó lelkesedésének, Istenadta rendkívüli tehetségének emlékét velünk együtt sokan áldó kegyelettel fogják megőrizni.

Kevéssel utóbb, 1939. évi október hó 8-án újabb gyász érte a műegyetemet *Strauss Hermann*-nak, a kémiai-fizika nyugalmazott ny. r. tanárának elhúnytával. A megboldogult több, mint négy évtizeden át működött közre a műegyetemen folyó műszaki felsőoktatásban buzgó szeretettel, a műegyetem magas céljai iránti lelkesedéssel, míg az 1936. évben 70 éves korában nyugalomba vonult. Szaktudományának művelésén kívül minden erejét a műegyetemi oktatásnak szentelte. Emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

Mélyen lesujtott a csapás, amelyet a végzet egyetemünkre mért, amikor *dr. Dengl János*, a németnyelvű kereskedelmi enciklopédia és a német kereskedelmi nyelv ny. r. tanára életének 59. évében rövid szenvedés után váratlanul elhúnyt. A megboldogult 21. éve működött mint tanár, előbb a volt királyi magyar tudományegyetemi közgazdaságtudományi karon, majd pedig a műegyetemen, és tanári működésével, valamint tudományos, illetőleg közéleti tevékenységével elévülhetetlen érdemeket szerzett. Mint dekán és legutóbb mint tanácstag lelkes buzgalommal és nagy hozzáértéssel vett részt a műegyetem igazgatásában is, mindig a legnagyobb megértéssel és készséges szeretettel állt a műegyetemi tanács rendelkezésére, élete szinte összeforrt az egyetemével. Velünk együttérző, melegszívű, tisztajellemű, igaz, jó embert vesztettünk benne, aki kedves, szeretetreméltó egyéniségével, őszinte szívjóságával, lelkiismeretes értékes munkásságával rászolgált a tiszteletre, elismerésre, el nem múló szeretetre, mellyel vele szemben adózunk.

Mély fájdalommal és megilletődéssel emlékezünk meg *dr. Grosschmid Lajos*-nak, a matematika ny. r. tanárának, magyar tudományos akadémiai levelezőtagnak elhúnytáról, aki hosszú szenvedés után f. év június hó 13-án 55 éves korában halt meg. A megboldogult sub auspiciis regis végezte tanulmányait, előbb a kir. magyar tudományegyetemi közgazdaságtudományi karon volt a politikai számtan ny. r. tanára; a Pázmány Péter-tudományegyetem magántanára és helyettes tanára is volt. Kiváló tudós, igaz ember volt. Hatalmas nagy tudásával kimagasló egyénisége nem talált ugyan mindenkor és mindenütt kellő megértésre, ennek ellenére egyenesen tovább ment a maga

buzgalommal, szeretettel és lelkesedéssel szolgálta, fejlesztette tudományát, művészetét és a felsőoktatás ügyét. De nemcsak tanári és építőművészi működésével szerzett érdemeket és dicsőséget, hanem a műegyetem ügyvezetésében, úgyis mint dékán, majd rektor, különböző bizottságok, tanácsok tevékeny, értékes tagja felbecsülhetetlen szolgálatokat teljesített és sikerekben gazdag működése tündöklő példaként magaslik ki. Megnyerő harmonikus egyénisége, kiváló emberi tulajdonságai emellett szeretetet és ragaszkodást váltottak ki. Amikor eléggé nem értékelhető, odaadó, érdemes működéséért ez alkalommal is a leghálásabb köszönetünket fejezzük ki, hosszú munkás nyugalmat kívánunk neki, mire fiatalos testi épsége és szellemi frissesége méltán reményt kelthet. Nagy tudását, kiváló képességeit és gazdag tapasztalatait bizonyára még sokáig fogja a közélet terén érvényesíteni. Működésének emléke állandóan itt fog élni közöttünk és emlékeztetni fog azokra a magasztos törekvésekre, amelyeknek a Műegyetem tanári karában ő volt egyik leghivatottabb képviselője.

E súlyos veszteségeken kívül egyéb szomorúságban is volt részünk: a halál megtizedelte sorainkat. Mély megilletődéssel és kegyelettel emlékezünk meg azokról a gyászesetekről, melyek műegyetemünket az elmult tanévben sujtották. Mindjárt a tanév elején ért az első nagy csapás, 1939. évi szeptember hó 30-án váratlanul elhúnyt *dr. alsószentmihályfalvi Sigmond Elek*, a mezőgazdasági kémiai technológia ny. r. tanára, életének 66. évében. A megboldogult több mint három évtizeden át működött mint tanár a műegyetemen, hol szaktárgyának fejlesztése terén világszerte elismert rendkívüli érdemeket szerzett, úgyhogy elköltözése nemcsak a műegyetemnek, hanem az egész tudományos világnak is nagy vesztesége. Szívós kitartással folytatott talajtani kutatásai és kísérletei fényes eredménnyel jártak, melyek a legjelentékenyebbek közé tartoznak, a külföld is teljes mértékben méltányolta azokat és mind közéleti, mind pedig tudományos téren számos kitüntetésben és elismerésben volt része. Hosszú tanári pályája alatt sok kiváló szakembert is nevelt. A műegyetem igazgatásában több ízben mint dékán és választott prodékán is, lelkes buzgalommal és nagy hozzáértéssel vett részt. Nagyrabecsülés és szeretet fűzte hozzá mindazokat, akik finoman érző nemes jóságát, igazságszeretetét, fenkölt jellemét ismerték. Személyes egyéni érdemeinek, nemes egyénisé-

Hültl Dezső

l.

A Pesti Vásoshára

1936. 2-3. sz.

18. l

CAZDÁK BIZTOSÍTÓ

Kérjen különleges ismertetőt és ár-ajánlatot!

ÉPÍTKEZ

melyek

Univer
emelős
sűrített
mozdony
részére.

Azonkívül **villa**
DEMAG
Függőd

Kettős e
és ládák

DEM

Magyarországi vezérképviselet: DÜRR ADOLF okl. gépészm

M. kir. József Nádor Műegyetem, Mech. Techn. Intézet nyomdája (Budapest, XI., M

Hültl Dersö dr

l. 1914.

Bierbposta

34. l.

COR

RASSEGNA ITA

Direzione e amministrazio

T.

MÜEMLÉKE

Hültl Dezső

cvid

Budapesti Hirlap

1917. máj. 5. (cj: Új templom a fővárosban.)

1305 szám

A

Műemlékek tekintetes
országos bizottságának.

Budapest.

A nagyméltóságú mkir
vallás és közoktatási minis-
terium 1907 év március hó
13 án 14703 szám alatt kelt
s az orsovai mkir adóhivatal
hoz intézett rendeletével az
orsovai korona kapolna
1907 évi fenntartási átalánya
czimén 400 koronák utalvá

Hültl Dezső

Ind

Budtechnfejl.

591.l.

kir. Vallás és Közoktatás-

f. évi október 19.-én

elt rendeletével a Müemlé-

tagjává az 1932.

vi szeptember hó 30.-ig

evezni méltóztatott.

okmányt ./. alatt a Bizott-

ával együtt megküldeni

tel felkérem

s munkájában támogatni mél-

ember 9.-én.

HULTL *Dezső*, építész. • Felsőbánya 1870 ápr. 6. Több budapesti középület és bérház építője. Főbb művei a vasutcai Pajor-szanatórium, a Pintér-bérpalota és a Gazda-biztosító háza a Kálvin-téren s a mesterutcai felső kereskedelmi iskola. Legnagyobbszabású műve a kegyesrendiek budapesti székháza. Finom ízlésű építész, akinek formanyelve régebben a renaissance és különösen a barokk elemeiből táplálkozott, míg újabb alkotásai (Szfővárosi Autóbuszüzem garage-a, Magánalk. Biztosító Intézetének székháza) modern törekvésről tanuskodik. Ő volt az első magyar építész, aki 1906-ban Berniniről szóló értekezésével műszaki doktori címet nyert. 1913 óta rendes tanára a József-műegyetemnek.

Gr. G. I. 484-1

Zongora VIII. 243.

Hültl Dezső

vrod

Architectura

62, 63. l 64. l.

< Fluhl Dezső dr >

cikke

< > L'école royale polytechnique à Budapest. Architectura.

XII. Nemzetközi Építőkongresszus és Építőipari Tervkiállítási

Bp. 1930.

40 – 42. l.

képekkel

Hültl Dersö

l.

A Pesti Vámhára

1935. 4. 7. 11. l.

Budapest, 192 9. november 1.-

la urnak,

Budapesten.-

házfelügyelőnk kezeihez lefizetett
tő pengő 50 fillér vételét, mely
200.-P-vel a november-januári

Kiváló tisztelettel

STILUS ÉPÍTŐ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

H ü l t l D e z s ő
építész

A Nép. 1921. jul. 22. (Miért nem indul meg az épitkezés Budapesten?)

Hültl Dezső

vród

Alkotmány

1917. máj. 17.

ügyi miniszter 1908 április 13-án
adóhivatalhoz intézett rendele-

vatalt, hogy az orsovai koronaká-
ítalánya cimén négyszáz 400 kor-át
szedőnek, minta a koronakápolna felü-
tványára elszámolás kötelezettsége
n megjelölt rovat terhére kiadáskép

Eberaimi Kuntz

Hültl Dezső dr

ivod
?

Alapi Gyula dr:
A Komáromi múzeum
új otthonában.
Arch. Ért. 1914.
155. l.

Fenti tervezte
A. Gy.: Mibe került
a komáromi múzeum
épülete? Arch. Ért
1914. 265. l.

702. sz. Bulyovszkyné Szilágyi Lilla pongyolája a „Kaméliás Hölgy"-ből. 1871.

Történeti Osztály.

Hültl Dezső

A kegyes tanítórendiek
budapesti házházának
és főgimnáziumának
építkezése 4-r 36 k l

Bpest 1918.

en

erül-

- pénz

t,

gy

ott".

őést

csi-

for-

/x/ Barabás Miklós Emlékiratai. /Közli Kézdi Kovács László/, Budapest,1902. 26-27.l.

it,

en-

xx

csak

a

M. D. K.

Hültl Dezső épitén

tagja az Erzsébet királyné emlékmű bizottságnak. (1916)

Az Erzsébet királyné emlékmű története.
Bp. 1932, 3

Hültl Dezső

l.

Bán Márton:

Vaci képeskönyv.

Bp. 1943. 38. l. 31. t.

Officina

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **JANUÁR** 2. hét

2 Vasárnap	Jézus sz. n. *Ábel*
3 Hétfő	Genovéva *Benjamin*
4 Kedd	Titusz *Leona*
5 Szerda	Teleszfor *Simon*
6 Csütörtök	Vízkereszt *Vízkereszt*
7 Péntek	Lucián *Attila*
8 Szombat	Szörény *Szörény*

Hültl Dezső

gyód

Berde Mária: Enyed. Erdélyi Városképek.

Bp. 1936. 111. l.

Cölöp teherbirási táblázat.

nyomásra, a kihajlás figyelembe vételével biztonságitényezö $n = 10$

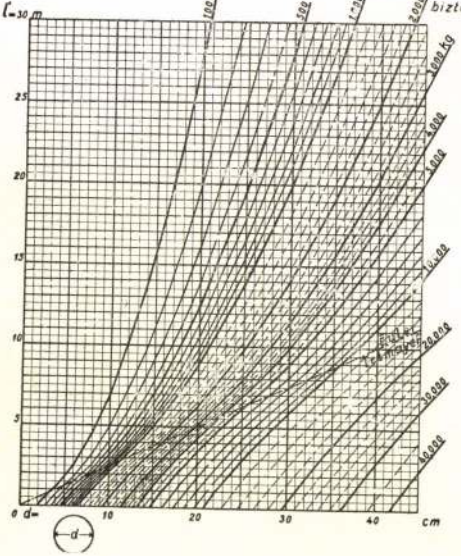

Tetmayer szerint	n	megadott d–(b) hez talált	megadott
		P szorzandó	
Euler	9	1·11	0·9
	8	1·25	0·8
	7	1·43	0·7
	6	1·66	0·6

és ehhez keressük d–(b) t

Kisebb biztonságitényezövel is számolhatunk ekkor

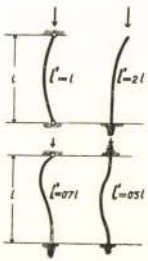

Négyszögfa teherbirási táblázat.

A táblázat $h'=1$ cm vastag sáv teherbirását P' tünteti fel tehát egy oszlop egész teherbirása

$$P^{(kg)} = P'^{(kg)} \cdot h^{(cm)}$$

Ha P adott ugy egy h–t felveszünk és $\frac{P^{(kg)}}{h^{(cm)}} = P'$ és l' metszéspontja megadja a b–t.
Ha az igy kapott b nagyabb mint h, ugy h–t növeljük és uj b–t keresünk.

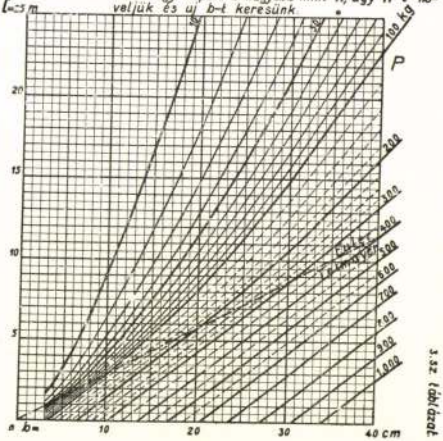

3. sz. táblázat

Hültl Dezső

terverte a zugligeti
angol kisasszonyok
templomát

erőd

Biertempl

XII. l.

Hültl Dezső dr

erőd
a

Bierbrezetesek

2561.

tectona grandis

teakfa

Dr. Hültl Dezső
építész

M.D.K.

A mai hegyesrendi rendház, Halazardium és hettős osztályú főgimnázium tervei alapján készültek el.

Bierbauer István: A magyar szerzetes tanítórendek régi építkezéseiről. 35 l.
Bp. 1930.
Kegyestanítórendek budapesti rendháza.

Hültl Dezső dr.

wód

Bierbauer Virgil dr.

A háborm előtti Budapest építénete.

EÜKKMT 1929.

169-170. l.

(képekkel).

Hültl Dezső

l.

Csikvári Lejed

98 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Hültl Dezső

l.

Dornyay Béla dr

Fellenthal Fellner
Jákab tatai építő-
Művészről, Bp.
1930. 20 l.

Miklova, Tpl

2

Hültl Dénő

A vagyontalan állami hivatalnokok özvegyei és árvái fölsegélyezésére szánt alap bérházának terve ~~fentitől~~ perut-épült Ferencz-jozef ~~[illegible]~~ rakpart és

Ey Kutsis Pertz

Lyod

Építő Ipar

1904. 291. l. 307. h

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

.

i ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Hültl Dezső

tervezte az alábbi épületet.

Építő Ipar – Építő Művészet: 1930. 1–2. sz. 6. l. (A székesfővárosi autobuszgarage épitkezése végetért és a szakértőknek bemutatták.)

9. A középiskola legmagasabb osztályát elvégezte-

10. A középiskola II-ik osztályát elvégezte-e? .....

11. Az elemi népiskola VI-ik osztályát elvégezte-e?

12. Az iparos- és kereskedőtanonc iskola III-ik o

13. Az elemi népiskola IV-ik osztályán felül az ip
elvégezte-e? .....

14. Ipari üzlet, vagy vállalatnál, — ideértve a bá
közlekedést is, — dolgozik-e az utolsó 5 éve
szakításokkal ugyanegy munkanemben (szakmá

15. Őstermelés körében vezető munkási, vagy felügye

16. A 14. és 15. pontok alá nem sorolható egyéb köz-,
bármely foglalkozás körében legalább 5 év óta

17. Ha nem volt 5 éven át, volt-e legalább 3 éve

18. Katonaságnál, vagy csendőrségnél kiszolgált a

19. Az országos színészegyesületnek tagja-e? .....

20. Mióta lakik Budapesten? .....

JEGYZET: Ebből a nyomtatványmintából szü
(IV., Központi városház II. em. 21

Hüttl Dezső dr

tervezte az alábbi épületet

ÉIÉM 1930. 9-10. sz. 39. l. (A kecskeméti piaristák korunyos iskolapalotája.)

Épült 1930-ban.

? .....

.....

.....

tályát elvégezte-e? .....

ros- és kereskedőtanonc iskola II-ik osztályát

.....

ászatot, kereskedelmet s iparszerűen folytatott

belül 3 év óta akár egyfolytában, akár meg-

an)? .....

ői minőségben van-e alkalmazásban? .....

vagy magánszolgálatban ugyannál a munkaadónál

állandóan van-e alkalmazva? .....

át alkalmazva? .....

szt-e? .....

.....

.....

séges mennyiség a központi választmánynál
. sz.) kapható.

Székesfővárosi házinyomda 1914.

Hultl Dezső

Andrássy Dénes
gróf képtára
Krasznahorkaváralján

Terverte fenti.

Andrássy Dénes gróf
képtárának főajtója
Andrássy Dénes gróf
képtárának nagyterme.

Repr.
u. annak alaprajza

Épitő Ipar. – Épitő
Művészet. 1915. máj. 9.

Rákóczi György, I-ső III. 23.

Hunn-avar és honfoglaló sírjaink fülönfüggői.

(Folytatás.)

Szokatlan a sodronyarcos fémgyöngyökkel együtt járó és a fülkarikára forrasztott díszítő lemezek alkalmazása is egyéb fajta függőinken (XIII. ábra 4. 9. sz.), itt azonban a hunn-avar korban gyakori. A felhúzott gyöngyök közül a fülkarika alsó fele két szálból látszik lenni, tele reájuk húzott gömbökkel.

A XIII. ábra 1. száma a sodronynyal díszített három gömb keletkezését mutatja; az 5. sz. azonban csavart sodrony-koszorúival mintha az áttört gömbök őse volna, amellett hogy több felhúzott lapos gyöngy utánzata. Az ilyen sodronykoszorúk egymáshoz forrasztva még mindig szokásosak gombok előállítására a Márvány- és Feketetenger partjain (XIV. ábra 10. sz.).

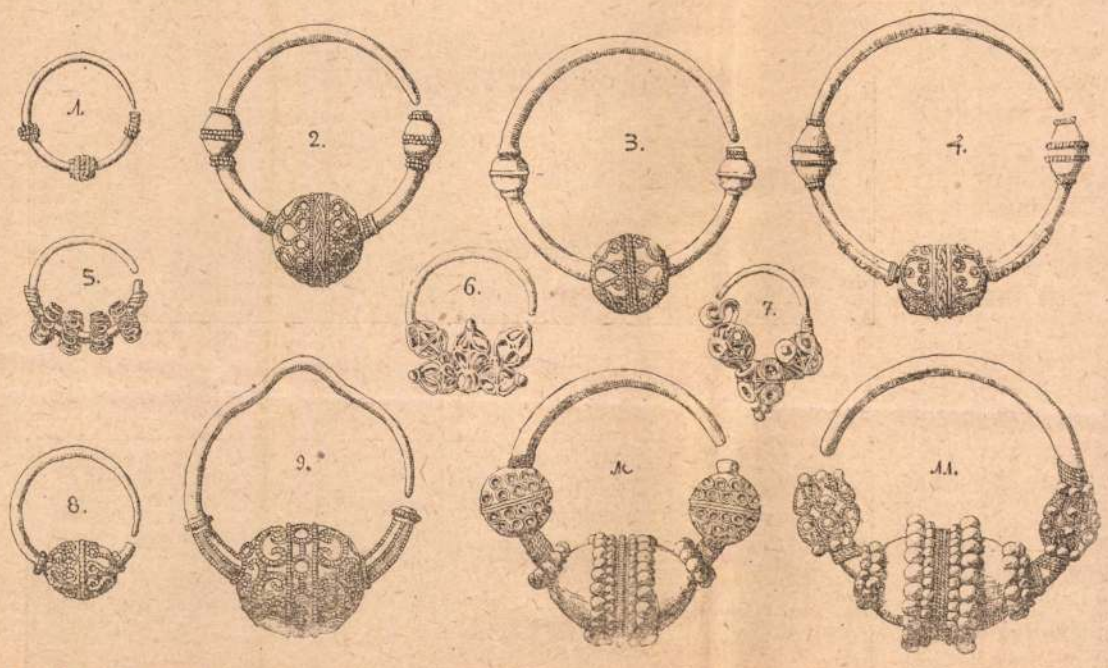

XIII. ábra. Lelhely: 1. Cikó (Tolna m.) 33. sír, arany. Hampel: R. K. E. II. 205. tábla. — 2. Závod (Tolna m.) 17. sír, ezüst. Hampel: R. K. E. 392. lap. — 3. Závod (Tolna m.) 7. sír, ezüst. Hampel: R. K. E. 254. tábla. — 4. Cikó (Tolna m.), ezüst. 423. 193. és 239. sírokb. Hampel: R. K. E. 355. lap és 215. 217. táblák. — 5. Pilin (Sirmányhegy, Nógrád m.) 74. sír. Hampel: Új. Honf. Eml. 71. tábla. — 6. Klostar (horvátországi Bjelovar-Krizevci m.), sárgaréz. Hampel: Új. Honf. Eml. 61. tábla. XI. század Kr. u. — 7. Novi-Banovci, Zimony mellett, áttört arany. Hampel: Új. Honf. Eml. 176. lap. — 8. Cikó (Tolna m.) 265. sír, ezüst. Hampel: R. K. E. 219. tábla. — 9. Mag. Nemz. Muz., arany. Hampel: R. K. E. I. 58. tábla. — 10—11. Tokaj (Zemplén m.), ezüst. Hampel: Honf. Kútf. 571. lap.

A fülkarikára felhúzott gömbökkel díszített függők divatja, tekintve sodronyarc-díszüket, a Kr. előtti időkbe messze visszanyúlik; azonban nagyon kevés változással még ma is tart a Kaukázusban. Ezeket a függőket nem a gömbös-, a „bertő"-dísz jellemzi: hanem *a sodronymunka, a filigrán.* A kaukázusiak felhúzott gömbjüknél fogva (XIV. ábra 1—3.), valamint áttört sodronydíszükrévén, meg a fülkarika díszítő pántjai révén (XIV. ábra 3. sz.) hunn-avar függőink mai folytatásai, ámbár a sodronyarc többnyire köralakká egyszerűsödött, vagy a gömbtengelytől (a fülkarikától) sugárszerűen kiinduló félgerezdekké alakult (XIV. ábra 1. sz.), mintha hunnkori, úgynevezett „kosaras" fülbevalóink (XV. ábra 1—3. 6. 7. sz.) beosztását tartaná szem előtt. Hasonló körös és gerezdes beosztást mutatnak a kisázsiai és a Balkán déli részéből való (XIV. ábra 6—9. sz.) aranygombok is áttört sodronydíszben, amellett hogy a „bertő"-nek is nagy szerepe van rajtuk, miként a kaukázusi gyöngyökön is.

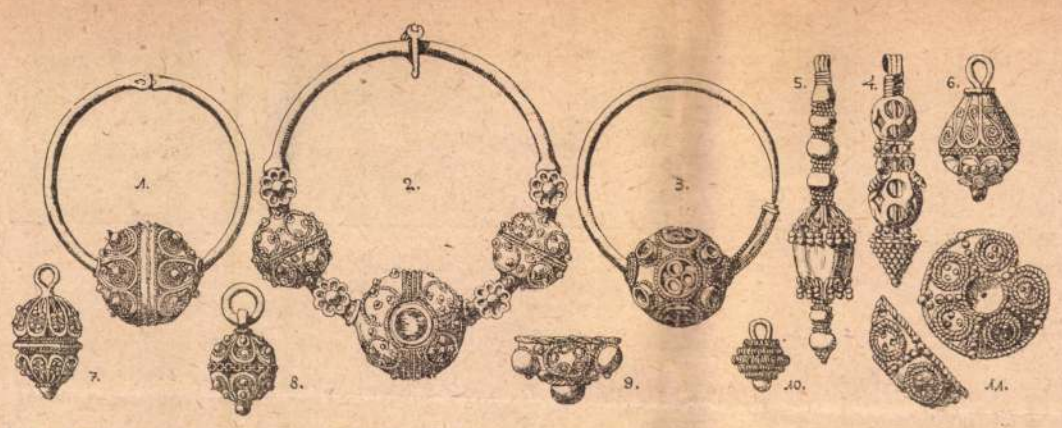

XIV. ábra. 1—4. Kaukázusi ezüst fülbevalók. Zichy J.: Kaukázusi és középázsiai utazásai. 1897. I. kötet 49. tábla. — 5. Ezüst fülbevaló részlete a Kaukázusból. Zichy J.: Kaukázusi és középázsiai utazásai. I. kötet 50. tábla 8. szám. — 6—10. Aranygombok Szalonikiből és Konstantinápoly környékéről, Kisázsiából. Arch. Ért. 1895. évfolyam 434. lap. — 11. A dettai honfoglalási leletből (Temes m.). Arch. Ért. 1896. évfolyam 229. lap. Honfoglalás utáni X—XII. századból.

Mind a sodronynyal, mind az apró gömböcskékkel való díszítés ma is élő eljárási mód a kaukázusi ötvösöknél, valamint a márvány- és feketetengerparti török ötvösöknél. Hogy ez a ma is élő *sodronymunka* nem nyugatról jött renaissanc import, — amire következtetni lehetne a filigran nyugati elterjedtségéből, — azt a mi dettai (Temes megye) leletünk (XIV. ábra 11. sz.) félgömbje bizonyítja, amelylyel együtt lelt egyéb ékszerek a honfoglalás utáni X—XI. századokra utalnak. (Lásd Arh. Értesítő 1896. évf. 229. lap.) A hunn függők fémgyöngyei *drótművesek*, de nem áttörtek (XIII. ábra 2—4. 8. 9. sz.), míg a kaukázusiak egy része áttört (XIV. ábra 1. 4. sz.), valamint a mai török ékszerek is azok, miként a mi honfoglalás utáni függőink is részben áttörtek (XIII. ábra 6. 7. 10. 11. sz.). Különben, hogy a hazai ötvös műgyakorlatból sohasem halt ki *őseink öröke: a sodronymunka* (a filigrán), azt egyebek között a XVI. század végéről származó temesvári kincs hajtűfejei (XII. ábra) is igazolják az újabb korból (Arch. Értesítő 1897. évf. 245. lap), melyek úgy a török, mint a kaukázusi gömbökhöz drótmű és gömböcsdíszs tekintetében nagyon hasonlítanak.

csak a középső nagyot ékíti sodronyarc, a másik két kicsit csak a ketté osztó szalag tagolja (XIII. ábra 2—4. sz.) és csak a későbbi időkben szokásos az áttört gyöngy (XIII. ábra 10. sz. kis gömbjei), vagy a sodronyból alkotott gömb (XIII. ábra 11. sz. kis gömbjei). Honfoglalás utáni és már valószínűleg keresztény időkből valók azon, az ország déli részén lelt függőink, melyeknél három, sőt öt áttört gömb is van a fülkarikára egymás mellé felhúzva (XIII. ábra 7. 6. sz.). Az egyiknek nyolc darab, áttört korongból összeállított aranygömbjei, az abban az időben szokásos „halanték gyűrű"-alakú fülkarikát ékítik (7. sz.), melyen a gömbök lecsúszását felcsavart sodrony akadályozza. Ilyen több felhúzott, de nem áttört fémgömböt mutatnak a székesfehérvári királysírok függője (X. ábra 11. sz.) és ennek édes testvére egy cyprusi (X. ábra 7. sz.). Mindkettőn

A fölhúzott gömbös fülönfüggők legősibb, ismert példánya a karthágói gyarmatból, Tharrosból Szardiniában

utcai homlokzatának III. emeletén jelentkeznek és nagyon hozzájárulnak e homlokzatok élénkítéséhez.

Az iskola tervezésekor az építész a modern hygienia minden kívánalmát szem előtt tartotta. Különös gondot fordított a tervező a folyosók széles, világos elrendezésére, hogy az ifjúság az órák közt a tantermeket elhagyhassa és a folyosókon tartózkodjék, míg a termet kiszellőzik. E célból a folyosók 3 *m* szélesre készültek, sőt a sarkokon és a lépcsőházak közt még tágas csarnokok is vannak, melyek az egész ifjúságot befogadhatják.

Az egész épület IV. emeletét néhány tanári lakáson kívül a rendi növendékek intézete, a „Kalazantinum“ foglalja el. Ez okból a gimnáziumi főlépcső csak a III. emeletig vezet és területe a IV. emeleten más célra használtatott ki.

A „Kalazantinum“ lakószobái 2—2 növendék számára szolgálnak. E szobák közt vannak az 5 elüljáró kétszobás lakásai. A IV. emeleten a nagy ifjúsági kápolna fölött a kispapok két tanterme és az intézet oratoriuma, kis házi kápolnája van.

A növendékek csak a rendházi bejárót és főlépcsőt használhatják. Menekülés esetére a gimnáziumi melléklépcső és egy külön vészlépcső szolgálhat, mely a gimnáziumi szárny III. emeletére vezet le. Viszont egy másik lépcső vezet a padláson létesített nagy, napos terraszra, melyen a növendékek a nagy udvar felé zavartalanul sétálhatnak és a magasban friss levegőt szíhatnak.

Fürdőről, külön betegszobákról, kaszinó- és zeneteremről is gondoskodtak. Az épületben még több könyvtár is van. A Váci-utcára néz a II. emeleten a rend nagy központi könyvtára modern Schlick-Vajda-rendszerű vaskönyvállványokkal — 30.000 kötet elhelyezésére — üvegkarzati járókkal. E könyvtárterem hossza 19 *m*. Mellette van egy könyvtárosi és egy dolgozó szoba.

A gimnáziumban vannak a tanári és az ifjúsági könyvtárak. Mindegyikük olvasóteremmel kapcsolatban, végül a Kalazantinum könyvtára a IV. emeleten, valamennyi a rendi nagy könyvtárral azonos rendszerben berendezve.

Végül a piarista muzeum a rendház II. emeletén a kígyóutcai átjáró fölött kapott egy díszes termet, mely szép modern tölgyfavitrináiba a rend történeti ereklyéit lesz hivatva befogadni.

A részletes tervrajzok jóváhagyása és az építő engedelem megnyerése után az építész az ellenőrrel együttesen — a rendkormánnyal már előbb történt olyan megállapodása alapján, hogy csak elsőrendű és teljes biztosítást nyujtó budapesti iparosokat szólítanak föl ajánlatot adni — előterjesztést tettek, hogy az egyes munkanemekre kiket és hány vállalkozót tartanak fölszólítandóknak. Így a legnagyobb és legfontosabb munkanemre, t. i. a föld-, kőműves, elhelyező és vasbeton-munkákra 11 vállalkozót szólítottak föl, kik közül a Kondor és Feledi cég ajánlatát fogadták el. Az egyes munkanemekre kötött szerződésekben kimondatott, hogy a vállalkozók a rendházat és gimnáziumot teljesen készen 1915. évi június 1-én tartoznak átadni. (Folyt. köv.)

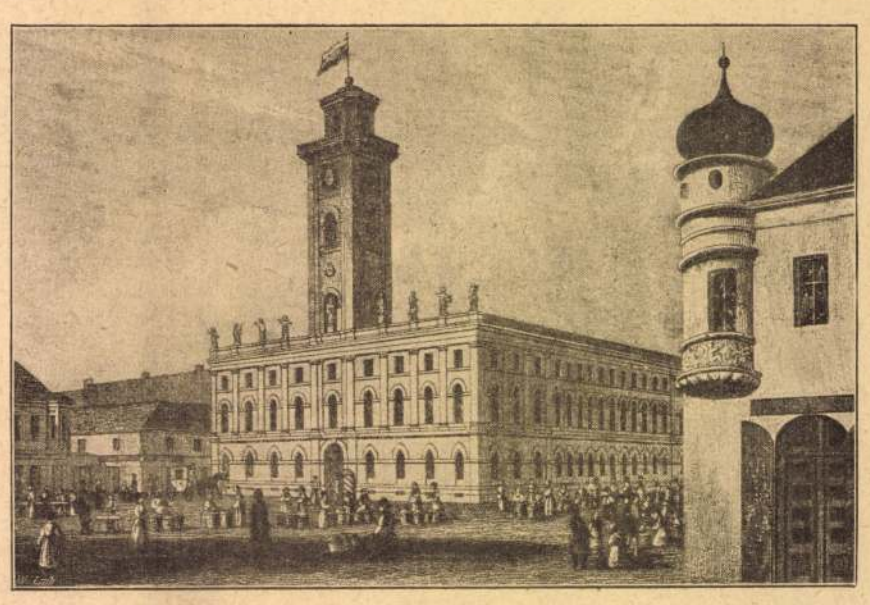

6. ábra. 1855-iki állapot.

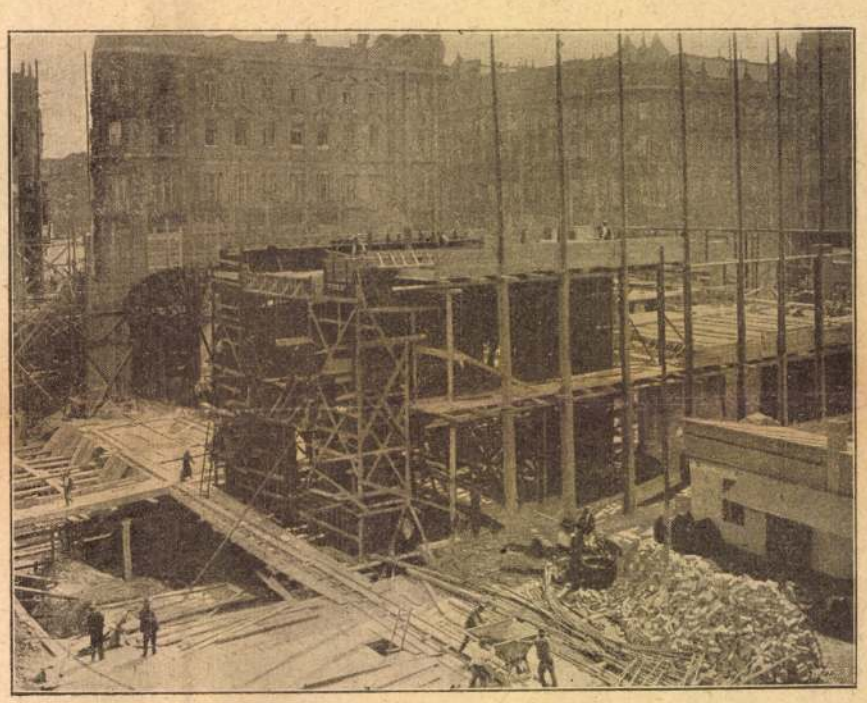

7. ábra. A kígyóutcai átjáró építése.

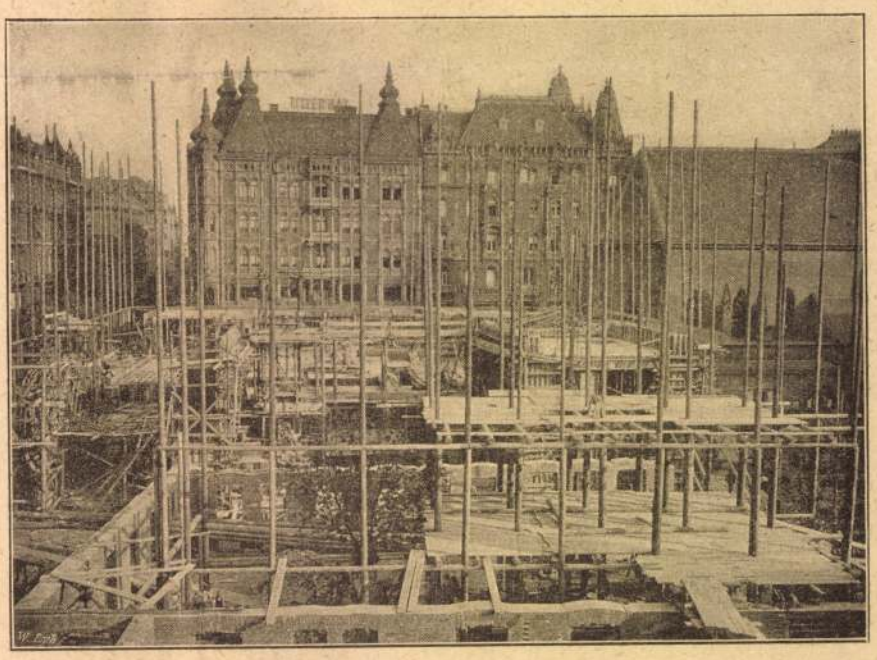

8. ábra. Az építkezés 1914. május 16-án.

kígyóutcai átjáró sarkánál volt megállapítva, lehetetlenné tette volna az egységes homlokzati megoldást. A két homlokzati sík közé egy közvetítő átmenő síkot kellett a középrészben behelyezni, hogy a törés helyett a homlokzat enyhén meghajló vonalat tüntessen fel. Ezzel a homlokzat egységes architektonikus megoldása lehetségessé vált: a főhangsúly e homlokzaton az átjáró hatalmas nyílására esik, mely a széles középrisalit tengelyét állapítja meg.

(Folyt. köv.)

Hunn-avar és honfoglaló sírjaink fülönfüggői.

(Folytatás.)

A felhúzott gyöngyöscsoport. Midőn egy kilyukasztott ékkövet vagy felfűzésre készült agyag- vagy üveggyöngyöt húztak a síma fülkarikára, avagy gyöngy hián fölcsavart sodronynyal, boggal utánozták az egy vagy több gyöngyszemet (XIII. ábr. 1. 5. sz.), hogy élénkítsék, díszesebbé tegyék a karikát; akkor a füldísznek a legegyszerűbb eszközzel való feltűnőbbé tételét eszközölte az emberi szellem változatosság után való vágyódása, törekvése. Őseinknél, valószínűleg, a fülkarikára csavart sodronycsomóból (XIII. ábra 1. 5. sz.) lett a nagyjában gömbalakú fémgyöngy (XIII. ábra), melynek síma fölületét majd mindig felragasztott sodronydísz (XIII. ábra 2—4 8. 9. sz.), vagy gömbsorok (VIII. ábra 10. 11. sz.), avagy a helyükbe lépő kerek lyukak (10. sz.) és egyéb áttörések sorozata (XIII. ábra 6. 7. sz.) díszíti.

A felhúzott fémgyöngyök közül többnyire három darab ékíti a fülkarikát, melyek közül a két kisebb, a fülkarikára csavart szokásos sodronybogoknak megfelelően (XIII. ábra 1. 5. sz.), a fülkarika vastagabb végét és szemben eső közepét foglalja el.

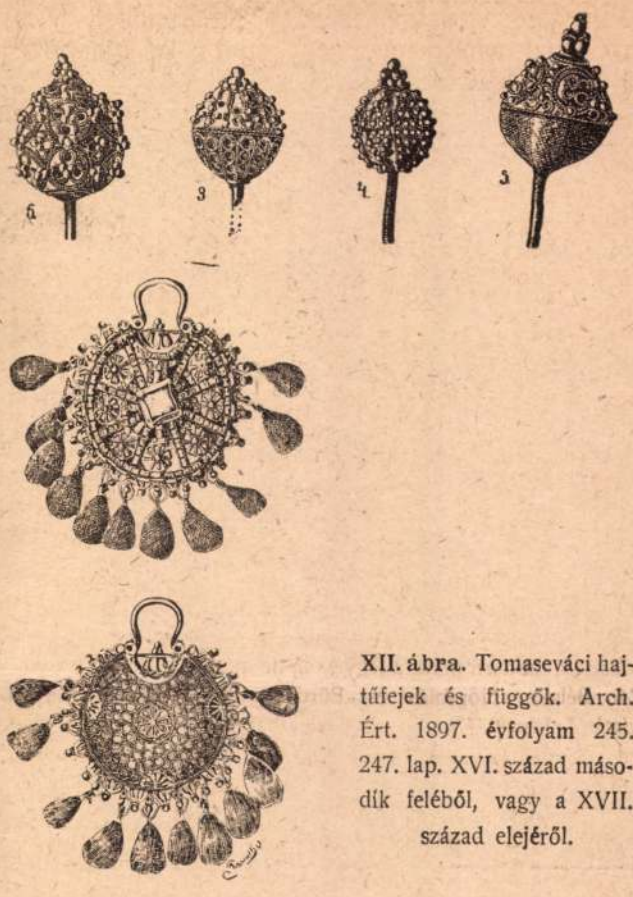

XII. ábra. Tomaseváci hajtűfejek és függők. Arch. Ért. 1897. évfolyam 245. 247. lap. XVI. század második feléből, vagy a XVII. század elejéről.

Minden fémgyöngyöt itt egy, a fülkarika-tengelyre merőleges síkban futó szalag két félgömbre oszt. Ez a szalag néha egy vagy több sodronyszál (XII. ábra 3. 6. 8. 10. 11. sz.), avagy két sodrony között futó sodronyláncfonat (XIII. ábra 2. 4. sz.), mely néha köralakú szemeket képez (9. sz.). A gömb két felén, az osztószalag mellett, a szemdísznél már tárgyalt

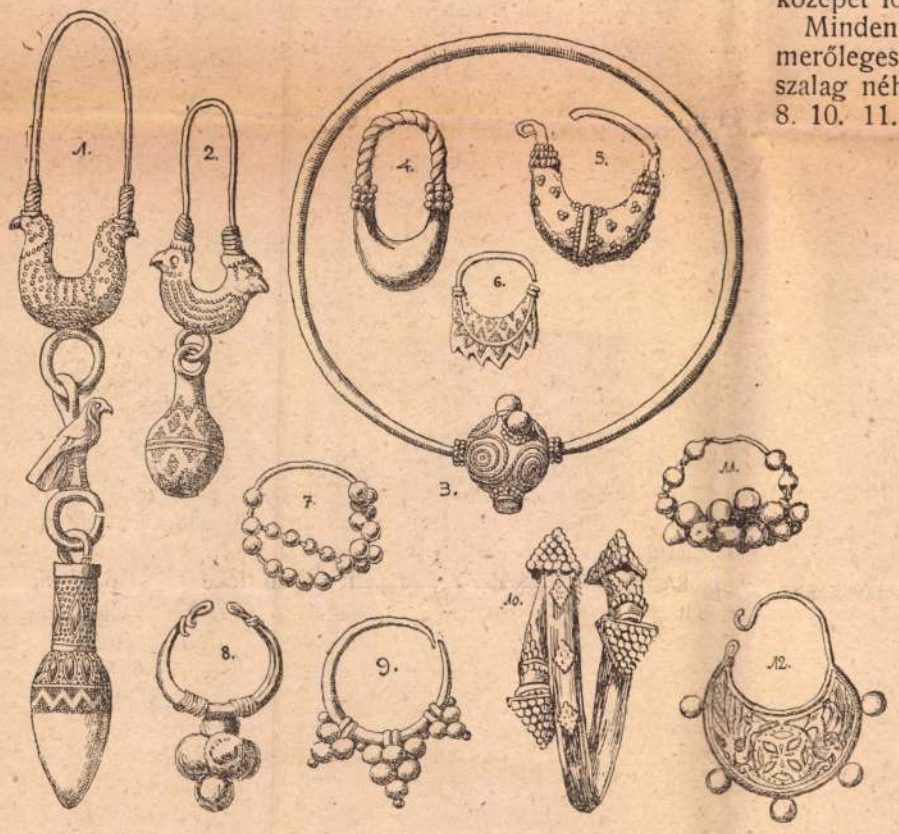

X. ábra. 1. Aranyfüggő Szardiniából, Tharrosból. Perrot et Chipiez: Histoire de l'art dans l'antiquité. Tom.: III. 821. lap. — 2. Arany- függő Szardiniából. Perrot: III. 836. lap. — 3. Fülre való (Perrot szerint „bracelet") Tharrosból, Szardiniában. Arany. Perrot: III. 836. lap. — 4. és 7. Arany függők Cyprusból Marion-Arsinoeből. Ohnefalsch-Richter: Kupros. The Bible and Homer. London, 1893. Plate CLXXXII. és CCXVII. — 8. Cyprusi aranyfüggő Tamasosból. Ohnefalsch-Richter: Kupros CLXXXII. — 9. Egyiptomban talált fülbevaló. Prisse d'Avennes után Ohnefalsch-Kupros CLXII. — 10. Arany hajgyűrű Tharrosból Szardiniában. Perrot: III. 818. lap. — 11. Aranyfüggő. III. Béla magy. kir. és neje székesfehérvári sírleletéből. Arch. Ért. 1901. évf. 83. lap. — 12. Aranyfüggő Cyprusról Dali-ból (Idalion) Cesnola: Cypern. Jena, 1879. VI. tábla. — A régi föniki sírok fölött lelt újabb sírokból való, amelyekben üvegedényeket, meg római bélyeggel ellátott mécseket talált Cesnola, egyen „FAUSTI" bélyeg. A temető kora IV—V. század. Kr. e. Volt egy szőlőfürtös függő is, meg egy keresztes lánccsat is. (Lásd a XVI. ábra 8. sz.)

XI. ábra. Kaukázusifüggő. Zichy Jenő: Kaukázusi utazása I. r. 49. tábla, 23. szám.

sodronyarcokat látjuk sorakozni (2—4. 8. 9. sz), melyeknek legősibb példányait már ismerjük, arany ékszerekről, Ilion-ból. Ezek az irdalt, keskeny szalagból (XIII. ábra 2. 8. 9. sz.) vagy csavart sodronyból (XIII. ábra 3. 4. sz.) alkotott sodronyarcokkal ékes fémgyöngyök még, mind a legrégibb temetőinkből, hunn sírokból jöttek elő; míg a többgyöngysoros osztó szalag mellett síma fölületet mutató hosszúkás fémgyöngyök (XIII. ábra 10. 11. sz.) a honfoglalok sírjaira utalnak, a velük talált egyéb ékszerek folytán. Ezeken a gömbökön a fülkarika-lyukakat is gömbsorok szegélyezik (XIII. ábra 10. 11. sz.). Feltűnő még a fémgyöngyöknek a fülkarikán

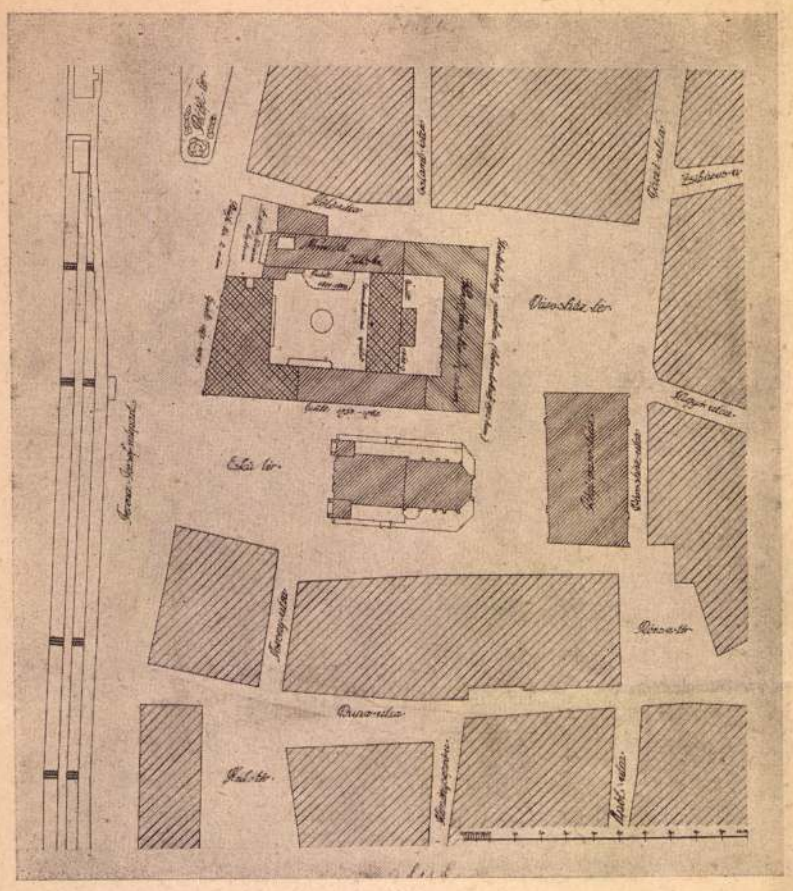

4. ábra. A régi (1900. évi) helyszínrajz.

emelendő épületnek földszintjén és félemeletén üzlethelyiségeket létesíthessen s azokat bérbeadás útján értékesíthesse. Az új épület elkészültéig a rend a régit használhatja. Továbbá a kegyesrend kötelezi magát, hogy az új telken emelendő épületeket a környezet díszének minden tekintetben megfelelő homlokzattal fogja kiképezni s e célból az építő terveket első sorban a székesfővárosnak fogja bemutatni.

Ehhez a 1913. évi április 10-én létrejött kisajátítási egyezséghez a Rend a hercegprimás, esztergomi érsek jóváhagyását 1913. évi május 26-án 3615. sz., a. a vallás- és közoktatásügyi miniszter jóváhagyását pedig 1913. évi július 29-én 117049. sz. a. megnyerte.

Minthogy a kisajátítás útján nyert új telkekbe a régi rendháznak a Városház-térre néző homlokzata és a kötőutcai szárnynak a Galamb utcáig terjedő része egészen a régi gimnázium bejárásáig beleesett, ezért a kisajátítási egyezség jóváhagyása után gondoskodni kellett az imént említett épületrészek lebontásáról. A hirdetett pályázatra az építész hét ajánlatot kapott, melyek közül elfogadták *Trattner* Ferenc vállalkozó ajánlatát, ki minden ráfizetés nélkül a nyerendő anyagért vállalkozott a bontásra. Ez a szerződés megköttetett 1913. évi július 29-én, melynek értelmében a lebontásra kerülő épület 1913. évi augusztus 16-án adatott át neki azzal a kikötéssel, hogy legkésőbb szeptember 30-án a területet az építésnek azonnal való megkezdésére alkalmas állapotban tartozik átadni. Megállapíttatott végül, hogy mely talált tárgyakat köteles a kegyesrendnek beszolgáltatni.

Az építész még 1913. évi május elején beterjesztette a székesfőváros tanácsához az emelendő rendház és gimnáziumi épületnek homlokzati terveit. A tanács 1913. évi május 23-án kelt végzésével a középítési bizottság javaslatához hozzájárulva, a bemutatott homlokzati terveket, *nemesebb építő anyagok* felhasználásával, a külső kiképzésre általában elfogadhatóknak tartja, de több részletre nézve módosítást kíván. E módosítások foganatosítása után az építész újból a tanács elé terjesztette a homlokzati terveket, melyekre nézve a tanács 1913. évi július 1-én tartott ülésében határozott, kijelentve, hogy a homlokzati terveket elfogadhatónak tartja, de újból fölsorolja, hogy mely részek képzendők ki faragott kőből, kőoszlopokkal és kőszobrászmunkával.

A rend kormánya az új társház és főgimnázium részletes tervrajzait és a terület helyszínrajzát 1913. évi október 12-én jóváhagyás végett fölterjesztette a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. A miniszteriumban rövid idő alatt átvizsgálták a rajzokat és az építész személyesen adta meg magyarázatait, valamint személyesen vette át a miniszterium által kívánt módosításokat és utasításokat. Ugyanazon év október 14-én a székesfőváros tanácsa is megkapta a részletes tervrajzokat jóváhagyás végett.

A székesfőváros tanácsa 1913. évi november 28-án kelt véghatározatával a tervezett ötemeletes rendháznak és főgimnáziumnak építésére az engedelmet megadta és ez engedelem címén a rendet 11.700 k. 66 fillért befizetni kötelezte. Részletesen fölsorolja a véghatározatban az építkezés föltételeit, ezek között azt is, hogy a rendnek díjmentesen engedi át a kiszögellékek és lábazatok által elfoglalt területeket, de az ingatlan területén kívül tervezett 71 db. világító aknáért úri jog elismerése címén a rend tartozik 1915. évtől kezdődőleg évenkint 710 koronát a székesfőváros pénztárába befizetni. A részletes tervrajzokon kívül még a külön szakértő által készített vasbetonszerkezeti részletrajzok és statikai számítások is beterjesztettek a tanácshoz, melyeket az 1914. évi október 17-én hagyott jóvá.

A tervezet megoldása nehéz feladat elé állította az építészt. Egyrészt a telek aránylag szűk terjedelme, másrészt a Váci-utca tört homlokzati vonala és az Eskü-út és a Piarista-utca közt levő, körülbelül 3 métert kitevő magassági különbség, végül a programm különböző speciális kívánalmainak kielégítése sok nehézséget okozott úgy a tervezésben, mint a szerkezetek megállapításakor. Maga a váciutcai front kedvezőtlen törése, melynek törőspontja a

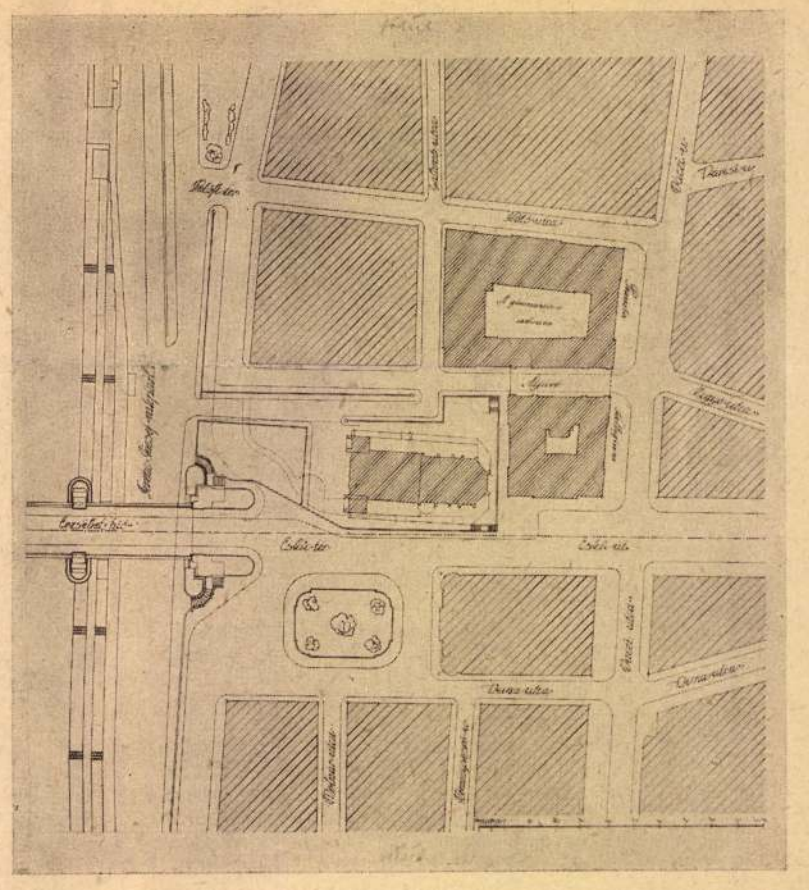

5. ábra. A mai helyszínrajz.

Az esküúti beszögellés — a templom eltávolítása után — a telek négyszögletre kiegészítése által esetleg meg is szüntethető. Ez a kiegészítés a Galamb-utca vonaláig a kegyesrendiek új épületének és iskolájának lényeges átalakítása nélkül könnyen végrehajtható, e telekrésznek a piarista telekhez való csatolása által is.

(Folyt. köv.)

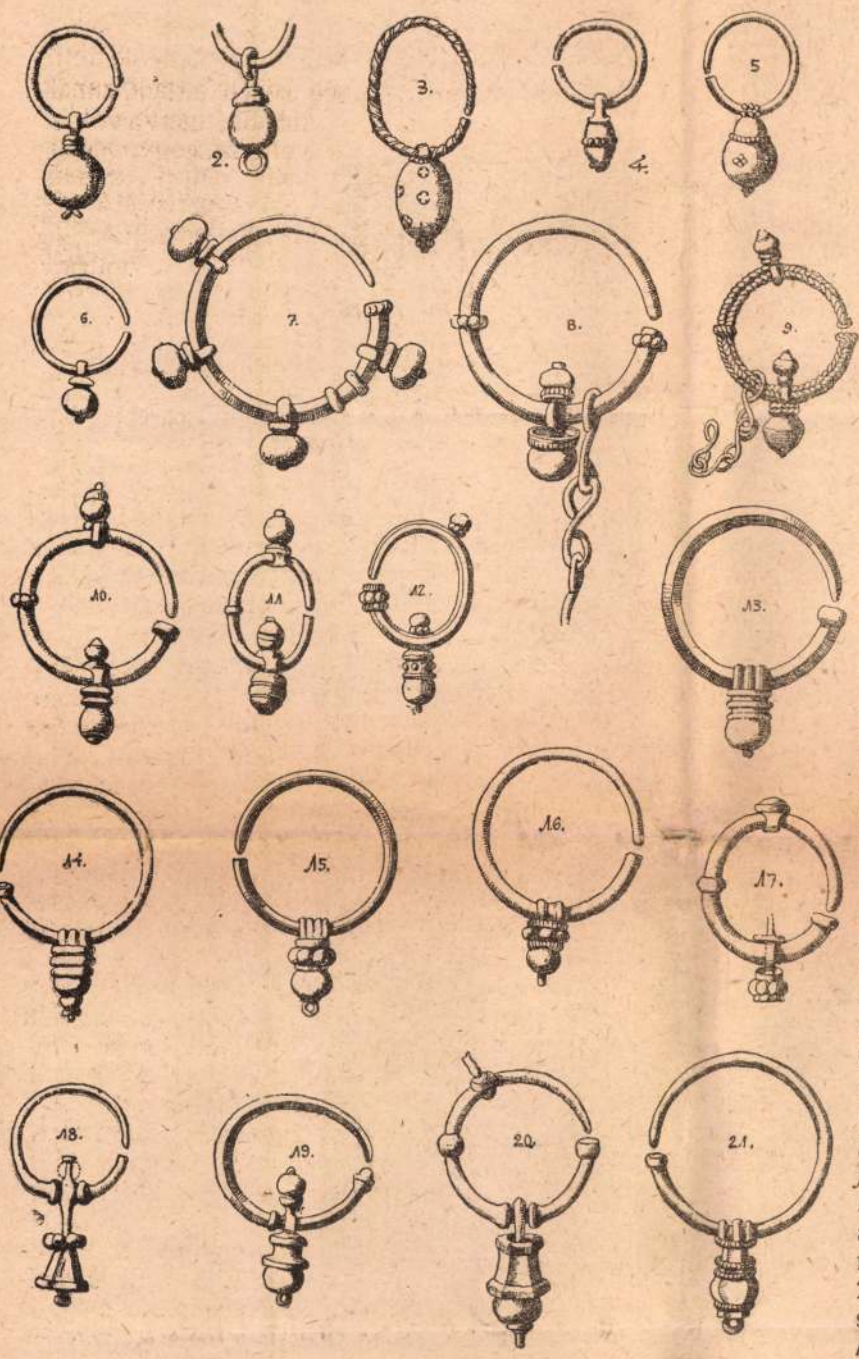

V. ábra. Lelhely: 1. Gátér (Kún-Kisszállás, Pest m.) 161. sír, bronz, fekete gyöngy. Arch. Ért. 1906. évf. 148. lap. — 2. Cikó (Tolna m.) 48. sír, bronz, fehér gyöngy, Hampel: Régebbi Középkor Emlékei. II. r. 205. t. — 3. Gátér, arany. Arch. Ért. 1905. 383. lap. — 4. Regöly (Tolna m.), bronz a gyöngy is 16. sír. Hampel: R. K. E. 299. lap. — 5. Dunapentele (Pest m.) 10. lovassír, arany. Arh. Ért. 1909. évf. 103. l. — 6. Cikó (Tolna m.) 442. sír, bronz, üveggyöngy. Hampel: R. K. E. II. r. 233. t. — 7. Cikó 79. sír, bronz, üveggyöngy. Hampel: R. K. E. II. r. 207. t. — 8. Abony (Pest m.) 137. sír. Arch. Ért. 1904. évf. 304. lap. — 9. Abony (Pest m.) 97. sír. bronz, Arch. Ért. 1902. 254. lap. — 10—11. Nemesvölgy (Mosony m.) 113. sír, bronz. Hampel: R. K. E. I. r. 137. tábla. — 12. Győr. 450. sír, bronz, üveggyöngyök. Arch. Ért. 1904. évf. 39. lap. — 13. Győr. 525. sír, bronz, a gyöngy kék üveg. Arck. Ért. 1905. 26. lap. — 14. Győr. 826. sír, bronz, kékes üveggyöngy. Arck. Ért. 1908. évf. 220. — — 15. Győr. 35. sír, bronz karikás arany, kék üveggyöngygyel. Arch. Ért. 1902. évf. 17. lap. — 16. Győr. 266. sír, bronz, barna gyöngygyel. Arch. Ért. 1904. 21. lap. — 17. Nemesvölgy (Mosony megye) 167. sír. Hampel: R. K. E. 137. t. — 18. Pusztatóti (Fehér m.) arany, gyöngyös. Hampel: R. K. E. I. 57. tábla. — 19. Cikó (Tolna m.) 388 sír, bronz. Hampel: R. K. E. II. r. 225. t. — 20. Cikó (Tolna m.) 33. sír, bronz, gyöngygyel. Hampel: R. K. E. II. r. 342. lap. — 21. Győr. 813. sír, bronz, kékes üveggyöngygyel. Arch. Ért. 1908. évf. 219. lap.

Hunn-avar és honfoglaló sírjaink fülönfüggői.

(Folytatás.)

Virágkosár-csoport. Függőink harmadik csoportját nem szabadon álló, lelógó gömbös-csoportok jellemzik, hanem a fülkarikához forrasztott, lapos, félholdszerű alak, melynek csak előrésze díszített és a fejfelül álló oldala síma (IX. ábra). A félhold fölső szélét többnyire egy, az ívközépen kiálló rész, egy kiugró csücsök két ívre tagolja s így az alak keletkezésének megértése nehézségekbe ütközik miatta, mivel hogy az ősi szimbolikus jelentésű díszeknek és tárgyaknak természeti előképe a mi korunkban már alig-alig ismerhető föl. Holdsarlós fülbevalóink ősét is tanácsos ott és azokban az időkben keresnünk, ahol és amikor a gömbös gúlát találtuk; mert a ma nem értett, egészen ismeretle nalakú s ezért valószínűleg ősi keletkezésű függőink szimbolikus értelme, — ha nem bizonyos, legalább is föltételezhető. Ha fönikiai és részben kaukázusi leletek tanúságtételéhez folyamodunk, akkor nemcsak sarlós függőinknek a természeti előképből lassankint létrejött formáját, hanem gömbős gúláink jelképes értelmével együtt születésük okát és körülményeit is megérthetjük; azonban mindenesetre számolnunk kell a régi fönikiai vallásnak — úgy ahogy ismert szokásaival és kikutatható jelvényeivel, meg szerelvényeivel. A jellemző és magyarázó előképekül kínálkozó néhány fönikiai ékszeralakot, fülönfüggőt a IV. és X. ábrák tárják elénk.

A fönikiai, részben nagyméretű és a több lógó alaknak egymás alá függesztése folytán viselésre alkalmatlan fülönfüggőkről azt tartják a kutatók, hogy sohasem hordta élő nő, hanem hogy vagy csak sírdíszek voltak, vagy Asztarot szobrait ékítették a hivők jámborságából, esetleg mint fogadalmi ajándékok (lásd Perrot és Chipiez: Histoire de l'art dans l'antiquite. Tom. III. 821 lap.)

Asztarot, miként már láttuk a szemdísznél, a *teremtő isteni erőnek a fenntartó, a tovább képző, a tápláló részét személyesíti meg* a Kr. előtti világ vallási nézetei szerint, s így egészen természetes, hogy a neki nyujtott fogadalmi emlékek utánozzák a neki bemutatni szokott égő áldozatnál használt tárgyakat és anyagot. Magasabb műveltségi fokon *a szemes gabona az ember főtápláléka, s így a tápláló isteni erőnek bemutatott áldozati anyagok között első helyet csak a gabonaszemek sokadalma foglalhatja el. Ezért került az Asztarottal összeköttetésbe hozott fülönfüggőkre a modius, a véka*, amelylyel csak felhalmozott gabonát lehetett mérni, mivel a fülei megakasztották a csapófát (IV. ábra 2. 3. sz.). *A véka kis méretű*, aranyból készült, négyszögű, füles *másolatain ott van a gabonaszemekből keletkezett kúp, amely egyenlően általános díszítő formája a fóniki, a kaukázusi és hunn-avar-magyar fülönfüggőknek.*

A IV. ábra 3. sz. cyprusi fülönfüggőjén *a véka fölötti, síma oldalú alakban könnyű felismernünk a déliek* felnyúló, hosszú fülű *virágkosarát, amely azután az Asztarotnak szállított virágok jelképeként kerülhetett össze a gabonamérővel, melyből kilátszik a tápláló erő szimboluma: a szemcsékből álló kúp* (lásd a IV. ábra 2. számát is).

Ennek a virágkosárnak jellemző és félre alig ismerhető utánzatát látjuk egy, a Kaukázus fölötti poltavai kormányzóság kurgán-sírleletének egy darabja képében (III. ábra2. sz.), amelyen a kosár szája is észlelhető a szétnyíló sarló felső ívei között. A poltavai kosár külső oldalának sugárszerűen álló domború és homorú dísze, egy cyprusi kosárfüggő (IV. ábra 4. sz.) hasonló beosztású díszével egyetemben olyan jellegzetes alakot őrzött

A piaristák budapesti építkezése.

Néhány hónap előtt, 1917. évi november hó 7-én volt 200 esztendeje annak, hogy a kegyesrendiek iskolája az akkori Pesten megnyílt. De ez az iskola korántsem az 1913. évben lebontott piarista gimnasium telkén állott, hanem az 1913. évben megszünt Városház-téren, ennek a déli részén, az 1900. évben lebontott városház nyugati oldalához ragasztva; ablakai a mai plébánia-templomra néztek szemben a templom szentélyének ablakaival. Egyszerű, kezdetleges szerény házacska volt ez 5—6 helyiséggel, melyekben két osztály, aztán a rendház lakása és háztartása helyezkedett el (2. rajz, Rómer Flóris térképének részlete: a 193. sz. telek, a jövő számba)n.

1. ábra. Az esküúti és váciutcai homlokzat. Tervezte: dr. *Hültl Dezső.*

Ebben az épületben természetesen nem sokáig maradhattak; már 1718-ban nekik ajándékozta a város a jezsuitáktól megvett azt az épülőben volt házat, mely amannak közelében a mai Galamb-utcában ennek nyugati homlokzatán elterülő, „görög udvar“ telkén emelkedett, amely telken ma a görög templom és a hozzátartozó épületek állanak (3-ik rajz: Balla Antal 1790-iki térképének részletén a 45. sz. telek). Ebbe az emeletes házba már 1718. okt. 31-én beköltöztek; itt már sokkal több és tágasabb helyiséget találtak; azért 1719-ben már iskolai szinházat is rendeztek be.

Bár ez épület szomszédságában később több telket megvettek, mégis a Rómer térképén Fő-térnek, Balla térképén Forum Principalénak nevezett, későbbi Városház-térre néző és 1703. évben épült Glöckelsberg-palotára (amely később Eszterházy Ferenc gr. tárnokmesteré lett) vetették szemüket, amelyet 1755-ben meg is vettek, és amelybe 1762-ben be is költözködtek. Ezen a telken, mely a régi Városház-tér a Kötő-utca, a dunapart és a plébánia-templom közt terül el, állottak 1913-ig a piarista iskola épületei, melyek közül 1913-ban csak a saroktornyos Eszterházy-épületet bontották le, mert csak ez állott az új építkezés útjában: a többi épületet, melyekkel a piaristák iskolájukat és rendházukat az idők folyamán (1762-ben a templom felé kétemeletes épülettel, 1845 ben a dunaparti kétemeletes saroképülettel, 1863-ban az udvarban a Dunával párhuzamosan álló háromemeletes „gimnáziumi szárnnyal“, végre 1885-ben a kötőutcai „nemzeti iskolával“, melyet a város 1803-ban épített) kibővítették, Budapest tanácsa 1917. évben kitataroztatta és bérbeadta a magyar kormánynak. A 4. képen a lebontott palotát látjuk, az 5. ábra pedig az 1913. év előtti helyszínrajz.*)

De a piaristák az említett ötféle épületcsoporttal nem látták befejezettnek a kollégium építését, és már a múlt század utolsóelőtti évtizedében gondoltak az épületek egységesítésére és kibővítésére. A tervezgetések azonban addig húzódtak, míg 1892-ben fölmerült az eskütéri híd terve és ezzel kapcsolatban az új híd környékének szabályozása, megfelelő átalakítása, ami a piaristáknak a híd mellett levő telkét nagyon is közelről érintvén, addig, míg a hídnak és a Városház-tér szabályozásának kérdése meg nem oldatott, addig a piaristák terveit is függőben kellett tartani, annál inkább, mert arról is volt szó, hogy másutt kell helyet keresni. Az alkudozások és tárgyalások éppen 20 esztendeig tartottak, és a városi törvényhatóságnak 1911. évi június 11-én hozott határozatával végződtek, mely határozat a piarisiák új telkét véglegesen megállapította és az építkezésre vonatkozó egyéb alapkikötéseket is a kegyesrendiekkel egyetértésben elfogadta.

A végleges telek és környékének helyszínrajza a 6. rajzban látható. Eszerint az új telket a Váci-utca, Eskü-út, Eskü-tér, Galamb-utca és a Kötő- (ma Piarista-) utca határolja. A Kígyó-utca meghosszabításaként ezzel egy szintben az új épület alatt gyalog- és kocsiúti aluljáró létesült a Kigyó-utcáéval egyenlő ($6^0 = 11{\cdot}37$ *m*) széles séggel, magassága pedig az épület földszintjén és félemeletén át az első emeletig nyúlik föl, körülbelül 8 *m* magas nyílást engedve a Duna felé. A telek minden homlokzata egyenes, csak a Váci-utcában nem, mert itt az utca keleti homlokzatával párhuzamosan a vonal a Kígyó utcánál megtörik.

Az új telek a székesfővárossal kötött egyezség szerint 1485 négyzetöl, melyért a kegyesrend régi telkeit 1775 négyzetölet a városnak átengedte. Az új telek annyiban szabálytalan, hogy a plébánia-templom kedvéért az esküúti homlokzat derékszögletű beugrásszerűleg körülbelül a fele lett a vele párhuzamos másik homlokzatnak; de magát a telek fölhasználását — a kígyóutcai aluljárón kívül — semmiféle szolgalom sem nem terheli, sem nem korlátozza.

---

*) Ez adatok és képek Friedreich Endre tanár értekezéséből valók, mely a főgimnázium 1913/14. évi értesítőjében jelent meg, és amely 77 oldalon és 40 képben ismerteti a régi piarista telkek és épületek történetét, valamint az új épület alapárkainak kiásásakor talált török fűtő berendezéseket és egyéb leleteket.

gubacsi gát elhagyásával a soroksári dunaágat közvetetlenül a Csepelsziget csúcsán, vagyis a szivattyútelepnél zárják el. Ezzel a fővészkiömlőt nem szükséges a gubacsi gátig 4600 *m* hosszúságban megépíteni, hanem az sokkal rövidebb úton, a szivattyútelep mögé 160—200 *m* hosszúságban is kitorkolhat a soroksári dunaágba. Hogy pedig az új kikötőt be ne szennyezze, a mai egyetlen, Duna alatti 2 *m* átmérős főnyomócsövet a hajózó csatorna alatti 5 bujtató csővel meghosszabbítják egészen a Csepelsziget csúcsán túl a nagy Dunáig: ez lesz a rendes kiömlés 5 *mm* esőig, ennél nagyobb esőre a mai kiömlő vascső helyébe három új vascsövet helyeznek el, mindegyik szintén 2 *m* átmérős és ezen a négy helyen fog a Dunába ömleni mind a 27 köbméter.

A mai nyomó csatornát közvetetlenül a gépházból való kijövetelénél megszüntetik, hanem ehelyett délre kanyarodva egy új nyomó csatornát építenek (650 *m* hosszú és $2{\cdot}_{30}$ *m* átmérős), ez a soroksári dunaág előcsatornája alatt — $2{\cdot}_{50}$ *m* mélyen egy 100 *m* hosszú és 1 *m* átmérős bujtató csőben folytatódik, és egy 500 *m* hosszú, $2{\cdot}_{30}$ átmérős nyomó csővel torkol a Dunába, tehát az egész nyomó cső 1250 *m* hosszú. A betorkolást egy — $4{\cdot}_{00}$ *m* mélyen fekvő s 75 *m* hosszú, 2 *m* átmérős vascsővel tervezik. Ezen a nyomó csövön fogják rendesen az $1{\cdot}_4$ m^3 szennyesvizet ötszörösre higítva, azaz 7 m^3/mp-t a Dunába szivattyúzni; ha esőkor ennél többet kellene, akkor a többi 20 m^3 már a három új vasnyomó csövön át jut a Dunába. Ugyancsak a gépház végétől indul ki az új 600 *m* hosszú vészkiömlő is, $5{\cdot}_{20}/2{\cdot}_{90}$ *m* lapos tojás-szelvénynyel a soroksári ágba, rendkívüli veszedelem esetére.

*

A hungáriaúti és a kőbányai vízszedő területek lecsapolására szükséges lesz még a $8{\cdot}_5$ *km* hosszú hungáriaúti főgyüjtő, mely közel 9 millió koronába kerül. E főgyüjtő megépítésével megindítható egyszersmind a rendes évi budget terhére építendő mellékgyüjtők és mellékcsatornák átépítése is, melylyel a még hátra levő vízszedő területek végleges csatornázása is befejezhető lesz.

Fontos feladat ugyanis Budapesten a csatornázás kezdő és befejező szervének: a házakat közvetetlenül szolgáló utcai közcsatornáknak és a szivattyútelepre szolgáló főgyüjtőknek egy közbeeső szervvel: a rendszeres mellékgyüjtők hálózatával való kiegészítése és szerves kapcsolatba való hozatala. Nem lehet ugyanis műszakilag tökéletes megoldás, hogy a mai, már évtizedek óta meglevő s kis esésű közcsatornákkal minduntalan kilyukgassák a milliókba kerülő főgyüjtőket, hanem sokkal célszerűbb azokat egy-egy mellékgyüjtővel felfogni, és csak ezt az egy mellékgyüjtőt betorkolni, mely azután a beleömlő utcai közcsatornáknak is kedvezőbb lefolyást engedhet. Ezeknek az építését *Pirovits* Aladár székesfővárosi műszaki tanácsos sürgette évek óta, és az ő tervezése szerint épült is már a dohányutcai és múzeum-, vámház-körúti ily mellékgyüjtő, mely hatalmas méreteivel ($2{\cdot}_{00}$ *m* magas, $1{\cdot}_{50}$ *m* széles) kitűnő szolgálatot is tesz.

Hasonlóképp befejezendő még a dunaparti főgyüjtő is, mely jelenleg csak az V. kerületi Wahrmann-utcáig van megépítve; ezt a Rákospataknak a Dunába való kitorkolásáig meghosszabbítják; ez a Wahrmann-utcától kezdve a Kárpát-, Révész- és Pannonia-utcán át a Rákospatakig $3{\cdot}_{00}$ *km*. Ezzel kapcsolatosan azonban az egész Angyalföld csatornázását is meg kell véglegesen oldani. Ez annyira mélyen fekvő és lapos terület, hogy ezt a lipótkörúti főgyüjtőbe kapcsolni nem lehet, hanem az egész és most már sűrűn lakott területnek külön, egy mélyen fekvő főgyüjtőt kell építeni, hogy az utcák csatornái még kellő esést kapjanak, — és annak a főgyüjtőnek vizét körülbelül a mai Tahi- és Röppentyű-utca találkozása tájékán egy kisebb átemelő szivattyúteleppel a Hungária-úti főgyüjtőbe emelni; ez ismét félmillió koronába fog kerülni és 1915—1919. években lesz befejezendő.

Az itt felsorolt főgyüjtők kiépítésével ekkor Budapest székesfőváros egész területének csatornázása be lesz fejezve, csupán csak a mellékcsatornahálózatot kell tovább fejleszteni, illetőleg a helytelen irányúakat és kis esésűeket újakkal kicserélni, melyek tervezésével most foglalkozik a székesfőváros csatornázó osztálya *Pirovits* műszaki tanácsos vezetése alatt.

Végre Budapest balpartján a csatornázó munkákkal együtt remélhetőleg 1920. évig a Rákospatak is szabályozás alá kerül; ennek költsége összesen körülbelül 1 millió korona. Az Aranyhegyi árok rendezése csupán telekkisajátításokkal felmerült nehézségek miatt késik, különben is a budai hegyi vizek rendezésének keretébe tartozik.

Budapest csatornázásának összes költségei.

Összegezve a vázlatosan közölt adatokat, Budapest székesfőváros csatornázását a következő adatok jellemzik:

A) Meglevő csatornázás.

I. Budapest székesfőváros csatornahálózata a mult századtól 1907-ig.

a) *mellékcsatornák:*

a Duna jobbpartján	$81{\cdot}_{000}$ *km*
a Duna balpartján	$257{\cdot}_{110}$ „
értéke 11,198.895 k., összesen	$338{\cdot}_{110}$ *km*

b) *főgyüjtők:*

a szivattyúteleppel, épült 1891—1907. közt a Duna balpartján, értéke 9,662.401 k.	$23{\cdot}_{288}$ *km*
A) A meglévő csatornázás értéke 20,861.296 k.	$361{\cdot}_{398}$ „

B) Jövő csatornázás.

II. Az általános csatornázás fejlesztése 1920-ig.

1. *Óbuda* általános csatornázása körülbelül (1912—1914. közt)	2,220.000 k.
2. Buda általános csatornázása körülbelül (1914—1919. közt)	6,500.000 k.
összesen	8,720.000 k.

III. Az általános csatornázás befejezése a balparton.

1. A fővészkiömlő kiépítése (1915—1916. év)	100.000 k.
2. A soroksári dunaág szabályozásával egybekötött s a székesfővárost terhelő munkák, ú. m. 3 új 2 *m* vascső, csepelszigeti kitorkolás stb. (1915—1917. év)	2,700.000 k.
3. Hungáriakörúti és a kőbányai főgyüjtők kitorkolásai körülbelül (1915—1917. év)	150.000 k.
4. A soroksári ágat tápláló vízáteresz és a szivattyútelep átalakítása (1915.)	900.000 k.
5. Kelenföld csatornázása (1914—1916. év)	2,700.000 k.
6. A nagy hungáriakörúti főgyüjtő építése (1916—1920. év)	8,750.000 k.
7. Az Angyalföld és környékének csatornázása körülbelül (1916—1919. év)	500.000 k.
Az általános csatornázás befejezése	15,800.000 k.
8. Rákospatak szabályozása (1910—1920. év)	1,000.000 k.
9. A Ferenc-József-lépcsős rakpart átalakítása és a kőpartok kijavítása	1,000.000 k.
II. és III. Az általános csatornázás befejezése a balparton	17,800.000 k.

IV. Hegyi vizek levezetése.

a) Az óbudai I. vízszedő völgy hegyi vizeinek levezetése (1915—1920. évek közt)		300.000 k.
b) Az óbudai II. és III. vízszedő völgy hegyi vizei (1915—1920. évek közt)		350.000 k.
c) A budai IV. (Ördögárok) völgye: az Ördögárok beboltozása a Csaba-utcától a vámig (1915—1920. évek közt)		650.000 k.
d) Az Ördögárok szabályozása a vámtól a határig (1915—1920. évek közt)		600.000 k.
e) Budai V. és VI. völgy hegyi vizeinek levezetése: a Németvölgyi-, Sasadi- és Sashegyi-árok szabályozása (1915—1920. évek közt)		1,000.000 k.
f) Lágymányosi védőtöltés (1915—1920. évek közt)		100.000 k.
IV. Hegyi vizek szabályozása		3,000.000 k.
V. Csatornahálózat kibővítése és szivattyútelep fölszerelése		12,500.000 k.
Összesítés:		
A) Meglévő csatornázás		21,000.000 k.
B) Jövő csatornázás:		
II. III.	17,800.000	
IV.	3,000.000	
V.	13,200.000	
	34,400.000	34,000.000 k.
Budapest csatornázása		55,000.000 k.

(Folyt. köv.) *Darvasy Károly.*

VEGYESEK.

Kitüntetések. A király *Hegedüs* Károly gépészmérnöknek, a budapesti állami felső ipariskola igazgatójának, végleges nyugalomba helyezése alkalmából a Ferenc József-rend közép keresztjét és *Pfeffer* Ferencnek, a mitrovicai folyammérnöki hivatalban alkalmazott folyamfelvigyázónak, egy áthajózás alkalmával tanusított önfeláldozó és nagyon erélyes tevékenységének elismeréseül az arany érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján adományozta.

Zöldág-ünnepek. A Budapesten most folyamatban levő két legnagyobb építkezés, t. i. az igazságügyminiszterium palotája a Markó-utcában és a kegyesrendűek rendháza és iskolája az Eskü-út és Váci-utca sarkán, — talán az egyedüliek, melyek a háborús idők dacára fönnakadás nélkül haladtak, úgy hogy ma már a szó valódi értelmében „zöldágra vergődtek", amennyiben az elsőn a mult héten a kőmíves munkára tűzték ki a zöldágat, bár a tető nagy része is áll már, az utóbbin pedig ugyancsak a mult héten már a második zöldág is kihajtott — az ácsmunkán. Az igazságügyi palota *Fellner* Sándor, a kegyesrendűeké pedig dr. *Hültl* Dezső tervei szerint épül.

A Technológiai Iparmuzeum felügyelő bizottsága. A kereskedelemügyi miniszter a Magyar Királyi Technológiai Iparmuzem felügyelő bizottságába az 1915. évre kinevezte: dr. Matlekovits Sándor, Asbóth Emil, dr. Schmidt József, dr. Grátz Gusztáv, Gelléri Mór, Rejtő Sándor, Röck István, Förster Nándor, Szávay Gyula, Thaly Zsigmond, Thék Endre, zólyomi Wagner Jenő, Wolfner Tivadar régi tagokat és dr. Sugár Ignác és Tobisch Ferenc új tagokat.

† **Stankovits** György kir. műszaki tanácsos nov. 21-én 56 éves korában Budapesten, — *Pöppel* Gyula kir. műszaki tanácsos 50 éves korában nov. 25-én Nyiregyházán elhunyt. — *Gundel* Antal vasgyári mérnök szept. 6-án a harctéren esett el.

A Nemzeti Szinház valamennyi pályatervét és ezek birálatát, valamint a most lebontott épület terveit és építésének történetét magában foglaló díszes füzet néhány példánya lapunk kiadóhivatalában még kapható a bolti ár 5 korona helyett 2 koronáért (és 20 fillér portó költség).

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mű- és középitési szakosztályok ülése dec. 7-én a Steindl-Céh helyiségeiben. Elnök *Szuchy* János, jegyző *Havas* Sándor, jelen volt 26 tag. Az elnök az ülést megnyitván, a jegyző a háborús viszonyokra való hivatkozással a működő bizottság nevében intézkedést kér arra, hogy a szakosztályok óhajtanak-e rendszeresen üléseket tartani, figyelembe véve, hogy előadásokra nemcsak a rendes terem hiánya, hanem a velük járó költségek miatt is alig lehet kilátás. *Nagy* Virgil hangsúlyozza, hogy a mai viszonyok közt nem lehet biztosan számítani arra, hogy az előadásokra elegendő számú hallgatóság jelentkezzék. A. *Balogh* Lóránd szerint akkor kellene ülést tartani, ha alkalmas napirend kínálkozik. *Mihályfi* József szerint az egyesületi tagokat lehetőleg együtt kell tartani, nehogy előttük az egyesület közönyössé váljék. Azért ha előadásokat nem is lehetne szerezni, gondoskodni kell alkalmas napirendről. *Pecz* Samu is azt véli, hogy az összetartozást lehetőleg ápolni kell, azért legalább havonkint egy ülést javasol. *Sándy* Gyula más egyesületek példája után reményli, hogy, különösen ha napi érdekű tárgyakkal foglalkoznak a felolvasók, lesz hallgatóság. Ezek után a szakosztályok elhatározták, hogy minden hónap első hétfőjén rendes ülést tart és azonkívül szükség szerint. Az ülések a Steindl-Céh helyiségeiben lesznek. — *Lajta* Béla a városi hadi segítő bizottság nevében felkéri a szakosztályokat, hogy a *szellemi szükölködők* segélyezésében, nevezetesen az igazi szükölködő építészek, rajzolók kikutatásában működjenek közre; segíteni vagy közvetetlenül adomány által, vagy tervek készíttetésével, vagy még inkább az esedékes követelések gyors kiutalványozásával lehetne; a szakosztályok szívesen vállalkoznak a föladatra, és erre *Lajta* Bélát, *Nagy* Virgilt, *Reichl* Kálmánt és *Tscheuke* Ármint kérik föl. — Egyik járásbíróságnak a magánházak középponti fűtésének üzembe vétele, illetőleg az egyes lakásokban a fűtés megkezdésének időpontja dolgában *Fleischl* Róbert fog feleletet adni. Ezzel kapcsolatban *Nagy* Virgil szerint ily házakban minden lakás számára egy tartalékkályháról kell gondoskodni. Ezt az eszmét, valamint az *Árkay* Aladár által fölemlített lift-átalakítások dolgát a budapesti építésügyi rendszabályok revíziójával megbízott állandó bizottsághoz utasítják a szakosztályok. — *Kotál* Henrik előadja, hogy a *franzensbadi* fürdőépítkezések tervpályázatának biráló bizottságában a német és osztrák építészek sorában magyar építész nincs. A szakosztályok fölkérik az egyesület elnökségét, hogy a pótlás végett a szükséges lépéseket tegye meg.

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Jakobik Gyula építőmesternek (Budapest) dec. 9-én letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR ÉPITŐMESTEREK EGYESÜLETE.

Az építőmesteri szakosztály ülése december hó 10-én. Elnök *Ziegler* Géza, a jegyzőkönyvet *Pásztor* Béla titkár vezeti.

Az elnök megnyitja az ülést. Fölolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, mely tudomásul vétetik; a mai jegyzőkönyv hitelesítésére *Porzsolt* Ernőt és *Székely* Marcellt kérte föl.

Mann József egyesületi elnök megokolt javaslatot terjeszt elő, hogy az egyesület fölirattal forduljon a székesfőváros tanácsához és a kormányhoz, hogy a máris uralkodó, de a télen még nagyobb méretekkel fenyegető munkátlanság megelőzése végett a közmunkákat lehető rövid idő alatt készíttessék elő azok végrehajtása, illetőleg vállalatba adása céljából. *Ehrenwald* Imre indítványozza, hogy a már vállalatba adott munkák megkezdését, illetőleg folytatását is kérelmezzük. *Mihályfi* József és *Koch* Károly pártoló javaslatai és többek hozzászólása után a szakosztály az elnök indítványát a *Koch* Károly által vázlatban előterjesztett szöveggel elfogadja, azzal, hogy a beadvány szövegezésére *Koch* Károlyt kéri föl és azt küldöttségileg nyujtja át a miniszterelnöknek és a kereskedelemügyi miniszternek. Más tárgy hiányában az elnök az ülést bezárja.

ÉPITŐMESTEREK KISEGITŐ HADI KÓRHÁZA.

Felhívás. Tisztelettel kérjük *kórházunk* jóakaróit, hogy sebesültjeink szórakoztatása és jó ellátása érdekében katonáink számára *szivart, cigarettát, dohányt, társasjátékokat* (dominó, sakk, malom stb.), *képes ujságokat, befőtteket, gyümölcs-ízt, borokat és alsó fehérneműeket ajándékozni* szíveskedjenek. *A kórház vezetősége.*

Készpénzadományok. *a)* Lapunk 43. számában közölt kimutatás szerint befolyt: 30.625 k. *b)* Újabban adakozott: 1000 k-t: a *Vasgerendákat Árusító R.-T.*; 500—500 k: *Havel* Lipót, *Fejér* Lajos és *Dános* László, dr. *Erős* Sándor, *Ziegler* Géza; 400 k: *Holitscher* Olga;

terhek nemcsak nem csökkentek, de némely vonatkozásban még emelkedtek is, úgy hogy a mezőgazdaság mobilitása erősen megbénult, ami az építkezésekre is igen súlyos kihatással volt.

Csökkentette az építési tevékenységet a hitelek csaknem teljes hiánya és drágasága is. A pénzpiac helyzetének romlásában is fokozatosan lefelémenő irányzat állott be. Jelzálogkölcsönöket szerezni csak alig és drága kamatláb mellett lehetett. Ilyen viszonyok között az építési tevékenység az előző évivel szemben csaknem a felére csökkent. Az építőipari munkások átlagos létszáma 19 ezerről 10 ezerre szállott le úgy, hogy a munkanélküliség az év folyamán mintegy 45%-kal emelkedett.

A felhasznált téglamennyiségben is hasonló visszaesés mutatkozik.

A fővárosi Statisztikai Hivatal adatai szerint az építési tevékenység a lakóházépítkezések tekintetében mindössze 15%-kal csökkent. Azonban rögtön megváltozik a kép, ha a földszintes és az egy- és kétemeletes házak létszámát kikapcsoljuk és csupán a kettőnél többemeletes házakat vesszük alapul. A földszintes és az egy- és kétemeletes házaknál alig 10—15%-os csökkenés van, a többemeleteseknél azonban az 50%-ot is megközelíti a visszaesés. 1929-ben ugyanis 112 három- és többemeletes ház épült, ellenben 1930-ban már csak 59. Ha az újonnan létesített lakások számát vizsgáljuk, úgy azt találjuk, hogy az 1930. évben 4532 lakás keletkezett az előző évi 7061-el szemben, tehát ebből a tényezőből is mintegy 40%-os apadás állapítható meg.

A háztulajdonosok érdekeltsége részéről vitatják a bérházépítésnek néhány éven belül való jogosultságát, arra való hivatkozással, hogy lakástúlprodukció van és az üres bérlakások száma mindinkább növekszik. Ez az állítás azonban nem állhatja meg a helyét, mert Budapesten a mult év harmadik negyedéig üresen álló helyiségek közül 718 volt az üres lakás és négy üres üzlethelyiség lakással egybekötve. Az üres lakások normális számának a szociálpolitikusok szerint 3—5%-ot kell elérni. Ez a 720 üres lakás azonban Budapest 240.000 lakásához viszonyítva mindössze egyharmad %-ot tesz ki. Mindamellett ezek a lakások is csak azért üresek, mert a lakosság kereseti viszonyai rendkívül módon lerontottak és az újonnan épített házak magas lakbérét megfizetni nem képesek. Igényeiket tehát lejjebb szállítják, sokan pedig a környékre költöztek el. Ha az üres lakások számát 300-ra tesszük is, ez a szám akkor is csak 1 egynegyed %-át teszi ki a lakásállománynak, nem szólva arról a 30.000 lakásról, amelyet a Statisztikai Hivatal a rendes lakások létszámába nem sorozott be.

Ha tehát a kereseti viszonyok lassú javulásnak indulnak, úgy a lakásépítkezés is rentábilis lesz. Egyébként is az üres lakások száma az 1929-től eltelt egy év alatt mindössze 472-vel szaporodott annak ellenére, hogy viszont ugyanez idő alatt 4532-vel emelkedett a lakások száma.

A budapesti építési tevékenység mult évi viszonyait még az alábbi kimutatások világítják meg:

A Fővárosi Statisztikai Hivataltól beszerzett adatok a mult évi építési tevékenységet a következőkben világítják meg:

A lakó házak	Kiadott építési engedélyek 1926. évben	1927. évben	1928. évben	1929. évben	1930. évben	Befejezett építkezések 1926. évben	1927. évben	1928. évben	1929. évben	1930. évben
földszintes .	518	638	988	829	704	281	438	769	708	634
1 emeletes .	37	102	113	100	121	40	101	115	121	92
2 „ .	12	27	39	25	28	7	30	50	29	32
3 „ .	16	42	41	29	26	7	53	26	35	19
4 „ .	9	40	35	25	14	6	24	32	29	18
5 „ .	12	35	33	24	8	5	18	35	27	12
6 „ .	3	17	13	15	6	1	15	12	21	10
Összesen	607	901	1262	1047	907	347	679	1039	970	817
B) egyéb (gyári és gazdasági építkezések	154	283	156	198	225	83	90	84	107	175
II. *Átalakítások:*										
Toldaléképítés	660	857	975	1074	875	480	427	696	723	591
Ráépítés .	54	198	147	136	77	45	129	143	127	71
Átalakítás .	570	705	712	765	795	276	323	452	460	446
Összesen .	2045	2944	3252	3220	2879	1231	1648	2414	2387	1108
Ujonnan keletkezett lakások száma						2119	6470	7210	7061	4523
Ujonnan keletkezett szobák száma						5868	20806	22683	23021	12487*

*Ebből 1058 cselédszoba; 4258 előszoba

A munkások foglalkoztatására nézve Ipartestületünk nyilvántartási adataiból összeállított táblázat a következő képet nyujtja:

	1926.	1927.	1928.	1929.	1930.
	évben				
Az építőmestereknél szakmunkások évi létszáma . . .	145,863	249,744	230.300	213,156	123,548
a szakmunkások átlagos létszáma . .	2,805	4,803	4.606	4,263	2,470
	1926.	1927.	1928.	1929.	1930.
	évben				
2 szakmunkásra 5 napszámost számítva, az átlagos munkáslétsz.	9,814	16,810	16,120	15.920	8,645
Az építőmunkások átlagos összlétszáma: (é kőművesmestereknél és az iparosoknál alkalmazott munkások számát az építőmestereknél dolgozók egyötödrészére számítva)	11,795	20,170	19,344	19,104	10,374

A mérnöki (kamarai) munkák díjszabását (m. kir. keresk. miniszternek 93.292 1928. sz. rendelete) lapunk kiadóhivatala *1 pengő beküldésével* utánvétellel bárkinek megküldi.

Kedves olvasóink figyelmét bátrak vagyunk felhívni, hogy 1931. évre szóló előfizetésüket kiadóhivatalunkba beküldeni szíveskedjenek.

KRÓNIKA

Dr. Hültl Dezsőt a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta. A kiváló magyar építő művészt, műegyetemünk ezidei rektorát ért magas kitüntetéssel az Akadémia az egész magyar építészi kart tisztelte meg és így örömünk annál nagyobb az érdemdús alkotó művész kitüntetése felett.

Áthelyezés. A polgármester május hó 4-én 57.922/1931—I. számu rendeletével Lavotta Gyula műszaki főtanácsost a polgármesteri XIII. ügyosztálytól a polgármesteri VIII. ügyosztályhoz áthelyezte.

A kultuszminiszter megtekintette a székesfehérvári leányliceum épitését, mely rövidesen tető alá kerül és a látottak felett a legnagyobb megelégedését fejezte ki.

Új műszaki kinevezések a városházán. A főpolgármester kinevezte segéd mérnökké: Flapp Ágostont és Meleghy Gyulát. Műszaki tisztté: Benedek Sándort. A polgármester kinevezte másodosztályu mérnökké: vitéz Magyar Győzőt és Czink Lajost. Műszaki főtisztté: Kutassy Lajost.

A mérnöki kar válságos helyzete a Mérnöki Kamara közgyülésén. Május 17. én tartotta XII. rendes évi közgyülését a műegyetem disztermében a Budapsti Mérnöki Kamara.

Kossalka János dr. műegyetemi tanár, országgyülési képviselő elnöki megnyitóbeszédében rámutatott arra, hogy a mérnöki kar érzi legjobban az ország megcsonkitása következtében ránk szakadt gazdasági válságot. A különböző okokból táplálkozó nyugtalanság megöli a vállalkozó ked-

vet és egyre növekedik a munkanélküliség. Az általános gazdasági helyzet nyomasztó súlya alatt a mérnöki kar is szenved.

Kossalka János dr. felhívta a kamara tagjait, hogy támogassák a kamara vezetőségét a gazdasági válság enyhítésére, munkaalkalmak teremtésére irányuló törekvésében. A mérnöki társadalom eredményt csak akkor érhet el, ha közös érdekei védelmében egységesen lép fel. Éppen ezért felhívja a kamara tagjait, hogy a mérnöki hivatás és mérnöki munka megbecsülése és érvényesülése érdekében tartsanak ki a Mérnöki Rendtartás és a kamara mai szervezete mellett, amelyben minden jogos mérnöki érdek megfelelő védelemre talál.

A nagy tetszéssel fogadott elnöki megnyitó beszéd után Rauch Árpád, a Magánmérnökök Országos Szövetsége, Hoepfner Guidó, a Magyar Mérnök- és Építész Egylet és megbízás folytán a Hungária Magyar Technikusok Egyesülete, az Országos Erdészeti Egyesület, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület és a Városi Mérnökök Országos Szövetsége nevében, végül pedig Farkass Kálmán, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége nevében a Mérnöki rendtartásról szóló 1923:XVII. t.-c. módosítására és a kamara mai egységének megbontására irányuló törekvések ellen.

Ezután Somlyó József inditványozta a küzgyűlés felfüggesztését, hogy a kamara tagjai részt vehessenek a Reviziós Liga által rendezett tiltakozó felvonuláson.

Összedülnek a házak a Balaton partján — ahogy *Reischl* Richard a képviselőház ülésén rámutatott a Balaton-kérdés valóságos arculatára — és itt Budapesten a Balaron-part beépitése érdekében ankénteznek. A gyanutlan polgárokat épitésre csábitják, hogy a felduzzasztott Balaton elsöpörje öket és nyomorult életük egyetlen örömét, Balatoni villájukat. *Ez ellen a tény ellen kellene ankétozni*, de itt érthetetlen okokból mindenki hallgat mint a sir. Idén a partmenti villákban nem lehet nyaralni — és ezt nevezik Balaton-kultusznak!

Weekend házaktól hemzsegett az árumintavásár. A hordótól a faalaku házig mindenféle tipus szerepelt itten. Amerre az ember utazik a Budapest határában, a hegyek közt, a Balaton mellett ilyen házakat látni mindenütt. Alaposan szemügyre véve ezeket a házakat, megdöbben az ember, micsoda légvárak ezek! Milliméter vastag furnirfalak (vastag deszkát utánozva) másfélcentis deszkából készült mennyezetek, a szilárdsági szabályok félrerugásával készült tüzveszélyes lakóházak.

Hát a hatóság ezt türi!?

Hisz ez megcsufolása az épités rendőri törvényeknek, kijátszása a szabályzatnak, önkényes kibujás az általános kötelezettség alól. Bocsánat, de ez nem egyeztethető össze a jogrenddel, az épitőmesteri sulyos felelősségre vonással, ha bárki vehet a piacon egy szekrényházat, az felállithatja ott ahol akarja és benne éghet családostul, ha tűz üt ki benne. Az épitő hatóságoknak épen a jóhiszemü vikendház vásárlók érdekében, (mely közérdek egyuttal), kellene ezt az uj bolseviki rendszert az épitőipar terén megakadályozni.

Levél a szerkesztőhöz.

Nagyon tisztelt Szerkesztő Ur!

Igen lekötelezne, ha szives volna alábbi néhány soromnak b. lapjában helyet szoritani:

Az „Épitőipar—Epitőművészet" f. év április hó 1-én megjelent számában a „Jazz Stilus" cim alatt közölt cikkemre *Magyar Vilmos* kartársunk a május hó 15 számban reflektált, s meggyőződéssel megirt szép cikkét nagy gyönyörüséggel olvastam, Igazán örülök, hogy annak megirására inspiráltam.

Dacára ezen körülménynek a cikkemben mondottakat ma is állom, annálisinkább, mert hiszen *Magyar Vilmos* kartárs urnak nem sikerült egyetlen egy állitásomat sem megcáfolni.

Nagyrabecsülésem kifejezése mellett Szerkesztő Urnak

kész hive

Rozinay István

Budapest, 1931. május 20.

Hétfőn, június hó 1-én d. u. 1/2 7 órakor a műépitési szakosztályok együttes ülése. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Csányi Károly előadása: Donner Raphael.

A Magyar Iparművészet legújabb 3—4. száma hozza azokat a gyönyörű magyar varrottasokat, melyek a Technologián voltak kiállítva. A számos szakcikket és illusztrációt tartalmazó füzetet Szablya-Frischauf Ferenc szerkesztette.

A Műegyetem új vezetősége. A m. kir. József műegyetem tanácsa tisztújító ülésén az 1931—32. tanévre a műegyetem rektor magnifikuszává *Hültl* Dezső ezidei rektort, a mérnöki és építészeti osztály dékánjává *Waelder* Gyula ezidei dékánt, a gépészmérnöki osztály dékánjává *Pöschl* Imre műegyetemi tanárt, a vegyészmérnöki és egyetemes osztály dékánjává *Vargha* József ezidei dékánt, a közgazdasági osztály dékánjává *Zelovich* Kornél ezidei dékánt választotta meg.

Magánmérnökök határozata a Kamarával szemben. A Magánmérnökök Országos Szövetségének Mérnöki Kamarai tagjai azon meggyőződéstől vezéreltetve, hogy a Mérnök Kamara ellen ismételten felujuló támadásoknak csakis az összmérnökség osztatlan és egységes fellépése vethet gátat, a mérnöki szolidaritás dokumentálása szempontjából a köztisztviselő mérnököknek magánmérnökökkel való kollegiális együttműködését a Kamarában szükségesnek és kivánatosnak tartja. Ezért nem járul hozzá olyan törekvésekhez, melyek a Kamara jelenlegi összetételének megbontását célozzák. Ezzel szemben az értekezlet azon kivánságának ad kifejezést, hogy a Mérnök Kamara hivatásos tényked ésével parallel a magánmérnöki kar jogos érdekeit az eddiginél fokozottabb és hatályosabb védelemben és figyelemben részesitse. Miután a magánmérnöki karra nehezedő válságos helyzetet súlyosbitja a köztisztviselő mérnököknek magánfoglalkozása, az értekezlet felkéri a Mérnök Kamara vezetőségét, hogy hasson oda, hogy a közhivatali mérnökök, — egyes elkerülhetetlen eseteket kivéve — a magánmérnöki foglalkozástól kormányrendeletileg tiltassanak el. Ennek kieszközléséig is a Kamara hivatalból szigorúan őrködjék afölött, hogy a köztisztviselő mérnökök magánmunkálata azon határok közé szoríttassék, melyeket a mérnöki Rendtartás törvénye és a kamarai ügyrend rájuk nézve kötelezően előír.

„HOLLÓS MÁTYÁS" NYOMDA
Vállal mindennemü nyomdai munkát olcsón, izlésesen
BUDAPEST I., BORS-U. 24.
TELEF.: 502-96

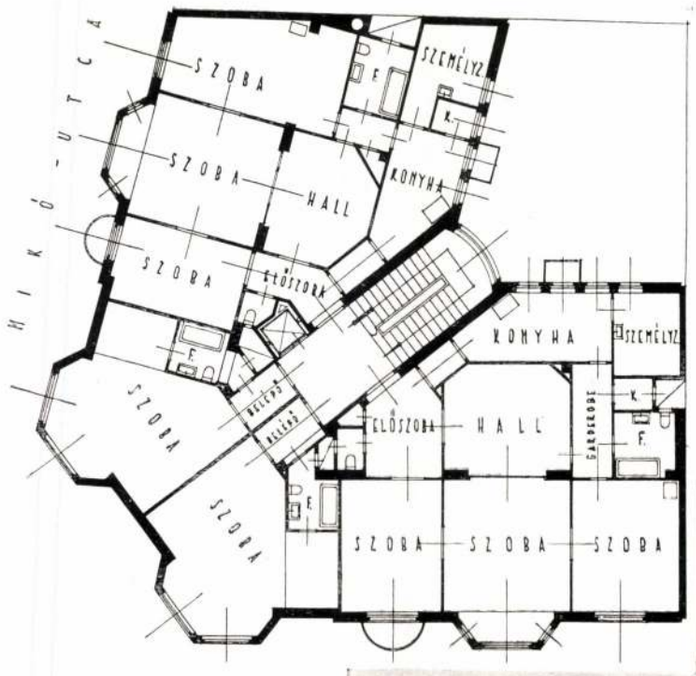

DR. HÜLTL DEZSŐ: BÉRHÁZ A VÉRMEZŐN

DR. D. HÜLTL: MIETHAUS — MAISON DE RAPPORT — BLOCK OF FLATS

Györgyi nyomdaj. II.

53 - 55

Lépek

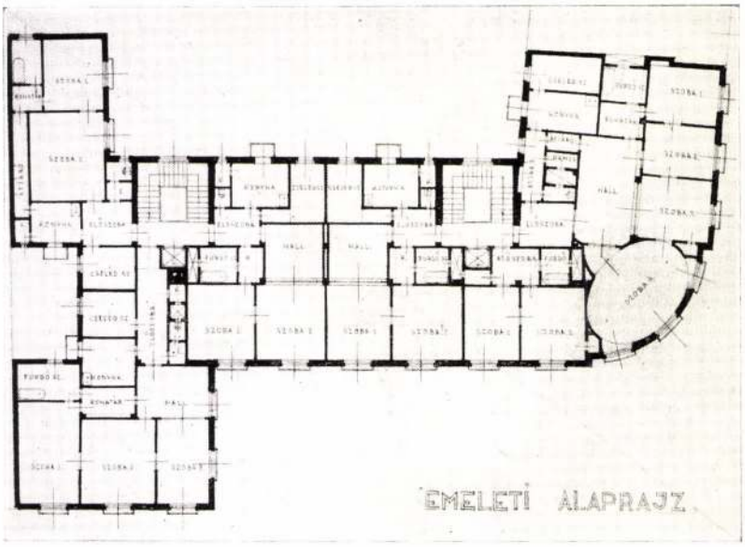

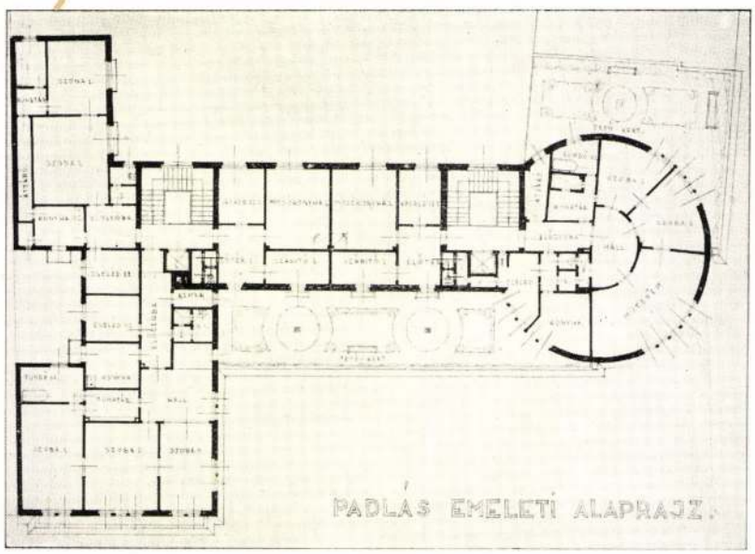

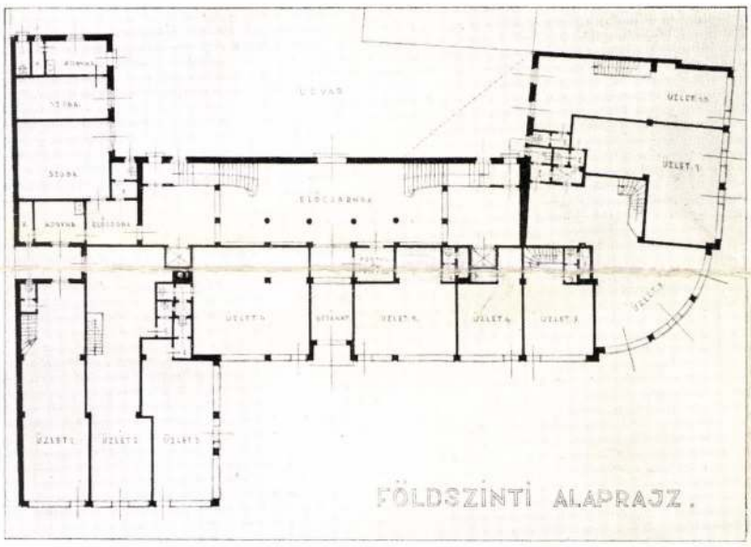

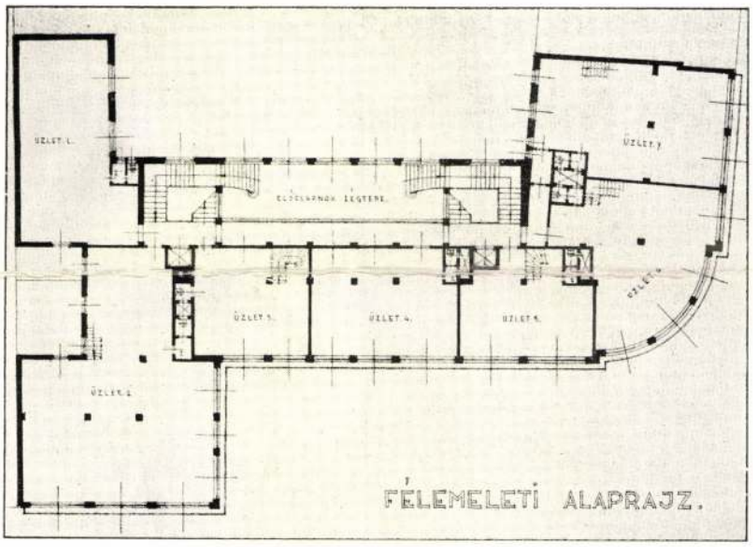

DR. HÜLTL DEZSŐ: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÉPÍTKEZÉSE A RÁKÓCZI-ÚTON. ALAPRAJZOK

DR. D. HÜLTL: MIETHAUS — IMMEUBLE DE RAPPORT — BLOCK OF FLATS. PLAN

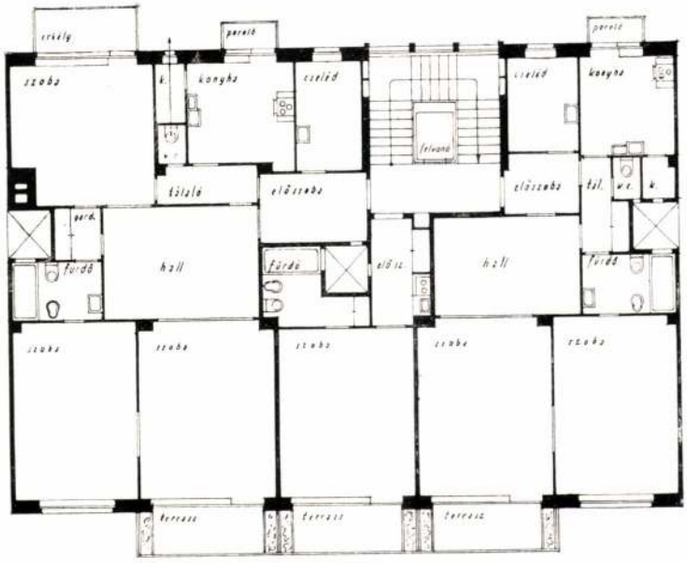

HÄMOR-HAMBURGER ISTVÁN:
BÉRHÁZ A BAKÁTS-UTCÁBAN ÉS A POZSONYI-ÚTON
I. HÄMOR: MIETHÄUSER — MAISONS DE RAPPORT — BLOCKS OF FLATS

DR. HÜLTL DEZSŐ: A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÉPÍTKEZÉSE A RÁKÓCZI-ÚTON
DR. D. HÜLTL: MIETHAUS — IMMEUBLE DE RAPPORT — BLOCK OF FLATS

Hültl Dezső

vrod

Hock István =

A soproni nyári egyetem és annak építészi vonatkozásai

MMÉEKözl

1939. 160. l.

830. POHAR, opálüveg, arany diszitéssel

831. SERLEG, köszörült üveg, piros felül

kék indadisz, közepén tulipáncsokor. Erdély, XIX. sz.

2. sz.-hoz.

diszitéssel. Erdély, XIX. sz.

kék inda, közepén stilizált virágdisz. Erdély, XIX. sz.

itéssel. Erdély, XIX. sz.

6. sz.-hoz.

sz.-éhoz. Erdély, XIX. sz.

-hoz.

ánokkal és palmettákkal. Erdély, XIX. sz.

öld és kék diszitéssel. Erdély, XIX. sz.

l. Erdély, XIX. sz.

itéssel. Erdély, XIX. sz.

kendővel, népies szines fajánsz. Északmagyarország,

zöld és sárga szinezéssel. Északmagyarország, XIX. sz.

s épület, peremén stilizált virágdisz. Északmagyarország,

Hültl Dezső dr

Hültl Dezső dr., okl. építész, műszaki doktor, az újkori építéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetemnek az 1930/31—1931/32. tanévekben volt rektora, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1917/18—1918/19. tanévekben volt dékánja, az Országgyülés Felsőházának tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Székesfővárosi Közmunkák Tanácsának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, valamint e tanács elnöki tanácsának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, valamint e tanács intézőbizottságának, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának és a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának tagja, a Steindl-céh elnök-céhmestere, a Magyar Mérnök- és Építész-

Egylet volt alelnöke és egyleti tanácsának tagja, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tiszteleti tagja és volt elnöke, a Magyar Képzőművészeti Társulat választmányának tagja, törzs- és társtagjainak elnöke, a Benczúr-Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat igazgatóságának és választmányának tagja, a londoni „The Royal Institute of British Architects" tiszteleti levelező tagja, a Corvin-koszorú tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja és a Vörös Kereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1913. július 28-án. XI., Rezeda-utca 5. Telefon a lakáson: 2—692—71, a tanszéken: 2—596—51.

Programmja, A m. kir. József nádor műszaki és gazdaságtud. egyetem — az 1937/38. tanév első féléve. 9. l.

tanévekben volt
gyar Tudományo
Lecsapoló és Önt
tosa, az Országo
Természettudomá
az Országos Ös
Nemzeti Bizottsá
a Magyar Mérnö
Mérnökök és Épít
Kutatás Nemzetk
tani Társulat hi
Kollégium igazga
a kormányzói eli

egyetem mérnök
ben volt dékánja
ság tagja. Nyilv
nyilvános rendes
Telefon a tanszé

Kotsis Iván
Nyilvános rendk

gergli due tavole. È molto probabi
abbia dipinto anche gli affreschi

Molti frammenti di piti
le strette relazioni artistiche it
tergom certificano di nuovo la nuo
non ha mancato mai di esercitare i

Gli scavi di questi due
la reggia dei Re Arpadiani, la qua
di e dei più artistici monumenti de
destino non ha voluto che il palaz
forma originaria e completa. Le gu
un vero deserto sopra questi monun
Turchi hanno fortificato ~~xxxxxx~~ s
Esztergom, e per assicurare il tir
una parte del palazzo ed anche la
demolito. Però anche queste poche
arredata, scolpita e dipinta molto
e ricco dovette essere il palazzo
la vita sontuosa della corte reale
il palazzo è un documento molto in
fu già nel medio evo, nei tempi de
Re Arpadiani ed Angioini, la prima

Hültl Dezső

30. IX. *Mester-utcai* felső kereskedelmi iskola. Az épület három emeletben tartalmaz: 18 osztálytermet, 10 egyéb termet, 7 szertárat, 1 tornatermet öltözővel és szertárral, 1 tantestületet (igazgatói iroda, tanácskozó, szertár), ezenfelül 1 igazgatói és 4 szolgalakást. Az összes épitési és berendezési költség 807.000 korona, amiből egy osztályteremre 44.800 korona, 1 m³ beépitett térfogatra 21 korona esik. Tervező épitész: *Hültl* Dezső dr.

Kabdebo Gyula. A fővárós új iskolaépületei. Guthi J. Fővalmanach. 1913–15. 134. l.

Ezzel kapcsolatban óva kell intenem az igen t. kormányt attól, hogy a munkanélküli segély nagyon labilis alapjára helyezkedjék.

S itt citálom gróf Széchenyi Istvánt, a legnagyobb magyart. „Ma sokan pamutba szeretnék takarni a parasztembert csakhogy szegénykét az Istenért valami baj ne érje. Nagy kérdés az, ki a nagyobb ellensége neki, az-e, aki henyélni tanítja, vagy ki izzadságát használja" — mondotta Széchenyi. Nagyon igaz ez a mondás, mert a munkanélküli segély demoralizál.

Egy alkalommal Szabolcsban jártam és ott az egyik határban egy meglehetősen magas dombot láttam. Kérdeztem, hogy ez olyan kúnhalom-e, mint amilyet az Alföldön nagy számmal lehet látni? Azt mondták, ez nem kúnhalom, ez inségdomb. Mária Terézia korában ugyanis egy inséges esztendőben azzal segítettek a parasztokon, hogy dombokat hordattak össze velük csak azért, hogy munkanélküli segélyt ne kelljen adni. A munkanélküli segélyt csak a koldus fogadhatja el, mindenki más azonban a pénzért dolgozni kíván s a munkásnak ahhoz joga van, hogy ezt követelhesse. A kormánynak is meg kellene adni minden lehetőséget, hogy ezek a munkaalkalmak egykori hallgatóságunk és a munkásság számára biztosíttassanak. E munkaalkalom megadása történhetik olyan módon is, amint itt Pinezich felsőházi tag úr mondotta, hogy elsősorban az álláshalmozóktól kell az állásokat elvenni. Azt hiszem azonban, ha ennek a kérdésnek a végére járunk, akkor vajmi kevés állás fog jutni, mert hiszen nincs olyan nagyon sok álláshalmozó, legfeljebb egyes egyénekhez kötött álláshalmozás van.

A másik dolog, amiben azonban nem osztom Pinezich felsőházi tag úr véleményét, az, hogy 30 éves szolgálat után nyugdíjba kell küldeni az alkalmazottakat. Az orvostudomány ma az emberi életet iparkodik meghosszabbítani. Ma már 90 esztendős életkor nem tartozik a ritkaságok közé. Ha az első 30 évet leszámítom, amikor az illető még nem keres, a második 30 évben keres, s harmadik 30 évet ismét leszámítom, amikor megint nem keres, akkor 30 munkás év áll szemben 60 dologtalan évvel. Ezt az állam nem bírja el, minthogy a nyugdíjak képezik az állam legnagyobb terhét.

Igenis munkaalkalmakat kell teremteni, de ezek a munkaalkalmak tényleg munkával volnának megadandók. Felkérem a kereskedelemügyi miniszter úr ő nagyméltóságát arra, hogy azokat a javaslatokat, amelyeket az Országos Középítési Tanács tett a munkanélküliség megszüntetésére, valamint amelyeket a tegnapelőtti mérnök-nagygyűlés vetett fel, vegye fontolóra.

Ezek között a javaslatok között igen nagy számmal vannak olyanok, amelyek azonnal megkezdhetők: építkezések, vasútépítkezések, folyók rendbentartása, utak karbantartása, hidak építése. A Boráros-téri híd építése már elő van készítve, a vasszerkezet már készül. Miért nem kezdődik meg annak az alapozási munkálata? Miért nem kezdik meg a szeged—hódmezővásárhelyi híd építését? Ezek fontos munkaalkalmak. Itt ismét József főherceg úr ő fenségének tegnapi beszédével kívánok foglalkozni, aki rámutatott arra a fontos közmunkára, amelyet mindjárt meg lehetne, sőt meg kellene kezdeni. Ez az interkontinentális út megépítése, amely Londonból véletlenül épen Magyarországon visz keresztül. Nem félek ugyan attól, hogy Magyarországot el lehetne kerülni, mert hiszen a forgalom mindig a legrövidebb utat választja. A Simplon expresszel az Orient expreszt is ki akarták szorítani Magyarországból, ezért a horvátok a Simplon expresz miatt végig I. osztályú vágányokra építették át Horvátországon keresztül Belgrádig az utat. A publikum azonban nem használta, mert a publikum mindig a rövidebb utat választja. Éppen így nem válnék be Magyarország elkerülése. Magyarország centrális fekvésű ország, amely centrális fekvésének hátrányát évszázadokon keresztül sínylette, mert mindig ütközőpont volt, folytonos háborúknak helyszíne, amelyek bennünket tönkretettek. Most azonban valami kis hasznát látnók ennek a centrális fekvésünknek, használjuk ki tehát ezt a centrális fekvésünket és csináljuk meg azt a transzverzális, interkontinentális utat minél hamarább, mert hiszen erre feltétlenül szükség van minden tekintetben.

Centrális fekvésünk az egész keleti légiforgalmat Magyarországon keresztül irányítja, és Budapesten még ma sincs egy tisztességes repülőtér, pedig ez is olyan munka volna, amit rögtön meg kellene kezdeni. Fekvésünk bizonyos kötelezettségeket ró reánk és az ország ezt a kötelezettséget évszázadokon keresztül teljesítette mindennemű legnagyobb bajában s azt teljesíteni fogja most is.

Azt látom ebben a költségvetésben is, de még várnunk kell, míg a viszonyok megjavulnak, azonban addig is, bízva a kormány intézkedéseiben és máris látva ezen intézkedések eredményét, a költségvetést elfogadom.

Mozdonytüzelés hazai szenekkel.

Írta: *Pogány* Sándor, a D. Sz. A. Vasút vezérigazgatója.*

Hazai szénbányászatunk kifejlődése élénk összefüggésben áll vasútaink kiépítésével, gőzhajózásunk és gyáriparunk kibontakozásával. Addig azonban, amíg üzemeink nem voltak politikai vagy gazdasági okokból a hazai szenek kizárólagos használatára utalva, tulajdonképen nem foglalkoztunk a hazai szenekkel való tüzelés kérdésével olyan alaposan, mint most.

Azokkal a kisérletekkel kívánok foglalkozni, amelyeket a DSA vasúttársulat végzett, hogy vonatait a lehető leggazdaságosabban vontathassa hazai szenekkel fűtött mozdonyaival.

Itt rá kell mutatnom arra a körülményre, hogy a DSA vasút az első, amely a hazai szenek kizárólagos használatát bevezette (l. 1. ábra), ami épen a szóbanforgó kisérletek lefolytatásának és azok jó eredményeinek volt köszönhető.

A kisérletek ismertetése előtt néhány olyan fogalmat tisztázok, amelyre a kisérletek tárgyalásánál feltétlenül szükség van.

* Előadta a Magyar Kémikusok Egyesülete 1932. április hóban tartott ülésén.

épületek fenntartására is kell, hogy jusson A magyar Collegium Hungaricum épületei is sokszor szóbeszéd és kritika tárgyát képezték, de azt hiszem, ez nem volt indokolt. Ha végignézzük a külföldön a mi Collegium Hungaricumainkat, látjuk, hogy végeredményben itt az állam pénzéből nagyon helyes befektetés történt.

Kezdem a bécsi Collegium Hungaricummal, amely magától jutott Magyarország tulajdonába, hiszen ez a magyar testőrség palotája volt, Fischer von Erlachnak gyönyörű építménye, a Palais Trautson. Ez egy adottság, hogy Bécsnek egyik leggyönyörűbb barokk épülete ez, ránknézve szerencse, mert legalább ismertté válik, hogy a Magyar Ház Bécsnek egyik legszebb épülete.

A római Palazzo Falconieri, amelyet az állam elég olcsón vásárolt meg, szintén műemlék. Rómában Róma nagysága adja meg a mértéket, ott valami egész csekély dologgal nem is lehetett volna jönni. A Palazzo Falconieri tényleg nagyszerű építmény, de ha az I. emeleti termeket, amelyeket Borromini tervezett és készített, a vatikáni nagykövetség veszi igénybe, a második emeleten pedig lesznek elhelyezve a kollégisták, úgy amint a Palazzo Farneseben, amely egészen közelben van, a francia követség és az Ecole Francaise d'archeologie szintén ugyanabban az épületben van elhelyezve, akkor ezt az épületet szintén kellően ki lehet használni és igazán nem lehet mondani, hogy luxus.

De a legjobb beszerzés a berlini volt. A berlini Collegium Hungaricum elsősorban is kiváló helyen van, közvetlenül az egyetem mögött, a Dorotheen Strasse egyik sarkán. Ez az épület Herz bankárnak volt a tulajdona, akinek halála után az épületet eladták. Az épület egyemeletes, a szabályozási vonalon kívül álló épület volt, tehát lebontásra volt szánva. A magyar állam ilyen körülmények között ezt az épületet, amely zártsorú épület volt, nem volt sarokház és lebontásra volt szánva, olcsó áron szerezte meg. Berlin városának és a porosz kormánynak előzékenysége révén az épület kedvéért megváltoztatták a Dorotheen Strassenak vonalozását, úgyhogy a palota a végleges szabályozási vonalba került, a szemben fekvő finanzminisztérium kertjének rovására. Ott egy nagy fa ki is került a járdára, éveken keresztül a járdán állott ez a fa, amelyet 2 évvel ezelőtt a villamosvasút miatt ki kellett onnan vágni. Berlin városának előzékenységéből pedig a Collegium Hungaricummal szomszédos, am Kupfergraben-nevű kertnek a tulajdonosa megengedte, hogy egy négy méter szélességű sáv hasíttassék ki ebből a kertből és a Collegium Hungaricum homlokzatot nyerjen erre az oldalra. Egy második emeletnek a ráhúzásával pedig az épület kétemeletes lett.

Itt tehát a magyar államnak egy olyan befektetéséről van szó, amely az állami vagyont határozottan erősen növelte. Itt is vannak reprezentációs helyiségek, de ezek abban a palotában megvoltak, és nagyon jól kihasználhatók a Collegium Hungaricum által hangversenyeknek, különböző estélyeknek adására, sőt Kánya Kálmán követünk estélyeit is itt adja. Tudom például, hogy a berlini egyetemi professzorok szívesen mennek oda családjaikkal, mivel a mi ifjú kollegistáink olyan kellemes társadalmi életet élnek és nyujtanak ott, hogy ezek révén a Collegium popularitása is növekedett. A külföldi kollégiumokról szólva, megemlítem még azt is, hogy a külföldi kollégiumok azért is fontosak, mert módot nyujtanak a hallgatóságuknak arra, hogy a nyelvtudásban tökéletesítsék magukat. A magyar mérnök ma már az egész világon elismert és ha ma Magyarországon végzett hallgatóinkat, kész mérnökeinket nem tudjuk elhelyezni, azok elmennek külföldre és ott keresnek elhelyezkedési lehetőséget, hogy ottan tapasztalatokat szerezve, visszatérjenek azután haza és itt találják meg a boldogulást. Ehhez pedig nyelvtudásra is szükség van. Meg vagyok győződve, hogy a mi legjobb külföldi képviseletünk éppen az a sok tanult ember, ösztöndíjas, aki innen a mi ösztöndíj-akciónkkal külföldre kikerül.

A külföldi magyar kollégiumok egyúttal módot nyujtanak művészeink számára is, hogy odakint tapasztalatokat szerezzenek és ízlésüket nemesítsék. És méltóztassanak megengedni, hogy itt kissé a művészeti ügyeket is érintsem.

Karafiáth ő nagyméltósága szeret a művészeti ügyekkel foglalkozni és azt hiszem, nála megértésre fogok találni, mert az az áldatlan viszony, amely ma a művészetek terén van, mindenképen segítésre szorul. Ennek az áldatlan viszonynak pedig, amely a művészek között fennáll, oka az aggódalom a magyar művészet jövőjéért. Ugyanis a mult század 70-es éveiben egy kis oltógalyat hoztak a magyar művészetbe, főképpen Franciaországból, amelyet beoltottak a magyar művészet fájának egyik ágába. Ez az oltás hozott is igen szép, igen értékes, de mindig furcsa formájú, furcsa külsejű és mindig furcsa ízű gyümölcsöket. Most ezt az oltógallyat nem egy ágba oltották be, hanem közel a gyökérhez és attól lehet félni, hogy ez a galy elvonja a magyar művészet tulajdonképpeni fájából a vérkeringést. A manirista művészek legfelyebb utánzókat tudnak nevelni, akik majd az ő irányukat utánozzák, de a külföldön mindig óvakodnak attól, hogy bármilyen kiváló művész legyen is az, aki manirista, annak az akadémiákon az oktatásra jogot is adjanak. A mi művésztanáraink között is igen kiváló, igen elismert művészek vannak, én azonban értem azoknak aggályát, akik művészetünk jövőjét félve nézik.

Úgy vélem, hogy a kormánynak még a mai szomorú időkben is ki kellene terjesztenie figyelmét a művészekre is, mert hiszen talán sehol, semmiféle foglalkozási ágban nincs olyan nagy nyomorúság, mint éppen a művészek között. A mai ízlés, a mai irány ellene van a művészetnek. Ma interiőrök készülnek, amelyekbe a kép nem szükséges. Ma a festészet és szobrászat ki van űzve a homlokzatról és interiőrökből, ilyen körülmények között tehát a művészek nagy része igazán nagy anyagi gondokkal küzd. Marad a művészek számára, mint állandó terület a portréfestés és az épületek belső dekoratív festése. Ezen a területen kell a művészetet ma foglalkoztatni, mivel Staffelei képeket rendelni nem igen lehetséges. A kormánynak tehát figyelmébe ajánlom, hogy nem elveszett, nem luxuskiadások azok az összegek amelyekkel a magyar művészeket, festőket és szobrászokat istápolja.

Néhány szót kívánok szólni az egyetemet és műegyetemet végzettek munkanélküliségéről. Ez egy olyan tér, amely valóban nagyon szomorú. Erről ő fensége, József főherceg volt kegyes egy pár gondolatot felvetni, amely teljesen egyezik az én véleményemmel: munkaalkalmakat kell adni a végzett mérnököknek, és a végzett volt hallgatóknak. Ezek a munkaalkalmak nemcsak a végzett mérnököket juttatják munkához, hanem igen nagy területen magát a munkásságot is,

zések, a villamoslámpák exportja. Méltóztassanak megtekinteni külkereskedelmi kimutatásunkat, amelyeknek jelentős tétele ilyen subtilis gépekből áll. A műegyetemen pedig ezeknek a rádió- és rádiótelefonberendezéseknek nincs tanszékük. Ebben a körben a műegyetemen ma közvetlenül nem nevelkedhetik magyar szakember, csak általános tudást szerezhet és azután autodidaxis útján tanulhatja meg azt, pedig kívánatos volna, hogy ezekben a gyárakban a magyar ember a vezetőállást magának kellőképen meghódítsa.

Vajjon nem szomorú helyzet e az, hogy Magyarország egyetlen technikai főiskoláján ma sincs még aerodinamikai vagy aerotechnikai tanszék, nincs aerotechnikai laboratórium? Ebben a tekintetben már igazán annyira hátrányban vagyunk, hogy már azt sem mondhatom, hogy balkáni színvonalon állunk, mert még annál is hátrább vagyunk. Mindenesetre Trianon is oka ennek, azonban még ezzel sem indokolható az, hogy ennyire visszamaradtunk az aviatika terén. Míg a műegyetemen tanszék híján csak két meghívott előadó és magántanár hirdet félévenként két előadást az aviatikával kapcsolatosan, tehát együtt négy óraszámmal, addig Németországban az 1931. évi nyári szemeszterben 134 professzor heti 323 előadást tartott 262 szemináriumi gyakorlattal, vagyis laboratóriumi működéssel és ebben nincsenek még benne az aerodinamikai laboratóriumokban végzett gyakorlatok. Az aacheni műegyetemen felállított Aerotechnisches Institut 10 állandó és 5 ideiglenes alkalmazottat foglalkoztat, évi budget-je pedig 40,000 birodalmi márka. A Deutsche Versuchsanstalt für Luftfahrt Berlinben jelenleg 250 tisztviselővel dolgozik, az alkalmazott munkások létszáma pedig 181 fő. Az államtól 1,500,000 Reichsmark segélyt élvez, évi költségvetése pedig 3 millió Reichsmark. A párisi Sorbonne-on 2 tanszék, egy aerodinamikai és egy aerotechnikai van rendszeresítve, amelynek a Saint-Cyr-i laboratóriumban dolgoznak, ezenkívül pedig aviatikai oktatással foglalkozik az École Superieure d'Aeronautique, amely négy évfolyamos főiskola, két szakosztállyal, mely az Issy les Moulineaux-i és két állami aerotechnikai intézettel kollaborál. Ausztriában minden műegyetemen tartanak rendes előadásokat a légi közlekedésről. A bécsi műegyetemhez aviatikai kisérleti állomás-intézet is csatlakozik hatalmas fúvócsővel. Végül Prágában két tanszék és állami aerodinamikai kisérleti intézet működik 12 állandó alkalmazottal.

Mi ma ott tartunk, hogyha valamely aerodinamikai probléma merül fel, akkor ezt külföldi intézettel kell megvizsgáltatnunk. Még szomorúbb műegyetemi oktatásunknak ez a hiánya, ha látjuk azt a lelkes munkát, amelyet a műegyetemi ifjúság saját erejéből végez a műegyetemi sportrepülők révén, amikor ők maguk, saját terveik szerint, saját kezük munkájával, kis műhelyükben készített gépeikkel, mint például a Rómával, a Gerlével egész Európában utakat tesznek és világrekordot állítottak fel az ilyen, természetesen gyenge mótoros gépek teljesítményeivel.

A műegyetem költségvetésével kapcsolatosan vagyok bátor még egy kis statisztikát felemlíteni. Ha a főiskolai oktatást két részre osztom, már t. i. a felső oktatást, az egyetemi és technikai tudományok oktatására, arra az oldalra, amely az egyetemeken és a műegyetemeken történik, akkor látom, hogy a háború előtt 1913-ban két egyetem volt Magyarországon, a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem, akkor Királyi Egyetem, az egyetemi klinikákkal és a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem, a kolozsvári Karolina Kórházzal, amely szintén klinika. Ezeknek összes költségvetése 11,039.000 koronát tett ki. Ugyanekkor a műegyetem kiadásainak főösszege 2,019.000 volt. Az egyetemi oktatáshoz viszonyítva tehát a műegyetemre fordított összeg 18.29 százalék volt, 18.29 százaléka az egyetemi oktatására szánt összegeknek volt a műegyetemi, tehát a technikai tudományok oktatására szánt összeg.

Hogy állunk ma ebben a tekintetben? Ma öt egyetem van és ezeknek az egyetemeknek összes dotációja, összes kiadási főösszege 14,098.000 pengő, a műegyetemé pedig ehhez képest csak 1,558.000 pengő s amíg azelőtt a műegyetemre, tehát a technikai tudományágakra fordított összeg 18.29%-át tette ki a tudományos egyetemekre szánt összegeknek, addig az idén csak 11.05%-át teszi ki ennek az összegnek. Itt látszik tulajdonképen tehát meg az, hogy dacára annak, hogy a költségvetésből úgy tűnik ki, mintha az egyetemek költségvetésénél aránylag a műegyetem szenvedte volna a legkevesebbet, mégis a műegyetem van a legjobban sujtva. Pedig a műegyetemet fejleszteni kellene. Azt is mondják például, hogy ma a hallgatóság száma körülbelül annyi, mint volt 1906-ban és 1907-ben, akkor tehát elég kell hogy legyen a dotáció is és elég kell hogy legyen annyi tanszemélyzet is, mint akkor volt. De ne méltóztassanak elfelejteni, hogy azóta egész új tudományágak vannak. A vasbetonépítés, az anyagvizsgálat, a rádiótechnika, ezek mind teljesen új diszciplinák, amelyeknek ismertetését be kellett vezetni. Szerintem tehát végtelen nagy kárára lenne a magyar kultúrának, ha a költségvetések ezen a vonalon tovább haladnának, és ha még nagyobb redukciók fordulnának elő.

A műegyetemi tanítás hiányait eddigelé ki lehetett egészíteni azokkal az ösztöndíjakkal, amelyek rendelkezésre állottak, hogy kiváló egyetemi hallgatók a külföldet meglátogathassák és tanulmányaikat valamely speciális irányban, amelyet itt nem adnak elő, kifejleszthessék. Az ösztöndíjtanács, amely ezeket az ösztöndíjakat adományozza, szigorú kritika alapján adományozza az ösztöndíjakat és ennek eredménye az, hogy ösztöndíjasaink odakint a külföldön mindnyájan nagyon szépen megállják a helyüket. Csak legutóbb is érkezett a német Humboldtstiftungtól a külügyminisztérium révén egy elismerő irat, amely a mi ösztöndíjasainkat úgy tanulmányi, mint közéleti társaságbeli szereplésük szempontjából is a legmelegebben dicséri és említi fel. Ilyen körülmények között az ösztöndíjak restringálásában én határozott veszedelmet látok.

Magyarország nagy áldozatkészséggel megcsinálta ezeket az ösztöndíjas helyeket, amelyeknek óriási előnyük az, hogy az ösztöndíjas odakint nincs magára hagyatva, hanem pl. az illető Collegium Hungaricum vezetősége révén olyan helyre kerül, ez olyan helyet biztosít számára, ahol tanulmányait kívánsága szerint tényleg folytathatja. Ezeknek az ösztöndíjaknak az összege az idén a költségvetésben 130,000 pengővel van felvéve. Olyan csekély az a megtakarítás, amelyet az ösztöndíjak megvonása jelent, hogy tulajdonképpen nem is érdemes ezért ezt az igen szép akciót megsemmisíteni, mert hiszen 300,000 pengővel segítve volna — tavaly 400,000 pengő volt — ezen az ösztöndíjakción és végeredményben ebből az ösztöndíjból még az

Dr. Hültl Dezső, a m. kir. József-műegyetem e. i. rektorának beszéde az országgyűlés felsőházának 1932. június hó 25-én tartott ülésén a műegyetem szükséges fejlesztéséről.

A költségvetési vita során mindennemű foglalkozás, minden termelési ág megnyilatkozott már és mindegyik tele volt panasszal. A nagybirtok, a kisbirtok, a nagyipar és legutóbb hallottuk előttem szóló felsőházi tag úr felszólalásából, hogy a kézműipar is tele van panasszal. És most én sem tehetek mást, minthogy szintén panaszokkal jövök, mégpedig olyan téren, ahol úgy anyagiakban, mint szellemi szempontból rendkívül káros dolgokra vagyok kénytelen rámutatni.

Belátom, hogy az állam anyagi helyzete szükségessé teszi a költségvetési tételek restringálását, azonban azok a tételek, amelyek pótolható hiányokat tüntetnek fel, nem esnek latba annyira, mint azok, amelyekkel a jövőt károsítjuk meg. Ezek a tételek elsősorban az oktatásra szánt tételek. Az oktatás eszközeinek elvonásával a jövő nemzedéket károsítjuk meg. A jelenben ezt még nem érezzük meg, de a jövőben helyrehozhatatlan károk fognak ezen hiányok folytán keletkezni. Ez érvényes a legelemibb oktatástól kezdve végig egészen a legfelsőbb fokú oktatásig.

Legutóbb hallottuk Wolkenberg ő méltóságától épen a Pázmány Péter tudományegyetem szomorú helyzetét. Ma különösen a klinikák a legszükségesebbeket is nélkülözik. A hiányok, az anyagi eszközök megvonása különösen azokon a tereken érezteti káros hatását a főiskolákon, amelyek nem csupán előadásokkal, hanem gyakorlatokkal, laboratóriumokkal, klinikákkal, műhelyekkel kapcsolatosak. Ha itt nem adatnak meg a szükséges kellékek, akkor feltétlenül visszamaradunk a világ mai rohanásában.

Az én kötelességem, hogy a műszaki tudományok egyeteméről nyujtsak némi felvilágosítást, annak állásáról, annak mai helyzetéről. Bizony, műegyetemünk helyzete ebben a tekintetben rendkívül szomorú.

Szerencsére még a háború előtti időkben sikerült felépítenünk a Dunaparton azt a hajlékot, amely lehetővé tette az oktatás zavartalan menetét, de amikor ennek az új hajléknak berendezésére került a sor, amikor a régi hajlékból átjött laboratóriumi felszerelések megújításáról, a tanszékek felállításával kapcsolatban különböző berendezések beszerzéséről volt szó, akkor már bajok mutatkoztak. Az állam 1907-ben, tehát 25 évvel ezelőtt, a Műegyetem alapos elaborátummal indokolt kérését, amelyben 2,200,000 aranykoronát kért a Műegyetem teljes felszerelésére, nem volt képes teljesíteni, nem tudta ezt az összeget azonnal folyósítani, hanem 10 évi részletekben tervezte ennek folyósítását. Azt hiszem, nem szükséges magyaráznom, hogy maga a 10 évi folyósítás mennyire hátrányos egy ilyen felszerelés szempontjából. Hiszen tíz év alatt a külföldön a technikai tudományok rendkívüli előhaladást mutattak. Ha nem tartunk lépést a berendezésekkel, akkor a tíz év elteltével, amikor az a dotáció végleg befejeződik, már elavultak azok a berendezések, azok a felszerelések és különösen a technikai tudományok mai állása, mai haladása mellett az új berendezéseknek, új tanszékeknek egész sora válik szükségessé. Ebből a 2,200,000 pengőből 1910-ig, tehát 3 évig megkaptuk a kellő részleteket, akkor azonban a folyósítás abbamaradt és ebből az összegből még ma is körülbelül 1,100,000 pengővel az állam hátralékban van a Műegyetemmel szemben. Ha még hozzáveszem azt, hogy ez alatt az idő alatt a régi berendezések elromlottak, elavultak, akkor tényleg azt állíthatom, hogy a Műegyetem mai felszerelése a laboratóriumokat tekintve nem áll a helyzet magaslatán, úgyhogy egyes laboratóriumi munkák teljesen lehetetlenek.

Az állam ezelőtt három esztendővel készséggel iparkodott a hiányokon segíteni. 200,000 pengőt utalt ki alapberuházás címén. Egy évre rá ebből csak 100,000 pengő lett. Egy további évre csak 80,000 pengő és a takarékosság következtében 10% ebből is levonásba került, a jövő esztendőre pedig már csak 50,000 pengő vétetett fel az alapberuházásra. Elgondolható, hogy ezzel az összeggel 40 tanszék igényeit kielégíteni, különösen ott, ahol gépészeti berendezésekkel, laboratóriumokkal, különösen pedig az újabb felfedezésekhez, mint például a rádióhoz és a rádiótelefóniához stb. szükséges felszerelésekkel kell a Műegyetemet ellátni, majdnem lehetetlenség, hiszen egyes tanszékek semmit sem kapnak ebből az összegből, pedig a Műegyetemen rendkívül sok fejleszteni való volna még hátra.

A mi speciális magyar viszonyainkat véve, elsősorban például egy újabb vízépítéstani tanszékre van szükség. Lehetetlen, hogy ugyanaz a professzor, aki a városok vízellátását, csatornázását tárgyalja, aki az egészséges ivóvíz kérdését tanítja, foglalkozzék a folyómedrek szabályozásával, a torrensek biztosításával, a lecsapolással, az ármentesítéssel, a dréncsövezéssel stb. Rendkívül sokoldalú ez a téma, úgyhogy egy tanszék nem képes kielégíteni.

A műegyetemi oktatásnak egy másik tere, amely kiegészítésre szorul, a mezőgazdasági géptan. Gróf Somssich László ő excellenciája éppen legutóbb mondotta volt, hogy szükségesnek tartja az ipar felsegítését, de a mezőgazdaságon keresztül. Ez olyan elv, amely — azt hiszem — Magyarországon a legkardinálisabb szempontok közé tartozik. Örömmel hallottam Chorin Ferenc igen tisztelt felsőházi tag úr részéről, aki pedig a nagyipar exponense gyanánt foglal helyet itt a Felsőházban, hogy a gyáripar legfőbb szükségletét ma a mezőgazdaság felsegítésében látja. Feltétlenül szükséges tehát a mezőgazdasági iparokat és a mezőgazdaság melléktermékeinek kellő kihasználását oktatni!

Tovább folytathatom. Magyarország exportjának jelentős hányadát jelenti a villamosgépek, rádióberende-

Technika 1932. jun. (6-7)

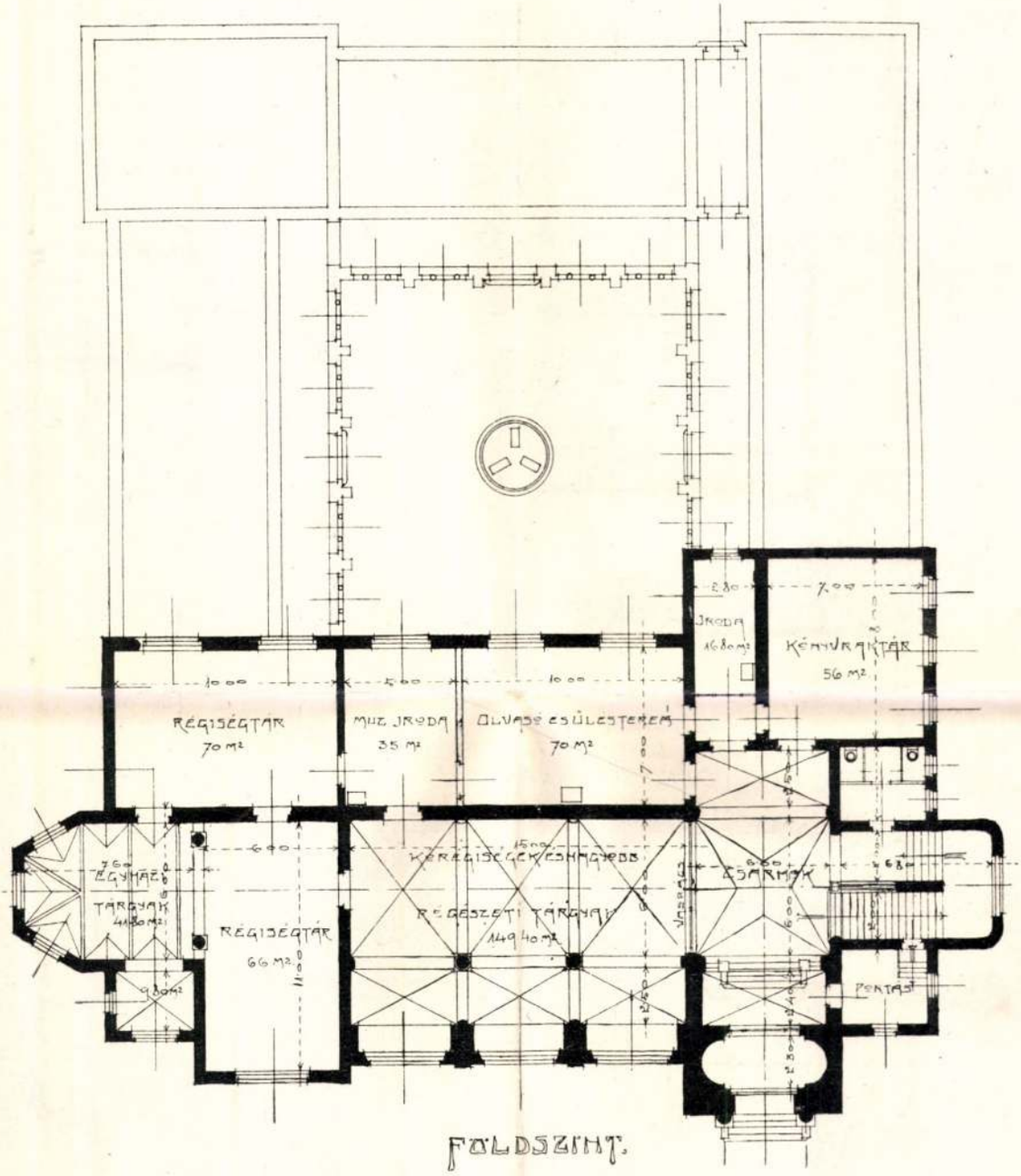

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum földszinti alaprajza, a további kiépítés vázlatával. Dr. Hültl Dezső terve.

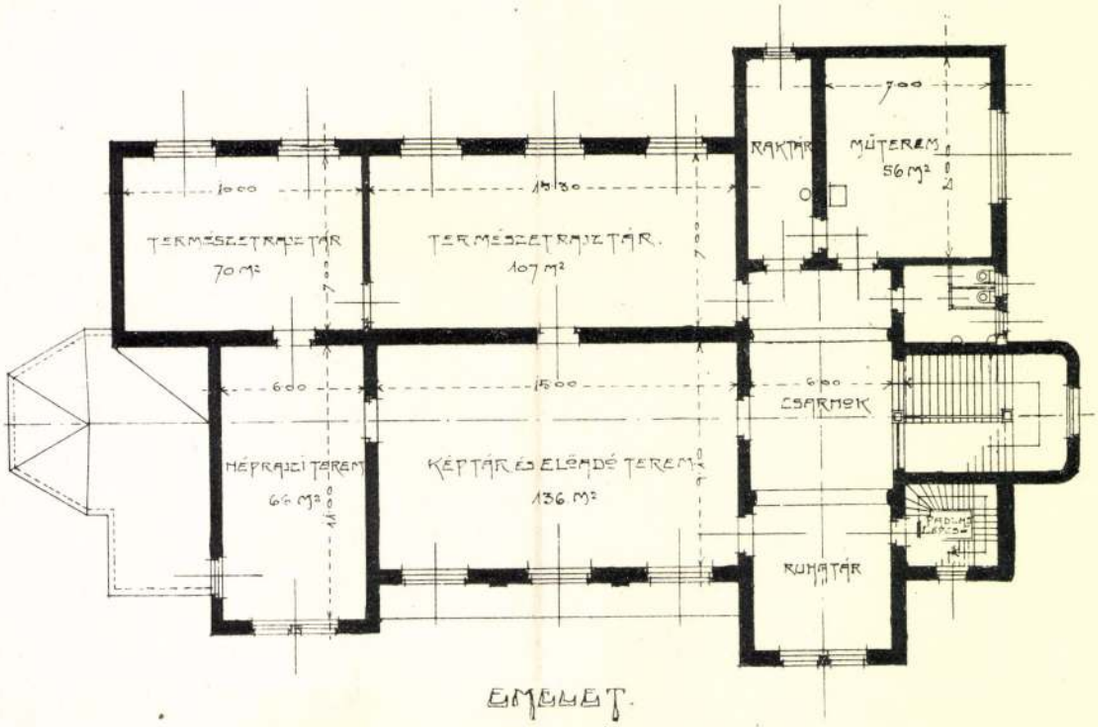

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum alaprajza. (Emelet.) Dr. Hültl Dezső terve.

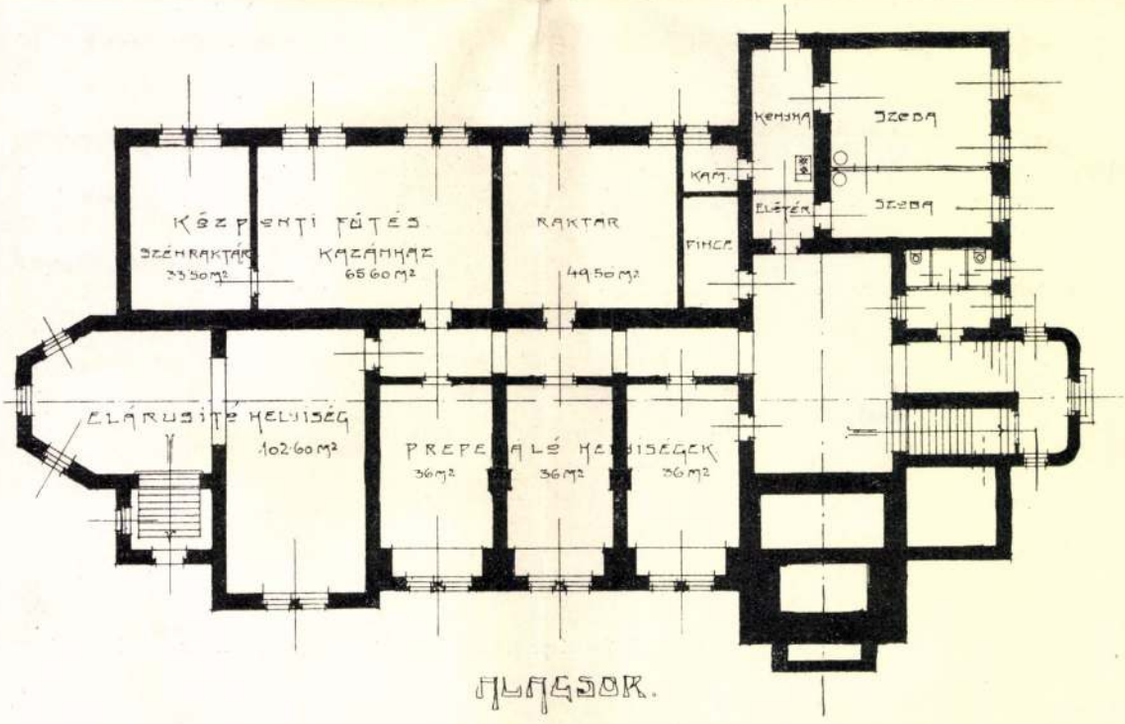

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum alaprajza. (Alagsor.) Dr. Hültl Dezső terve.

Hübl Dezső

Zólyommegyei kutatások.

Irta: Divald Kornél.

Kevés vármegyénk van, a melyben művészetünk és kulturánk régi emlékei iránt akkora érdeklődéssel találkoznánk, mint Zólyom vármegyében, a mely virágzó bányaművelése révén egykor kulturális téren is Magyarország legnevezetesebb vidékeinek egyike volt. Ipolyi Arnoldnak, művészettörténet-írásunk egyik úttörő művelőjének, Beszterczebánya egykori nagynevű püspökének szelleme még ma is él itt s egyaránt betölti a vármegyei papság és a világi közönség lelkét. Az előbbi mindmáig hüségesen megőrizte templomai régi fölszerelését, a melyet Ipolyi 1876-ban kiadott egyházmegyei névtárában összeiratott. Az utóbbi soraiban tömérdek a gyüjtő, a ki valóságos szenvedélylyel kutatja föl a városi lakosság birtokában, a falusi kastélyokban, udvarházakban, parasztházakban s a hegyek oldalában és völgyek ölén szétszórt régi bányásztelepeken lappangó régiségeket s áldozatkészségével, a melylyel megszerzésükre törekszik, szinte lehetetlenné teszi itt a külföldi múzeumok és régiségkereskedők ügynökeinek a gyüjtést, a kik különösen határszéli vármegyéinkben nyaratszaka még ma is sűrűn fordulnak meg. S Zólyom megye, de különösen Beszterczebánya magángyüjteményeinek tulajdonosai emlékeink megmentése tekintetében is Ipolyi hagyományait követik, a ki a beszterczebányai egyházmegye templomainak használatlan régiségeiből állított össze tekintélyes gyüjteményt, a melyet a nagyváradi püspökségre való kineveztetésekor új

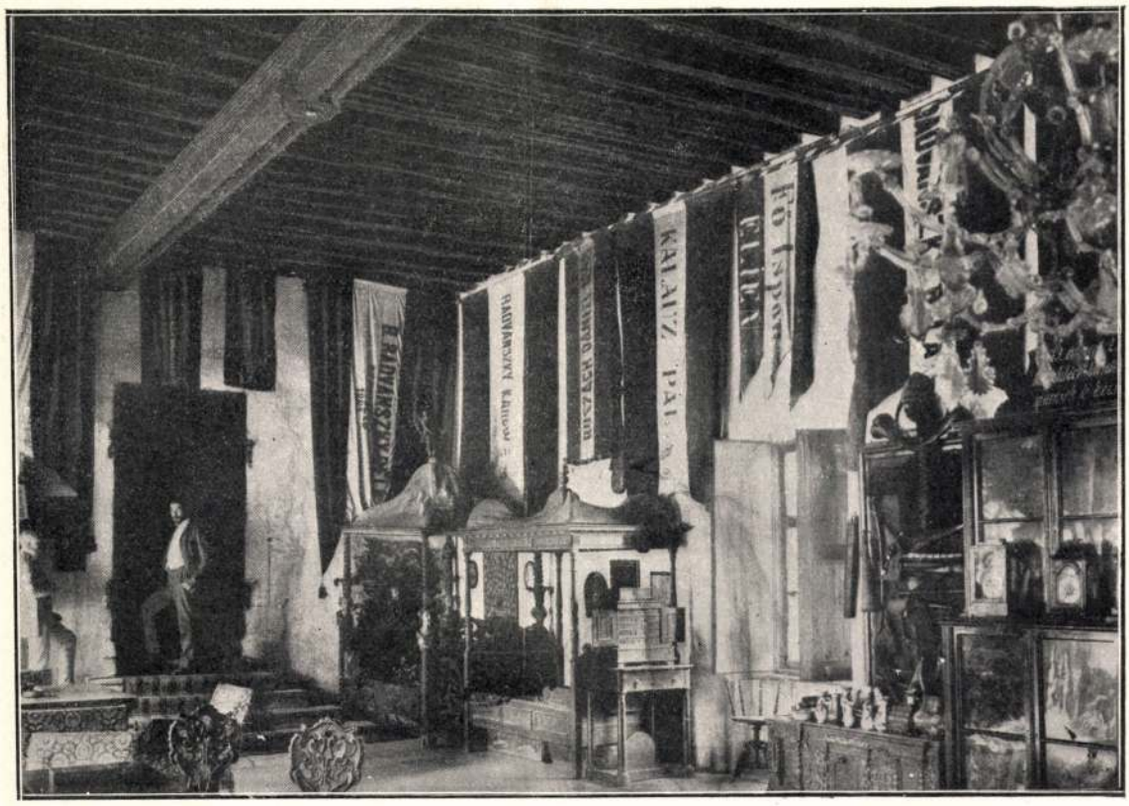

1. ábra. Báró Radvánszky Antal gyüjteményeinek egyik terme Zólyomradványban.

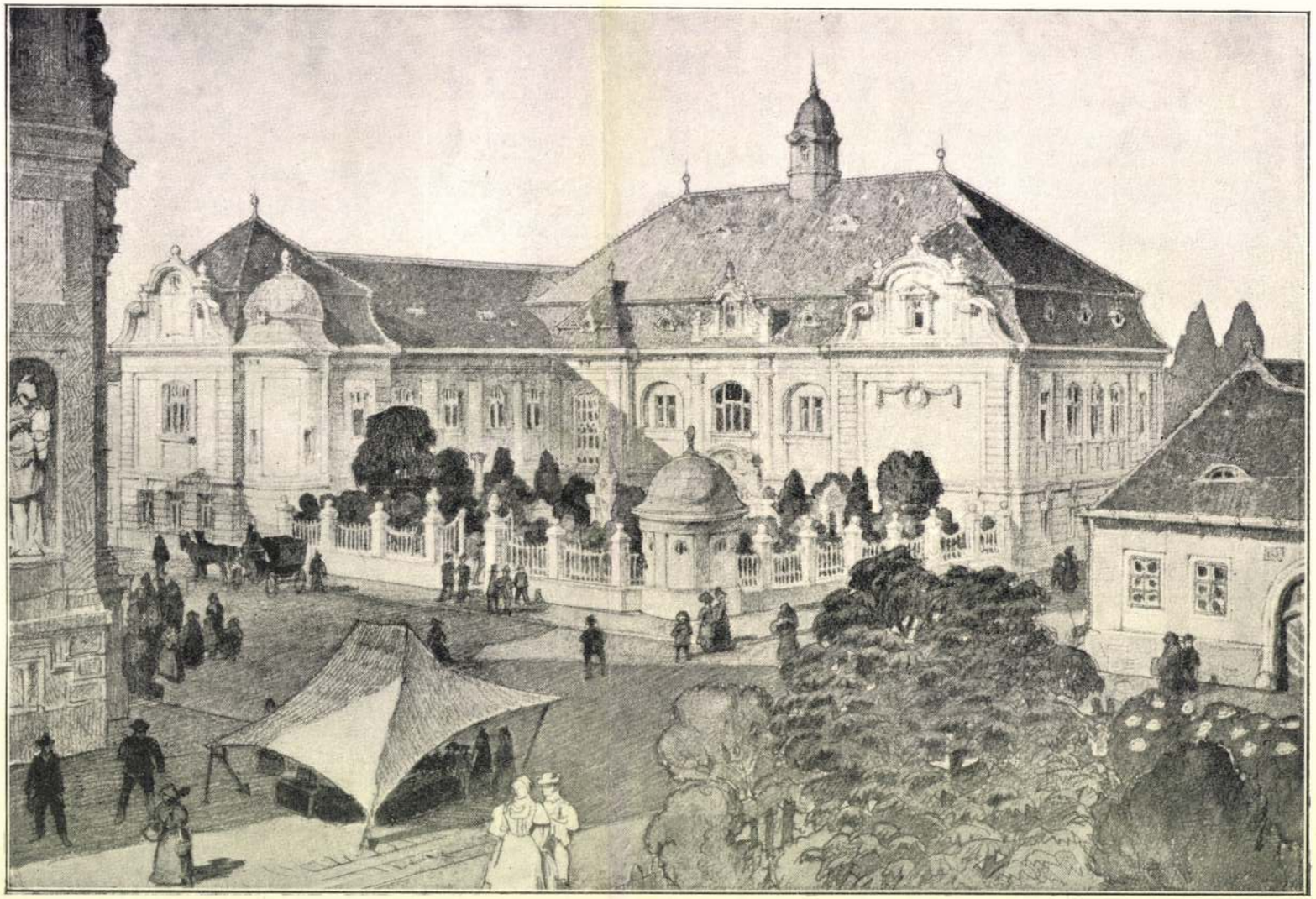

A komáromi régi benczés gimnázium múzeummá és könyvtárrá való átalakításának terve. A homlokzat távlati képe. Tervezte dr. Hültl Dezső.

megkezdhették az első kősor felrakását, a mint azt az oldalhajó párkányszéle fölött három méternyi magasságban bevésett 1461 évszám tanusítja. A következő évben az északi toronyhoz csatolnak egy csiga-lépcsőházat s ugyanez időben készítette István mester magát a 16 m. magas, gazdagon áttört művű szentségházat is,[1] a melyre öt országos és hatósági czímer mellett tizenhét főrangú családnak a czímere is lévén alkalmazva, az emlékmű XV. századbeli heraldikánk valóságos «érczbe vésett czímerkódex»-ét képezi.[2]

Ha figyelembe vesszük végül, hogy magának a főoltárnak az elkészítése is csak az 1474—77-ik évekre esik,[3] nyilvánvaló lesz, hogy a templom belső kisebb felszerelési tárgyai, mellékoltárai- és stallumainak elkészítése a XV. század ötvenes-hetvenes éveire tehető, tehát éppen abba a korba, a melyből domborműves faragványunk származik.

Mátyás királynak a cseh martalóczok ellen viselt hadjárata 1461-ben már jóformán befejezést nyert, mert erre az időre sikerült őket a felsőrészekből kiszorítani, sőt 1462-ben sikerült magát Giskrát is meghódoltatni, a mikor is ez a hatalma alatt állott felsőmagyarországi várakat Mátyásnak átadta.

Héderváry László és *Zudar Simon* e korszak nagy szerepet vivő aktiv részesei lévén, éppen nem birhat a valószinütlenség látszatával az a feltevés, hogy e két férfiú győzedelmesen befejezett akcziójuk emlékére készíttette el ex voto azt a stallumot, vagy még inkább oltárt, a melynek egy napjainkig fönmaradt bár kicsiny, de annál érdekesebb részlete ma a heraldika elfakult jelei útján szól hozzánk s kéri a dicsőséges mult egy rejtélyes mozzanatának megfejtését. Lehet, hogy fejtegetésünket igazolni fogják a történelem kútfői, de az is lehet, hogy megczáfolják s helyreigazítják, ha tévesen okoskodtunk. Legyen bármiként, annyi bizonyos, hogy egy érdekes XV. századbeli czímeres emlékkel gazdagabbá tettük szakirodalmunkat s a kutatók figyelmét fölhivtuk egy olyan kérdés megfejtésére a melylyel históriai és művészettörténeti szempontból érdemes volna foglalkozni.

Mihalik József.

[1] Magyarország városai és vármegyéi. I. 66. l. és Arch. Ért. XXIV. 271. l.

[2] *Csoma* J.: Turul, VII. 21—26. l.

[3] Arch. Ért. XXII. 333. l.

XVII. és XVIII. századbeli vörösréz edények a Felsőmagyarországi Múzeumban Kassán

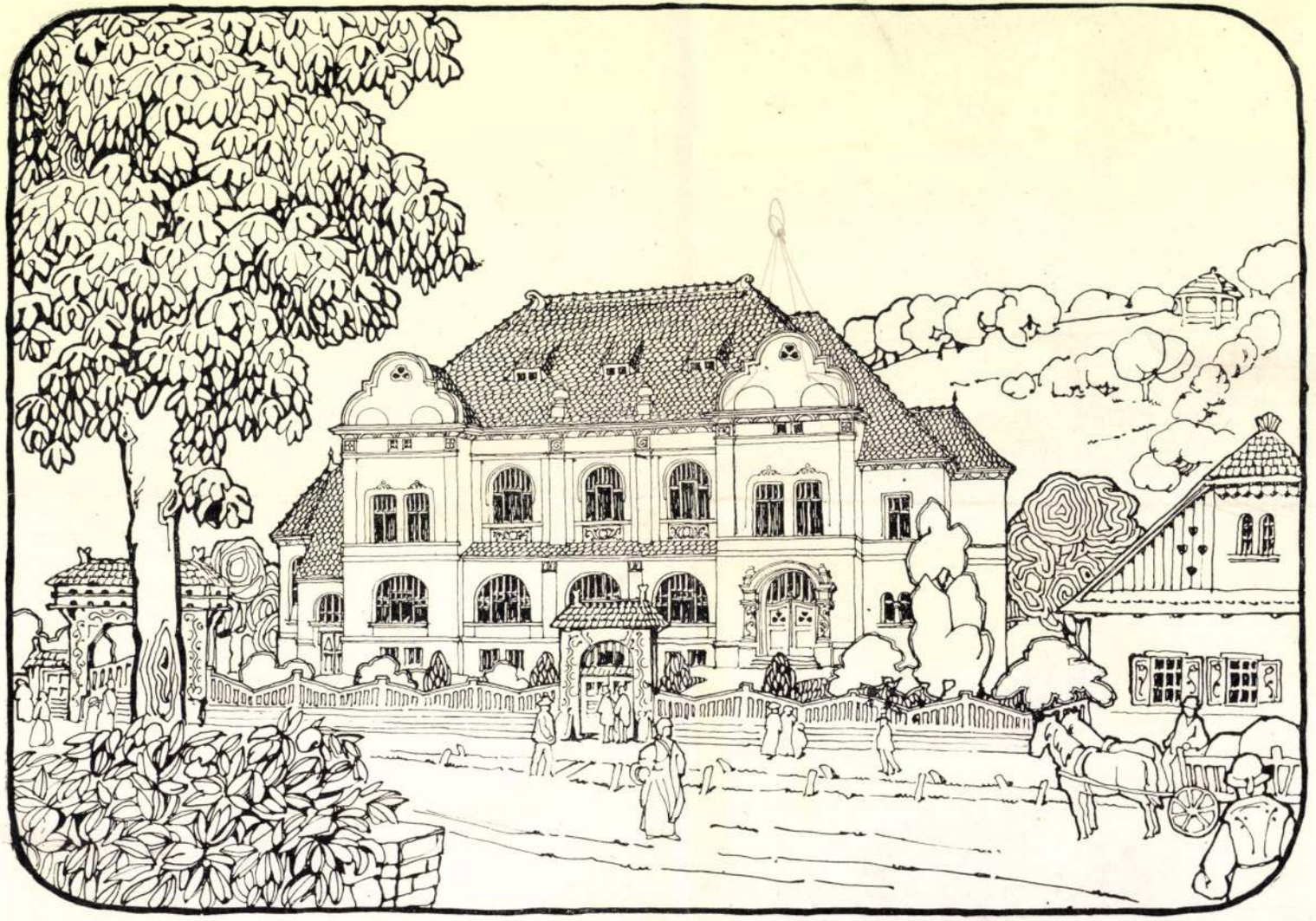

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum homlokzati látképe. Dr. Hültl Dezső terve.

Hültl Dezső

Döntött az Akadémia:

sietve lebontatja a Vigyázó-házat és Hültl Dezsővel felépítteti bérpalotáját

— *Az Est tudósítójától* —

Már régen szó van arról, hogy a Tudományos Akadémia a régi *Vigyázó-házat* lebontatja és *hatalmas bérpalotát építtet a Rákóczi út és Károly király út sarkán.*

Az Akadémia építési bizottsága tegnap este ülést tartott és ezen úgy döntött, hogy

a Vigyázó-házat a lehető legrövidebb időn belül lebontja, a lakóknak és az üzlettulajdonosoknak azonnal felmond

és az építkezést a jövő évben feltétlenül megkezdi.

Az Akadémia egy nagyobb területet átenged a Közmunkatanácsnak, mert

a Rákóczi út torkolatában kisebbszerű teret képeznek ki,

Az építési bizottság *Hültl* Dezső műegyetemi tanár műépítészt bízta meg az építkezéssel, aki már régebben résztvett egy szükebbkörű pályázaton és akinek *tervpályá át a legjobbnak találta a bírálóbizottság.*

Az Est, 1937 dec. 11.

versenyben végzett az első helyen, a gyest Beregi Dóra, a férfipárost Földi vászy, a nőipárost Sipos—Mednyán-, a vegyespárost Ferenczy—Boros, az ági egyest Grossmann, az ifjúsági pá- Csender—Barcza nyerte.

—•—

MAC és az UTE vasárnap úszóver- t rendez, amelynek keretében tartják a vízipólókupa elődöntőit.

—•—

DGE a melbournei teniszmérkőzések 6:4, 7:5, 3:6, 8:6-ra győzött Crawford Bromwich pedig Makót verte 6:2, :0 arányban.

—•—

MAGYAR JÉGHOKKIBAJNOKSÁG dik mérkőzését ma este 9 órakor a a városligeti műjégpályán a az AHC együttese ellen.

—•—

ETYKÓ LAJOS testnevelési főisko- nárt az Országos Testnevelési Ta- ezüstéremmel tüntette ki.

—•—

KE I. 10:2-re verte a BKE II. esét az első jégkorongbajnoki mér- n.

Express hirdetések

Ebbe a rovatba délelőtt 10 óráig fogadunk el hirdetést. — A szombati és hétfői lapok részére a hirdetések már előző nap feladandók. — A legkisebb hirdetés ára 4 pengő.

Fenyves pizsama
divatos, csíkos flanellből
női..... **3.90**
férfi **4.80**
gyermek..... **1.80** + 20 fill.
Női és férfi **Flanellköpeny... 4.80**
Kálvin tér 7

Használt ruhákért csodálatos árakat fizetek vagy a legfinomabb gyapjúszövetre becserélem. **Fischbein,** Dob u. 25. Tel. **354-22.** 2603

8 BÉRAUTÓ P temetőbe. Túrára km-ként **28** f-től Általános bérautó **254-35**

LUXUS BÉRAUTÓ km 26 fill. Tauber Temetőbe 8 P **83-8-24**

ERKEL BÉRAUTÓ túrára is legolcsóbb temetőbe ..... P **8.-** **88-5-77 — 86-3-94**

Viselt férfiruhákért legmagasabb árat fizetek. Hívásra jövök **Leitersdorfer** Kisdiófa u. 4 Tel.: 352-83

BÉRAUTÓK temetőbe, városba, túrákra **legolcsóbban UNIO,** Légrády Károly ucca (Koráll ucca) 6. **912-42**

ARANYÉRT zálogjegyért ezüstért és briliánsért bárkinél többet fizet Deutsch ékszerész, **Rákóczi út 8/a.** Tel. 439-87

BUICK BÉRAUTÓK 8 P-TŐL TEMETŐBE. Túrára 26 fill.-től **Elite 445-58** 2732

URÁNIA BÉRAUTÓI garázs luxus Temetőbe, túrára legelőnyösebben. **Tel.: 435-72**

7 BÉRAUTÓ P temetőbe. Óránként **3 P** TELEFON **249-91**

Használt férfi és női ruhákért, cipőkért, kályhákért legtöbbet fizetek. **Freund,** Dobozi u. 27. Tel. 426-73. Hívásra jövök

Teherautót bérbe kicsit, cca 2×2 méter nyitott rakfelülettel, vidéki utakra **keresek** Értesítéseket ármegjelöléssel „Állandóan" jeligére **Rudolf Mosséhoz,** Váci u. 18

BALILLA 4-üléses, nyitott, olyan mint az új, **eladó.** Megbízottam: **Kellner,** Berlini tér 4. sz. Tel. 23-2-41. 2648

Megvételre keresünk kb. 15 négyzetméter garantáltan tiszta, kevéssé használt **linoleumot** Jelentkezés 2 és 3 között. Tel.: 215-52

BÉRAUTÓ 1 órára 3 pengő Budapesten vámon belül. Temetőbe és kirándulási helyekre megegyezés szerint. **UNITAS Rt.** Telefon: A-923-85

A legfinomabb **jersey ruhák** persze nálam. **KOVÁCS VICTOR** IV., Petőfi Sándor ucca 11. VI., Király ucca 2.

OROTON mattarany púderdoboz-kombináció szájrúzzsal és cigarettaszelencével. **ARKANZAS** „a disztingvált ajándékok háza" **IV., Váci ucca 20.**

Művészi mintájú és színezésű magyar perzsa és torontáli **szőnyegek** óriási választékban legolcsóbban: **Révész Jenő Torontáli Szőnyegházában** VI, Teréz körút 8. (Abbazia kávéház mellett)

URADALMI TEJ napi 400 liter, **elhelyezésére keresek ügynököt** kiterjedt összeköttetéssel. Jelentkezni IV., Királyi Pál u. 9, III. 5, tel. 830-47.

Használt ruhákért óriási árakat fizetek. **Spiegel,** Erzsébet körút 29, I. emelet Telefon: 28-9-42. **Hívásra jövök.**

RUHACSERE! Használt férfiruhát **elsőrendű** szövetre becseréli vagy **drágán** megveszi **Wertheimer,** VI., Teréz körút 29, I. 8. Tel. 27-7-32. — Hívásra házhoz jövök.

FRITSCH hölgyfodrász V., Dorottya ucca 1. **INECTO** hajfestékkel fest.

Szőlőoltványok lugasgyűjtemények, gyümölcsfák megbízható beszerzési forrása államilag ellenőrzött telepünk: **Badacsonyvidéki Szőlőtelep kezelősége,** Tapolca (a Balaton mellett).

Hentesberendezések, jégszekrény, márványpult, sonkavágógép és **gyoremérlegek** használtak, nagyon olcsón. **ROSENFELD,** Népszínház ucca **31.**

Briliáns és ékszertárgyakat magas áron veszünk **KLEINBERGER** Váci ucca 10

Celluloid W.C. ülés, fürdőbútor stb. meglevő deszkát is átpréselünk. Higiénia Celluloidipar, Hold ucca 5. Telefon: 15-9-16.

SOKAT szív, KEVÉSBE kerül!... **NEO-VAMPYR PORSZÍVÓ!** Kapható 170 pengőért az AEG-nél, Rudolf tér 5. sz. és szaküzletekben

Dunára néző, 6-emeletes, hipermodern, adómentes, kislakásos **BÉRPALOTA** központi fűtéssel, melegvízzel, 29.000 jövedelemmel, **210.000-ért.** Kedvező feltételekkel. 33-6-97. 2730

BALILLA 4-üléses, csukott, **NASH 66-OS csukott, STEYR XII CABRIOLET,** la karban, **ELCAR** 8-hengeres, csukott, majdnem új állapotban, rendkívül **olcsón eladó.** HANSA-képviselet, VI., Nagymező ucca 19. sz.

ALMA 1 kiló **28** fillér a Párisi Nagyáruházban

DIVATOS ÖLTÖNYÖK FIATALEMBEREKNEK EDELMANN IV. ker., Kamermayer Károly ucca **3**

Marokecset Legnagyobbat 2200/4, színtiszta kínai sertéből P 3.35-ért gyártja **Zafirex** kefe- és ecsetgyár, Budapest, Váci út 54. T. 92-4-42

Színházi Élet **jubileumi számában, október 18-án** **NÁDAS KÉZIMUNKA-MELLÉKLET**

Esőkabát raglán, bőrkabát legolcsóbb a készítőnél **Bálvány u. 3** Márton és Szász

Temetésre kész virág- és babérkoszorúk György Mariska virágüzletében állandóan olcsó árban kaphatók. Baross u. 45. T. 319-87.

Az angol MORRIS AUTÓ a reális kiskocsi. Üzemben, adóban a legolcsóbb. Ismét raktáron. **DEMÉNYI,** Akadémia ucca **19**

Száraz tűzifa tetszésszerinti méretben és minőségben **Szén, koksz, brikett** legjobb, legolcsóbb **QUITTILLÉS** főh. udv. és kamarai szállítónál. Telefon: **934-92**

Női és férfi télikabátokat öltönyöket, bőrkabátokat **legolcsóbban** árusítok, viselt férfiruháit tinom szövetekre becserélem. Hívásra jövök. **GRÜN ruhaüzlet,** Váci út **6,** a nyugati p.-u.-ral szemben. T. **211-59**

Fúvott gumis **pótkocsit** 2—5-tonnásat **vennénk** vagy **bérelnénk.** Tel. **29-9-39**

Egy villanyzongora és annak összes tartozékai előnyösen **eladók.** Haris-bazár 6, II. em. 2.

Nagy keleti szőnyeg eladó. VII., Damjanich ucca 23, II. em. 12

Közműves bérvillatelkek a **Szent Imre herceg útján és a Budaörsi úton,** villamos- és autóbuszmegállónál, többéves részletre **eladók.** Felvilágosítást ad: Magyar Tisztviselők Takarékpénztára rt. IX., Mester ucca 15-17. Tel. 321-72

Ma a 14. és 15. oldalon is közlünk Express hirdetéseket

A törzsek sorra fellázadnak és behódolnak

Akszum, október 17
(Stefani-ügynökség)

De Bono tábornok a benszülött lakosságnak kijelentette, hogy

az olasz kormány feltétlenül tiszteletben tartja vallásukat.

Ez a nyilatkozat általános lelkesedést és megelégedést támasztott. A tábornok kijelentésének igen nagy hatása volt és

megerősítette Etiópia más főnökeit és csapatait is behódolási szándékukban.

Godsan környékén, Aduától délnyugatra hír szerint

több helyen fellázadt a lakosság,

mert a négus Ailu herceget elmozdította és helyébe Imiru herceget nevezte ki. A lakosság nem engedelmeskedik Imiru herceg parancsainak. *(MTI)*

Kassza herceg átpártolt az olaszokhoz?

London, október 17

A Daily Mail-nak jelentik Addisz Ababából, hogy repülőgépet küldtek

Kassza herceg felkutatására,

aki az olasz balszárnnyal szembenálló seregeket vezényli és

több nap óta nem adott magáról életjelt.

Attól tartanak, hogy a *Makale* körüli erdőségekben veszett vagy *átpártolt az olaszokhoz.*

Valamivel hűvösebb lesz az idő

— Az Est meteorológiai tudósítójától —

Nyugat- és Észak-Európában tovább tart a szeles, csapadékos időjárás, de csak lassan terjeszkedik Közép-Európa felé. Hazánkban szép őszi idő van, csak annyi a változás, hogy kissé megélénkült az északnyugati légáramlás.

Lényeges változás nem is várható, de valamivel felhősebb lesz az égbolt, ami az északnyugati légáramlással együtt a nappali felmelegedést akadályozza. *Így az idő valamivel hűvösebb jelleget ölt.* Lecsapódásra csak jelentéktelen mennyiségben van kilátás.

Az időjárási elemek várható értékei Budapesten: legalacsonyabb éjjeli hőmérséklet 7—9 fok, déli hőmérséklet holnap 15—17 fok. **T. G.**

Értéktőzsde

— Az Est tudósítójától —

Az értéktőzsdén *a forgalom jelentékenyen megcsappant.* A tartózkodás ma már nemcsak a vásárlók részéről volt számottevő, hanem az eladók is visszavonultak abban a reményben, hogy ez az elgyöngülés csak átmeneti jellegű. A vezető papiroknál sem mutatkozott számottevő áreltolódás. Általában a tegnapi záróárak voltak érvényben ma is a hivatalos forgalom megkezdése előtt. A *fixpiacon* sem változtak az árak, a forgalom itt teljesen összezsugorodott. *Zürichben* a párizsi, londoni, newyorki, brüsszeli, milánói és varsói kifizetések megdrágultak, az amszterdami kifizetés ára esett, az osztrák silling 20 centimessel olcsóbb lett.

Gabonatőzsde

— Az Est tudósítójától —

A külföldi jelentések hatása alatt szerdán délután a márciusi búza 18.18, a májusi tengeri 16.30 pengőig drágult. Váratlanul érte tehát a piacot ma reggel a csikágói jelentés, amely 3 centes (40 filléres) áresésről számol be, *Nagy tartózkodás* mutatkozott ezért, úgy a vásárlók, mint az eladók részéről. A fővárosi malmok is csak a határidőpiacon vásároltak, ahol a csikágói áresést már tegnap leszámolták.

Rozsban nincs realizálás, ezért itt az árak tartottak. *Tengeriben* a prompt ó-árut keresik, emelkedő árfolyamok mellett. Ma délelőtt a készáruüzletben a tengeriért 16.10—16.20 pengőt fizettek. Az új mixed tengeri ezzel szemben olcsóbbodott, mert novemberre 13.60, decemberre 13.80 pengőt fizettek. Az *árpapiacon* csak a sörárpát keresik. *A határidőüzletben* az ellanyhult irányzat a márciusi búzáért 18, a májusi tengeriért 16.10 pengőt fizetett. A *lisztárakat* tegnap félpengővel leszállították.

Négy év után letartóztattak egy sikkasztó könyvelőt

— Az Est tudósítójától —

Négy évvel ezelőtt a Hazai Fésüsfonó Rt.-nál nagyarányú sikkasztást fedeztek fel. *Kovács* Benő könyvelő körülbelül *27.000 pengőt sikkasztott* és a letartóztatás elől megszökött.

Éveken keresztül Párizsban élt. Az utóbbi időkben olyan rosszul ment a sora, hogy elhatározta, hazajön. *Szakállt növesztett. Abban bízott, hogy szakállal nem ismerik fel. Budapestre jött és itt fiánál szállt meg.* Egy detektív tegnap este felismerte az utcán. Előállította a főkapitányságra, ahol *Hennel* Ernő rendőrfogalmazó részletesen kihallgatta. *Kovács* beismerte a sikkasztást. Letartóztatták.

Felelős szerkesztő és kiadó: Salusinszky Imre
Szerkesztő: Kemény Simon
Kiadótulajdonos: Az Est lapkiadó r.-t.
Igazgató 1910-től 1930-ig: Sebestyén Arnold
Bécsi fiókkiadóhivatal: I., Kohlmarkt 7.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. (Nyomdaigazgató: Wózner Ignác.)

Hültl Dezső elmondja MILYEN LESZ AZ ÚJ RUDAS?

— *Az Est tudósítójától* —

Az új Rudasfürdő építésére a közeljövőben kiírják a nyilvános pályázatot. Az építkezés hozzávetőleges számítások szerint *1,350.000 pengőbe fog kerülni. Hültl* Dezső műegyetemi tanár készítette az új Rudasfürdő terveit.

Hültl professzor műegyetemi dolgozószobáiban az asztalokat beborítja a sok tervrajz. Amikor felkerestük és megkértük, hogy

milyen lesz az új Rudasfürdő,

lelkesen magyarázza:

— Külön fürdőegység lesz az új Rudas. A Tabánban a Szent Imre-fürdő környékén majd fel lehet építeni a fürdővárost, a Rudasfürdő körül azonban nagyobb terjeszkedési lehetőség nincs. Legfeljebb arról lehet szó, hogy *idővel a Rudas- és a Gellért-fürdő között a Dunapartot parkozzák.*

— A mai fürdőépületre emeletet építünk, de az épület magassága *még így is alatta marad a mostani épület tetőgerincének.* Az úszócsarnok és a fürdő között ma egy átjáró van, ezt beépítjük és ott lesz *az új Rudas előcsarnoka.* A bejárati csarnok fedele széttolható üvegtető lesz. Az úszócsarnok is széttolható üvegtetőt kap.

— A Rudasfürdőt már ma is sok beteg keresi fel a Juventus-fürdők miatt. Ma még csak kilenc kabinba van bevezetve a Juventus-forrás vize, az új Rudasban

huszonkét Juventus kádfürdő

lesz. A fürdő egyébként *jobb kabinokat kap.* A gőzfürdőben *hét különböző hőfokú medence lesz,* azonkívül *előfürdő, zuhanyozó* és *két kisebb iszapfürdő,* egyik a férfiak, másik a nők számára. Kényelmes pihenő- és letörlőhelyiséget is kap a fürdő. A műemlékszámba menő

évszázados törökfürdő-épület változatlanul megmarad,

sőt leromboljuk azt a falat, amely a Gellérthegy felől a járókelők elől a kupoláig eltakarja a török fürdőt.

— A gyógyszálló szobáit az első és második emeleten helyezzük el,

hatvanhárom szoba lesz az új Rudasfürdőben,

egy- és kétágyas szobák, mindegyik külön előtérrel és toaletthelyiséggel. *Legtöbbjének külön fürdőszobája is lesz.* A szálló bejáratát a Gellérthegy felőli oldalra terveztem, oda, ahol ma a gépház áll. *Az ucca felől tehát a szállóbejáraton közvetlenül az épület első emeletére lehet majd bejutni.* Az adottságoknál fogva természetesen csak kisebb hallal, frószobával és játékszobával fog rendelkezni a szálló. De hát

az új Rudas kimondottan gyógyszálló lesz

és nem szórakozó vendégek számára épül. Az első emeleten lesz elektroterápiai intézet is. A földszinten, a híd felőli oldalon helyezzük el a vendéglőt és a konyhákat.

— *A Hungária ivócsarnok pavillonját lebontjuk és helyére mintegy háromszor akkora új csarnok kerül.* A hegy felől pár lépcsőn fel lehet majd menni a csarnok tetejére s ott is lehet majd sétálni. A Hungária-forrás új ivócsarnokát

zárt, fedett ivócsarnok köti majd össze a Juventus-forrással,

amely szintén zárt ivócsarnokot kap. Ez a kolonád a szálló előtt vonul majd el. Lehetővé válik ezáltal, hogy *az ivókúrázók rossz időben is sétáljanak.* A fürdő Duna felőli oldalán az úttestet parkozni fogják, *a teherkocsiforgalmat pedig az alsórakpartra terelik át.* Ezen az oldalon lesz egy kis toronyszerű épület is a fürdőbejárat mellett. Erre azért van szükség, mert ebben a toronyban helyezzük el a víztartályt.

Hültl Dezső *a kész terveket már átadta a polgármesternek,* aki intézkedett, hogy az építési munkákat munkanemenként írják ki, hogy az új Rudasfürdő építkezésénél *minél több vállalkozó* jusson munkához.

JÁTÉKBARLANGOK MOSZKVÁBAN

Varsó, október 17

(Az Est külön tudósítójától)

Moszkvában tizenöt helyen titkos játékbarlangokat fedeztek fel, amelyeknek tulajdonosai és látogatói majdnem kizárólag *szovjethivatalnokokból kerültek ki,* sőt vannak közöttük *a kommunista párt vezetőségi tagjai is,* akikre nemcsak fogságbüntetés, hanem *a pártból való kizárás is vár. (T.)*

Az esernyős király,
Mindenki lépik egyet,
Én és a kisöcsém,
3 ember a hóban, stb.
kedvezményes előadásaink műsorán

Színházjegy-irodánk, a nagy kereslet kielégítésére, megszerez minden sikeres darabot, hogy olvasóközönségünk kedvezményes áron juthasson legkiválóbb színházi előadásokhoz.

Kedvezményes előadásaink műsorán szerepel: *Az esernyős király* a *Belvárosi Színházban; Mindenki lépik egyet* a Magyar Színházban; a *Városi Színház* operettje, *Én és a kisöcsém, Bársony Rózsival* a főszerepben; a Royal Színház énekes játéka, a *3 ember a hóban;* a Teréz-körúti Színpad műsora és a *Fővárosi Orfeum* előadása: a Broadway Follies, amelyre újabb előadásokat szerzett meg jegyirodánk.

Az Andrássy-úti Színház *Nem ismerlek többé* c. vígjátékának utolsó előadásaira és a *Komédia Kabaré* kacagtató műsorának befejező előadásaira adunk még jegyeket.

Színházjegy-irodánk külön telefonszáma: *43—8—88.*

DOROTHEUM-WIEN
I., Dorotheergasse 17
1935 október 23-án
briliáns- és gyöngyékszerárverés
közte 1 nyakék, 47 gyöngyszem (786 Grän)
Kikiáltási ár 60 000 S. Kiállítás 4 nappal előzőleg.
Illusztrált katalógus

Ma: ügetőverseny

A ma délutáni ügetőprogram lényegesen jobb az előzőknél és remélni lehet, hogy a míting hátralévő napjaira még tovább javul. Csak két futam van ma, amelyre kevés nevezést adtak le, a többiben jó mezőnyökre és változatos sportra van kilátás.

Véleményünk:

I. Etelka—Tanoda
II. Hertha—Princessin—Dáridó
III. Pusztaberény—Ilona
IV. Bohumila—Rota—Árva—Orsolya
V. H. Boriska—Upupa Epops—Ugrabugra
VI. Stelnitz-hajtás—Nevadian
VII. Krilatica—Prímás—Balaton
VIII. Liberty Hanover—Spilka—Kovács II-hajtás
IX. Lali—Varázsló—Murány
X. Farkas—Otto

Versenyek kezdete: *½3-kor*

Ma délután ½3 órai kezdettel ügetőversenyeket tartunk

Express hirdetések

Nem bánja meg, ha **MÁRKÁS KÁLYHÁT** vesz! Eredeti **HEIM MEIDINGER HELIOS DUPLEX HERMES 2-AKNÁS** Legolcsóbb árban! **PASCHKA és TÁRSA,** V., Mária Valéria u. 10. Tel. 820-41. Alap. 1886.

Fiatal párizsi leány **francia nyelvórát ad** gyermekeknek is. „Serieuse" jeligére Tenzer hirdetőjébe, IV, Szervita tér 8

Windsor Penzió Vilmos császár út 7, II., III., IV. em. Andrássy útnál. Telefon 175-96, 276-48. Közp. fűtés, folyó melegvíz. Renoválva és megnagyobbítva megnyílt. 2734

Kölcsönt autójára folyósítunk és eladjuk. **Autóvásár rt.,** Berlini tér 3. (Westend ház) Telefon: **157-42.**

Gellérthegynél 3-szobás, nagy hallos **villalakás** villamos autobusznál, központi fűtés, melegvízzel, 2200-ért novemberre. **Abel Jenő ucca 20**

3 régi kívánság: bort, békét és búzát, ujabban egy negyedik: **Klein** szűcstől egy **bundát.** IV., Veres Pálné ucca 8.

Perzsabundát kifogástalant, **magas alakra vennék.** Tel.: 26-8-84. 2722

Művészies, garantált cipőfestést vállal minden színben **Belvárosi Cipőkellék,** IV., Kecskeméti u. 3. Telefon 85-6-75.

BILLENŐKOCSI 30 drb, 600-as nyomtávú, **olcsón eladó.** Grünwald, X., Kápolna u. 8. 410-13 2723

Zongoraoktatást ad, ellen-számlára is, kezdőknek, haladóknak, feltétlenül kompetens, okl. zongoratanárnő, intányosan Telefon 9—1-ig: **27-4-58.**

Budán, előkelő helyen, 1960-ig adómentes **bérpalota** kislakásokkal, 31.000 bérjövedelemmel 235.000-ért **eladó. 396-83**

Elkészült Buda legszebb sarokbérpalotája Jurányi u. 3. (Margit körút 60-nál) **3-2 és 2 szoba hallos** luxuslakások közp. fűtés, melegvízzel, bérelhetők elsejére helyszínen

Tejeskannákat minden állapotban és mennyiségben **veszek.** Ajánlatok „Kannák készpénzért 470" jeligére a főkiadóba.

Kombinált lakószoba **bútort** kifogástalan állapotban csak magánkézből **vennék.** Tel. 318-12, 2-4 között

3-szobás összkomfortos, nagyon szép **lakás november 1-re kiadó.** Hold ucca 9.

Aluminium tartányokat keresünk megvételre. „Készpénzfizetés 965" jeligére a főkiadóba.

Legalább ½13-as géppel rendelkező **kisebb nyomdát bérbevennék.** Ajánlatok „Jó állapotban 25591" jeligére **Blockner J.** fiókhirdetőjébe, **Andrássy út 4**

Társat vagy nőt **keresek** ötezer pengővel napicikkhez, havi százötven P fix fedezettel. Bővebbet **dr. Zuna,** Podmaniczky ucca 9, II. 13, délután 4 órától 2728

Jó állapotban lévő használt, nagybetűs **modern írógépet veszünk.** – Ajánlatokat pontos leírással és ármegjelöléssel „Jutányos" jeligére B A L O G H hirdetőbe, Lipót körút 9. szám

Kombinált bútor újdonságok **Nagy Zsigmond, Lázár u. 3 (egész házban). Stil- és antik lakberendezések is nagy választékban.**

Használt karlsbadi **porcellántálak** tányérok **nagy választékban igen olcsón.** **HEXNER** Király ucca 25. sz.

Leírás, sokszorosítás megbízhatóan, gyorsan **REMINGTON IRÓGÉP RT.** VI. Andrássy út 12. Tel. 21-2-84, 21-8-09 *Munkadíjtételért kiküldünk*

Pénzintézet **jelzálogkölcsönöket** **olcsó folyósít.** Családi házakra is! Előzetes költség nincs! Telefon 59-8-84.

Garszónlakás egyszobás, **központi fűtés** és **melegvízzel,** továbbá **üzlethelyiség** méltányosan **bérelhető.** — Értekezés a helyszínen: V., Pannonia ucca 34.

házurak, építészek, színházak, mozik, kávéházak, iskolák **figyelmébe!** Télire szabadalmazott g u m i k e f e és l á b t ö r l ő bármilyen méretben. **Régi** „Hypmat" és más lábtörlők **javítását** illetve kicserélését jutányosan vállalja **Gulyás István és tsa** „Pedmat" szab lábtörlő- és szőnyegseprőgyár, **Budapest, III., Tél u. 4.** Telefon 625-95 2721

Lakásom tiszta – Ditrichstein titka VII., Kertész u. 27. 416-55, 54 és 53

Néhány l o g g i á s lakás melegvízzel még kapható a **„Muskátli-udvar"**-ban II., Kandó K. ucca 1 (Pálffy térnél). T e l e f o n: 103-31

Önálló rádió-műszerész Kerestetik „Konstruktőr 2726" jeligére a kiadóba.

KÖNYVEKET KÖNYVTÁRAT **VESZEK** Levélhívásra felkeresem. Könyvüzlet, **VI., LEHEL U. 1/c** 2736

Nyugati közelében 4 szoba hallos **modern földszinti lakás igen mérsékelt áron kiadó** Felvilágosítás Katona József u. 9—11 számú házfelügyelőnél

Lakással, biztos egzisztenciával bíró, **29 éves,** csinosnak mondott, á r v a **izr. úrilány** állásban levő, intelligens izr. úriember (kereskedő vagy tisztviselő) személyében **f é r j e t k e r e s.** Komoly leveleket „Egyesült erővel" jeligére főkiadóhivatalba kérek

Modern háló és ***ebédlő*** elutazás miatt **eladó** d. e. 9—1-ig, d. u. 5—8-ig Eötvös u. 34, I. 9. 2640

Létesítendő likőrgyár **húsz—harmincezer pengővel** **tőkést keres** Engedélyek megvannak. — Ajánlatok **„Nivós"** jeligére a kiadóba kéretnek

A Dunántúl egyik legszebb városában, központban fekvő **jól berendezett vendéglő** **szép kerthelyiséggel,** alkalmi árban **átvehető.** Ajánlatok „Olcsó bér 7580" jeligére **Blockner J.** hirdetőirodába, Városház ucca 10.

HUZATOS takásat **LÉGZÁRÓVAL** szigeteltesse. **MOSKOVICS** Berlini tér 3 Tel. 20-2-23

Garden Penzió V., Vécsey u. 4 és Nádor u. 31 bejárattal **Kellemes otthont nyujt szolíd árak mellett** Napi penzió P 5.—. Telefon: 16-4-06

Üzletáthelyezés miatt nov. 1-ig mélyen **leszállított árak!** **Háló, ebédlő, kombinált** szobák dús választékban! **Gruber L.** műasztalos, Dessewffy ucca 18—20.

Svábhegyi Üdülő (Alpár Penzió) **Béla király út 18.** Tel. 65-0-48. Egész éven át nyitva. Mérsékelt p e n z i ó és weekend-árak.

KOCKAPRÉS sürítőgép (duplikátor) 100 literes, keverőgép, Excelsior-darálógép **olcsón eladó.** „Express 2724" jeligére főkiadóhivatalba kérünk.

Ezüstfenyő különféle nagyságban, 3-szor átültetve, 70—80 cm, 4 P. Colorádó-fenyő, 3-szor átültetve, 80—100 cm, 3.50 P. **Fenyők, díszfák, bokrok.** Árlap kívánatra. **Pilisszántói Faiskola,** P i l i s s z á n t ó, Pest megye.

100 négyszögöles közműves telek Mexikói úton **olcsón eladó.** Telefon: 12-1-56, délelőtt 9—3.

Nagyon szép nagyméretű, **gyönyörű kivitelű** **3 szoba hallos** **lakás kiadó.** Közp. fűtés, melegvíz. Megtekinthető **Olasz fasor 3. Tel. érdeklődés 21-9-67**

Lépcsőházi bejárattal 1-szobás garazon főbérleti **lakást keresek** pesti oldalon azonnalra. „Központi fűtés" jeligére **Balogh hirdetőbe,** Lipót körút 9.

Főúri lakás feloszlik Hallgarnitúra, nőiszoba, rekamié, üvegcsillár, likörszekrény, szőnyegek, függönyök, képek. **Andrássy út 52, I. 4, d. e. 11—2-ig** Kereskedők kíméljenek. 2729

Üzlethelyiség négy nyílással, 220 négyzetméter alapterülettel november 1-ére **kiadó.** Gróf Vigyázó Ferenc ucca három.

Fogorvosi rendelő Belvárosban, jó prakszissal, forgalmas helyen **bérbeadó** vagy **átadó.** Ajánlatot „Csak fogorvos 2733" jeligére a főkiadóba.

Előkészítő és mechanikai SZÖVŐGÉPEK eladók. „Likvidáció" jeligére **Blockner J.** fiókhirdetőjébe, **Andrássy út 4. sz.**

Pézsmahátbunda privátnak jutányosan **eladó.** Vas u. 12, házfelügyelő. 2725

4-szobás összkomfortos uccai lakás 1500 P-ért novemberre **kiadó.** Ráday ucca 53. számú házban. 2642

Háromszobás, hallos, uccai modern lakás kiadó. Erkély, nagyméretű szobák, tágas mellékhelyiségek. Ferenc József rakpart 14

Budán, főútvonalon elismerten jólmenő **drogéria** családi okok miatt **eladó.** Érdeklődés 50-7-82 alatt

TETTÉNEK OKA: szerelmi bánat

— *Az Est tudósítójától* —

A világpolitika izgalmas hírei között szerényen húzódott meg *Az Est* szerdai számában egy apró cikk:

»Tettének oka: szerelmi bánat.

A Gróf Vigyázó Ferenc ucca 3. szám alatt lévő Edith-féle festőüzemben ma délelőtt kénsavval megmérgezte magát *Turán* Gábor 25 éves segédmunkás. Életveszélyes volt az állapota, amikor a mentők a Rókus-kórházba vitték. Turán búcsúlevelében azt írta, hogy *szerelmi bánat miatt* akart meghalni.«

Tettének oka szerelmi bánat... ez a megjelölés

egyre kevesebbet szerepel

a rendőrség életvédelmi osztályának aktáin. Naponta kísérelnek meg öngyilkosságot *idegbeteg emberek;* sokan *anyagi gondjaik* miatt keresik a halált; mások *családi bajok* miatt ugranak a Dunába, mérgezik meg magukat. De egyre ritkább a szerelmi öngyilkosság. Ezenkilencszázharmincnyolcban *a fiatalok nem akarnak meghalni szerelmi bánat miatt.*

Turán Gábor *kivétel.* Tettének oka igenis szerelmi bánat. Forgassuk vissza a történések filmjét 48 órával. Kedd reggel a főkapitányság hatalmas épülettömbjében, a Gróf Vigyázó Ferenc ucca 3. szám alatti festőüzemben gyülekeznek a munkások. Megérkezik *Turán* Gábor segédmunkás is. *Feltűnően szomorú.* Teszvesz, nem találja a helyét. Megkezdődik a napi munka. Turán, aki fűtő az üzemben,

váratlanul poharat vesz elő.

Teletölti vízzel, azután valami *port önt belé és a poharat a szájához emeli.*

Egy pillanattal később a gyanus színű folyadékkal teli pohár *szilánkokra zúzódik a földön.* Munkástársai ütötték ki Turán kezéből.

Ott áll Turán Gábor a munkások gyűrűjében. Mondani akar valamit, de

torkát éles fájdalom szoritja össze.

Dermedt csönd. Aztán a fiatalember nagynehezen néhány szót présel ki a torkából:

— *Megmérgeztem magam... Kénsav... Nem tudok élni nélküle... Szülei nem akarják hozzámadni...*

Összeesik. Ijedt kiáltozás. Besiet az üzembe a tulajdonosnő. Észreveszi a földön fekvő Turánt. A szája habzik. »*Kénsavas oldatot ivott*« — kiáltja az egyik munkás az asszony felé.

A festőüzem tulajdonosnője sarkon fordul, rohan a szemben lévő fűszerüzletbe. Egyenesen a jégszekrényhez. A fűszeres és a vevők döbbent csodálkozására felrántja a jégszekrény ajtaját, *egy liter tejet* kap fel.

Az üveggel száguld vissza az üzembe. Reszkető kezekkel tolja az öngyilkos szájához a palack nyakát... *Turán Gábor nagy kortyokban issza a tejet.*

Az életmentő tej megkezdi áldott hatását:

feloldja a szervezetbe került kénsavat. *Turán magához tér, székre ültetik.*

Jönnek a mentők. Amikor hordágyra teszik, a fiatalember zsebéből hull ki. A búcsúlevél. Az intézkedő rendőr magához veszi.

Rókus kórház, öngyilkosok kórterme. Gyomormosás.

Délután 2 óra. Az egyik fővárosi nagy áruházban, a cukorka-osztályon *egy csinos elárusító kisasszonynak üzenetet hoznak:*

— *Telefon.*

A fiatal leány siet a készülékhez. Csak néhány másodpercig tartja kezében a kagylót, aztán *elfehéredve ejti le.*

Egy ismerős jelentkezett: Turán Gábor a Rókusban fekszik.

A leány odabotorkál főnökéhez, *félórás szabadságot kér.* Leveti fehér kiszolgálókabátját és szalad a Rókusba.

Turán Gábor ágya előtt ott állnak munkástársai. A fiatalember már jól érzi magát, de egyre azt suttogja, hogy

hagyják meghalni, úgyis újra öngyilkos lesz,

amikor...

.. kinyílik a kórterem ajtaja és belép az elárusítóleány.

Itt talán abba is lehetne hagyni Turán Gábor filmjét. Mert ami ezután történt, ahhoz hasonlót *minden valamirevaló szerelmi históriában megtalálhatunk.* A fiú *lemond öngyilkossági tervéről,* a leány pedig könnyek között megfogadja, hogy

megpuhítja szülei szívét.

De valamiről még be kell számolni. A rendőrség életvédelmi osztályán Turán Gábor aktája mellett ott fekszik a búcsúlevél. Több oldalas lehet, mert *a boriték vastagon kipuposodik.* Rajta a leány neve és címe: az áruház cukorkaosztálya.

A búcsúlevelet nem kapja kézhez a címzett. Ha az öngyilkosjelölt életben marad, a rendőrség

nem kézbesiti.

De minek is? Az események már túljutottak a levél tartalmán. A rendőrségen összehajtogatják *a Turán-aktát és egy szót írnak rá: »Elintézve.«*

Turán Gábor 25 éves fiatalember pedig, aki tettét szerelmi bánatból követte el, a röntgenvizsgálat eredménye alapján *ma már el is hagyja a Rókus kórházat.*

(Bgh.)

Meghülésnél és náthaláznál reggel egy pohár természetes »Ferenc József« keserűvíz gyakran igen jót tesz, mert a gyomorbélcsatornát alaposan kitisztítja és méregteleníti, azonkívül pedig fokozott anyagcserét és kielégítő emésztést biztosít. Kérdezze meg orvosát.

Ma első megyeri versenynap

Az Úrlovasok Szövetkezete kezdi meg a megyeri mitinget, mely november közepén ér véget. *A mai program elsőrangú. Két* akadály- és egy gátverseny is lesz.

Tipjeink:

I. Dévény—Fullánk
II. Mese—Resista
III. Faun—Fruit Stall—Szarka
IV. Szepes—Jól van—Desperado
V. Csatártó—Ravasz—Gyöngyvér
VI. Kigyó—Mutasd meg—Máskor
VII. Nardai-idom.—Aviso—Babvirág

Versenyek kezdete: 1.20 órakor.

*

Gutai nyerte a legtöbb versenyt 1938-ban. Az utolsó hetekig két jeles lovasunk, *Gutai* János és *Klimscha* Albert győzelmeik számával elég közel jártak egymáshoz. Az utolsó versenynapokon a szerencse Gutainak kedvezett, így ő lett az év zsoké csempion-ja, Schejbal ez esztendőben elmaradt, azonban tekintetbe kell vennünk, hogy *aránylag keveset lovagolt.*

Fogadjon Abonyi Ödön
bookmaker irodáiban, **Budapest, VII., Rákóczi út 41.**
Tel.: 135-501, 132-462, 135-333.
Fiókirodák: Budán, Attila u 8. Tel.: 154-014
Miskolc, Széchenyi u. 26
Pécs, Jókai tér 11
Vác, Csáky u. 7
Telefonon feladott fogadásokat mindenkor azonnal kikézbesítünk

Angol-francia-olasz földközitengeri egyezmény felé

Párizs, október 20
(Az Est külön tudósítójától)

Az Agence Radio jelenti, hogy azok a megbeszélések, amelyek gróf Ciano olasz külügyminiszter és lord Perth római angol nagykövet között folytak, pozitív eredményekre vezettek. Az olasz kormány késznek nyilatkozott, hogy a gyalogságon kívül utászcsapatokat és tüzérséget is visszarendel a nemzeti Spanyolországból. Mindenesetre még az angol kívánságok teljesítése esetén is az olasz impérium elismerése és az angol-olasz szerződés életbeléptetése csak november közepére várható. Ezzel kapcsolatban francia jólértesült körökben megjegyzik, hogyha ez a híradás igazolást nyer, fennáll a lehetőség, hogy Anglia, Francjaország és Olaszország között három oldalú tárgyalásokkal rendezzék a Földközi-tengeri problémakat. *(T)*

November 7-én kezdik bontani a Rákóczi úti Vigyázó-házat

Az Akadémia palotájának terveit jóváhagyták

— *Az Est tudósítójától* —

Néhány évvel ezelőtt a Magyar Tudományos Akadémia a Vigyázó örökséggel együtt birtokába jutott *a Károly körút és Rákóczi út sarkán álló Vigyázó palotának.* Az egyemeletes régi épület már *rég megérett a lebontásra.* Az Akadémia el is határozta, hogy hatalmas bérpalotát építtet a Vigyázó ház helyén és a palota terveinek elkészítésére *Hültl* Dezső műegyetemi tanárt kérte fel. Hültl professzor munkáját elvégezte és a tervek alapján a főváros a Közmunkatanács

megadta az építési engedélyt az Akadémia bérpalotájára.

Az Est munkatársának megbízható helyről nyert értesülése szerint régi Vigyázó-házat

november 7-én kezdik bontani.

Az 550 négyszögöles telekneк csak *egy részét* építik majd be, mert a Rákóczi út elejét *kiszélesitik* és ez a főútvonal itt *térszerű kiképzést kap.* A Rákóczi út 4. számú házat, amely a *Georgia* tulajdona, már ennek megfelelően építették meg és a ház Károly körút felé eső része *lényegesen beljebb áll.* Ugyanilyen *hátratolt fronttal* épül majd az Akadémia bérpalotája is. A bérpalota frontját a Károly körúti részen is *valamivel beljebb készitik el.*

Az Akadémiának a Vigyázó-telken felépülő palotája

hatemeletes

lesz. A palota megépítése időszerűvé teszi *a régi Nemzeti Színház* megépítését is. A régi Nemzeti Színház épületét még a világháború előtt lebontották és csak *a földszinti rész maradt meg, amelyet üzletházzá rendeztek be.* A közvélemény már nagyon sokszor követelte ennek a város egyik legforgalmasabb részét elcsúfító üzletháznak lebontását. A Nemzeti Színház céljára azonban

a régi Nemzeti Színház telke kicsi.

és felmerült az a gondolat, hogy a színházat másutt, esetleg az *Erzsébet* téren építsék meg. Ez utóbbi megoldás azonban *rendkívül drága,* különösen azért, mert a Vilmos császár útnak a Deák tér és a Tisza István ucca közti részén *ki kellene sajátitani a házakat és azokat le kellene bontani.* Erre a célra pedig jelenleg sem a fővárosnak, sem a Közmunkatanácsnak pénze nincs.

Gondoltak arra is, hogy a régi nemzetiszínházi telken *bérházat* építenek, amelyben *kis kamaraszínházat* helyeznek el, minthogy az államnak adományozott telek *adományozólevelében ki van kötve: a telket színházépítés céljára kell felhasználni.*

Most azután egy *új megoldásnak* vannak hívei városházi körökben. Azt szeretnék ugyanis, ha a kultuszminisztérium megvásárolná a *Pannonia szállodát,* amelyet, mint mondják, »*életjáradékért*« *is meg lehetne szerezni.* Ez esetben

a régi Nemzeti Színház és a Pannonia szálló telkén bőségesen volna hely az új Nemzeti Színház számára.

A régi Nemzeti Színház telkét mindenesetre úgy építik be, hogy

a Rákóczi utat itt is kiszélesitik,

tehát a Rákóczi út torkolata *mindkét oldalán térszerű kiképzést kap.*

Általános igazságos rendezést sürget Smuts tábornok

London, október 20

Smuts tábornok Dél-Afrika helyettes miniszterelnöke, Johannesburgban tartott nagyfontosságú beszédében kijelentette, hogy eddig *elmulasztották jóvátenni a multak tévedéseit.* Az új légkört tágabb körű elrendezés létesitésére kell felhasználni, beleértve az összes sérelmek és panaszok orvoslását, a gyarmati kérdés elintézését, a világ összes valutáinak rögzítését és az arany ezzel kapcsolatos szerepének megállapítását. Meg fogja könnyíteni az államférfiak feladatát az az általános *békevágy,* amelyet a legutóbbi válságban minden nemzet tanusított. *(MTI)*

LÉGITÁMADÁS Sanghai felett a
VESZÉLYES ZÓNA c. kalandorfilmben
Első előadás félhelyárakkal! MÁTÓL: **SAVOY**
20th CENTURY FOX

Nagy arzénes tömegpört kezdett tárgyalni ma a pestvidéki törvényszék

Három gyilkosság és 14 gyilkossági kísérlet a vád öt alsónémedi férfi és nő ellen

— *Az Est tudósítójától* —

A tiszazugi arzénes gyilkossági bűnperokre emlékeztető ügy tárgyalását kezdte ma meg a pestvidéki törvényszék *Mendelényi*-tanácsa. A nagy esküdtszéki terem padsorait zsúfolásig megtöltötte a tárgyalás iránt érdeklődő közönség, amelynek legnagyobb része *Alsónémedi község lakosaiból rekrutálódott.*

Féltízkor vonult be a büntetőtanács a nagy esküdtszéki terembe.

A bűnper öt vádlottja közül szuronyos börtönőrök vezettek elő négyet,

az ötödik szabadlábon védekezik. A vádlottak: *Fazekas* Pál alsónémedi napszámos, *Nagy* Menyhértné szül. Borbély Krisztina, *Varga* Józsefné szül. Borbély Teréz s ifj. *Borbély* Miklós; *gyilkosság bűntettében* részben tettesként, részben felbujtókként vádolja őket az ügyészség; a szabadlábon levő *Nagy* Menyhért ellen bűnsegédi bűnrészesség a vád.

Az ügyészség vádirata szerint idősebb *Borbély* Miklós, jómódú alsónémedi gazdálkodó, mintegy hét esztendővel ezelőtt

felosztotta gyermekei között 38 hold földbirtokból álló vagyonát.

Egyik fiának, *Borbély* Kálmánnak, *8 hold* földet adományozott azzal, hogy köteles őt *haláláig eltartani*, halála után pedig *síremléket* állítani neki. Idősb *Borbély* Miklós többi gyermekei *5—5 hold* földet kaptak.

A birtokelosztás után azok a testvérek, akik csupán öt hold földet kaptak, *megharagudtak, amiért a bátyjuk 8 holdat kapott.* Elhatározták, hogy apjukat, aki ilyen igazságtalanul osztotta fel vagyonát, *elteszik láb alól.* Hosszú hónapokig tartó megbeszélések után a testvérek közül egyesek

arra a megállapodásra jutottak, hogy atyjukat megmérgezik.

A terv végrehajtásával *sógorukat, Fazekas Pál, alsónémedi malommunkást bízták meg.* Nagy jutalmat ígértek neki, ha az öreget elpusztítja, sőt *Nagy* Menyhértné született *Borbély* Krisztina és férje, *Nagy* Menyhért, *az ígért pénzjutalomra kezességet is vállalt. Fazekas* Pál, aki mellékfoglalkozásként az egyik alsónémedi földbirtok gyümölcsösét kezelte,

a permetezés céljából kapott Arzola nevű erősen mérgező hatású szert összegyűjtötte

és csak alkalomra várt, amikor az arzéntartalmú port idősebb *Borbély* Miklós ételébe keverheti.

Ez az alkalom a vádirat szerint 1936 decemberében következett be. Ekkor ugyanis idősebb *Borbély* Miklós, aki ekkor már *Kálmán* nevű fiánál lakott, őrlés végett beküldte gabonáját a malomba. *Fazekas Pál egy óvatlan pillanatban az Arzola port a megőrlendő gabonába keverte* és így

a lisztbe körülbelül fél kilogram arséntartalmú por került.

Amikor ebből a lisztből a legközelebbi hetekben *Borbély* Kálmánék házánál kenyeret sütöttek, a mérgezett kenyér fogyasztása következtében a *népes család csaknem minden egyes tagja megbetegedett.* Megbetegedtek azok a *látogatók*, sőt *ápoló asszonyok* is, akik később ettek *Borbély* Kálmánék kenyeréből.

Az arzénmérgezés következtében

idősebb Borbély Miklós, hathetes unokája, a kis Borbély Albert, továbbá a többrendbeli gyilkosság bűntettével vádolt Fazekas Pál mit sem sejtő felesége, Borbély Zsuzsanna, meghaltak. Rajtuk kívül *tizennégyen*, akik a mérgezett kenyérből ettek, súlyosan megbetegedtek.

Az ügyészség *Fazekas* Pált mint tettest, *Nagy* Menyhértné szül. *Borbély* Krisztinát, *Varga* Józsefné szül. *Borbély* Terézt és ifjabb *Borbély* Miklóst mint felbujtókat vádolja *gyilkosság* bűntettével, *Nagy* Menyhérttel szemben pedig mint bűnsegédi bűnrészes ellen emel vádot.

Az öt vádlott ellen háromrendbeli gyilkosság és tizennégyrendbeli gyilkosság kísérlete a vád.

Az ügyészi vádirat kiemeli, hogy a vádlottak *mindegyike beismerte* a vizsgálat során bűnösségét és valamennyien *egymást súlyosan terhelő vallomást tettek.*

Felbujtóit vádolja a rabruhás Fazekas

Elsőnek az alacsonytermetű, *rabruhás Fazekas Pált* hallgatta ki *Mendelényi* elnök. Fazekas a vallomástétel közben állandóan *a homlokát törölgeti és rendkívül izgatottan, idegesen viselkedik.*

— Igaz-e, — kérdezte az elnök — hogy maga arzént kevert *Borbély* Kálmán és az idősebb *Borbély* Miklós lisztjébe, hogy elpusztítsa a családot?

— Igza kérem és nagyon is bű-

nösnek érzem magam.

Nem vágytam én kérem a *Borbély* Kálmán vagyonára, csak azért követem el ezt a szörnyűséget, *mert a többiektől nem tudtam szabadulni.*

Állandóan bujtogattak,

hogy irtsam ki a *Kálmán* családját, hogy hozzájuthassanak a vagyonához.

— Mikor kötött maga házasságot?

— *1920 ban kötöttem házasságot Borbély Zsuzsannával.* Hozományul csak *ágyneműt* kaptam, amit apám nem nézett jó szemmel és azt kívánta, hogy váljak el az asszonytól. *Házasságunk nem volt boldog*, mert az első gyerek nem tőlem származott és haragudtam az asszonyra azért is, mert *nem főzött és nem mosott rám. Kétszer is széjjelváltunk, de 1922-ben megint összeköltöztünk* és attól kezdve nem bántottuk egymást.

— A maga apósa kinél lakott?

— *Kálmánnál. Kálmán tartotta az öreget* és azért is hagyott rá többet, mint a többiekre. Egy nap az öreg összehívta a családot és szétosztotta a vagyonát. Amikor a többiek megtudták, hogy a *Kálmán* többet kapott, **elégedetlenkedtek és nagyon megharagudtak.**

Az ifjabb *Miklós* kifakadt, hogy *verje meg az Isten az olyan apát*, aki nem osztja el egyformán a gyerekei között a vagyont. Folyton azt hajtogatták, hogy *az öreget, meg a Kálmánt el kell pusztítani, hogy hozzájuthassanak a vagyonhoz.*

A feleségem is folyton bujtogatott,

hogy ha lehet, csináljak valamit. *A hat emberből álló családot kellett volna elemésztenem.* Eleinte nem akartam, de nem tudtam tőlük szabadulni, meg az *ital is rávitt.*

— Jutalomról volt-e szó? — kérdezte az elnök.

— *Igen, kérem,*

igérgettek, igérgettek, de a végén nem kaptam semmit.

— Amikor megcsinálta, nem követelte a pénzt?

— Dehogy kérem, *akkor én már semmit sem követeltem.* Gondoltam, ha már elkövettem a bűnt, úgy se adnak semmit.

— *Váltókezességről* volt-e szó? — kérdezte Mendelényi elnök.

— Igen, kérem,

Nagy Menyhért felesége aláírta a váltót,

de akkor én már megcsináltam volna a dolgot, akkor is, ha nem vállal kezességet. Mind a négyen folyton *nyaggattak, sürgettek, szorítottak*, hogy csináljak már valamit. Folyton kérdezték, tettem-e már bele valamit a Kálmánék lisztjébe. *Én még hitegettem őket*, hogy majd csak csinálok valamit, reméltem, hogy talán előbbutóbb megszabadulok tőlük. *Szerettem volna elkerülni ezt a dolgot, mert féltem, hogy baj lesz belőle.*

— Mióta dolgozik maga arzolával?

— *1933 óta.*

— Szóval tudta, hogy az arzola méreg?

— *Hogyne tudtam volna, kérem, hiszen halálfej van rajta.*

A tárgyalás tart.

A japánok elérték KANTON belső védelmi vonalát

Különbékét köt Dél-Kína?

Hongkong október 20

(Az Est és a United Press tudósítójától)

A japán főhadiszállás közli, hogy Seklung és Csenesuing megszállása után a japán motorosított csapatok

erőltetett meneteléssel nyomulnak Kanton irányában

és a kínai ellenállás szemlátomást gyöngül. Csen volt kínai külügyminiszter nyiltan szembefordult Csiankajsek tábornagygyal és most már

nem lehetetlen, hogy Dél-Kína különbékét fog keresni Japánnal.

A japán haderők már

elérték Kanton belső védelmi vonalát

és így Csiankajsek segédcsapatai már későn fognak érkezni.

Express hirdetések

Rádióbérlet havi 5 P-től. Vételnél árbeszámítás
Legmodernebb ESPRESSÓK, frappé és villany kávéőrlők.

1/8 kgr pörköltkávé 96 fill.
»CUBA« kávé- és teaszaküzlet, VII., Erzsébet körút 17. Naponta friss pörkölés!

Árja, szép, fiatal hölgy, aki magyarul, németül, angolul, franciául, olaszul és oroszul beszél és ír, **reprezentatív titkárnői, direktrisz** vagy hasonló elfoglaltságot keres. Irásos ajánlatokat »Azonnal« jeligére főkiadóba

Billentyűs **tangóharmonika** havi 10.— pengőtől bérletbe is Odeon, Károly király út 5. T. 149-607

VESZEK 3-4 méter hosszú **asztalokat** lehetőleg 110 cm szélességben. Aschner, V., HOLLÁN UCCA 5. Telefon: 119-289

BÉRHÁZ Bakáts térnél, 4-em., prima, hallos lakások, adómentes, 16.500 bér, melegvízszolgálat, fürdőfűtés 155.000-ért, kondicióval eladó. Telefon 139-683 3384

Casino Pensio VII., ERZSÉBET KÖRÚT 19 Csendes úri otthon, közp. fűtés. Modern komfort, kitünő konyka. Állandó lakóknak meglepően olcsó. Telefon 130-772

Homok légvédelmi célokra, m³-ként házhoz szállítva 7 P. Horovitz Simon fuvarozó, Budapest, Gólya utca 21. Tel.: 130-312.

Utazó, nagykereskedők látogatására, ki **FALVÉDŐPAPIRT** mellékcikként magával vinne, felvételik. Merluszt, VII., Dob utca 53. szám.

Mária Terézia üveg és egy **Holland bronzcsillár** sürgősen eladó. Erzsébet körút 52, III/18

Engedélyezett jól jövedelmező **export-import** vállalkozás nagyobbításához, minden információt kibiró **társ** 30.000 pengővel **keresnek.** Válasz: »European and American« jeligére Boros hirdetőbe, Andrássy út 54. 3401

2 szobás uccai komfortos, műteremnek is alkalmas **lakás,** gyönyörű kilátással november 1-re **kiadó.** II., Trombitás utca 12. Telefon: 114-964.

Padlás tűzmentesítésénél leggazdaságosabb és legbiztosabb **„ANTIFLAM"** tűzmentesítő festék, minden anyag: fa stb. számára. Egyszerű festékként kezelendő. Ára 1 kg P 1.20. Kapható **Rivoli laboratórium,** VII, Nagyatádi Szabó u. 22. Tel. 140-586

Apponyi téren különbejáratú I. emeleti **uccai szoba** bútorozatlanul irodának nov. 1-re **kiadó.** Tel. 184-181

Egyszobás hallosat novemberre **minden** árért átveszek **Belvárosban** telefon: 134-856 3476

2 szoba bútor nélkül, fürdőszobahasználattal azonnal kiadó. Orvosi rendelőnek alkalmas IV., Váci utca 9, I/3. »Corso« mozi ház.

Bérház Gellért szállónál, adómentes, négyem., közp. m. víz, 12.000 jöv., 98.000 pengőért sürgősen. Telefon: 116-224.

Textilnagykereskedés keres jóirású és jól számoló keresztény **számlázót** aki a pénztárt is kezeli. »Garancia 23459« jeligére Blocknerhez, Andrássy út 4

Dunaparti sarokbérpalota öt emeletes, 7%-os jövedelmezőséggel 360.000-ért sürgősen eladó. T.: 116-813

Szöveteladásban állami intézeteknél és sportkörökben legjobban bevezetett szakember versenyképes céggel **összeköttetéstkeres.** Ajánlatokat »Előnyös 1938« jeligére kérek

Vitrin-könyvszekrény nagy íróasztal, ér. angol csillár stb. úriszoba bútor, prima kivitelben priváttól privátnak. Telefon d. e. 10-ig, d. u. 4—5-ig 181-161

Remek szép angol drótszőrű foxi kölyökkutyusok eladók. Megtekinthetők d. u. 2—4-ig Calvin tér 3, III. 11. Tel. 187-677

Szép hajfestést biztosít „Henna" hajfestőmester Arany plakettel kitüntetve Szondy utca 41/a, Bajnok utca sarok

OPEL 2 liter, luxus cabriolet sürgősen eladó, első rendű állapotban. Tel. 349-219. Kispest, Üllői út 9. 3394

FIGYELMEZTETÉS!

A raktárkészletbejelentési ívek alakja **megváltozott.** A nálunk vásárolt blankettákat különös előzékenységből 6 napon belül díjtalanul becseréljük. Készletbejelentési raktárkönyveink változatlanok.

MINERVA NYOMDA, VI, PAULAY EDE U. 23.

A prostata megbetegedéseinek kezelésében a rendkívül enyhén ható természetes »Ferenc József« keserűvíz — reggel éhgyomorra egy kis pohárral — gyakran nagyfontosságú szolgálatot tesz azzal, hogy igen könnyű, lágy székletétet biztosit és az egész anyagcserét előmozdítja. Kérdezze meg orvosát.

SZÍNHÁZ ZENE RÁDIÓ MOZI

Boldog öreg francia színészek XII. Lajos király kastélyában

Az Országos Színész Egyesület elnökének látogatása a francia színészotthonban

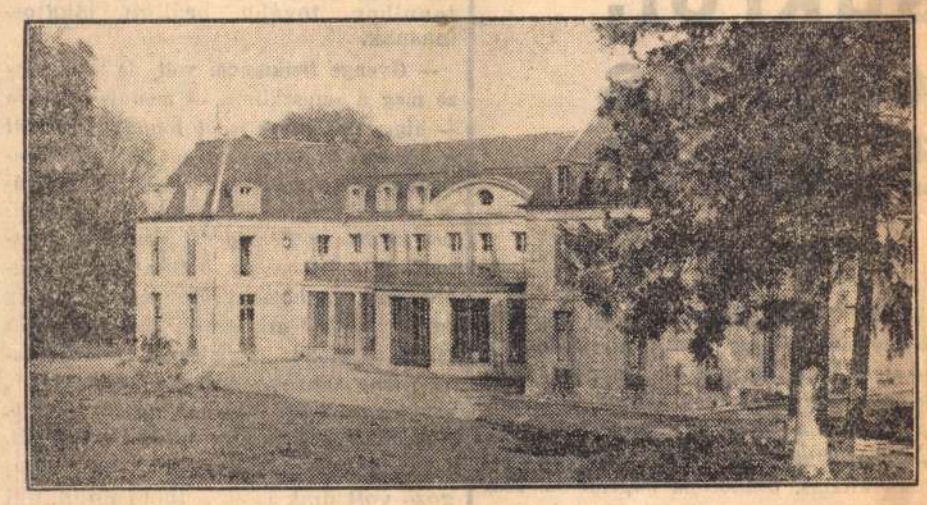

AZ ÖREG FRANCIA SZÍNÉSZEK OTTHONA

Nemrégiben érkezett haza Franciaországból *Tihanyi* Béla, az Országos Színész Egyesület, illetve a színészegyesületi nyugdíjintézet elnöke. Tihányi meghívást kapott a francia színészegyesülettől, hogy látogasson el a Páris közelében lévő színész otthonba, amely Ris-Orangisban van. Tihanyi érdekes tapasztalatokkal tért haza és elmesélte, hogy milyen jó dolguk van azoknak a francia színészeknek, akik huszonöt évig befizették nyugdíjilletékeiket.

Egy téves ujsághírnek köszönheti tulajdonképpen a létezését a francia színészek otthona. *(Két ilyen színészotthon van Franciaországban,* az egyik már régebben megvolt, de csak az állami színházak tagjai számára.) *Paulus,* a híres énekes-színész beadott egy kérvényt, hogy vegyék fel az állami színészotthonba. Ezt a kérvényt visszautasították azon a címen, hogy Paulus nem volt tagja az állami színészegyesületnek. A visszautasítás adta azt az ötletet, hogy az úgynevezett »lírai«, *azaz operettszínészeknek, a zenés színházak tagjainak és az artistáknak* külön színészotthont alapítsanak. Egy *Fejel* nevű színész ötlete volt. Elment Dranemhez, az akkori idők legismertebb varieté énekeséhez, aki magáévá tette az ötletet.

A belügyminiszter engedélyt adott sorsjegyek kibocsátására és így szerezték meg a szükséges tőkét. 1909 augusztus 3-án végleg elintézték az alapítványt. A ház, amely a Páristól 28 kilométerre fekvő Ris-Orangis városkában van, *valamikor XII. Lajos tulajdona volt és XIV. Lajos restauráltatta.* XV. Lajos, Pompadour márkiné és a francia udvar számos híres tagja sok időt töltött a kastélyban, amelyhez *nagy erdő, tó, négyezer négyzetméteres veteményes kert, baromfiudvar és tehenészet is tartozik.* Van egy szabadtéri és egy zárt színháza is, amelyben a legelőkelőbb párisi színészek lépnek fel vasárnap délelőttönkint nyáron, a menhely javára. A kastélyban villanyvilágítás és központi fűtés van. Szalón, ebédlő, billiárdterem, könyvtár, múzeum, vízgyógyintézet... Természetesen *fürdőszobás szobákban laknak a színészek.*

A színészotthonba úgy lehet bejutni az öreg színésznek, hogy kérvényt ad be a francia színészegyesület nyugdíjintézetéhez és *bizonyítja, hogy már képtelen magát eltartani.* A házfenntartási költségekhez a francia színházak, mozik és kabarék is hozzájárulnak, mert *karácsonykor úgynevezett »garas estét« rendeznek,* amikor a közönségnek kis emléktárgyakat árulnak, egy szuért darabját. A köztársaság elnöke 1922-ben mint *közhasznú alapítványt* ismerte el a színészotthont.

— Ilyen színészotthonra lenne szükség Magyarországon is, — mondta *Tihanyi* Béla.

MA az
ANGOLPARK-BAN
tarka-est
Dayka Margit, Simor Erzsi, Komár Juliska, Könyves Tóth Erzsi, Rácz Vali, Dán Etelka, Náray Teri, Surányi Erzsi.
Timár József, Pataky Jenő, Szilassy László, Feleky Camill, Berczy Géza, Köpeczy Boócz Lajos.
Kezdete 8 órakor

Pluhár filmet konferál

A Fox filmgyár »*Kongó, a fekete extázis*« című expediciós filmje magyar beszéddel fog megjelenni a jövő szezónban. *Pluhár* Istvánt szerződtették a konferansz elmondására.

Filmet csinálnak az „Egy magyar nábob"-ból és a „Kárpáti Zoltán"-ból

Néhány nappal ezelőtt dr. *Bajusz* Péter és özv. *Jókai* Mórné között megállapodás jött létre. A szerződés szerint Bajusz a Pásztor Film kft. számára megvásárolta *Egy magyar nábob* és a *Kárpáti Zoltán* regények filmjogát.

Augusztusban kezdik a külső felvételeket. A film főérdekességének azt szánják, hogy a pozsonyi országgyűlés nagyjeleneteiben *az akkori arisztokraták leszármazottait* akarják szerepeltetni.

NYÁRI FILMSIKER

Harmadik hétre prolongálták a „Huckleberry Finn" filmváltozatát

Régi színházi és filmmondás, hogy a sikert nem befolyásolja az időjárás. A leghidegebb télben és a legforróbb kánikulában is megnézik a jó filmeket. Példa rá a Huckleberry Finn esete is. *Már harmadik hete játsszák a filmet a Rádiusban.*

Tegnap este benéztünk a mozi nézőterére és láttuk, hogy Mickey *Rooney,* a zseniális gyermekszínész legalább olyan népszerű sztrár, mint Tyrone *Power* vagy Joan *Crawford.* Minden jeleneténél tetszés moraja hangzik fel a közönség köréből. Más oka is van a film különleges sikerének. A mai felnőttek gyerekkorának legkedvesebb és legérdekesebb olvasmánya volt Mark Twain gyönyörű regénye, éppen úgy, mint a mai ifjúságnak is egyik kedvenc olvasmánya ez a regény. És a filmváltozat feleleveníti azokat a felejthetetlen jeleneteket, amelyeket annakidején olyan örömmel olvastunk.

Mosolygó arcokat láttunk az előadás végén, a felgyulladó csillárok fényében. És ami a legérdekesebb: nemcsak a fiatalság ült a nézőtéren, hanem sokan az idősebbek közül.

Bajor Gizi beszél svédországi útjáról

Megírtuk, hogy *Bajor* Gizi, a Nemzeti Színház nagy művésznője nyári szabadságát Svédországban tölti. Ma megállapítottuk, hogy miután a művésznő *az egész június hónapban Svédországban tartózkodott, már hazaérkezett.* Budai villájában tartózkodik. *Bajor* Gizi a következőt mesélte svédországi útjáról:

— Csodálatosan szép élményünk volt! Nem akarok most tudományos előadást tartani vagy néprajzi adatokat felsorolni, annyit azonban közölhetek, hogy soha életemben ilyen jól nem éreztem magam idegenben és a lelkem teljesen ki van pihenve.

Bajor elmondta, hogy milyen remek szállodában lakott Stockholmban:

— A hotel tündéri volt. Hogy csak egyet mondjak róla, a fürdőszobában három csapot láttam. Hideg, meleg vizet és *jeges ivóvizet.* A kis hallban egy foszforeszkáló nyíl jelezte, hol van a kapcsoló, így nem kellett tapogatózni, ha éjjel hazajött az ember.

— Soha ilyen függetlenséget, ilyen százszázalékos felszabadultságot nem éreztem, mint Stockholmban. Képzelje csak, utcai árustól vettem forró virslit és az utcán fogyasztottan el a kitűnő ebédet. Ezt én, vagy akármelyik pesti hölgy itthon soha, semilyen körülmények között nem tehetem meg. De ott természetesebbek az emberek, igaz, nem is ismert senki. Az emberek elragadóak voltak. Tiszták, naivak, édesek. A társaságunkbeli hölgyek és urak mind tudtak németül és angolul. Holtfáradtan jöttem haza, annyi múzeumot, épületet, nevezetességet néztünk meg, annyit szaladgáltunk. És most boldogan pihenek a budai parasztszobámban...

Mascagni kitüntetése

Róma, július 13
(Az Est tudósítójától)

A S. *Cecilia* akadémia egyik ülésén kitüntették Pietro *Mascagnit,* a »*Parasztbecsület*« világhírű zeneszerzőjét az akadémia nagy aranyérmével.

Mascagni köszönő szavaiban utalt arra, hogy 19 éves korában a S. Cecilia akadémián kezdte zenei pályafutását.

ÁLLATKERT
Ma, csütörtökön Csajkovszky-est
Műsor V—VI. szimf. 1812. Vez.: Ferencsik.

Shirley Temple is magyar?

Riport Besztercéről, a világhírű gyereksztár állítólagos nagyszüleiről

A kolozsvári »*Estilap*« című ujság »*Shirley Temple Erdélyből való*« címmel cikket közöl arról, hogy a híres gyereksztár Erdélyből, *Besztercéről származik.* Állítólagos hozzátartozói minden hónapban *rendesen kapnak tőle pénzt Amerikából.* A cikk szerint *igazi neve Schiff Edna.*

A riport szerint Shirley Temple *anyja tizenkét esztendővel ezelőtt ment ki Amerikába,* ahol megismerkedett férjével, Schiff Henrikkel. Schiff egy textilgyárban hivatalnok.

Ezt írják Kolozsváron. Most már csak az a kérdés, mit szól a dologhoz Shirley Temple?

KIS HÍREK

Szombaton, július 15-én 10 órai kezdettel a Fészek Művészek Klubja »*Tarka-est*«-et tart.

⊙

A Rádió és Telefonhírmondó Rt. legutóbbi rendkívüli közgyülésén új tagokkal egészítették ki az igazgatóságot. A rádió új igazgatósági tagjai lettek: *Kandó* László és *Kozma* György nyugalmazott főőispán, a Teleforhírmondó Rt. új igazgatósági tagjának is Kozma Györgyöt választották meg.

⊙

Most épül az Erzsébet-körúton a Távirati Iroda híradómozija. *Kálló* Vilmos lesz az igazgatója. Az új Royal Apolló kereskedelmi igazgatójának dr. *Horváth* Lorándot nevezték ki, aki eddig a Magyar Távirati Iroda kiadóhivatalának igazgatója volt.

⊙

Hollywoodból írják: Gloria *Somborn,* Gloria *Swansonnak,* a világhírű filmszínésznőnek leánya *férjhez ment Robert William Andersonhoz.*

⊙

A *Színművészeti Kamara* elnöksége elhatározta, hogy a vidéki színészetnél mutatkozó titkárhiány megszüntetésére *titkári tanfolyamot* rendez. A tanfolyam hallgatói a vidéki színházi titkárok munkarendjére, a színházakra vonatkozó jogszabályokra, törvényekre és rendeletekre vonatkozólag nyernek elméleti kiképzést.

Óriási toronyház lesz az új városháza

Hültl Dezső professzor nyilatkozata

— *Az Est tudósítójától* —

Kiadták a központi városháza újjáépítésének új tervpályázatát, amely Budapest legjellegzetesebb és legfontosabb épületéről, a modern magyar fővárost megtestesítő központi városházáról tartalmaz döntően fontos, előzetes intézkedéseket.

A tervpályázatok kiírása alkalmából beszélgetést folytattunk dr. *Hültl* Dezsővel, a Műegyetem újkori építéstani tanszékének profeszorával, aki *Az Est* munkatársa előtt az alábbiakat mondotta:

— Az új tervpályázat szövegét még nem ismerem ugyan, de a problémát magát a Közmunkatanács ülésein alaposan megtárgyaltuk. A Közmunkatanács előtt bemutattak egy modellt is, amelyet *Friedrich* városi tanácsnok programtervképpen készíttetett, mintegy iránymutatóul az új városháza hatalmas építészeti feladatának hivatalos elképzeléseképpen. A modell szerint is

óriási, monstruózus városházi épületről van szó, rengeteg emeletsorral,

de az épület nagyságát a tervezés és megoldás lehetőségei, tehát a pályázat eredménye fogja voltaképpen eldönteni.

— Az új városháza tervezőművésze számára mindenekelőtt *négy döntőfontosságú probléma* áll fenn és pedig:

1. Mennyire viszik beljebb az új városháza Károly-körúti frontját?

2. Milyen magasságot írnak elő az épület számára?

3. Az előírt magasságot az összes emeletsorokon keresztül akarják-e vinni, vagy pedig csak az új épület egyes részein, annak középpontjában?

4. Mi történik a városháza udvarán üzemben lévő óriási transzformátorral, az Elektromos Művek transzformátorával, amelynek eltávolítása, vagyis lebontása és máshol való felépítése maga egymillió pengő költséget okozna. Ennek következtében a transzformátor az új tervek szerint is nyilván bent marad a városháza épülettömegében.

— A Károly-körúti fronton — folytatta nyilatkozatát *Hültl* professzor — voltaképpen az üzemi székház helyeződne el, a három hatalmas üzemnek, az elektromos-, gáz- és vízüzemnek központi igazgatóságai számára emelendő épület jutna elhelyezéshez. Az üzemeknek ottan való elhelyezése anyagi kérdés is, tudniillik az üzemek *nemcsak a saját székházaiknak, hanem tudomásom szerint az egész városháza épületének építési költségeit egészben, vagy nagyrészében fedezni fogják.*

— Magának az új központi városházának a frontja ilyen körülmények között megmarad a városház-utcai részen, amely műemlékké van nyilvánítva és amelyhez *hozzányúlni nem szabad.* A városházuccai frontot *Martinelli* építette, egykorú, tiszta barokkstílusban. Ez a front

gyönyörű magyarországi példánya a barokk-építészetnek, ehhez hozzányúlni nem szabad,

sőt máris nagy kár, hogy a tetőről levették a szobrokat, az oromfalakról pedig azokat a gyönyörű, nagy kősasokat, amelyek pedig szerves részei voltak ennek a szép barokk-épületnek.

— Annyi bizonyos, — folytatta Hültl professzor — hogy a székesfőváros tanácsa által elhelyezni kívánt rengeteg hivatali helyiséget csak abnormisan magas épületnek a tervetésével, vagyis

toronyházszerű megoldással

lehet keresztülvinni. *Én a pályázaton valószínűleg nem veszek részt,* viszont a Közmunkatanácsban már alaposan megtárgyaltuk az új építkezést. A munka folytatásának etapjai most már a következők:

1. A főváros zsűrije a beérkező tervpályázatok felett meghozza döntését és kiadja a díjakat.

2. A díjazott pályaművek közül a főváros kiválasztja azt a tervet, amelyet megvalósítani kíván. A megoldás lehetséges több tervpályázat kombinálásából is.

3. A megbízott építészt vagy építészeket felszólítják az elfogadott terv részleteinek pontos és teljes kidolgozására.

4. Az így elkészült részletes és pontos, teljes tervezet kerül azután jóváhagyás céljából ismét a közmunkák tanácsa elé.

Átképzett zsidó munkások beszélnek életsorsukról, multjukról és jövendőjükről

Beregszász, július 13
(Az Est tudósítójától)

A júliusi nap rekkenően tűz le a beregi szőlőhegyekre, ahol robotos görnyedtséggel végzik a legnehezebb munkát, kapálják a kiszáradt szőlőtalajt. A nap éget, de mindenki dolgozik. A nehéz munkát egymással versenyezve végzi a napszámba született és az »átképzett zsidó intellektuell«. S hol az egyik, hol a másik fél a nyertes... A szőlőtőkéknél úgynevezett »zsidó polgár leányok« kötöznek és a gyakorlott kötöző leányok és asszonyok biztatóan figyelgetik munkájukat.

Déli pihenő közben beszélgetek a vincellérrel.

— *Derék legények,* — mondja — *mán úgy dógoznak, mint mi.*

— Aztán nem haragszanak reájuk? — kérdem.

— Mán mijért haragudnánk, mer dógoznak?... Jó meg vagyunk velük, még mi tanítgatjuk őket. Csak azért, mert zsidó, nem kell senkire se haragudni, az Isten teremtette azokat is, az ijen derék népekkel, mint ezek, mi kitartunk. *Aki meg nem rendes ember, nem becsületes, akár zsidó, akár nem, hát pusztuljék.* Tisztességes munkás ember egyforma az Istennek, meg embernek is.

Aki ezeket mondja, annak minden őse dolgozó református magyar volt. Munkában nyűtt el neki is eddigi élete.

Azután az egyik zsidó szőlőkapással beszélek.

— Vasúti tisztviselő voltam, — adja elő — elvesztettem az állásom és *földmunkás lettem.* Ott alszom mindig, ahol dolgozom, napfelkeltekor munkába állok és a szürkületig, az evési pihenőt kivéve, *dolgozom.* A pihenőben és este olvasok, tanulok, *nagyon boldognak érzem magam, mert fizikai munkát végzek.* A munkások, az egyszerű emberek szívesen vesznek bennünket. Jó munkával keresni a kenyeret és nagyon jó olyanokkal együtt élni, dolgozni, akik *egyformán ítélnek meg minden embert.* Egyetlen kívánságom, hogy *mindig legyen munkám.*

Egy két-szemeszteres tanárjelölt, sovány, vékonypénzű ember:

— Bizony először — mondja — elájultam az égető napon, *nagyon szégyeltem magam és kétségbeestem, mert féltem, hogy nem bírom majd a fizikai munkát.* A falusi munkások megnyugtattak. Az ő bíztatásuk erősített meg és két hét mulva már nagyszerűen ment. *Most már a legnehezebb munkát is örömest végzem.* Megszerettem a természetet, nincs is szebb, mint este jól végzett munka után lefeküdni a fübe, nézni a csillagos eget és érezni, hogy *jó emberek vesznek körül.*

»Göndörhajú zsidólány« beszéli:

— Szüleim, amíg csak lehetett, nem akarták, hogy dolgozzam, de annyira tönkrementek, hogy *most örülnek, ha én keresek.* Ha varrónőnek megyek, még hosszú ideig nem tudok keresni és *ha kitanultam a mesterséget, nem biztos, hogy iparengedélyt kapok.* A férjhezmenésre nincs kilátás, *beállottam napszámba.* Már több társam is van. Tessék elhinni, hogy nagy öröm dolgozni. *Nagyon jól mulatok, amikor olvasom, hogy nők mennyi mindent követnek el, »jó alakjuk« érdekében nehéz tornamutatványokat végeznek, koplalnak, ahelyett, hogy dolgoznának.* Mi ehetünk, amennyit akarunk, helyesebben amennyire telik és még sem romlik el a figuránk. *Van elég időnk pihenni és olvasni is, ennél nem kell több.*

Egy tanító, aki szintén »leépült«, mondja:

— Nekem nem ujság a munka. Az én apám és nagyapám mindig nehéz fizikai munkát végeztek a Verhovinán, ahonnan származom. Csak velem történt meg az a pech, hogy ambícióim támadtak, *tanulni kezdtem és tanító lettem.* Azért nem bánom, amit tanultam, az csak jó, most már legalább nyugodt vagyok, hogy *így is lehet élni, sőt az ember lelkileg jobban kiegyensúlyozódik a fizikai munkában.* Hiányzik, hogy nem tanítok, mert szerettem a mesterségem, a gyermeknevelést, azonban *itt is tudom hasznositani magam.*

Sokan dolgoznak az átképzettek a beregi, ugocsai szőlőkben, de a műhelyekben is egyre több akad közöttük.

Egy volt diákkal beszélgetek, az érettségi előtt rájött, hogy úgysem tanulhat tovább, beállott lakatosinasnak.

— Gyenge fizikumom volt, de most nézze meg a »muszklim«, — mondja nevetve — higgye el, *nincs szebb foglalkozás, mint a lakatosság.* Szégyelem magam, mert valamikor arra gondoltam, hogy jogi pályára megyek, ügyvéd lesz belőlem. *Mennyivel különb mesterség ez!* Nemcsak a testem, de a lelkem, az önbizalmam is megerősödött, a legnagyobb vágyam, hogy egyszer »*segéd úr*« legyek. Egész másként látom az életet, az embereket, amióta lakatosinas vagyok. A héten át dolgozom, vasárnap sokáig alszom, *utána fürdök, olvasok és hétfőn újra kezdem a munkát.*

Így beszél az autóműhelyben dolgozó volt diák is és a többi mind, aki már átképezte magát. Akármelyiknek munkaadójával beszélek, mind meg van elégedve velük. Szorgalmasak, tanulni akarnak és nem bántják őket csak azért, mert... — Ezek nem gondolnak a kivándorlásra, ezek itthon akarnak dolgozni, mert *mindannyian magyarok.*

Japán repülők Japánból Kanadába repülnek

Vancouver, július 13

A vancouveri japán konzul bejelentette, hogy augusztus hónapban *japán repülők Japán és Vancouver között átrepülik a Csendesóceánt.* Az utat a »*Mitsubishi Ohtori*« nevű egyfedelű, 900 lóerős repülőgépen teszik meg, *óránként közel 480 kilométer sebességgel.* Ez az utazás a tervbevett világkörüli repülés első szakasza lesz. *(MTI)*

Értékes leletekre bukkantak a győri székesegyház restaurálási munkálatainál

Győr, július 13
(Az Est tudósítójától)

A győri székesegyházat restaurálják. Teljesen kijavítják az idők folyamán erősen megrongálódott vörösmárvány falburkolatot, az alapburkolat helyett a templom stíljének megfelelő *új kockaburkolatot* kap a székesegyház. A restaurálási munka egyik főrésze a II. József korabeli és azóta sem használt *könyvtár* modernizálása.

A régi, hatalmas üregű kriptákat *vasbetonnal modern fülkékre* alakítják át. A régi hatalmas kőkocka alapburkolat felfejtésekor *értékes* leletekre bukkantak. Előkerült két hatalmas üregű kripta, amelyről eddig nem tudtak, illetve valamikor régen eltüntették őket. Az egyiket teljes épségben találták meg. Ez a kripta a feltevések szerint *a Bezerédy-család temetkezési sírhelye volt.*

Sok értékes emléket, feljegyzést találtak a kriptában, amelyekről dr. *Szabady* Béla szentszéki bíró fog tudományos formában megemlékezni.

A restaurálási munkák során a *Szent László kápolnában is találtak egy eddig ismeretlen* kriptát, amely állítólag a *vicei Hederváry* család sírhelye volt.

— Nem járt itt kérem, senki, elhiheti nekem — mondta a hivatalnok sugárzó tekintélylyel.

— Akkor nem tudom, mi ez? — mondta a pap mereven ránézve a földre, mint a hal.

A többiek is lenéztek erre. Flambeau hevesen felkiáltott és egy franciás mozdulatot tett. Mert tagadhatatlanul igaz volt, hogy a bejárat közepén, a melyet az aranypaszomántos ember őrzött, pontosan ennek a kolosszusnak a fenhéjázó, szétvetett lábai között, szürke lábnyomok formája volt belenyomódva a fehér hóba.

— Istenem! — kiáltott Angus önkénytelenül — a láthatatlan ember!

Szó nélkül megfordult és fölszaladt a lépcsőn, Flambeau utána. Brown tisztelendő ellenben még mindig nézelődött a hófödte utczán, mintha elvesztette volna minden érdeklődését a kutatásban.

Flambeaunak kedve lett volna az ajtót betörni a vállával, de a bár kevesebb intuicziójú, de több józanságú skót addig tapogatózott az ajtó keretén, a míg meg nem találta a láthatatlan gombot. Az ajtó föltárult.

Ugyanaz a zsufolt szoba volt előttük, az előszoba sötétebb lett, bár még mindig érték itt-ott a lehúnyó nap sugarai s a fejetlen gépek egyike-másika el volt mozdulva különböző czélra s össze-vissza álltak a félhomályos helyen. Ruhájuk zöld és piros színe megsötétült a homályban s emberi alakokhoz való hasonlóságuk kissé fokozódott, épen alaktalanságuk miatt. Közöttük azonban, pontosan azon a helyen, a hol a piros tintával beirt papirdarab feküdt, volt valami, a mi nagyon hasonlított a palaczkból kifolyt piros tintatócsához. De nem piros tinta volt.

Flambeau az okosság és a szenvedély franciás kombinácziójával egyszerűen ennyit mondott:

— Gyilkosság!

Aztán bement a lakásba és öt percz alatt megvizsgált benne minden zúgot és szekrényt. De ha azt várta, hogy megtalálja a holttestet, — hát nem találta meg. Isidore Smythe akár élt, akár meg volt halva, de nem volt a lakásban. A legaprólékosabb kutatás után a két férfi a külső előcsarnokban találkozott, verejtékes arczczal és meredt szemmel.

— Barátom — mondta Flambeau — izgatottságában francziára fordítva a beszédet — a maga gyilkosa nemcsak maga láthatatlan, hanem a meggyilkolt embert is láthatatlanná teszi.

Angus körülnézett a babákkal teli homályos teremben és skót lelkének valami kelta zugában valami borongás támadt. Az életmagasságú babák egyike közvetlenül a vértócsa fölé borulva állt — talán egy pillanattal halála előtt hivta a meggyilkolt ember. Egyik kampója, a mely karjául szolgált, kis é föl volt emelve és Angusnak hirtelen az a rémes gondolata támadt, hogy szegény Smythet talán a saját vasgyermeke ütötte le. Az anyag fellázadt és ezek a gépek megölték mesterüket. De akkor is, hová tették őt?

— Megették? — suttogta fülébe az agyrém és egy pillanatra beteggé tette az a gondolat, hogy a széttépett emberi maradványokat elnyelték és összemorzsolták ezek a fejetlen óraművek.

Lendületes erőfeszítéssel visszanyerte szellemi egyensúlyát és így szólt Flambeauhoz:

— Nos hát, így vagyunk. A szegény ficzkó elpárolgott, mint a felhő és nem maradt belőle más, mint egy piros vértócsa a padlón. Ez a történet nem ebből a világból való.

— Akár ebből a világból való, akár nem, — mondta Flambeau — itt csak egy dolgot lehet csinálni: le kell mennem és beszélnem a barátommal.

Lementek, újra találkoztak a vödrös emberrel, a ki újra biztosította őket, hogy nem engedett be senki idegent, leértek a portáshoz és a mozgó gesztenyeárúshoz, a kik szilárdan hangoztatták újra meg újra, mennyire vigyáztak. Mikor azonban Angus körülnézett, hol van a negyedik őr, ezt nem látta sehol és némi idegességgel kérdezte:

— Hol a rendőr?

— Bocsánatot kérek, — mondta Brown tisztelendő — ez az én hibám. Én küldtem el az imént arrafelé az utczába kikutatni valamit, a mit kikutatásra érdemesnek tartottam.

...néztem az arczukat. A feleségem régi kedves vonásait gonosz mohóság rondította el, a milyen asszonyokat itt Pesten látni, szúrós szemekkel, mintha kérdezné: na, mit adsz érte? A lányom meg... uram, kedves uram!... e... egy kissé talán álljunk meg, elfáradtam, amúgy is mindjárt otthon vagyok... No most már mehetnénk, ha úgy tetszik... Hát ez lett belőlünk. Pénzünk azonban megint van bőven, tőlem sem sajnálják, azt meg kell adni.

— Így gázolt el bennünket a vonat, az izé... a Pest, a háború. Terebesi János és családja. Mikor ezt még így írták a meghívóra, a verbőczi nőegyleti bálra. Nincs. Nem vagyunk már uram. Minékünk el kellett itt veszni uram.

— No, hanem már itthon is vagyok... tetszik látni, itt lakunk a második emeleten. Világosság van nálunk, vendég... énnekem ilyenkor be sem szabad közibük menni. Hát jóczczakát kivánok... Ha meg nem sértem az urat... eheheh... lenne szíves a házmesternek... nincs a própénzem, köszönöm.

PÁTER BROWN, A JÁMBOR DETEKTIV.

G. K. Chesterton kalandos történetei.

(Folytatás.)

Kifordultak az utczára, a papocska úgy ődöngött mögöttük, mint valami tanulékony kis kutya. Csak annyit mondott, mint valaki, a ki beszélgetésbe kezd:

— Milyen hamar vastagszik meg a hó a földön.

Mialatt fölhágtak a meredek mellékutczákon, melyek már be voltak hintve ezüsttel, Angus befejezte történetét s mikor elérték az egymásra tornyosuló lakások félkörét, elég ideje volt, hogy beszéljen a négy előőrssel. A gesztenyeárús, az arany megkapása előtt és utána egyaránt konokul esküdözött, hogy vigyázott a kapura és nem látott bemenni rajta egy lelket sem. A rendőr még határozottabban mondta ugyanezt. Azt mondta, hogy neki már volt dolga mindenféle gonosztevőkkel, olyanokkal is, a kik czilinderben, olyanokkal is, a kik rongyokban jártak; ő nem olyan ostoba, hogy azt higyje, gyanús emberek gyanúsan is néznek ki; vigyázott ő mindenkire, de lelkére mondhatja, hogy nem járt ott senki. S mikor mind a hárman az aranypaszomántos ember köré gyülekeztek, a ki még mindig ott állt szétvetett lábbal a kapuban, ez még határozottabban beszélt.

— Nekem jogom van megszólítani mindenkit, akár herczeg, akár rendes ember, a ki be akar menni ebbe a házba — mondta a jókedvű és aranypaszomántos óriás — és esküszöm, hogy itt nem járt senki, mióta ez az úr eltávozott.

A jelentéktelen Brown tisztelendő, a ki hátul állott, szerényen a kövezetre nézve, ekkor szerényen meg mert szólani.

— E szerint nem ment senki fel-le a lépcsőn, mióta a hó elkezdett esni? Akkor kezdett havazni, mikor mi elindultunk Flambeautól.

Az asztal közepén előrehajolva Clemenceau, balján Lloyd George, jobbján Pichon franczia külügyminiszter.

A VERSAILLESI HADITANÁCS. — A párisi L'Illustration képe.

667. l.

még egy ebédlőt sem lehet rajta venni, hátha így több hasznát vesszük!

— Úgy is lett, uram. Ezentúl minden nap mentek valamerre, eleinte én is velük mentem, de aztán megúntam, hagytam őket egyedül. A feleségem az első hetekben fáradtan jött haza, minden este azzal feküdt le, hogy: no, holnap itthon maradok, de a hogy a lánya másnap délután biztatta, megint csak felöltözött a selyembe. Juliska lesoványodott arcza két hét alatt újra megtelt, nagyon tetszett neki ez az

A KÁPOLNA.

új módi, jól esett, hogy annyira nézik, mert az anyja mesélte, de magam is láttam, a mikor velük voltam, hogy majd kiugrik érte a férfiak szeme. Megint jókedvű volt, dalolt és én igazat adtam az anyjának, hogy ezt kitalálta.

— Pedig máskép nekem sok bajom volt ezzel az új renddel. Most már akárhányszor megtörtént, hogy csak nagy-kapkodva ettünk vacsorát, mert színházba kellett sietni, vagy későn értek haza, mert nem kaptak helyet a villanyoson. Én a hogy így magamra hagytak, csak jártam fel-alá a három szobánkban és figyeltem, hogy mikor kopognak a lépcsőn. Egyszer este aztán, mikor valami hangversenyen voltak, nagyon elúntam magam és bementem a vendéglőbe, a mi a házunkban van a földszinten. Sohasem voltam még ott, mert tetszik tudni, nem úri hely az, csak afféle külvárosi embereknek való, de most bementem. A kocsmáros ismert látásból, igen megbecsült, maga szolgált ki és én egy kissé, uram, megint verbőczi állomásfőnöknek éreztem magamat, mert akkor becsültek meg ennyire. A bor is jó volt, így aztán máskor is lementem, ha az enyimek nem voltak otthon, tetszik tudni, milyen az ember, odaszoktam, mindennapos lettem. Így megvoltunk: az asszonyok erre-arra, én meg a kocsmában.

— De a Juliska pénze fogyott, fogyott ám rémületesen. Mert ők a télre megint új ruhát csináltattak, mind a ketten. Már nem csodálkoztam a feleségemen, megszokta ő is, mint én a kocsmát. Hát ez ment így még egy darabig, igaz, hogy az életünk egész más lett, mint csak egy félévvel ezelőtt, rendetlenség uram, vetetlen ágyak, veszekedés, csapkolódás, sokszor a tegnapi abrosz az asztalon, de azért délután nagy puccz, tollas kalap, pirosító a szájra. A lányom — gondoltam — hát jól van, fiatal, isten neki, de ez az öreg asszony, hogy ez így meg tudott változni! Házsártos, lármás, ruhabolondja. És muszáj volt arra gondolnom, hogy az én feleségemnek ez az igazi természete, eddig csak szimulált, megalkudott, álarczot viselt. Több apró dolog, a mi történt a multban és semminek látszott, most felvillant előttem és hogy is mondjam... súlyt kapott. A mikor egyszer a vasútigazgató átutazott Verbőczön, milyen affektálósan beszélt vele, úgy, a hogy most — vénségire — a pinczérrel. Ha bement a városba, mindig egy csomó szépítőszert, krémet, miegymást hozott magával. Igaz, hogy nem használta őket, de *szerette*, tetszik érteni? Most azután kibujt belőle az ördög, szerencse, hogy túl van az ötvenen. Elég nagy izére... lelkiereiét mutat, hogy eddig kibírta, a gyerekeiért tette, tisztelni kell érte. Hát én tisztelem is, könyörgöm, de az életem uram, nem ért egy vasat sem. Én, a ki azelőtt olyan otthonülő voltam, most menekültem el hazúról, már ebéd után sem a kávéházba, hanem a kocsmába. Hogy a feleségem meg ne tudja és ne veszekedjék érte, nem a házban levőbe jártam, hanem erre-arra mindenfelé. A pénz meg egyre fogyott, hű de fogyott, mert az evésre is sokat költöttünk, az asszony nagy zsíros ebédeket főzött, mint Verbőczön, mikor vendégeink voltak. Az úgy van kérem alássan, hogy egyik dolog hozza a másikat, baj szüli a bajt és mink már beleestünk.

— Egyszer — akkor már tavaszodott — a feleségem meghült, ágyba kellett neki feküdni. Én otthon maradtam vele, de a Juliska lányunk sokszor beszéltek előttem hatalmasságokról, a kiket nem ismertem, jöttek is hozzánk némelyek, ilyenkor nekem pénzt adtak, hogy elmenjek hazulról. És én uram... tetszik látni, ezért mondtam, hogy meghalt a régi Terebesi János, én örültem a pár forintnak és mentem a borhoz. Mikor kérdeztem az asszonyt, hogy mi ez, mit akarnak ezekkel a legényekkel, azt felelte rá, hogy ez mind szerelmes Juliskába, majd csak valamelyik elveszi feleségül. Énrám nem hallgattak, leintettek, igaz, hogy nem is mertem sokat beszélni, féltem, hogy nem adnak pénzt, pedig nekem már minden nap kellett az a gyöngeség a lábamba és az a köd a fejemre. Ilyenkor uram otthon vagyok Verbőczön, megint jó nekem és a szomszédjaimnak mesélek az életemből, mert sok minden történik ám kérem egy állomásfőnökkel, teszem például, mikor egyszer a pozsonyi személyvonat kétfelé szakadt és ha én idejében meg nem állítom, húsz ember odalett volna.

— A míg tartott a Juliska pénzéből, addig hagyján, csak voltunk valahogy. De félév alatt a fele, egy év alatt az egész felpuccolódott ruhára, ételre, kocsmára. A kis nyugdíj, semmi más. Most lett aztán csúnya világ mi nálunk, mindegyik a másikat vádolta. Ők azért délután eljártak kávéházba, arra muszájt lenni és most már úgy volt, hogy az asszony mindig előbb jött haza, Juliska később. Én sokszor el-

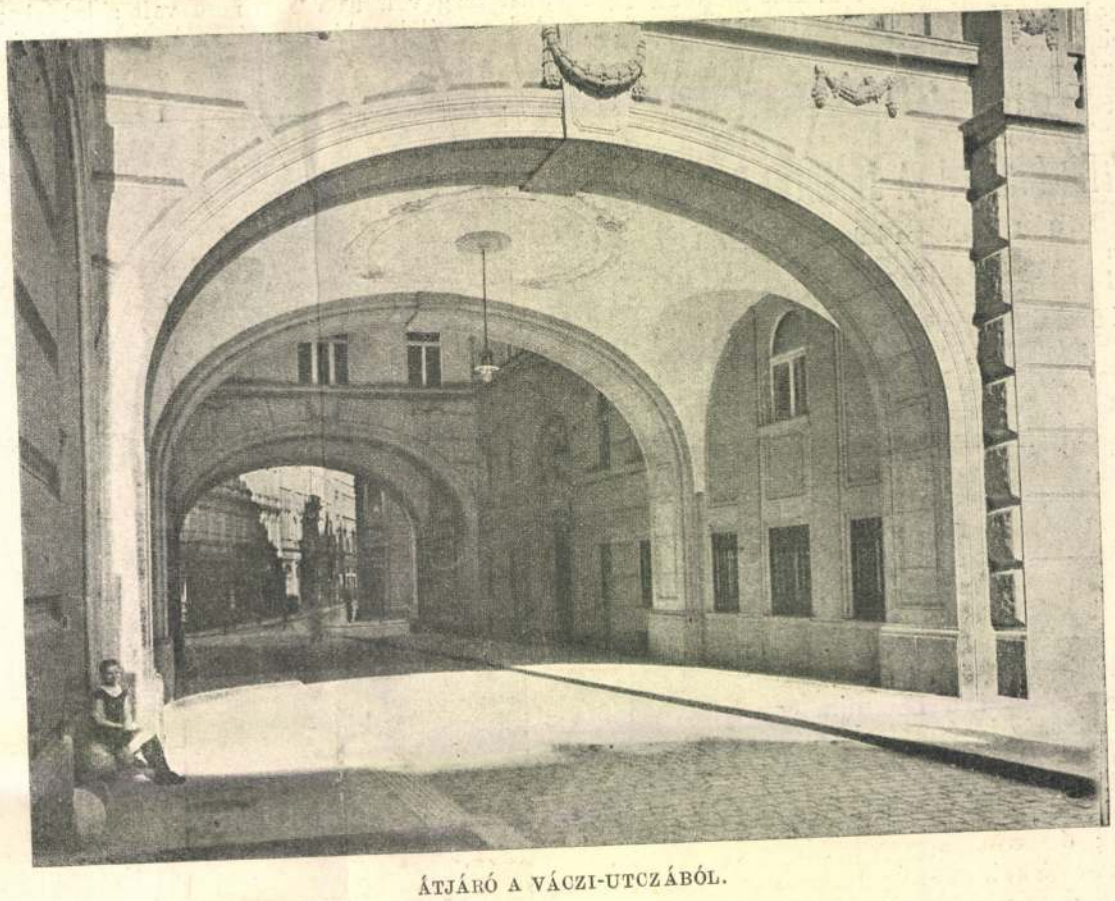

ÁTJÁRÓ A VÁCZI-UTCZÁBÓL.

A PIARISTÁK ÚJ ÉPÜLETE BUDAPESTEN.

ezt hajtotta: eleget dolgoztál, most már éld világodat, menjünk Pestre lakni, mégis csak más az, mint itt az isten háta mögött és aztán a Juliskának is hamarább akad szerencséje a sok ember között.

— Mert a Juliska lányunk... ha tetszett volna akkor ismerni a Juliskát... Nem azért mondom, mert az apja vagyok, de akárki megmondhatja Verbőczön, micsoda lány volt az akkor, dalos, karcsú, nevetős, ártatlan jószág, istennek, embernek egyformán tetsző. Ő volt a mi fő gondunk, hogy kinek adjuk, az anyja is neki spórolt, harminczezer korona, az már elég szép hozomány egy szegény lánynak, azzal már akárki is elveheti.

— Hát feljöttünk uram Pestre... de talán mehetnénk is hazafelé, erre a Podmaniczky-utczán... most már kigőzölgött a szesz a fejemből, de... azért tessék megengedni, hogy egy kissé megkapaszkodjam az úrban, mindjárt könnyebb... Nem volt rossz Pesten eleintén, nem mondhatnám kérem, ha a zajt, kormot, házmestert nehezen is szoktam meg. De volt rendes lakásunk, az ebéd utáni kávéház is jól esett és látni, hogy a gyerekek mennyire szeretnek itt. Béla is, de kivált Juliska, hogy vidultvirult az itt az aszfalton! Mintha itt nőtt volna fel, úgy beletalálta magát egy-kettőre a pesti világba. Még szebb lett, mint odahaza, — nem azért mondom, mert az apja vagyok, — de szentuccse, senki úgy el nem ment mellette, hogy utána ne fordult volna. Az anyja nagyon vigyázott rá, nem hagyta egyedül egy lépést se, én meg uram, valósággal féltékeny voltam mindenkire. Azt se nagyon szerettem, mikor egy ismerős családnál — mert akadt az is hamarosan — bemutattak neki egy fiatalembert és aztán az eljött hozzánk vizitbe. Nagyon megtetszett neki Juliska, mit mondjak uram, nem telt bele három hónap, megkérte a kezét. Én vonogattam a vállamat, nekem nem volt elég finom a Juliskához. De be kellett adnom a derekamat, mert a fiú jó családból való volt, szép állása és máskép is csinos, kellemes, okos. És az a fő, hogy Juliska is hozzá akart menni, hát isten neki, belenyugodtam, hogy szabadjára eresztem az én kis madaramat. Nem is szerettem rágondolni, hogy mi lesz, ha majd nem lesz mellettem, úgy hozzám volt nőve, mint a hajam, tessék elhinni. Tanácskoztunk, hogyan és miképp csináljuk, az esküvőt megtartjuk az őszszel, a bútort megvesszük kétháromezer koronából és ilyeneket. Akkor aztán jött a háború.

— Mondjam még?... gondolhatja kérem. A Béla fiamat besorozták, elvitték, agyonlőtték, eltemették egy szerb hegy alatt. Szomorú napok voltak azok uram, a fiam... ha nem is volt nagy lumen, de mégis... jó állomásfőnök lett volna belőle Verbőczön vagy egyebütt Sirattuk sokat, különösen az anyja, csak az vigasztalt bennünket, hogy itt a lányunk, a Juliska, azt nem viszik el, az megmarad nekünk. Mert Zoltánnak — így hívták a lányom vőlegényét — annak is be kellett rukkolni és persze kimondtuk, hogy a házasságból addig nem lehet semmi, míg a háborúnak vége nem lesz, akkor még azt gondoltuk, hogy majd elvelünk volt. Kivettük a takarékból a Juliska egész pénzét, a zsebemben volt, huszonhétezer korona és uram, kedves uram!... az egész pénz nem volt elég egy ebédlőre!... A mit az én keresetemből harminczöt évi szolgaság alatt félretettünk, a mit izzadásból, kis üzletekből, majorságból, lemondásból összeraktunk, a miért jó embereknek tartottuk magunkat, abból uram, nem telt egy kredenczre, egy pohárszékre, egy asztalra és hat rongyos székre! Csak elsírták magukat az asszonyok, én meg úgy tettem, mintha — szóval uram azt mondtam Zoltánnak: nem baj fiam, megvárjuk, a míg olcsóbb lesz, addig ellaktok nálunk is! — Igen, — felelte rá Zoltán, de a szeme tükrében mást láttam, hogy mást gondol, hogy fáj neki az ebédlő, a mit nem tudunk megvenni, hogy kevesli a Juliska pénzét. Úgy is volt. Egy hétig se kellett várni, a mikor levél jött tőle, hogy hát... ő nagyon sajnálja, ő nem tehet róla, de hát az élet és ő nem akarja a Juliskát lekötni... hiszen tetszik tudni, hogy ilyenkor mit szokás írni.

A FŐHOMLOKZAT.

A GIMNÁZIUM LÉPCSŐHÁZA.

A PIARISTÁK ÚJ ÉPÜLETE BUDAPESTEN.

— És akkor ilyent fordult a világ ni... A lányom és a feleségem búsultak egy darabig, aztán látom ám, hogy sugdosnak-dugdosnak előttem valamit. Nemsokára kijött a titok: új ruhát csináltattak, de nemcsak Juliskának, hanem a feleségemnek is. Méregdrága volt a két ruha, gondolhatja az úr és én meg is mondtam az asszonynak: hogy tudtál te, takarékos fehérnép, ennyi pénzt kidobni? Ő azt felelte: mert nem nézhetem, hogy éppen az én szegény kis lányom maradjon el a többitől. Azért, mert háború van? Csak nézz körül ember! Mit látsz? Olyan nagy életet, hogy békében sem volt ilyen. A ki meg csak vár, vár, hogy visszajön a szép idő, az elvesz észrevétlenül. Hagyjuk a mi Juliskánkat itthon elhervadni? Azért, mert az a gazember most már nem veszi el? Hány koldulslány is férjhez megy, a ki Juliskának még árnyéka sem lehet! Tudod te, hogy én legjobb szeretek itthon lenni, a házból ki sem mozdulni! De a gyerekemet nem hagyom! Igenis viszem mindenhova, kávéházba, színházba, mint más anya, hadd szórakozzék szegényke, mit ér, ha ülünk a pénzünkön, látod,

ÉJFÉLI BESZÉLGETÉS.

Elbeszélés. — Irta **Balázs Sándor.**

— Nem... hát nézze uram, mit csináljak... én azelőtt rendes ember voltam és ilyenkor már mindig otthon aludtam az ágyamban és nem dőltem neki a kerítésnek részegen... én kérem... ne tessék hinni, hogy akárki... én diplomás ember vagyok, nyugalmazott vasúti állomásfőnök... tessék... tessék megnézni, itt az igazolványom, Terebesi János, ez én vagyok kérem, pardon könyörgöm, csak voltam, mert az már meghalt, tessék elhinni, jobban meghalt, mintha a föld alatt volna, annak vége van, fucc.s.

— Elmondjam az úrnak? Ja kérem, nagy sora van annak. Szépen éltünk mi kérem vidéken, Verbőczön, kis állomás Somorja mellett. tetszett már arra járni?... és ki hitte volna akkor, hogy én majd vénségemre... mert tessék megnézni a fejemet, csupa ősz, hatvanötéves vagyok uram... és most itt állok, hogy a lábam nem bír hazavinni, ha a nyelvem jár is és mindez miért... ha én azt el tudnám mondani.

— A mi életünk uram, Verbőczön... ha úgy visszagondolok... Hiszen tetszett már sokat utazni és látott elég ilyen kis vidéki állomást. Tiszta, rendes ház, mögötte veteményes kert, az udvaron tyúkok kapirgálnak, malacz röfög, nagy lilatokájú pulykák rud-rudoznak. Elől simára nyírott zöld sövény, kék ég, sürgönydrótok, halkan szóló csengő, minden, minden szép... és az a tisztesség, az a becsület kérem! A főnök úr, a főnök úr — csak ezt hallottam mindenkitől, a parasztok nagyot köszöntek, a szolgabíróval pertu voltam, ha úrféle utazott, az bejött az irodámba jegyet váltani, diskurálni, minden második szombaton meg a faluból jöttek ki hozzánk kártyázni, micsoda jókedv volt ott uram, sokszor hajnalig is elnótáztunk... csak a míg elmegy a gyors, gyerekek, akkor tik is elmehettek!... és ottmaradtak kérem, megvárták, a míg reggel lett és a feleségem beadta a korhelylevest.

— Az én feleségem... ha akkor tetszett volna ismerni... igaz, hogy most sem ismeri az úr, de most már ő sem az, a ki volt. Arról nem is beszélek, a mikor fiatalon röpködött körülöttem, de a hogy velem vénült, a szürke haja középen elválasztva, kövéren és mégis frissen, gusztusos volt uram, hitemre, derék, kedves, jó asszony, széles mosolyú, hangos szavú, a milyen az állomásfőnöknek szoktak lenni, tiszta és hogy tudott főzni! Engem úgy szeretett, mint az urát és úgy becsült, mint a vendégét. Jó volt nekem vele élni, kedves uram, még ha pöröltünk is valamiért, a nélkül ugy-e nincs, a harag mögött mosolygott már az izé... a kibékülés. Ilyen asszony mellett persze hogy egyenesen, hibátlanul szaladt a sín, az életem sínje, nem volt mit félni kisiklástól, mert a pénzzel is jól tudott bánni, én észre sem vettem, egyszer csak előáll ám vele, hogy ennyi meg ennyi van a takarékban, húsz év alatt, akár hiszi az úr, akár nem, harminczkétezer koronát tett félre. Az igaz, hogy szépen volt mellékesen is jövedelem, innen csordult, onnan fordult, de nem piszkosságért vagy mi, csak tetszik tudni, az állomásfőnök sok szívességet tehet, meg kárt is. Teszem, ha vasárnap érkezett meg az árú, akkor én ha akartam, kiadtam, ha nem, nem. De a jó emberemnek megtettem, ezért hát meg is illetett egy kis ajándék. Különösen a kereskedők kedveztek a szomszéd falukból, mert ezeknek volt a legtöbb dolguk velem. Czukrot, kávét, miegymást annyit kaptam én karácsonyra, hogy egész esztendőre beértük vele. Így aztán a feleségem tudott félretenni egy kis pénzt, abból is, a mit eladott, tojást, majorságot.

— Pedig még Kassára is kellett küldeni a fiunknak, a Bélának, az ott járt kérem gimnáziumba, derék jó fiú volt, nem valami nagy lumen, de szorgalmas, lassú, de biztos, mint a tehervonat. Vasutasnak akartam adni, tessék elhinni, nem rossz mesterség az annak, a ki szereti. Egyrészt őérte is jöttünk Pestre, hogy legyen otthona, ha majd a tanfolyamra jár, de meg másképp is, nekem már kivolt a szolgálatom, teljes nyugdíjam, meg a kamat, minek vesződjem, gondoltam, az asszony is örökké

A BELGA KIRÁLY ÉS KIRÁLYNÉ FOGADTATÁSA BRÜGGEBEN.

A FIUMEI LAKOSSÁG TÜNTETÉSE AZ OLASZ HAJÓHAD KIKÖTÉSEKOR.

AZ OLASZ HAJÓHAD KIKÖTÉSE FIUMÉBAN NOVEMBER 4-ÉN. — Palian felvételei.

ARTÉZI GYÓGYFÜRDŐ.

Budapest székes-főváros tulajdona.

Budapest legfiatalabb fürdője az Artézi gyógyfürdő a gyönyörü parkká átalakitott városligetben a tó partján, pormentes jó levegőjü helyen fekszik, vizét a 970·48 méternyi mélységü artézi kutból kapja. A kut furásához, Zsigmondy Vilmos világhirü bányamérnök számitásai alapján, 1868 november 15-én fogtak hozzá. Kilencz és fél évig tartott a kemény munka, de az eredmény fényes volt: 970·48 méter mélységből bő sugárban tolult fel a 73·93 Celsius foku kénes hévviz forrás, 24 óra alatt 7600 hektoliter gyógyerejü vizet szolgáltatván. A forrás vizének kihasználására alakitotta át a főváros *ideiglenesen* azon szerény fürdőépületet, mely nem messze a forrástól az ugynevezett Nádorszigeten, terebélyes fák árnyékában meghuzódik. Ezen fürdőépület emeletén üvegezett födött folyosóról juthatni a lakószobákba. Bennlakó vendégek számára tágas szobák állnak rendelkezésre. Egy szoba ára egy személyre naponkint 3 korona, minden további ágyért 1 koronával több fizetendő. Az épület földszinti részén 20 fürdőszoba van és pedig 14 porczellán- és 6 kőfürdő, egy fürdőjegy ára, lepedő és törülköző használatával együtt 1 K 20 f., hat fürdésre váltott bérletjegy 6 koronába kerül. Az épület hátsó részében találjuk a társasfürdőt, a melyet d. e. férfiak, d. u. nők használnak. A társasfürdő használatáért személyenként 60 fillér fizetendő; bérletben a társasfürdőjegy 10 darabonkint váltva 5 koronába kerül.

A fürdőépület ezen szerény méretei mellett is a fürdő forgalma hihetetlen módon fellendült, a mi a forrásviz nagy gyógyerejének tulajdonitandó. Ezen gyógyerőt az orvosok szakvéleménye szerint a viznek nemcsak magas hőfoka, hanem annak különleges vegyi összetétele eredményezi. Az Artézi gyógyfürdő forrásának vize dr. Than Károly egyetemi tanár elemzése szerint a következő alkatrészeket tartalmazza:

Calcium bicarbonat	$CaH_2(EO_3)_2$	5,7303 s. r.
Magnesium «	$MgH_2(CO_3)_2$	1,4593 «
Vas bicarbonat	$FeH_2(CO_3)_2$	0,0163 «
Mangan «	$MnH_2(CO_3)_3$	0,0107 «
Natrium sulphat	Na_2SO_4	1,7359 «
Calcium «	Ca_2SO_4	0,7445 «
Strontium «	$SrSO_4$	0,5419 «
Baryum «	$BaSO_4$	0,0670 s. r.
Natrium chlorid	$NaCl$	2,5361 «
Magnesium «	$MgCl_2$	0,4632 «
Ammonium «	$(H_4N)Cl$	0,0297 «
Lithium «	$LiCl$	0,0009 «
Magnesium jodid	$MffJ_2$	0,0003 «
Magnesium borat	$Mg(BO_2)_2$	0,0393 «
Calcium fluorid	$CaFl_2$	0,0014 «
Calcium phosphat	$Ca_3(PO_4)_2$	0,0012 «
Aluminium hidroscid	$Al_2(oH)_6$	0,0008 «
Hidrogensilicat	H_2SiO_3	0,7228 «
Szabad szénsav	CO_2	4,6135 «
Nitrogen gáz	N_2	0,0776 «
Kénhydrogén	H_2S	0,0077 «
Illékony szervi savak és nem illékony szervi anyagok.		
A vizben oldott anyagok összege		18,8014 s. r.

10,000 gramm vizben a feloldott gázok térfogata:

Szénsav	CO_2	= 2347,57 k. cent
Nitrogén	N_2	= 61,79 «
Kénhidrogén	H_2S	= 5,04 «
Összesen		2414,40 k. cent

A forrásból kitóduló gázok alkata:

Szénsav	CO_2	= 77,77 térfogat
Nitrogén	N_2	= 20,24 «
Mocsárlég	CH_4	= 1,08 «
Hydrogén	H_2	= 0,46 «
Szénéleg	CO	= 0,24 «
Kénhydrogén	H_2S	= 0,21 «
Összesen		100,00 térfogat

A viz sürüsége 15° C-nál = 100138

A forrás vizének hőmérséke 73·93 C.

A forrás kiváló gyógyereje orvosi szakvélemény szerint a következő betegségeknél nyilvánul:

Fürdő alakjában: Idült izületi csuz, előrement heveny izületi csuz maradványai: ugymint izületi merevség és izületek körüli izzadmányok, izomcsuzok, idegzsábák (neuralgiák), főleg ischias, köszvény, görvélykór (scrophulosis), bujakór (syphilis), idült bőrbajok különféle fajai, csonttörések utóbajai.

Női betegségek és pedig főleg a méhnek és függelékeinek idült lobos bántalmai, medenczebeli izzadmányok (exsudatumok).

Belsőleg ivókura alakjában: mint a karlsbadihoz teljesen hasonló vegyi összetételü, sőt annál még valamivel magasabb hőfoku gyógyviz, kiváló hatásu mindazon bajoknál, amelyek ellen a karlsbadi vizet szokás használni, tehát: idült gyomor- és bélhurutok, chronikus székszorulás, alhasi pangás, májbajok, epebajok, főleg epekövek. Hólyag és vesebajok eseteiben mint vizelethajtó igen jó.

A légzőszervek hurutos bántalmainál az artézi-viz belégzés alakjában igen jó hatásunak bizonyult.

Az évről-évre nagyobbodó forgalom, továbbá azon törekvés, hogy a forrásviz feleslege jobban kihasználtassék, arra kesztették a székesfőváros hatóságát, hogy a mostani szerény és ideiglenes fürdőház helyébe egy megfelelő nagyarányu, a modern igényeknek megfelelő fürdőintézetet emeljen. A fürdőépület terveinek elkészitésével a főváros Czigler Győző hirneves épitőművészt bizta meg, a ki ezen tervekre művészlelkének szine-javát pazarolta, halála után pedig ugyancsak a főváros megbizásából Dvorák és Gerster műépitők a tervezőhöz méltó tudással és izléssel a változott viszonyokhoz képest a fürdő terveit átalakitották.

Ezen tervek szerint az uj Artézi gyógyfürdő 4 millió korona költséggel a városligetben a tavon át vezető ut mentén annak baloldalán fog felépülni.

Az uj fürdőépület a Margitszigeti fürdőhöz hasonló, azonban ennél sokkal diszesebb és nagyobb földszintes épülettömb lesz. Az épület első része magában foglal a tervezett mellékhelyiségeken kivül 16 kő- és 36 porczellánfürdőt. Az épület hátsó, valamint a jobb- és baloldalt kiugró szárnyakat képező részében lesz egy-egy minden kényelemmel és diszesen berendezett külön férfi és női gőz thermálfürdő, egy-egy népfürdő külön nők és férfiak részére. Lesz ezeken kivül egy diszes és kényelmes uszoda. Az uj Artézi fürdőben azonban nemcsak a gyógyforrás természeteinek megfelelő hévviz-fürdők, hanem a modern fürdő és fizikai gyógymódok és kisegitő gyógyeszközök egész sorozata fog a fürdő közönség rendelkezésére állani, ugymint: inhalatorium, fenyőfürdő, malátafürdő, szénsavas és villamos fényfürdők, kőlégfürdők, izzasztó begöngyölések, massage, douche-massage stb.

Gondoskodni fog továbbá a főváros nagy áldozatkészséggel egy a fürdőépülettel kapcsolatos oly modern berendezésü szálloda felépitéséről is, a mely a megszálló fürdővendégeknek legkényesebb igényeit is hivatva lesz kielégiteni.

Az uj fürdőpalota és szálloda épitkezésére 3 év van előirányozva, ugy hogy azok előreláthatólag 1912. év május havában üzembe helyezhetők, illetve a forgalomnak átadhatók lesznek.

306.C7
keppel

RUDAS-GYÓGYFÜRDŐ.

Budapest székes-főváros tulajdona.

A Rudas-gyógyfürdő a Gellérthegy keleti sziklaoldala alatt fekszik a Duna partján, az eskütéri hid tőszomszédságában.

A gyógyforrást már a rómaiak használták. Kitünik ez a 268-ik évből, II-ik Claudius császár idejéből fennmaradt feliratból, a melyben a Rudas és Sáros fürdők hévforrásai mint thermæ majores emlittetnek.

A török uralom alatt a fürdőt Mustafa pasa 1556-ban ujraépitette és csak Lipót császár győzelmével került ismét vissza a törököktől Buda város tulajdonába.

A budai németek «Bruck-bad»-nak (hidfürdő) nevezték, mivel a hajdani repülő-kötélhid állomása a fürdő előtt volt; e repülő hid budai kikötő helyét jelző óriási fenyő rudjától származik a mai «Rudasfürdő» elnevezés is. Mostani épülete 1831-ben épült, de csak 1883-ban alakitotta át azt a székesfőváros a kor igényeinek megfelelő fürdő intézetté.

A gőzfürdőben levő nyolczoszlopu és mecsetszerü, hatalmas boltozatu, a nagy termalmedenczét magában foglaló terme azonban ugyanaz, melyet még Sokoli Mustafa pasa épittetett.

A gyógyfürdő ezen része mai nap is a székesfőváros egyik régi történelmi épitészeti remekét és megtekintésre méltó nevezetességét képezi.

* * *

A gyógyfürdő a Gellérthegy meredek sziklafalából, az uttest szintje alatt körülbelül 3 méter mélységből előtörő öt rendkivüli bő forrásból kapja vizét. A források hőmérséke 44 Celsius fok meleg vizük, teljesen átlátszó, szintelen és szagnélküli. A források vizbősége 24 óra alatt 8500 hektoliter.

A viz chemiai összetétele Balló Mátyásnak, a székesfőváros vegyészeti- és tápszervizsgáló intézet igazgatójának elemezése szerint a következő 10,000 részben van:

Calcium bicarbonat	5,96012	gramm
Magnesium bicarbonat	1,80420	«
Vas bicarbonat	0,00590	«
Mangan bicarbonat	0,01014	«
Calcium sulfat	1,50523	«
Strontium sulfat	0,05681	«
Kalium sulfat	0,48714	«
Natrium sulfat	3,45582	«
Lithium chlorid	0,03432	«
Magnesium chlorid	1,26475	«
Magnesium jodid	nyomokban	
Magnesium bromid	0,00171	gramm
Magnesium borat	0,02564	«
Calcium phosphat	0,00657	«
Tymföld hydrát	0,00069	«
Kovasav hydrát	0,38853	«
Hangyasav	0,00153	«
Ennek magasabb homologjai	0,00191	«
Szabad szénsav	2,11095	«
Összesen	18,25069	gramm

szilárd alkatrész.

Az 1883-ban átalakitott fürdő egyemeletes épületének földszintjén van 37 kő- és porczellán kádfürdő, szénsavas fürdő és a középkori épitő-müvészet remeke a török gőzfürdő, amely a 38 Celsius foku nagy török tükör medenczén kivül négy 31—26—22—20 Celsius foku ásványos vizzel teritett hütőmedenczéből, mellettük 48 Celsius foku forró légkamarából, két gőzkamarából, dörzsölő- és masszirozó helyiségből, tüdőhütő teremből és a keleti kényelmü pihenő csarnokból áll.

Az emeleten 17 márványkád, fürdő- és több vendégszoba van. Hideg vizgyógymód, helyi hőlég-kezelés.

Ezen fürdőépülettől dél felé, attól keskeny utczával elválasztva van az 1894-ben épült, télen ugy, mint nyáron egyaránt használt — nagy fedett uszócsarnok, a melynek óriási 25·5 Celsius foku ásványos vizzel naponta frissen megtöltött — vizmedenczéjét 150 vetköző fülke veszi körül. Itt a fiatalság a legnagyobb télben is trainiroz s nagyrészt ennek az uszodának lehet tulajdonitani az utóbbi évben rendezett külföldi uszóversenyeken elért kiváló eredményeinket.

A Rudasfürdő hévvize, különösen krónikus izületi-, izom- és idegbántalmaknál van javalva, köszvénynél, izületi csuzok idült alakjainál, izületi merevségeknél, lerakódások és zsugorodásoknál meglepően gyors és állandó gyógyulási eredmények éretnek el. Kitünő eredményü az ásványos viz különféle hurotos bántalmaknál, különösen cystitisnél: lobos izzadmányok felszivódását nagyban előmozditja bőrbetegségeknél, de különösen mint utókura luesnél, biztos eredménynyel alkalmazható.

A fürdőben évente igen számos külföldi előkelőség fordul meg, közöttük sok szakértő orvos. Ez utóbbiak megemlékezéseikben mindig a legnagyobb elismerés és a csodálat hangján szólnak e kiváló fürdő thermalis vizéről és kényelmes berendezéséről.

Igy volt ez régen is ezelőtt 300 esztendővel, mikor a félhold fénylett a budai vár ormán s a karcsu minaretek és mecset-tornyok tetején; midőn Stambulból, Ázsiából török főurak jártak ugyanerre a helyre, ugyanazon fürdő medenczéjébe, gyógyitani csuzos tagjaikat, elpuhult idegeiket.

* * *

Az eskütéri Duna-hid megnyiltával a fürdő régi egyemeletes épülete a hid modern környékétől elütvén, a nagy hidfeltöltés miatt igen mélyen fekszik.

A főváros ezért a fürdő sürgős átépitését és megnagyobbitását határozta el.

A nyilvános tervpályázatnál dr. Hültl Dezső müépitész tervei lettek kivitelre elfogadva. Képünk a gyógyfürdő dunai homlokzatát mutatja az átépités után. Mint látjuk, impozáns méreteivel bele illik abba a keretbe, melyet a mögötte levő Gellérthegy magas meredek sziklafala, mintegy megkövetel. A tervek szerint a mostani történelmi nevezetességü török eredetü gőzfürdő teljesen érintetlenül megmarad, sőt egy teljesen hasonló gőzfürdő van tervezve külön a nők részére. Az uszócsarnok az uj terv keretében szintén érintetlenül marad. A tervek szerint lesz még az uj Rudasfürdőben 6 szalonfürdő, 12 I. oszt. és 26 II. oszt. külön fürdő; lesznek szénsavas fürdők, gyógytorna és villanyozó termek a lehető legmodernebb berendezéssel, a legujabb vizgyógyászati követelményeknek megfelelően.

A székesfőváros a fürdőnek a modern igényeknek megfelelő átépitésére s keleti kényelemmel való berendezésére közel 2.000,000 koronát áldoz.

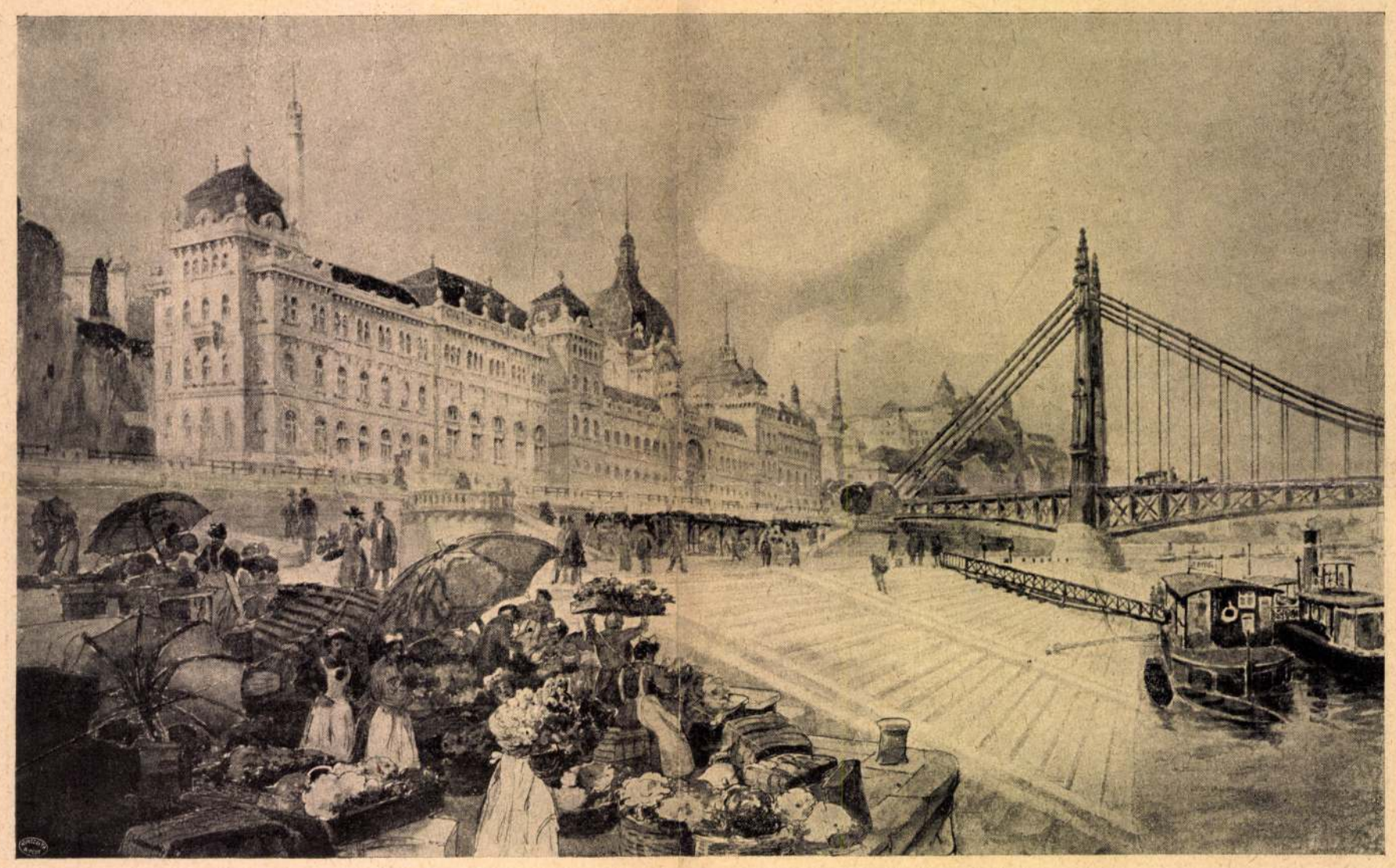

A Rudasfürdő jelenlegi árszabálya a következő

Gőzfürdő hétköznap	1 K 20 f.
« vasár- és ünnepnap	1 « 60 «
Szalonfürdő	1 « 20 «
« bérlet (10 drb.)	10 « — «
Porczellánfürdő	1 « — «
« (bérlet 10 drb.)	8 « — «
Márványkád-fürdő vagy I-sö o. kőfürdő	— « 80 «
« bérlet (10 drb.)	6 « — «
II-od osztályu kőfürdő	— « 60 «
« « « bérlet (10 drb.)	4 « — «
Szénsavas fürdő	2 « 40 «
Uszócsarnok jegy férfiaknak	— « 60 «
« « (bérlet 10 drb.)	5 « — «
« « nőknek	— « 70 «
« « « bérlet (10 drb.)	6 « — «
Gyermekjegy (uszodai)	— « 50 «
Uszó leczke-jegy	— « 50 «
« « bérlet (10 drb.)	4 « — «
Nép-gőzfürdő (egy személy)	— « 20 «
« gyermeknek és katonának	— « 10 «

Vendég-szobák napi ára 2 korona 40 fillértől kezdve 6 koronáig.

A VIRÁGCSARNOK.

NAGY IMRE VÁCI-UTCAI BÉRBALOTÁJA. TERVEZTE : DR. HÜLTL DEZSŐ.

PINTÉR GYULA KÁLVINTÉRI BÉRPALOTÁJA.

TERVEZTE: DR. HÜLTL DEZSŐ
ÉPÍTETTE: HÁVEL LIPÓT.

HOMLOKZATRÉSZLET.

NAGY IMRE VÁCI-UTCAI BÉRPALOTÁJA. TERVEZTE: DR. HÜLTL DEZSŐ.

HOMLOKZATRÉSZLET.

NAGY IMRE VÁCI-UTCAI BÉRPALOTÁJA. TERVEZTE: DR. HÜLTL DEZSŐ.

KAPUBEJÁRAT.

NAGY IMRE VÁCI-UTCAI BÉRPALOTÁJA. TERVEZTE: DR. HÜLTL DEZSŐ.

VESZTIBÜL.

NAGY IMRE VÁCI-UTCAI BÉRPALOTÁJA. TERVEZTE: DR. HÜLTL DEZSŐ.

NAGY IMRE VÁCI-UTCAI BÉRPALOTÁJA. TERVEZTE: DR. HÜLTL DEZSŐ.

Magyar Építőművészet
1912. 2. f. 22-29
lapok

a Petőfi-utca felőli azonban elevenebb és jó képet ad. Általában ügyes kézre vall.

„*Vajdahunyad*" a situációja az épületek elrendezése tekintetében megfelelő. Előnyösebb lett volna téralakítás szempontjából a húscsarnokot úgy elhelyezni, hogy annak hossztengelye a Pannónia hátsó határvonalával lett volna párhuzamos, nem pedig a patak partvonalával. A városházánál nem építi be teljesen a rendelkezésre álló területet, amennyiben a szomszédos központi leányiskola és tervezett épület között beépítetlen sávot hagy, ami maga után vonja a városház épületének túlságos beépítését. A főbejáratot igen helyesen a Petőfi-utcai oldalra helyezi. A Vachot-utcai oldalon van a különben szűkre szabott kocsibehajtó, míg a patak felőli oldalon van egy harmadik bejáró is, külön a rendőrség céljaira szolgáló lépcsővel. A Petőfi-utcai főbejáratból egy tágas nagy oszlopcsarnokon keresztül a monumentális kiképzésű lépcsőházba jutni, mely az első emeleten elhelyezett közgyűlési teremhez, valamint a polgármesteri és az azzal közelebbi kapcsolatban lévő egyéb hivatali helyiségekhez vezet. A közgyűlési terem, valamint a polgármesteri hivatal előtt teljesen a földszinti oszlopon előcsarnoknak megfelelő megoldással tágas foyer terveztetett. Az előcsarnoknak és vele kapcsolatos főlépcsőháznak tulságos monumentális méretekben való tervezése a klozet-csoporttal már amúgy is két részre osztott udvar rovására volt, megjegyzendő, a klozetteknek az udvarba való helyezése pöcegödör rendszer mellett nem szerencsés. Az udvarok nagysága nem áll arányban az épület terjedelmével s ennek következménye az, hogy főleg a földszinten az előcsarnok kellő megvilágitást nélkülözi. Ami a hivatalos helyiségek egymásutánját illeti, helyesebb megoldás lett volna, ha az anyakönyvi hivatalt közvetlenül a polgármesteri hivatal mellé tervezte volna. Kivánatos lett volna adminisztrációs, illetve könnyebben való megközelíthetőség szempontjából a II. emeletre helyezett számvevőséget és pénztárt, valamint az ezekkel szoros összefüggésben lévő nyilvántartót és végrehajtót valamelyik alsóbb emeletsoron elhelyezni. Határozottan hibás azonban az árverési teremnek a II. emeletre való tervezése, holott földszinten volna a helye. A nagy fesztávú közgyűlési terem fölé a padlástérben beépitett ó-levéltár a nagy terhelésből kifolyólag komplikáltabb és drágább menyezet tervezeteket igényel. A zárkákat, toloncokat és menhelyeket az alagsorban a központi leányiskola felé eső oldalra tervezte. A zárkák sorai közé iktatott s a folyosó szűk és teljes hosszában sötét. Különben is a már fent említett tömör beépítésből kifolyólag az alagsorban elhelyezett több helyiség nélkülözi a közvetlen megvilágítást és szellőztetést. Homlokzata magas, művészi fokon áll. Éles tudásra vall igen finom részletekkel. Félő azonban, hogy kiképzése a látszólag tervezett nemes anyagokra való tekintetre a rendelkezésre álló összegekkel szemben jelentős több költségeket eredményezne.

A húscsarnok alaprajzi elrendezése a követelményeknek megfelel, amennyiben involválja az összes szükségelt elárusító helyeket. Fő elrendezése: egyik végén félkörű apszisszal bír, a pincében elhelyezett felülvilágító hűtőkamrákhoz lépcső vezet két teherlifttel. Térpazarlás mutatkozik a kocsi körülhajtóknál, melyek 4·70 m. szélesek; a célnak kisebb méret is megfelelt volna. Homlokzata tetszetős. Illemhely megfelelő.

„*Szent László forrása*" alapsituációban eltér a többi tervtől, amennyiben a programm szerint helyesen elhelyezett városház, épületek áthidalással szoros kapcsolatba hozza a húscsarnokkal. A városház alaprajzi elrendezése szintén elüt a több tervtől, amennyiben udvart egyáltalában nem létesít, ami a helyi viszonyoknak nem felel meg. Hibáztatható az is, hogy a városháznak egyik szárnyát igen közeli kapcsolatba hozza a vásárcsarnokkal, mert ez utóbbiból kiáradó bűzök az épület ezen részében könnyen átszármaznak. A Vachot-utcai részben 2 traktust tervez középfolyosóval, míg az áthidalásnál és húscsarnokkal kapcsolatos részen folyosóval ellátott egy traktusos épületszárnyakat létesít. Az így tervezett Z alakkal bíró alaprajz helyiségei bár részben jó csoportosítással bírnak, mégis tekintettel az ily megoldásból önkényt eredő épületnek elnyúlására az ügyek gyors lebonyolítása nehézségekbe ütközik. Az épület csak részben van alápincézve. Ide helyezi az ó-levéltárat, ami figyelemmel az iratok megóvására — hibás. A zárkákat, toloncokat és menhelyeket részben az iskola felőli részre, részben a Vachot-utca felőli részére helyezi. A Vachot-utca felőli zárkák megvilágítása nem megfelelő. A zárkáknak tervezett módon való elhelyezése szintén kifogásolandó, mert azok ablakai a közönség által erősen látogatott Árkádsorra nyílnak. Az üzleteket a Petőfi-utcában, részben a Vachot-utcában, részben pedig a húscsarnokkal érintkező épületrészben helyezi el. Három lépcsőháza van, egy negyedik pedig amelyik csak a szuterénba vezet, a földszintről a fogdákhoz. A helyiségek csoportosítását tekintve, hibás, hogy az anyakönyvi hivatalt a polgármesteri hivataltól messzire a második emeletre helyezi. Továbbá előnyösebb lett volna a pénztárt a számvevőséggel együttesen valamelyik alsóbb emeletsoron elhelyezni. Említésre méltó a közgyűlési terem megoldása, melynek ovális alakja igen érdekes.

A húscsarnokot nem pincézi alá. A programmban megkövetelt helyiségeket beletervezte. A csarnok

Hültl Dezső

vród
a
Megfagyott Muzikus
1922. 22. l. (kari-
katurával).

Hülsl Dezső

ahmer az alábbi
évkönyv ajánlva
van, arcképe
Biró Tibortól
repr.

Megfagyott Muzikus
1921.

van, akkor a csatlakozás vagy egy keverő berendezés (vízsugár szivattyú) közbeiktatása által történik, vagy pedig ellenáramú készülékkel. A ke-

yes konkluzióig, hogy
ító testület mindent át-
alábbis a döntő terüle-
ányítása biztosíthatja
ági élet mechanizmusá-
menetét, az ilyen irá-
kodás, kapitalista szel-
ek eltérő beállítottsága
kétségessé teszi annak

gazdasági rend, a szo-
zdálkodás tehát új ala-
vezetőket követel, hogy
thassa a korábbi rend-
ő elveit és szempontjait,
vetelményeket, amelyek
alapok nélkül, a szo-
zdálkodás nem valósít-
következőképpen lehet
a termelés és jövede-
ocializálása, ami egy-
yok eltörlését is magá-
továbbá a kereslet el-
nálat előtt. Ebből kifo-
eti gazdálkodás áll elő,
gy terv létezését köve-
ly terv az egész nép-
int egyetlen egységet
üzleti alapon kell hogy
thogy e nélkül gazda-
n hajtható végre. Az
telmények közé tarto-
termelőerők fejleszté-
ítása, mint a nagy tö-

dományt, de különösen a társadalomtudományokat nem az egyesek magántevékenységének, de elsőosztályú társadalmi funkcónak tekinti, melyre vonatkozólag az önkéntes alapon irányított kutatás elvét a Szovjet Tudományos Akadémia is elfogadta.

IV. A tervgazdaság, mint látjuk oly döntően jellemző megnyilvánulása a Szovjetúnió gazdasági életének, hogy elvi alapjait a Szovjetúnió alkotmánya is szükségesnek látta leszögezni. Az alkotmány 11. cikkelyének szövege szerint: „A Szovjetúnió gazdasági életét az állami népgazdasági terv szabályozza és irányítja a közvagyon növelése, a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának szakadatlan emelése, a Szovjetúnió függetlenségének erősítése és védelmi képességének fokozása érdekében." Az út azonban hosszú volt addig, míg a tervgazdálkodás rendszere ilyen kristályosan kialakult, mint azt az alkotmány szövegéből következtetni lehet. A Szovjet tervgazdálkodás történeti kialakulását és fejlődését tekintve a legvázlatosabban is több periódusra osztható.

1. Az első periódust a hatalom és az állami apparátus megszerzése, továbbá a régi rendszer gazdasági alapjainak újjászervezése jellemezte (1917—1918).

KONDRÁDYNÉ GÁLOS MAGDA DR.

HÜTTL DEZSŐ

A Pajor-szanatórium

Budapest 1982/10

A múlt század végén egy jó felkészültségű és leleményes orvos, *dr. Pajor Sándor*, több évi kórházi gyakorlat és számos külföldi tanulmányút után, felhasználva Európa-szerte szerzett tapasztalatait, kisebb gyógyintézet megnyitására készült. Alkalmasnak látszott erre a célra a Szentkirályi utca 14. számú, nagy telken épült földszintes, kertes ház.

Ebben az időben a Nemzeti Múzeum mögött palotanegyed alakult ki, s a szomszédos utcákban beépült sok, addig üres telek vagy rozoga házacska helye. E rohamosan fejlődő városrészben nyitotta meg vízgyógyintézetét 1898-ban a belgyógyászati és balneológiai gyakorlatot folytató Pajor Sándor. Az épület utcai frontja igen szerény volt, de a telek befelé nyúló részén sok helyiséget lehetett kialakítani. Pajor lakása is itt az intézetben volt. Eleinte még a jeles szobrászművész: *Fadrusz János* is itt bérelt lakást.

Pajor főorvos szakmai tudása, orvosi rátermettsége népszerűvé tette igen jól felszerelt gyógyintézetét. Néhány sikeres év arra késztette a tulajdonost, hogy nagyobb terveket szőjön.

1906-ban részvénytársaságot toborzott. A részvényesek megvették a Vas utca 17. számú telket, és *dr. Hüttl Dezső* műegyetemi tanár tervrajzai alapján nagyszabású szanatórium építésébe kezdtek. Akkoriban sem zajártalom, sem légszennyeződés nem fenyegette az intézményt, s a kerteket se irtották ki körülötte. Az utca forgalmát gumirádlis hintók, bérkocsik, fuvaros szekerek tették ki. A gépkocsi ritka újdonság, alig tűnt fel errefelé. Az omnibusz, a lóvasút zaja sem hallatszott idáig. A beépítés sem volt olyan zsúfolt, mint ma, zöldterület is akadt: kis parkok a paloták mögött, kertek a házak között.

A szanatórium tekintélyes, háromemeletes épület lett. Homlokzatát a kapu fölé kiugró szépművű előtető makriz díszíti. Belső kertjében, a tetőn kialakított 400 négyzetméteres napozóján, teraszain színpompás virágok, örökzöld növények sorakoztak dúsan. Thék Endre műhelyeiben faragott bútorzattal rendezték be a szobákat. A haladó orvostudomány minden akkor ismert gyógyeszközét beszerezték.

1908. október 8-án foglalta el ágyát az első beteg. Kezdetben a Vas utcai főépületben belgyógyászat, sebészet, nőgyógyászat-szülészet működött, 60 ággyal és ilyen irányú szakrendelőkkel. A régi vízgyógyászati részen, amelyet összekötöttek a szanatóriummal, tovább folyt az addigi munkamenet. 1913-ban lebontották ezt a Szentkirályi utcai házat, és helyére a Vas utcai szanatóriummal egyenlő magasságú és vele teljesen egybeépített szárnyat emeltek. Pajor a családjával együtt továbbra is a szanatóriumban lakott, hogy mindig megtalálható legyen. Az ágylétszám folyamatosan emelkedett.

A Pajor-szanatórium a század elején

A kibővített szanatórium néhány műszaki adata: a folyosók hossza 1500 méter; a villanyvezetékek 25 ezer métert tettek ki; a vizet 12 ezer méteres vízhálózat szolgáltatta (volt egy 35 ezer literes tartalék víztartály és egy elektromos szivattyúval ellátott kút is); a fűtést és a meleg vizet szolgáltató kazánokat hazai barnaszénnel lehetett fűteni.

A megnagyobbodott intézményben később fokozatosan létesült urológia, orr-fül-gégészet, szemészet, bőrgyógyászat és ezekhez a bejáró betegek részére külön rendelők épültek. „Minden a legmodernebb, így a közönség sok költséges külföldi utazástól megkíméltetik" írja a Vasárnapi Újság, s azt is megemlíti, hogy „az árak mérsékeltek". Pajor nem volt pénzhajhász, igyekezett betegeinek „rang, vagyon és származásra való tekintet nélkül csak jót nyújtani". A roppant összegű befektetéseknek azonban meg kellett térülniük. Ezt a vagyonos betegek biztosították. Leánya, Pajor Magda emlékezik például, hogy egy indiai maharadzsa és kísérete egy teljes emeletet foglalt el mesés összegért. A betegek Basilides Mária operaénekesnőtől Banda Marci cigányprimásig igen különböző társadalmi osztályokhoz tartoztak. Sokáig volt betegük Nákó gróf, az utolsó horvát bán. Ott szült Alfonz spanyol király unokahúga.

A szanatóriumi rész betegei búsásan fizettek, így telhetett arra, hogy később kórházi osztály létesülhessen, ahová a betegbiztosító intézetek tagjai kerültek és daganatosztály, ahol ingyenes kezelésben részesültek a teljesen szegények.

Minden új gyógymódot igyekeztek bevezetni. Az országos intézmények legtöbbjét megelőzve, Pajor már 1913-ban 150 mg rádiumot vásárolt Párizsban, és elkezdték a rosszindulatú daganatok rádiumos kezelését. Ez nálunk addig csak egyes kórházakban folyt szórványosan. Azonban tudnunk kell, hogy még a húszas évek legvégén is csak 1570 mg-t tett ki az ország rádiumkészlete, alig többet, mint tízszeresét Pajor rádiumának.

Az első világháború alatt a szanatórium egy részében „vöröskeresztes osztályt" nyitottak a háborús sérültek számára. Ennek forgalma évi 10 000 ápolási napot tett ki.

A Tanácsköztársaság idején, amikor a Rókus volt a központi kórház, dr. Pajor Sándort oda nevezték ki főorvosnak, névlegesen, de tovább is a szanatóriumban dolgozott, mert az mint a központi kórház fiókintézménye működött. Az általános gyakorlatnak megfelelően megszűnt az ápolási díj. 1919 után a szanatórium jellegét visszaállították. Az élelmiszerhiány, gyógyszerek és gyógyeszközök beszerzése sok nehézséget okozott. A nehéz anyagi körülmények miatt a gyógyintézmény kórházi osztálya lett népszerűbb. A teljes diagnosztikai és gyógyászati berendezést ugyanúgy használhatták, mint a szanatóriumi részleg. Pajor igen sok intézménnyel, vállalattal, betegsegélyező intézettel kötött szerződést dolgozóiknak és azok hozzátartozóinak betegellátására.

1926-ban közölte az Orvosi Hetilap, hogy „A Dr. Pajor Sándor Sanatorium igazgatósága Vas utcai épületében, a sanatóriumtól elkülönítetten, 10 ágyas műtőteremmel és röntgennel, valamint laboratóriummal felszerelt daganat-osztályt ajánlott fel rákkutatás céljára a magyar királyi népjóléti és munkaügyi miniszter Úrnak. Az osztály „Dr. Pajor sanatorium alapítványi osztály a m. kir. munkaügyi minisztérium fennhatósága alatt" nevet viseli. Szegénysorsú betegek ingyen nyernek elhelyezést, fizetőképesek a budapesti közkórházi közös kórtermekre megállapított ápolási díjak mellett vétetnek fel. Pénztári betegek is felvehetők." Ennek a kis alapítványi osztálynak a jelentőségét növeli, hogy hat, illetve tíz évvel korábban kezdte meg működését, mint a két ilyenirányú országos nagy gyógyintézet. (Az OTI Onkoradiológiai Intézet az Uzsoki utcai kórházban 1932-ben és az Eötvös Loránd Rádium és Röntgen Intézet 1936-ban.)

Az egész szanatóriumot „a legjobban felszerelt és berendezett" gyógyintézetek közé sorolták. Sok újítást alkalmaztak. *Dr. Hültl Hümér* itt vezette be elsőként Magyarországon a műtőkben ma is dívó kékeszöld textíliák használatát. (A szanatórium berendezésekor ugyancsak az ő ajánlatára színes csempével borították a műtők falát, hogy a fehér ne vakítsa az operáló sebész szemét.)

Az állandó orvosgárda tagjai közül a következőkről tudunk a szanatórium első harminc esztendejében: dr. Pajor Sándor igazgató főorvos, dr. Kelemen Jenő adminisztratív főorvos. Osztályos orvosok: dr. Schopez Gusztáv, dr. Strausz Hugó, dr. Tuss Miklós és dr. Vida Márton voltak. A laboratóriumokat dr. Kertész Tivadar és dr. Kolos István, a röntgent dr. Schiffer Ernő és dr. Ötvös Ervin vezették.

A szanatóriumban a nyitástól kezdve szabad orvosválasztás volt. A beteg bizalmát bíró orvos bejárt operálni, szülést levezetni, gyógykezelni. Hosszú sort tenne ki az évek során állandóan vagy alkalmanként itt működött orvosok felsorolása, csak a szakterületek néhány kiváló képviselőjét említem meg. A belgyógyászati osztályra bejáró neves professzorok közt ott találjuk *dr. Jendrassik Ernő, dr. Kétly Károly, dr. Korányi Sándor, dr. Haynal Imre* professzorok nevét. Bécsből Wenkebach professzor jött gyakran konzíliumra.

A sebészeten legtöbbet a szanatórium egyik alapító tagja dr. Hültl Hümér operált. A mai kórház sebészetének egyik műtőjében ma is látható az emléktábla:

„Dr. Hültl Hümér professzornak

a Pajor-szanatóriumban végzett 10 000 műtéte emlékére.

Budapest, 1928. április 23."

A fenti dátum után még egy évtizedig operált ott. Rajta kívül *dr. Dollinger Gyulától, dr. Ádám Lajostól, dr. Pólya Jenőtől* kezdve *dr. Pommersheim Czeyda Ferencig* az egyetem számos tanára és a közkórházak főorvosai operáltak a Pajorban. Sebészetét „szuperszanatóriumi" osztályként emlegeti ma is *dr. Rodé Iván* professzor.

1935-ben halt meg dr. Pajor Sándor. A Kerepesi temetőben található sírjának felirata: „*Salus aegrotum suprema lex esto.*" (Mások java a legfőbb törvény.) A sírt a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum védettnek nyilvánította.

A szanatórium igazgatását fia, dr. Pajor Ferenc belgyógyász és laboratóriumi főorvos vette át. A második világháborút megelőző idők, majd a keserves háborús évek gondot gondra halmoztak. A gyógyeszközök utánpótlása ritkán sikerült, a legelemibb gyógyszerek és élelmiszerek beszerzése is nagy nehézségekkel járt. A légiriadók rémülete, orvosok és más alkalmazottak behívása, majd többnek elhurcolása nyomasztotta a légkört. Állandó volt a rettegés, hiszen Pajor Ferenc sok üldözött, illegalitásba kényszerült embert bújtatott, köztük külföldi állampolgárokat és baloldali újságírókat is. A szanatórium egy részében továbbra is polgári betegeket ápoltak. Másik traktus a 102-es vöröskeresztes hadikórház része lett. A Vas utcai iskolában elhelyezett hadikórház súlyosabb sebesültjeit a szanatórium műtőiben operálták. *Dr. Pajor Ferenc* a nyilasok zaklatásai idején öngyilkos lett.

A gyógyintézet vezetésével *dr. Jancsó István* főorvost bízták meg.

A vízgyógyintézet 1898-ban

Hültl Dezső

lázd

MÉ. 1913. 9. 24.
13 – 30. l.

Könyvtáramban

HASZNÁLAT ELŐTT

A VÉRELMESZESEDÉS EGYETLEN BIZTOS EL

ROMÁNIA

AGENCIA SCLEROLSYRUP D. WASS

* SOK EZER ELISMER

Antal János lett a szaléziánusok uj tartománytőnöke

Mint a napokban megirtuk, a Szalézi Társaság egyetemes főnöke a magyar szalézi rendtartomány eddigi főnökét, *Plywaczyk* Szaniszlót Lengyelországba helyezte át, ki november 24-én el is utazott uj állomáshelyére. Utódja, mint most erről értesültünk, *Antal* János tartományi tanácsos lett.

Az uj tartományfőnök 1892-ben született a veszprémmegyei Kiscsőszön. Középiskoláit részben Magyarországon, részben Olaszországban végezte. 1908-ban lépett a Szalézi Társaságba. A noviciátus elvégzése után három évig a gyakorlati nevelést sajátitotta el, majd előljárói a bölcselet és teológia elvégzésére Spanyolországba küldték. Itt hét évig volt, utóbb mint a filozófia tanára. A magyar nyelven kivül tehát tökéletesen beszél olaszul és spanyolul. Felszentelése után 1920-ban jött haza Magyarországba. Mindjárt a második évben igazgatója lett az országoshirü kegyhelyen, Péliföldszentkereszten lévő intézetnek. Innen csakhamar a fővárosba került, a Kiscelli-utcában lévő Szent Alajos Ház élére. 1924-ben vették át a szaléziánusok a rákospalotai Clarisseumot a Katolikus Patronázs Egyesülettől, melynek első igazgatója Antal János lett. Hat évig működött itt s ezidőalatt mintaintézetté fejlesztette a Clarisseumot. Az ő alapitása az intézetben lévő Don Bosco Nyomda, mely a Szalézi Müvek közlönyét és egyéb kiadványait állitja elő a nyomdai szakkörök teljes elismerése mellett. De működése nem szoritkozott csupán az intézet igazgatására, hanem mint a helyi és fővárosi vallásos, szociális és pedagógiai egyesületeknek tagja és előadója, élénk szociális és társadalmi tevékenységet fejtett ki. Katolikus körökben országos nevet szerzett magának, különösen megkapó erejü lelkigyakorlatos és konferencia beszédei által. A Szalézi Munkatársak Egyesületének ujjászervezése s ennek áldásos működése szintén az ő nevéhez füződik. 1931-ben kinevezték tartományi ekonomussá, mely hivatalából emelte most előljárói bizalma a tartományfőnöki tisztségbe. *Antal* János a napokban már át is vette hivatalát.

Örökélet igéi

Bangha Béla S. J. uj könyve

Szentbeszédek és olvasmányok alcimmel látja el a magyar katolicizmus egyik legkiválóbb szónoka és gondolkozója azt a két kötetet, amelyet most a fenti cim alatt közzétett. Ez a közzététel indokolt nemcsak azért, amit a szerző bevezetőjében elmond, hogy rádióbeszédeinek sokak lelkében mély nyoma maradt, a hozzáintézett levelek özönének tanuskodása szerint, hanem azért is, mert hiszen ezrek és ezrek vannak, akik a hullámhosszokon küldött üzeneteket nem értek rá meghallgatni, vagy ha meghallgatták is, azokat benső szellemi táplálék gyanánt akarják magukban földolgozni.

Ennek eszköze a könyv. Ez a két kötet, amelyet a *szónok* ad, de az *iró* dolgozott át. Az iró *Bangha* Béla, aki mestere a szónak a szószéken, a népgyülések asztalánál, de éppen ugy mestere az irásnak is a szerkesztői asztalnál. És mikor kiadta szentbeszédeit, amelyek tulnyomó részben a rádión keresztül jutottak el a nagy nyilvánossághoz és hozzájuk füzte azokat az el nem mondott elmélkedéseket, amelyek a megjelent anyag gondolatkörébe kapcsolódnak, akkor a szónok és iró egyesült és olyan munkát adott, amelyet minden más szempontból elvonatkoztatva, *elsősorban a magyar nyelv művelőinek lehetne figyelmébe ajánlani.*

Ez talán mellékes szempontnak látszik, de mégis ezt kell kiemelni, mert hiszen tartalmi és gondolati szempontból a napi krónikás kritikája nem érhet fel az örökéletnek azokhoz az igéihez, amelyeket P. *Bangha* olyan avatott szóval és tollal hirdet. Nem a szokott sablonos kritika hangja, amelyik azt mondja erről a könyvről: „Tolle, lege!“, mert P. Bangha könyve magában beszél. Hogy miről beszél, arról talán a tartalomjegyzék szólhatna, de ezt leközölni fölösleges. Az evangélium örök igazságait tárgyalja egy-egy vasárnapi és ünnepnapi beszédben

Az Actio Catholica kulturünnepélye Jászberényben

Az Actio Catholica jászberényi szervezete az egyházközségi székházban szombaton délután 5 órai kezdettel nagyszabásu és kitünően sikerült kulturünnepséget rendezett, amelyen a város vezető társadalma teljes számban megjelent. Dr. *Kele* István apátplebános, főesperes mély gondolatokban gazdag megnyitó beszédében az Actio Catholica nagy jelentőségéről szólott, majd *Saly* Dezső, az *Uj Nemzedék* szerkesztője a sajtókérdésről tartott meggyőző és magávalragadó előadást. *Moizer* Margit operaénekesnő, a magyar énekmüvészet egyik legtöbbet igérő tehetsége, kitünő tudással, mély átérzéssel operaáriákat, továbbá klasszikus és szép régi magyar dalokat énekelt bensőségesen a termet zsufolásig megtöltő közönség frenetikus tapsai mellett. A müvésznőt dr. *Szekeres* Kálmán avatott müvészi érzékkel és nagy tudással kisérte zongorán. Utána *Gáspár* Jenő tartotta meg nagy érdeklődés mellett felolvasását, majd *Kovács* Sándor hittanár mondott nagy beszédet a katolikus sajtó jelentőségéről. Ismertette a sajtókérdés fontosságát és megállapitotta, hogy nagyon sokan azért járnak a liberális sajtó járószalagján, mert nem ismerik egyes sajtóorgánumok forradalmi multját. Bőséges szemelvényekkel illusztrálta a baloldali sajtó szereplését a kritikus időkben, majd a Központi Sajtóvállalat nemzetépitő munkásságát ismertette. A közönség szünni nem akaró tapssal fogadta az előadást, amely után dr. *Józsy* Ferenc gimnáziumi igazgató mondott záróbeszédet. Megköszönte a szereplők közremüködését és felhivta a hallgatóságot, hogy ne engedje nyom nélkül eltünni lelkéből a KSV sajtóelőadását. Mint pedagógus, kiemelte a baloldali sajtó romboló hatását az ifjuság lelkületére és mint a magyar jövendő igéretének egyik kertésze, az ifjuság érdekében is szót emelt a romboló szellemü sajtó tudatos támogatása ellen.

Emericana

November 25-én, szombaton este tartotta Ujpesten a Ramsa a Pannónia-kávéház télikertjében Katalin táncestélyét. — Ugyanezen a napon volt a Sycambria kisasszonyavatása a Budai Katolikus Körben lévő uj otthonban Az ünnepséget fidelitás és tánc követte.

November 26-án, vasárnap Szentgotthárdon a conventus ad Sanctum Gotthardon conventülése (a ciszterci rend 750 éves jubileumi ünnepségeivel kapcsolatosan. Budapestről dr. Schwartz Elemér, anonymus, dr. Szekfü Gyula protektor, dr. Gerevich Tibor Magister Magnus és ifj. Dezényi Béla, a Hunnia dominusa utaznak le az ülésre.

November 27-én, este fél 9 órakor a Hunnia apródülése az Emericana-házban (IV., Bástya-utca 11. I. em) a kisteremben. — Ugyanitt a nagyteremben este 8 órakor az Arrabona priorválasztó kiskáptalanja.

November 28-án este 7 órakor zene- és énekkari próba az Emericana-házban. — Ugyanitt este fél 9 órakor a Peisonia curiája. A Tavaria curiája este 8 órakor a Budai Társaskörben.

November 29-én, este fél 9 órakor a Hunnia curiája az Emericana-házban. A Retor-iskola e félévi kurzusának megnyitó ülése d. u. fél 7 órakor az Emericana-házban A programot Bognár Elek, a Kamara Szinház tagja, Dominus magister ismerteti.

November 30-án, este 8 órakor az Alba Regia curiája az Emericana-házban.

A három egri corporatio, az Agria, Egedia és Esterhazyana közös avatóünnepet rendezett. Az avatást Bitter Illés comendator végezte. Az uj leventékhez dr. Schönvitzky Bertalan prior szólott szép szavakkal. Az uj kisasszonyok mellére Trak Gézáné vicaria tüzte fel a jelvényeket s Urbán GGusztáv prior köszöntötte a 16 uj kisasszonyt.

A Trans Danubia a Szent Gellért-szálló hangversenytermében koncertestélyt, a Carpathia a Britanniában ismerkedési estélyt, a Peisonia pedig az Országos Kaszinóban Zalai Estet rendezett nagy sikerrel.

A BLKE (Horthy M.-ut 67) az emericanásoknak tagságuk igazolásával hétköznapokon a helyszinen 10 filléres kedvezményes korcsolyabelépőjegyeket ad ki.

Az Emericana uj praesidiuma (ifjusági vezérsége) körlevélben tudatja a választás eredményét. Praesidens, országos ifjusági vezér Kalmár János, diákügyi Assessor: Virág Jenő, propaganda Assessor: Papp Ernő lett.

A Valéria nov. 20-iki kiskáptalanján jelen volt gr. Eszterházy Móricné patrona, báró Kargné, a Ginsia patronája, Bertalan Albertné, a Trans Danubia dominája. Dr. Mihályffy Antal, egyetemi tanársegéd nivós előadást tartott a szociális problémákról. Dr. Szentpétery Gyula prior felszólalása után Láng Józsefné domina a Szeretet iskola nagyszerü müködéséről számolt be és bejelentette gróf Eszterházy Móricné nagy ajándékát a szegények felsegélyezésére. Rehák Cili szavalata után fidelitás következett.

A Carpathia corporatió nivós folyóiratot adott ki. A tartalmas cikkeket, változatos rovatokat Bálint Sándor, Békés István, Floderer Kálmán, Keresztes Mátyás. Koller Károly, Nádas Ilus, Szamosi József és Zsiros István irták.

Ünnepi istentisztelet a karmeliták templomában. Novemer 26-án, vasárnap reggel 8 órakor dr. Hász István tábori püspök a karmeliták templomában honvéd hivei számára ünnepi istentiszteletet tart.

Irodalom és könyv

Valahogyan mégis betakaróztam

irta: Horváth Béla

Itt némely asszony karcsu, puha testén
A sárga fényben csillog a nemes-prém.
Sötét kabátja ráborul derékig,
Legfényesebben a fekete fénylik
És feketéhez csak ultramarin-kék
Szoknyában jár a gondos asszony,
Hogy átragyogjon rajta némi szin még,
Mert estefelé már bizony csak az von.

A fény keresztül-furja lenge testét
És rájabámul a felesleges nép:
Valahová mindenki megy,
Sok gondja van mindenkinek,
Csak mi vagyunk gondtalanok,
Bitangok és hontalanok,
Mi forgolódunk, mint a barmok, éhesen,
De nincs utunk semerre sem.

Csak járunk össze-vissza, reggel
Az éjszakát kivánjuk, éjjel a napot,
A döghalálhoz folyton kevesebb kell,
Az élet rólunk lassan lefagyott.
Csak arra várunk, napjaink már teljenek le
S ne éljünk oly sokat,
Csak ütne ránk az Isten szigoru szerelme,
Mert minket itt az ember fosztogat.

Mi kőrakás mögé bujunk, ha jön a csendőr
És meglapulunk bárgyu félelemből,
De jól is teszi mindenki, ha kushad,
Mert a rongyosok mind gyanusak.
Hát sirjon, aki gazdag,
Sirjon, aki tőlünk harácsolt,
Sirjon, akinek gyült az asztag,
Sirjon, akinek minden aratás volt.

Már tudom én, csak ti vagytok szegények,
Mert csontjainkat is kimetszenétek,
S a hivatal is olyankor tekint ránk,
Ha sinre fekszünk, vagy lugkövet innánk.
És tudom én, hogy minde változatlan
És nincs remény itt, csak az áldozatban
És nincs erő itt, csak a gyengeségben,
Hát nyomoruság lett a menedékem.

Már semmire se várok e világon,
A földön alszom, korhadt szalmazsákon,
És folyton fázom, nincsen paplanom,
De testemet a zsákba csavarom,
Valahogyan mégis betakaróztam,
Valahogyan mégis melegszem,
Amerre mentem, bárhol botladoztam,
Valahová mégis lefekszem.

Lefekszem én a földre és elalszom,
A tenyerembe szoritottam arcom,
Ez voltam én, gondoljatok rám,
Az Isten ritka sugarat adott rám,
Mert boldog vagyok, bárhol is lapuljak
És nem jutott nekem, csak ez a kis hely
És megtagadták itt a nyomorultat,
De Isten majd az arcunkon megismer.

PINTÉR *Jenő nagy irodalomtörténetének legujabb kötete*

Pintér Jenő monumentális magyar irodalomtörténetének immár hatodik kötete jelent meg. Ez a kötet, amely, akár az elözők, közel ezer oldalas vaskos folio, a XIX. század második harmadának irodalmát foglalja össze. Ez a kor tulajdonképen irodalmunk klasszikus aranykora, ha a szorosabb értelemben vett pezsgő irodalmi élet megindulása inkább a század harmadik harmadára esik. De ekkor élnek és alkotnak a magyar irodalom nagy halhatatlanjai. Petőfi, Arany, Madách. A regényirodalomban báró Eötvös József, Kemény Zsigmond és a romantikus Jósika. Ebben a korszakban indul meg *Jókai* munkássága is, de igazi alkotó gazdagságának kivirágzása már szintén a harmadik korszakra esik s Pintér részletesen egész emberi és irodalmi portréját ott adja majd.

Ez a kötet tehát irodalmunk leggazdagabb korát öleli fel, amely egyben politikailag is igen mozgalmas és nagyjelentőségü azért is, mert ekkor indul meg erőteljesebben a kultura szélesebb rétegekre szétáramló fejlődése, a kulturdemokratizálódás.

A szerző, mint előző műveiben, itt is általános bevezetésben jellemzi az egész kort. Megvonja, még pedig világvonatkozásban, a történelmi irányvonalakat, tehát politikai hátteret ad. Azután szélesen rajzolja a kor kulturális viszonyait, külön fejezetekben tárgyalva a művelség fejlődését, az iskolai viszonyokat, a könyvnyomtatást és kiadást, hirlapokat, folyóiratokat, a szinházat és irodalmi társaságokat. Általános jellemzést ad az irói törekvésekről is, szintén világirodalmi viszonylatban.

Közérdekü irodalom cimen külön tárgyalja Pintér még mintegy az általános szellemtörténeti bevezetés kiegészitéséül a kor irodalomtörténeti és kritikai mozgalmát, a szónoklatot és publicisztikát s ennek keretében külön fejezetet szentel *Kossuth* Lajos, Deák Ferenc és Toldy Ferenc egyéniségének

Azután következnek sorra a nagy irói portrék; Eötvös József, Petőfi Sándor, Kemény Zsigmond, Madách Imre. A költészet, regény és dráma fejlődésében *Bajza* Józseffel, Czuczor Gergellyel, Tompa Mihállyal, Garayval és Tóth Kálmánnal, Jósikával és Szigligetivel foglalkozik külön, de a legrészletesebb rajzát adja a lira, epika és dráma fejlődésének az irók kimeritő felsorolásával. Kiegészitésül rövid összefoglalást kapunk a magyarországi német, tót, szerb és román irodalom főbb mozzanatairól is.

A monumentális munka befejezéséhez közeledik. Érdeme nemcsak az a műgond, amely az egyes iró-portrék megrajzolásában nyilatkozik, hanem az a széles perspektiva, amelynek távlatába az irodalom eseményeit állitja, de legfőképen az adatoknak az a fáradhatatlan munkával egybegyüjtött kimeritő gazdagsága, amely valóban páratlan a maga nemében. *(k)*

Farkas Gyula Magyar Irodalom Története új, modernebb, szellemtörténeti alapokra fektetett és kissé részletesebb fogalmazása annak a tipusnak, amelyet *Beöthy* Zsolt vezetett be nálunk a Magyar Irodalom Kis Tükrével. Az alapos munka felöleli a magyar szépirodalom egész komplexumát az őstörténettől egészen napjainkig, bár ott, ahol egyes korok szellemi mozgalmainak, irodalmi áramköreinek fővonalait rajzolja meg, nem zárkózhatott el az elől, hogy a szellemi élet szélesebb köreire ki ne terjedjen. Itt tehát sértetlen képben kapjuk a korszellem minden jelentős megmozdulását, de például a történeti és politikai irodalommal vagy filozófiával, sőt még — ami mégis idetartozott volna — esztétikai és kritikai irodalommal sem foglalkozik külön. Célja egyébként a szépirodalmi fejlődés nagy vonalainak megrajzolása s a kimagasló egyéniségek művének beleillesztése ebbe a fejlődési vonalba. Igyekszik anyagát ehhez az elgondoláshoz arányositani, de ez nem sikerül mindig. Farkas Gyula nagy gonddal, jellegzetesen és nagy tárgyilagossággal igyekszik adatait csoportositani, hogy hűséges és eleven képet alakitson ki egy-egy kor szelleméről és kiemelő távlatot teremtsen egy-egy iró egyénisége körül. Néha azonban megütközve olvassuk egyes megállapitásait. Szerinte például *az ellenreformációval indul meg az eleddig egységes magyarság végzetes lelki megoszlása.* Éppen ellenkezőleg. A magyarság lelkileg, kulturában teljesen egységes volt, mig a reformáció ketté nem szakitotta, az ellenreformáció célja éppen az volt, *hogy a régi lelki egységet ujra helyreállitsa.* Azt mondja, hogy Balassa perének kedvező döntése miatt tért vissza a katolikus hitre. Ezt ilyen ridegen állitani nem lehet, főleg ha figyelembe veszszük, hogy Balassának egész költészete katolikus szellemü, katolikus gyökérszálakon fejlődik és nem is ismerhet ridegebb ellenséget, mint a reformáció merev puritanizmusát. Furcsán hat az is, hogy a kor általános szellemképének megrajzolásánál részletesen belemegy egyes költők műveinek ismertetésébe s igy megtörténik, hogy Pázmányról előbb olvashatunk beható ismertetést, mint Balassáról, Petőfi megelőzi Kazinczyt. Ez olykor laikus olvasóra, akiknek ez a könyv készült, zavarólag hathat. Különben kitünő a munka és akiknek a magyar irodalom rövid, áttekinthető és mégis elég alapos ismertetésére van szükségük, azok nagy haszonnal forgathatják *Farkas* Gyula pompás, tömör és mégis világos stilusban irt könyvét.

— **A Könyvbarátok Kis Könyvtárának két uj kötete.** Két uj kötettel gazdagodott ez a kedves és értékes ifjusági gyüjtemény. Az egyik Tamás István diákregénye, a Szegedi pedellus. Eleven, mozgalmas cselekményü regény, amely Szegeden játszódik, a francia megszállás sulyos napjaiban. A történet középpontjában Ádám bácsi, a szegedi állami főgimnázium jóságos öreg pedellusa, a diákok kedvence áll. Ádám bácsi aztán egészen ártatlanul belekeveredik valami fegyverrejtegetési és kémhistóriába. A megszálló franciák elfogják és halálra itélik. A diákok tudják, hogy az öreg pedellus ártatlan. Mindent elkövetnek, hogy Ádám bácsit megmentsék. Ez sikerül is nekik. Elcsipik az igazi bünöst, éppen a francia katonai ügyész kisfiának segitségével s még idejében odahurcolják a francia parancsnokságra, ahol éppen a jó öreg kivégzéséhez készülődnek. Az érdekfeszitő, izgalmas történetet elevenen irja meg a szerző, sokszor kedves, humoros részletekkel tarkitva. — Magyar—holland regény a Testvérke naplója, Szondy György ifjusági regénye. annak az időnek sugaras meleg emlékeit idézi, amikor holland családok kis magyar gyermekeket láttak vendégül. Testvérk[e] mint kisleány Hollandiában volt, nevelősz[ü]lei megszerették és később elvitték őt jáv[ai] ültetvényeikre. De a kapcsolat a jávai ny[a]ralás után sem szakadt meg, mert a gazd[a] ültetvényes fia beleszeretett a szép magy[ar] lányba és eljött érte a Mecsek aljára. A k[is] regény szinesen, megható melegséggel mond[ja] el ezt a történetet, amelyben a kis magy[ar] falu sorsa egy gazdag gyarmatország na[gy] emporiumaiba kapcsolódik be. Mind a [két] kötet az Egyetemi-nyomda izléses kiállitá[sá]ban jelent meg *Haranghy* Jenő és *Helb* Ferenc eredeti rajzaival illusztrálva.

Vidéken volt primadonna. Török Sándor [re]génye. Érzelmes, meleg történet, tele a háb[oru] előtti idők halkan muzsikáló emlékromant[iká]jával. Egy kisdiák szerelmének történe[te] vidéki vándortársulat primadonnája iránt, az egész eldugott városka csendjét és eg[...] sulyát megzavarja. Pándi Panna primad[onna] szegényes csillogását valami nagy nagy [nyo]moruság, kilátástalan reménytelenség [...] lazza, de mindezt szelid melankóliává [...]pitja az a csendes lira, amellyel a s[...] igénytelen, de közvetlenségében meleg és [...]kapó történetét átszövi. A kötettel a *Bok[...] regények* uj sorozata indul meg.

— **Magyar elbeszélők francia ny[elven].** „Quelques nouvelles hongroises" cimme[l] közel kétszáz oldalas kötet jelent m[eg a] könyvpiacon *Kelecsényi* Ferenc előszavá[val a] *Gazette de Hongrie* kiadásában, mely [...]száth egyik hosszabb elbeszélése mellett [...] adja *Herczeg* Ferenc, *Heltai* Jenő, [...] Kálmán, ifj. *Hegedüs* Sándor és *Zilahy* [...] elbeszéléseit francia nyelven. Ez a magy[ar el]beszélők második kötete, melyet a beigé[rt] szó szerint ujabb kötet fog követni. [...] ismerni, hogy a könyv kitünő kultur[propa]ganda.

J. mükertész

Női lelkigyakorlat-otthon Pécsett

A kecskeméti piaristák uj gimnáziuma, amely előtt a Hirös Héten a Kodály-bemutató és a szabadtéri sportversenyek voltak

György kántortanító vezetésével

Mindenkinek tetszik
Mindenki szereti
Mindenki megveszi
Aki csak teheti.

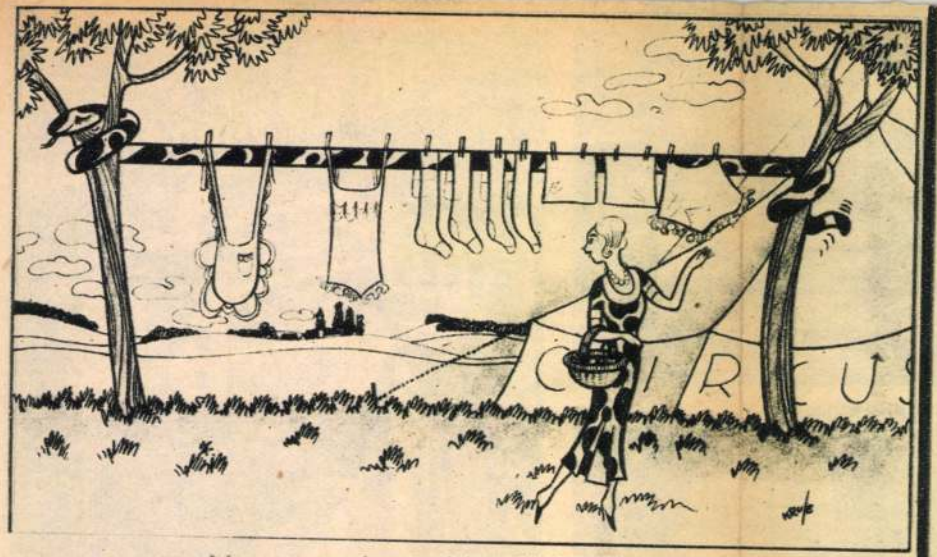

Nagymosás a kigyóbűvölőnél

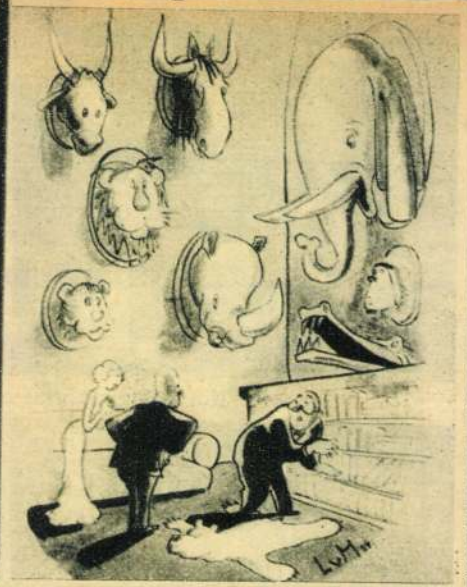

A GYŰJTEMÉNY

. . . akkor megrántottam a vészféket és a vonat kisiklott, melyen éppen egy cirkusz-társulat utazott . . .

AZ ELSŐ CSALÓDÁS

Hüttl Dezső dr.
és Hidassy Lajos
építészek.

Magyarország 1943
máj. 31.

Kállay miniszterelnök jelenlétében felavatták a MABI új székházát

A MABI új ügyviteli székházát vasárnap délben ünnepélyes keretek között avatták fel. Az avatóünnepségen *megjelent Kállay Miklós miniszterelnök, Bornemisza Géza iparügyi miniszter.* A megjelent politikai és közéleti előkelőségeket *Kállay* Ubul, a MABI elnöke, *Hindy* Zoltan, az intézet igazgatója fogadta. Dr. *Kádár* László Levente belügyi államtitkár a belügyminiszter üdvözletét tolmácsolta abból az alkalomból, hogy *a 100 éves jubileumához közeledő MABI* felavatja székházát. Dr. Hindy Zoltan igazgató beszéde után a megjelentek élükön a miniszterelnökkel, megtekintették a négyemeletes modern palotát, amely *Hüttl* Dezső egyetemi tanár és *Hidassy* Lajos építészmérnök tervei alapján készült. *(MOT)*

ibocsátó

könyv

Fizetés helye	Lejárat			Kelet	
	év	hó	nap	év	hó
Budapest	1933.	XI.	25.		
〃	1933.	XII.	20.		
〃	1934.	I.	10.		
〃	1933.	I.	12.		

Hültl Dezső dr. †

Dr. *Hültl* Dezső ny. műegyetemi ny. r. tanár, építészmérnök f. hó 11-én életének 76. évében elhunyt. Temetése f. hó 14-én, szombaton délután fél 3 órakor lesz a kerepesiúti temető halottasházából. Lelkiüdvéért a gyászmisét 16-án reggel 9 órakor mutatják be a piaristák kápolnájában.

Magyar Nemzet

1945. jún. 13.

Hóman Bálint átadta a Corvin-láncot és a Corvin-koszorút a kitüntetetteknek

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter pénteken délelőtt ünnepélyes keretek közt adta át a *magyar Corvin láncot Melich* János tudományegyetemi és *Hüttl* Dezső műegyetemi tanárnak, a magyar *Corvin* koszorút vitéz *Aba-Novák* Vilmos festőművésznek, *P. Gulácsy* Irén írónőnek és *Mécs* László premontrei kanonok költőnek s a kitüntetetteknek szerencsekívánatait fejezte ki.

Felelős szerkesztő:
Dr. MIHÁLYFI ERNŐ
Felelős kiadó: DIETZGEN GÁBOR
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII. kerület, Rákóczi út 54. szám
Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási- és könyvosztály: VII. kerület, Erzsébet körút 18—20
KIADJA A MAGYARORSZÁG NAPILAP R.-T.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza

sulat nyomása. Felelős nyomdavezető: Kárpáti Antal.

Magyarország 1939 febr. 25.

tárgyakat – előzetes tájékoztatás cél-
akár élőszóval, akár irásban – *f. évi*
hó 31-ig kell *bejelenteni* a társulat
hivatalának.
beküldés végső *határideje október*
jár le, a mely időn túl a társulat
kötelezhető tárgyak elfogadására.
kiállításra beérkezett tárgyakat az alól-
zottság fogja előzetesen megvizsgálni,
nem-e esnek művészi, vagy teknikai
pontból kifogás alá. E bizott-ság a meg
felelő tárgyakat egyszerűen visszauta-
a.
társulat a szükséges felügyeletről gon-
dik s az eladásokat közvetíti, azonban
llenzi, ha egyes kiállítók külön eláru-
lkalmaznak.
lypénzt a társulat nem szed a kiállí-
csak a kiállításon történt eladások
on le 5% kezelési illetéket.
kiállításra vonatkozó tudakozásokra
ulat titkári hivatala (Budapest, IX.
ut 33–37.) készséggel ad felvilá-
t.
dapest, 1897. június havában.
nagyar iparművészeti társulat kiállí-

Hültl Dezső

Magyar Nemzet

1939. febr. 25.

A Corvin-kitüntetések ünnepélyes kiosztása

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter pénteken délelőtt ünnepélyes keretek közt adta át a magyar Corvin-láncot *Melich* János tudományegyetemi és *Hültl* Dezső műegyetemi tanárnak, a magyar Corvin-koszorút vitéz *Aba-Novák* Vilmos festőművésznek, P. *Gulácsy* Irén írónőnek és *Mécs* László premontrei kanonok költőnek s a kitüntetetteknek szerencsekívánatait fejezte ki.

—

m. kir. vámszaki főtiszt.

képek.
ra.
uja.
SIGMOND.

. . .
NDNÉ.
ben.

ND.

65746 Posner Budapest

Hültl Dezső dr

Újabb elvek a Kórház-
építés terén címen
tartott előadást a
Soproni Nyári Egye-
temen

MMÉ Közl
1938 254. l

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

Olcsó és kitünő épitkezési anyag
fagymentes, szintartó

S-ANYAG

ES

7584

a. A
tség-
kozó

füldi
15-ik
fillér
épité-
mai

mes-
eres-
lyéül
levő
ervek
edésü
ussal
gelő-
0,000

felszerelések szállitására a város tanácsa

GERŐ N. NÁ

MAGNESIT-

Jókarbantartás, bádogos-, vizvezeték- és légszesz

TELEFON: 103—43. Budapest, Doh

jobboldalán vezet; Ozalj községnél a vár alatti hegyorrnak 120 méter hosszu alaguttal való áttörése után a Kulpa igen szük, sziklás völgyszorulatába jut és ebben marad, mignem Bubnjarci község érintésével és a Kulpa ujabb áthidalásával a 296. szelvénynél osztrák területre jut, ahonnét tovább az osztrák kormány fogja a vasutat Möttling felé Rudolfswerthig épiteni. Közben horvát területen Ilovac községnél 480 m. hosszu alaguttal töri át ujból a Kulpa éles kanyarodása melletti hegyormot. A vonal 29·2 km. hosszu; az első 16 km. hosszban sikföldi, a többi 13·2 km. pedig nehéz hegyi pálya jellegü. Két nagyobb Kulpahid és 148 kisebb mütárgy lesz épitendő. A vasut épitési tőkéjét 7,125.000 koronával hozta javaslatba az engedélyező bizottság. Az épitési tőkének törzsrészvényekben födözendő 35%-ából, vagyis 2,493.750 koronából hozzájárulásokkal semmi sincsen födözve. Ezt az összeget államsegély cimén kéri a tervező részvénytársaság. A vasut épitési tervezetét a Gfrerer, Schoch és Grossmann cég készitette.

A naszódvidéki h. é. gőzmozdonyu vasut en-

től e
a m
vasu
anya
mely
a ki
Polt
és a
alag
mun
köze
áll u
vágá
nove
dasse
kiépi

A

járula
ségek
Reme
Zsely
Püsk

A

ilva,

Pénteken aláírták Magyarország csatlakozását az antikomintern-paktumhoz

„A csatlakozás nemcsak bolsevizmus elleni harcunknak, hanem Németország, Olaszország és Japán iránti barátságunknak is megfelel"

Péntek délelőtt ünnepélyes formák között írták alá a külügyminisztériumban Magyarországnak a kommunistaellenes egyezményhez való csatlakozásáról szóló jegyzőkönyvet.

Németország, Japán és Olaszország képviselői délelőtt tizenegy óra előtt jelentek meg a külügyminisztériumban. Először *Formentini* budapesti olasz ügyvivő érkezett meg *Clementi* követségi titkár kíséretében, majd röviddel utána *Erdmannsdorff* budapesti német követ *Weisse* követségi titkár kíséretében és *Matsumiya* budapesti japán követ *Takeuchi* követségi tanácsos kíséretében. A külföldi diplomaták a sárga szalonban gyülekeztek, itt gróf *Csáky* István külügyminiszter szívélyesen fogadta és melegen üdvözölte őket.

Rövid ideig tartó fesztelen eszmecsere után gróf *Csáky* István külügyminiszter, Németország, Japán és Olaszország képviselője a külügyminisztérium *nagy tanácstermébe* vonult, ahol az aláírási aktus lefolyt.

Gróf *Csáky* István külügyminiszter a következő németnyelvű beszéddel üdvözölte a három nagyhatalom képviselőjét:

Csáky üdvözlő beszéde

— Őszinte örömömre szolgál, hogy a magyar királyi kormány nevében aláírhatom a kominternelleni egyezményt. Magyarországnak az egyezményhez való csatlakozása nemcsak *bolsevistaellenes harcunk* húszéves hagyományának felel meg, hanem annak az *őszinte barátságnak* is, amelyet Magyarország *Németország, Olaszország és Japán iránt* érez.

— A magyar állam 1919 óta harcban áll annak a nemzetközi társaságnak pusztító szellemi áramlataival, amely Kominternnek nevezi magát. Eszközeik ereje különböző, hiszen a világ minden országából származnak. Sikert ígérő védelmet tehát csak az államok összefogásával lehet kiépíteni. Ez a védelem nem irányul egyetlen állam ellen sem, kizárólag önvédelemnek lehet tekinteni az aláíró államok belügyeibe való jogosulatlan beavatkozással szemben.

— Németország, Japán és Olaszország magáévá tette ezeket az eszméket és megadta ennek a szükséges védekezésnek a külső formáját. A legszívélyesebben üdvözlöm tehát a jelen pillanatban a három baráti nagyhatalom képviselőit.

A német követ válasza

Erdmannsdorff Ottó budapesti német követ a következő szavakkal válaszolt:

— *Japán és olasz* kartársam nevében is őszinte megelégedésünknek kívánok kifejezést adni azon, hogy a magyar királyi kormány, híven annak a Magyarországnak történelmi szerepéhez, amely a rend és a béke védőbástyája volt és következetes folytatásaképpen annak a bolsevizmus leküzdésére irányuló mozgalomnak, amelyet a főméltóságú kormányzó úr vezetésével és nagyméltóságod tevékeny közreműködésével Szegeden indítottak meg, elhatározta magát a japán, az olasz és a német kormány által a kommunista Internacionálé romboló munkájának leküzdésére megkötött egyezményhez való csatlakozásra. *Magyarország csatlakozását a mi államaink és Magyarország között fennálló baráti kapcsolatok és közös érdekek látható jeleként üdvözöljük.*

A négynyelvű jegyzőkönyv

Németország, Japán és Olaszország képviselője ezután átnyujtotta gróf *Csáky* István külügyminiszternek kormányuknak a paktum aláírására szóló felhatalmazását, majd a jegyzőkönyvek aláírására került sor.

Először *Erdmannsdorff* budapesti német követ, majd *Matsumiya* japán követ, utána *Formentini* olasz ügyvivő, végül pedig gróf *Csáky* István külügyminiszter írta alá a jegyzőkönyveket. Összesen tizenhat példányt írtak alá, négy-négy magyar-, illetőleg német-, olasz- és japánnyelvű jegyzőkönyvet. Az aláírás mintegy félóra hosszat tartott.

A három hatalom képviselői azt is közölték gróf *Csáky* magyar külügyminiszterrel, hogy *Mandzsukuo szintén csatlakozott* az antikomintern-egyezményhez. Végül a külföldi diplomaták szívélyesen elbúcsúztak gróf *Csáky* István külügyminisztertől és elhagyták a külügyminisztérium épületét.

Az aláírási aktusnál magyar részről jelen voltak: *Danilovics* Pál külügyminisztériumi osztályfőnök, *Bartheldy* Tibor követségi tanácsos, a külügyminiszter kabinetfőnöke, *Ullein-Reviczky* Antal követségi tanácsos, a külügyminisztérium sajtóosztályának vezetője s *Mészáros* György, *Madarassy* György és *Ujpétery* Elemér külügyminisztériumi fogalmazók.

Mit mond a német—japán alapokmány?

A kominternelleni paktum alapokmánya a Berlinben *Németország és Japán* között 1936 november 25-én kötött megállapodás. A megállapodás szerint a szerződő államok kötelezettséget vállalnak arra nézve, hogy a kommunista internacionalé tevékenységéről *egymást kölcsönösen tájékoztatják*, a kölcsönös védekező rendszabályokat egymással megbeszélik és azokat egymással összhangban foganatosítják.

Ehhez az alapokmányhoz Olaszország pontosan egy évre, 1937 november 6-án csatlakozott.

A paktumban részes német, olasz és japán kormány ismételten kifejezésre juttatta, hogy Magyarország csatlakozását szívesen látná. Miután Magyarország azt kilátásba helyezte, f. é. január hó 13-án a budapesti japán, német és olasz követek *hivatalosan is felkérték a magyar kormányt a csatlakozásra.*

Ilyen előzmények után történt meg a Magyarország csatlakozásának megállapításáról szóló jegyzőkönyv aláírása.

A német és olasz sajtó az aláírásról

A német és az olasz sajtó nagy terjedelemben számol be arról, hogy *Magyarország és Mandzsukuo* csatlakozott az antikomintern egyezményhez. A tömérdek méltató cikkből talán érdemes kiemelni a római *Tribuná*-nak ezt a megjegyzését:

— Ezzel az ünnepélyes cselekedettel *Horthy* Miklós Magyarországa a három nagy aláíró hatalom mellett *szintén magára vállalja az egyezményben foglalt kötelezettségeket.* Az antikomintern-egyezmény aláírása észszerű folytatása Magyarország eddigi bel- és külpolitikájának és megerősíti azokat a szoros szellemi kapcsolatokat, amelyek a nemes magyar nemzetet *Mussolini* Olaszországához, *Hitler* Németországához és a felkelő nap birodalmához fűzik.

Az olasz, német és magyar külügyminiszter táviratváltása

A jegyzőkönyv pénteki aláírása alkalmából *Ciano* olasz, *Ribbentrop* német és gróf *Csáky* magyar külügyminiszter táviratilag üdvözölték egymást. A külügyminiszterek táviratváltásukban és válaszaikban örömüknek adnak kifejezést, hogy a három ország baráti kapcsolatai az egyezmény által *újabb megerősítést* nyertek. Hasonló táviratváltás történt *Mandzsukuo* miniszterelnökével is.

A pozsonyi villamosvasút elbocsátotta 36 magyar alkalmazottját

Pozsonyból jelentik: A pozsonyi városi villamosvasút-társaság 36 magyar nemzetiségű alkalmazottját, akik közül a legtöbben már hosszú évek óta állanak a város szolgálatában, elbocsátotta. Ezenkívül az utóbbi napokban ismét több kiutasítás is történt. A pozsonyi magyarságot, amely a bécsi döntés alapján sorsának jobbrafordulását várta, az állandó elbocsátások és kiutasítások módfelett elkeserítették.

Milyen volt a fiatal Franco?

Zágráb, február

Jóllehet, Franco nevét ma már mindenki ismeri, mint *magánemberről alig* tudunk valamit.

Erről beszélt egy *Tichinravov* nevű horvát kapitány, ki a francia idegenlégióban szolgált. Ez a Tichinravov 1920-ban a Francia-Marokkóban állomásozott. Ugyanabban az időben Marokkó spanyol részében veszélyes lázadás tört ki, s a benszülöttek 12.000 spanyol katonát lemészároltak. Tichinravov szerint ez a vereség nemcsak a spanyol népre volt tragikus, hanem általában a fehér faj számára is nagy veszedelmet jelenthetett volna. A vereség oka a madridi vezérkar, mert olyan fiatal újoncokat küldött a benszülöttek ellen, kik nem bírták az ottani klímát s nem ismerték a mórok harcmodorát. Emellett felszerelésük is hiányos volt.

Ebben az időben ismerkedett össze a szerb kapitány Francóval. Ugyanis a franciák segítséget nyujtottak a spanyoloknak, s egy ilyen csapatnál szolgált ez a Tichinravov mint repülőtiszt. Egy fiatal spanyol őrnagy, kinek szerte nagy tekintélye volt, gyakran meglátogatta őket és nem titkolta véleményét, hogy nagyon jól ismeri a spanyol kudarc okait. Ezt a csorbát hazájának feltétlenül ki kell köszörülnie — mondotta. De ehhez meg kell változtatni a marokkói csapatok szervezetét, elsősorban azonban *szellemét. Meg kell tanulniuk a fegyelmezett életet, amilyen a franciáknál van.* Ez az őrnagy *Astrejo* volt, aki mellett mint adjutánstiszt szolgált Francesco *Franco-Bohamonde.*

— Annakidején — meséli az egykori legionista százados — úgyszólván mindennap együtt voltam Francóval. Igen derék embernek ismertem őt. Amellett, hogy elsőrangúan képzett tiszt volt, szó szoros értelmében véve majd mindenhez értett: történelemhez, irodalomhoz, fizikához...

— Francót nagyon bántotta hazája állapota. Nem tagadta, hogy a jelenlegi helyzet fennmaradása esetén reménytelennek látja Spanyolország jövőjét. Gyakran mondta nekem, hogy országának rákfenéje a hadügyminisztérium és a *junta* közti állandó ellenségeskedés. (A „junta" részben katonai alakulat, hasonló a német SA-csapatokhoz.) A katonatisztek minden ideje politizálásra megy. Spanyolország feltámadását abban látta, hogy ő és rokongondolkodású bajtársai *a francia idegenlégió mintájára* megerősítik a fegyelmet s a katonaságban felébresztik az igazi hazafias szellemet. Ezt az érzületet aztán el kell terjeszteni az anyaországban is s így a javulási folyamat Afrikából fog kiindulni.

— Három hónapon keresztül éjjel nappallá téve dolgoozt társaival, míg végre sikerült elérnie, hogy a zászlóaljakban egészen más lelkület lett úrrá. Ezekbe a megújhodott idegenlégiókba csak korlátozott számban vettek fel idegeneket. Számuk nem haladta meg a hadsereg egyötödét. A többiek mind spanyolok voltak, részben a félszigetről, részben Dél-Amerikából. Mialatt a francia idegenlégióban a nemzetiségi kérdés felvetése tilos volt, addig Francóéknál nacionalista szellemben nevelték a katonákat. A tisztek nap mint nap buzdító beszédeket tartottak, melyekben a legénységet nemzeti érzésre tüzelték.

— A spanyol csapatok nemzeti szellemét még azzal is erősítették, hogy közelükbe sem engedtek *másfajú* nőt, csak spanyolt. Nagyon gyakori eset volt, hogy a feleség is a front közelében tartózkodott és sebesülés esetén odaadóan ápolta férjét.

— Franco mindig arról beszélt, hogy a katona nem félhet a haláltól. Önmagát mindenki úgy tekintse, hogy *áldozat a haza érdekében.* A katona házasságának olyannak kell lennie, hogy a feleség mint hű bajtárs mindig vele legyen, még nagy veszedelem idején is. A munkának meg is lett az eredménye. A spanyol hadsereg nem idegenek és kétségbecsettek menedéke lett, hanem valóságos lovagrend, melyben mindenki visszakapta hitét a haza jövőjét illetően.

NAPFÉNY * DIÉTA
VIZKURA
18.- P
Svábhegyi Szanatórium

— A hat zászlóalj később Franco parancsnoksága alá került. Az első parancsnok, Francos Chef Astejo, elesett. Utóda, Valanzuel ezredes, ugyanerre a sorsra jutott. 1924-ben az Abd el Krim elleni harcban 2000 embert és 27 tisztet vesztettek. Abban az időben vette át a parancsnokságot a 32 éves Franco. A legnehezebb csatában is megállta helyét. Akkoriban sokat láttam őt. Mindég az első sorban harcolt, onnan irányított, a legveszélyesebb helyeket kereste. A katonák istenítették s az a hit járta köztük, hogy a golyó nem fogja. A benszülöttek nyelvén kitűnően ért és beszél. A közlegények minden szenvedését és nélkülözését magára vállalta. XIII. Alfonz ismételten kitüntette.

— 1934-ben a madridi kormány hazahívta, hogy egy barcelonai összeesküvést leszereljen. Ekkor látta először Barcelonát. A politikai zürzavar miatt 1936-ban Franciaországba menekült, majd a Kanári-szigetekre internálták. Amikor bajtársát, Sotello ezredest a madridi kormány agyonlövette, repülőgépen hirtelen Marokkóban termett, hol csapatai óriási lelkesedéssel vállukra emelték. Akkor megesküdött, hogy *mindaddig nem hagyja abba a harcot, míg nem győz* és hazáját meg nem szabadítja a pártok uralmától.

— Franco legjobb barátja és legértékesebb munkatársa *Jaguez* tábornok. Amikor még együtt voltam velük, *Jaguez* őrmester volt. Ma a marokkói csapatok generálisa és parancsnoka.

Tichinrevov azzal fejezte be emlékezését, hogy ő sohasem kételkedett Franco győzelmében, mert olyan ember, ki *vagy győz, vagy meghal.*

A Szent István Akadémia új tagjai

A Szent István Akadémia pénteken délután félhat órakor nagy érdeklődés mellett tagválasztó ülést tartott a Szent István Társulat kistermében. Az ülésen *Viszota* Gyula másodelnök elnökölt, aki megemlékezett XI. Pius pápa haláláról. Ismertette XI. Pius kimagasló alkotásait, kezdve a lateráni szerződésen, folytatva óriási jelentőségű körlevelein.

A kegyeletes megemlékezést mély megilletődéssel hallgatták az együttes ülés résztvevői.

Az elnök ezután *Werner* Adolf zirci apát elhúnytáról emlékezett meg, méltatva az elhúnyt irodalomtörténeti és nevelői munkásságát. Majd *Matunák* Mihály, *Gombos* Ferenc Albin és *Marosi* Arnold rendes tagok halálát jelentette be.

Ezután a tagválasztásra tértek át s a következőket választották meg a Szent István Akadémia új tajaivá: *Blazovich* Jákó pannonhalmi főmonostori alperjelt, a bölcselet és szónoklat tudós művelőjét, *Alzél* Elemér miniszteri tanácsost, az egészségügyi közigazgatási jog kiváló tudósát, *Horváth* Jenő gimnáziumi igazgatót, a történelemtudományok jeles művelőjét, *Jakczay* János székesfővárosi könyvtáros, egyházművészeti kutatót, *Tragor* Ignác Vác városának történetíróját, *Balla* Borisz regényírót, *Bánhegyi* Jób bencés tanárt, magyar irodalomtörténészt s végül *Wolsky* Sándor biológust. — *Papp* Károly főtitkár emlékezett meg ezután gróf *Teleki* Pálnak miniszterelnöki és *Hóman* Bálintnak kultuszminiszteri kinevezéséről, valamint *Hüttl* Dezsőnek a Corvin-lánccal, *Mécs* Lászlónak pedig a Corvin-koszorúval történt kitüntetéséről. Mind a négyen tagjai a Szent István Akadémiának. *Gerevich* Tibor mondott köszönetet a tagok nevében az elnökség eredményes munkájáért.

Nemzetgazdaság

Új iparigazolványokat kell váltani a Felvidéken

Komáromból jelenti a *Magyar Nemzet* tudósítója: **A felszabadított Felvidéken július 1-ével érvényüket veszítik a régi iparigazolványok, akár még a magyar iparhatóság, akár pedig a cseh hatóság állította ki azokat. Ezért mindenütt március 15-éig be kell adni a kérvényt az új iparigazolványért. A kérvények beadása már meg is kezdődött. Nagyon sok kereskedőnek és iparosnak azonban nincs meg az iparigazolványa, mert a cseh hatóságok vagy megsemmisítették, vagy elvitték magukkal. Természetesen emiatt senkinek nem lesz hátránya, mert a magyar hatóságok ilyen esetben kikorrigálják a csehek által okozott szabálytalanságot.**

Szőlősgazdák nagygyűlése Halason a földművelésügyi miniszter részvételével

Kiskunhalasról jelenti a *Magyar Nemzet* tudósítója: A *Magyar Szőlősgazdák Országos Borértékesítő Szövetkezete* február 26-án, vasárnap délelőtt 11 órakor nagygyűlést rendez Kiskunhalason a duna-tiszaközi szőlősgazdák részvételével. Ebből az alkalomból Kiskunhalasra érkezik gróf *Teleki* Mihály földmüvelésügyi miniszter is. A nagygyűlésre Kiskunhalas gazdatársadalmán kívül a duna-tiszaközi városok és községek homoki szőlőtermelőinek küldöttségei igen nagy számban vonulnak fel s a szőlő- és borértékesítés problémáit beszélik meg. A Városi Színházban lezajló nagygyűlés szónokai dr. *Kullmann* László, a *MASZOBSZ* igazgatója, vitéz dr *Héjjas* Iván, a Szőlősgazdák Országos Egyesületének társelnöke, *Rónay* Endre, a Szőlő- és Gyümölcstermesztők Egyesülete igazgatója, *Medveczky* Károly gazdasági főtanácsos, a Délpestmegyei Szőlő- és Gyümölcstermesztők Egyesülete elnöke lesznek és beszédet mond gróf *Teleki* Mihály földmüvelésügyi miniszter, aki egyúttal kiosztja a Halason most záródó borkezelési tanfolyam hallgatóinak a bizonyítványokat.

Az angliai német kivitel

Londonból jelenti a *Magyar Nemzet* tudósítója: A *brit gépkocsiipari szövetség* érdekes kimutatásban számol be az 1938. évi német autókivitel angliai kudarcáról. Még az 1938-at megelőző években a német kocsik angliai importja lassan négyezerre emelkedett. Az 1938. év első négy hónapjában londoni német autóképviseletek még *3183 kocsit* importáltak, amivel szemben a következő négy hónap behozatala *184-re esett vissza.*

Az így behozott kocsik sem voltak mind eladhatók és a vámszabadrendeletek értelmében a 3367 behozott autóból 1400-at Németország kénytelen volt visszavenni.

Zseblámpatok és világnézet

A következő levelet kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Volt egyszer Bodenbachban egy zseblámpatokgyár és *Roth* Samu volt a felvidéki képviselője. Jól mehetett az üzlet, mert a munkácsi cégnek évi 1,300.000 csehkoronás kötése volt a Daimon-zseblámpatokból. Azonban *Roth* Samu és a bodenbacheni gyár két külön országba szakadt. *Roth* úr azonban így sem akart kevesebb szudétanémet lámpatokot eladni és ezért a *Roth-cég* a cseh rezsim idejéből való nagy mennyiségre kért behozatali engedélyt, tehát a nálunk szokásosnál sok százszor nagyobb mennyiség behozatalát, mely egymagában több, mint az egész magyarországi import. A Külkereskedelmi Hivatalban folyó tárgyalások most váratlanul *különös fordulathoz* érkeztek. A bodenbacheni német kézen lévő gyár (Schmidt et Co, GmbH, Berlin, Sellet Str. 13.) a cseh politikai fordulattal vevőkörének csak egészen kis részét vesztette el, hiszen a szudétanémet területek és Cseh-Szlovákia között fennálló vámúnió következtében Cseh-Szlovákiában áruit továbbra is szabadon terjesztheti. *Schmidtéknek* azonban ez nem elég: Roth Samun keresztül szeretnék Magyarországot is megszerezni s ezért a német külkereskedelem hivatalos szervének egy magas rangú tisztviselője személyesen járt el a magyar Külkereskedelmi Hivatalban a bodenbachi gyár és — Roth Samu érdekében. Közbenjárása teljes sikert aratott. Valóban magas protektora van a magyar kereskedelmi életben néhány zsidónak, igaz, hogy csak akkor, ha német árut vesz.

Mikor a magyar kormány nagyrészt más államok zsidóellenes intézkedéseinek nyomására igen szigorú zsidótörvényt szavaztat meg a Házban, ugyanakkor annak a birodalomnak a képviselője, mely a nürnbergi árja törvényt megalkotta, ilyen szorgalommal pártfogol egy zsidó céget, mert ez egyúttal a német kereskedelem dunavölgyi hegemóniájának érdekét szolgálja, bár éppen nem magyar érdek. Érdekes, hogy ugyanekkor a német cégek külföldi képviselőinek árjasága iránt tudakozódnak. No, de Roth Samu esetében csak nem merültek fel kétségek? Úgy látszik, nagyon könnyen félre lehet tenni a világnézetet, ha a zseblámpatok forog kockán!

Angol vélemény a Reichsbank vezetésében beállott változásról

A londoni *Financial News* szerint a Reichsbank vezetésében bekövetkezett változás egyúttal a *bank feladatkörének kitágítását* s ami ezzel egyértelmű, felelősségének megnagyobbodását is jelenti. A szigorúan vett pénzügyi természetű teendők ellátása mellett most *erre az intézményre háramlik a gazdaságpolitika legfőbb irányítása is.* Ez rendkívüli képességű vezetőszemélyiséget és nagy teljesítményekre képes munkatársakat kíván meg. Éppen mert *Schacht* — a *Financial News* véleménye szerint — rendelkezett a szükséges adottságokkal, elnöksége idején az ügymenet simán bonyolódott le. A közvélemény megnyugodva látta, hogy *Funk* miniszter első munkatársául éppen *Brinkmannt* jelölték ki, aki maga is *Schacht tanítványa* és a Reichsbank tulajdonképpeni fejének szemelték ki. *Az inflációs iránynak éppen olyan elszánt ellenzője, mint Schacht* és nagy gyakorlata van a legbonyolultabb kérdések kezelésében. Az angol közvélemény nagy sajnálattal vette tudomásul, hogy idegösszeomlása folytán bizonytalan időre szabadságolták. Különösen a most megindúló angol—német kereskedelmi tárgyalásokon fog hiányozni részvétele, miután a közelmultban végrehajtott őrségváltás során igen sok új és a kérdésekkel még nem teljesen ismerős ember jutott szerephez.

Utódját illetőleg igen sokan *Wohlthat* igazgató személyét látják előtérben. A *Financial News* szerint nincs egészen kizárva az sem, hogy újra szóba kerülne *Schacht* megbizatása, jóllehet valószínű, hogy az utolsó évek nagy teljesítményei után szívesebben élvezné a megérdemelt nyugalmat.

Tovább javul a bor ára

Annak ellenére, hogy az elmúlt héten sem fejlődött ki nagyobb borforgalom, az árak további szilárdulásáról számolhatunk be. Kereskedelmi borok ára általánosan elérte a Malligand-fokonkénti 3 filléres árat és nem ritkák a 3.3 alapon történő kötések. A zamatos, jóminőségű árut a kocsmárosok kis tételekben 40—45 filléres áron veszik. Az árak Eger vidékén is erősödtek és minőségi borokat literenkint 70—100 fillérért vesznek.

Német liszt a spanyoloknak

A **Daily Telegraph hírszolgálata** jelenti *Londonból:* A német kormány hír szerint négyszáz tonna *lisztet* indított útnak Barcelonába. A jövő héten állítólag újabb szállítmány indul el.

Kávéhiány Németországban

A **Daily Telegraph hírszolgálata** jelenti Berlinből:

A *kávéhiányra* való tekintettel a német kormány rendeletet adott ki, amelyben arra hívja fel a kávésokat, hogy beszéljék rá vendégeiket, hogy kávé helyett más italt fogyasszanak. Ha azonban a vendég mégis ragaszkodnék a kávéhoz, úgy *legfeljebb egy csészét* lehet egy személynek kiszolgálni, *kannával nem szabad kávét kiadni,* kondenzált török kávét vagy mokkát ugyancsak *nem* adhatnak a kávések vendégeiknek.

Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzete 1938-ban. A *Káldor—Kemény—Vágó*-féle, immár 13. évfolyamába lépő gazdasági évkönyv. *Die Volkswirtschaft Ungarns im Jahre 1938* most jelent meg. A kimerítő és alapos munka hű képét nyujtja a lefolyt év magyar ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi és hitelpolitikai eseményeinek A magyar gazdasági fejlődés a világgazdasági események keretébe van beállítva. A bevezető fejezet szemléletően tárgyalja a tendenciákat, amelyek a világgazdaságban felszínre jutottak. A visszatekintés az elmúlt gazdasági évre az általános konjunktúrakép taglalása után végigvezet az egyes termelési ágak fejlődésén, a mezőgazdasági termelés és értékesítés, az ipari konjunktúra és a kereskedelem problémáin. Az ötéves terv és a földreformgondolat részletes taglalása komoly vezérfonalat nyujt az aktuális gazdaságpolitikai vitaanyag tárgyilagos szemléletéhez. A hitel- és pénzügypolitikai rész világos képet ad a magyar jegybankügy reformjáról, a tőzsdei mozgalomról, a devizagazdálkodás eredményeiről. Az ízléses kiállítású kötet a *Pester Lloyd* nyomdájában és a könyvkereskedőknél fűzve 10, kötve 12 pengőért kapható.

Miért mennek az angol miniszterek Berlinbe?

Az angol közgazdasági életnek rendszerint kitűnő információkat közlő lapja, a *Financial News,* érdekes megjegyzéseket fűz az angol miniszterek, *Stanley* és *Hudson* küszöbön álló németországi útjához. A két államférfi a *Federation of British Industries* (az angol GYOSZ) tagjainak kíséretében keresi fel a harmadik birodalmat és útjuk célja megegyezést keresni a német ipari kivitel irányítóival. Eredetileg csak az árhelyzet megvitatására indultak. Az angol gyárosok ugyanis súlyosan érzik annak a politikának a következményeit, melyel Németország a maga iparcikkeit *olcsóbban* veti piacra, mint versenytársai s így azok piacait a maga számára hódítja meg. Az árviszonyok tisztázása kizárólag az érdekelt iparágak hatáskörébe tartoznék. Időközben azonban az angol gazdasági élet vezetői mindjobban meggyőződést szereztek arról, hogy nemcsak ilyen irányú tárgyalásokra van szükség. Igen sok államban ugyanis *a közönség vásárolná az angol cikkeket drágábban is, de ezek elhelyezését az illető ország és Németország közötti kétoldalú szerződés megakadályozza.*

Ez a körülmény tette szükségessé, hogy a tárgyalások anyagát kiszélesítsék és abba a kereskedelempolitikai eszközök alkalmazásának kérdését is bevonják. Az angol nagyipar számára nem nyujtott kellő biztonságot az a kilátás, hogy közvetlenül és szemtőlszembe kell a német gyárosokkal tárgyalniok. A *kormány* tagjainak részvétele hangsúlyozni kívánja, hogy *az üzletemberek nézeteit a brit hivatalos körök is magukévá teszik.* A két miniszter ugyan *csak a tárgyalás elején* vesz személyesen részt, mert számolni kell azoknak hónapokra is kiterjedhető elhúzódásával, azonban *mindjárt kezdetben meg fogják adni azt az alaphangot,* amelyet érvényesíteni akarnak s amelynek hangsúlyozására az érdekképviselet reprezentánsainak *nem lett volna elég súlyuk.* Ez egyúttal biztosítékot jelent az angol közvélemény felé is, hogy a kiküldöttek nemcsak a maguk szűkebb értelemben vett üzleti érdekeit, hanem az egész brit gazdasági élet szempontjait is támogatni és amennyire lehet érvényesíteni fogják.

Sir John *Anderson* főpecsétőr a kereskedelmi kamarák nemzeti szövetségének lakomáján mondott beszédében ezeket mondta:

— Kalmár nemzetnek gúnyolnak bennünket, de vannak drágaságaink, amelyeket a világ minden kincséért sem adnánk el: *függetlenségünk, szabadságunk,* az a jogunk, hogy a magunk módján élhetjük életünket és választhatjuk kormányformánkat.

Hudson kereskedelmi államtitkár tervezett európai körútjáról a főpecsétőr ezt mondta:

— Együttműködést és jóindulatot fogunk felajánlani a nemzetközi kereskedelem útján. *E kísérletünk sikere eloszlathatja az Európa láthatárán tornyosuló felhőket.*

Az olasz-orosz egyezmény

Február 7-én írta alá gróf *Ciano* külügyminiszter és *Stein* római orosz nagykövet azt az egyezményt, amely új alapra fekteti a két állam gazdasági kapcsolatait. E cél elérése nem lesz könnyű. 1934 óta a forgalom csaknem egészen megsemmisült. Az említett évben háromszáz millió líra értékű orosz áru talált piacot Olaszországban, amiért cserébe százmillió líra értékű olasz árut szállítottak Oroszországba. A közbejött szankciós politika is közrejátszott abban, hogy a kapcsolat elsorvadjon. 1938-ban az orosz eredetű bevitel már csak *hétmillió* lírát jelentett, amivel szemben mindössze *félmillió* líra export állott. A viszony leromlását még kiélesítette az a körülmény is, hogy a kifizetéseket mindkét oldalon lezárták.

Az új egyezmény körülbelül *kétszázmillió* líra értékű beviteli és ugyanolyan keretű kiviteli forgalmat kíván rendszeresíteni a két állam között. Az orosz eredetű bevitelben *gabona, fa, mangánércek, prémek* és *nafta* játszanak a főszerepet, amivel szemben Olaszország *autókat, gépeket* és *textilgyártmányokat* értékesítene.

Olasz részről erősen hangsúlyozzák, hogy a megállapodás kizárólag gazdasági téren jelent közeledést, annak politikai jelentőséget tulajdonítani nem lehet.

Országos ipartestületközi értekezletet hív össze az IPOK

Az Ipartestületek Országos Központja pénteken *Papp* József elnöklete mellett választmányi ülést tartott. Elhatározta a választmány, hogy az önálló iparosok öregségi biztosításának mielőbbi megvalósítása érdekében elkészítteti az ipartestületek útján *az iparosok életkorstatisztikáját,* amelynek alapján a szükséges maematikai számítások megejthetők lesznek.

Az IPOK *újabb gyógytelepeket* kíván létesíteni, így többek között *Hajduszoboszlón* is.

Behatóan foglalkozott a választmány a legutóbbi hetekben egymást követő vidéki iparosnagygyűlések elkeseredett hangú határozataival. Mind e kérdéseket a közeljövőben egybehívandó *országos ipartestületközi értekezlet* napirendjére tüzi.

Zelinger Ede (Debrecen), *Nagy* Antal, *Kovatsek* Ferenc (Budapest), *Horváth* István (Sopron), *Marschall* Béla (Győr), *Lődör* Jenő (Szombathely), *Gubicza* Ferenc (Orosháza), *Láng* Kálmán (Tata), *Harsányi* Géza (Kaposvár) rámutattak az égető iparosproblémákra és különösen az építkezések hiányával kapcsolatos súlyos munkanélküliségre.

A fogyasztási adó alá eső cikkek félévi forgalma

A mult év szeptember 1-től ez év január végéig valamennyi fogyasztási adó alá eső cikk forgalmában *igen jelentős emelkedés* mutatkozott. A *cukorfogyasztás* meghaladta ez idő alatt az 540.000 métermázsát, sörből 110.773 hektoliter fogyott, a könnyűbenzin-szükséglet 25.468 métermázsa volt, tiszta nehéz benzin 44.983 métermázsa került forgalomba, motalkóval kevert benzinből 208.723 métermázsa volt a szükséglet, a petróleumfogyasztás 356.798 métermázsát tett ki, a kőolajokból 59.897 métermázsa került forgalomba, a fűtőolaj-forgalom 348.400 métermázsa, a gyufafogyasztás 101,465.000 doboz volt, zseböngyujtóból 7505 darab került forgalomba, a szivarkahüvely-szükséglet 5,016.640 doboz volt, míg szivarkapapirból 34,727.600 csomagot adtak el.

A tőzsdék és a piacok árait a 16. oldalon közöljük

Hültl Dezső

Knoll I. 535. l.

Hültl, Desider, Architekt, geb. 6. Apr. 1870 in Felsöbánya, erhielt 1906 als Erster das Architekten-Doktordiplom in Ungarn. 1910 wurde er Privatdozent der technischen Hochschule in Budapest und 1913 wurde er zum öffentl. o. Professor derselben ernannt. Nach seinen Plänen wurden erbaut: das *Palais des Fondes der Staatsbeamten*, das *Pajor-Sanatorium*, das *Palais Pintér*, der *Palast der Versicherungsgenossenschaft der Landwirte*, die *höhere Handelsschule in der Mestergasse*, das *Budapester Ordenshaus der Piaristen*, etc. Er kultiviert hauptsächlich den Renaissancestil und schrieb 1906 eine grössere Studie über Bernini.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Betiltotta a főkapitány a pestkörnyékiek érdekszövetségének holnapi gyűlését

A tejüggyel akartak foglalkozni

(A Magyarország tudósítójától.) A *tejprobléma* még mindig élénken *foglalkoztatja a pestkörnyéki* tejtermelőket. *»Pestkörnyéki Községek Lakóinak Érdekszövetsége«* névvel *egyesület* van alakulóban, amely vasárnap a *budai Vigadóban* gyűlést akart tartani, hogy azon foglalkozzék *a tejkérdéssel* és más fontos pestkörnyéki problémával.

Kussbach Ferenc dr. az alakulóban levő egyesület *ügyésze* ma délben megjelent *Ferenczy* Tibor dr. *főkapitánynál* és a holnapi gyűlésre *engedélyt* kért. A főkapitány *az engedélyt nem adta meg, illetve a gyűlést betiltotta* azzal az indokolással, hogy a Pestkörnyéki Községek Lakóinak Érdekszövetsége *alapszabályait* a belügyminiszter *még nem hagyta jóvá*, tehát az alakulóban levő szövetség *egyesületi tevékenységet nem fejthet ki.*

Kussbach Ferenc dr. *megfellebbezte* a főkapitány végzését a belügyminiszterhez.

Tárgyalások az adóreformról

Megtakarítás, egyszerűsítés, egységesítés, a bevételek emelkedése — 428 millió adó- és illetékhátralék — A szabad pályák részletkedvezménye Az OTI- és MABI-hátralékok

(A Magyarország tudósítójától.) A *Magyarország* már beszámolt azokról a megbeszélésekről, amelyeknek célja az egész magyar adóügyi igazgatás újjászervezése. A pénzügyminiszter legutóbb magához kérette az adóigazgatás szerveinek vezetőit és meghallgatta véleményüket az adóügyi igazgatás reformjának lehetőségéről. *Kétféle cél* vezeti a pénzügyi kormányt: először az adóadminisztráció *gazdaságosabbá tétele* és ezáltal bizonyos megtakarítások elérése, másodszor pedig adórendszerünk *egyszerűsítésével* és a behajtások új alapokra helyezésével a terheknek bizonyos mértékű enyhítése. Ezzel egyidejűleg reméli a pénzügyi kormány *az adóbevételek emelkedését is.*

Leglényegesebb része a készülő reformnak a legkülönbözőbb irányokba szétágazó adóügynek *bizonyos mértékű egységesítése.* A pénzügyminisztérium behatóan foglalkozik értesülésünk szerint *az adó- és illetékhátralékok* súlyos problémájával is. Ez idő szerint 310 millió pengőt tesz ki a hátralékos adó és 118 millió pengőt a hátralékos illetékek összege, összesen tehát *428 millió pengő adó- és illetékhátralékkal kell számolnia a pénzügyminiszternek.* Ennek a nagy összegnek behajtása ezidő szerint leküzdhetetlen akadályokba ütközik.

A pénzügyi kormány egyébként a kereskedelem, ipar, továbbá a szabadfoglalkozási ágaknak azt az óhaját vette most tárgyalás alá, hogy a lehetőség szerint ezeknek az osztályoknak is

hosszú részletfizetési kedvezményt

nyujtson a kormány az adóhátralékokra. Azt kérik, hogy *legalább öt évre osszák fel hátralékos tartozásukat az eddigi 30 hónapos részletfizetési lehetőség helyett.* Végleges döntés még nem alakult ki ebben az irányban, de mint velünk illetékes helyen közlik, *a kérdés napirenden van* és a pénzügyi kormány a legközelebbi jövőben rendeleti uton dönti majd el.

A OTI- és MABI-tartozásokról

is szó van. Hosszú idő óta tárgyalnak illetékes tényezők erről a kérdésről és bizonyosra vehető, hogy az adóhátralékra vonatkozó rendelkezésekkel egyidejűleg *intézkedés történik az OTI- és MABI-hátralékokról is.*

Summa summárum

Minden rejtvényben három »SZÁM« található. Megfejtésül csak a 18 szám összege küldendő be »egyszerre« november 26—28 közt. Melléklendő 6 darab »Summa summárum« cím. Jutalmak: 6 darab 10 pengős.

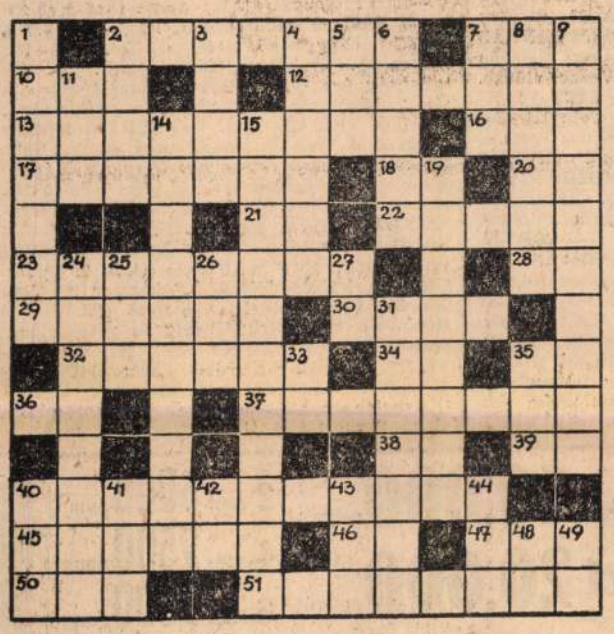

VÍZSZINTES:

2. Nyirfa, Nyirfa
7. Akadály
10. »SZÁM«
12. A rosszul kezelt vagyon szokott
13. Közzé nem tett
16. Téli sportot űz
17. Jön
18. Latin ő
20. Tiltó szó
21. Vissza: erdei állat
22. Athéni államférfiú, aki Kr. e. 429-ben kezébe kerítette a hatalmat
23. Az igazi művész
28. Ón vegyjele
29. Porcellánföld
30. Vissza: tisztít
32. Budapesti volt egyetemi tanár, kiváló magánjogász
34. Ő — németül
35. Háziállat
36. Időhatározó szó
37. Cselekvés nélkül
38. Rag
39. 600 — római számmal
40. A kassa-oderbergi vasút osztotta kétfelé
45. Elgázolni
46. Helium vegyjele
47. Azonos betűk
50. »SZÁM«
51. Himezés-hámozás

FÜGGŐLEGES:

1. A hanyag
2. Testrész
3. Őszinte
4. Akaszt
5. Vissza: igekötő
6. Uralaltáji nép a Duna—Tisza közén
7. Gúzs mássalhangzói
8. Ilyen pálinka is van
9. »SZÁM«
11. Vissza: tréfa angolul
14. Zenit
15. Egyik Lajos (francia király)
19. Elméláz
24. Visszatérés közben
25. Szabad — németül
26. Fél tigris
27. Személyes névmás
31. Válasz
33. Dél eleje
35. Vissza: fordu
40. Indulatszó
41. Vissza: visel
42. Keletrag
43. Edényfül — németül
44. Az Operaház, Királyi vár stb. építője
48. Fél béke
49. Szomorú mássalhangzói

Politikusok a mezőhegyesi vadászaton

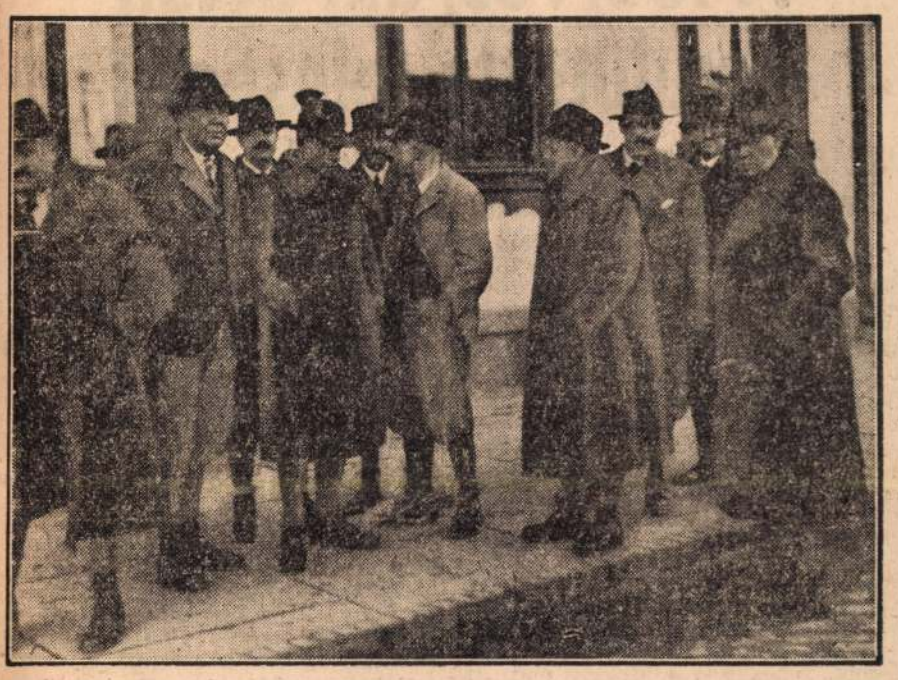

A mezőhegyesi vadászaton résztvevő vendégek egy csoportja, középen Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter, Pesthy Pál és Bessenyey Zénó
(Kallós Oszkár felvétele)

A Magyar Irodalomtörténet új kötete

Most jelent meg *Pintér* Jenő *Magyar Irodalomtörténetének* hatodik kötete, amely a *mult század második harmadának* irodalmi termését és életét mutatja fel, a tudományos rendszerezés tükrében. Mint a hatalmas munka előbbi részei, ez a majdnem ezer oldalas kötet is elsősorban pontos, világos, könnyen áttekinthető anyagközlésre törekszik s ezt az egyáltalán nem könnyű célját el is éri. Pintér módszere rendkívül szerencsés és minden tekintetben megfelel az irodalomtörténetírás modern igényeinek. Az írók életét, műveit és munkásságuk eredményeit saját korukba keretezve, a kultúrális, politikai, gazdasági és szociális vonatkozások markáns kiemelésével tárja elénk s egy-egy korszak vezető szellemeit részletesen, több oldalról is megvilágítja, a róluk szóló kritikai méltatások összegezésében.

Pintér Jenő dr.

Az új kötet a harmincas évek legjellemzőbb vezéralakjaival, *Kossuthtal* és *Deákkal* kezdődik, *Eötvösön, Petőfin, Aranyon, Keményen* keresztül folytatódik és *Madách* Imrével zárul. Közben azonban a líra, regény, dráma, a kritikai és tudományos irodalom többi képviselői is jellemző ismertetést kapnak egészen a kiegyezés koráig.

Az essay-szerű, kitünően megírt életrajzi és egyes műveket boncoló, esztétikai fejezeteken kívül külön értéke Pintér könyvének a bevezetőül szolgáló általános korrajz, amely eleven és friss, továbbá a bibliográfiai táblázatok szokatlanul gazdag sora és a hazai nemzetiségi irodalom tömör foglalata. Világító példák, beszédes adatok nagy száma teszi érdekessé és élvezetessé a *Nagy-Pintér* legújabb kötetét. A jövőre megjelenő hetedik kötet már teljessé teszi az egész művet, amely mind monumentalitásával, mind tudományos megbízhatóságával igazi értéke a magyar irodalomtörténetírásnak. —i.

— (Táncos uzsonnák a Metropoleban.) A Metropole szálloda csodás új télikertjében mától kezdve minden szombat és vasárnap délután táncos uzsonnák New Style Jazz zenekarával.

x Örömet szerez annak, akinek a részére *Katz, Pfeffer és Tsa* selyem-, bársony és szövetáruházában, Bécsi utca 7. vásárol. Örömet szerez saját magának, mert olcsón vesz és örömet szerez a cégnek, mert módjában van bebizonyítania, hogy milyen jó, ízléses árut tud *karácsonyi occasio* árban b. vevőinek nyujtani.

Bicikli tíz pengő, egy pár harisnya tizenhat fillér

A japán dömping újabb „ijesztő" árai

London, november 25.

H. *Procter* angol képviselő egy lancashirei gazdasági értekezleten előadta, hogy *az olcsó japán termelés* kezdi meghódítani a Szuezi-csatornától keletre eső világrészt. Japán gyárosok *Indiában* egy teljesen felszerelt kerékpárt 10 shilling 6 pennyért *(körülbelül 10 pengőért)* adnak el és egyéb árucikkeket is potom pénzért adnak. Igy japán férfiing ára 1 shilling *(95 fillér)*, alsónadrág 7 penny *(56 fillér)*, egy pár harisnya 2 penny *(16 fillér)*, egy tucat irón 7/8 penny *(7 fillér)*. Bizonyos esetekben a japán áruk még a szükséges nyersanyag beszerzési áránál is olcsóbbak.

Kegyelmet kapott Vaduzban Rotterék merénylője

Zürich, november 25.

(A Magyarország külön tudósítójától.) Vaduzból érkezett jelentés szerint azok az emberek, akiket annak idején a Rotter-testvérek elleni merénylet miatt *többhónapi börtönnel* sujtottak, *ma valamennyien szabadlábra kerültek.* Két elítélt lichtensteini állampolgár már a nyáron kitöltötte büntetését, most pedig *kegyelmet kapott Reinberger vádlott*, aki kilenc hónapra volt elítélve és *Schaedler* szállodatulajdonos, akit annak idején a berlini volt színigazgatók ellen elkövetett merénylet miatt *egyévi börtönre* ítéltek. A megkegyelmezés *feltételes*, nevezetesen bizonyos határideig nem szabad a megkegyelmezetteknek újabb bűncselekményt elkövetni, mert akkor a büntetés feléled.

Lichtensteinban a megkegyelmezést azzal magyarázzák, hogy a németországi vádlottak, akik szintén résztvettek a *Rotterék* elleni merényletben, *a lichtensteiniaknál jóval kisebb büntetésben részesültek.*

Vízállás

A földmivelési minisztérium vízrajzi osztálya jelenti:

A Duna Oroszvárig árad, lejjebb apad. Alacsony vízállású.

Mai dunai vízállások: Passau 205, Struden 146, Stein —58, Bécs —90, Pozsony 40, Komárom 193, Budapest 131, Paks 30, Baja 130, Mohács 164. A Dráva Barcsnál 67.

A Tisza végig apad, Záhonyig alacsony, lejjebb közepes vízállású.

Mai tiszai vízállások: Tiszabecs 33, Vásárosnamény 16, Tokaj 303, Tiszafüred 350, Szolnok 420, Csongrád 385, Szeged 368. A Szamos Csengernél 24, a Körös Békésnél 36, Gyománál 158.

A Balaton Siófoknál 85.

A főorvos, aki uccán arculütötte feleségét

Brill József dr. védekezésében különváltan élő feleségét vádolta a bíróság előtt — Tanukat és szakértőket hallgatnak ki

(A Magyarország tudósítójától.) Egy főorvos és feleségének családi háborúskodása súlyos testisértéssel, életveszélyes fenyegetéssel, kilakoltatással és egyéb bonyodalmakkal komplikálva került ma *Menyhárd* Alfréd dr. büntetőjárásbíró elé. A vádlott *Brill* József dr. főorvos volt, akit a *felesége* jelentett fel életveszélyes fenyegetés és könnyű testisértés címén, előadva, hogy ez év szeptember 26-án férje őt megtámadta, *kemény tárggyal arculütötte*, úgyhogy nyolc napon belül gyógyuló sérülést szenvedett. Ezenkívül férje azt mondotta neki, *ha nem mond le a tartásdíjról, akkor őt is, kisleányát is lelövi.*

— Csak annyiban érzem magam bűnösnek, védekezett a bíróság előtt az orvos, hogy *tényleg pofonütöttem feleségemet*, ezt azonban *rendkívül felindult állapotban tettem.* A köztünk dúló harcok hatása alatt ragadtattam el magam ennyire, amit egyébként *nagyon sajnálok.*

— Mik voltak az előzmények? — kérdi a bíró.

— Két és félév óta állandó harc folyik ellenem különváltan élő feleségem részéről, aki ellen egyébként válópert indítottam. Feleségem az egész várost telekürtölte, nemcsak ismerőseim, de páciensei és orvostársaim előtt is azt hangoztatta, hogy *a cselédleánnyal élek együtt.* Erről a hírről egyébként *9 éves kisleányom is értesült*, akivel *válóperünk minden fázisát közölték.* Ez engem természetesen *nagyon felizgatott.* Volt feleségem mindenféle fegyvert igyekszik ellenem szerezni, hogy erkölcsileg és anyagilag tönkretegyen.

— Másfél évvel ezelőtt, amikor én az OTI-ban rendelésemet láttam el, családjával behatolt lezárt lakásomba, onnan mindent elvittek, úgy, hogy csak a rendelőm maradt meg és három hétig még sem tudtam rendelni, mert *nem volt egy fogas, egy szék, egy lámpa az egész lakásban.* Ennek a bútorelszállításnak az volt az előzménye, hogy feleségemmel a családja egy *fiktiv váltót* iratott alá, amit peresítettek és a pert előttem eltitkolták s noha a lakás az én nevemen állott, mindent elvittek. Amíg a különélést kimondotta a bíróság, addig is közös lakásban laktunk, mert *feleségem nem akart elköltözni a lakásból.* Később *levélhamisítással* akartak ellenem és hugom ellen tőkét kovácsolni.

— Az árvaszék megállapította, hogy a kisleányomat hetenként kétszer meglátogathatom, mégsem láthattam másfél év óta, holott karhatalmat is jogomban lett volna igénybe venni, hogy gyermekemmel beszélhessek. Volt feleségem boldogult apámat is megrágalmazta. Azt állította hogy *ők azért mentek tönkre, mert nekem szeretőimre minden pénz kevés volt és anám is olyan ember volt, mint én.* Ezért elhatároztam, hogy *felelősségre vonom*, de a kisleányomat is látni akartam és elmentem a Vörösmarty uccai skót iskola elé, hogy gyermekemmel találkozzam.

— Itt megpillantottam különváltan élő feleségemet, odamentem hozzá és azt mondtam, *szégyelje magát, hogy halottakat is rágalmaz.* Erre ő egész szemtelenül... (a bíró ezért a kifejezésért az orvost rendreutasította) azt mondotta: *Maga is olyan aljas, mint az apja volt.* Erre elvesztettem önuralmamat és *arculütöttem.* A kezemben nem volt semmi.

Menyhárd bíró ismertette az orvosi látleletet, amely szerint az asszony balhalántékán *tompa kemény tárgytól eredő sérülés* látszik.

— Lehetséges, hogy *öklömmel* ütöttem meg, — jelenti ki a vádlott, aki még sok mindent elmond feleségéről. Igy azt is kijelenti, hogy az asszony öt évvel fiatalabbnak mondotta magát előtte.

— A feljelentés szerint — jegyzi meg a bíró — *ön szóváltás nélkül ütötte meg feleségét.*

— Nem kérem, úgy történt a dolog, ahogy én mondottam. Meg kell jegyeznem hogy ez pofon egyébként *kirrovokált pofon volt*, mert feleségem utána rögtön a lapokhoz szaladt és mindent elmondott. Lehetséges, hogy ez az ügy az OTI-nál viselt állásomba kerül. Tanukat tudok állítani, hogy feleségem apám emlékét mások előtt meggyalázta és kérek tanukat is kihallgatni arra, hogy hazug hirekkel kürtölte tele a várost.

Ezért a kijelentésére a főorvos *újabb rendreutasításban* részesül. Ezután tanukat hallgattak ki. *Szőke* Jánosné elmondotta, hogy *hangos sikoltozásra lett figyelmes, aztán látta táncorogni Brillnét, akinek homlokán ütés nyoma látszott és homloka meg is volt dagadva.* A vádlott orvos a tanuvallomásra szakszerűen elmagyarázza, hogy *miért dagadhatott meg feleségének homloka.*

Grünbaum Mórné arról tett tanuvallomást, hogy látta, amint egy férfi *szó nélkül arcul üt egy asszonyt.* Később tudta meg, hogy az eset szereplője a főorvos és különváltan élő felesége volt.

Kihallgatták még *Brill* Józsefnét is, aki homlokára mutatva kijelentette, hogy *még most is látszik az ütés nyoma.*

Vágó Bálint dr. védőnek és *Dietz* István dr.-nak, az asszony jogi képviselőjének kérésére *a bíróság elrendelte orvosszakértők és még néhány tanu kihallgatását.* A bíróság ezután elnapolta a tárgyalást.

A fürdőügyi bizottság furcsa határozata a Rudasfürdő ügyében

A törvényhatósági tanács döntése tisztázza majd a helyzetet

(A Magyarország tudósítójától.) A főváros *tanácsa* a *fürdőügyi* kérdések megvitatására *nyolctagú bizottságot* küldött ki. A bizottság *Liber* alpolgármester elnöklésével *ma délelőtt ült össze.*

Kovácsházy Vilmos tanácsnok beszámolt arról, hogy *a kereskedelmi miniszter megsürgette a Rudasfürdő kibővítését* és azt kívánja, hogy *a fürdővel kapcsolatban polgári szanatóriumot* építsenek. Az építkezésekre *a MABI 850.000 pengő kölcsönt hajlandó* a fővárosnak adni.

A bizottság *hosszas vita után* úgy határozott, hogy a polgári szanatórium *terveinek elkészítésével Hültl Dezső műépítészt* bízza meg. Ez természetesen *csak javaslat* és a törvényhatósági *tanács dönti el*, hogy a polgári szanatórium terveit *ki készítse el.* De már ez a javaslat is *feltűnést* kelt és *furcsának* találják, hogy a fürdőügyi bizottság *így állást foglalt egy műépítész mellett.* Annál különösebb ez, mert a főváros *a Rudas fürdő környékének rendezésére 1930-ban pályázatot írt ki*, a tervpályázaton *Pogány* Móric műépítész nyerte az első díjat, aki annakidején *a Rudas fürdő kibővítésére*, illetőleg *szanatóriummá* való kifejlesztésére is *elkészítette a terveket. Pogány* Móric *árkádosan kívánja kiképezni a Rudas fürdő frontját.* Tervei szerint *igen sok szobát lehetne* a fürdő épületében nyerni rendkívül olcsón.

A fürdőügyi bizottság *tekintetbe se vette azt*, hogy már *első díjjal jutalmazott megoldási terv van.*

És a bizottság *még egy furcsa döntést hozott.* Régebben felmerült a terv, hogy a *Rudasfürdőt a Gellértfürdőből fűtsék* távvezeték útján. De a szakértők azt mondották: helyesebb lenne a *gázfűtés* a távfűtés helyett. A Rudasfürdő igazgatósága, a városgazdasági ügyosztály és a város gazdasági szakbizottság a *gázfűtés mellett* foglalt állást.

A fürdőügyi bizottság a mai ülésen ezeket az egyhangú állásfoglalásokat *mellőzte* és úgy döntött, hogy *a távfűtést kívánja megvalósítani.*

Most a *törvényhatósági tanácsnak kell dönteni*, hogy az egymással homlokegyenest szembenálló határozatok közül melyiket valósítsák meg: a gáz- vagy a távfűtést-e.

Gustav Fröhlich
első idei nagy filmje:
Egyszer az életben

Mindenki Mindenkinek

vásárol, ha itt a karácsony!
Örömet szerez annak, akinek részére vesz, — saját magának, mert olcsón vesz, — nekünk mert módunkban van bebizonyítani, hogy milyen jól, ízlésesen és olcsón tudjuk b. vevőinket kiszolgálni.
Karácsonyi occasióinkból kiemeljük a következőket:

Crepe de Chine	tiszta selyem, divatszínekben, 96 cm széles	P 4.— -től
Selyem toile lavable	fehérneműre alkalmas, 82 cm széles	5.50
Tiszta selyemtaffet	táncruhákra, 90 cm széles	P 3.50
Rayé nyerselyem	ruhákra, pizsamákra, 80 cm széles	P 4.50
Crepe de Chine imprimé	francia tiszta selyem, 100 cm	5.— -től
Toile de soi	összes színekben, 80 cm széles	P 3.90
Crepszatinok és crepmarocainok	műselyem, 92 cm széles, délutáni ruhákra...	P 5.—
Flamisol	különféle divatszínekben, 90 cm széles	P 3.80
Ruhaszövetek	tiszta gyapjú, nagy színválasztékban, 70 cm széles	P 2.70
Angorák	tiszta gyapjú, divatszínekben, 100 cm széles	P 4.20

130 és 140 cm széles legfinomabb tiszta gyapjú ruha- és kabát divatszínek nagy választékban, occasió-árakban.
KATZ, PFEFFER ÉS TÁRSA V., Bécsi utca 7 Telefon 81-7-06

Mozi műsor

ALKOTÁS MOZGÓ (Alkotás ucca 11. Tel.: 553—74): Dalol a mámor (Jan Kiepura). Fra Diavolo (Stan és Pan) (¾4, ½7, ½10 folyt.). — **BELVÁROSI MOZGÓ** (Irányi ucca 21. Tel.: Tel.: 883—29): A fenség szerelmes (Eggerth Márta). Ketten az éjszakában (Liane Haid) (Jobb terem 5, ½8, 10; bal terem ½9). — **CAPITOL FILMSZINHÁZ** (Baross tér. Keleti p. u. mellett. Tel.: 343—37): A fiú-leány (Ramon Novarro). A taxibáró (burleszk). Híradó (½4, ½6, ½8, ½10). Vasárnap délelőtt 11 órakor: burleszkmatiné. — **CASINO FILMSZINHÁZ** (Eskü út 1. szám. Telefon: 831—02): Szerdán szerettelek (Elissa Landi). A Vezúv vidéke. Broadway. Híradók (4, 6, 8, 10). — **CITY FILMSZINHÁZ** (Vilmos császár út 36. Tel.: 111—40): A fiú-leány (Ramon Novarro). Minek a szürke énnekem (burleszk). Leningrad. Híradók (4, 6, 8, 10). — **CORSO MOZGÓ** (Váci ucca 9. T.: 87—4—02): A fiú-leány (Ramon Novarro). Izland a Vikingek hazája (riport). Híradók (¾4, ¾6, ¾8, ¾10. — **CORVIN FILMSZINHÁZ** (József körút és Üllői út sarok. Tel.: 395—84): A fehér apáca (Helen Hayes). Kísérő műsor (¼4, ½6, ½8, ½10). — **DECSI MOZGÓ** (Teréz körút 28. szám. Tel.: 213—43): A nagyhercegnő (Jeritza Mária, Szőke Szakáll). Híradók (4, 6, 8 10). — **ELIT HANGOS MOZGÓ** (Lipót körút 16. Tel.: 161—51): Manolescu (Petrovich Szvetiszláv). Az ártatlanság ára (Jean Parker). Híradó (4, 7, 10). — **FORUM FILMSZINHÁZ** (Kossuth Lajos ucca 18. szám. Telefon: 897—07): Rákóczi induló. Herczeg Ferenc színműve (Csortos, Dayka). Híradók (4, 6, 8, 10). — **GLÓRIA FILMSZINHÁZ** (Thököly út 56. Tel.: 448—00): A fenség szerelmes (Eggerth Márta). Pillangókisasszony (Silvia Sidney). Fox útikalandok (4, ¾7, ½10). — **KAMARA MOZGÓ** (Dohány ucca és Nyár ucca sarok. Telefon: 440—27): Twist Oliver (Dickie Moore). Híradó (4, 6, 8, 10). — **NYUGAT MOZGÓ** (Teréz körút 41. Tel.: 271—62): Ketten az éjszakában (Liane Haid). Pillangókisasszony (Silvia Sidney). Táncolópésben a világ körül (4, ¾7, ¾10). — **OLYMPIA MOZGÓ** (Erzsébet körút 26. Tel.: 429—47): Ketten az éjszakában (Liane Haid). A fenség szerelmes (Eggerth Márta). Híradók (¼4, ½7, ½10). — **OMNIA FILMSZINHÁZ** (József körút és Kölcsey ucca sarok. T.: 301—23): A fiú-leány (Ramon Novarro). Minek is a szürke énnekem... Híradó (4, 6, 8, 10). — **PALACE MOZGÓ** (Erzsébet körút 8. T.: 365-23): Pardon, tévedtem! (Gaál Franciska, Hörbiger Pál). Híradók (4, 6, 8, 10). — **PÁTRIA MOZGÓ** (Népszínház ucca 13. sz. Tel.: 45—6—78): A fenség szerelmes (Eggerth Márta). Az ártatlanság ára (Jean Parker) (4, 7, 10). — **PHÖNIX MOZGÓ** (Rákóczi út 68. szám. Telefon: 397—10): Manolescu, a szélhámosok királya (Petrovich Szvetiszláv). Az ártatlanság ára (Jean Parker). Híradók (4, ¾7, ½10). — **RÁDIUS-METRO FILMPALOTA** (Nagymező ucca 22—24. Tel.: 220—98): Rákóczi induló. Herczeg Ferenc színműve (Csortos, Dayka). Hej, kutyaélet! (trükkfilm). Híradók (4, 6, 8, 10). Délután 2 órakor: A hölgy már hajlandó (Eddie Cantor). Vasárnap d. e. 11-kor gyermekmatiné: Legjobb burleszkek. — **ROYAL APOLLÓ** (Erzsébet körút 45. Tel.: 419—02 és 429—46): Prolongálva! Iza néni (Fedák Sári, Törzs Jenő). Híradó (4, 6, 8, 10). — **TIVOLI MOZGÓ** (Nagymező ucca 8. Tel.: 230—49): Ketten az éjszakában (Liane Haid). Az ártatlanság ára (Jean Parker). Táncolópésben a világ körül. Karácsonyi álom (trükkfilm). Híradók (¼4, ½7, ½10). — **TURÁN MOZGÓ** (Nagymező ucca és Mozsár ucca sarok. Tel.: 264—20): A fenség szerelmes (Eggerth Márta). Manolescu, a szélhámosok királya (Petrovich Szvetiszláv) (¼4, 7, ¾10). — **UFA FILMSZINHÁZ** (Teréz körút 60. Telefon: 197—67): Szerdán szerettelek (Elissa Landi). Amerikai vasút. Olasz fürdők. Híradó (4, 6, 8, 10). — **URÁNIA FILMSZINHÁZ** (Rákóczi út 21. Tel.: 460—46): Prolongálva! A szerető (Katherina Hepburn). Gróf Zichy Tivadar és zenekarának jazz-revüje. Híradó (¾4, ½6, ½8, ½10). — **VESTA MOZGÓ** (Erzsébet körút 39 Telefon: 32—6—39): Manolescu, a szélhámosok királya (Petrovich Szvetiszláv). Az ártatlanság ára (Jean Parker) (¼4-től folyt.).

3 pengőért nyerhet
40.000 pengőt — 2-szer 5000 pengőt
20.000 pengőt — 4-szer 2500 pengőt
6-szor 2000 pengőt
10.000 pengőt — 10-szer 1000 pengőt
stb., stb., összesen 17.000 nyereményt sorsolnak ki a
Jótékonycélú állami sorsjáték
december 29-iki húzásán
A pénzügyminisztérium a nyeremények után levonandó illetéket 20%-ra szállította le. — 5 P-ős nyeremény után levonás nincs.
Minél több a sorsjegye, annál nagyobb a nyerési esélye! Sorsjegye kaphatók dohánytőzsdékben és az összes főforgalmi irodáknál!

20. Simor-utcai tisztviselőlakóház. ♦ Haupts. Angestellten-Wohnhaus in der Simor-Strasse. Caseggiato d'affitto per impiegati in Via Simor. ♦ Maison municipale des employés ; rue Simor. Officials Tenement-House in the Simor-Street.
(Dr. Hültl Dezső)

nwohnhause in der Budaörsi-Strasse. ◆ Sgraffiti sul caseggiato ad alloggi
s des habitations à bon marché de la rue Budaörsi
ement Houses in the Budaörsi-Street.
rton Ferenc)

Dr. Hültl Dezső terve. A törvényszéki épület helyrajzi elhelyezése az Erzsébet-parkra néző főhomlokzattal helyes. Kevésbbé szerencsés a fogházépület alaprajzi elhelyezése, amely egyik mellékutcát foglalja el s így a teleknek kerítésfalakkal leendő körülépítését teszi nagy mértékben szükségessé.

A törvényszéki épület nagyobb csarnokokkal túlságos gazdagon és költségesen van megtervezve, ami vidéki törvényszéki épületnél felesleges, bár a monumentális és architektonikus szép hatás el nem vitatható. A hivatali helyiségek nagyjában az ügymenetnek megfelelő elrendezéssel terveztettek, csak az ügyészségnek, amely a büntető bíróság osztályába ékelődött, mondható hibásnak.

Ugyancsak elhibázott az esküdtszéki tárgyalóterem elrendezése, amely elrendezés következtében a visszavonulókhoz az esküdtek, vagy a bírák csakis a közönség részére fenntartott helyen át jutnak.

A kezelési és gazdasági helyiségek elhelyezése az ügymenetnek általában megfelel, nem szerencsés azonban a zárkaépület elhelyezése, melynek ablakai szabadon az utca felé nyilnak. A zárka részére nyujtott alternativ elrendezése ezen hibát kikerüli.

A törvényszéki épület homlokzata nagyon szép, monumentális hatású és művészi kvalitást árul el.

A zombori törvényszéki és fogházépület
tervpályázata
Magyar Építőművészet
1908. 4. sz.

Alaprajzok a 12. oldalon.
Műleírás 17. " "

FŐHOMLOKZAT.

MEGVETT TERV.

DR. HÜLTL DEZSŐ, BUDAPEST.

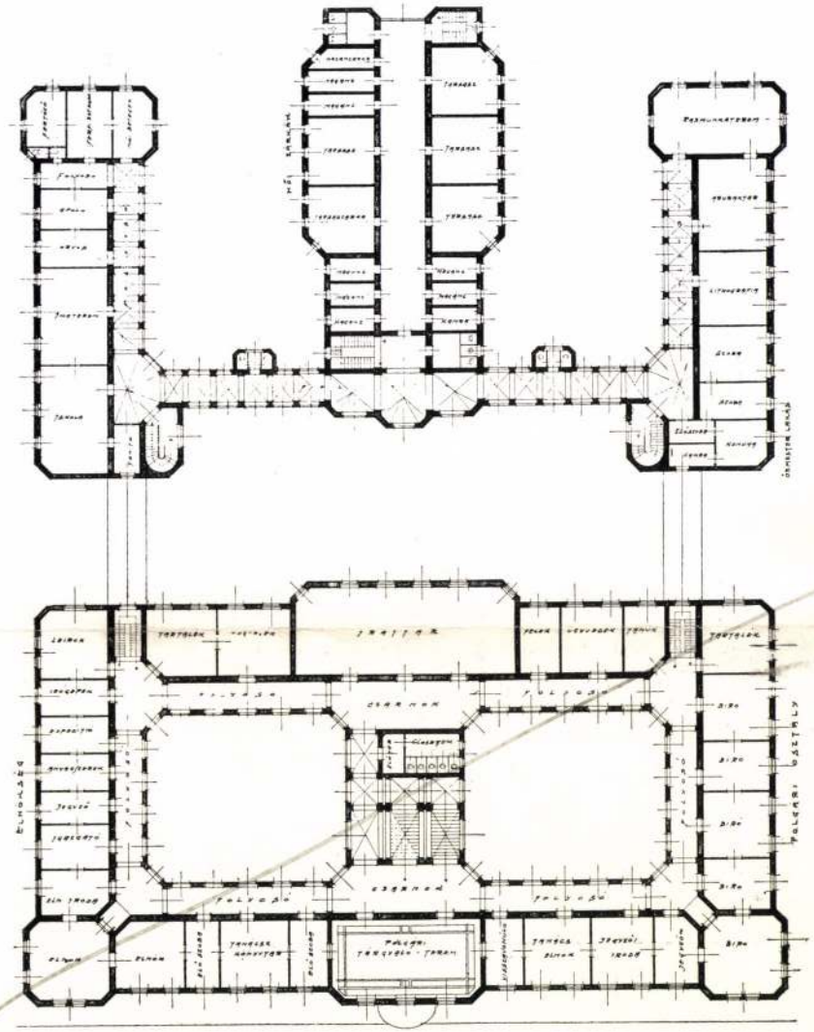

I. EM. ALAPRAJZ.

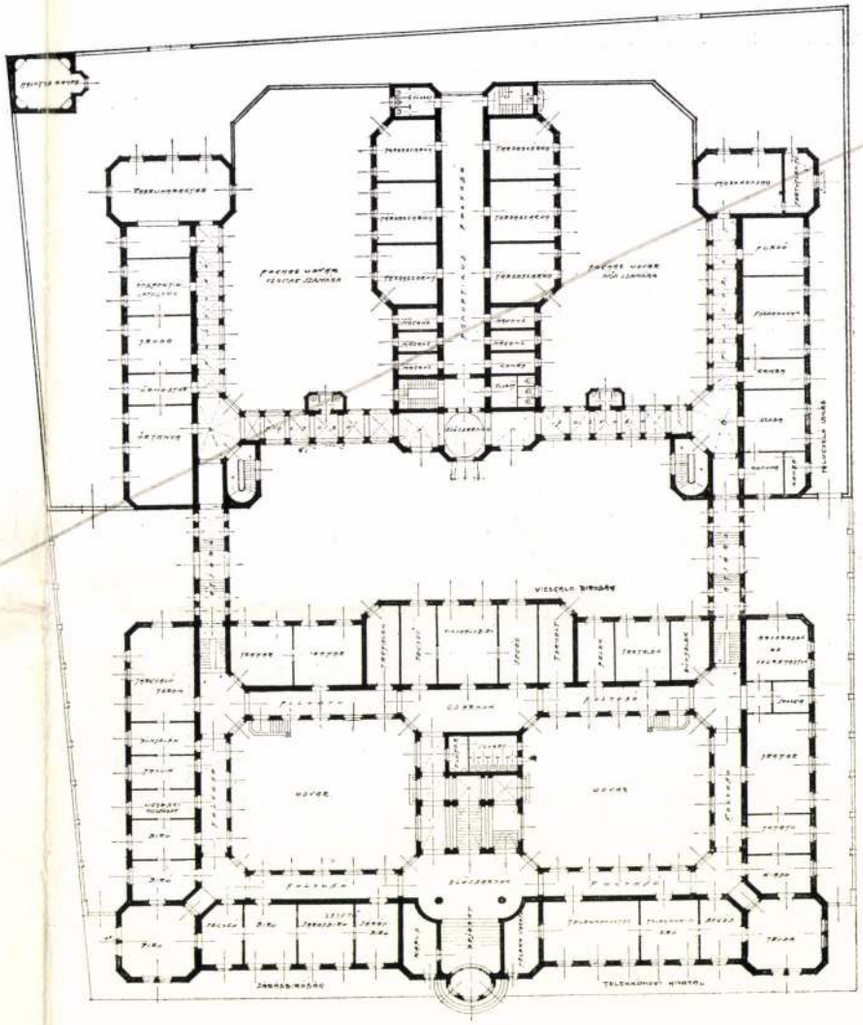

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

III. DIJ.

SEBESTYÉN ARTUR, BUDAPEST.

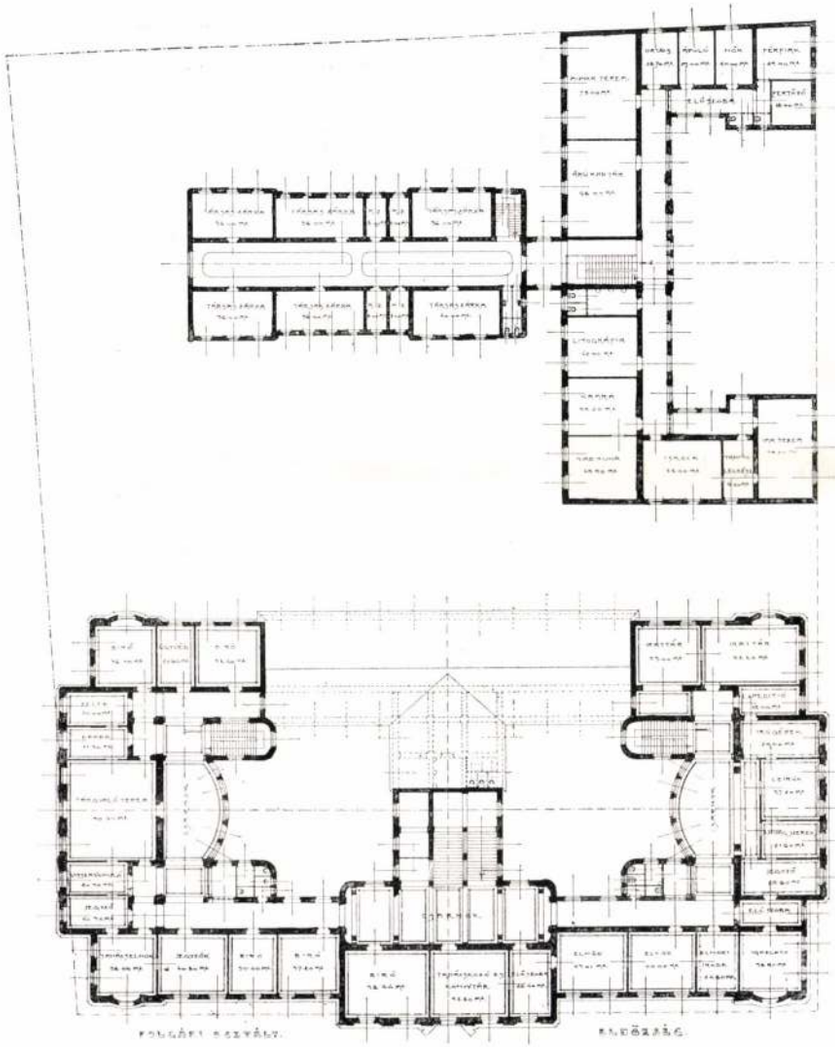

I. EM. ALAPRAJZ.

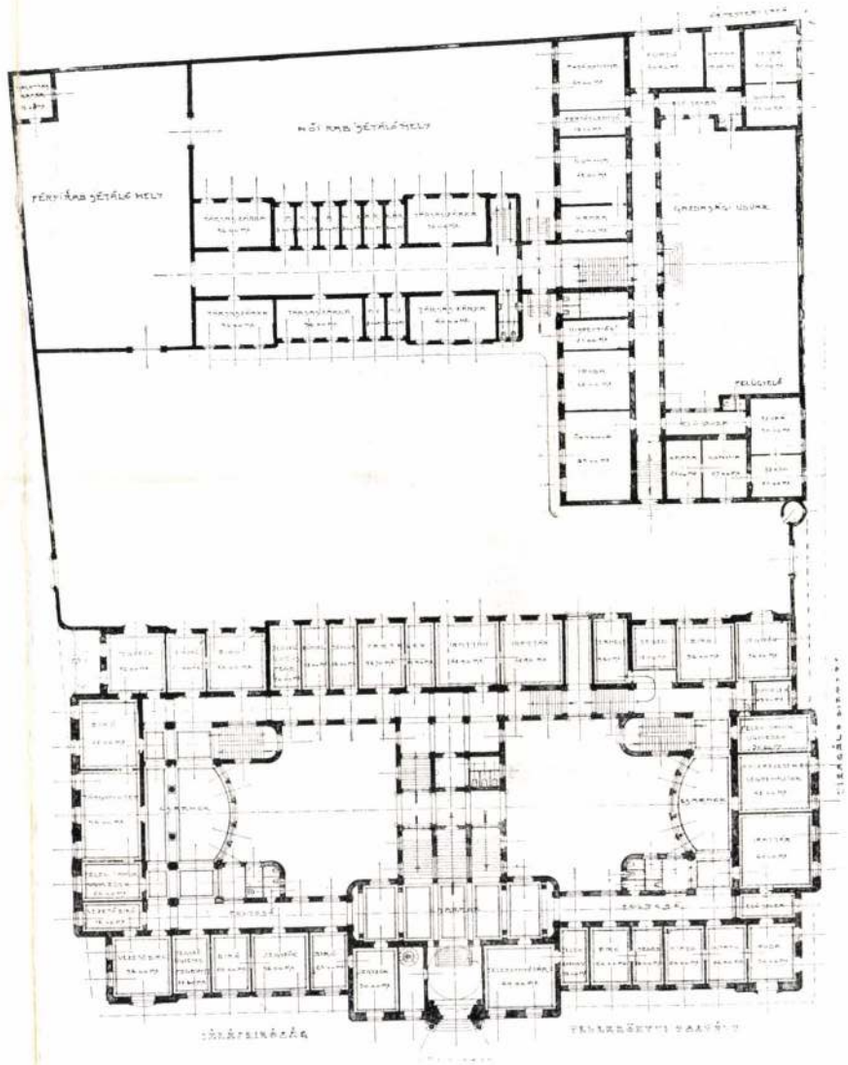

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

MEGVETT TERV.

DR. HÜLTL DEZSŐ, BUDAPEST.

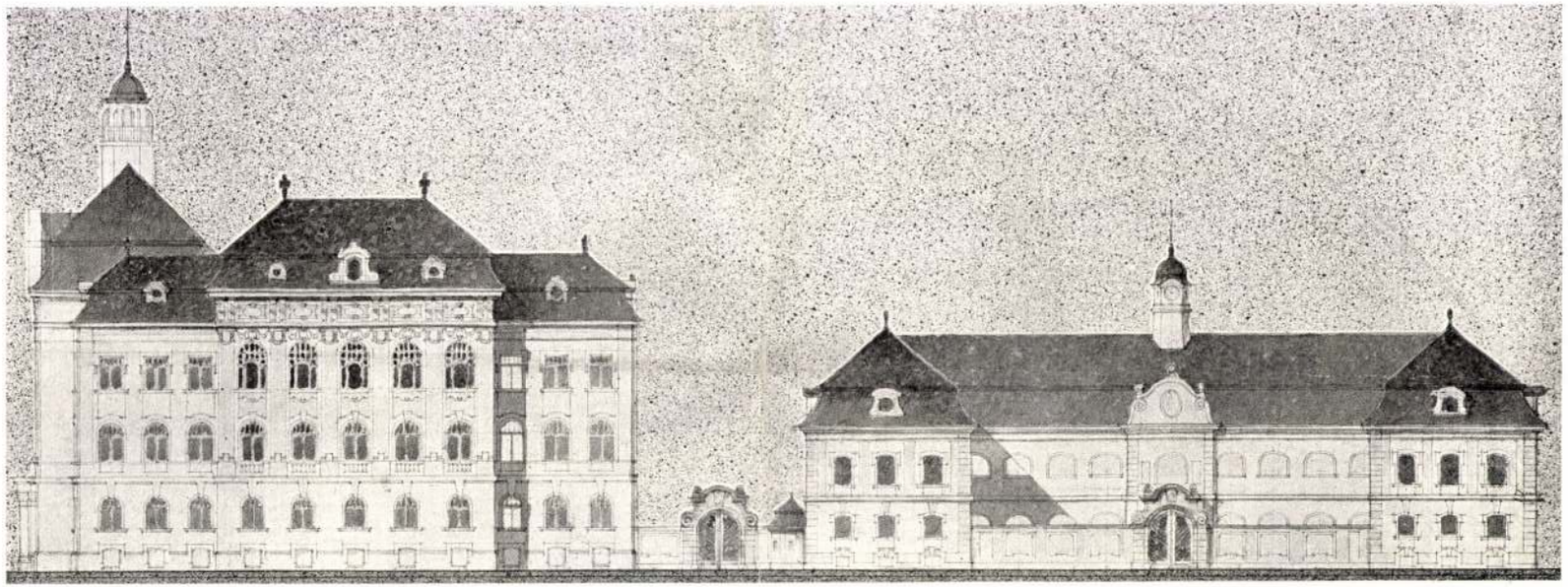

OLDALHOMLOKZAT.

MEGVETT TERV.

DR. HÜLTL DEZSŐ, BUDAPEST.

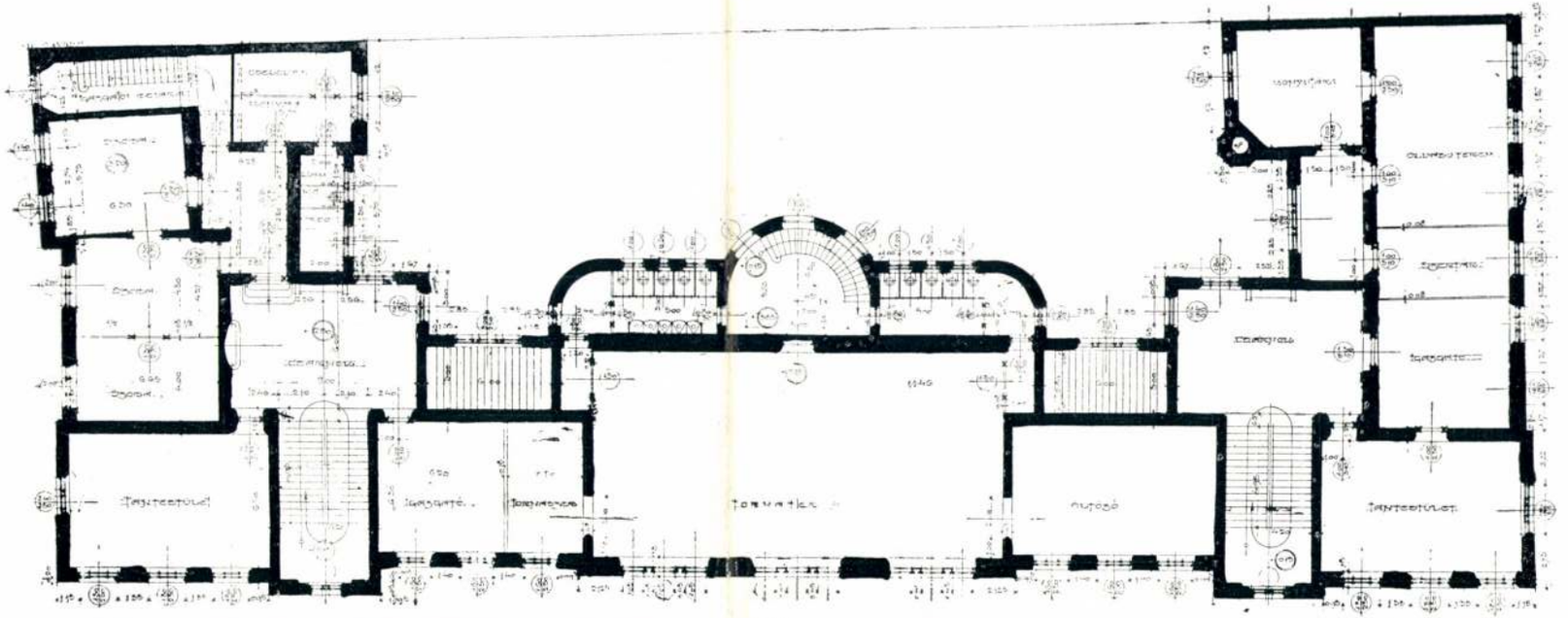

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

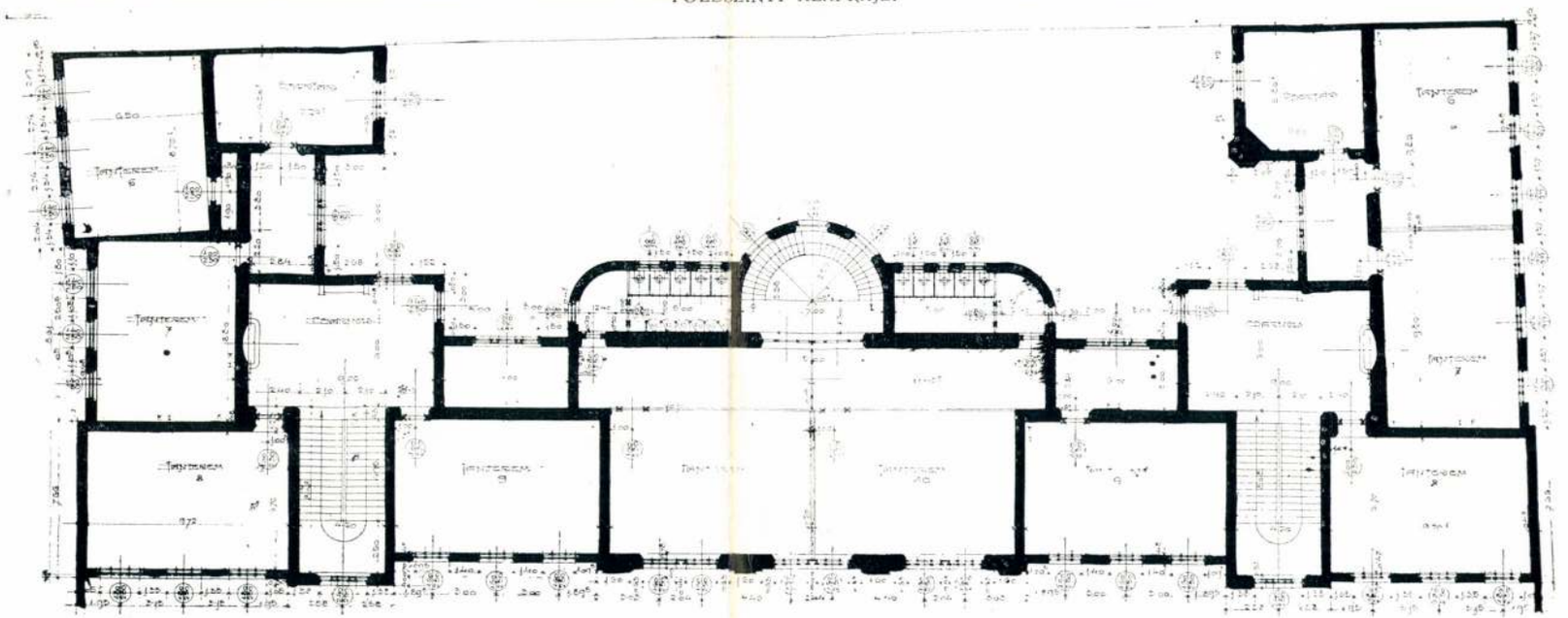

IX. KER. SZVETENAY-UTCAI ISKOLA. I. EM. ALAPRAJZ. KŐRÖSY A. KÁLMÁN ÉPÍTÉSZ.

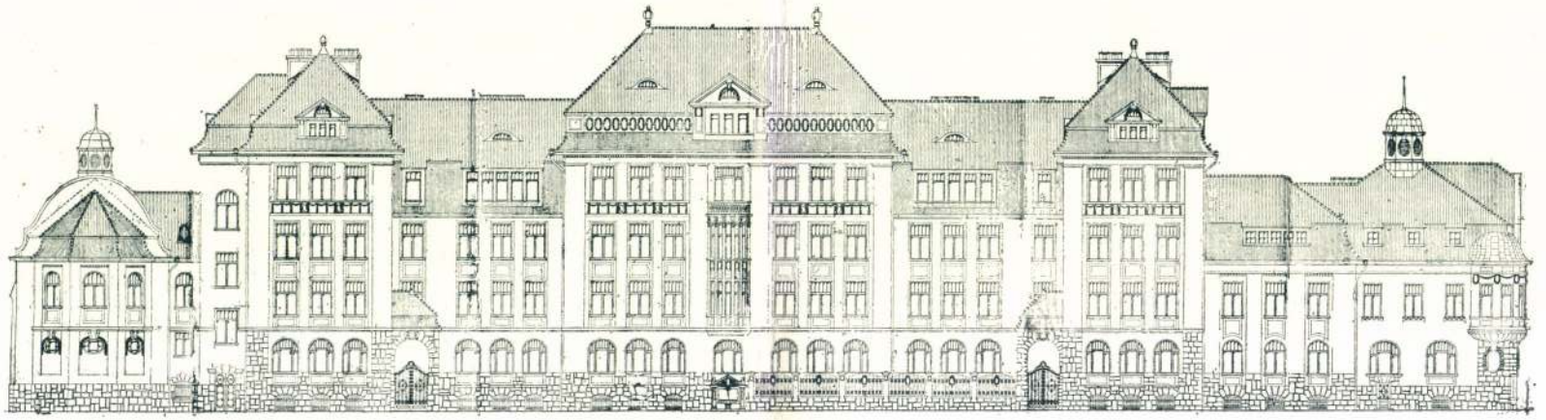

HOMLOKZAT.

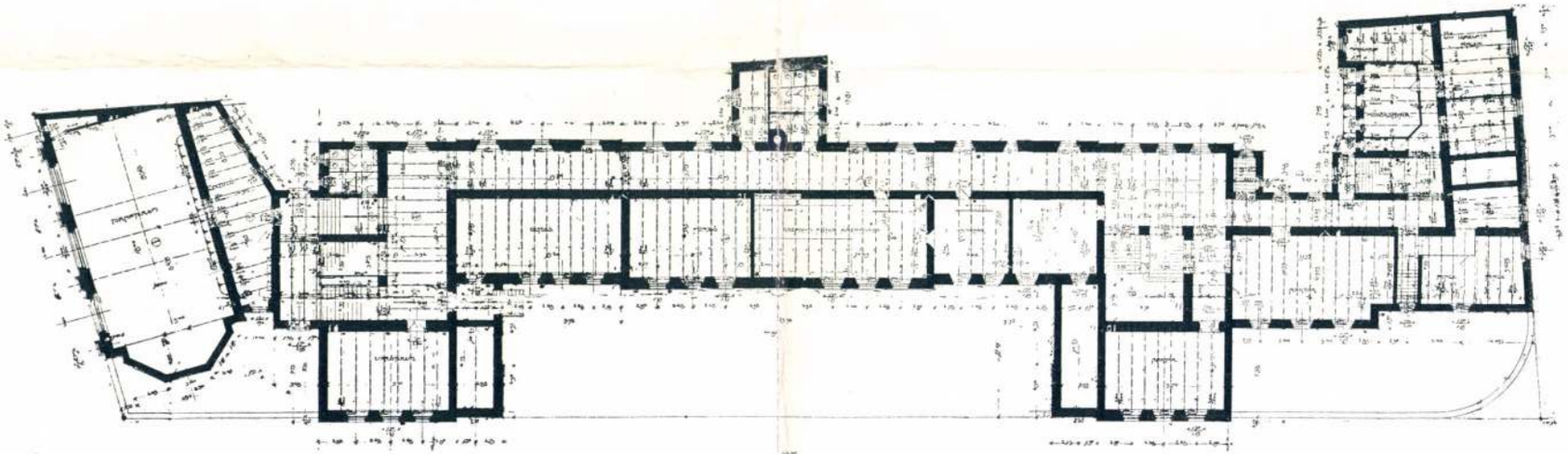

IX. KER. MESTER-UTCAI FELSŐKERESKEDELMI ISKOLA. PINCEALAPRAJZ. DR. HÜLTL DEZSŐ ÉPÍTÉSZ.

Magyar Építőművészet
1911. 9. szám - 15-17 -

Hültl Dezső dr.

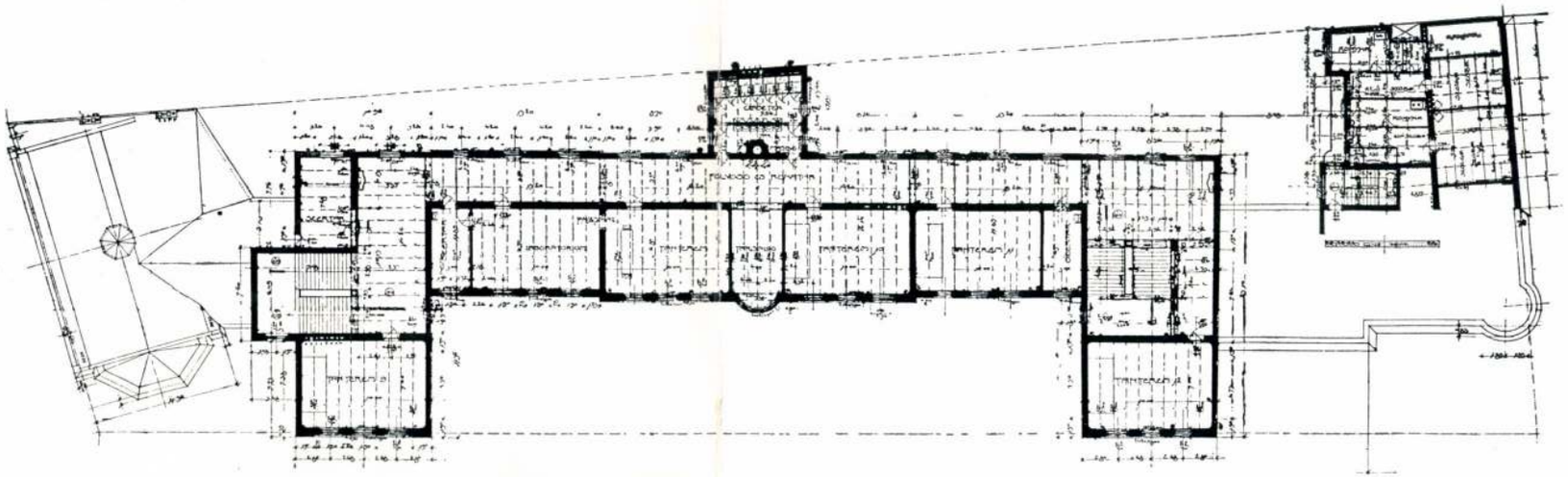

II. EMELETI ALAPRAJZ.

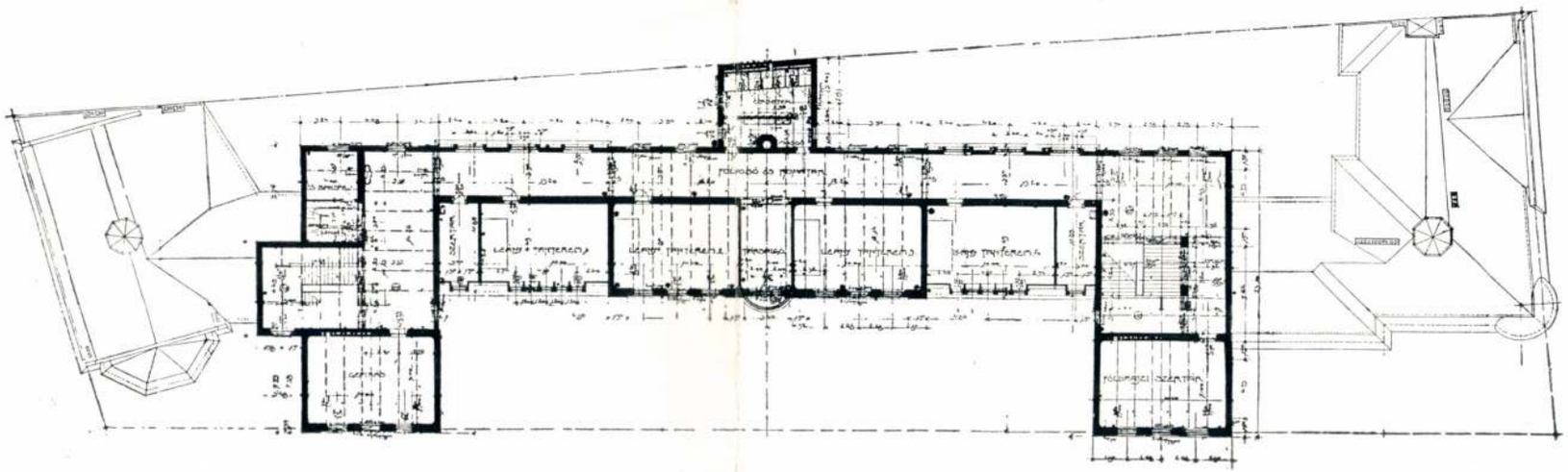

IX. KER. MESTER-UTCAI FELSŐKERESKEDELMI ISKOLA. III. EMELETI ALAPRAJZ. TERVEZTE: DR. HÜLTL DEZSŐ ÉPÍTÉSZ.

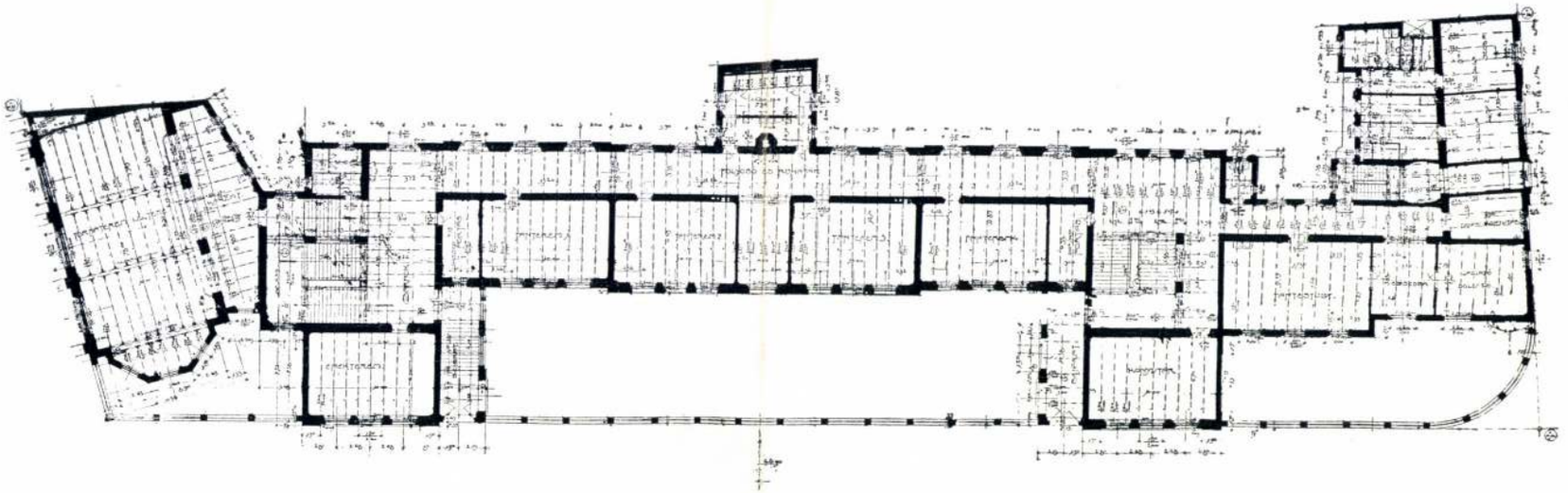

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

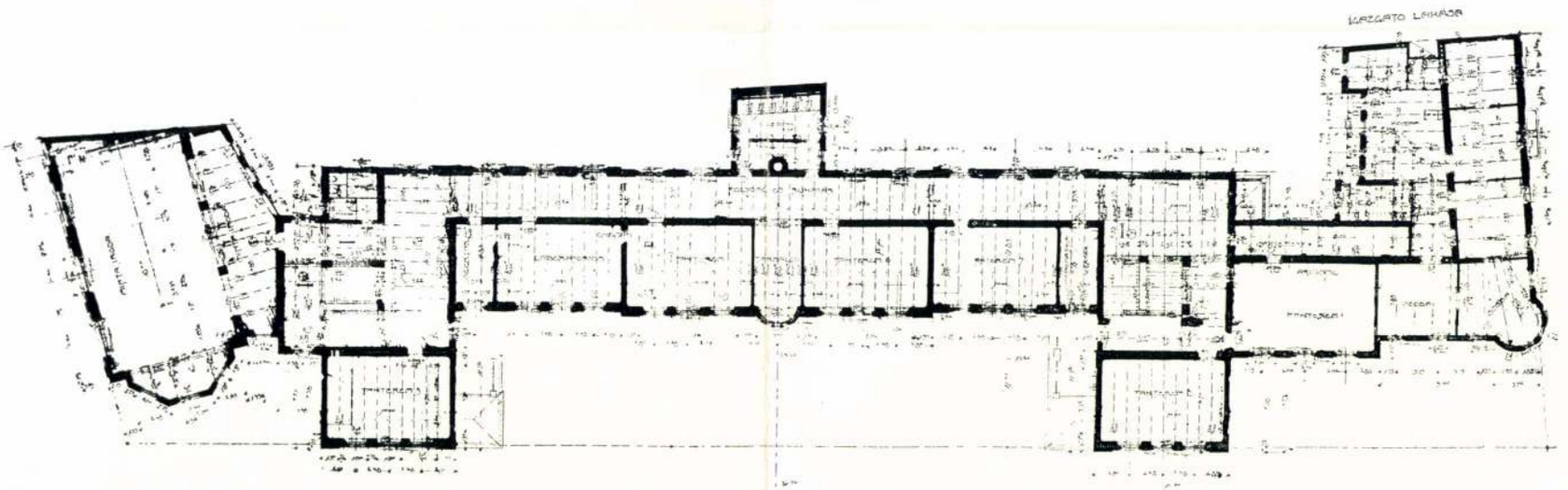

IX. KER. MESTER-UTCAI FELSŐKERESKEDELMI ISKOLA. I. EMELETI ALAPRAJZ. DR. HÜLTL DEZSŐ ÉPITÉSZ.

Hültl Dezső dr.

archége

Führer Ilustól

Repr.

MAGYAR EPITOMUVESZET

1927. 3-4. sz.

Hültl Dezső dr

az angol Royal Institut of British Architekts levelező tagjává választotta.

MAGYAR·EPITOMUVESZET

1927. 2. f. 31. l.

(Magyar építőművészet kitüntetése.)

MAGYAR·FILOMIL VESZET

A városépítés problémái – ma és holnap

Beszélgetés Hültl Dezsővel a stílusok harcáról, a modern épületek előnyeiről és hátrányairól, Budapest bajairól, a hibák orvoslásáról és a legsürgősebb tennivalókról

(Saját tudósítónktól.) A képviselőház a városrendezési javaslatot tárgyalja, egymást követik a különböző építkezési tervek és reformgondolatok és az effajta problémáktól rendszerint távolabb álló nagyközönség is egyre gyakrabban fordul érdeklődésével a városépítkezés időszerű kérdései felé — mindenképpen aktuális tehát megtudnunk: mit szól mindehhez a szakember. *Hültl* Dezsővel beszélgetünk, az újkori építészet műegyetemi tanárával, a kitűnő építésszel, aki nemcsak mint elsőrangú elméleti szakember szólhat ezekhez a kérdésekhez, hanem mint a gyakorlat embere is: épületei ott állnak a főváros legkülönbözőbb pontjain és egyik legutóbbi nagyszabású munkája, a MABI kórházi palotája méltán keltett mindenfelé feltűnést.

Hültl Dezső

Beszélgetésünk elején a stílusok problémái kerültek szóba: milyen eltolódások mutatkoznak ezen a téren a háborúelőtti és a mai építészetben.

— Az építési stílusban mutatkozó az a törekvés, amely a mult század második felében erőteljesen uralomra jutott és a régi stílusok feleleventésében jelentkezett, hamarosan kiélte magát. A század vége felé modernebb áramlat kerekedett felül — különösen Angliában — és ez az irányzat a háború után tovább fejlődött. Nem volt ez új jelenség és megfelelt a régi tradícióknak: nagyobb háborúk után mindig a leegyszerűsített stílusok jöttek divatba. Így a nagy forradalom után a *directoire*, a napoleoni háborúk után a *biedermeier*. A világháború befejezésével is jelentkezett ez a leegyszerűsített stílus: minden díszítés mellőzése, síma falak és falnyílások. Az új stílus elterjedésében azután annak is része volt, hogy ezek a régitől elszakadt, tehát szabadabban mozgó elgondolások jobban megfeleltek az épületek céljának is. A jobb megvilágításnak és a levegő erősebb szerephezjuttatásának.

Alkalmazkodás a helyi viszonyokhoz

— Mennyiben váltak be a gyakorlatban az új építkezések?

— A »sachlich«, anyagszerű épületek tömegével nőttek ki a földből. Érthető is volt az új tipus legszélesebb körű felkarolása. Hiszen ezek *minden tekintetben nagyon jól megfelelnek a feladatuknak ott, ahol gyárról, áruházról, vagy olcsó lakásokról volt szó.* Természetesen egész más a helyzet a monumentális építkezéseknél. Itt a sachlich-stílus nem volt keresztülvihető. Persze más nehézség is mutatkozott. Ezek az épületek igen nehezen illeszkednek a régi városképbe. Ezt ma már mindenki érzi. A motívumok nélküli architektúra kimerül és unalmassá válik. Ma már egyes országokban, elsősorban Franciaországban és Olaszországban, ha az oranamentet nem is alkalmazzák még a régi értelemben, párkányokkal és a falsik tagozásával édénkítik az épületeket.

— Nálunk a fővárosban a modern stílust kevés kivétellel meglehetősen mérsékelten alkalmazták. A külső Lipótvárosban például a járókelő a modern épületeknek szép, barátságos és vonzó sorát látja és aki ezeket az épületeket megszokja, az rá sem tud nézni többé azokra a gipszből készült barokk homlokzatra, amelyek elvétve még ott is megtalálhatók. Budapestnek ez a városrésze példát mutat és ezt a példát ma már egyes vidéki városok is követik, sajnos egyszerűen lemásolva azt, amit itt láttak, nem gondolva arra, hogy a helyi viszonyokat is figyelembe kellene venni.

A befejezetlen Budapest

— Miben látja a fővárosi építkezések bajait?

— A legnagyobb baj a multra vonatkozik. *Budapest hatalmas fejlődésnek indult és ezt a fejlődést senki és semmi sem szabályozta.* Természetes volt azonban, hogy előbb-utóbb ennek a szertelen konjunktúrának vége lesz. Így is történt, a fejlődés egyszerre megakadt *s ennek következtében Budapest nagyrésze a befejezetlenség jellegét viseli magán.* A tűzfalak tömege rémíti mindenfelé a járókelőket. A külső kerületekben négy- és ötemeletes házkolosszusok mellett földszintes és egyemeletes *új* házakat lehet látni. Hogy ezek milyen esztétikai benyomást keltenek, az nyilvánvaló. *A városképnek ez az egyenetlensége a legjellemzőbb Budapestre.*

— Hogyan kellene ezen segíteni?

— *A legelső feladat a további külterjes fejlődés megakadályozása volna.* Pontosan ki kell jelölni azokat a területeket, ahol nemcsak építkezés, hanem már a parcellázás is megengedett és az így felállított határokhoz a legszigorúbban ragaszkodni kell. Másrészt azonban be is kell fejezni a mai kialakulatlan városképet. A Belváros kivételével a magasságokat korlátozni kell. Nincs semmi értelme annak, hogy míg a belterületen alacsony épületek zavarják az egységes benyomást, például künn a külső Lágymányoson hatalmas hatemeletes kolosszusokat építsünk. Megjegyzem, hogy erre a szempontra az újonnan rendezés alá kerülő részekben, mint például Óbudán vagy a Víziárosban, már tekintettel is vannak. Persze: *gyökeresebb operáció elől sem lehet majd kitérni és néhány nagyon kirívó hibát bontással kell majd helyrehozni.* A most tárgyalás alatt levő városrendezési törvény módot nyujt mad arra is, hogy ezt az operációt elvégezzék ott, ahol ez múlhatatlanul szükséges.

A közlekedés bajai

— Az az érzésem, — vetettük itt közbe — hogy megnyugtató eredményt lehetetlen lesz elérni addig, amíg a pesti közlekedési viszonyokon gyökeresen nem változtatnak.

— *Ez igaz. Végleges megoldást nem lehet addig találni, amíg Budapest közlekedésének problémáján nem segítünk.* Az autóforgalom teljesen megváltoztatta azokat a kívánalmakat, amelyek egy nagyváros útvonalaival szemben felállíthatók. Ezeknek a kívánalmaknak a pesti uccák nem felelnek meg és ezen bizony nagyon nehéz lesz segíteni. Külföldön óriási költségekkel alaposan meg kell forgatnunk minden fillért, mielőtt kiadjuk. De egyébként is az a meggyőződésem, hogy a bajok legnagyobb részén, különösen a városkép egyenetlenségén, aránylag nem túlságosan bonyolult módon segíteni lehet. *Hogy még így sem érjük el az ideális állapotot, az kétségtelen. De talán az élet minden más vonatkozásában ideális állapotok vesznek körül bennünket?*

Kesztyűs kézzel nem lehet eredményt elérni

— Vajjon nem az-e egyik oka a perifériákon gyors egymásutánban felépülő bérkaszárnyáknak, kérdeztük, hogy az emberek egyre kevésbé hajlandók régi házakba költözni? Hiszen ezeknek a régi építkezéseknek nagy része minden modern kényelmet nélkülöz.

— Kétségtelen, hogy *minden erővel a régi épületek modernizálására kellene törekednünk.* Éppen ezért nem lehet eléggé dicsérni azt, hogy a hatóságok tatarozási hitelekkel, adókedvezmé-

PETROVICS ELEK

ÉLET ÉS MŰVÉSZET

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM ÚJJÁÉPÍTŐJÉNEK, A KIVÁLÓ MŰVÉSZETI ÍRÓNAK DOLGOZATAI MŰVÉSZETRŐL ÉS MŰVÉSZEKRŐL

KÖTVE 5 P. ATHENAEUM

felé. Amikor felmerült az ötlet, hogy a központi városháza épületét emeletráhúzással igyekeznek a változott körülményekhez alkalmazni, rögtön elhangzott a kü önvélemény: *ezzel a megoldással a beláthatatlan jövőbe tolódik a »reprezentatív városháza« megteremtése.* Viszont a helyzettel ismerősek azt hangoztatták, hogy ennek a »reprezentatív« épületnek a megvalósítása *nyolc-tíz millió pengőt igényelne.* Ez a horribilis összeg pedig nem áll rendelkezésre akkor, amikor o yan tervek megoldása vár a közel jövőre, mint a Stadion, a pályaudvarok kitelepítése, valamint a szabályozási és útnyitási kérdések tömege. Bizony, nehéz itt igazságot szolgáltatni... Ilyen *két arca van a hídproblélának is.* Az óbudai hídnak előbb-utóbb meg kell épülnie az bizonyos és ezt a Margithíd kiszélesítése legfeljebb elodázta. De mégsem merném azt mondani, hogy nem volt igazuk azoknak, akik a két év alatt megvalósítható kiszélesítés mellett döntöttek, hiszen a két év alatt is fenntarthatják — amint látszik — a forgalmat, ha bizonyos nehézségek árán is. *Az új híd megteremtése azonban legalább négy esztendőt vesz igénybe.*

Költészet és valóság

— Mit szól azokhoz a nagyszabású tervekhez, amelyek egy csapásra az egész Budapest arcát meg akarják változtatni?

— Ilyen tervek gyakran felmerülnek, nem egyszer egészen komoly művészi forrásból is. *Közös bajuk azonban a megvalósíthatatlanság.* De van itt más szempont is. Szerintem *Budapest teljes megváltoztatására nincs is szükség.* Építsük ki ezt a várost fegyelmezetten, szépen, modernül; javítsunk, ahol csak lehet, de az adott kereteken belül és anélkül, hogy egész — még hozzá aránylag modernül épült — városrészek lebontását követelnénk — és azt hiszem, ezzel eleget tettünk annak, amit a jövő fejlődés joggal megkívánhat tőlünk. Tabula rasát csinálni azonban, amelyre valamilyen egészen újat építenénk fel — semmiképpen sem lehet és nem is kell.

A ma problémái kerültek ezután szóba.

— Budapest tulajdonképpeni városcentruma a *Dunapart.* Főfigyelmünket tehát erre kell összpontosítanunk. *A Dunapart a főváros kirakata.* Óvatosan kell természetesen eljárnunk, minden lépést alaposan megfontolva, mert ha itt elrontunk valamit, annak már idegenforgalmi visszhangja is van. Azután a Tabán kérdése. Ezt is csak tervszerűen lehet megoldani, incidentaliter nem szabad valamilyen részmegoldáshoz hozzájárulni. Először az egész tervet kell elkészíteni, a legkülönbözőbb szempontok és igények összehangolásával és csak azután lehet szó arról, hogy az egyes objektumok megvalósításához hozzáfogjanak.

Végül *a biztonság kérdését* tettük szóvá. A Rákóczi úti katasztrófa óta valósággal hisztérikus félelem vett erőt az embereken, akik lépten-nyomon fenyegető veszélyt szimatolnak.

— Lelkileg, idegileg ez érthető, — mondja *Hültl* Dezső. *Tárgyi ok azonban erre a nagy félelemre egyáltalában nincsen.* A Rákóczi úti házbeomlást a szerencsétlen véletlenek sorának olyan fantasztikus összetalálkozása idézte elő, amiből következtetni, vagy általánosítani nagyon helytelen volna. Egyébként is bátran állíthatom, hogy a fővárosi régi építkezések megbízhatóak, szilárdak. Az új építkezéseknél, a vasbetónmunkáknál — igaz — sok hiba fordulhat elő és itt a személyes gondosságon fordul meg minden. Viszont itt az a helyzet, hogyha hiba merült fel, *annak következményei azonnal mutatkoznak,* mihelyt az építkezés elkészül és a teljes terhelés bekövetkezik. Később már nincs veszély, később a betón mind vastagabb és ellenállóképesebb lesz. *És ha egy ilyen vasbetonépítkezés jó, arról szinte el lehetne mondani, hogy örökéletű...*

(Dr. K. I.)

A GRETNA-GREEN-I ROMÁNC VÉGE

Angol királyi bizottság megszünteti a Gretna Green kovácsműhelyének házassági nagyüzemét

London, február.

(A Pesti Napló londoni szerkesztőségétől.)

Gretna Green... Kis falu a skót-angol határon. Pár lépésnyire Angliától, de már skót területen. Jelentéktelen község, ezer és ezer hasonló van Nagy-Britanniában. És mégis, Gretna Green nemzedékek képzeletében mint *a romantika megtestesülése élt.* Költők megénekelték. Zenészeket megihletett. Festők megható képekbe foglalták varázsát. Érzelmes regények meséje körötte fonódott. Gretna Green jelentette a boldogság biztos kikötőjét, szerelmes szívek utolsó reménységét. *Gretna Green megtörte zordon szülők ellenállását és egymáshoz kovácsolta a házasság áldására áhítozó ifjú párokat.* Más szóval Gretna Green ép ellentéte volt az újabbkeletű híresség nek, az amerikai Renónak. Míg Reno a válások paradicsoma, Gretna Green a házasságoké. Renóban könnyű elválni, de mennyivel könnyebb még megházasodni Gretna Greenben. Véletlenül használtam a szót: »kovácsolni«. Véletlenül, de jogosan. A világhírű gretnagreeni esküvők színhelye a falu kovácsműhelye volt...

Most, úgy látszik, mindez végetér. A skóciai egyházi hatóságok már régtől fogva gyanakvó aggodalommal figyelték a gretnagreeni »üzemet«. *Ám nem tehettek ellene semmit.* A skót jog alapján a kovácsműhely esküvői megfeleltek a törvényes követelményeknek. Viszont annál kevésbé az élet követelményeinek. A pillanat boldogságából gyakran évek szenvedése fakadt. A gretnagreeni operett nem egyszer tragédiává súlyosodott. Előfordult, hogy sokesztendős együttélés után a házastársak azt sem tudták, hogy *valóban törvényesen megesküdtek-e?* Főleg ha az egyik fél a gretnagreeni románcot szándékosan elfelejtette...

*

Másfél esztendő előtt előkelő egyházi személyiségek küldöttsége kereste fel a skóciai államtitkárt. *Az állam beavatkozását kérték a gretnagreeni expresszházasságok ellen.* A törvényt a kormány nem helyezhette hatályon kívül, de bizottságot küldött ki a kérdés tanulmányozására. Most a Lord Morisson elnöklete alatt működő bizottság elkészült munkájával és jelentése ott fekszik a parlament előtt.

Az ügy nem olyan egyszerű, mint amilyennek látszik. A gretnagreeni kovács működését nem lehet csak úgy rendőrileg betiltani. A határfalu esküvői csak akkor rendszabályozhatók meg, ha módosítják az egész skót házassági jogot. Valaki egyszer azt mondta, hogy *Skóciában könnyebb megházasodni, mint Angliában cigarettát vásárolni üzletzárás után.* Majdnem így is van. *Szinte hihetetlen, hogy Európa nyugatán, egy kultúrállamban, ilyen módon lehet egybekelni.* Ha egy pár gyors házasságkötésre szánja el magát, elég az, ha szándékát két tanunak jegyzőkönyvbe diktálja. A jegyzőkönyv aláírása után a házasság minden állami vagy egyházi asszisztencia nélkül is érvényes. Bár a törvény estén megoldotta a problémát. Csak nyilatkozat kellett. Okmányt senki sem kért. Az utolsó pontos statisztika, mely az 1933-as esztendőről készült, elárulja, hogy még mostanában is nagy keletje volt az ilyenfajta házasságkötésnek. Harmincnégyezer pár kelt egybe Skóciában négy év előtt és ezek közül négyezer az »irregular marriages« kényelmes útját választotta. Illetve bizonyára még sokkal több. Ez a négyezer pár legalább utólag bejelentette házasságát a hatóságoknak, de vajjon ki mondhatná meg, hogy hányan mulasztották el az utólagos regisztrációt. Hiszen a többiek is önként tették, minden törvényes kötelezettség nélkül. Könnyen elképzelhető az a sok baj, vesződség, nyomorúság, mely ebből a házassági káoszból származott. Özvegyek nem részesülnek nyugdíjban, mert nem tudják házasságukat bizonyítani, gyerekek nőnek fel, akik maguk sem tudják, hogy törvényesek vagy törvénytelenek-e? Ha egy ilyen expresszházasságos férj ráunt feleségére, egyszerűen elfelejtette az esküvőt és faképnél hagyta élettársát. Ezer és ezer ilyen esetről tudnak Skóciában.

A gretnagreeni kovácsműhely csak tetszetős díszletet szolgáltatott a skót házassági tragikomédiákhoz. *Nincs kivételes helyzete, csak éppen üzemesítette a másutt szórványosan kötött »illegitim marriages«-okat.* Tulajdonosai fél évszázadon keresztül nagy ravaszul kihasználták a konjunktúrát és ügyes reklámmal népszerűsítették az esküvői ipart. Gyanútlan költők és más romantikus lelkek akaratlanul szövetségeseikké szegődtek. Gretna Greenben éjjel-nappal készen álltak az esketésre. A nap minden órájában kaphatók voltak megfelelő tanuk. A kovács maga, hogy még ünnepélyesebbé tegye szereplését, papként írta alá az aránylag olcsón kiállított okmányt. Most aztán kiderült, hogy nemcsak hogy pap nem volt, hanem se kovács, se skót, hanem egy angol nyerges, aki pár év előtt megvásárolta az üzletalapító bennszülöttől a jövedelmező üzemet. A határfalu kedvező fekvése következtében már 1854 óta valóban sok gyors házasságot kötöttek ideszökött párok Gretna Greenben, *de a híressé vált kovácsműhely szereplése csak 1890-ben kezdődött meg,* amikor egy *Mackie* nevű odavalósi paraszt kitűnő üzleti érzékkel a kovácsműhely poétikus környezetét állította az ügy szolgálatába.

Még tovább is ment. A szomszédos parasztházakból összevásárolt mindenféle, részben valódi, részben hamis emléktárgyat és a kovácsműhely egyik helyiségét átalakította a »gretnagreeni házasságok múzeumává«. A megható gyüjtemény ezer és ezer turistát vonzott Gretna Greenbe. A bolt mindvégig kitűnően ment. Még az utolsó kilenc év alatt is kétezer pár kötött házasságot a viharvert üllő fölött. Ebből és a múzeumból a jelenlegi »kovácsmester« évi kétezer font jövedelmet fölözött le magának. Mr. *Rennison,* a mostani cégtulajdonos jogosan hivatkozik arra, hogy nem ő, hanem a törvény a hibás és büszkén emlegeti, hogy hány neves ember találta meg élete boldogságát az ő áldásával. Még egy skót miniszter leánya is...

*

A bizottság most végül megállapította, hogy a gretna-jegyzőkönyveket oly kétségbeejtő felületességgel vezették, hogy úgyszólván *lehetetlen az ott kötött házas-*

Hültl Dezső

Magyar Iparművészet

1935. 1–2. 7–
62. p.

UNNEPI KIALLITAS. Negyvenéves fennállását ünnepelte a most mult esztendőben a M agyar Képzőművészek Egyesülete. Ezt a jelentős dátumot előkelően nagyvonalú kiállítás tette emlékezetessé. A társulat nagy alapítóinak s elhalt, valamint ma is tevékeny tagjainak legjava munkáit megfelelő csoportokba foglalták össze s ahhoz stílusos keretet is teremtettek. A Műcsarnok termeit Györgyi Dénes tanár tervei szerint ennek a kiállításnak tartamára átépítették s valósággal újjászületett kiállítócsarnok fogadta már az első nagyteremben a látogatókat. A megoldást, mely az oszlopsoros folyosó képzésével kitűnő tagolást és remek perspektívát adott a belépőknek, általános tetszéssel fogadta a közönség. Az idén kiosztásra került két építészeti aranyérem közül az egyik Györgyi Dénesnek ezt az alkotását, valamint számos jeles tervét s gazdag művészi multját jutalmazta meg. Ugyanekkor a másik aranyérmet dr. Hültl Dezső műegyetemi tanárnak ítélték oda. Az egyhangú határozattal odaítélt két fényes kitüntetés művészi körökben is nagy helyesléssel találkozott.

azonban nem terelhet csüggedést, a közös sorsot kell hordoznunk s azért tartozunk felelősséggel. Igazi krisztusi egyház vagyunk, mert *az Evangélium alapján állunk* és jól jegyezzük meg: Jézus volt az első, aki teljes, haláláig tartó *egyéni felelősséggel* járt végére küldetésének.

A f[illegible]ülése

Dörg[illegible] iffay püspök beszéd[illegible] dr. műegyetemi t[illegible]emi Luther- otthon[illegible] elnöke megragadó[illegible] az ifjúságot *az egy[illegible]solódásra.* Ben[illegible] lnökségi miniszter[illegible] zövetség országos[illegible] ásra ezután. — *[illegible]* an — mondotta most s[illegible] *pák és fiak,* felada[illegible] i és egyházi között[illegible] korosztályok korho[illegible] ndéka, nincs gróf t[illegible] ponyi Albert rint a[illegible], amely szetisztel[illegible] *lapja a jog-*

Szu[illegible] dapesti egyetemi mond[illegible] zgatója azt [illegible]s egyház *jellegzet[illegible] aponkint való megúj[illegible]* szárnyat ad minde[illegible]. A mai ifjúság r[illegible] kivirágoztatni *a határozottan evangéliumi irányzatot.*

VASÁRNAP, ÁPRILIS 28

Tökéletesen egyetért a katolikus és protestáns ifjuság

Illanicz János, az egyetemi Luther-szövetség elnöke diáktársai nevében is fogadalmat tett, hogy hűségesen kitartanak az egyház mellett, katonái lesznek az *„Actio Evangelica"*-nak.

Somos Elemér dr., a *Magyar Protestáns Diákszövetség* elnöke rámutatott a hivő fiatalság mind erőteljesebben kibontakozó *szervezkedésére.*

— Amíg a leszakított részeken a megszálló hatalmak — mondotta —, addig idehaza *a szörnyű népegészségügyi viszonyok teszik tönkre a legtisztább magyarságot.* Ha egy régebbi nemzedék talán könnyelműen bánt is a népi erőkkel, *az ifjúság nem vádaskodik, de felajánlja két kezc munkáját,* hogy a széthullást megállítani lehessen. Ebben a munkában *tökéletesen egyetért a katolikus és protestáns ifjúság, a túlsó oldalról is megragadják a feléjük nyujtott kezeket és hajlandók a legszorosabb együttműködésre.* Megtalálta a helyes utat az egyetemi polgár, amikor tankönyve mellett a Bibliát is naponta a kezébe veszi.

Kemény Lajos budapesti evangélikus esperes mondott zárószót, megköszönte Radvánszky Albert bárónak, hogy erre az első nagyjelentőségű találkozóra összegyüjtötte az evangélikus egyetemi és főiskolai ifjakat és bejelentette, hogy megkezdik a budapesti evangélikus főiskolai és egyetemi hallgatók *rendszeres felkeresését és táborbantartását.*

Megcáfolt hir német buvárhajók épitéséről

London, április 27.

A *Reuter*-iroda jelentése szerint a berlini angol haditengerészeti attaséval közölték, hogy *Németország 12, egyenként 250 tonnás buvárnaszádot szándékszik építeni.* Az angol kormány megfontolás tárgyává fogja tenni, hogy milyen hatást gyakorolhat ez az elhatározás a május második hetére kitüzött megbeszélésekre, amelyeket német szakértők folytatnak Londonban az admiralitással. A német elhatározás meglepte az angol kormánykörőket, mert erről a kérdésről nem volt szó Sir John Simon külügyminiszter berlini megbeszélése alkalmával. Londonban hangoztatják, hogy Németország eljárása pontos megismétlése a szárazföldi haderőre vonatkozó békehatározmányok megsértésének. Németország ezek szerint újból kimutatja, hogy *a fegyverkezés kérdését maga akarja szabályozni,* de ez nem jelenti még azt, hogy ne lenne továbbra is hajlandó saját ígérete szerint „lemondani bárminő fegyverről, amiről a többi hatalom is lemond".

Az angol kormány összeköttetésben áll a berlini angol nagykövettel és rövidesen dönt magatartásáról, minthogy a versaillesi békeszerződés tiltja Németországnak a búvárnaszádok építését.

Berlini *Reuter*-távirat szerint *Berlinben határozottan cáfolják azt, mintha Németország megkezdte volna a búvárhajók építését.*

KERÉKPÁROK [bicycle image] ALKATRÉSZEK
külföldi világhirü gyártmányok óriási választékban. Árusítás nagyban és kicsinyben. Ezerképes árjegyzék ingyen. DIADAL ÁRUHÁZ. Budapest. VII., Thököly út 26. Telefon: 404—38

Három nemzedék a művészet megujhodásáról

Semmi sem igazolja jobban a művészet prófétai elhivatottságát, mint azok a változások és problémák, amelyeket a századforduló utáni művészet stílusvilágában ismerünk fel. A művészet páratlan érzékenységű hangvilláján egyforma hűséggel visszhangzott a világnézetében talaját vesztett emberiség lázas keresése és visszhangzik újjászületőben levő hite és megnyugvás utáni vágya. De a szociális és politikai átalakulás hullámveréseit is minden technikai műszernél finomabban jelzi korunk művészete: ime, az expresszionizmusban kifejezésre jutó szertelen egyénkultuszt a ma művészetében a kollektivizmus fegyelme kezdi felváltani. Közben persze még folyik a harc a régi és új formák és azok hívei, művészek, műbarátok és kritikusok között is s ebben a harcban mindkét oldalról csodálatos türelmetlenséggel találkozunk még jeles esztétikusok részéről is, akiknek egy átmeneti kor válságai közepette leginkább meg kellene őrizniök tárgyilagosságukat és nyugalmukat. De strucc módjára homokba dugott fejjel sem lehet napirendre térni a korszerű művészet olyan problémái felett, amelyek megvannak s olyan eredmények felet, amelyek világszerte és itthon is komoly eredmények maradnak. Jellemző, hogy éppen a konzervatívnak nevezett művészet legjobbjainak alkotásai mutatják, hogy az új eszmékből ők is felfrissülést merítettek. Akiket a tehetségtelenek és csalók feltünési vágyából eredt visszásságok meg nem tévesztenek, azok érzik a művészet megujhodásának friss, tavaszi illatát korunk levegőjében, feltartóztathatatlanul és le nem győzhetően, mert amit hoz magával, az többé nem rideg teóriák programbeszéde, hanem korunk lelkéből fakadt őszinte, meleg vallomás.

Mit várhatunk a holnap művészetétől? Miben várhatjuk a megujhodást? Ezt a kérdést tettük fel *a magyar képzőművészet három nemzedéke* néhány pregnáns képviselőjének. Mindnyájukat szándékosan abból a művészfajtából vettük, akiknek alkotásai előtt sem a modern, sem a konzervatív jelzőnek kritikai értelmét nem érezzük, csak a művészetet, amely időtlen és örök.

A szeniorok véleménye

Az új művészet irányadó műfaját általában az *épitészetben* szokták látni. Kezdjük tehát ezzel a hozzászólásokat.

HÜLTL DEZSŐ Dr.:

— Jóslatokba nehéz bocsátkozni, de a művészettörténet és az emberi lélek mégis kijelölni látszik az irányt, mely felé a haladást várni lehet. Az építészetben a modern törekvések legfontosabb eredménye a falnyílás és a falsík közti aránynak a délen keletkezett történeti aránytól eltérő és az itteni világításnak jobban megfelelő megváltozása. Viszont a modern törekvések még nem tudták kielégíteni az épület esztétikai megjelenéséhez fűződő kívánságokat. A jövő fejlődését abban látom, hogy megtartva és tovább fejlesztve a falnyílások *új ritmusát,* az építőművészet ismét alkalmazásba veszi a *díszítő tagozatokat* és a díszítési módokat. A teljesen síma falsík tagozást fog nyerni, mely megfelel a modern *építőanyagnak,* a vasbetonnak, tehát vízszintes hordott és vertikális hordozó tagokból fog állni. Visszatér főkép a főpárkány, amely nélkülözhetetlen védelmet nyújt a homlokzatoknak. A falfelületek rideg, síma síkja díszítést fog kapni, előbb síkornamenttel, később plasztikával és végül a mi éghajlatunknak meg nem felelő lapos tetők az itteni csapadékviszonyoknak jobban megfelelő tetőkiképzésnek fognak teret engedni. A stílus ilyen változásának nyomait már ma észlelhetjük, különösen a modern francia építészetben, mely szeizmográf-szerűen látszik már jelezni a bekövetkező megmozdulást.

A [illegible] az egész [illegible] vonalban

2

Ime tíz hivatott hozzászólás a korszerű és nemzeti művészet megujhódásának problémájához.

Pipics Zoltán dr.

Megfejtő neve:_____

...gyektől
...Atlasig

A nyári divatot dominálók
különleges szövet, selyem és mosókelme ujdonságaink árban, minőségben, választékban vezetnek
Mintákat vidékre készséggel küldünk
LÁSZLÓ ÉS FEKETE
IV., Petőfi Sándor-utca 14—16.

Rábatba fogsz menni, ez a főváros. Az autóbusz reggel félnégykor indul, délre odaérsz, beülsz egy taxiba s ha egyenesen a Palotatérre hajtasz, éppen jókor . . . Három órakor érted megyek, Madame . . . Insallah!

Insallah: ha Allah úgy akarja, — minden arab mondat kezdete — vége.

Allah nem akarta, hogy Abdullah értem jöjjön.

Még este felkeresett, szomorú arccal s a hírrel, hogy három napra Tetuanba küldték ki egy társasutazással. Összeírva, hozta egész Marokkói körutam idő- és beosztástervét.

— Amikorára visszajössz, — tette hozzá — én már régen itthon leszek és várni foglak — Insallah!

Persze, a Tangerbe való hazatérés csak sokkal később sikerült. Régen el is felejtettem azóta Abdullah-t, mikor egy estefelé lélekszakadva rohan felém valami frottirlepedős arab a strandon végig . . .

Abdullah.

Alig emlékszem hirtelen olyan örömre emberi arcon.

— De én holnap reggel már elutazom, Abdullah, most már igazán elutazom . . .

— Insallah, Madame . . . Insallah . . . A hajónál ott leszek.

És ott is volt és el is utaztatott, egy egész Cook-irodánál gondosabban! Tíz frankot kapott össze-vissza tőlem, mert ennyi járt a poggyász be- és kiszállításáért.

Sötétpiros, feketebojtos süvege volt az utolsó színfolt, amit Afrikából láttam. Sokáig állt a parton, amíg csak a Gibel Dersd ki nem fordult a riff hegyek karéjából.

Akkor csengettek s én lementem az ebédlőbe reggelizni.

(Folytatjuk.)

Az evangélikus ifjuság találkozója az egyház vezetőivel

Az *evangélikus egyetemes egyház*, az Eszterházy-utcai Tisztviselő Kaszinóban nagyszabású *szeretetvendégséget* rendezett a budapesti egyetemek és főiskolák evangélikus vallású férfi- és nőhallgatói számára. A mintegy *háromszáz* főnyi ifjúságon kívül sokan jelentek meg az evangélikus közélet kiválóságainak sorából, így: *Radvánszky* Albert báró dr. egyetemes felügyelő, *Raffay* Sándor dr. püspök, *Hohenlohe* Károly Egon herceg, *Bencs* Zoltán dr. miniszterelnökségi tanácsos, *Bándy* Gyula, *Kovács* Sándor dr. és *Kaas* Albert báró dr. egyetemi tanárok, *Kemény* Lajos esperes, *Broschko* G. Adolf német lelkész, *Varsányi* Mátyás dr. budai lelkész és sokan mások. Az összejövetel jelentőségét különösen kihangsúlyozta az a körülmény, hogy az újabb evangélikus nemzedék elit-serege ezen a nagyszabású szeretetvendégségen *ezuttal első ízben találkozhatott az egyház irányító tényezőivel.*

Radvánszky Albert báró és Raffay Sándor az ifjuságról

Radvánszky Albert báró dr., evangélikus egyetemes egyház felügyelője, mint házigazda köszöntötte vendégeit.

— Egyházunknak, — mondta, — mint anyának, kétségtelenül fájdalmas, hogy szétszórtan élő gyermekeit mindeddig *nem sikerült szorosabb egységbe összevonni*, mégis örvendetes, hogy a szeretet asztala mellé legalább *ifjúságát egybegyüjthette.* Hangoztatta az egyetemes felügyelő, hogy az összejövetelnek csak akkor lesz kellő eredménye, ha tartósabb kapcsolatok létesülnek és *a közös problémákat mindkét oldal kívánsága szerint teljes egészükben megvilágíthatják.*

Tapssal fogadták Radvánszky báró szavait, majd *Raffay* Sándor dr. püspök a távollevő *Kapi* Béla püspök nevében is beszélt.

— A nemzet sorsát *felnőttek intézik* — monodotta a püspök —, de a nemzet *jövőjét az ifjúság biztosítja*, a sorsintéző nemzedék elveszítheti a hazát, de az ifjúságnak kell a hibákat valami módon jóvátenni, a tévedéseket orvosolni. Az ifjúságot léha közszellem kísérti és valóban nehéz ma komolyabb feladatok körében elhelyezkedni. De azt vallom, hogy kemény egyéniségeknek mindig és mindenütt meg volt és meg lesz a helyük, építeni pedig csak erős oszlopokra lehet. Ha én ma fiatalember lennék, nem válogatnék az életlehetőségekben, de sohase akarnék foglalkozásomban mégcsak második sem lenni, hanem kizárólag első, — a nemzet azt kívánja, hogy legyek nélkülözhetetlen tényezője és szolgája.

— Szomorúan látjuk, hogy az ifjúság társadalmi alakulatokban, pártok keretei között egymás ellen élezi ki minden törekvését. Azt várja a nemzet az evangélikus ifjúságtól, hogy *az evangélium szelleme érződjék meg minden cselekedetén, világnézetében:* másokkal szemben türelmes, önmagukkal szemben a végsőkig kritikus, ez az igazi lutheránus: szivesen meggyőzetem magam tévedéseimről, de igazságaimból nem engedek . . . Mellőzött kisebbség vagyunk s bármekkora erkölcsi erőt hordozunk, azokat elismerni ritkán akarják. Ez

...en hű érdekeihez
beszerzésére. Vidéki vevőkörünket akarjuk kifüggöny, szőnyeg és terítőinket mától kezdve ...kból néhány tájékoztató: 100 cm széles tüll P
0 FILLÉR
...rmához
III., József-körút ...

Hültl Dezső

Hültl Dezső dr. müegyetemi építész-tanárnak az építőművészet terén szerzett érdemekért pedig a Corvin-rendjelhez a láncot adományozta. A műegyetem építészeti karának másik kiválóságát, Társulatunk választmányi tagját a közelmult választásokon országgyűlési képviselővé választották. Úgy a magas helyről jött kitüntetések, mint a képviselőválasztásban rejlő elismerés osztatlan örömet keltett az iparművészek körében éppen úgy mint a művészettel foglalkozó egész magyar társadalomban.

MAGYAR IPARMÜVESZET
1939. 117. l.

eady he was prominent not only as sculptor also as fresco painter. Among his works there outstanding monumental free-air sculptures atue of Óváry in Veszprém, Monument of count rdinand Zichy, Budapest, Monument of Count phen Tisza, Budapest), Church-Art creations atue of the Prohászka-Church at Székesfehérvár, iefs of Calvary stations in Budapest and Békés-ba, Bethlehem in Budapest), portrait sculptures, dies, decorative statues for buildings. Many his works had been chosen for the collections the State.

*

ARTHUR LAKATOS: BUDAPESTER TERNATIONALE MESSE 1939. Die Budapester ernationale Messe hatte in Verfolgung ihres n von Jahr zu Jahr ändernden Bauprogramms diesem Jahre auf einem erweiterten Gebiete l sich an das Terrain des Stadtwäldchens an-miegend das System der freien Pavillone ver-klicht. Wenngleich der gute Grundriss die önheiten der Gegend zur Geltung kommen liess, das Ergebniss dennoch, dass die entwerfenden nstler in verschiedenen Stilarten ihre Bauten ausführten, und auch zufolge der vielen da-ter vorkommenden fehlerhaften und gegen-zlichen Bestrebungen das äussere Bild der Messe weniger gelungen bezeichnet werden muss als Vorjahre. Obwohl die Gebäude des Messe-eaus und die besser entworfenen Pavillone

kocsiraktára

Budapest, V. Nádor-u. 39.

(Kuria mellett.)

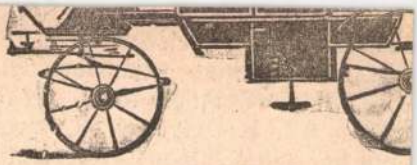

Kocsik becseréltetnek vagy megvétetnek, átalakitások tások jutányos árban elfogadtatnak.

Automobilok fényezése és kárpitozása a legfino kivitelben.

Alapitási év 1886. Jó munkáért kitüntetve az ezredéves kiáll

ég elöljárósága április 9-én árlejtést
oda építésére és felszerelésére 18.002
fill. előirányzattal. Ajánlatot tettek:
er Fülöp (Zombor) 9·6%, Hopp
Bächtler György (Cservenka)
humacher János (Kossuthfalva)
ilfizetéssel, Bernhardt Károly
az előirányzattal.
hardt Károly ajánlatát fogadták el.
sárhely. (Laktanya tatarozás.)
ásárhelyi 9. honvéd huszár-laktanya
ra az április 17-én tartott árlej-
cég pályázott és pedig: Kiss Dénes
mány Gyula 2796 kor. 16 fill.,
schusz József 2753 kor. 59 fil-

nschusz József ajánlatát jóváha-
tt felsőbb helyre terjesztették
(Főszolgabirói hivatal épi-
agybereznán.) A nagybereznai
rói hivatal és lakás épitésére az ung-
ir. államépitészeti hivatal április
jtést tartott. Ajánlatot tettek: Kavasch
gvár) 3½% felülfizetéssel, Hámos
anek (Ungvár) 4½% árengedéssel,
cz Miklós (Nyiregyháza) csak a kály-
ára.
kezés kivitelére Hámos és Szuha-
ályhák szállitására Lórencz Miklós
gbizást.
okoly. [Tolna m.] (Menedékház
) Nagyszokoly község előljárósága
s 2-án árlejtést tartott menedékház
9038 kor. 93 fillér előirányzattal.
tettek: Jaulusz Gyula (Budapest)
zer Ádám (Siófok) 7·5%, Reiczi
s Kozma Gábor (Tamási) 10%,
János (Tamási) 2%, Trick János
h) 2% árengedéssel, Mészáros
ab) az asztalos munkára 4% enged-
az ács munkára 6% felülfizetéssel.
usz Gyula és Reiszer Ádám
a munkát 8361 koronáért.

latot tettek: György
munkára téglaépületnél a
letnél 15%, felülfizetésse
föld, kőmüves, vas és a
mindkét módozat szer
Abrahám Mór a bád
módozat szerint 5% en
Ferenc az asztalos, lakat
téglaépületnél 3% enge
az előirányzattal, Obe
vezetéki és csatornázási
módozat szerint 7%, en
tett még Törs és Or
vizvezetéki és csatornáz
ségáraival.

Az ajánlatok felett a
fog dönteni és ugyana
hogy az épület fából, vag

Zalaegerszeg. (Fahi
A karos—kiskomáromi t
fahid helyreállitására (18
egerszegi m. kir. államépi
19-én árlejtést tartott. Ajá
Antal (Zalaegerszeg) 5%
sonyi Henrik (Zalasz
ménynyel. Az utóbbi ajá

Sopron. (Utépités
áll. közut Sopron és H
76·906—84·068 km. kö
szakaszának áthelyezésé
munkákra a soproni m
hivatalban április 1
a következő cégek p
József és Dechy Fe
kor. 96 fill., Weisz O
Oszkár (Szombathely) 6
Fuchs és Grósz
kor. 67 fillérrel.

Az ajánlatokat döntés
a kereskedelemügyi mini

Hodmezővásárhely. (T
és mázolás.) Hódmező
a városi nyári szinkör

es iroda: BUDAPEST, VI., IZABELLA-UTCA 71. Telefon 2

Hültl Dezső

MMÉEÉvk

1914.66-1

PEST. VII. Jlka útca 21 sz.

1909.

Szerkes

PALÓCZI ANTAL

o o XIII. ÉV

ÁRA 3

Megrendelések kizárólag
ján, a pénz előleges bekül

javitása. Malmok és gyárak saját telepü villamvilágitá
dezéseit tüzbiztonsági rendszer szerint jutányosan fel

vács Sándor és tár

endezett vasablak, szerkezet és műlakatos-áruk ipartel
., Baross-utca 128. és VI., Szerecsen-utca
Tervek és rajzok dijmentesen.

ELVÁLLAL: villanyvilágitás, telefon
csengő, villámháritók, villamos zárak be
zését és javitását.

epék! Legnagyobb munkaképesség!
Legszorosabb keverés!
Legcsekélyebb erőszükséglet!

pitési felvonók

oczikkek Társasága
EN Prag
rgürtel 20. Weinberge Zizkastr 8.

Vállalkozók, bányatulajdonosok, gőzfürés
téglagyárak és egyéb ipartelepek figyelmé

Több nagy vasutépitési leltár előnyös megvétele fol
budapesti, vagy vidéki készleteimből, **fölötte juta**
árakon tetszés szerinti mennyiségekben, szelvényekbe

...lejlesztő vihar-
vihar-égővel!
...ban végzendő munkálat-
...ghuzamos helyiségben.
...szerkezet!
...yozható, a legnagyobb
sem alszik el. ∴ ∴

mények.

a) Építő munkálatokra.

Budapest. (Bérház épités Misko... Az Első magyar általános biztositó t... igazgatósága árlejtést hirdet a Miskolco... lendő bérpalotájának épitésére. Az aján... társaság igazgatóságához Budapesten (... tér 1.) április 17-én déli 12 óráig a... be. A feltételek és költségvetési példár...

...és Ká...
...vezető...
...ca 22...
...petekin...
5 sz...
...rdet...

...sato...
tané...

...részéb...
...a (bá...

...amsze...
kor.)
...ön-kül...
...veggel...
11
vezet...
Városl...
ajtó)
...csolat...
...csán

...ST,
...Telefon...

MMÉBÉVK
1934. 139. l
Gültl Dezső

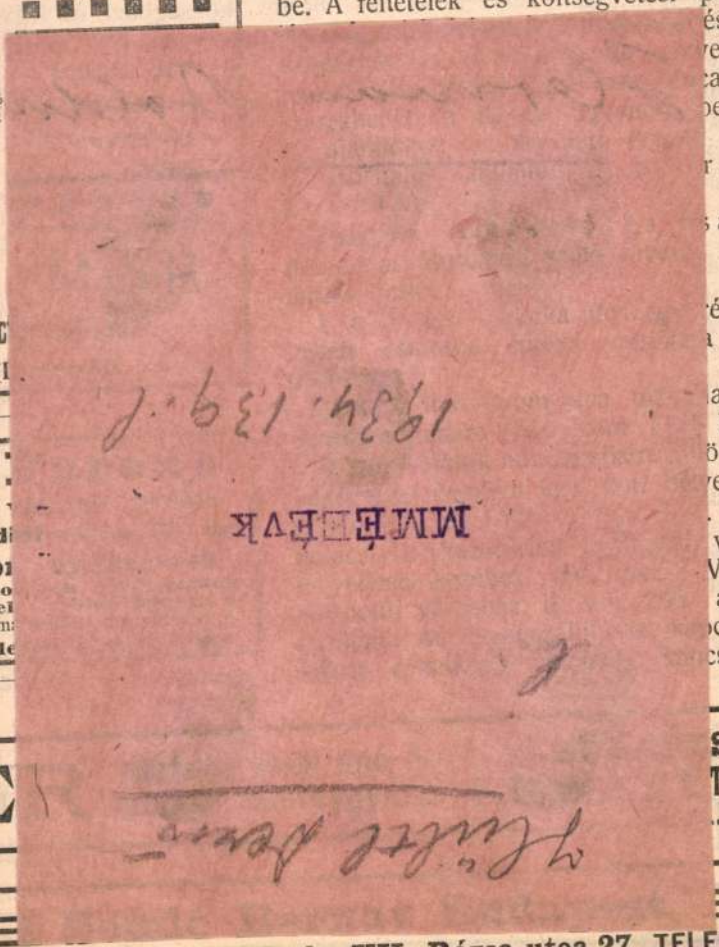

157—54. Iroda és műhely: VII., Rózsa-utca 27. TELEFON I...

üzletvezetőségnél megtekinthetők vagy budapesti nyomtatványtárából 50 f.-ért rezhetők. Az ivenként 1 kor. bélyeggel ajánlatok április 14-én déli 12 óráig ob 4 drb. mintakő mellékelésével a buda alparti üzletvezetőség I. általános osztályá- Teréz-körut 62. I. em. 5.) nyujtandók natpénz gyanánt az ajánlott mennyiség nek megfelelő 5% április 13-án 2 óráig a budapest-balparti üzletvezető- yüjtőpénztáránál (Teréz-körut 62. szám) leteendő.

esvár. (Vizerőmü épitès). Temes- z. kir város tanácsa árlejtést hirdet y 200,000 kor. költségelőirányzat keretétesitendő uj vizerőmü épitésénél teljesi- 1. alapbeton, 2. föld, kőmüves és el- , 3. mükő, 4. aszfalt, 5. facement, 6. on, 7. vas, 8. bádogos, 9. asztalos, la- és mázoló, 10. üveges, 11. vizvezeték, bafestő, 13. ablakponyva munkák elkére. Az ajánlatok Temesvár város polgár- hivatalában április 22-én d. e. 10 adandók be. Az ajánlati összeg 5%-ának elő bánatpénz a város házi pénztáránál helyezendő és a nyugta az ajánlathoz ndó. Ajánlat tehető az összes munkálavalamint egyes munkacsoportokra. A tervárosi mérnöki hivatalban megtekinthetők költségvetési ivek 1 koronáért ugyanott rezhetők. A teljes szövegü hivakiirást lapunk mai számáirdető részében tettük közzé.

ec. [Liptó m.] (Iskola épitès.) A ág. ev. hitközség 4 tanteremmel és megtekinthetők, az á küldetik. Az ajánla járóságához április beadni. Bánatpénzü községi pénztárnál ajánlathoz csatolanc hivatalos kiir zött található.

Kürt. [Komárom m zői lak épitése községháza és jegyz céljából április 1 tárgyalást hirdet. E fillér. Zárt ajánlatok napjának d. e. fél tételek, tervrajz és megtekinthetők. (L.

Talpas. [Arad m. Talpas község gör felépitése céljából 49 fillér kikiáltási községben a felekeze rilis 25-én d. e. Árlejtők bánatpénz g tartoznak letenni. A árlejtési feltételek Ta talánál tekinthetők m

Pinkaszentmihály. épitès.) A pinka iskola gondnoksága épület felépitésére é alapos átjavitására. Az d. u. 3 órakor fog az tartatni. A terv Fed megtekinthető.

lymes mérnök és Társa BUD VII., Rózs TELEF

és szobafestést

elé, hogy erre nézve törlesztéses kölcsönt engedélyezzen, hogy az építkezés már az 1909. év első felében megkezdhető legyen, a mikor is, ha t. i. a munkálat az ott épülő tanítónőképző-intézet munkálataival egyszerre foganatosíttatnék, 5—10 százalékos megtakarítás volna elérhető.

Az építési tervek elkészítésével dr. Hültl Dezső bizatott meg, a ki a kész tervezeteket 1909. márczius havában bemutatta a Főfelügyelőségnek.

29. *Sümeg.* Az állam részére adományozott Darnay-Múzeum átalakítására 1908-ban 25.000 korona államsegély adományoztatott, mely öt részletben lett Darnay Kálmán kezeihez utalványozva, miután az átalakítási tervek előzőleg a Főfelügyelőségnek bemutattattak s azok jóváhagyattak. Dr. Hültl Dezső a Főfelügyelőség megbizásából 1908-ban a helyszinen felülvizsgáltatta a részben kész munkálatokat s azokat helyeseknek találta. Az építkezés befejezése 1909. márczius végére várható. A múzeum berendezésére 5000 koronát állapított meg a Főfelügyelőség, a mely összeg 1000 koronás évi részletekben lesz fizetendő. Ebből kifizettetett két részletben 2000 korona, így tehát az utolsó 1000 koronás részlet 1912-ben lesz esedékes. A berendezés bútorzatát, a Főfelügyelőség által Darnay rendelkezésére bocsátott tervek alapján, sümegi iparos készítette, a Főfelügyelőség tervei s a Darnay által bemutatott s jóváhagyott előzetesen bemutatott költségvetés alapján. A múzeum fölöslegessé váló régi butorait Darnay a Főfelügyelőség rendelkezésére bocsátotta. Ezek valamely vidéki múzeumnak volnának adományozandók.

30. *Szekszárd.* A vármegyei múzeum 56.000 korona államsegélylyel épült fel. Az 1907. év végén azt az eszmét vetették föl, hogy az épület közművelődési házzal bővítessék ki. Részletes tárgyalásokba akkor lehetne belefogni, ha a múzeumban elsősorban a legszükségesebb leltározási és lajstromozási munkák elkészülnek.

31. *Szentes.* A Szentesen építendő múzeumra és kulturházra vonatkozólag a történelmi és régészeti társulat elnöksége 1908. deczember 8-án két alternativ tervet s ezekhez képest két költségvetést terjesztett be. Az I-ső számú tervezet szerint az épület 108.591 koronába, a II. számú szerint 114.624 koronába kerülne. A Főfelügyelőség a Szentesen építendő kulturház költségeire azonban csupán 60.000 korona államsegély engedélyezését hozhatta javaslatba a miniszter úrnak olyképen, hogy az 1909-ben felszabaduló rendkívüli segélyek összegéből az 1909-ik évtől kezdve 5000 koronát kért az építkezés czéljaira engedélyezendő 60.0000 korona segély első részletéül folyósíttatni. A két alternativ tervet pedig azzal küldte vissza a Csongrádmegyei Történelmi és Régészeti Társulat elnökségének, hogy a tervek mint vázlatok a további tervezés alapjául elfogadhatók ugyan, de ha a szükséges anyagi eszközök rendelkezésre fognak állani, úgy az építkezés megkezdése előtt még a részletes terv és költségvetés a Főfelügyelőségnek bemutatandó lesz.

32. *Szombathely. Múzeum.* A múzeum 100.000 korona államsegélylyel épült. Utólag még 12.000 korona rendkívüli segély adományozását helyezte kilátásba a Főfelügyelőség. Ebből az utolsó részlet tehát 1911-ben, a legutolsó 2000 koronás részlet pedig 1912-ben válik esedékessé.

A miniszter a múzeumnak kulturházzá való kibővítésére 1909-ben 60.000 korona tőkesegélyt adományozott a kulturházak alapjából.

33. *Temesvár. Múzeum.* Megállapíttatott államsegély 160.000 korona. Ebből idáig kfiizettetett (beleértve az 1909-ik évi részletet) 60.000 korona. Az utolsó 10000 koronás részlet 1919-ben válik esedékessé. A város 200.000 koronával járul az épület költségeihez. Az épület emeléséhez csak 1910-ben foghatnak hozzá, mert a telek (a katonai kincstártól) csak akkor juthat a város tulajdonába.

34. *Torda.* A tordai «Tulipán Szövetség Magyar Védőegyesület» 1908. január 18-án folyamodott a Főfelügyelőséghez az iránt, hogy az ottani ú. n. «fejedelmi palota» épületét megfelelő államsegélylyel múzeummá alakíttassa át. Torda városa az épületet és telkét már korábban felajánlotta a vallás- és közoktatásügyi miniszternek oly czélra, hogy abban helyeztessék el néprajzi és történelmi gyüjtemény. A miniszter s a Műemlékek Országos Bizottsága ezt az ajánlatot elfogadta. A kulturházak eszméjének napirendre kerülte alkalmával Torda városa kulturház létesítését is kérte s ahhoz a maga részéről hozzájárulásképen a következőket ajánlta föl:

1. A fejedelmi palota épületét, melynek anyagbecsértéke 10.000 korona.

2. Városi hozzájárulásként 2300 koronát.

3. A védőegyesület részéről 1700 korona készpénzt, végre

4. 2000 korona értékű meglévő könytárát. Kéri a Főfelügyelőséget, hogy a történelmi műemléknek megmentéséről annak kultárházzá való átalakításáról, illetve restaurálásáról gondoskodjék. A kulturházban könyvtár, néprajzi, történelmi és földrajzi gyüjtemények volnának elhelyezendők. Tordát sem a Főfelügyelőség, sem a miniszter nem sorolta ama városok közé, ahol a kulturház létesítésére ez idő szerint szükség volna.

35. *Versecz.* Versecz város törvényhatósági bizottsága 1907. június 27-én fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy Verseczen egy közművelődési házat államköltségen állítson föl. A Főfelügyelőség Verseczet egyik közművelődési ház helyéül ki is jelölte, a miniszter azonban nem vette fel ama városok sorába, a melyek ilyen intézményt kapnak.

36. *Veszprém. Múzeum.* Megállapított államsegély 120.000 korona. Ebből idáig (beleértve az 1900-ik évi részletet is) 10.000 korona lett folyósítva. Az utolsó 5000 koronás részlet 1931-ben válik esedékessé. Az új múzeumi palota terve már elké-

szült s a Főfelügyelőség is elfogadta. Azonban az építés költségeire az eddig rendelkezésre álló összegen felül még 60.000 koronára volna szükség.

Az Orsz. Tanács 1909-ik évi javadalmának szétosztása tárgyában a következő javaslatot terjesztette a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr elé:

I. Pénzbeli segélyezések.

1.	Az Erdélyi Magy. Közművelődési Egyesületnek	5000 kor.
2.	A Felvidéki Magy. Közművelődési Egyesületnek	5000 «
3.	A Délmagyarországi Magy. Közművelődési Egyesületnek	5000 «
4.	A Dunántúli Magy. Közművelődési Egyesületnek	5000 «
5.	Az Uránia-Egyesületnek a munkásgimnáziumok könyvtárai számára	5000 «
6.	Az eperjesi Széchenyi-Körnek	2000 «
7.	A nagyváradi Szigligeti-Társaságnak	1000 «
8.	A Budapesti Könyvtáregyesületnek	1800 «
9.	A budapesti VI. ker. népkönyvtárnak	400 «
10.	A budapesti VIII. ker. népkönyvtárnak	400 «
11.	A budapesti IX. ker. népkönyvtárnak	400 «
12.	A budapesti Erzsébet-Népakadémiának	700 «
13.	A kassai Kazinczy-Körnek	500 «
14.	A hódmezővásárhelyi könyvtárnak (2. részlet)	2000 «
15.	A nagybecskereki közműv. egyesületnek	300 «
16.	A pécsi népkönyvtár-egyesületnek	800 «
17.	A pozsonyi Toldy-Körnek	600 «
18.	A nagyszombati M. Á. V.-Szövetségnek	300 «
19.	A győri népkönyvtár-egyesületnek	500 «
20.	Temesvár 3 népkönyvtárának	2000 «
21.	A szentesi városi népkönyvtárra	500 «
22.	A tordai népkönyvtárnak	200 «
23.	A tiszafüredi népkönyvtárnak	500 «
24.	A verseczi népkönyvtárnak	150 »
25.	A vágsellyei népkönyvtárnak	150 «
26.	A philadelphiai népkönyvtárra	500 «
27.	A newarki népkönyvtárra	200 «
28.	Az erzsébetfalvai 48-as körnek könyvtárra	300 «
29.	A czibakházai népkönyvtárra	100 «
30.	40 gazdasági könyvtár gyarapítására	3600 «
	Összesen	44900 kor.

II. Új könyvtárak.

2000 koronás népkönyvtár javasoltatott a következő helyekre:

1. *Budapest.* Orsz. Központi Kath. Legényegyesület.
2. *Miskolcz.* Borsodmiskolczi Közműv. és Muzeum-Egyesület.
3. *Kecskemét.* Városi tanács.

1000 koronás népkönyvtár javasoltatott a következő helyekre:

1. *Füzesabony* (Hevesmegye). Iparoskör.
2. *Pankota* (Aradmegye). Áll. elemi iskola.
3. *Borosjenő* (Aradmegye). Áll. elemi iskola.
4. *Budapest* M. Á. V. szövetség központja.
5. *Felsővisó* (Máramarosmegye). Kaszinóegyesület.
6. *Jolsva* (Gömörmegye). Ifjúsági Egyesület.
7. *Medgyes* (Nagyküküllőmegye). Magyar polgári dalkör.
8. *Szerajevo.* Magyar Társaskör.
9. *Nagyléta* (Biharmegye). Ált. Népkör.
10. *Brád* (Hunyadmegye). Állami iskola.
11. *Szék* (Szolnok-Dobokamegye). Ifjusági egyesület.
12. *Perbete* (Komárommegye). Róm. Kath. Ifjusági Egyesület.
13. *Szolnok* (Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye). Ujvárosi Olvasókör.
14. *Kassa* (Abauj-Tornamegye). Abauj vármegyei és Kassai Közműv. Egyesület.
15. *Mezőcsáth* (Borsodmegye). Községi előljáróság.
16. *Szirmabesenyő* (Borsodmegye). Róm. kathol. elemi iskola.
17. *Párkány* (Esztergomm.). *II. kiegészítő sorozat.*
18. *Leibicz* (Szepesmegye). *II. kiegészítő sorozat.*
19. *Siófok* (Veszprémmegye). Közs. elüljáróság.
20. *Nagyvárad* (Biharmegye). Külvárosi iskola. Szigligeti Társ. útján.
21. *Kibéd* (Maros-Tordamegye). Gazdakör.
22. *Budapest.* Istenhegyi Népművelő Egyesület. *II. kiegészítő sorozat.*
23. *Budafok.* II. sorozat. Áll. polg. iskola.

400 koronás népkönyvtár javasoltatott a következő helyekre:

1. *Kiskunhalas* (Pestmegye). Gazdakör.
2. *Gyulafehérvár* (Alsó-Fehérmegye). Polg. Iparos Olvasókör.
3. *Barcs* (Somogymegye). M. Á. V. szövetség.
4. *Bosznia-Visegrád.* 56. cs. és kir. gyalogezred 11. százada.
5. *Vécse* (Zemplénmegye). Ifj. Egyesület.
6. *Hidalmás* (Kolozsmegye). Olvasókör.
7. *Beje* (Gömörmegye). Népiskola.
8. *Eperjes* (Sárosmegye). Iparos tanonczotthon.
9. *Nagyág* (Hunyadmegye). Ifjúsági Egyesület.
10. *Bálványosváralja* (Szolnok-Dobokamegye). Ifjúsági Egyesület.

modását, melyben az Alsóőrsre megajánlott vándorkönyvtárnak Fonyódon leendő elhelyezését kéri s a melyet a szakbizottság elfogadásra ajánl a Tanácsnak.

Az ülés a Balatoni Szövetség kérelméhez hozzájárul, a miről a Szövetség elnöksége értesítendő.

7. *Előadó* bemutatja az Országos Közművelődési Tanács beadványát, melyben az Országos Tanács által megtagadott tagsági díj helyett tetszés szerinti összegű évi támogatást kér, a melyet az analfabéták kurzusát sikeresen végzett egyének között kiosztandó könyvekre fordítana az Országos Közművelődési Tanács s ismerteti az előadó a szakbizottságnak április hó 27-iki ülésében hozott határozatát, mely az Országos Tanácsnak e kérelem teljesítését nem ajánlja, mert nincs jogosultsága annak, hogy az Országos Tanács a Közművelődési Tanácsot oly célokra részesítse segélyben, mely javadalma eredeti rendeltetésétől távol áll.

Miután a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa állami javadalmazását a saját szabályzatában és az állami költségvetésben is kifejezetten megjelölt célokra, nevezetesen a már meglévő népkönyvtárak segélyezésére, új nép- és vándorkönyvtárak fölállítására, a népkönyvtárak anyagának gyarapítására és a könyvtárkezelők jutalmazására kapja, sajnálattal kell az ülésnek kijelentenie, hogy az Országos Közművelődési Tanács óhajtását nem teljesítheti, de — feladatához híven — támogatni óhajtja azt minden olyan törekvésében, mely új népkönyvtárak fölállítását célozza. Erről a Közművelődési Tanács elnöksége értesítendő.

8. *Előadó* bemutatja a kolozsvári m. kir. Tudományegyetem könyvtára igazgatójának az Egyetemi és Múzeumi Könyvtár részére könyvanyag adományozása tárgyában benyujtott folyamodványát s kijelenti, hogy, habár a folyamodvány a folyó évi államsegélyek szétosztásának megtörténte után érkezett is be, a könyvanyag kivételesen a Tanács 1910-ik évi javadalma terhére még ez évben megadható volna. Indokolja ennek szükségességét az a körülmény, hogy a népkönyvtár helyisége már elkészült s berendezése is megtörtént, végül, hogy egy nagyobb népkönyvtárnak a létesítése Kolozsvárott nagy kulturális haszonnal járna.

Az ülés elhatározza, hogy a nevezett helyre egy 2000 korona értékű könyvtárt adományoz s ezt bejelenti a vallás- és közoktatásügyi miniszternek azzal, hogy annak költségei az Országos Tanács 1910-ik évi javadalmából lesz fedezendő. Hangsúlyozza azonban, hogy emez intézkedése szorosan kivételes jellegű s preczedenst nem alkothat.

9. *Előadó* bemutatja a Műemlékek Országos Bizottsága által folyó évi márczius hó 29-én minden átirat nélkül, majd április hó 30-án a 314. számú átirat kapcsán megküldött «Törvényjavaslat az ingó műemlékek védelméről» czimű nyomtatványt, melyet a szakbizottság, miután a javaslat elkészítése az Országos Tanács útján nyert megoldást, örvendetes tudomásúl vett.

Berzeviczy Albert indítványára az ülés fölkéri az előadót, hogy az erre vonatkozó összes előakták figyelembevételével állapítsa meg a törvényjavaslat keletkezésének pragmatikus történetét s addig is a törvényjavaslat szövege nyomtatás utján sokszorosíttassék s hozzászolás végett a Tanács tagjai között kiosztassék azzal, hogy véleményeiket a Tanácscsal közölni szíveskedjenek.

9. *Elnök* bemutatja a szerajevói Magyar Egyesületnek hozzá intézett levelét, a melyben a részére adományozott könyvtárért meleg köszönetet mond.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének hatodik könyvtári szaktanfolyama. Az Orsz. Főfelügyelőség dr. *Fejérpataky László* egyetemi tanár, országos felügyelő vezetésével folyó évi július hó 5-étől 17-ig tartja meg Budapesten, a Magyar Nemzeti Múzeum orsz. Széchényi-könyvtára olvasótermében hatodik könyvtári szaktanfolyamát.

A tanfolyamnak ezúttal is első sorban az a czélja, hogy a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtárak tisztviselőit a könyvtári ismeretekbe elméletileg és gyakorlatilag bevezesse s e czélnak megfelelően ezúttal is tíz vidéki intézetnek tisztviselőjét hivta meg 100—100 korona utiátalánynyal a tanfolyam meghallgatására, azonban a rendes hallgatók mellett, korlátolt számban, önként jelentkező érdeklődők is részt vehetnek az előadásokon. Az ily jelentkezők fölvételéről az Orsz. Főfelügyelőség esetről-esetre határoz, ha a jelentkezések f. évi június 20-áig beérkeznek a Főfelügyelőséghez.

A tanfolyamon dr. *Fejérpataky László* a paleografiát és a kéziratok kezelését, dr. *Ferenczi Zoltán* a könyvtártant, *Varjú Elemér* a könyvismerettant, dr. *Gulyás Pál* pedig a bibliografiát adja elő az ötödik könyvtári szaktanfolyamon tartott mód, beosztás és terjedelem szerint. (Ennek részletes ismertetése a «Múzeumi és Könyvtári Értesítő» I. évfolyama 57—58. lapjain jelent meg.)

A tanfolyam végeztével egy kirándulás terveztetik Kolozsvárra az ottani legujabb berendezésekkel ellátott egyetemi könyvtári épület megtekintésére. E kirándulásban mindama résztvevők, a kik 100 korona segélyt kaptak, további 20 korona utisegélyben részesülnek.

A Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó tudományos közgyüjtemények építkezési s berendezési ügyeinek állása 1909. június hó elején.

1. *Alsókubin. Csaplovics-könyvtár.* Megállapíttatott 40.000 korona államsegély. Eddig folyósítva lett

Múz. és Kvt. Ért.
Hiv. közlemények
1909. 2-3-4. 172-75, 177

(beleértve az 1909-ik évi részletet) 35.000 korona. Az utolsó 5000 koronás részlet 1910-ben esedékes. Az épület elkészült s az annak végleges átvétele előtt szükségessé vált pótmunkák is befejeztettek. A könyvtár bútorokkal való berendezésére 9561 korona államsegélyt kért a könyvtár föntartó hatósága. Erről a Főfelügyelőség javadalma megfelelő rendkivüli tételének 1911 és 1912-re való folytatólagos utalványozása nyujthatna fedezetet.

2. *Arad. A Kölcsey-egyesület Múzeuma.* Megállapíttatott 150.000 korona államsegély. Eddig folyósítva lett (beleértve az 1909-ik évi részletet) 40.000 korona. Az utolsó 10.000 koronás részlet 1920-ban válik esedékessé.

A múzeumi palotához, mely a kulturház czéljait is hivatva lesz szolgálni, a város a házhelyet és 150.000 koronát ad, az állam pedig a föntebbi 150.000 koronát adja. Az építkezés azonban 450.000 koronával lévén előirányozva, a Kölcsey-Egyesület és a város lépéseket tettek, hogy a hiány pótlása a közművelődési házak rovatából fedeztessék. Minthogy azt a felebbezést, melyet a kulturpalota kijelölt helye (a marosparti Salacz-park) ellen adtak be, a belügyminisztérium elutasította, a hely kérdése végleg el van döntve. E helyet a Főfelügyelőség képviselői, *Mihalik József* és dr. *Hültl Dezső* 1908-ban a legalkalmasabbnak jelentették ki, a mihez az Orsz. Főfelügyelőség is teljes mértékben csatlakozott, abban a nézetben lévén, hogy a nagyszabású palota úgy rendeltetésére nézve, mint építészeti szempontból a mondott helyen kitünően fog érvényesülni.

Az egyesület és város ama kérelme, hogy a tervezett palota a közművelődési házak rovatából is részesüljön 150.000 korona segélyben, kedvező fogadtatásra talált s kilátásba helyeztetett, hogy emez összeg törlesztési kölcsön-részletek formájában az 1909. évi állami költségvetésbe fölvétetik.

Mindezek daczára az építkezést még el nem kezdték, mert e munkálatok foganatbavételét némi vitás kérdések gátolják.

3. *Beszterczebánya. Városi Múzeum.* A Műemlékek Orsz. Bizottsága útján ú. n. «Mátyás-ház» restaurálása teljesen befejeztetett. E czélra a Főfelügyelőség útján 9060·10 korona államsegély adatott. A múzeumi gyüjtemények befogadására szolgáló termek berendezése ügyében *Mihalik József* orsz. felügyelő, előadó 1908. május havában Beszterczebányára utazott, a hol a már meglévő anyag számbavételével a bútorok tipusait és számát megállapította. A Főfelügyelőség által rendelkezésre bocsátott tervek alapján a bútorokra a nyilvános árlejtést a város az 1908. év őszén kiirván, a beérkezett ajánlatok közül a városi tanács Koscs István beszterczebányai asztalosmesternek 4854 koronára rugó ajánlatát tartotta elfogadhatónak, a mihez a Főfelügyelőség hozzájárult s emez összeget a berendezésekre és butorozásokra szolgáló javadalmából megküldötte a város tanácsának. A szerződés értelmében a butorok 1909. április hó 1-én elkészültek, miért is a város tanácsa 1909. február hó 13-án 155. számú intézvényében ismételten arra kérte a Főfelügyelőséget, hogy a múzeumi gyüjteményeknek immár aktuálissá vált berendezésére s katalógizálására Beszterczebányára szakértőt küldjön. A Főfelügyelőség a múzeum lajstromozásával s berendezésével *Divald Kornélt* bizta meg.

4. *Békéscsaba. Békéscsabai Múzeum.* Megállapíttatott 80.000 korona államsegély. Ebből folyósítva iett az 1908. év végéig 10.000 korona. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1909. február hó 22-én 131.381/908. szám alatt a következő leiratot intézte a Múzeumegyesület elnökségéhez:

«A mult évi november hó 5-ről kelt beadványával kapcsolatosan fölterjesztett építési tervet és előzetes költségvetést a Közművelődési Házzal kapcsolatos Múzeum épületére vonatkozóan a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének mult évi október hó 31-ről keltezett előterjesztése alapján a tárgyalások kiinduló pontjául elfogadom, de föltétlenül szükségesnek tartom, hogy az építkezés megkezdése előtt részletes és előméretezett tervet nyujtson be hozzám a tek. Elnökség. A benyujtott tervezet és költségvetés szerint az épület kerek számban 180.000 koronába fog kerülni. Ez összegből rendelkezésre áll készpénzben a 80.000 korona államsegélynek eddig folyósított öt 2000 koronás részlete, összesen 10.000 korona, mely mellé hajlandó lennék 1909. évi márczius hó 31-éig 90.000 (kilenczvenezer) korona tőkesegélyt folyósítani.

Az így még fönmaradó nyolczvanezer (80.000) korona legczélszerűbben törlesztéses kölcsön alakjában lenne fölveendő. Beadványában a tek. Elnökség jelzi, hogy a törlesztési részletekhez Békéscsaba község hajlandó lesz 1000 koronával járulni. Ez esetben az annuitások többi összegét tárczám terhére kellene elvállalnom. Mielőtt ez iránt végérvényesen nyilatkoznám, fölhivom a tek. Elnökséget, közölje velem, hogy a Békéscsabai Múzeumegyesület hajlandó-e most e 80.000 korona összeget törlesztéses kölcsön alakjában fölvenni, miként megelőzően hajlandó volt a szükségesnek mutatkozott 74.000 korona fölvételére? Vagy esetleg nem lenne-e czélszerűbb, ha e kölcsön fölvételére Békéscsaba község vállalkoznék, természetesen oly föltétel mellett, hogy az annuitásokat ez összegen felül, a melylyel azok fizetéséhez hozzájárulni hajlandó, én, tárczám terhére elvállalnám.» Békéscsaba község május hó 18-án tartott rk. közgyűlésén elhatározta úgy a 80.000 korona kölcsönnek a község terhére való fölvételét, mint a kölcsön törlesztéséhez évi 1000 koronával való hozzájárulását.

A részletes és előméretezett terv és költségvetés a Múzeumegyesület elnöksége által május hó folyamán bemutattatván a Főfelügyelőségnek, ama véleménynyel terjesztettek föl a miniszteriumhoz, hogy a tervezet az építés alapjául teljes megnyugvással elfogadható.

egyenes megnyitását elhatározza. Ez iránt a város igéretet is tett. Hajlandó a 60.000 koronára rugó szabályozási munka költségeit a sajátjából fedezni s a Főfelügyelőséghez beküldött helyszinrajzban a szabályozás e módját a Főfelügyelőség kiküldöttjeinek javaslatai szerint föl is tüntette. Ilyképen nincs más hátra, mint a főnálló épület pontos fölvétele és ennek alapján az építési terveknek és költségvetésnek elkészítése. Ha ez készen van, akkor lehet — a költségvetés ismeretével — a tárgyalásokat újból fölvenni. Ép ez okból a városi tanácsnak 859/908. sz. a. ikt. sürgető beadványára a Főfelügyelőség válaszában a fentiek közöltettek a tanácscsal, melylyel egyúttal közöltetett az is, hogy a Főfelügyelőség ez ügyben csak az esetben teheti meg a további szükséges lépéseket, ha a városi közönségnek amaz áldozatkészsége, hogy a 60.000 koronát igénylő utczarendezést hajlandó magára vállalni, a belügyminiszter által is jóváhagyott törvényhatósági közgyűlési határozat alakjában biztosíttatik.

18. Miskolcz. Ág. h. evang. egyh. könyvtára. Az ág. hitv. evang. egyház könyvtára számára tervbe vett önálló épület létesítéséről a Főfelügyelőség lemondott s újabban azt az álláspontot foglalta el, hogy a meglévő elhelyezési viszonyokon a szükséghez képest bővítéssel kell segíteni. A Főfelügyelőség központi kezelése alatt (beleértve az 1909-ik évi részletet is) 14.000 korona készpénz áll az önálló épület létesítésére megállapított 20.000 korona államsegélyből, a melynek utolsó 2000 koronás részlete 1912-ben lesz esedékes.

Miután valószínű, hogy Miskolczon a kulturház a múzeummal kapcsolatosan föl lesz építve, emez, a Főfelügyelőség által központilag kezelt készpénz s a még esedékes részletek, a kulturház czéljaira lesznek fordítandók.

19. Nagybánya. Múzeum. A városházának 1905-ben történt leégése arra indította a Múzeumegyesületet, hogy gyüjteményei számára önálló épület emelését szorgalmazza. A Főfelügyelőség elvben pártolta az eszmét, utóbb azonban, mivel a gyüjtemények bérhelyiségekben való elhelyezése megnyugtatónak bizonyult, pénzügyi nehézségek következtében az önálló épület kérdése lekerült a napirendről. A Múzeumegyesület újabban a városház építkezési kölcsönének keretében kellő helyet biztosított a múzeum ügyének is.

A múzeum jelenleg a város középpontján a minoriták egyik bérházában van s 960 korona évi bért fizet.

20. Nagybecskerek. Torontálvármegye közönsége 1908. augusztus 7-én kérvényt intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy egy Nagybecskereken létesítendő vármegyei múzeum és könyvtár czéljaira 1910. évi költségvetése terhére 80.000 koronát adományozzon. A múzeum és könyvtár czéljaira a megye közönsége telket s egy azon álló épületet ajánlott föl, ezenkívül 1907-ben kulturális czélokra 1/4%-os pótadót szavazott meg 50 esztendőre előre, melyet a belügyminiszter jóvá is hagyott. Emez, összesen 17.000 koronát kitevő összegből 8000—10.000 koronát a múzeum és könyvtár czéljaira óhajt fordítani a vármegye közönsége.

Hültl Dezső 1908-ban megtekintvén az épületet, azt átalakításra kiválóan alkalmasnak találta. Múzeumi anyag még nincs, de van egy, a vármegyei magyar közművelődési egyesület tulajdonát képező, 1700 kötetből álló könyvtár s a könyvtár gyarapítására rendelkezésre álló 2500 koronányi összeg, a melyből a könyvtárat 5000 kötetre lehetne szaporítani.

Az épület nemcsak múzeummá, de egyben kulturházzá is átalakíttatnék. Ily czélokra kérik a 80.000 korona államsegélyt, de — ha a miniszter igenlő válaszát birják — az átalakítást nyomban megkezdhetnék, mert az összeg biztos visszatérülése reményében a vármegye valamelyik alapjából már most fölvehetnék a kölcsönt.

Az épület átalakításának tervezete május hó folyamán bemutattatott a Főfelügyelőségnek. Dr. Hültl Dezső építészeti orsz. felügyelő megbirálván a terveket, észrevételei közöltettek Torontálvármegye alispánjával azzal, hogy a tervet az észrevételek figyelembevételével dolgoztassa át. Az átdolgozás után lesz a Főfelügyelőség abban a helyzetben, hogy a terv bemutatása mellett javaslatot tegyen a miniszter úrnak a 80.000 koronás államsegély egyelőre elvi engedélyezése iránt.

21. Nagyenyed. Átmeneti jellegű kérdés volt az ú. n. «Palotás ház»-nak önálló múzeumi épületté való átalakítása. Mivel azonban a gyüjteményeknek a kollégiumban való elhelyezése mindenképen megfelelő s azoknak a nagyközönség számára való hozzáférhetőségét és nyilvánosságát kellőleg biztosították, az átalakítás ügyét a Főfelügyelőség elejtette.

22. Nagyvárad. Múzeum. Megállapíttatott építkezési segély 10.000 korona, a melyből 1909-ben a második 5000 koronás részlet is utalványoztatott.

A régészeti és történelmi egylet elnöksége 1908. november 11-én terjesztette be az épület kibővítésére vonatkozó tervrajzot és költségvetést.

A Főfelügyelőség a bemuttatott tervezetet, némi csekély módosítással, czélszerűnek s így az épület kibővítését végrehajthatónak találta, miről az egylet elnökségét a Főfelügyelőség értesítette azzal, hogy a kibővítést még az év folyamán foganatosítsa.

23. Nyitra. Kulturház. A Nyitrán emelendő kulturház épületére a város telket ad, a vall. és közokt. miniszter pedig a kulturházak javadalmából 50.000 korona tőkesegélyt adományozott az 1909-ik évben s ezenkívül 10.000 koronás annuitást állított be a fölveendő kölcsön amortizációjára, Az FMKE évi 1500 koronával járul a törlesztéshez.

24. Poprád. Kárpát-Múzeum. A Kárpát-Múzeum 24.000 korona államsegélylyel történt kibővítése az 1906-ik év folyamán befejezést nyert. A toldás által nyert helyiségek következtében a múzeum az épületben jól elfér. A kibővítés nyomán szükséges átrendezési munkálatokra szakértő volna kiküldendő,

mert vannak csoportok, hol a tárgyak rendezetlenek és selejtezésre szorulnak. E czélból mielőbb szakértő volna Poprádra kiküldendő, a kinek tanácsai és útbaigazításai alapján a rendezési munkák foganatosíthatók volnának.

25. *Pozsony.* Megállapított államsegélyek: *a)* 100.000 korona építkezésre; *b)* 40.000 korona a könyvtár berendezésére. Folyósítva *A)* építkezésre (beleértve az 1909. évi részletet) 40.000 korona. Az utolsó 10.000 koronás részlet 1915-ben válik esedékessé. *B)* Könyvtárra (beleértve az 1909-ik évi részletet) 36.000 korona. Az utolsó részlet 1910-ben lesz esedékes.

A városi múzeum, könyvtár s kulturpalota ügyében a vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő leiratot intézte Pozsony város közönségéhez:

«Felterjesztéseiből, valamint a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének helyszini szemlén alapuló jelentéséből sajnálattal vettem tudomásul, hogy a tervbe vett Közművelődési Házat térbeli akadályok miatt nem lehet a tervezett városi múzeummal kapcsolatosan elhelyezni. A mi pedig a közönségnek azt az ajánlatát illeti, hogy a Közművelődési Házat összes helyiségeivel együtt hajlandó az építendő városi Vigadóban elhelyezni, bármennyire méltányoljam is, bizonyos aggodalmakat vele szemben még sem nyomhatok el. Először is nem vagyok az iránt sem tájékoztatva, sem megnyugtatva, hogy miként lehetne a táncz és hozzá hasonlatos vigalmak számára építendő Vigadóban elhelyezni a Közművelődési Házat a nélkül, hogy az előbbinek zaja és jellege az utóbbi közművelődési munkásságát állandóan ne zavarja és félreértésekre okul ne szolgáljon. Ha már nem lehetett ezt a kérdést a városi múzeummal kapcsolatosan megoldani, nem lehetne a Vigadótól elválasztva önállóan és külön megoldani?

Ezeknek előrebocsátása után fölhivom a közönséget, nyilatkozzék az iránt, hogy nem lehetne-e Pozsonyban a Közművelődési Ház kérdését minden egyébtől elválasztva önállóan megoldani? Nem lenne-e hajlandó Pozsony sz. kir. város közönsége az önállóan építendő Közművelődési Ház számára alkalmas telket ajánlani. És ha igen, hajlandó lenne-e az építéshez valamely nagyobb összeggel hozzájárulni s azonkívül a még fönmaradó összeget törlesztéses kölcsön alakjában fölvenni oly módon, hogy annak annuitásait nagyobb részében tárczám terhére elvállalnám?»

Legújabban az a nézet merült föl, hogy Pozsonynak külön kulturházra nincs szüksége, mert a városban több olyan helyiség található, a melyekben előadásokat stb. lehet tartani.

A városi tanács a Főfelügyelőségnél 1909. márczius 9-én újból bemutatta a most már kulturházzal való komplikálás nélkül építendő múzeum és könyvtár építési terveinek és költségvetésének beszerzésére kiirandó pályázat részletes föltételeit.

26. *Rimaszombat.* A Gömörvármegyei Múzeum épületének megszerzésére ez időpont volna a legalkalmasabb, mert Rimaszombat városa most oly épület fölött rendelkezik, mely a múzeum és egyben a kulturház czéljainak minden tekintetben teljesen megfelelne és aránylag olcsón volna megszerezhető. A város ugyanis hajlandó volna a jövedelmezőségének kulcsa szerint 150.000 koronára becsült amaz épületet, melyben jelenleg a postahivatal és a Fehér-Kereszt-Egylet által föntartott nyomorék gyermekek menhelye van elhelyezve, tekintettel a kulturális czélra, 100.000 koronáért átengedni, mely összegből azonfelül 10.000 koronát szabadon fölhasználható alapítványként biztosítana a múzeumnak. A Főfelügyelőség 1909. február 25-én műszaki szempontból megvizsgáltatta az épületet s azt a szóbanforgó czélokra alkalmasnak találta. Javítandó és pótlandó volna az épület architekturája s ujonnan készítendők az ablakok, a padló s a lépcsőzet.

A posta a földszinti helyiségekért 3600 korona évi bért fizet, 400 koronáért pedig a pinczehelyiségek volnának kiadhatók. A város 10.000 korona alapítványából a szükséges javítások, átalakítások és fölszerelések eszközölhetők volnának.

A polgármester bemutatta a végzendő munkálatokról szóló pontos költségvetést, melynek alapján az épület összes költségei megállapíthatók voltak. Az épület a folyó év őszén a múzeumegyesületnek átadható, a javítások már előbb is megkezdhetők. A város egyelőre a vételár kamataival is megelégszik.

27. *Selmeczbánya.* Az Óvárnak múzeumi czélokra való átalakítása 40.000 korona államsegélyiyel, illetve úgy történik, hogy 20.000 korona kamatmentes kölcsönt kapott Selmeczbánya városa az államtól, melyet évi 1000 koronás részletekben fizet vissza. Az utolsó részlet visszafizetése 1926-ban történik. A 40.000 korona másik fele a Főfelügyelőség költségvetéséből fedeztetik, évi 4000 koronás részletekben. Eddig kifizettetett (beleértve az 1909-ik évi részletet) 16.000 korona. Az utolsó 4000 koronás részlet 1910-ben esedékes. Az Óvár átalakítási munkálatai a befejezéshez közel állnak.

28. *Sepsiszentgyörgy. Székely Nemzeti Múzeum.* Megállapíttatott elsősorban 50.000 korona államsegély, a melyből (beleértve az 1909-ik évi részletet) eddig folyósítva lett 40.000 korona. Az utolsó 10.000 koronás részlet 1910-ben válik esedékessé. Másodsorban megállapíttatott 100.000 korona államsegély. Ebből (beleértve az 1909-ik évi részletet) utalványoztatott 10.000 korona Az utolsó 5000 koronás részlet 1928-ban lesz esedékes.

Az épület létesítése körül nehézségek nincsenek, mert a város által fölajánlott telken kívül az első szükségletekre 180—185.000 kor. áll rendelkezésre.

A Főfelügyelőségnek tudomása lévén a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ama szándékáról, hogy az építkezések foganatosítását törlesztéses kölcsönök útján eszközölni hajlandó, a sepsiszentgyörgyi múzeum fölépítésére nézve 1909. január hó 21-én azzal az előterjesztéssel járult a miniszter

5. *Brassó. Kulturház.* Brassó városa részére egy körülbelül 480.000—500.000 koronás kulturház fölépítése terveztetik, a melyben a most megalakult «Magyar Múzeum» s az egyéb brassói kulturális intézmények is helyet találnának. A kulturház költségeire a vall. és közokt. miniszter 1909-ben 100.000 korona tőkesegélyt adományozott a kulturházak alapjából. Szükséges volna tehát még 380.000—400.000 koronás kölcsön, a melyre 80.000 koronát a szinház-alapból, 300.000 koronát pedig valamely pénzintézettől fognak fölvenni. E kölcsön törlesztésére a vall. és közokt. miniszter a kulturházak áll. budgetje terhére az 1909-ik évtől kezdve 20.000 koronás annuitást elvállalt.

6. *Debreczen. Városi Múzeum.* Megállapíttatott 100.000 korona államsegély. Eddig folyósíttatott (beleértve az 1909-ik évi részletet) 40.000 korona. Az utolsó 10.000 koronás részlet 1915-ben esedékes. A múzeumi bizottság 1909. február 8-án kelt jelentésében tudatja, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter újabb 50.000 koronát engedélyezett a debreczeni kulturház építésére s hogy ezzel kapcsolatosan a városi tanács «megtette idevonatkozó friss intézkedéseit.» Az épület tervei országos pályázat útján lesznek beszerzendők; eldöntetlen s tárgyalás alatt áll a telek kérdése. A miniszterhez intézett legújabb beadvány szerint a debreczeni kulturház összes költségei 600.000 koronára rugnának, a melyhez a város 150.000 korona összeggel járulna, mely összeg telekvásárlásra fordíttatnék. A többire nézve most folyik a tárgyalás.

7. *Déva. Hunyadmegyei Múzeum.* Építkezési államsegélyt eddig nem nyert. Bizonyos helyi nehézségek legyőzése után a «Magna Curia» nevű kincstári épület volna a múzeum czéljaira megnyerhető. Ez érdemben tárgyalások vannak folyamatban. A Főfelügyelőség 1907. április 6-án 167. szám alatt fölterjesztést intézett a pénzügyminiszterhez, tüzze mielőbb napirendre az új pénzügyigazgatósági palota fölépítését s tájékoztassa erről a Főfelügyelőséget.

8. *Gyulafehérvár. Múzeum.* Megállapíttatott 8000 korona államsegély. Eddig folyósítva lett (beleértve az 1909-ik évi részletet) 6000 korona. Az utolsó részlet 1911-ben esedékes. Még 16.000 korona építkezési befektetés szükséges, hogy a múzeum anyaga rendezhető s elhelyezhető legyen. Az 1907-ben bemutatott erre vonatkozó tervrajz nem találtatott elfogadhatónak s a múzeum 1908. márczius 11-én utasíttatott, hogy helyes rendezés és selejtezés által segítsen a térszükén. Ha a jelenlegi helyiségek a kellő selejtezés és rendezés keresztülvitelével úgy ahogy meg is felelnének, igen nagy kifogás alá esik az a hely, a hol a múzeum épülete ma áll: a városi forgalomtól messze, a vasuti állomáshoz közel, rendkívül poros és napos úton, felette sivár környezetben. Ez az oka annak, hogy a múzeum iránt oly kevesen érdeklődnek. A Főfelügyelőség nézete szerint a múzeumot a gyulafehérvári szellemi élet középpontjába, a várba kellene áthelyezni, a hol a püspökség, a főgimnázium s katonaság van s a hol a Batthyány-intézet, szeminárium s több közművelődési intézmény található.

A városnak, 8000 korona államsegély megtérítése ellenében, rendelkezésére kellene bocsátani a mostani múzeumi épületet s a várban kellene gondoskodni, mindenesetre a püspök hozzájárulásával, megfelelő épületről, vagy legalább egyelőre telekről. A helyszinén nyert közvetlen információk alapján remélhető, hogy e terv végrehajtása nem fog legyőzhetetlen nehézségekbe ütközni.

9. *Hódmezővásárhely. Múzeum és könyvtár.* A múzeum és könyvtár részére 70.000 koronán megvásárlandó volna a kaszinó-egyesület háza. E tárgyban a Főfelügyelőség 1909. február 9-iki ülésén a f. évben fölszabadult 11.5000 korona rendkivüli segélyből 6000 koronát hozott javaslatba első részlet gyanánt.

10. *Jászberény. Múzeum.* Jászberény város közönsége 1908. márczius hó 31-én folyamodott a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez 30.000 korona múzeumi építkezési segély adományozása iránt, beterjesztvén a meglevő épület egyemeletesre való kiépítésének tervezetét. E tervet *Hültl Dezső* orsz. felügyelő nem találta komolyan számbavehetőnek, miért is új terv készítése válnék szükségessé. A mig elfogadható tervezet s reális költségvetés el nem készül, államsegély nem hozható javaslatba.

11. *Kassa. Múzeum.* A rodostói Rákóczi ebédlőháznak a múzeummal kapcsolatban való fölépítése biztosítva lévén, a közbenső szárnyépület létesítésének kérdése lép előtérbe. Az épületszárny építkezésének programmja beszerzendő, az építési és berendezési költségekre pedig 100.000 korona rendkívüli segély volna kieszközlendő. Ennek első részlete a Főfelügyelőség 1911-iki költségvetésébe volna beállítandó.

12. *Keszthely. Balatoni Múzeum.* Új épület létesítésének szükségességét a Főfelügyelőség ismételten hangsúlyozta. A Balatoni Múzeumegyesület telekvételre 1902-ben 24.000 korona államsegélyt kapott. Az új épület létesítéséhez azonban — a bemutatott tervek és költségvetés szerint — 150.000 korona államsegély volna szükséges. (Az egyesület hozzájárulása alig 25.000 koronát tenne ki). Az épülettervek másodizben sem találtattak helyeseknek. Az építkezéshez szükséges 150.000 korona államsegélyt illetően a Főfelügyelőség az 1910. évi állami költségvetés előirányzatának elkészítése kapcsán javaslatot tett a nm. miniszter úrnak, hogy az engedélyezendő 150.000 korona államsegély első évi részletéül 5000 koronát az 1910. évi költségvetésbe beállítani sziveskedjék.

13. *Komárom. Könyvtár és Múzeum.* A vármegyei *könyvtár* javára megállapíttatott 25.000 korona államsegély. Eddig folyósíttatott (beleértve az 1909-ik évi részletet) 20.000 korona. Az utolsó 5000 koronás részlet 1910-ben lesz esedékes.

Az 1907-ben fölmerült újabb tervek alapján a

komáromi városi és megyei *múzeum* javára a Főfelügyelőség 100.000 korona újabb államsegélyt eszközölt ki, a melynek 6000 koronás első részlete az 1908. évi állami költségvetésbe föl is vétetett. Eddig e segélyből folyósíttatott (beleértve az 1909-ik évi részletet) 12.000 korona. Az utolsó részlet 1924-ben lesz esedékes. A Komáromban tartott helyszini tárgyalások eddigi eredménye az, hogy a múzeum és vármegyei könyvtár a benczés rend főgymnásiumának immár fölszabadult s kellőképen átalakítandó s kibővítendő épületében fognak elhelyezést nyerni. A tervek elkészítésével dr. *Hültl Dezső* orsz. felügyelő bizatott meg, ki a terveket elkészítvén, azokat április hóban a Főfelügyelőségnek bemutatta, mire a tervek a 200.000 koronára rugó hozzávetőleges költségvetéssel együtt április 19-én megküldettek az alispánnak. A tervet úgy a megyei, mint a városi törvényhatóság elfogadván, a még szükséges 75.000 koronányi összeg fedezését a kulturházak alapjából kéri a Komárommegyei Múzeumegyesület elnöksége.

14. Magyaróvár. Múzeum. Megállapíttatott 10.000 korona államsegély. Eddig folyósítva lett (beleértve az 1909-ik évi részletet) 8000 korona. Az utolsó 2000 koronás részlet 1910-ben esedékes.

A már negyedik változatban beterjesztett tervek sem lévén elfogadhatók, a Főfelügyelőség megbízásából dr. *Hültl Dezső* Magyaróvárra utazott, a hol 1908. április hó 4-én az alispán, az egylet vezetősége és választmánya, valamint a tervezéssel megbizott építőmester jelenlétében értekezlet volt, a melyen megállapodás történt egy újabb (ötödik) tervezet alapeszméjét illetőleg. Mielőtt a tervező a részletes rajzok elkészítésébe kezdene, a vázlat felülbirálás végett a Főfelügyelőséghez lesz bemutatandó.

15. Máramarossziget. Máramarosszigeten az 1907. év elején oly terv merült föl, hogy a városban lévő összes közművelődési egyesületek és gyüjtemények egy kulturházban egyesíttessenek. A kulturházra készített előleges építkezési terv szerint a költségek mintegy 160.000 koronára rugnának. Minthogy azonban e terv még a közművelődési házak szükségleteivel nem számolt s azóta az anyag és építkezési árak nagyban emelkedtek, a költség 200.000 koronára tehető s így az állam részéről mintegy 110—120.000 korona építkezési segélyre volna szükség.

E segély két forrásból (a Főfelügyelőség és a közművelődési házak rovatából) oly évi részletekben volna folyósítandó, hogy e részletek egy 110.000—120.000 koronás kölcsön törlesztésére, az állam garanciája mellett, elégségesek legyenek.

Nagyban megkönnyítené az építkezést, ha a földmivelésügyi minisztérium a kincstári faanyagnak kedvezményes, ú. n. tőáron való beszerzését engedélyezni. E czímen a megtakarítás esetleg 10.000 korona lehetne.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a kulturházak alapjából a kulturház költségeinek amortizációjára 7000 koronás annuitást vállalt magára, a Főfelügyelőség pedig a javadalmából 1911-től fölszabaduló tételekből fog első részlet gyanánt 5000 koronát javaslatba hozni.

16. Marosvásárhely. A Marosvásárhelyen emelendő kulturpalota ügyében a város közönsége 1908. augusztus hó 23-án fölterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, bemutatván ott a hozzávetőleges tervezetet és költségszámítást, a mely szerint a múzeumot és zeneiskolát is magába foglaló közművelődési ház a város által megajánlott telken építve kerekszámban 500.000 koronába kerülne, mely összegből a város tőkesegélyül 100.000 koronát kér a vallás- és közoktatásügyi miniszertől. A fönnmaradó 400.000 koronát a város hajlandó lenne törlesztéses kölcsönképen fölvenni, ha a miniszter a mintegy 25.000 koronára számítható évi törlesztési részletből évi 15.000 koronát tárczája terhére elvállalna. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1909. február hó 22-én tájékozásul tudatta Marosvásárhely polgármesterével, hogy a kérelem tárgyalásától nem zárkózik el s egyidejüleg leküldötte a tervet és költségszámítást a Főfelügyelőséghez szakszerű hozzászólás végett, értesítvén erről a város közönségét is azzal, hogy mihelyt a Főfelügyelőség véleményes jelentését megkapja, a miniszter sietni fog végleges elhatározását a polgármesteri hivatallal közölni.

Dr. *Hültl Dezső* orsz. felügyelő tanulmányozván a terveket s azokat elfogadhatóknak találván, a Főfelügyelőség 1909. márczius 5-én elfogadásra ajánlotta a miniszter úrnak, a ki a 100.000 korona tőkesegélyt még márczius hóban utalványozta s az évi 15.000 korona törlesztési részletet biztosította, mire a város közönsége egy szomszédos telek megvásárlása révén az építési területet kibővítette s így lényeges módosításokat eszközölt az első terven. Ez újabb tervnek vázlatai már be is mutattattak a Főfelügyelőségnek, a mely a végleges terv elkészítésére vonatkozólag a város közönsége által kért útmutatásokat május 6-án közölte a városi tanáccsal.

17. Miskolcz. Múzeum. A Borsodmiskolczi Közművelődési Egyesület gyüjteményeinek elhelyezését Miskolcz városa vállalta magára olyképen, hogy e czélra már eddig is csaknem egészen átengedte a tulajdonát képező női ipariskola épületét. Készséggel átengedi a múzeum czéljaira az egész épületet a hozzátartozó telekkel együtt, de ellenszolgáltatás fejében közkönyvtárt kér, illetve azt kéri az államtól, hogy a szóbanforgó iskolaépület államköltségen közművelődési házzá alakíttassék át. Ily értelemben folyamodott a város a miniszterhez.

A Főfelügyelőség megbizásából *dr. Hültl Dezső* és *Mihalik József* orsz. felügyelők 1908-ban megtekintették a jelenleg múzeum gyanánt szolgáló iskola épületét, melyet múzeumi czélokra minden tekintetben igen alkalmasnak találtak. Az épület megfelelő kibővítése könnyen keresztülvihető, ha a város az Iskola-utczának az Erzsébet-tér felé való

Nagyvállalat előcsarnoka Emergé gumipadlóval

lapjairól, melyek az első kötetben megjelentek s annak átlagos szintjéből kissé kirínak, annak tökéletes harmóniáját talán egyszer-egyszer megzavarják. S talán el lehet majd érni azt is, hogy a klisék gondozottabbak legyenek, azok illesztgetését a kitűnő Athenaeum még továbbmenő figyelemmel és türelemmel végezze, mint a jelen esetben.

Úgy hisszük, a kötet sokaknak fog örömet szerezni, sokoknak fog összefoglaló képet adni úgy a magyar építészet nagy célkitűzéseiről, mint az elért eredményekről. A könyv nem hiányozhat az építész könyvszekrényéből — annak dacára, hogy a benne foglalt anyagot ismeri az életből, mint a részletesebb ismertetésekből — de mivel az utóbbi kívülállóknak birtokában többnyire nincsenek meg, a kötetre szüksége lesz a művelt embernek is, ha képet kíván magának alkotni korunk hazai építészetéről. Dr. ing. Bierbauer Virgil.

(—) Az őszi lakberendezési vásáron megjelent Ribárszky György és Társa cég is, — aki azok közé az igazi iparosok közé tartozik, — akik megőrizve a mult idők jó ízlését, — áttértek az újabb kor igényének megfelelő új formákra és kiállítását is ebben a szellemben rendezve, — pavillonja nagyon szép látogatottságnak örvendett.

A TÉR ÉS FORMA ÉS A MAGYAR ÉPÍTÉSZET A VILÁGSAJTÓBAN. A Kentiku Sekai augusztusi száma Breuer Marcell wiesbadeni lakóházát és — a Tér és Forna nyomán — Brickmann és van der Vlugt „Bergpolder" lakóépületét, a „Sinkentiku" pedig vitéz Bene Antal balatonalmádi postásüdülőjét mutatja be olvasóinak.

A Kazinczy-utcai alállomás homlokzatának travertin kőburkolását úgy az Elektromos-művek, mint a tervező építészek teljes megelégedésére

FABRÓ FERENC

kőbányatulajdonos, kőfaragómester vállalata

BUDAKALÁSZ

végezte budakalászi travertinből.

foto
Kozelka
IV, Petőfi Sándor-utca 3. I. emelet
telefon:
82-4-07

időszak fejlődésének nagyobb vonalairól, arányáról, célkitűzéseiről. Nem szólnak csak az építészhez, hanem a közönség szélesebb részéhez. Míg tehát a folyóiratnak minél több részlet bemutatására kell törekednie, addig az összefoglaló könyv ezt nem teheti, de hiba is volna, hogyha tenné: panoramikus körkép alakítása a legjelentősebb feladata.

Úgy tetszik, hogy az előttünk fekvő kötet szerkesztőbizottsága, de nevezetesen Györgyi Dénes, a feladatot és annak követelményeit, határait világosan átlátta és a mű céljait sikerült elérni e testes kötetben, amely általában kisebb-nagyobb kivétellel 1930-ig visszamenően tartalmazza a magyar építészet legjobbjainak legjava alkotásait, néha azok terveit, jövőbeli munkáikról szőtt álmaikat. Természetesen könnyű lenne Györgyi Dénes választékát úgy kritizálni, hogy a kötetből kimaradt műveket s azok szerzőinek nevét kutatjuk s összeállítjuk. Még egyszerűbb és könnyebb a könyvbe felvettek sorát kritizálni. Úgy érezzük, hogy ez helytelen eljárás lenne. Nem követelhetünk lehetetlent, amint hogy nem követelhetjük azt sem, hogy az, aki a gyűjtés és kiválasztás tövisekkel szegélyezett munkáját elvégezte, lemondjon a maga ízléséről, azt megtagadja! Sokkal fontosabbnak tartjuk annak megállapítását, hogy Györgyi Dénesnek sikerült az utolsó néhány év építészeti eredményeiből egy olyan képet faragnia, amely valóban megkapó, sőt, amint az Architecture d'aujourdhui kirándulása alkalmából igen jól tapasztalhattuk, külföldi szemmel nézve is örvendetesnek nevezhető. Szeretjük saját magunk teljesítményeit, eredményeit lebecsülni. Ez a képsorozat, amint az Györgyi Dénes szeptember 14-iki előadása során előttünk lepergett, vagy amint az a könyvnek lapozása során kibontakozik építészeti törekvéseinkről és eredményeiről valóban kedvező képet nyujt. Remélni szeretnők, hogy az évről-évre keletkező további anyag minőségben és mennyiségben évről-évre nagyobb és egyúttal szebb is lesz, ami módot fog adni arra, hogy a szerkesztőbizottság majd a jelenleg alkalmazottnál szigorúbban éljen, kiszorítson olyan építményeket e sorozat további tervezett köteteinek

Építészek és építtetők

egyaránt örülnek, ha olyan szövetanyagokat találnak, amelyeknek színe kívánságuknak megfelel. Ilyen anyagoknak természetesen a használatban is meg kell tartaniok szép színüket.

Vásároljon mindig
indanthrenfestésű
anyagot (pamut, Agfa-Travis és más műselyem, Vistra és len). Ezeknél biztos lehet a
felülmúlhatatlan színtartósságról.

Bevásárlásainál azonban ügyeljen ezen védjegyre:

Indanthren

AJTÓVÉDŐ
AJTÓKILINCS
fürdőszobabutor és klozetülés
CELLULOIDBÓL
REDŐ I. BUDAPEST
VIII, SÁRKÁNY-UTCA 5
TELEFON: 34-4-90, 41-2-73

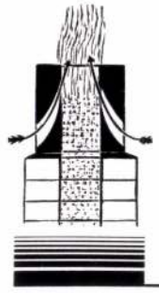

FUMEX
a gyakorlatban kitünően bevált legolcsóbb
szabadalmazott kéményfej speciális betonból
ANDREA CEMENTÁRÚGYÁR
V., TÁTRA-UTCA 26. T. 92-0-37

Océ

a tökéletes fekete
fénymásolópapír és fénymásolat
Piesenberger József
V, Hollán-utca 15 • Telefon: 19-5-84

KRONEMER DÁVID
márványipari üzeme
BUDAPEST, X., KŐBÁNYAI-Ú. 39
Telefon: 37-8-69

Készít márványlapmunkákat, mint belső és külső épületburkolásokat, lépcsőket, portálokat, padozatokat, kandallókat, fűtőtestburkolatokat, kávéházi asztallapokat.

Pápai Ernő Müintézete
VI, Paulay Ede-utca 65. Tel.: 12-7-05
Készít különleges és merkantil nyomtatványokat

Kiváltáshoz Födémekhez

BETONVASÁRUSÍTÓ
STERN ZSIGMOND
BUDAPEST V,
PANNONIA-U. 17
TELEFON: 14-9-16

NEDVES FALAK
tökéletes, végleges víztelenítése.
PINCÉT PÓTLÓ berendezés
gombamentes padlót biztosít.
LÉGSZIGETELÉS
A LEGMODERNEBB FAL- ÉS PADLÓ-SZIGETELÉS.
Többéves garancia, előkelő referenciák.
WEISZ L. OKL. MÉRNÖK. BUDAPEST
VI, IZABELLA-U. 66. T. 20-8-64

Új irányt jelent a Chicago Tribune épülete, amelynél már megérzik a felhőkarcoló erősen vertikális tendenciája. Ugyanez a helyes megérzés található a világ jelenleg legmagasabb épületén, az Empire State Building-on.

Formailag és szerkezetileg is haladást jelent: a set-back low. Ezzel egyrészt a tökéletes megvilágítás, másrészről nagyobb stabilitás válik lehetővé, nem is szólva a tömegkompozció lehetőségeiről.

Az amerikai felhőkarcoló még mindig óriási fejlődés előtt áll, mert Bossom szerint hivatalok, kórházak, szállodák céljára kiválóan alkal-

Bossom utolsó fejezetében azt írja, hogy Európa már öreg a felhőkarcolók építésére. Nincs többé meg benne a szükséges merészség és lendület. Mi azonban azt valljuk és hisszük, hogy Európa, amely még mindig van olyan fiatal, erős és főleg kulturált, hogy új gondolatokat termeljen (lásd Corbusier városrendezési terveit), a felhőkarcoló gondolatát nemcsak átvenni, de formailag szublimálni és szerkezetileg tökéletesíteni is fogja. Remélhetőleg szerencsésebben teszi majd meg, mint New-York, amely a maga túlzsúfolt „mammut"-jaival igazán mindennek, csak kulturált városképnek nem mondható! Kemény István.

MAGYAR MŰVÉSZETI KÖNYVEK. I. kötet: Új magyar építőművészet. Szerkesztette és sajtó alá rendezte szerkesztőbizottság közremű ködésével Györgyi Dénes. 168 oldal, több mint 200 képpel. Kiadta: Budai István, Bpest, 1935.

Az építészeti folyóirat a dolog természeténél fogva az aktualitásokkal halad s igyekszik bemutatni az épp elkészült műveket, melyek épp ezért foglalkoztatják a közönség figyelmét. A gyűjtőkötet, amilyennek a Györgyi Dénes által szerkesztett készült, egy bizonyos időszak, rövidebb vagy hosszabb időszak építészeti termését hivatott maradandóbb és összefoglalóbb formában az olvasó elé tárni. Ilyetén természeténél fogva az ilyen kötetek lényegesen mást kell, hogy nyujtsanak, mint a folyóiratok. Nem lehet feladatuk az épületek minél behatóbb ismertetése, hanem annál inkább arra kell törekedniök, hogy áttekinthető kerek képet nyujtsanak a feltárt

Building to the skies

A felhőkarcoló regénye, ez a sokat ígérő címe Alfred C. Bossom építész könyvének.

Ha az európai emberrel meg akarjuk értetni, hogy mi az, ami létrehozta és életben tartja a felhőkarcolókat, meg kell őt ismertetnünk az amerikai élettel, mondja Bossom. Amint a könyv címe: romance, regény, ő is mesél, meséli a felhőkarcoló grandiózus históriáját. Beszél üzletről, időmegtakarításról, akkord-munkáról, alapozásról, acélszerkezetekről, normalizálásról, fűtésről, szellőzésről és világításról — csak egyről nem. S ez annak a pontos, talán definiciószerűen megfogalmazott megállapítása, hogy mi is az a felhőkarcoló. Talán szándékosan teszi ezt, hogy gazdag illusztrációit szemlélve, az olvasó önmagának adja fel a kérdést és kiki saját temperamentuma szerint felelhessen reá.

Könyvének elején foglalkozik a felhőkarcoló eredetének és alapgondolatának kérdésével és egy igen érdekes guatemalai templomépítményt hoz fel a felhőkarcolók őséül. Innen próbálja leszármaztatni a korai felhőkarcolókat, azok arányait, tendenciáját és kubista felfogását. Sajnos, szép elméletére önmaga cáfol reá egy sorozat olyan korai amerikai felhőkarcoló illusztrálásával, amelyek az akkori amerikai építészek kubista érzékének teljes hiányát és zavaros dekorativ felfogását mutatják. Ugyanis a legutóbbi évekig az amerikai építészek még kísérletet sem tettek arra, hogy a felhőkarcolót, mint térbeli komplekszumot formailag is megoldják. A hihetetlen magasságokba nyúló toronyépületek közül sok, nagy formai éretlenségről tesz tanuságot és meg kell állapítanunk, hogy a guatemalai templom ismeretlen építőjének többet jelentett ez a szó — tömeg, mint a Chrysler Building építészének. Az okát nyilván abban kell keresnünk, hogy átélt formát, legyen az bár kubista módon egyszerű, csakis gyökeret vert kultúra tud kitermelni. A guatemalai templomot az azték kultúra szülte, innen monumentális egyszerűsége és kubista érettsége, ezzel szemben a korai (1889—1891) felhőkarcolók nem kulturális, hanem gazdasági produktumok.

GERŐ ÉS GYÖRY REDŐNYÖK

LUTZ EDE ÉS TSA LAKK- ÉS FESTÉKGYÁR RT. BUDAPEST-VII-ÖRNAGY-U-4
BESSEMERFESTÉK VÉDJEGY ÜLLŐ
LUTZ

Posnansky és Strelitz rt.
aszfalt-, fedéllemez- és kátrányvegyitermék-gyár
Központi iroda
Budapest V, Sólyom-utca 13. szám
Tel.: 22-8-29, 28-2-85

REBECSÁK SÁNDOR
ÉPÜLET- ÉS BÚTORASZTALOS
Készít portál- és üzlet-berendezéseket elsőrendű kivitelben, versenyképes áron
BUDAPEST, VI, SZENT LÁSZLÓ-ÚT 70
TELEFON: 93-9-54

studio
Butorszövet
SZŐNYEG
FÜGGÖNY
TAPÉTÁZÁS
Haas Fülöp és fiai r.t.
V. VÖRÖSMARTY-TÉR 1
TELEFON: 81-1-38
IV. KÁROLY-KIRÁLY-UT 26
SOPRON-SZOMBATHELY

Tér és Forma
1935. 10. sz.

MABI rendelő és kórházépület Ambulatorium und Krankenhaus der Privatangestellten V. A. Foto: Seidner
Tervezte: Dr. Hültl Dezső — Építette: Koch Károly

A Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének kórházépítése

Valljuk be őszintén, hogy a MABI ezideig nem örvendezett különös kedveltségnek azok körében, akik ez intézetnél való biztosításra kötelezettek voltak: az ok az volt, hogy a biztosítottak nagyobbik része mindössze a terhekről vett tudomást, azokról a járulékokról, amelyeket mind szerényebb fizetéséből le kellett rónia. Ez a súlyos teher sokaknak életében sok mindenről való lemondást jelentett — és a lemondásnak ellenértéke legalább is kétségesnek tűnt, avagy ilyennek látszott mindaddig, amíg a betegség be nem következett és a biztosítás áldása érezhetővé vált.

Építészkörökben, irodákban, ahol munkatársaink a MABI járulékokat fizették, sokszor esett szó arról, hogy a MABI milyen nagy építkezésbe fogott. Ellenőrizhetetlen hírek keringtek annak nagyságáról és terjedelméről, fényűző mivoltáról és bizony elhangzott az is, hogy ez építkezésre fizetjük a járulékok súlyos terheit.

Az építkezés befejeződött, a MABI hatalmas Rottenbiller-utcai épülete, nevezetesen a rendelő, használatba vétetett, a megbetegedett tagok most már idejárnak rendelésre és meglepetéssel látják, hogy mi is épült fel. Egy modern, nagyszabású, a tagokat minden elképzelhető kényelemmel körülvevő korszerű intézmény valósult meg, amely nem a MABI adminisztrációjának fényét és kényelmét szolgálja, hanem ellenkezőleg arra hivatott, hogy a tagok kezelését és ápolását segítse elő a lehető legmesszebbmenő módon, az orvoslás és gyógyítás szolgálatát megkönnyítse és elősegítse.

Tér és Forma 1934. 7. szám

A rendelőintézet bejárata Foto: Seidner
Acélablakok: Haas és Somogyi

Ez az épület tényleg ezért épült és nem az adminisztráció kedvéért. A megbetegedett tag, aki rendelésre az épületbe lép és a kapunál átvett sorszámmal a hatalmas két emeletre átnyúló szellős és világos és fentről világított és a kinyitható tető által szellőzött várócsarnokba lép, a legkedvezőbb benyomást kapja. Ebben a rendelőintézetben nem kell piszkos és poros, sötét és szellőzetlen apró orvosi előszobákban, avagy kényelmetlen huzatos folyosókon várni, hanem ezt a mindig kellemetlen műveletet egy kellemes helyiségben bonyolíthatjuk le. És már ez az első benyomás is messzemenőleg meggyőzi a tagot arról, hogy ebben az épületben úgyszólván minden az ő kedvére történik. És az ilyen első benyomás úgyszólván mindenkire hatással van.

És ugyanezt a benyomást nyeri az, akinek alkalma volt több emeletsoron elnyúló rendelőkön végigjárni, amelyek a mai orvosi technika minden vívmányával felszerelten várják a szenvedőket. Itt rendelkezésre állnak mindazok az eszközök, amelyek elképzelhetők és a magunk viszonyai között a gyógyítás szolgálatába állíthatók. A várakozó és a rendelő kitűnő térbeli elrendezése, az öltözőfülkék célszerűsége mind arra való, hogy a betegekkel való foglalkozás minél símábban és súrlódásmentesen legyen lebonyolítható.

Ugyanezt lehet elmondani a felső emeletsorról is, amelyek a kórházi osztályokat tartalmazzák. Mindenekelőtt örvendetes az, hogy a mult hatalmas és a betegekre annyira kínos 30—40 ágyas kórtermek helyett itt 3, de legfeljebb 5 ágyas kórtermeket látunk, ami a kórházi ápolásra szorultaknak nyugalmat és békességet jelent. Megkapóan kedves berendezés, hogy az egyes osztályok folyosói mentén ápolói szobák és a teakonyhák között dohányzó- és társalgóhelyiségeket találunk, ahol a járóbeteg felüdülhet és felfrissülhet. Klubszerű berendezésük az építtetőnek és az építésznek humánus gondolkozásáról tesznek tanuságot, szöges ellentétben a múlttal, amikor is a kórházakban a járóbetegek a folyosókon lézengtek, a huzatos lépcsőházakban ültek, ha a nagy kórteremből kimenekültek.

Ha az épületeket végigjárjuk, mindenütt ezt a messzemenő gondolkozást találjuk: minden lehetségest a betegért, a biztosítottért, aki a maga áldozataival lehetővé tette ennek a nagyszerű intézménynek a megteremtését. Nemcsak a technikailag elérhetőt, hanem az emberileg lehetségest is nyujtja ez az épület, épp ezért úgy tetszik nekünk, hogy a MABI e nagyszerű kórháza és rendelőépülete, valamint az úgy építőművészi, mint gépészeti szempontokból nagy körültekintéssel megtervezett és kifogástalanul felszerelt gazdasági és üzemi épületcsoportja a magyar kórházépítés terén korszakot jelent, egy új szellemnek a jelentkezését, amellyel eddig sajnálatos módon nem találkoztunk. Úgy tetszik, hogy a MABI vezetősége helyesen cselekedne, ha minél több tagját meghívná a kórház megtekintésére, hogy azok meggyőződést szerezzenek arról az emelkedett szellemről, amely ez intézményben és annak vezetőségében él.

Tehát nem túlzó dicséret, ha a magunk részéről megállapítjuk azt, hogy ez építkezésnél úgy az építészek, mint az építtető megtett minden tőle telhetőt a kitűzött cél érdekében. Előrelátható az, hogy azok, akik mindenben és mindenkor a hibákat szeretik keresni, kifogásolják azt, hogy az épület nem olyan tökéletesen illeszkedik be a mai építészeti felfogásunknak kereteibe, mint ahogy az az ő felfogásuk szerint egyedül helyes volna. Meglehet, hogy ezekben a kifogásokban van bizonyos igazság, a magunk részéről is úgy véljük, hogy az épület építészeti mivoltában nem képviseli teljesen azt az álláspontot, amely állandóan szemünk előtt lebeg, azonban ha igazságosak akarnánk lenni, meg kell állapítanunk azt, hogy örülnünk kell, hogy ez esetben maga az épület lényege kitűnően oldatott meg, hogy az a szükségleteknek igazán megfelel, ellentétben a közelmult számos épületével, amelyről, sajnos, ezt nem lehet elmondani. Örüljünk annak, hogy legalább egy tekintetben előbbre jutottunk, ha nem is minden tekintetben. Sőt egészen őszintén szólván, a magunk részéről sokkal súlyosabb hibának tekintettük volna azt, ha az építész a lényeget elhanyagolva, a szükségletek kárára egy formákban ugyan moderneskedő, de lényegében a célnak semmiképpen meg nem felelő épületet alkotott volna, mert ezzel, felfogásunk szerint, a formalizmus hibájába esett volna. Mint annyiszor, ez esetben is kifogásolni fogják ezen álláspontunkat és megalkuvással fognak vádolni, azonban bennünket megnyugtat az, hogy mint mindig, úgy ebben az esetben is az igazságot szolgáltuk.

Dr. Bierbauer Virgil

A Magánalkalmazottak Biztosító Intézete budapesti kórháza és rendelőintézete
Das neue Krankenhaus und Ambulatorium der Ungarischen Privatbeamten Krankenkasse in Budapest. Arch. Prof. Dr. Ing. Desider Hültl
Acélablakok: Haas és Somogyi. Foto: Seidner

A Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének új, nagyszabású rendelő- és kórházépítkezése

Tervezte: HÜLTL DEZSŐ

A Mangánalkalmazottak Biztosító Intézetének új kórház- és rendelőintézete a Rottenbiller- és Péterfy Sándor-utca sarkán épült fel, azon a telepen, amelynek egy részén még 1848 november elsején nyilt meg a „Ferenc József Kereskedelmi Kózház" épülete. Az új kórház és rendelőintézet elhelyezésénél mindenekelőtt azt tartották szem előtt, hogy a kórház és rendelő elrendezése úgy a forgalmi viszonyok, mint az égtájak szerint legelőnyösebben oldódjék meg. A két utca mentén előkert kiképzésével megépített új kórház és rendelőintézet elhelyezése már csak azért is előnyös, mert a rendelőt és az ehhez tartozó gyógyszertárat, amelyet igen sok beteg látogat, a kis kocsiforgalmú Péterfy Sándor-utcából, a kerten át, az épület hátsó frontján elrendezett, felvonókkal is ellátott lépcsőházakból érhetik el a betegek. Hogy pedig a kórházi és gazdasági épület egymásközötti forgalmát símán lehessen lebonyolítani, nagy gyakorlati érzékkel megoldott földalatti folyosó létesült.

Az épület tervezője a minél gazdaságosabb építkezés elvét tartotta szem előtt. Az épület alagsorában, földszintjén és első emeletén a különböző osztályok: a belgyógyászat, sebészet, nőgyógyászat, gyermekgyógyászat, gégészet, szemészet, bőrgyógyászat, ideggyógyászat, fogászat, urológia, röntgen, kvarc- és diatermia-osztályok, a kémiai és bakteriológiai laboratórium és végül a házi gyógyszertárral felszerelt rendelőintézet van elhelyezve. A második emeleten a kórház sebészeti osztályát, harmadik és negyedik emeletén pedig a belgyógyászati osztályt helyezték el. A mintaszerűen megtervezett kórházépület 200 ágyas, ennyi beteget lehet kényelmesen elhelyezni benne.

A három emeletsort magánbafoglaló rendelőintézet főbejáróján, előcsarnokán és fedett elosztóudvarán keresztül az összes osztályok megközelíthetők kellőszámú és méretű lépcsők segítségével. De gondoskodás történt arról is, hogy a súlyosabb vagy a nehezen járó betegek a kórházi felvonókat vehessék igénybe. Mintaszerűen megoldották azt is, hogy az egyes osztályokhoz külön bejárók épüljenek és így azokat könnyebben és kényelmesebben meg lehessen közelíteni. A fertőző betegek-

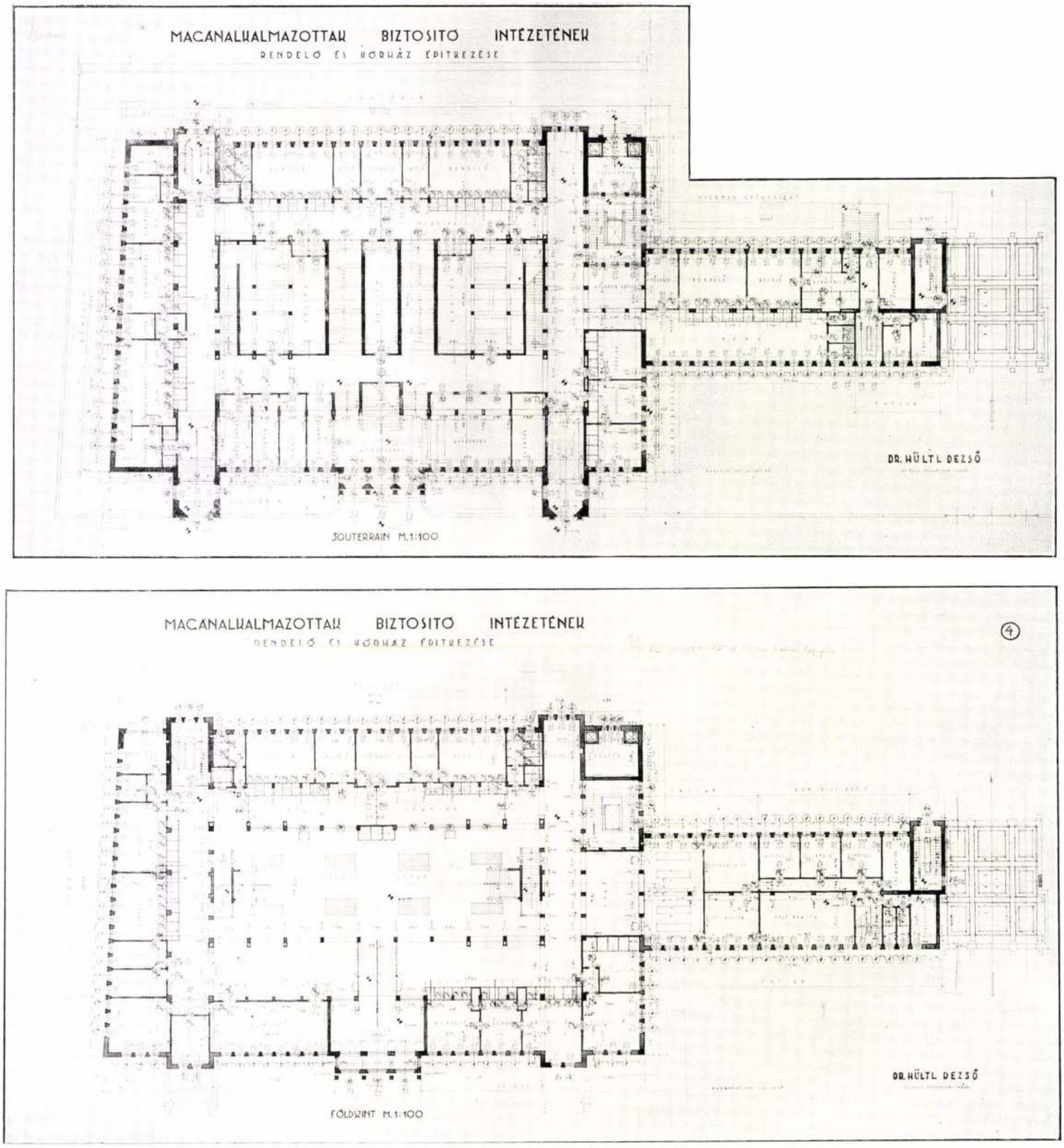

A MABI-épület alagsori és földszinti alaprajzai

nek és a gyermekgyógyászatnak ezenkívül elkülönített várója van és arról is történt gondoskodás, hogy a fertőző betegeknek nem szerint külön-külön várójuk legyen. Az osztályoknak az egyes emeletsorokban való elosztásánál az irányadó szempont azoknak forgalma, a betegség természete és a minél egyszerűbb megközelíthetősége volt.

A II., III. és IV. emeleteken elhelyezett kórtermek jórészt három- és négyágyasak. Ezek a kórtermek kevés kivétellel déli fekvésűek; a műtő, amelyhez két műtő-, két elő-

A MABI rendelőintézet előcsarnoka Travertin falburkolat és „Emergé" gumipadlóval

Lent: Nyitható tető az előcsarnok felett

Márkus Lajos-féle nyitható kettős üvegtető

Luxfer-felülvilágítók: Haas és Somogyi

készítő-, sterilező-, és műszerszoba, fehérneműraktár és egy mosdóhelyiség tartozik, északi fekvésű. Gondoskodás történt arról is, hogy az egyes osztályokhoz tartozó és szükséges orvosi, valamint ápolási helyiségek kellő mennyiségben és méretben álljanak az intézet rendelkezésére.

Külön érdekessége az új kórháznak, hogy a III. emeleten, a műtőszárny felett a betegek részére egy napozót létesítettek.

A rendelőintézet egyes helyiségcsoportjairól, azok számáról és összeköttetéséről a tervekből nyerhetünk áttekinthető képet. Ezekből a tervekből kitűnik, hogy a rendelőintézetben a közlekedés és a várakozás számára elegendő tér áll rendelkezésre. Ennek köszönhető az, hogy az eddig számolt legnagyobb forgalmú napi rendelések alkalmával — amelyeken 3600—3700 beteget kezeltek — sem voltak torlódások, vagy zavarok. Az üvegtetővel fedett elosztócsarnok ugyanis módot nyujt az egyes osztályok teljesen elkülönített és fennakadásnélküli megközelítésére. De a csarnok és a köréje csoportosított váró megvilágítását és szellőzését is kifogástalanul megoldották, mert e nagy csarnok üvegtetőzete télen fűthető és rajta nem áll meg a hó, nyáron pedig kinyitható, úgy, hogy a világítás és a szellőzés higiéniai szempontból száz százalékig biztosítva van.

Az összes vezetékek az alagsor padlója alatt létesített folyosókon, illetve pincékben nyertek elhelyezést, ugyancsak pincét építettek az alagsorban elhelyezett Röntgenintézet egész terjedelme alatt. Az intézet filmraktára tűzbiztonsági okokból a legfelsőbb emelet fölé került.

Az épület vasbetonvázas, égetett tégla kitöltő falazattal és nemes habart vakolattal, a födémek vasbetonból, a válaszfalak pedig hang- és hőszigetelőnyagból készültek. A födémek hang elleni szigeteléséről szintén történt gondoskodás. Nedvesség ellen az épület egész terjedelmében, úgy függőleges, mint vízszintes irányban aszfaltszigetelés készült.

A MABI ezen nagyszabású építkezéseinek a kiválóságát akarta honorálni a Magyar Építőművészek Szövetsége, amely ez alkalomból a szövetség mesterdíjával Hültl Dezső építőművésznek a MABI gyógyintézet megépítésére készített terveit tüntette ki, ugyanakkor pedig Hegedűs Ármin építőművésznek a gaz-

Foto: Seidner

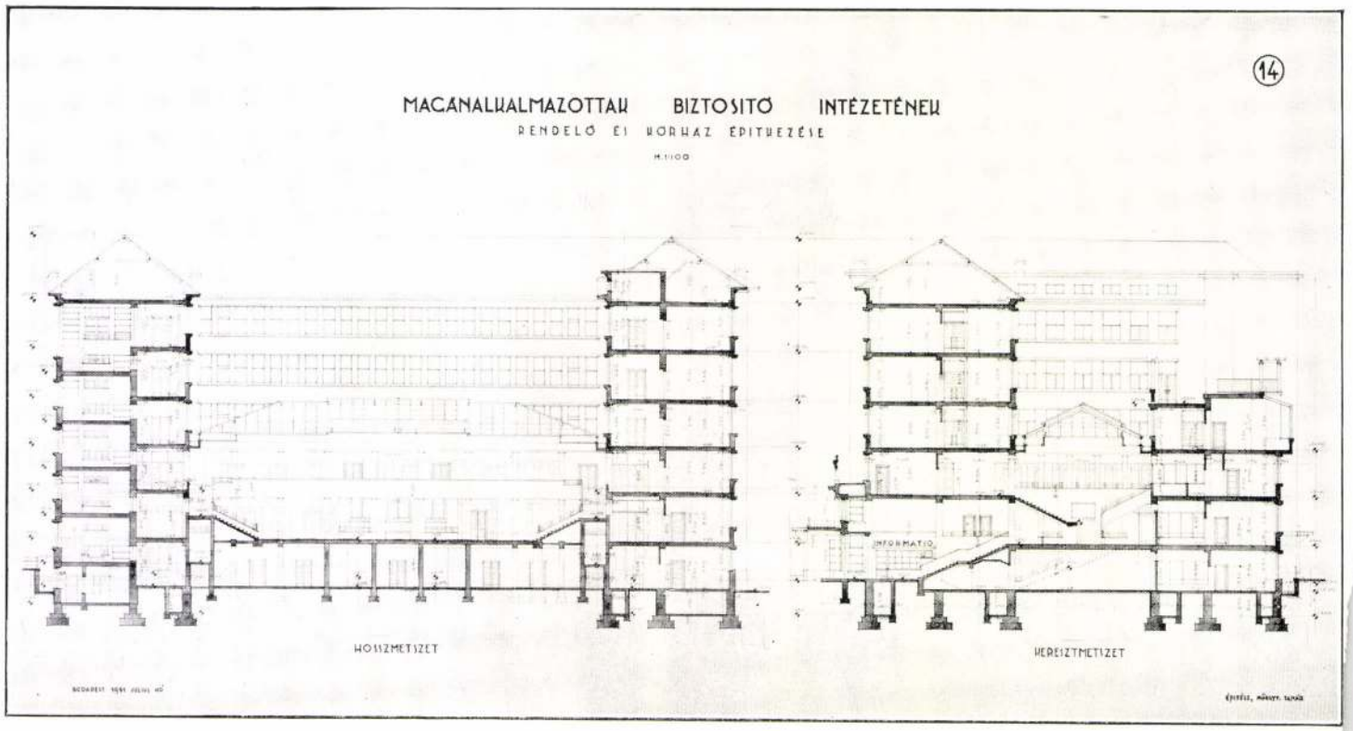

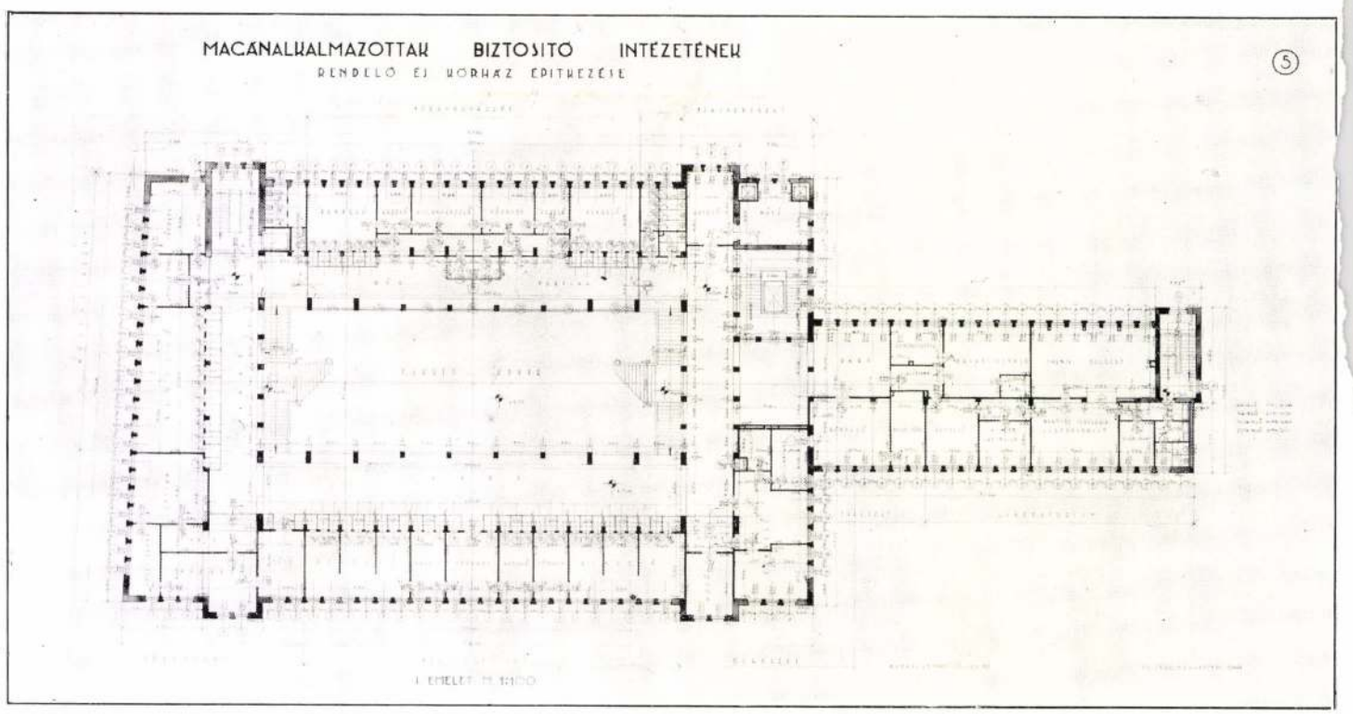

A MABI rendelő- és kórházépület metszete és I. emeleti alaprajza

dasági és üzemi épületcsoportért elismerő oklevelét adta ki. A szövetség a díjról kiadott jelentésében különösen kiemelte, hogy ez az alkotás nemcsak méretével és jelentőségével, hanem építőművészi kvalitásaival is kiemelkedik az utolsó évek épületei közül.

Naponta ezrekre menő beteglétszámot kezelő rendelőintézetet és nagy befogadóképességű kórházat egyesítő épület megoldása volt a feladat. A két üzemet egymásra utaltságuk miatt egymással összefüggésben, de a felügyelet és higienia érdekében mégis egymástól a legszigorúbban elkülöníthetően kellett megtervezni. A már elkészült épület a tervbe vett egész telepnek csak egyik

Az előcsarnok feljárata a rendelőkhöz

Az I. emeleti várakozók

Foto: Seidner

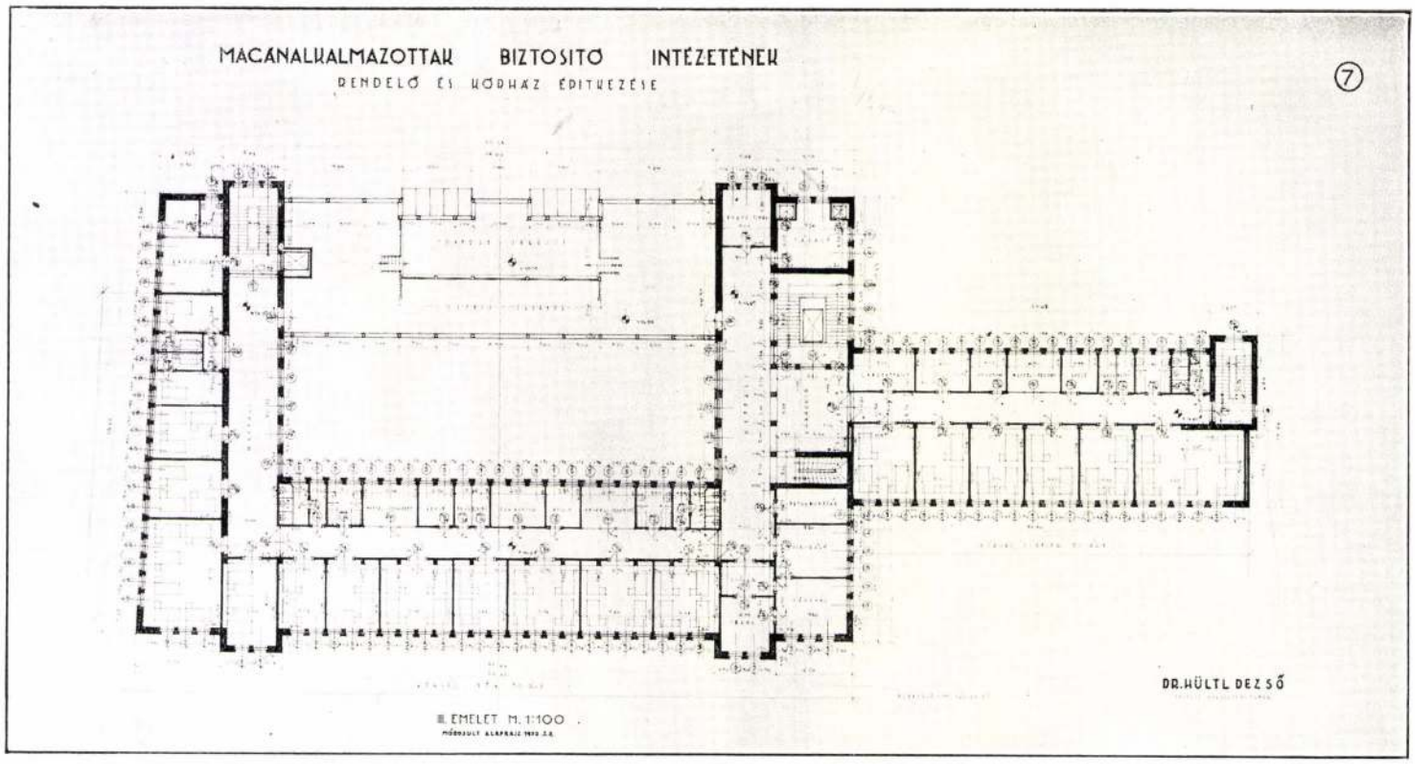

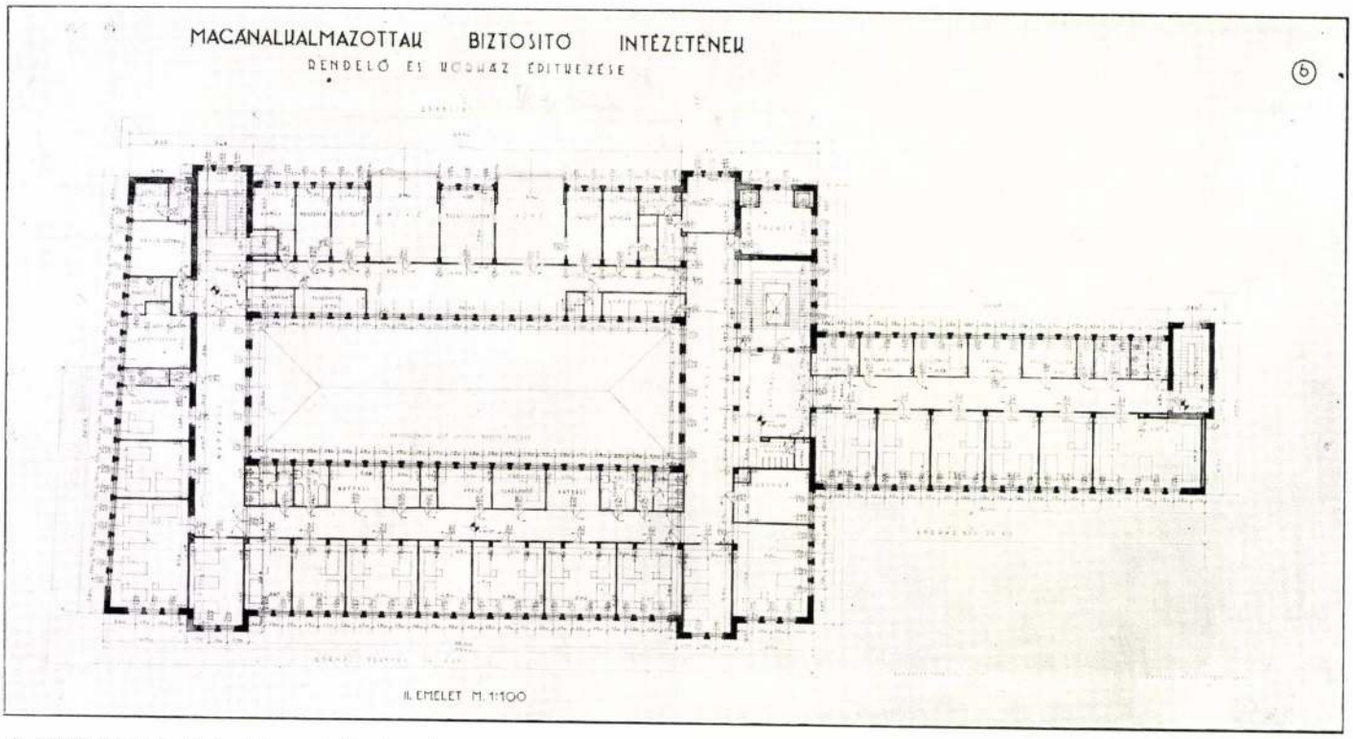

A MABI kórház II. és III. emeleti alaprajza

fele. A jövő feladata lesz az egészet egységesen, az eredeti elgondolásnak megfelelően megépíteni. De az elkészült rész már önmagában is kifogástalanul üzemképes egészet alkot az alapvető principiumok következetes érvényesítésével.

A rendelőintézet az alacsony földszintet, magas földszintet és emeletet s az e fölötti három emeletsort külön főbejárattal és lépcsőházakkal a kórház foglalja el. A rendelőintézet centrális nagycsarnoka nagyvonalú művészi alkotás, amely a nemes anyagok és a puritán formaadás egyesítésével, a lépcsők architektónikus elrendezésével bő világosságot árasztó, szétnyitható üveg-

Röntgenvizsgálati terem „Emergé" gumipadlóval
Foto: Seidner

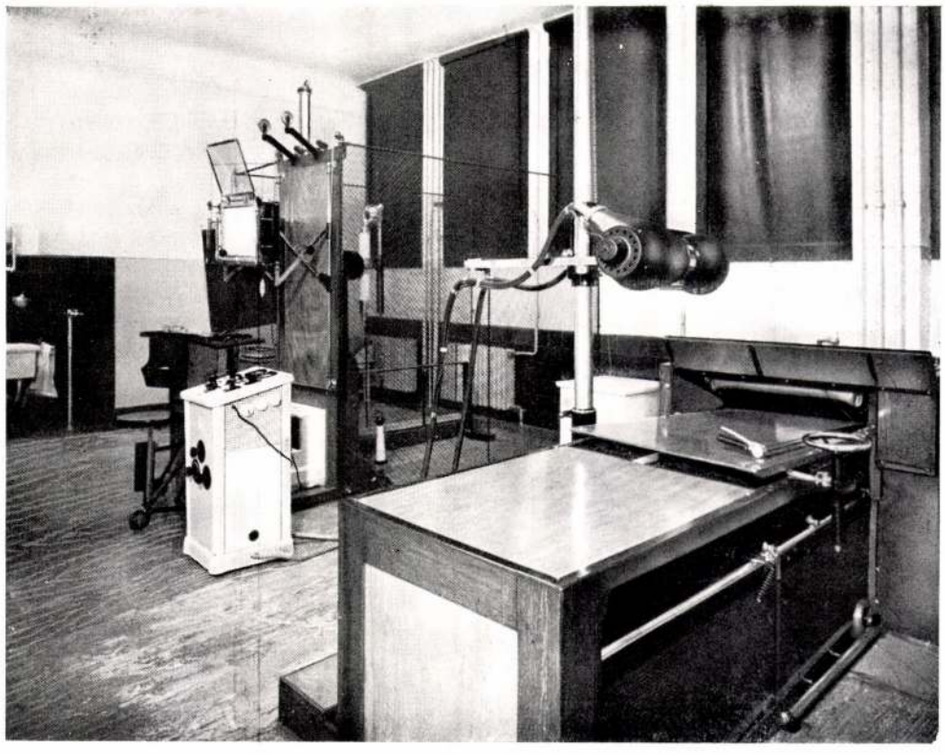

tetőzetével a modern téralkotás mintaszerű teljesítményének tekinthető. E nagycsarnok körül csoportosított rendelők, vizsgálók, laboratóriumok áttekinthető elrendezése és technikai berendezésük tökélye, a kórház betegszobáinak a sivár megszokottól eltérő ízléses és barátságos hatása, műtőinek impozáns kialakítása és a felszerelés mintaszerűsége nagy tudás, tapasztalat és elmélyedés eredményei.

Külön kiemelendő az összekötő- és mellékhelyiségek, folyosók, várók világos, logikus rendszere, természetes világítása és szellőzöttsége. A részleteknek ezt a minden követelményt kielégítő megoldását csak az egész diszpozició művészi biztonsággal megragadott és következetes átgondoltsággal kifejlesztett alapgondolata teszi lehetővé, amit minden építőművészeti alkotás lényegének és kritériumának kell tartanunk. Az épület külső és belső megjelenésében mesterkéletlenül és őszintén korszerű, modernsége nem üres formalizmus, hanem magából a feladatból következik. A szerkezet rideg adottságait azonban mindenütt a művész ízlése, szín és arány érzéke élettel és melegséggel teliti. Az alkotás művészi és technikai kiválóságáért érdemelte meg a Magyar Építőművészek Szövetkezetének Mesterdíj-át.

De elismerésével tüntette ki a Magyar Építőművészek Szövetsége Hegedűs Ármin építőművészt is. Hegedűs Ármin építőművész feladata volt ugyanis a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetének rendelőintézetét és kórházát kiszolgáló üzemi épületeket megalkotni. A már meglévő és a jövő-

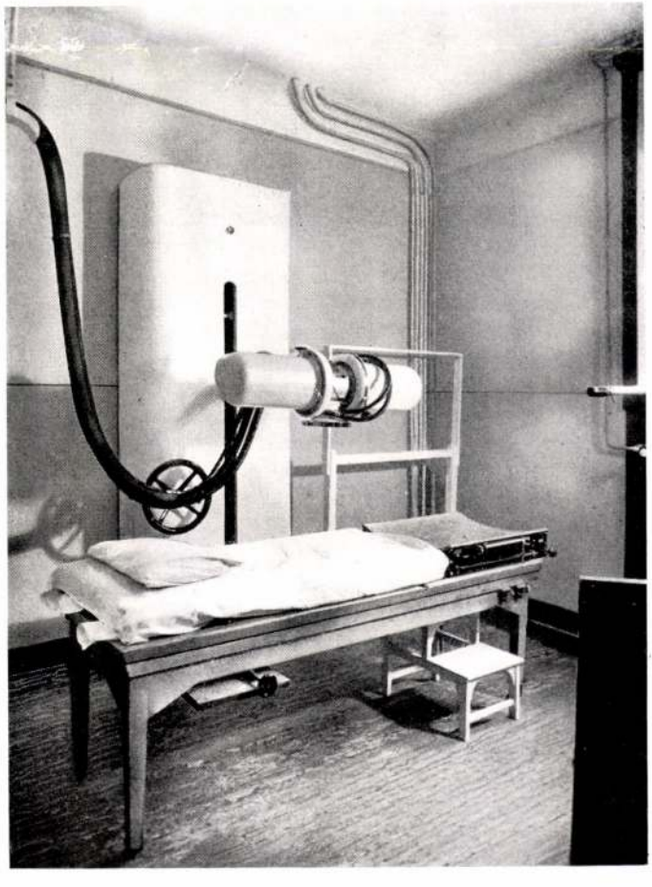

Röntgenbesugárzó berendezés „Emergé" gumipadlóval

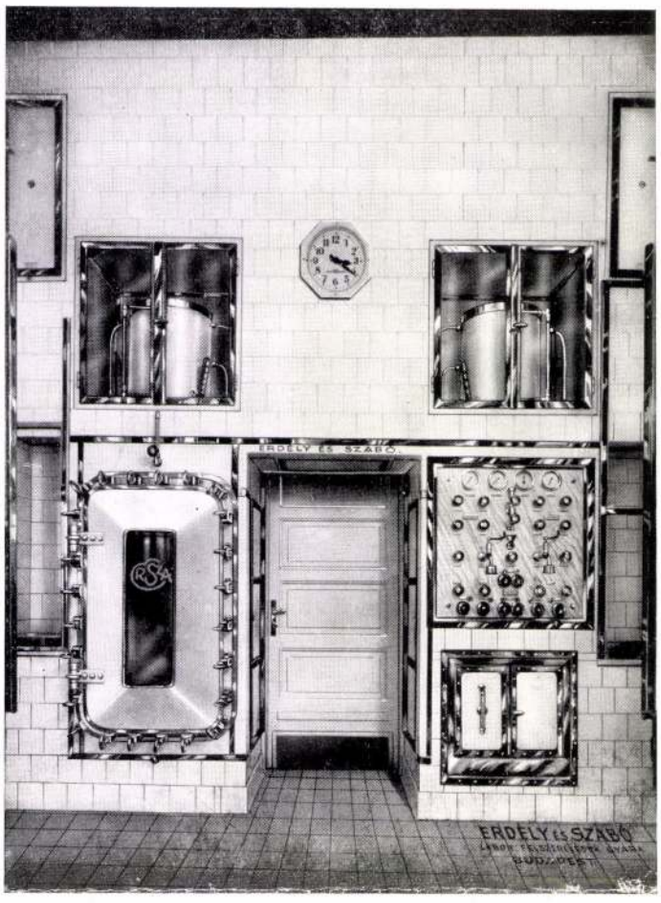

Az aseptikus műtősterilizátor, benne a nagy sterilizálóval

ben kiépítendő egész telep központi fűtését, melegvízszolgáltatását, főzőkonyháját, mosodáját és fertőtlenítő helyiségeit magába foglaló épületcsoport megtervezése, mint a Szövetség jelentése kiemeli, bonyolult és felelősségteljes probléma.
Ily nagy intézménynél az egyes gazdasági ágazatok mindegyike külön jelentős és fontos üzemmé növekszik, amelynek zavartalan funkcióia számtalan elrendezési, technikai és berendezési részletkérdés elé állítja a tervezőt. Itt az építészeti tervezés az üzemmenet oly precíz ismeretét és figyelembevételét igényli, mint maguknak a gépeknek a megkonstruálása. Éppen ezért lehetett vonzó és érdekes a feladat modernül gondolkozó építész számára.
Hegedűs Ármin építőművész nagy szakértelemmel, aprólékos gonddal felelt meg feladatának és alig képzelhető el a jövőben hasonló rendeltetésű létesítmény, a nélkül, hogy az ő művének eredményeit és tanulságait ne értékesítené. Azonban nem csak üzemtechnikai szempontból alkotott elismerésre méltó művet, hanem a különböző rendeltetésű épületeket biztos formáló érzékkel sikerült művészi hatású csoporttá egyesítenie, azokat úgy összekötni és megjelenésüket józan, de artisztikus eszközökkel oly tetszetőssé tenni, hogy az építőművészeti szempontból is figyelmet érdemel.
Igy tehát egy mintaszerű és európai viszonylatban is kiváló kórházhoz és rendelőintézethez jutott a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete, amely az 1927. XXI. tc. és az 1928. XI. tc. alapján működő társadalombiztosító intézmény. Külön fejezetet érdemel a MABI története, amelynek elődje a törvénycikk életbelépte előtt tudvalevőleg a „Ferenc József Kereskedelmi Kórház" magánegyesületi betegsegélyző pénztár volt. Az intézmény hisztórikuma mutatja azt a nagyszerű fejlődést, amelyet ennek az új kórháznak és rendelőintézetnek elkészültéig futott be.
Az Intézet tulajdonképpen 1846. évben alakult, amikor pesti kereskedők emberszeretetből fakadt érzéstől vezéreltetve megalakították a „Budapesti kereskedelmi nyugdíj és betegápoló egyesület"-et. Ez az annak idején teljesen magánjellegű intézmény szerény keretből kiindulva fokozatosan jutott el a mai nagy terjedelméhez. Az Intézet ezidőszerint teljesen a törvényileg szabályozott társadalombiztosítás szolgálatában áll. Így az Intézet a fent hivatkozott törvénycikk alapján gondoskodik a főváros területén és környékbeli helységekben (Ujpest, Rákospalota, Pestújhely, Rákosszentmihály, Sashalom, Mátyásföld, Cinkota, Árpádtelep, Kispest, Szentlőrinc, Wekerle-telep, stb. működő vállalatokban, üzemekben és hivatalokban és magánfoglalkozásokban alkalmazott biztosításra kötelezett magánalkalmazottaknak (idetartoznak a kereskedelmi tisztviselők, könyv-

Sterilizáló berendezés digestoriummal a műtő felé
Foto: Seidner

vezetők, levelezők, pénztárosok, kereskedősegédek, raktársok, ügynökök, utazók, gyakornokok és tanoncok, továbbá műszaki tisztviselők és művezetők, valamint más a népjóléti kormányzat által megállapított kategóriájú magánalkalmazottak) a betegség esetére, valamint öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére szóló kötelező biztosításáról. Ezenfelül az Intézet gondoskodik a főváros és környékének területén kívül az ország egész területén biztosításra kötelezett, foglalkozásban álló összes magánalkalmazottaknak öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére szóló kötelező biztosításáról is. Utóbbi magánalkalmazottaknak betegség esetére szóló biztosítását az Országos Társadalombiztosító Intézet eszközli. A baleseti biztosítás végrehajtásáról kizárólag az OTI gondoskodik.

Biztosításra kötelezett betegség esetére szóló biztosítás szempontjából az a munkavállaló, akinek havi összjövedelme a 300 P-t, öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére szóló biztosítás szempontjából pedig az a munkavállaló, akinek havi összjövedelme az 500 P-t nem haladja meg. A betegség esetén nyujtandó segélyek mineműségét és terjedelmét, úgyszintén az öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére szóló biztosításból folyólag járó szolgáltatások (járadékok) mérvét a hivatkozott törvénycikkek részletesen felsorolják.

Az intézet elnöke: dr. Zsembery István ny. főispán. Alelnöke: id. Kállay Ubul ny. főispán. Igazgatója: dr. Zalán István miniszteri tanácsos. Igazgtóhelyettese: Barcza Artúr igazgató.

Az Intézet önkormányzattal bír. Az önkormányzat szervei: a 120 tagból álló közgyűlés, a 28 tagból álló igazgatóság és a 8 tagból álló elnökség. Van ezenkívül az Intézetnek járadékmegállapító, biztosítási alapokat ellenőrző és az OTI közgyülésbe kiküldött bizottsága is. A Budapesti Kereskedelmi Testület az Intézet igazgatóságába és egyben közgyülésébe törvényes alapon 2 tagot küld ki. Az önkormányzat összes többi tagjai választás útján nyerik megbizatásukat, mégpedig a munkaadók és munkavállalók részéről paritásos alapon. Az önkormányzat működési körét a törvény és az alapszabály állapitja meg. Az Intézet felett a legfelsőbb felügyeletet a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter gyakorolja. Az Intézet élén a kormányzó által kinevezett elnök áll, kit tisztében és akadályoztatás esetén az ugyancsak kormányzó által kinevezett alelnök helyettesit. Az ügyvezetés feje az igazgató, aki az Intézetnek első tisztviselője. Az intézeti tisztviselőket a magasabb rangosztályokban a népjóléti miniszter előterjesztésére a kormányzó, az alacsonyabb állásokban a népjóléti miniszter nevezi ki. Az ügyviteli költség fedezéséhez az állam megfelelő összeggel járul hozzá.

Az Intézet kebelében 9 kórházi, 4 szanatoriumi, 110 rendelőintézeti és 75 körzeti kezelőorvos gondoskodik a gyógyító munka elvégzéséről.

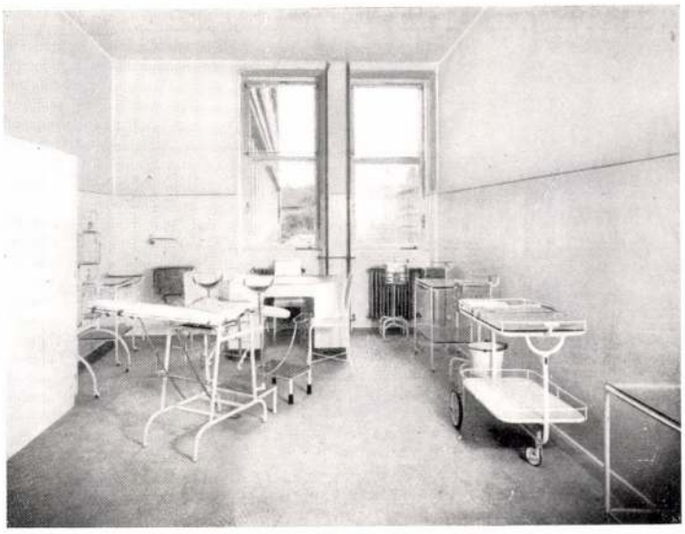

Kötözőterem — Acélablakok: Haas és Somogyi

Orvosi mosdó
Központi fűtés és vízvezeték: Kovács A. Ödön

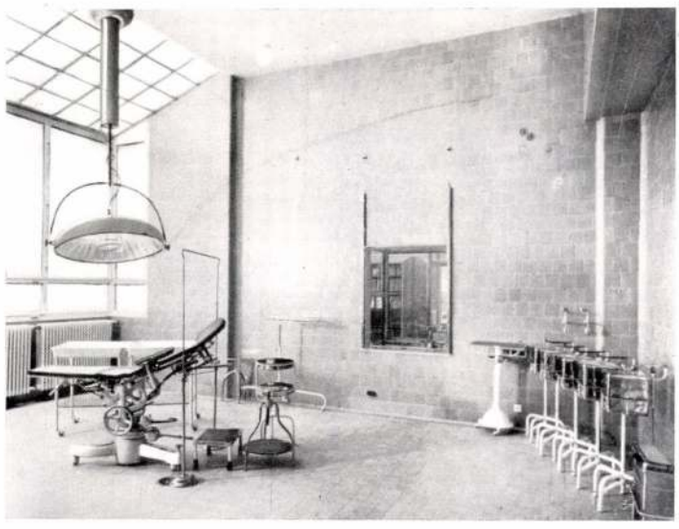

Aseptikus műtőterem — Foto: Seidner

Egy emeleti előtér a kórházban

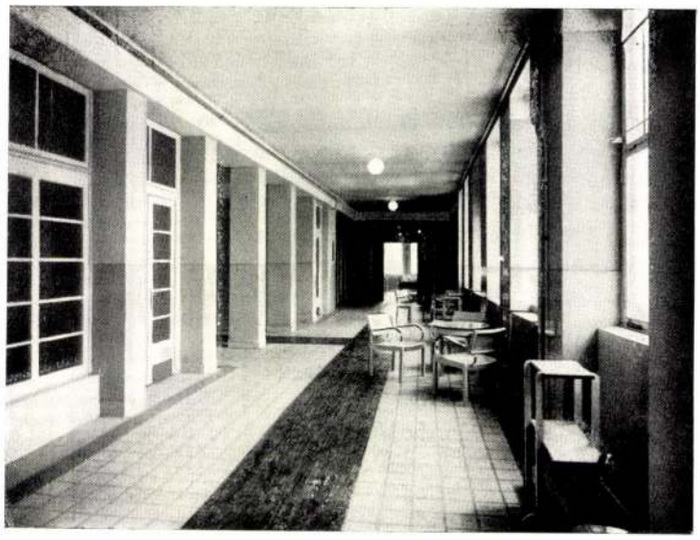

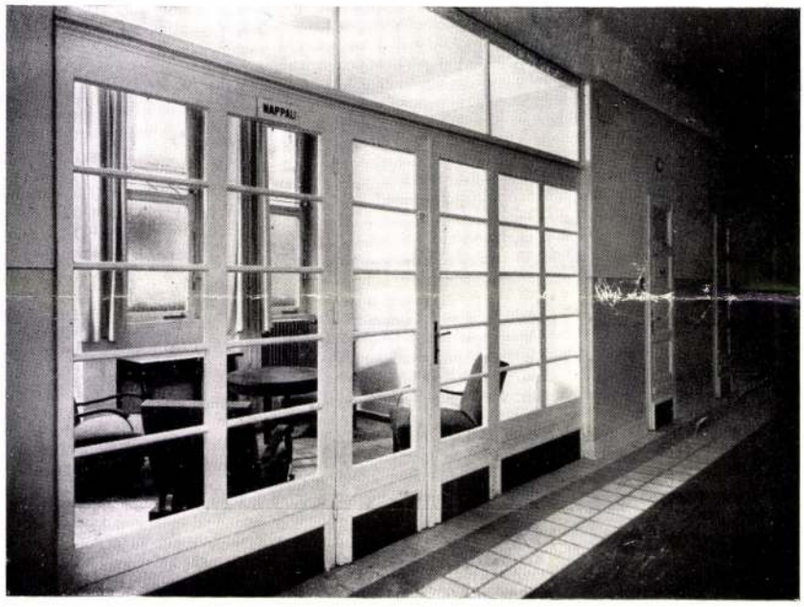

Fenn: betegtársalgó, alul: orvosi szoba
Foto: Seidner

Ötágyas betegszoba
„Emergé" gumipadlóval
Acélablakok: Haas és Somogyi

Ágyak, éjjeliszekrények
Hutter és Schrantz R. T.

Háromágyas betegszoba, balra betegszobák folyosója

Pillantás az acélvázas tetőzetbe
Foto: Seidner

A betegség esetére biztosított munkavállalók száma körülbelül 53.000, az öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére biztosított munkavállalók pedig a főváros és környékén 52.000, az ország egyéb területein 30.000, tehát összesen 82.000.

Az Intézetnek van saját 176 betegágyra berendezett kórháza, sebészeti, belgyógyászati és nőgyógyászati osztállyal, van továbbá 145 ágyas tüdőbeteg szanatóriuma.

*

Az építkezés ellenőrzését Fidy Béla min. osztálytanácsos és Kulcsár Győző min. osztálytanácsos végezték, Paduch Béla, a MABI számtanácsosának közreműködésével.

Hatalmas és műszakilag is elismerést érdemlő teljesítményt végzett Koch Károly építőmester, az épületek kivitelezője, aki multjához méltóan a leggondosabban és a tervezők intenciónak mindenben megfelelően kivitelezte ezt a nagyarányú építkezést. Darányi Ernő.

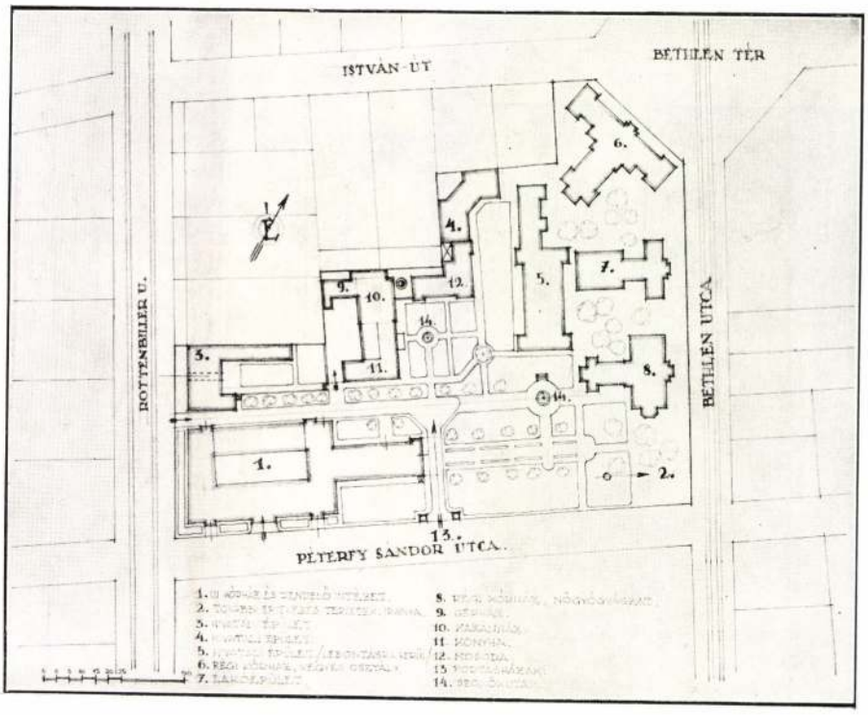

Helyszínrajz

Építénet - világi

Sporthár - Hültl Dezső

Tér és Forma, 1929

II. évf. 92-98.

Komor Marcell: Az építésztanárok hivatásáról.

Művészi díj: Sárosfürdő tervei
Hüttl Dezső

Művészet III. évf. 1905. 40 a l.

H ü l t l D e z s ő építész

A Munkácsy szobopályázat
birálóbizottságának tagja

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
125-126.
"Munkácsy szobra"

H ü l t l D e z s ő építész

A "Müvészet" szerkesztőbizottságának tagja/1914-15/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
88.
"A Müvészet szerkesztőbizottsága"

Hültl építész

Tér és Forma, 1930. III. évf.

55. - 75. l. Ipari építkerések.

Hültl

építén

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 207. o.
Revue Internationale d'Architecture. Bevezetésül a Tér és Forma első nemzetközi számához.

Hültl Dezső építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 92-98.

Komor Marcell: Az építésztanárok hivatásáról.

Hültl Rezső építész

Mabi, Bpest

Tér és Forma, 1934 VII. 187

Hültl Dezsö épitész.

Müvészet.1905.IV.414.l.

Müvészek, XX.sz.

H ü l t l D e z s o
építőmüvész
1870 -

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
231-232.
"A Társulat uj vezetősége"

Hültl Dezső épitén

Tér és Forma, 1931

III. évf. 8-10. o.

A budapesti autóbuszgarage.

Hültl Decső épitész

Tér és Forma 1940. 64.

Az Akadémia alapítványi bézká-

Epitéret, világi XX. n.
Szekely Nemzeti Múzeum Kós Károly és
Hültl Dezső tervei n. 1912.

Magyar Minerva V. 1912-13
534-36 l.

Hültl Dezső

Uj Magyarország Vasárnapja

1935 jul. 7.

Mussolini azat

Külföldi hirek

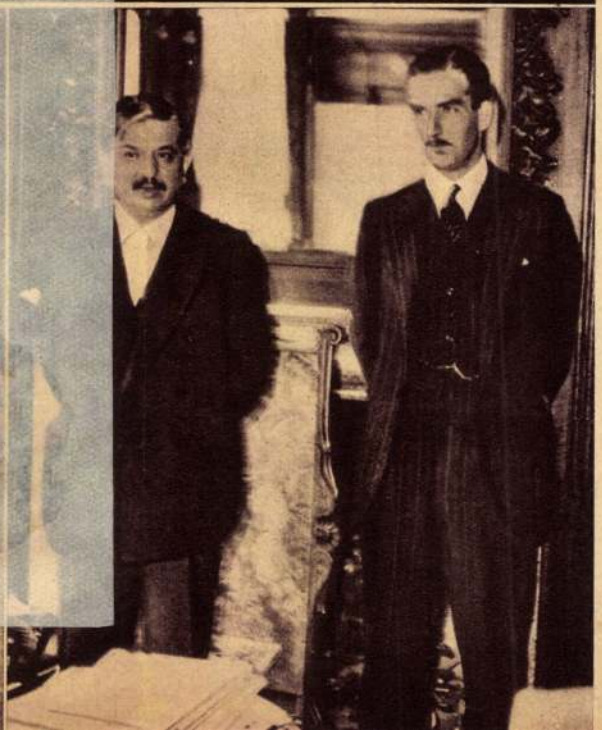

GESSÉGEK
ULA
KÖRUT 48.

VILÁGHÍRD

Edward király első kitüntetéseit azok a haditengerészek kapták, akik résztvettek György király temetésén

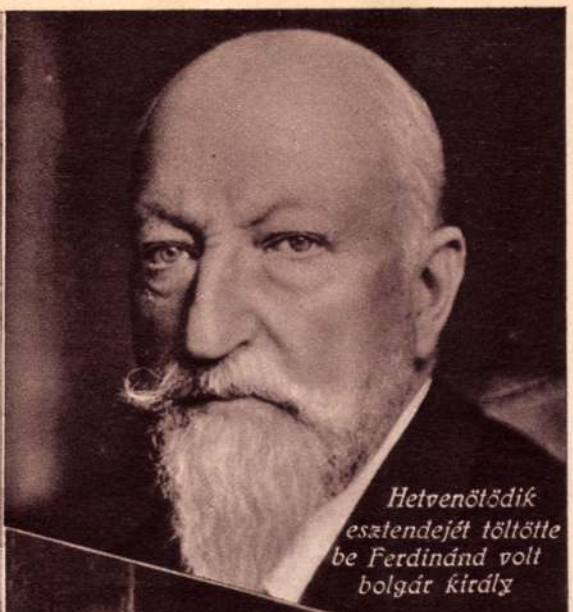

Hetvenötödik esztendejét töltötte be Ferdinánd volt bolgát király

Az uj spanyol kormányból: (fent balról jobbra) Azana miniszterelnök, Masquelet hadügyminiszter, (lent) Borcia külügy- és Salvador belügyminiszter

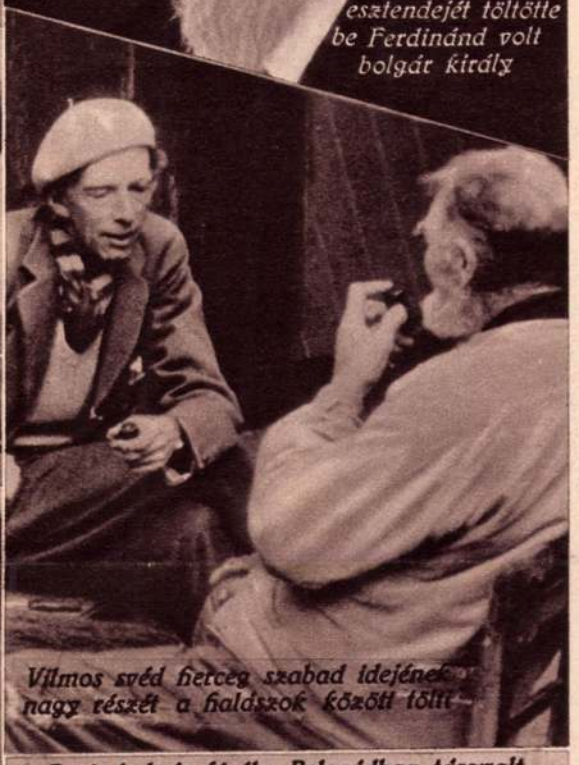

Vilmos svéd herceg szabad idejének nagy részét a halászok között tölti

Boris bolgár király Belgrádban tárgyalt Péter szerb régenssel

A bécsi házierzed tüzérségének kisebb ágyait autókerekekkel szerelték fel

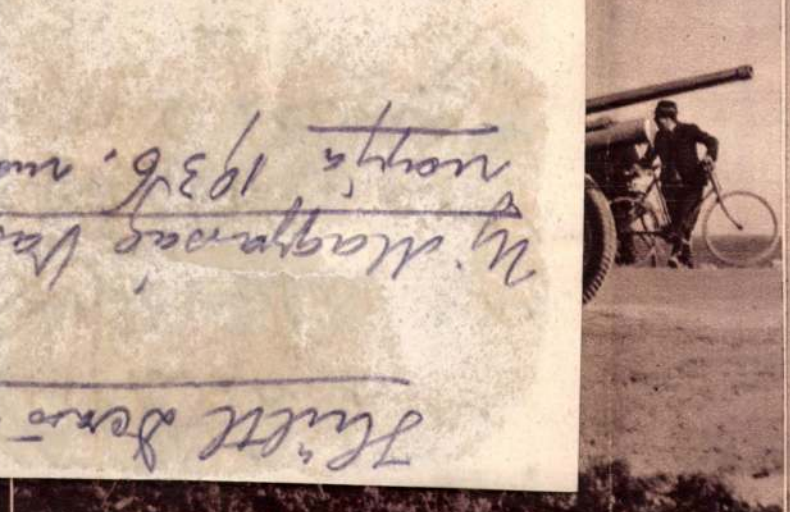

A fővárosból

Árvíz Budapesten

Víz alatt áll a lágymányosi Bibic-telep

Kós Károly leánya, Dodó, az egyik főszereplő

Kalotaszeg a Városi Színházban

Simon András, Szallós István és Szabó Anna a lakodalmi asztalnál

Antal Kicsi János és a „görlök"

Megszépül a budai Dunapart

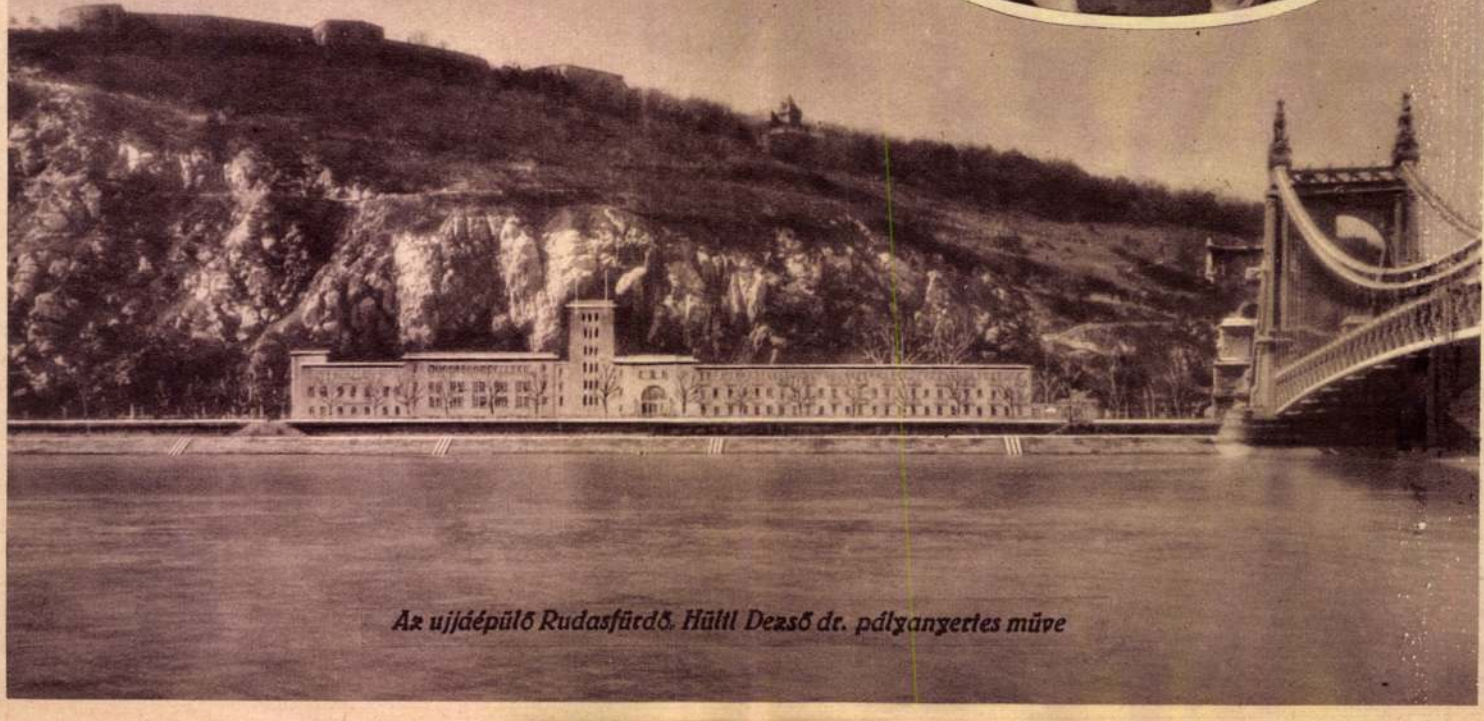

Az újjáépülő Rudasfürdő. Hültl Dezső dr. pályanyertes műve

Hültl Dezső
~~Aba Novák Vilmos~~

Új Magyarság
1939 febr. 19

— **Corvin-lánc és Corvin-koszorú adományozások.** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére Melich János dr. budapesti Pázmány Péter tudományegyetemi nyilvános rendes tanárnak a nyelvtudomány és Hültl Dezső dr. József nádor. műszaki és gazdaságtudományi egyetemi nyilvános rendes tanárnak a műépítészet terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar Corvin-láncot, továbbá vitéz Aba-Novák Vilmos festőművésznek a magyar művészet, Gulácsy Irén írónőnek és Mécs László premontrei kanonok, költőnek a magyar irodalom terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar Corvin-koszorút adományozta.

beli történetét, vagy, a mi ezzel egy jelentőségű a franczia szellemnek föltétlen győzelmét, fényes művészi dicsőségét páratlan hivatottsággal ecseteli. E kötet öt fejezete közül csupán az első fejezetben vet futó pillantást Spanyolországra, Portugálra, Olasz- és Németországra és a Németalföldre, hogy azután áttérjen a franczia ebenista művészetre, melytől többé meg nem válik. E kötetben szerző méltó emléket emel a francziák azon művészi iparának, mely első sorban vívta ki és biztosítja immár a harmadik százada a franczia ízlés uralmát. Európa népei ma nagy erőfeszítéssel küzdenek ezen uralom ellen, de hogy

Hüttl Dezső

Ujság. 1939 febr. 19.

136

KÜLÖ

— **A Corvin-rend uj koszorusai.** Hosszabb szünetelés után ujabb tagokkal egészült ki a Corvin-lánc és Corvin-koszoru viselőinek hiányos taglétszáma. A kormányzó szombaton két férfiut tüntetett ki a Corvin-lánccal. Az egyik *Melich* János dr., a Pázmány-egyetem nagytudományu nyelvésztanára, a másik *Hüttl* Dezső, az ismert nevü és sokat épitő épitész, a József nádor müegyetem tanára. Ugyanakkor a Corvin-koszorut a következők kapták meg: vitéz *Aba-Novák* Vilmos festőművész, az ujabb magyar festőművészet egyik legizmosabb tehetsége, *Gulácsy* Irén, a népszerü regényiró és *Mécs* László premontrei kanonok, a kiváló költő.

PÁL

Az Ő csász. és apost. kir. Felségének 18
val magyarországi ifjaknak a bécsi képzőm
alapított s három egymás után következő év
művészi ösztöndíj állomások közül, a folyó 1
s egy épitészeti ösztöndíj megüresedvén, azo

A pályázók, a vallás- és közokt. m. kir. m
lakásuk pontosan megjelölendő, f. évi nove

ovábbá pedig akadályozza a munkások nagyobb igénye, s az ebből származó nagy munkabér.

Befejezésül kellemetlen személyes ügygyel foglalkozott az ülés. Waldheim elnök fölemíté, hogy a nyáron megjelent, s állítólag miniszteri tisztviselő tollából származó röpirat, élesen megtámadja az osztrák muzeumot, az egyletet és az elnököt, a minek folytán állásáról leköszön. A gyűlés, miután elnök szándéka mellett megmaradt, bizottságot választott, mely ismét abban állapodott meg, hogy küldöttséget meneszt Rainer főherczeghez, az egylet védnökéhez és az oktatásügyi miniszterhez, ezen úton keres elégtételt a támadásért. A főherczeg a nála járt küldöttség előtt sajnálatát fejezte ki a történtek fölött és teljes elégtételt helyezett kilátásba.

Fényképek tárlata nyilt meg November hó 26-ikán Párisban, a Louvreban. E tárlat több termet tölt be, s magában foglalja a fényképeket, melyeket Braun fényképész a franczia kormány megbizásából a

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenkettedik évfolyam. | 18. szám. | Budapest, 1906. május 2-án.

Előfizetési felhivás

1906. évi május hó 1-től uj előfizetést nyitottunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése zavartalanul eszközölhető legyen.

A hétről

Az elmult hétnek kétségkivül legkimagaslóbb eseménye az első épitész-doktori szigorlat, melyet f. hó 28-án tett le kitünő sikerrel Hültl Dezső műépitész, a József műegyetem renaissance-épitési tanszékének jeles tehetségü adjunktusa.

A műszaki doktoratus megalkotása óta 3 esztendő telt el. Mindjárt az első esztendőben pályázott érte egy kiváló mérnökünk, kit azóta három kollegája is követett. Van már azóta a gépészi és műszaki vegyészi karnak is tudora. Csak az épitészek nem igyekeztek eddig e diszes — sőt kétségkivül legdiszesebb — cimet megszerezni. A dolog magyarázata azonban igen egyszerü. A mérnöki, gépészi és vegyészi szakon a doktori szigorlat tárgyai ugy csoportosithatók, hogy a cim elérésére pályázó vizsgálati tanulmányai azon keretben mozoghatnak, a melyben rendes — mondjuk — mindennapi teendőit is végzi, s nem kénytelen pusztán e cim elnyerése kedveért oly területeken végezni tudományos buvárlatokat, mely területek munkálkodási körén jóval kivül esnek, sőt talán munkálkodása végcéljára nézve csekély érdekkel birnak reá.

Az épitész-doktori szigorlat fő- és mellék-tárgyai azonban nem csoportosithatók másképpen, mint hogy a vizsgázni óhajtó kénytelen óriási apparatussal felölelni mindent, a miből valaha a műegyetemen tudományos oktatást nyert s igy kénytelen többféle irányban tanulmányokat végezni, a mit valamely specialis tudományág müvelésekor a komoly közérdeknek szentelt és a mindnyájunkra hasznos tudományos munkálkodásnak csak rovására lehet. A gyermekes vizsgára való memorizálás elaprózza a figyelmet, s a cim elnyeréséért buzgó ambiciót lelohasztja.

Ennek a helytelen, kiforratlan helyzetnek volt próbaköve ez az első doktori szigorlat, mely mai formájában inkább egy rendes épitészi szigorlatnak i d e a l i s képét nyujtotta.

Hültl doktori értekezését a mütörténelemből meritette, melyet a vizsgálat főtárgyául választott, s Berniniről a nagy barok épitőmüvészről irt dicsérendő kivitelü illusztrációkkal tarkitott ujnyi vaskos füzetet. Fejezeteiből egyetmást mai számunkban mutatunk be.

Mindnyájan örülünk, hogy e szép kitüntetés a fiatal épitészgárdának ily jeles tehetségü és szimpatikus tagját érte legelőször. Hültl tevékeny munkásságot fejt ki a gyakorlati épitőmüvészi téren is, s csak legutóbb nyerte el a királyi várépitkezésen végzett munkálataiért a Ferenc József rend lovagkeresztjét.

A hét folyamán rótták le a müszaki egyesületek az uj kormány előtt szokásos — ezuttal szokatlanul kedves — kötelességüket, testületileg tisztelegvén a reszortminiszterek előtt. A M. É. Sz. A p p o n y i Albert vallás és közoktatásügyi minisztert kereste fel hódolatával, a M. M. É. E. pedig K o s s u t h Ferenc kereskedelmi minister üdvözölte, kérvén ezuttal tőle a müszaki bajok orvoslását, főleg a cimkérdés rendezését és a kamara ügyének pártoló felkarolását. Kár, hogy az egyesület nem kereste fel testületileg a kultusz és földmivelésügyi ministereket is, mint olyanokat, kiknek tárcája keretében műszaki osztályok vannak.

A M. M. É. Egylet hétfői épitész szakosztályi ülésén igen laza érdeklődés mellett, sajnos kevés számu, de buzgón működő tagok jelenlétében tárgyalták tovább a mindnyájunk által mindenkor sürgetett és oly fontosnak minősitett tervpályázati szabályzatot. Végleges megállapodásra még nem jutottak, de igen helyesen oda irányul látszólag a főtörekvésük, hogy a szabályzat lehető rövid legyen, kevés szóval, de határozott formában adjon utmutatást a tervpályázatot kiiróknak. Ha a szabályzat rövidesen elkészül, oda kell törekedni, hogy annak érvény is szereztessék, főleg peres hatóságok, mint egyedül kompetenset acceptálják a gyakorlatban.

Ülés végén N a g y Virgil, mint a magyar paraszthazak ügyével foglalkozó bizottság elnöke felhivta a tagok figyelmét a sajtó alatt levő Magyar Paraszthaz cimü munka pártolására.

Nagy áldozatok árán, szükes viszonyaink között nehéz munka révén jut e felette érdekes, tanulságos mű a megvalósulás örvendetes stádiumába, a müvészi vállalkozás pártolása magyar müvészembernek valóban hazafias kötelessége.

E mű tartalmazni fogja a Magyarország területén előforduló összes paraszthaz-typusokat müszaki felvételekben, rajzban, fényképekben kiegészitve a szükséges szöveggel. Különös gond fordittatik a népies ornamentikai elemekre és diszitő motivumokra, olykép, hogy e tekintetben is forrásmunkát nyujt. Szolgálatot tesznek szerzők a nemzeti kultura ügyének, hogy legalább rajzban és felvételekben megmentik e veszendő, pusztuló emlékeket, melyek száma sajnos, napról-napra fogy. Az első (kettős) füzet már május havában megjelenik és a székelység épitkezési modorát fogja tartalmazni.

A mű részletes ismertetése különben lapunkban is megjelent.

Bernini épitőmüvészete és iskolája.

(Fejezetek H ü l t l Dezső épitész, müszaki doktori értekezéséből.)

Manap, midőn minden müvészeti irány, minden stylus követőkre talál, a mikor korunkban minden müvészeti ág forrong és a müvész saját egyéni tudását, eszmegazdagságát és izlését akarja müveiben kifejezésre juttatni, tekintet nélkül a stylus szigoru korlátaira el sem is képzelhetjük azt az egyhangu lelkesedést, melylyel a régi kiváló mesterek müveit koruk fogadta, de ugyancsak ez a szabály alól való felszabadulás adja meg azt az előitélet néiküli független nézőpontot, a melyről elmult évszázadok alkotásait tekintve, azokat pártatlanul megitélni, érdemükhöz mérten méltatni tudjuk, habár különböző korokban keletkeztek és a legkülönbözőbb irányokhoz tartozzanak is.

Bernini, a kitől még csak néhány év előtt a pálmát megtagadtak, kinek neve közmondássá vált, mint a legnagyobb izléstelenség kifejezője ma már egészen más világitásban áll szemeink előtt.

Egyéniségének ragyogó varázsa, tehetségének, munkaképességének óriási volta, elismerésben, fényben, dicsőségben eltöltött hosszu életének változatos története és az a gancs, lenézés, melylyel más izlésü korok működését illették, a műtörténelem egyik legérdekesebb alakjává teszik.

Müveivel megszerezte neve halhatatlanságát, két évszázaddal holta után teszi le a műtörténelem annak hervadhatatlan koszoruját.

*

A XVII. század elején nagy átalakuláson ment át a római egyház.

Az ellenreformatio, a melyet a Jézus-rendi atyák oly lelkesedéssel vezettek, célt ért, a protestantizmus terjedésében meg volt gátolva, ismét teljes fényben ragyogott Szent-Péter utódának hármas koronája, viselője pedig tekintélyben megnövekedve ismét első világhatalommá lett.

A pápai hatalom ujabb és ujabb óriás müvekkel juttatta kifejezésre az idők eme változását és vele versenyre kelt a jezsuiták rendje, mely hóditásait a teljes krisztusi engedelmesség mellett nem kis mértékben a tudományok és müvészetek müvelésének köszönhette.

A római müvészet ujra gazdag másodvirágzásnak indult és ha Rómának nem is volt nagy szülöttje a müvészetek terén, az örök város mégis magához vonzotta a geniust, mert az csak itt találhatta meg az igazán nagy, magasztos müködési teret.

A müvészek legjava, egész nép tódult Rómába. Mint a hogyan a vér az ereken át a szivbe, ugy nyomul a muvészet Olaszország minden részéből az örök városba, hogy ott meggyüljön, földagadjon és átcsorduljon. (Venturi.)

Rövid idővel a 30 éves háboru előtt jöttek külföldi és idegen mesterek ide. Rubens és Van Dyck, Jean de Boulogne (Giovanni da Bologna) és Francois Duquesnoy (Fiamingo), előbbiek a festészetben, utóbbiak a szobrászatban voltak a vezetők közt, Poussin és Claude Lorrain a tájképfestést vitték nagy tökélyre. Domenichino, a Caracci bolognai mesterek legkiválóbb naturalista tanitványa és Guido Reni a nagy idealista dolgoztak egy időben és vették át Rafael örökét. Guercino és Caravaggio képviselik a szinezés hatalmát.

A nagy müvészek korszaka látszik ujra életre kelni, mely Rómát akkor is a müvészetek középpontjává tette.

Homlokzatvakolati kőport, Quarzhomokot durva és finomszemcséjüt a legtisztább minőségben szállit:

KÁLDOR BENŐ bányatulajdonos Sóskut, Fehér megye.

SZAB. PARAFAKŐ
SZIGETELŐ ANYAG.
SHEDTETŐK,
FACEMENTTETŐK, MANSARDTETŐK.
HIDEG és VÉKONY FALAK BURKOLÁSA.
KÖNNYŰ HANGFOGÓ VÁLASZFALAK,
HÜTŐK, JÉGVERMEK, SÖRRAKTÁRAK,
BORPINCÉK SZIGETELÉSE.
PADLÓ SZIGETELÉS NEDVESSÉG ELLEN.
GŐZ, MELEG, HIDEG VIZVEZETÉKEK és KÉSZÜLÉKEK SZIGETELÉSE.
TULHEVITETT VEZETÉKEK SZIGETELÉSE SZAB.
„THERMALIT“ ANYAGGAL.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKÖGYÁR
RÉSZVENYTÁRSASÁG
ENGELŐTT
Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: VIII., József-körut 2.
TELEFON: 60—33.
GYÁR: KŐBÁNYA.

MŰSZAKI IRODA:
GABOS OSZKÁR építész
VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 3.
TELEFON 89—65.
HÜTŐ BERENDEZÉSEK,
FÖLDFELETTI
JÉGVERMEK, HŰTŐK, BORPINCÉK
HANG és HŐSZIGETELŐ PARAFAKŐ SZERKEZETEK,
VAS- és FAVÁZAS PARAFAKŐ RENDSZERÜ ÉPITKEZÉSEK,
TRANSPORTÁBILIS ÉPÜLETEK TERVEZÉSE

Természetes, hogy az épitőművészetre sem maradt ez a nagy haladás nyom nélkül. Megint felbukkannak azok az óriási szellemek, a kik a művészet minden ágát egyforma virtuózitással kezelik.

A művészek tekintélye nőttön nő. Az épitészek legjobbjai lovagi cimet kapnak és a társadalmi életben nagy szerepet visznek.

A kor komoly, szertartásos beszédmódja, a szellemes mondások utan való törekedés a társalgásban, a szingazdag ruházat, mindez oly keretét alkot, melyet nem szabad a szem elől felejteni, midőn e kort vizsgáljuk, midőn műveit szemléljük, vagy művészeinek egyéniségét ismertetjük.

Csak ebben a nagyszerü környezetben lehet a barok mestereket valóságos világitásukban megitélni.

A kor annyira rányomta bélyegét az egész életre, hogy a művészt belőle kiszakitva, egyáltalában érthetetlen, talán nevetséges alakká törpülne, művei pedig üres pathosnak, csak az okvetlenül föltünni vágyásnak szüleményei gyanánt jelennének meg.

Hozzászoktunk Berninit a classicisták kicsinylő és lenéző itéletével illetni és mégis azt hiszem, sokan vannak, ugy mint én, a kik az ő művészetében sokkal többet találnak, mintsem az itéletek után vá hattak volna, mihelyt művészetének lényegébe belehatoltak.

A külsőségek ugyan szobormüveinél, kivált a későbbieknél, nem kedvezők. A röpülő, lebegő ruházat, melynek ráncai, redői, mintha kanállal volnának mélyitve, a mindig tulzott, néha szertelen, rendesen pillanatnyi mozdulatok, a felületek fénye, tulságos elaprózása, mindez ellentétben áll azzal, a mire a classikus görög művészet tanit, de tagadhatatlanul alkalmas a festői hatás elérésére.

És Bernini ebben a festőiségben Correggiónak, a nagy parmai mesternek, halad nyomdokain annyira, hogy nem egy alakja, alakjának draperiája teljesen Correggio képe után van megmintázva.

Ha azonban valaki iparkodik müveinek belső szellemét, lényegét megismerni, szem előtt hagyva azt a formát, melyet reájuk koruk izlése hagyott és a mely azokat a kortársak előtt oly nagy becsűekké tette, az meg fogja érteni Bernini dicsőségét, meg fogja találni a nagy gondolatot, az egész felfogás nagyszerüségét, azt a merész virtuózitást, mely különlegességük dacára megvan bennök.

Ezt a különös életteljességet, ezt a nagyszerüséget leginkább mellszobraiban lehet csodálni. Scipione Borghese, Montoya biboros, Costanza Buonarelli, XIV. Lajos és a pápák mellszobrai minden korok legnagyobb és örökbecsü művei közt állanak első helyen.

Valóban a műtörténet igazságtalanul helyezte Berninit annyira Rubens mögé.

Mint épitészt művészetében méltatni könnyebb. Ezek a művei nem mutatják annyira korának befolyását, mint szobrai, ellenkezőleg ő nyomta rá éppen művei által korának épitészetére a jelleget.

Nagy alkotásai a geniális, körültekintő épitőművészt mutatják, a ki a renaissance és az antik formákat alaposan ismeri és nagy hatással alkalmazni tudja.

Persze szabadságokat is vesz magának, de ezek valóban csak a hatás fokozására alkalmasak és finom izlése megleli a formaképzésben azt a határt, mely a monumentális elérésére alkalmas és e mellett nem veszti el a komolyságát.

Mint Michelangelo, a legnagyobb szobrászépitész, ugy ő is széttöri azokat a békókat, melyeket az antik szabályok ráraktak volna, de a mint az az óriási művész az utiörök nehézségeivel küzdött, ugy Bernini működésében is felismerhetők a hatás kipróbálására alkotott kisérletek.

Michelangelo az épitész, mint a Szent Péter-templomnak, a gyönyörü kupolának megalkotója maradt meg a köztudatban és e mellett eltünik az a pár kevésbbé sikerült mű, mint pl. a Porta Pia, melynek nem egészen szerencsésnek mondható a megoldása.

Bernini neve mellé a kolonnádok megalkotójának emlékét kell csatolni. Olyan mű ez, mely páratlan az egész földön és méltó előtere Michelangelo kupolájának. Mily nagy igazságtalanság az ő művészetét apró és decorativ művei után megitélni, mily igazságtalanság őt annyira Michelangelo mögé helyezni.

*

Ha követjük Bernini életfolyását, látjuk mint fejlődik a pápák uralma alatt művészete, mint alkotja meg óriási számu műveit. De lássuk, mi tekintetben hozott ő az épitőművészetben ujitásokat és mily befolyással voltak azok a barok-stilus további elterjedésében.

Jellemző, hogy ez a nagy művész épp úgy mint Michelangelo, eredetileg a szobrászat terén kezdte meg pályafutását és bár korán, mégis csak később tért át az épitőművészetre. Innen magyarázható meg az a nagy plasztikai hatás, mely minden művében megnyilatkozik, de innen ered egyszersmind az a festői felfogás is, mely ezeket jellemzi.

Nem a Confessióról, mely utóvégre is csak decorativ alkotás — szabad a következtetéseket levonni.

Sajnos, Bernini oly óriási elfoglaltsága dacára sem jutott abba a helyzetbe, hogy nagyobb templomot épithetett volna. Templomai vagy a régieknek, meglevőknek és rendesen más stylusban épülteknek átalakitásából állottak, vagy pedig kisebbszerü alkotások, a melyek után nem lehetünk képesek kellőkép véleményt adni arról, vajjon milyen megoldást talált volna egy nagyobb templom önálló tervezetében.

Mert mint épitész inventiója egyenesen bámulatra méltó.

Működésének és későbbi fejlődésének megitélésére legérdekesebb egy kis munkája, melyre csak most térek ki, a Santa Anasthasia-templom a Palatinus hegy alján. Tulajdonképen ez is csak egy meglevő templom átalakitása, de felfogásában olyannyira magában álló Rómában, hogy belőle sok magyarázatot találunk Bernini terveire vonatkozólag, melyeket a Szent Péter-templom homlokzatának kiegészitésére készitett.

E templom képét Gio-Battista Falda rézmetszetéből ismerjük. Ebből láthatjuk, hogy a régi basilika főhajója elé, mintegy pylon, csupán diszes homlokzat van állitva, mint azt más római templomoknál, pl. a San Giovanni in Lateraronál vagy a San Gregorio Magnonál találhatjuk. Ez a homlokzat három részre oszlik. A középső rész a főhajónak felel meg, mely egyedül maradt meg a régi basilikából, ehhez kis beszökeléssel közvetitve távolabb csatlakozik a két torony. A középrész emeletes, fönt korinthusi, lenn dór pillérekkel, a sarkon egyszerüen, középen kettősen alkalmazva. Az egész középrészt oromzat zárja le. A két tornyon a földszinti pillérek ismét jelentkeznek, de ezek párkánya fölé sarokkonzolokkal támogatott attika van betolva, melyre a négyszögü kis felépitmény, a harangház, jött, egyszerü lisenákkal keretezve, köztük ivezetekkel átboltozva. A tornyokat kettős hajlásu süveg födi le.

Mig a toronyvégződések teljesen a pantheon kis tornyainak másolatát képezik, a homlokzat rhytmusa azonos a Szent Péterével, azzal a különbséggel, hogy a tornyok nincsenek a hajó homlokzatának magasságába állitva. Ugyanaz a megoldás ez, a melyet Francesco Rainaldi a toronypályázatnál bemutatott és a melyet Bernini mint a homlokzat hatásának javitására alkalmas eszmét szintén tervbe vett kolonnádjainak épitése előtt.

Emlékeztet a felső-olaszországi templomokra, és tényleg hasonlókat Rómában a felső-olaszországi művészek épitettek.

A hosszhajó elrendezése magával hozta a tornyok kivánságát és egészen természetesnek találta mindenki, hogy a Szent Péter-templom homlokzatára toronynak kell jönnie Maderna terve szerint. Csakhogy a pályázat még azt is bizonyitotta, hogy Maderna tornyait vagy tulságos magasaknak, vagy tulságos alacsonyaknak találták. Bernini toronyterve Madernáét magasságban is,

Kartellen kivüli parket
gyári raktár.
Politzer és Oklejszky
Budapest, II., Bethlen-utca 14. sz.
Elvállal mindennemü parket- és padozati munkákat.
Aszfalt-parket különlegesség. Telefon 61—62

ALAPITTATOTT 1868. **EGGENBERGER SZILVESZTER FIAI** TELEFON-SZ 57—38.

A KONTINENS LEGÖREGEBB SPECIALISTÁI, KŐMŰVESMESTEREK

BUDAPEST, VII. KER. GARAY-TÉR 8. SZ.

KITÜNTETVE: AZ 1896-IKI EZREDÉVES ORSZÁGOS KIÁLLITÁSON AZ ÁLLAMI ÉREMMEL.

Elvállalnak gyári kémény-épitéseket minden alakban, továbbá gőzkazán-befalazásokat és gépalapozásokat; ugyszintén gázgenerátorok, izzó-, olvasztó-, Martin- és Bessemer-kemencéket vas- és acélgyárak részére. **Készitenek** mindennemü gőzkazánnál használható és a legnagyobb szénmegtakaritást eredményező **saját találmányu szabadalmazott gőzkazánfütési szerkezetet**, körkemencéket, tégla- és mész-égetéshez, a legjobbnak tapasztalt szerkezet szerint legjutányosabban, jótállás mellett.

de megválasztott formájában is messze fölülmulja. Ugy a szép, könnyü, szellős felépités, mint a jól mérlegelt arányok, valamint a teljesen renaissance szellemben gondolt végződés le nagyobb elismerésre méltók.

És ha különleges alakjuk és nagy méretük következtében nem is találtak annyi utánzásra, mint a Sant Agnese tornyai, melyeket Bernini tanitványa, Francesco Baratta épitett fel, mégis befolyásukat gyakran megtalálhatjuk, például Schlüter tervei közt, melyeket a berlini Münzthurmhoz készitett és a melyek egynémelyike szinte másolata Bernini toronytervezetének.

Sőt még a centralis kupola sem tette a tornyokat fölöslegesekké, a mint ezt az Assunzione templom Aricciában, a S. M. di Montesanto és Miracoli templomok bizonyitják, a hol a tornyok a kupola mögött találnak elhelyezést.

A Sant' Agnese-templom, melynek épitése szintén erre az időre esik és Bernini kortársainak és tanitványainak műve adta meg azt a kifejlett formát, mely a barok centralis templomok alapelrendezésében épp oly gyakran ismétlődik, mint a hogy a kupola és hosszhajónak egyesitésére Vignola Gesuja adta meg a kánont.

Ebben az általános érzésben találjuk meg okát annak, hogy az akkori kor még a pantheont sem tudta tornyok nélkül megtürni, és hogy eme tornyokat akkor szükségképeni kiegészitéseül tekintették a homlokzatnak, látszik abból, hogy a vidéken, még Felső-Olaszországban is, a pantheon alapeszméje után épült templomok a tornyokat is hüségesen utánozzák, igy a Villa Giacomelli temploma Maserben, Velence közelében. Sőt ilynemü példa hazánkban is van (Szatmár.)

Önállóan készitett kisebb templomainál szivesen indul ki ő is, mint a többi római épitész a pantheon mintájából, csakhogy mint a barokk mesterek egyáltalában, ő is inkább szereti az elliptikus formát alkalmazni, nem a kerek befejezettet, hanem a keletkezőt. Talán a perspectivikus hatás elérése is közbejátszott a barok művészeknél eme forma választásánál, mely tényleg igen alkalmas csalódásokat okozni és a helyiséget nagyobbnak tüntetni föl, mint a milyen valójában.

A köralak a baroknak tulságosan kész, befejezett, nyugodt, az ovalis ellenben minden irányban másnak hat. Ez jobban megfelel a barok stylus szellemének és alkalmazza is nem csak kupoláknál, hanem medaillonoknál, udvarok, lépcsőházak alaprajzainál is. Serlio könyvében találjuk meg először egy tervezetében, később Vignolánál és aztán rendkivül gyakran.

Bernini is előszeretettel alkalmazza, bár néha rendkivüli műszaki nehézségeket okozhatott ez a megválasztott alapforma. Erre példa a Barberini palota ovalis lépcsője, mely ma is bámulatba ejt rendkivül complicált kőmetszésével, a hol a dolog természetéből kifolyólag csupa torz felület képezi a kövek alakját.

Legszebb példája az elliptikus térnek a Kolonnádok tere. Mily nehézségekkel kellett itt megküzdeni. Már az alaprajz ferde metszéseit oly mesterileg megoldani, hogy ezek egész természeteseknek, derékszögüeknek tünjenek elő.

Ilyen a barok művész virtuozitása. Szinte szándékosan alkot olyat, a melyben az arány, a megoldás valami látszólagos leküzdhetetlen nehézséget okoz és feladatául tüzi ki ezt az ellentétet, művészileg feloldva azt a hatást kelteni, mintha önként kinálkozott volna a megoldás választott módja. Az ellentétek lassan elsimulnak és épp belőlük ered aztán a kész mű teljes harmoniája.

Ezt látszik Bernini keresni, midőn a kolonnádokat ellipsisben, a szélesség irányában helyezi el, ellentétet alkotva a templom hosszirányához, a mely ismét a centrális templom magassági főtengelyével áll szemben.

Sajátságos jellegzetesség, hogy e nagy mű egészében a renaissance művészet harom főkorszakának alapeszméjét egyesiti magában. A renaissanceot a magasság, a kupola, a korai barokkot a mélység, a hosszhajó, a későbbi barokk stylust a szélesség, a kolonnádok jellemzik.

Ily előudvarnak alakitása Bernini előtt teljesen ismeretlen volt és eme csodálatosan tökéletes megoldást uttörő eszmének lehet tekinteni a később keletkezett hasonló terekre nézve.

A kolosszális, mindent elnyomó arányok akkor a korszellemből eredtek. A templomokban a végtelent, az alig határoltat akarta a barokk kifejezésre juttatni azáltal, hogy a főhelyiséget a lehető legnagyobb méretre fokozta, annak oldalain pedig a kápolnákat lehetőleg sötéten hagyta ugy, hogy a tér elhatárolása alig látható. A magasságot vagy kupola, vagy a mi még jellemzőbb, mennyezeti festmény növelte, ugy hogy az egész épitmény sokkal magasabbnak lássék.

Már Correggio kezdte a templomokat és kupolákat ugy disziteni, hogy a mennyei seregek felhők közt mintegy a végtelen magasságot látszanak jelezni és hogy a hatás még jobban csalódásba ejtsen, már ő is átmetszette alakjaival az architektura keretét. Giulio Romano is készitett ilyen festett architekturát, melylyel a helyiséget magasbitotta, de legnagyobb tökélyre ezeket az architektonikus perspektivákat Pozzo vitte.

(Vége köv.)

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Szerződésszegésből eredő kártéritési igény csak t é n y l e g e s kár esetén érvényesithető, amiből következik, hogy a kárkövetelés nem bizonyitása maga után vonja az egész kártéritési kereset elutasitását.

(Budapesti kir. tábla 1905. október 27. I. G. 250 | 1905. sz. a.)

A budapesti kir. tábla: A felebbezési biróság itéletének megváltoztatásával a felperest keresetével teljesen elutasitja.

Indokok: Valamely szerződési viszonyban álló felek közt az egyik által a másik fél ellen a szerződés megszegése folytán inditott kártéritési perben a kártéritési igény alapjául szolgáló tényállás valamint a felszámitott kárkövetelés valódisága és mennyisége egymással való összefüggésükben ugyanabban a perben és rendszerint ugyanegy itélettel állapitandók meg és birálandók el; amiből következik, hogy valamely bizonyitott szerződésszegés esetén is kártéritési igénynek csak akkor van helye, ha az egyik félnek a szerződés megszegése következtében tényleg kára merült fel s ennélfogva nem lehet kártéritési igényről szó az esetben, ha nyilvánvaló, hogy az egyik szerződő félnek a szerződésszegés folytán kár nem okoztatott, vagy ha a szerződést szegő fél a szerződési kötelezettségének még oly időben tesz eleget, hogy a másik félnek kára a jövőre nézve sem származhatik.

Habár tehat ebben a perben a felebbezési biróság az elsőbirósággal egyezően meg is állapitotta, hogy az alperes a felperes lakásában ennek beleegyezése nélkül a villanyáram vezetéket 1904. évi szeptember hó 17-én megszakitván, ezzel szerződési kötelezettségét megszegte, ennek dacara sem lehet a felperes kárkövetelési jogát az alperessel szemben megállapitani, mert az elsőbiróságnak e részben jogerőre emelkedett itéletével megállapitatott, hogy felperesnek kára egyáltalán fel nem merült s ez okból a felperest kárkövetelésével jogerejüleg el is utasitotta; a kárkövetelés nem bizonyitása pedig okszerüleg maga után vonja az egész kártéritési kereset elutasitását.

Nedves falaknak szellőzéssel való gyökeres kiszáritása

és

famennyezetek tökéletes páramentesitése.

Az ujabban mind szélesebb körben a legkülönfélébb célokra igen jó eredménynyel használt „K o s m o s“ hornyolt asphalt lemezeknek gyakoribb alkalmazási módjait kivánjuk t. olvasóinkkal az alábbiakban megismertetni.

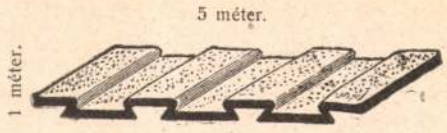

1. ábra. „Kosmos“ hornyolt asphalt lemez.

Ezen „Kosmos“ asphalt lemezek bennünket főleg a gyakorlati épitészet terén eszközölt eredményes alkalmazásai folytán érdekelnek.

Teljes eredménynyel használhatjuk fel azokat:

1. **Nedves falaknak szellőzéssel való gyökeres kiszáritására,** (lakó-, hivatali- s egyéb helyiségekben).

2. **Famennyezetek tökéletes páramentesitésére, hőszigetelővé és tűzbiztossá tételére,** (istálók, raktárak stb. fölött.)

Ezen második alkalmazási móddal jövő számunkban fogunk bővebben foglalkozni.)

Nedves falaknak szellőzéssel való gyökeres kiszáritása.

Általánosan tudott tény, hogy a falak nedvessége nyomában penészképződés, korhadás s a különösen veszedelmes házi gomba fejlődése jár; **nedves falú helyiség levegője állandóan romlott és egészségtelen, az ily helyiségekben való tartózkodás az emberi szervezetre,** — főleg a tüdőre — **kimondhatatlanul ártalmas,** amiért is különös gonddal kell a f a l a k g y ö k e r e s k i s z á r i t á s á r a törekednünk.

A nedves falaknak szárazzá tételét célzó e d d i g i e l j á r á s o k s z e r i n t a n e d v e s f a l f e l ü l e t e t valamely szigetelő réteggel egyszerüen e l f ö d t ü k, de sohasem állott módunkban

Telefon sz. 2900. **STROBENTZ és ORTH** Telefon sz. 2900.

Budapest, VII., Király-utca 43 | 45.

Vegyészeti festék-, termény-, máz, kence- és anyagáru-kereskedés. Különösen ajánlja cementfestékeit, Hydrochromin, hidegvizfestékeket, továbbá Carbolineum és I. rendü olajfestékeket, valamint nagy választékban ecsetáruit.

ELKAN ÉS BOSSÁNYI
BUDAPEST,
VI. kerület, SZIV-UTCA 61. szám.
TELEFON: 13—13. — Sürgönycim: ELBOSS—BPEST.
A GURAHONCI-CEMENTGYAR
vezérképviselete.

ÉPITÉSI-ANYAGOK
= Kéthelyi NÁDFONAT =
„EMŐDI"-féle szab. burkoló-lapok
helmbrechti cementfestéke
= Tüzálló-chamotte-áruk =
valamint eg b bányatermékek
Részletes „Utmutató [illegible]" szivesen szolgálunk.

gondoskodni arról, hogy az elfödött nedves falat száritsuk is, pedig ez már csak azért is nagyon fontos körülmény, mert a nedves fal egyuttal hideg is lévén, a vakolatot — még a szigetelő rétegen keresztül is — lehűti és ez okozza azt, hogy az eddig szokásos eljárások szerint szigetelt falak belső vakolatán télen — mikor a helyiséget fűtjük — páralecsapódásokat észlelhetünk, melyek sokszor csöppekké tömörülve a vakolaton végig folynak. De másrészt meg miután a fal nedvessége az ilyen szigetelés következtében, egyáltalában még csak nem is párologhat, a fal mindinkább nedvesebb lesz a azért jelentkezik a nedvesség rendszerint hamarosan, a szigetelés legfelső vonala fölött.

Másként áll a dolog a „Kosmos"-lemezzel való szigetelésnél, mert itt:

a) a szigetelés és a nedves falfelület között a „Kosmos"-lemezlégcsatornáiban, állandó légáramlást létesithetünk, miáltal a nedves falat tényleg ki is szárihatjuk (lásd 2. ábra);

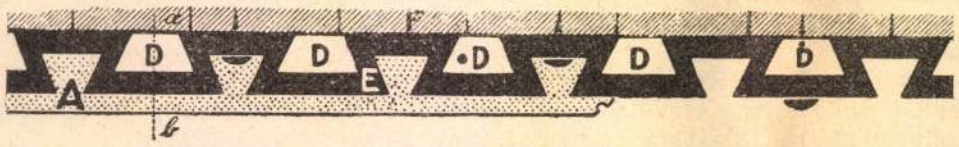

2. ábra. A „Kosmos"-lemez boritás vizszintes metszete, *A)* vakolat, *E)* „Kosmos"-lemez, *D)* „Kosmos"-lemez légcsatornái, *F)* nedves téglafal

b) ezen légrétegnek hőszigetelő hatása lévén, a nedves falsohasemhűtheti leabelső vakolatot, tehát — bárhogy fűtjük is a helyiségeket — páralecsapodásokat a „Kosmos"-lemezekre alkalmazott vakolaton sohasem észlelhetünk, vagyis a vakolat mindig teljesen száraz marad.

Belső falfelületeknek szellőzéssel való kiszáritása.

E célból mindenekelőtt a vakolatot oly magasságig, amilyen magasan a szigetelést eszközölni kivánjuk, leverjük; magasabban azért nem szükséges, mert a „Kosmos"-lemez boritás vakolattal együtt maximálisan 1½—2 cm. vastag s igy az uj vakolat a régivel mindig szinbe hozható. A „Kosmos" hornyolt asphalt-lemezzel való boritás a 3, ábra szerint történik és pedig a boritást alulról kezdjük s a padló felett ca. 5 cm. magas vizszintes sávot (legalsó kereszt légcsatorna) egyelőre födetlenül hagyva, az 1 m. magas „Kosmos"-lemezt felerősitjük; a következő „Kosmos"-lemezt nem illesztjük közvetlenül az alatta levőhöz, hanem a kettő között ca. 4 cm. magas vizszintes sávot (második kereszt légcsatorna) kihagyunk s igy folytatjuk a boritást, mig végül a kivánt legnagyobb magasságban ugyanigy gondoskodunk egy ca. 4 cm. magas legfelső légcsatornáról (lásd 3. ábra.)

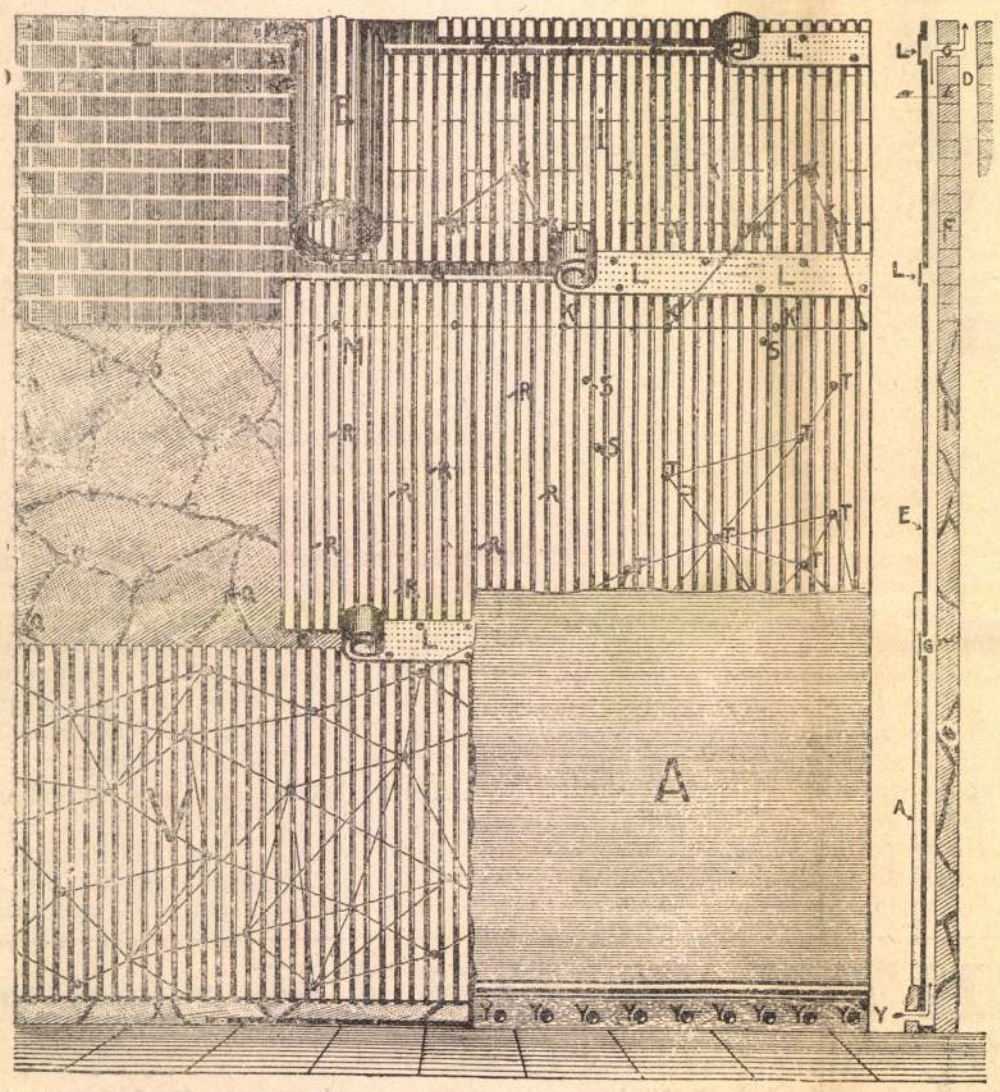

3, ábra. *A)* a „Kosmos"-boritás bevakolva, teljesen készen, *E)* „Kosmos"-lemezek, *F)* nedves téglafal, *G)* vizszintes keresztlegcsatornák. *H)* a szögezés megjelölt vonala, *I)* téglafal „Kosmos"-lemezzel boritva, *K)* a szögezés sodronynyal behálózva, *L)* homokozott asphalt szalag, *M)* „Kosmos"-lemez nedves kőfalon, *N)* nedves kőfal, *O)* faeké[illegible], *P)* szab. ekék, *Q)* az ékekbe vert kettős hegyű szögek, *R)* az ekék helyeinek megjelölése, *S)* a bevert fejesszögek, *T)* és *V)* a szögezés sodronynyal behálózva *X)* a legalsó vizszintes légcsatorna, *Y)* a széklécz szelelőlyukai, *D)* a levegő elvezetése a kéménybe. (Metszet).

A legalsó keresztlégcsatornát 10 cm. magas ca. 10 cm. távolságban fúrt 2 cm. átmérős szelelő-lyukakkal ellátott szélléccel (4. ábra) vagy lyukasztott zinkbádog lemezzel (az 5. ábra szerint); a feljebb következőket pedig 8—10 cm. széles, sima homokozott asphalt szalaggal boritjuk.

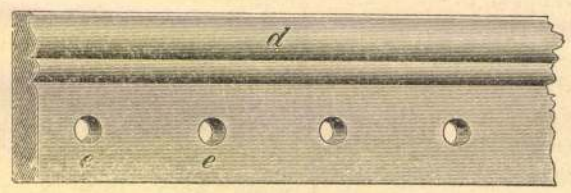

4. ábra. Széklécz szelelőlyukakkal

A széklécz szelelőlyukain keresztül a „Kosmos" boritás és a nedves falfelület között levő légcsatornába beömlő levegőt a legfelső keresztlégcsatornából vezetjük el s e célból — mielőtt azt az asphalt szalaggal befödjük — a falon keresztül, vagy a kéménybe (3. ábra metszet) vagy a szabadba egy két ca. 4 cm. átmérető lyukat fúrunk; ha ezen lyukak a szabadba vezetnek, úgy azokba kivülről ca. 3 cm. átmérető 10—15 cm. hosszú zinkbádogcsöveket helyezhetünk, amelyeket esetleg — diszités kedvéért — lyukacsos kupakkal is elláthatunk.

Felerősités. A „Kosmos" asphalt lemezeknek a falra való felerősitésére nyers falazaton általában ca. 8 cm. hosszu, széles fejű horganyozott erős szögek szükségesek, 15—25. cm. távolságban egymástól úgy, hogy 1 m²-re 25—35 darab szög jusson. Az összes szögeket csak annyira verjük be, hogy fejeik a „Kosmos". lemez fölött ca ½ cm.-nyire kiálljanak s miután e szögfejeket 1 mm. erős horganyozott dróttal elég feszesen összehálóztuk, teljesen beverjük, hogy a lemezt a falfelülethez szoritsák. A dróthálózat szálainak egymástól való távolsága 20 cm.-nél nagyobb ne legyen s különösen a vizszintes szálakat kell erősen kifesziteni (3. ábra.)

Ez az erős szögezés és dróthálózás akadályozza meg, hogy a „Kosmos"- lemezboritás helyenkint kipúposodjék, amint az más szigeteléseknél vajmi gyakran előfordul.

Az ily módon elkészitett felületre aztán az 1—1½ cm. vastag, durva vakolatot (legjobb a kevés cementtel kevert mészhabarcs) felrakjuk s azt, ha valamennyire kiszáradt, teljesen sima, vékony vakolatréteggel bevonjuk.

A vakolat teljes kiszáradása alig igényel, még rossz időben is, 3—4 napnál többet.

Hogy a szögek a beveréskor mindig hézagra találjanak, a hézag helyét, amelyen szögezni akarunk, a „Kosmos"-lemezen kréta vagy szines irón-vonással megjelöljük. (3. ábra K.)

Kőfalakon a szögeket előre beerősitett közönséges fa-, vagy hogy a fal kiszáradása után ki ne lazuljanak, szab. ékekbe verjük (3. ábra O. P.), amikor is az ékekbe először ideiglenes kettős hegyű szögeket verünk, ezen szögekre a „Kosmos" lemezt rányomjuk, úgy a hogy a lemezt a szögek, az ékek helyén kilyukasszák s most már ismerve az ékek helyét, a kettős hegyű szögeket egyenként kihúzzuk s helyökbe a végérvényes horganyozott szögeket verjük, és ugyanolyan módon mint téglafalnál, horganyozott dróttal összehálózzuk. (3. ábra Q. R. S. T.)

A boritáshoz tartozó alsó széklécet (4. és 5. ábra) a legcélszerübben cementtel vagy gipszszel 1—1 m. távolságban a falba ca. 1 cm. előugrással berakott facövekekhez, félgömbölyü fejű hosszabb csavarokkal, erősitjük fel.

A „Kosmos" lemezek felerősitésénél nem kell a légcsatornákra figyelemmel lennünk

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenkettedik évfolyam. | 20. szám. | Budapest, 1906. május 16-án.

Egyesületeinkből.

A Magyar Epitőművészek szövetsége szerdán tartotta ez idényben utolsó egyetemes szakülését, melynek szokatlanul érdekes témája volt. Egy hollandi hölgyvendége volt a szövetségnek, Wegerich Gravenstein Agátha, ki a batik szövetfestő technikáról tartott előadást. Wegerich apeldoorni mühelyében végzett hosszu tanulmányai alapján tökéletesitette a batiktechnikát s az általa készitett müvészi értékü szövettárgyakkal ilusztrálta előadását.

A müvészi élvezet kéjes mámorával turkáltak a tagok a rengeteg felhalmozott és a falakat is mindenütt elboritó rendkivül dekorativ hatású és magas müvészi rajzolatu szőnyegek, teritők, függönyök, lambrequinek között.

A batik technika Keletázsiából származik, ott ma is még nagyrészt evvel a technikával festik szöveteikbe a fantasztikus rajzolatokat a maláji népek, az indusok is, és a japániak.

A festés kis bambusznyelü gyüszünyi reservoir segélyével történik ugy, hogy a reservoir hig viaszszal töltetik meg, s a reservoirból keskeny csapon kiömlő folyadékkal a szövetre rajzolt minta konturjait körülöntik, s a negativ rajzfelületeket, tehát azokat, melyek szine a szövet eredeti szinében megmaradjon, viaszszal lefedik. Az igy beboritott szövet megfelelő szinü festékfürdőbe kerül, száradása után a viasz forróvizkezeléssel eltávolittatik róla.

A száradáskor meg-megrepedező viaszfelület a hajszálnyi repedéseken átbocsátja a festékanyagot s igy a szövet maga sajátos márványfelületet nyer, a mi rendkivül fokozza dekorativ hatását.

Lehet a festés több szinü is. Wegerich Gravenstein magas tökélyre vitte e keleten ellesett technikát, s rájött a különböző szövetek, — bársony, selyem stb. — egymástól eltérő viselkedésére. Minden szin, minden szövetnem, pamutszálakkal, len stb. fonalakkal szőtt textiltermék mind más és más viselkedést tanusit s más és más eljárást involvál.

Ma már 30 nő müködik mütermében, s modern 1 : 10—1 : 5 léptékü épitészi tervezetek nyomán nagy számmal készit apeldoorni mühelyében nagyszabásu épület, főleg szálló és palota berendezések számára függönyöket, falboritásokat, szőnyegeket.

A M. É. Sz. tagjai osztatlan elismeréssel adóztak a felolvasó vendégnek.

*

A Magyar Mérnök és Épitész egylet ülései most a kimuló szezon dacára szokatlan érdekesek. A szakolcai városi casinó és vendéglőépület pályatervei szórakoztatják jelenleg az ülésen megjelenő tagokat. A kis pályázati objektum általában nagy részvétnek örvend, csak mindenki különösnek tartja, hogy a város a megvételre ajánlott tervek megvásárlását megtagadta, mivel az első dijat nyert terv szerzői az épitéssel megbizattak. Ez nem logikus következmény, hanem eléggé el nem itélhető illojalitás. Vásárlási összegekkel és dijakkal pályázatra csábitás után illő, sőt erkölcsi kötelesség — ha a tervek között több jobb munka van — a zsüri ajánlatát respektálni s a csábösszegeket ezeknek ki is utalványozni.

K. Császár Ferencnek a zártsoru családi házakról tartott felolvasását nagy érdeklődés övezte. Általánosan helyeselte mindenki, hogy a szerényebb anyagi helyzetüek családi házépitései megvalósitására meg kell tenni a szükséges lépéseket, még pedig most, mikor fellendülőben van az épitő kedv, s főleg azért most, mert erre alkalmas terrenum kinálkozik, mely közel fekszik a városhoz s ma még ugyszólván teljesen beépitetlen. Ez a Lágymányos vidéke, a fehérvári és átlós utak által határolt terület, alig 10 percnyi távolban a főváros szivétől, teljesen szabadbar, a szép Gellérthegy lejtőaljában. Ezen kivül hasonló előnyös helyzetü terület nincsen is a fővárosban.

Császár egy V-ik övezet létesitését javasolja, ugy hogy erre csakis zárt sorban épitett családi lakóházak legyenek épithetők, előkerttel és háztömbönként közös kerti udvarral. Természetesen az épitészabályzat ez övezetre lényeges módositásokat kellene hogy szenvedjen, sok intézkedése megváltoztatandó volna, mert a mi indokolt a mai bérkaszárnyarendszernél, az indokolatlan egyes család lakóhelyéül szolgáló intim jellegü házacskánál szerkezeti vagy akár tüzbiztonsági szempontból. Meg kellene legelőször is engedni ezen a helyen az e célra épülő háztelkek minimumának 100 négyszögölre való redukálását, mert a mai 600 öles, de még a helyenkint engedélyezett 300 öles telekminimum is anyagi nehézségek folytán megakadályozza egy ilyen rendszerü épülettömb létesülését. Pedig ilyenek külföldön, kivált Németországban szép számmal keletkeztek már, nálunk pedig nem is ismerik enneka rendszernek áldásait, azoknak pedig, kik maguk részére ilyeneket épiteni óhajtanának, egy elavult szabályzat rideg paragrafusai állanak utjokban.

Ezeket az akadályokat rövid uton el kell gördíteni. S mi is ugy véljük, mint az ülésen igen sokan, hogy igenis, a Magyar Mérnök és Épitész egylet tekintelyének teljes sulyával sürgetőleg kell fellépnie, a mig nem késő, s az erre kinálkozó területet a spekulativ kaszárnya rendszer ki nem kezdi.

A miniszterelnökségen már régen terveznek ebben az ügyben egy ankétot, de talán megfelelő sürgetés nélkül addig marad az ankét a tervezés stádiumában, mig tényleg késő lesz.

Viszont igaz, hogy mig az épittető közönség ily irányban követelől g fel nem lép, addig a konservativismusra és a statusquo fenntartására hajló intéző hivatalos gépezet rendes mozgásától el nem tér. A nagyközönség pedig nem is ismer a közepes vagyonu egyének helyzetéhez képest a mainál jobb megoldásu épitőrendszert a parkba helyezett villák és nyaralók drága épitőmódján kivül.

Első dolog volna tehát a sajtó utján propagandát csinálni, s felrázni az illető faktorokat mindennapiságukból.

Azután majd a helyzet maga fogja követelőleg szoritani a dolgot a megvalósulás felé.

Az ügynek azonban nem használ semmit, ha néhány pártoló felszólalás után a szakosztály elhatározza, hogy megvárja az emlitett miniszterelnökségi ankétot. Ha a felolvasó által proponált öttagu bizottságot kiküldik, hogy foglalkozzék e kérdéssel, állapitsa meg az épitőszabályzat szükséges modositásait, tegyen konkrét javaslatokat e tárgyban, bizonyára többet végzett volna, mint az ankét maga. Mire pedig az ankét megtartatnés, talán kész programm feküdhetnék előtte — ezáltal megkönnyittetnék s a mi fő, meg gyorsittatnék a munkája.

A dolog pedig sürgős.

Bernini épitőművészete és iskolája.

(Fejezetek Hültl Dezső épitész müszaki doktor értekezéséből.)

II.

A törekvés a tulságos, a nagyszerű után nem maradhatott befolyás nélkül a profán épitkezésekre sem és éppen Bernini az, a ki ennek legalkalmasabb kifejezési módját megteremtette.

Előtte a római késői renaissance és barokk palotahomlokzat teljesen egyszerü volt. A falsikok tagozás nélkül emelkedtek, csupán néhány vizszintes megosztással, a főpárkányig és eme sima sikba voltak a szintén nagyon egyszerűen keretezett ablakok helyezve.

Az előbbi stylus legjellemzőbb és legnagyobb képviselője, a Palazzo Farnese, tisztán mutatja az eszközöket, a melyekkel a palota hatását a végsőig fokozni akarták, csakhogy itt az eredeti arányokat Michelangelo nagyon megváltoztatta, — és valljuk meg, nem éppen előnyükre — azáltal, hogy a második emelet fölött az óriási felfalazast alkalmazta a hatalmas mintaszerü főpárkány alatt és ezáltal a második emelet alárendeltségét az első emelethez képest meglehetősen megszüntette.

Sokkal kedvezőbben itélhetjük meg az ilynemü homlokzat jellegét a Lateran-palota homlokzatáról, melyet Domenico Fontana teljesen a Farnese-palota alapján tervezett meg.

Itt is egészen sima falfelületek vannak, a hatás csak a tömegben, a magasságban, a nagy ablakközökben rejlik.

Későbbi fejlődési fok a Palazzo Madama, Luigi Cardi Cigoli műve. Itt is felleljük a hasonlóságot a Farnese-palotával, de már a firenzei művész egyénisége is megismerhető rajta. Reávall a földszint egészen firenzei megoldása, emeletei azonban valóban rómaiak. Az óriási ablakbetetőzések, a horizontális tagozások, a hatalmas főpárkány, melynek architrávja a felső félemeleti ablakokat körülfogja, nagy gazdagságot adnak a homlokzatnak, azonban a sarok erősen jellegzett rusticája kivételével a falsik sima.

Bernini viszi át először Rómában a profán épületre a templomhomlokzatok óriási méretét.

Előtte már Palladio és Michelangelo is alkalmaztak két emelet soron átmenő pilastereket, de ezek vagy postamentre helyezve, az épület két emeleti beosztásától függetlenül voltak a falfelület elé állitva, vagy pedig csak a főemeleten fejlődtek ki és a nagy magasságuk következtében üresen maradó felsőrészt félemelet beiktatásával használták fel. Például szolgálhatnak a capitoliumi épületek, vagy Palladio vicenzai palotái.

Bernininél a nagyméretü architektura szorosan összeforr az emeletek beosztásával.

Első kisérlete a Propaganda Fide palotája a Piazza Spagnan még nagyon szerény ke

Homlokzatvakolati kőport, Quarzhomokot durva és finomszemcséjüt a legtisztább minőségben szállit:

KÁLDOR BENŐ bányatulajdonos Sóskut, Fehér megye.

SZAB. PARAFAKŐ
SZIGETELŐ ANYAG.
SHEDTETŐK,
FACEMENTTETŐK, MANSARDTETŐK.
HIDEG és VÉKONY FALAK BURKOLÁSA.
KÖNNYŰ HANGFOGÓ VÁLASZFALAK,
HŰTŐK, JÉGVERMEK, SÖRRAKTÁRAK,
BORPINCÉK SZIGETELÉSE.
PADLÓ SZIGETELÉS NEDVESSÉG ELLEN,
GŐZ, MELEG, HIDEG VIZVEZETÉKEK és KÉSZÜLÉKEK SZIGETELÉSE.
TULHEVITETT VEZETÉKEK SZIGETELÉSE
SZAB.
„THERMALIT“ ANYAGGAL.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKÖGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
ENGELŐTT
Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: VIII., József körut 2.
TELEFON: 60-33.
GYÁR: KÖBÁNYA.

MŰSZAKI IRODA:
GABOS OSZKÁR építész
VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 3.
TELEFON 89-65.
HŰTŐ BERENDEZÉSEK,
FÖLDFELETTI
JÉGVERMEK, HŰTŐK, BORPINCÉK
HANG és HŐSZIGETELŐ PARAFAKŐ
SZERKEZETEK,
VAS- és FAVÁZAS PARAFAKŐ
RENDSZERÜ ÉPITKEZÉSEK,
TRANSPORTÁBILIS ÉPÜLETEK TERVEZÉSE

retekben mozog. A mindössze öt ablaktengely hosszúságu homlokzat három emeletsora vizszintes párkánynyal van egymástól megosztva. A falsikok a lábazattól a főpárkányig nyuló sima falliséneklel vannak tagozva minden részletképzés nélkül. Ezek a sarkon egyszerüek, de a földszinten rustikával erősitve, a két szélső ablak köztiek háromszorosak, a főtengelyben pedig a lisenek összeforrnak és az igy keletkező sikra vannak kiképezve a rustikás, oromzatos, félkörives kapu, az első emelet oromzatos ablaka és a második emeleten az ablak helyét lefoglaló gazdagon diszitett pápai cimerpajzs.

Az ablakok egyébként teljesen egyszerü kerettel vannak körülvéve, közvetlenül az övpárkányokra helyezve, a földszinti és első emeletiek vizszintes párkányzattal lefödve. Nem töltik ki e rendelkezésre álló falfelületeket, tehát ezek még négyszögü mélyitett táblázatokkal vannak tagozva.

Mint látjuk az eszme már uj. Az eddigi sima falfelület teljesen fel van oldva és ezzel Bernini uj irányt nyitott a palotahomlokzatok kiképzésénél, melyhez később annak teljes kifejtését is megalkotta.

A Palazzo Ludovisi a Monte Citorion már a második lépést képviseli.

A homlokzat eredeti tervén szintén mutat némi hasonlóságot a Pal. Farnesehez. Ez különösen a magassági főarányokban, a második emeleti ablakoknak az első emeletiekhez való viszonyában mutatkozik.

A tört irányu homlokzat öt részre oszlik. A középrisalit és a két szárny ki van emelve. A földszint a sarokrusztikák kivételével, melyekről emlitettük, hogy mesterségesen mintázott sziklákból látszanak kifejlődni, teljesen sima és az ablakok egyszerü kerettel és vizszintes betetőzéssel képezik egyedüli diszét. A felső emeletek szintén meg vannak osztva vizszintes övpárkányokkal, de ezek a padló vonalába esnek. Az uj elv a palotára a két emeletet összefoglaló sarokpillérekben jelentkezik, melyek a kiszökellékek erősebb hangsulyozására vannak alkalmazva az eddigi quadersorok helyett.

A középrisalitet igen magas attika és szobrok diszitették volna, azonban ugy ez a rész, mint a második emeleti ablakok és a hármas bejáró, eléje állitott oszlopokkal már nem Bernini terve szerint készültek. Tanitványa Carlo Fontana fejezte be s azóta is, különösen az olasz képviselőházzá való átalakitása alkalmával sok változáson ment keresztül.

A stylus kifejlődését azonban, mint a fölvetett eszmének teljes kiképzéséhez megtett lépést, tisztán felismerhetjük rajta.

A Palazzo Chigi Odescalchi képezi a római barokk palota-typus eme kifejlett formáját, mely ugyanazt a befolyást gyakorolta az összes későbbi hasonló épületekre, mint annakidején a Pal. Farnese és mindjárt meg is kell jegyezni, hogy ez a befolyás a legkedvezőbb volt.

A homlokzat már nem képez egy tömböt, melynek óriási tömege egyetlen főpárkánynyal van koronázva, egyetlen felület, mely ablakokkal van átluggatva, hanem az egész egységes terv szerint van plasztikusan tagozva, három részre osztva, melyek közül a két szélső csak a középsőnek erősebb hangsulyozására van szánva. Erre a középrészre pazarolja a tervező a legnagyobb gazdagságot, ezt is a barokk elve szerint fölfelé csoportositva.

Az ablakarchitektura visszatérést mutat a renaissancehoz. A barokkban az ablakok elvesztették önálló alakjukat, többé nem képződnek ki, mint kis épületek az épületen, oszlopokkal vagy pilasterekkel és oromzatokkal, hanem rendeltetésüknek megfelelően csak keretet kaptak, minden nagyobb igény nélkül. Egyszerü sáv alkotta a keret mellett a támaszt, a rendesen csak vizszintes párkányzatot pedig consolokra helyezték, a melyekben ezek a sávok végződtek.

Ezt a formát Michelangelo teremtette meg, először Palazzo Riccardinál Firenzében.

Bernini visszatér ahhoz a formához, melyet a renaissance használt, mert erősebb hatásra volt szüksége az alkalmazott pillérarchitektura között. És a mint az ablakoknál ismét alkalmazásba veszi a renaissance motivumot, ugy jár el a kapunál is és ezt is oszlopokkal disziti, melyek a balkont hordják.

Bár kivitelre nem kerültek, mégis terveiből láthatjuk, hogy eme oszlopokat már helyettesiteni akarja atlantokkal is (Palazzo Ludovisi) vagy pedig csak a kapu mellé állitja az óriásokat, mintegy őrök gyanánt (Louvre-terve). Oly motivumok, melyeket a későbbi barokk és különösen a roccoco annyira felkapott.

Vessünk még egy pillantást Bernini részletképzésére.

Talán annak a jó iskolának a behatása alatt, a melyben a Szent Péter-templomnál Domenico Fontana († 1607.) és különösen Maderna müveinek tanulmányozásával nevelkedett, részletképzése is e mesterekéhez alkalmazkodik.

Mindenütt az antik párkányok aránya adja neki az alapot, melyet aztán céljainak megfelelőleg átdolgoz ugyan, de sohasem tisztán a decorativ hatás kedvéért.

A szobrászati formákban elmegy a végső hatáskeresésig, architektonikus formáiban mindig mértéket tart. Homlokzatai mindig egyenes sikokban fejlődnek ki, nem hajlitja meg az alapvonalat egészen tetszőlegesen, mint ezt kortársainál gyakran megtaláljuk. Részletrajzai, profilirozása nem mutatnak tulságos és keresett alámetszéseket, nem mutatják a tagozatok egymásra halmozását vagy önkényü meghajlitását és ha párkányait a a barokk jellegének megfelelően görbiti is, maga a profil mindig komoly, egyszerü és erőteljes.

Legjobban kitünik ez, ha alkalmazott detailjait szembeállitjuk annak a müvésznek hasonló részleteivel, ki legerősebb vetélytársa volt és ki ugy fényes tehetsége mint szertelen diesvágya következtében mindenáron föl akart mellette tünni, Borrominiéivel. Mig Borromini mindenütt keresett különcségekkel iparkodik hatást elérni, az árnyékhatást a detail minden egyes részében a legnagyobbra fokozni, nemcsak a párkányi, hanem annak egyes tagjait is a leglehetett lenebb módon meghajlitja, addig Bernint megelégszik a sima antik párkány nyugod, hatásával. A függőlemezt sohasem hajlitja meg, legfölebb consolt és fogsort alkalmaz, diszitő tagokat csak kisebb dekorativ müveknél. Ablak- és ajtóbetetőzései inkább visszatérést mutatnak a kifejlett renaissancehoz, sőt néha a tulságos szárazságot lehetne a szemökre vetni, épp ellentétben Borrominivel, a ki teljesen önkényesen, néha leleményesen, de rendesen a discret hatás rovására halmozza egymás fölé görbe és megtört párkányzatait.

Ha most ezeket az eltéréseket a részletképzésben szem előtt tartva, tekintjük azt a müvet, melyet a két müvész közösen épitett a Palazzo Barberinit, egy percig sem lehetünk kétségben annak a határnak megvonásában, mely müködésük eredményét elválasztja és éppen a detailnek szorgos vizsgálata következtében tulajdonithatjuk teljes bizonyossággal Bernini-nek a szép ovális lépcső tervét. A főhomlokzat perspectivikus architektutája szintén Berninié, mert ennek teljes mását alkotta meg Mathild őrgrófné siremlékének fülkéjében.

Egyéb nagy müvei a torony terve, a kolonnádok, a Scala Regia és palotaépitkezései mind megannyi példái nagy mérsékletének az alkalmazott formákban. Mindig erőteljes, de oly finom tudott lenni, hogy még ellenségei is elismerték ezt és kisebb müveinél eme finomság párosul még az anyag bámulatos pompájával, melyet talán senki sem tudott a keresett hatás elérésére oly nagy leleményességgel felhasználni, mint ő.

Természetes, hogy a kor pompaszeretete ezzel a leleményességgel párosulva, a nagy decoráló szobrászt könnyen elragadtatta ott, a hol csupán minél hatásosabb, minél bámulatosabb alkotást kivántak tőle.

De éppen ez a diszitő müvészet van leginkább alávetve minden kor izlésének, nem csoda tehát, hogy mindig ez a tér az, mely a müvész dicsőségét a legmagasabbra emeli bár, de annál kevésbbé állhatatos.

Bernini izlése is korának szülötte volt. Még tartózkodik a tulzásoktól, de már sok szabadságot vesz a részletekben. És épp ez a szabadmüvészet volt az, a melyet később oly nagy elragadtatással és oly szivesen utánoztak. De ekkor már a szabálytól való eltérés vált az alapformává és a müvészet lejtőre került, ahol már nehéz volt a megállapodás.

Hogy Bernini müvészetét későbbi korok annyira kárhoztatták, annak épp későbbi követői voltak okozói, mert közvetlen tanitványai, a kik a mester oldala mellett dolgoztak, örökölték mesterüktől a törekvést hatalmas, monumentális hatás elérésére, de sohasem estek szertelenségekbe és nem hatáshajhászó compositióval és bizarr részletekkel, hanem harmonikusan komoly müvekkel szereztek hirnevet.

Mint ilyenek nemcsak Rómában, hanem a külföldön is a legismertebb épitőmüvészekké váltak.

#

végállomásától Krácsfaluig vezetendő keskeny nyomtávu gőzmozdonyu helyi érdekü vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.

A budapesti közuti vasut vonalának kiterjesztése. A budapesti közuti vaspálya társaság engedélyt kapott, hogy a Károly-köruti vágányaiból kiágazólag a Deák-téren, az Erzsébet-tér déli, majd nyugoti oldalán, a Bálvány-utcán, azután a budapesti villamos városi vasut részvénytársaságnak a Szabadság-tér déli oldalán és a Hold utcán vezetendő hurokvágányának együttes használata mellett és folytatólag a Szemere-utcán végig vezetendő és a társaság Lipót-köruti vágányaiba ugy a balparti, mint a jobbparti irányok felé csatlakozó kettős vágányu villamos közuti vasutvonalat megépitse. Az engedélyezett villamos közuti vasutvonal tényleges épitési és üzletberendezés költségei 3.106,000 koronában állapittattak meg.

A pétervárad—beocsini vasut engedélyokiratát a kereskedelemügyi minister a napokban adta ki Ohrenstein Henrik budapesti lakos, cementgyárosnak. Ezen engedélyokirat erejénél fogva engedményes engedélyt kapott és kötelezettséget vállalt arra, hogy a m. kir. államvasutak Pétervárad állomásából kiágazólag Kamenica község érintésével Beocsinig vezetendő helyi érdekü gőzüzemü vasutat és annak Beocsin állomástól a beocsini cementgyárig vezetendő vontató vágányát, annak megállapitása mellett, hogy a helyi érdekü vasut forgalmi végpontja a m. kir. államvasutak Ujvidék állomása leend, megépitse és azt üzletben tartsa. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 2,273,000 koronában állapittatott meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzésére engedelyes 100.000 koronát tartozik forditani.

A karánsebes-hátszegi vasut. A Mandl Gyula és Quittner Vilmos budapesti vállalkozó cég által Karansebestől Hátszegig tervezett h. é. vasut engedélyező tárgyalását május hó 7-en tartották meg a kereskedelemügyi ministeriumban. A vonal az államvasutak Karánsebes állomásnak Körpa felőli végéből indul ki: a Temes folyó áthidalása után 1·5 km. hosszban Karánsebes sz. kir. város határában északkeleti irányban halad és közeljut az országuthoz. Innét kezdve északnak fordul és a 6-ik kilométernél keletnek kanyarodva, ezt a főirányt Hátszegig követi 45 kilométer hosszban a Bisztra folyó és patak völgyében kanyarog. A vonal 76·0 km. hosszú. A nyilt vasuti műtárgyak hidfői és szárnyai kőből, téglából vagy portlandcement betonból, pilléreik pedig kőből épi endők. A fogasrudas vonalrészen az összes nyilt műtárgyakon vasszerkezetek alkalmazandók. A műtárgyak, a fogasrudas vonalrészkivételével, bezárólag 10 m. nyilásig egészen vasbetonból is készithetők. Az 50%-ban fekvő pályarészeken folyóméterenként 30 kgr., a többi vonalrészeken pedig 23·6 kgr. nehéz acélsinek használandók. Azokon a [illegible] féle moz-

Ezek közül a Rossi család két tagja válik különösen ki: Giovanni Antonio de' Rossi (1616—1695.), a ki sok hires palotát, köztük a Palazzo Altieri-t, a Palazzo Colonnát és a Palazzo Papazurrit épitette és Mathia de' Rossi (1637—1695), a ki párisi utazásában kisérője volt és a kire Bernini több müvének befejezését bizta, például a Palazzo Ludovisit és később, mint a Szent Péter-templom épitésze utódja is lett.

A legnagyobb hirnévre Carlo Fontana tett szert (1634—1714). Ez a nagy müvész méltón folytatta Bernini hagyományait és ő volt az, a ki a római barokk müvészetet Bécsben is meghonositotta. A római S. Marcello és Santa Trinità, a S. Maria in Trastevere templomok átépitése, a hatalmas Palazzo Torlonia, a firenzei Palazzo Capponi az ő müvei. Ezeken kivül terveket készitett a fuldai dómhoz és az ő terve után épült Bécsben a Lichtenstein-féle kerti palota, mely annyi rokonságot mutat a római Pallazo Odescalchival.

Tanitványa volt Bernininek Francesco Baratta, ki az obeliszknél, a Piazza Navonán segitett neki és mint kiváló szobrász is, a Laplata folyam alakját készitette, a négy hatalmas szobormü legjobbikát. Mint épitész, Carlo Rainaldi után a S. Agnese templom tornyait fejezte be. 1680-ban Drezdába került, később Berlinbe a nagy Kurfürst udvarába, kinek a berlini dómhoz terveket készitett, melyek azonban nem kerültek épitésre.

Gróf Tessin Nicodém svéd épitész éveken át volt tanitványa. Később Németországba költözött és Charlottenburgban dolgozott a kastély épitésén. Itt fellelhető befolyása a kupola tamburjának perspectivikus ablakkeretein, melyeket a Barberini-palota homlokzata hasonló motivumainak utánzataiként készitett. Mint Bernini tanitványa mutatja be magát nagy müvén, a stockholmi királyi palotán, melyet egészen a római palota szellemében és arányaival emelt.

*

Mint látjuk, tanitványai által Bernini szelleme, müvészete már a mester életében elterjedtek egész Európában. Tulterhelt pompás decoratiói kétségkivül még több követőre találtak. Sohasem szerezhettek volna maguknak nagy patrónusai, a jezsuita atyák az ellenreformatio későbbi küzdelmeiben alkalmasabb és hatalmasabb támogatót.

Ezekkel az aranynyal, felhők között bukdácsoló, triumpháló angyalokkal, földöntuli fénysugarakkal diszitett, ragyogó oltárokkal magához vonzza, leigázza, porba sujtja a hivők seregeit, ugy hogy leborulnak a győzedelmes római anyaszentegyház elé. Bernini szelleme lengi át mindenütt az Isten fényesnél fényesebb uj hajlékait, az ő lelkét érezzük ma is az örök városban, melynek jellegére annyira rányomta mindent elnyomó tüzes szellemének bélyegét.

Bernini müvészetének tekintélye emelkedőben van, müvészi koronája ma fényesebben ragyog, mint valaha.

Vízrészlet. épület BP-en 1906 aug. 29

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG olcsóbb a mésznél, fagymentes, szintartó, kőkemény, plasztikus.
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

Pályázatok állásokra.

Igazgató-mérnöki állás. Az alakulás alatt álló „T. Kubin-Dubováci ármentesitő és belvizlevezető társulat"-nál betöltendő igazgató-mérnöki állásra T.-Kubin székhelylyel pályázat hirdettetik. Ezen állás javadalmazása: 4000 kor. fizetés, 600 kor. lakbér, 1200 kor. utiátalány. A társulat területén kivül 30 km.-en tuli utazásoknál 10 kor. napidij, vasuton és gőzhajón I. oszt. menetjegy, kocsin történő utazásoknál pedig 40 fill. kilométerenként. Ezen állasra oly magyar honos okl. mérnökök pályázhatnak, kik legalább két évi vizépitésnél eltöltött gyakorlatukat bizonyitványokkal igazolhatják. Dr. Csernovics Diodor társulati elnök, ministeri tanácsosnál Aradon f. é. szeptember 8-ig benyujtandó kérvények még a következő okmányokkal szerelendők fel: 1. Születési bizonyitvány. 2. Hatósági orvosi bizonyitvány a pályázó testi épségéről.

Gátbiztosi állás. A rudolfsgnádi ármentesitő és belvizlecsapoló társulatnál Perlaszon (Torontál m.) megüresedett gátbiztosi állásra pályázat hirdettetik. Az állás 1200 kor. évi fizetéssel, 300 kor. lakbérilletménynyel, a védgáton 200 folyóméteren kaszáltatási joggal és az ártéren kivüli kiküldetések alkalmával 3 kor. napidijjal van összekötve. Fuvart a társulat termeszetben ad. A gátbiztos lakása Perlasz. Az állásra csakis nős 30—40 év közötti magyar honpolgárok pályázhatnak, kik ármentesitő és vizszabályozó társulatoknál, nagyobb épitkezéseknél munkafelügyelők voltak, az árvédelemnél sikeresen müködtek, akik a vizmesteri iskolát elvégezték, akik a magyar honvédségnél vagy a közös hadseregnél altisztek voltak, továbbá akik a magyar nyelven kivül a németet és szerbet is birják, előnyben részesülnek. A kellőleg felszerelt kérvények Bilecz József igazgató-főmérnöknél 1906. szeptember 10-éig személyesen nyujtandók be.

Mérnöki munkálatok.

Határvonalak megállapitása. Oppova torontálmegyei község birtokából egyes oppovai birtokosok által usurpált földterületek határvonalainak a helyszinen való meghatározása és a foglalások kimutatásával járó mérnöki munkákra Oppova község előljárósága uj pályázatot hirdet. Ajánlatok f. é. szeptember 5. d. u. 6 óráig adhatók be s szeptember 6-án d. e. 9 órakor tárgyaltatnak. A határvonalak meghuzása körülbelül 200 beltelki helyen foganatositandó és munkálat alá veendő mintegy 1200—1300 parcella.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister dr. Schuster Henrik bányaigazgató, aradi lakosnak a m. kir. államvasutak Zám állomásából kiágazólag Cserbia, Poganesd és Almasel községek érintésével s ezen utóbbi községtől észak felé fekvő völgyben létező érchányákig vezetendő keskeny vágányu bányavasutra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta; Meisels és társai budapesti cégnek az aradi és csanádi egyesült vasutak Alvácz állomásától a m. kir. államvasutak Zám állomásáig vezetendő 0·70 méteres keskeny nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra kiadott előmunkálati engedély érvényét egy év tartamára meghosszabbitotta, valamint a fenti vasutvonalból Kazanesd község határában leendő elágazással a Ponor völgybe mintegy 8·5 km. hosszban és a Parenezeszi, Paren, Rugului, Paren, Strimbulur és Izvor völgybe vezetendő 0·70 méteres keskeny nyomtávu szárnyvonalakra az előmunkálati engedélyt egy évre kiterjesztette; az Eszéki lófogatu közuti vasut részvénytársaságnak az eszéki lóvasut hálózatának valamely alkalmas pontjától kiindulólag az eszéki drávai kocsihid igénybevételével Bellye, Laskó, Albertfalu, Hercegszöllős, Csúza és Vörösmart községek érintésével az állami, illetve a törvényhatósági uttesten Kiskőszegig vezetendő egy méteres nyomtávolságu közuti vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára meghosszabbitotta.

A rózsahegyi—koritnicai vasut közigazgatási bejárása. A kereskedelemügyi minister rendeletére f. é. augusztus 29. és 30 napján tartják meg Képessy Árpád ministeri osztálytanácsos vezetése mellett a rózsahegy—koritnicai helyi érdekü vasut közigazgatási bejárását.

Szeged és Szöregh állomások között második vágány épitése. Uj Szeged és Szöregh állomások között jelenleg 24 személyvonat és átlag 10—12 tehervonat közlekedik. Ezt a nagy forgalmat a jelenlegi egyetlen vágányon lebonyolitani már alig lehet, miért is szükségessé vált e vonalon egy második vágánynak az épitése. Ezzel kapcsolatosan Szeged személypályaudvar is bővitendő két átmenő vágánynyal, a vágánylira Budapest felőli vége pedig megfelelően kitolatik. Uj-Szeged állomáson ugyancsak a vágány bővitése, egy nyilt rakodónak épitése és biztositó-berendezés szükséges. Szöregh állomáson pedig a vágányzatot kell kibőviteni. Mindeme munkálatokra több, mint 600,000 korona szükséges. Ebből a folyó évben a szeged-szöreghi második vágány épitésére és Szöregh állomás bővitésére 119,000 korona Szeged személypályaudvar bővitésére 46,000 korona, Uj-Szeged állomás bővitésére pedig 22,000 korona költség van előirányozva. A munkák máris folyamatban vannak, ugy hogy a második vágány előreláthatólag még ez év folyamán üzembe lesz vehető.

A szegedi villamos közuti vasut engedélyokiratát a kereskedelemügyi minister a napokban adta ki, melynek alapján az épitést a jövő hó folyamán megkezdik.

A torda—topánfalvai vasut. A torda—topánfalvi vasut létesitése nagy lépésekkel halad a megvalósulás felé. A f. hó 22-én a vasutépitő bizottság gróf Bethlen Bálint főispán elnöklete alatt ülést tartott, melyen a vasut céljára a megyei utalap terhére 400.000 kor. megadását javasolta. Ez a javaslat a szeptember havi rendkivüli közgyülés elé fog terjesztetni.

Iparvágány a temesvári dohánygyárban. A temesvári m. kir. dohánygyár részére szükségelt iparvágányok, pörekocsik és targoncák szállitását Orenstein és Koppel budapesti cég nyerte el 2291 kor. 90 fillér vállalati összeggel.

A beregszász-dolhai vasut. Ugocsa vármegye törvényhatósága e hó 13-án rendkivüli közgyülést tartott Ugron Gábor főispán elnöklete alatt. A dolhai vasut engedményesének a Magyarhelyiérdekü vasutrészvénytársságnak százezer kor. hozzájárulást szavazott meg a vármegye azzal a feltétellel, hogy a vasut egy éven belül épülni kezd.

Uj iparvasut Esztergom megyében. A kereskedelmi minister a budapest—esztergom—füzitői helyi érdekü vasut „Drasche telep" iparvágányának meghosszabbitását feltételesen engedélyezte.

Iparvasut épités. A szatmár—bikszádi vasut Avasfelsőfalu állomásától tervezett turvölgyi iparvasut közigazgatási bejárását ma tartották meg.

Vizépitészet és szabályozás.

Belvizrendezés Győr megyében. A Rábaszabályozó társaság a Rábca jobb partján folyamatban levő belvizrendezési munkálatokkal kapcsolatban hosszabb levezető csatornát letesit, mely Sövényháza község környékét lesz hivatva megszabaditani a belvizektől.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Vizgyógyintézet épités Budapesten. A Dr. Pajor vizgyógyintézet és szanatorium részvénytársaság zártkörü tervpályázatot irt ki, hogy a Vas-utcában épitendő gyógyintézetének épitési terveit beszerezze. A pályázatra az igazgatóság 4 épitészt szólitott fel, s a terveket ~~Fittler Kamil~~ és Kertész K. Robert épitészek birálták meg. Fittler az Orth és Somló valamint Dr. Hültl terveit egyenlő mértékben itélte legjobbaknak, Kertész pedig Hültl dr. tervének adta a többi tervekkel szemben az elsőbbséget. Az igazgatóság ezen szakvélemények alapján a kiviteli tervek elkészitésére vonatkozólag Hültl Dezső épitészszel lépett érintkezésbe.

A városligeti artézi forrásviz ivócsarnok épületének lebontását és ujbóli felépitését illetőleg a székesfővárosi tanács véglegesen oly értelemben döntött, hogy a most fönnálló artézi ivóviz csarnok, mely a szépmüvészeti muzeum környékének szabályozási terve szerint, ezen épület és a muzeumhoz vezetendő ujonnan létesitett ut közepére esnék, lebontatik és a városligetnek az Aréna-ut melletti és Nagy János utcának szemben levő részébe helyeztessék át. Az ivócsarnok és kezelési irodaépület áthelyezésével, illetve bontási és ujbóli épitésének összes munkáival a tanács Fogl Emil épitőmestert bizta meg.

A közvágóhidi vágó kamarák vasmunkáinak biztositása tárgyában a főváros tanácsa f. é. augusztus 22-én szükebb körü árlejtést tartott. A három drb. vágó kamra előirányzata 2243 kor. 16 fillér volt. Ajánlatot tettek: Oetl Antal 2362 kor. 32

SPITZER LEÓ
MENYEZET-SZOBRÁSZ.
Elvállal stukatur és Rabitz munkákat.
SPECIALISTA
STUKOLIN-MENYEZETEK
KÉSZITÉSÉBEN.
VIII. MOSONYI-UTCA 1. SZÁM

Téglagyár
minden kémény nélkül.
Bührer Jakab-féle
szerkezet,
képes 2 kemence és 2 száritóban évente mintegy 20—25 millió darab téglát — mindenféle fajtából, ugy zománcozott téglát is — szállitani. Kemencék és szárítók 2 szellőztető készülék által nyerik a szükséges légvonatot.

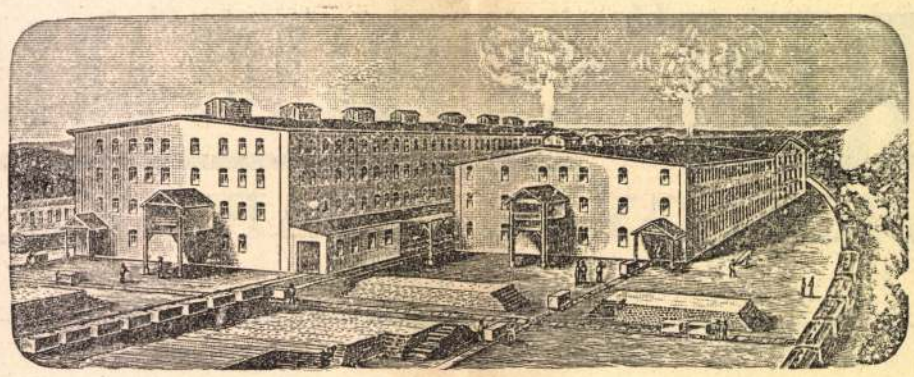

Terveket és költségvetéseket szállit:
Bendel G.
műszaki irodája
BUDAPEST,
V., Váci-körut 80. szám.

fillérrel, Nicholson gyár 2243 kor. 16 fillérrel, Schlick gyár 2577 kor. 20 fillérrel. A vágóhid üvegtetőzetének készitésére szintén szükebb körü árlejtést tartottak, melyen ajánlatot tettek: Wachter Antal 6988 kor. 69 fillérrel, Schlick gyár 7055 korona 59 fillérrel és Oetl Antal 6718 kor. 73 fillérrel.

A tanács a vágókamrákra nézve a Nicholson gyár és az üvegtetőzet készitésére nézve pedig Oetl Antal ajánlatát fogadta el.

Kályhás munkák. Az igazságügyministerium hivatalos helyiségeiben levő cserépkályhák javitási illetve átrakási munkálatait és 8 uj kályha felállitását a f. é. julius 26-án tartott árlejtés alapján Morgenstern Endre kapta vállalatba 1544 kor. 80 fillér összeggel.

Raktárpadozat és kapuk helyreállitása. A fővámpalota raktárpadozatának és kapuinak javitásánál előforduló ács és asztalos munkák teljesitésével, a julius 18-án tartott árlejtés alapján Czakó Sándort, a mázoló munkákkal pedig Illés Lajost bizták meg.

Partomlások megakadályozása. A főváros tanácsa az I. kerületben a vizmosások folytán megrongált partokat a beomlástól megvédendő, rendeztetni fogja. Ilyen rendezési munkát a Magos-uti, németvölgyi, mártonhegyi és farkasvölgyi árkokban fognak végezni.

A vidéken.

Gazdasági épitkezések a dombovári uradalomban. Az Esterházy hercegi dombovári uradalom iharosi majorjában 39656 kor. 71 fill. előirányzott gazdasági épitkezések végzendők, melyeknek biztositására lapunk mai számában árlejtés van kitüzve. Pályázati határidő f. é. szeptember hó 10 napjának déli 12 órája.

Mütárgyak javitása és védmüvek készitése Udvarhely megyében. A gagy-erdőszentgyörgyi vicinális közuton levő mütárgyak kijavitására és védmüvek készitésére a székelykereszturi járás főszolgabirája árlejtést hirdetett. A munkálatok előirányzott költsége 2884 kor. 17 fillér. Ajánlat f. é. szeptember 1-ig tehető.

Artézi kut furása Dinyás községben. Torontál megyében fekvő Dinyás község artézi kutat furat és a munka vállalatba adására mai számunkban árlejtést hirdetett f. é. szeptember hó 6-ik napjának d. e. 9 órájára.

A kassai kulturmérnöki hivatal és vizmesteri iskola részére emelendő épület felépitésénél előforduló munkákra a földmivelésügyi ministeriumban szeptember 20-án árlejtést tartanak.

A fogarasi vármegyei közkórház épitésével Bobacsek József és Gonda Henrik fogarasi épitőmesterek bizattak meg. A vizvezeték és csatornázás berendezését Plundrich Ferenc budapesti cég kapta meg.

Békés vármegye jövő évi utépitési programmja. Békésvármegye 1907. évi utépitési programmjának tervezetét most készitette el az utépitési bizottság. A tervezet a következő utak kiépitését javasolja:

1. Szarvas—szentesi th. ut, melynek csongrádvármegyei csatlakozása Békésvármegye határáig már kiépitve van, hossza 9·898 km.

2. Gyoma—kőrösladányi th. utnak a Hármas-Kőrösig terjedő 1.986 km. hosszu része, valamint a dévaványai elágazás 0.235 km. hosszu szakasza.

3. A szarvas—orosháza—mezőhegyesi th. utnak orosháza—tótkomlósi szakasza azon esetben, ha ezen szakasznak Hódmezővásárhely város területére eső 6.8 km. része Hódmezővásárhely törvényhatósága által szintén kiépittetik. Ezen utszakasznak hossza Békésvármegye területére 9.350 km.

4. A makó—tótkomlósi th. utnak Tótkomlóstól Békésvármegye határáig terjedő szakasza azon esetben, ha a szarvas—orosháza—mezőhegyesi utnak orosháza—tótkomlósi szakasza a fentebbi 3. pont szerint kiépithető lesz. A kiépitendő békésvármegyei szakasz hossza 4.822 km.

5. A gyula—kétegyházi th utnak a kétegyháza—eleki vicinális utig terjedő szakasza 16.226 km.

6. A kétegyháza—eleki vicinális utnak a gyula-kétegyházi kiágazástól a vármegye határáig vezető szakasza, melyből 0.2 km. már ki van épitve, de ezen kiépitett rész 3 m. széles kongó téglaburkolata, 4 méterre kiszélesitendő lenne. A kiépitendő ut hossza 2·400 km.

Berház épitès Királyhidán. Királyhida község által a községben épitendő berházra kiirt zárt irásbeli versenytárgyalás — a költségvetésben és a tervrajzon eszközlendő változások és módositások megtétele céljából — visszavonatott, illetve elhalasztatott. Az uj irásbeli zárt ajánlati versenytárgyalás határnapja annak idején ujból közzé fog tétetni.

Színház átalakitás Békés-Csabán. A békéscsabai szinügyi bizottság még a tavaszszal felhivta Márkus Géza budapesti épitészt, hogy a csabai szinház átalakitásának és kibővitésének terveit, valamint költségvetését készitse el. Ez megtörténvén, ezek alapján a képviselőtestület kimondotta, hogy 60 ezer korona költséggel belemegy a szinház restaurálásába. E határozatot a törvényhatóság plénuma is jóváhagyván, a szinügyi bizottság most felhivta Márkus müépitészt, hogy a végleges terveket mielőbb készitse el és mutassa be. Amint ez megtörténik, hozzáfognak az átalakitási munkálatokhoz.

Losonc állomás kiépitése. A losoncvidéki h. é. vasut megnyitása óta Losonc állomáson a teherforgalom oly nagy mértékben növekedett meg, hogy annak a rendes lebonyolitása csak olykép lehetséges, hogy egyes tehervonatokat egyik vagy másik helyi érdekü vasuti vonalra tolnak ki, ami természetesen a vonatok késését okozza. Minthogy Losoncon ötös, sőt néha hatos vonattalálkozások is vannak és e vonatok részére összesen négy forgalmi vágány állott eddig rendelkezésre, az állomási vágányzat kiépitését halasztani nem lehetett. E mellett a rakodások is nehézkesen folytak, ugy hogy ez irányban is intézkedni kellett. Az állomás kiépitése már is folyamatban van. Az épitkezések során a régi mozdonyszin és tartozékai az ágyurakodó, a kocsimosó-telep és egyéb kisebb épitmények lebontandók. Az állomás Rutika felőli végén uj mozdonyszin fog épülni. E mozdonyszinhez megfelelő vágányzat létesül, mig a lebontott épitmények helyén négy uj átmenő vágányt fektetnek. A magas épitmények közül fölemlitjük még az áruraktárnak két kapuhoszszal való kibővitését, egy uj katonai kocsiberendezési raktár létesitését, ágyurakodó, szénraktár, laktanya és őrház épitését. A vizállomás mellett az ujonnan létesitendő kocsimosó-telephez csonka vágány épül. Ezenkivül megfelelő rakodóhelyeket is létesitenek. Végül az egész állomást biztositó-berendezéssel fogják ellátni. A jelzett épitkezések 310,000 koronára vannak előirányozva, amely összegből a folyó évben 90.000 korona használható fel, mig a további épitkezések 1907. és 1908. évben fognak végrehajtatni.

Téglagyár épités Aradon. Aradon egy alakulófélben levő részvénytársaság a ma is fennálló Wagner József-féle téglagyárat átveszi és abból modern nagy gyártelepet épittet. A részvénytársaság 200,000 kor. tőkével alakul meg és vezetője Wagner József marad.

Városház átalakitás Temesváron. A temesvári városházában létesitendő toldaléképitmény és földszinti átalakitások vállalatba adása végett a városi mérnöki hivatal szükebb körü ajánlati tárgyalást tartott, melynek eredményéhez képest a városi tanács az épitési munkálatokat Merbl Arnoldnak, mint legkedvezőbb ajánlattevőnek a költségvetési egységárakra 13·1% ráfizetés, vagyis 11.666 74 kor. vállalati összeg mellett adta ki. Az ezen épitkezésnél szükséges vasbetonfödémek és tető-aszfaltozási munkákkal 2410 korona összegért Goldstein Fülöp, a szükséges vasrácsok és virágkosarak szállitásával pedig 600 koronáért Vey János bizatott meg.

Téglagyár épités Ujvidéken. Glück Salamon bácsalmási lakos teglagyárat fog épittetni Ujvidéken. A gyár céljaira 40 hold földet kér a várostól.

Városház épités Szentesen. Szentes város közönsége elhatározta, hogy legközelebb felépitteti az uj városházát. A terveket már az összes szakosztályok letárgyalták és igy a közgyülés az épités megkezdése iránt intézkedhetik.

Gyár épités Budafokon. Schmidl Sándor és fia budapesti cég engedélyt kapott hogy Budafokon kókuszzsir gyárat épithessen.

Debrecen pályaudvar bövitése. Debrecen pályaudvar folytatólagos kiépitése során jelenleg a rendező állomás épitése van folyamatban. E rendező állomás épitését 1904-ben kezdték meg és a nemrég rendelkezésre ju-

TELEFON 28—29.
POSNANSKY ÉS STRELITZ
Városi iroda: **VI., Podmanicky-u. 27.** — Gyárak: **Erzsébetfalva, Bécs, Witkovitz.**
Aszfaltmunkálatok valódi természetes aszfalttal.
Kátránypapirlemez, kátránymentes **„GLÓRIA“** cement-aszfalt fedéllemez, elszigetelő lemez ólombetéttel vagy anélkül; **facementtetőfedés.** Nedves falak szárazzá tétele. — Szab. hővédő anyag gőzcsövek, gőzkazánok stb. részére. **Hütőkészülékek és hidegvizcsövek** elszigetelése bevált rendszer szerint. **Carbolineum, vasmáz, szurokfáklya.**

HŰLTL Dezső

karácsony

na Nóg –, ezen igazán meg sem lepődik. Akik pedig már hallották is az albumot, azok esküsznek: ez a kiadvány azon kevés verses-zenés lemez egyike, amelyet az ember többször is végighallgat egymás után, mert nem tudja kivonni magát hatása alól.

Az élő lemezbemutató azonban csak első része az estnek, a második félidőben a Bran együttes zenél és mesél ír, illetve walesi karácsonyi szokásokról, a régi kelták télhez kötődő elképzeléseiről, végül pedig – a koncertet követő táncházban – minden érdeklődő kipróbálhatja a téli mulatságokhoz tartozó ír és breton táncok lépéseit. A koncert vendége lesz *Szabó Zoltán* és *Juhász Katalin*, akik részvételével a szervezők szándéka szerint amolyan „népek karácsonyává" alakulhat ez a péntek este a Sztregova utcában.

óre Fesztivál

samplerekkel és szintetizátorokkal dúsítva próbálják extázisba hozni közönségüket. Ahogy egyik kritikusuk fogalmazta: a mai világzenei áramlatokba szervesen illeszkedő, mégis sajátosan ősi, mitikus zenéjük a hazai underground egyik legérdekesebb színfoltja. Az Úzgin Üver szintén nem múlt nélküli zenekar, ők viszont hagyományos hangszereken szólaltatják meg erős balkáni és keleti hatásokat mutató keverék népzenéjüket.

A Besh O Drom alig néhány hónapos együttes, népszerűségük folyamatosan nő, legutóbb Kusturica „házizenészei", a Markovics fúvószenekar előtt arattak zajos sikert. Dalaikban a balkáni cigányzene, a román, a görög és a török muzsika együtt szólal meg. Ehhez jön még egy igen tehetséges hastáncos hölgy, állítólag névéműsorban találkoztak vele, és azóta rendszeresen együtt lépnek fel. A két éve alakult, alapvetően világzenei (ezen belül török és balkáni) indíttatású Gábor Barna trió koncertjeit pedig saját szerzemények és virtuóz improvizáció jellemzi.

Az estet Dj Titusz partija zárja. A magyar lemezlovasok egyik sztárjának mixei a hozzáértők szerint a leghúzósabb partizenék közé tartoznak.

J. B. Sz.

A bután szálló strandlabda

Szűcs Attila festőművész gyakran jár antikváriumokba. Olyankor órákig böngészi a korabeli képeslapokat, néha rábukkan egy-egy különös életképre, ilyenkor gyorsan megvásárolja, hazasiet, ecsetet ragad, és némely motívumát megtisztítva, kiegészítve, továbbálmodva, vászonra örökíti néhány részletét.

Szűcs Attila nem hagyja elrongyolódni a számára értékesnek tetsző, időtlen emlékeket, nála még a giccsekből is titokzatos álmok lesznek, az álmokból festmények, a néző részére aztán ismét álmok, később emlékek; tetszetős körforgás.

A vízparton ücsörgő strandolók, a fehér autó előtt álló, fehér fénnyel megvilágított fehér kutya, az üres térben lebegő, vörös ágy, rajta a vörös ruhába öltözött figurával, csupa fakó színekkel megfestett sápadt krimi, várakozásteljes feszültséggel átitatott pillanat. Olyan egyszerű életképek, hogy az már gyanús, olyan köznapi, hogy mi mindenáron mögé akarunk sorakoztatni egy történetet, valamiféle magyarázatot. Állunk a képek előtt, és várjuk, hogy történjen már valami, mert mi az, hogy valami vízszerűen felderengő, ámde valójában konkrétumokat nélkülöző háttér előtt két ember strandlabdát dobál a mólón?

Szűcs Attila két éve a Két vörös ágy című képével a Magyar Aszfalt Kft. szokásos évi pályázatának első díját nyerte el, pedig nem mondhatni, hogy a fehér szobasarokban álló két vörös ágy valami áthallásos jelképrendszer volna, valami ravasz asszociációsorozat vége, de még festészeti bravúrmunkának sem tekinthető. És mégis. Az ember áll, nézi a két vörös ágyat, a strandolók felett alacsonyan elhúzó repülőgépeket, a fekvőtámasz bemutatót tartó középkorú, nudista férfit, és kezdi kapiskálni, hogy sohasem tudja majd eldönteni, hogy az élet végtelenül sejtelmes pillanatok sorozata, vagy egyszerű, mint egy bután szálló strandlabda.

(Szűcs Attila ...és mindig csak képeket című kiállítása a VI. kerület, Jókai tér 1. alatt található Deák Erika Galériában 2000. január 8-ig tekinthető meg.)

T. Z.

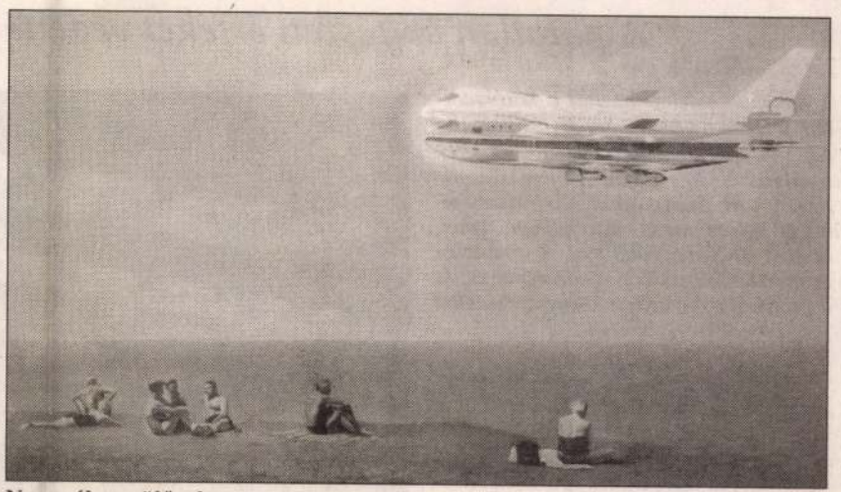

Napozók repülővel

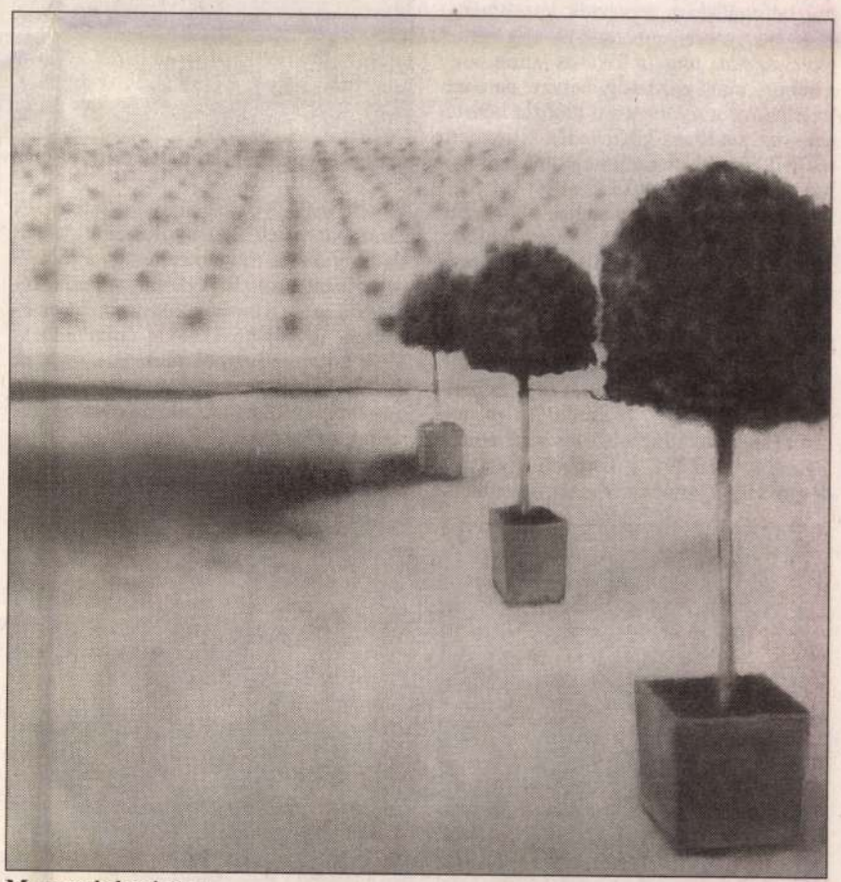

Megemelt horizont

...ürr János: A betlehemi csillag – ...lagász meséi.

KLUB (VII., Garay u. 48.) A 18-...órától tervezett Popper Péter-elő-...marad.

9.) 18-án 17 órától Aprók tánca, 18 órától Történelmi játszóház, 19.30-tól Visai táncok tanítása, 20.30-tól Kalamajka táncház, 23 órától Össznépi vigadalom.

BESZKÁRT ÉTTEREM (VII., Akácfa u. 15.) 18-án 20 órától Rock 'n' roll party.

Buszgarázs a Népstadion árnyékában

A páratlan építészeti értéket védetté nyilvánítanák, de sorsa bizonytalan

A műemlékvédelmi hivatal a közelmúltban felvette a védettségre javasolt épületek, ipari létesítmények és városrészletek listájára a Récseiként ismert Cházár András utcai buszgarázst. A páratlan építészeti érték sorsa bizonytalan, lehet, hogy a BKV megválik tőle. A csarnokot érintheti a Népstadion rendezési terve, és a profilváltást emellett környezetvédelmi szempontok is indokolnák.

A Récsei egyedülálló belső terét fénysávokkal tagolták SZABÓ BERNADETT FELVÉTELE

Az Istvánmezei út, a Szabó József utca, a Cházár András utca és a Thököly út között működő buszgarázst 1929 júniusában kezdték építeni Mihailich Győző szerkezeti és Hültl Dezső építészeti tervei alapján. A százhatvan-százkilencvan jármű befogadására terveztek létesítményt 1930 novemberében adták át, alig három évvel azután, hogy a főváros – minthogy a háború utáni gazdasági helyzet nem tette lehetővé a gyorsvasúti hálózat bővítését – az autóbusz-közlekedés fejlesztése mellett döntött. A garázs előbb Szent Domonkos, majd Szent Imre nevét vette fel. Így hívták egészen 1948-ig, amikor a Budapest ostromában meghalt kalauz, Récsei Ernő tiszteletére Récsei üzemegységnek keresztelték el.

A garázs száz méter hosszú, hetvenkét méter széles, magassága több mint tíz és fél méter. Különlegessége, hogy főtartóinak belső térbe nyúló felét alul és felül üveggel borították. E szellemes megoldással egyedülálló belső tér jött létre: a tervezők, szakítva a korabeli építészeti dogmával, a belső szerkezet bemutatása helyett fénysávokkal tagolták a tetőt. A garázsban eredetileg nyolc szerelőaknát alakítottak, ki, mivel kezdetben a járműveket is ott tárolták. A járműpark növekedésével aztán a buszok kiszorultak a csarnokból, így újabb aknákat építtethettek. Most huszonöt van belőlük. A járművek ki- és bejárását hét kapuval oldották. meg. A csarnokban az időszak legkorszerűbb munkaszervezési megoldását alkalmazták: a különböző munkafolyamatoknak egyazon térben adtak helyet. E hatalmas, egységes tér kialakítását a kivételesen nagy fesztávolságú szerkezeti megoldás tette lehetővé. Egy építész nemrég megjegyezte: ma az eredeti technológiával nem tudnák megépíteni a csarnokot...

Munkások a tetőn – archív kép 1930-ból

Az épület kívül épp oly elegáns, mint belül. A falakat óriási üvegfelületek és kevés, világosra vakolt építészeti elem tagolja. Az utcai homlokzat pilléreit Szabó Rezső Antal és Bory Jenő közlekedési dolgozót és utast formázó szobrai díszítik. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal közelmúltban elkészült, a védettségre javasolt épületeket, létesítményeket, városrészleteket tartalmazó listájára felvette e páratlan építményt is – tudtuk meg a hivatal munkatársától, *Bazsó Gábortól.*

A Szabó József utcai buszgarázs – amelyet 1996-ban újra átkereszteltek, ezúttal Belvárosi Autóbusz Üzemigazgatóságra – a csúcsidőszakban, vagyis a hetvenes évek közepén háromszázötvennégy járműnek adott otthont. Azóta – ahogy a BKV anyagi helyzete romlott és teljesítménye csökkent – a járműpark kisebb lett. Most éppen kétszázharminchat buszt fogad be, ebből nap mint nap százkilencvenkettő indul munkába – tudtuk meg *Drajkó Imrétől,* az üzem igazgatójától. Ez a város legkisebb, ugyanakkor leggazdaságosabb garázsa: elhelyezkedése folytán úgy látja el buszjáratokkal egész Észak-Pestet, hogy a járművek úgynevezett meddő teljesítménye városszerte a legkisebb, ez azt jelenti, hogy a buszok kevesebbet mennek üresen, mint a többi garázshoz tartozók.

A BKV-nál máig Récseinek becézett garázscsarnok látszólag keveset változott az elmúlt évtizedekben. Szerkezete tökéletes állapotban van, csak itt-ott hiányzik róla némi vakolat, és persze a festés is ráférne. Változások azért persze voltak. A szerelőaknák egy részét lefedték, mert már nemigen tudnák használni őket, a mai buszok ugyanis jóval nagyobbak az eredeti méretezésnél. Az aknák szerepét oszlopos emelők vették át. Az aljzatbetont a nyolcvanas években cserélték ki, ahogy a fűtési rendszert is. Addig szenet és pakurát használtak, ma persze gázt. A tetőt megerősítették, két alumíniumréteget tettek rá alul és fölül, a csarnokba fékpadokat, füstelszívót és gépi mosót építettek. Az épület belső falán azonban most is a korabeli óra ketyeg – percre pontosan.

Hogy mi lesz a páratlan létesítmény sorsa, azt egyelőre csak találgatni lehet. Van azonban néhány tényező, amellyel számolni kell, és a BKV számol is. Az egyik, hogy az Ifjúsági és Sportminisztérium a közelmúltban bejelentette: komoly tervei vannak a kőhajításnyira álló Népstadionnal és környékével; a rendezési elképzelések közelről érinthetik a csarnokot. A másik, hogy a BKV teljesítménye folyamatosan csökken. A nyolcvanas évek végén még hat garázst tartott fenn, és ezernyolcszáz busza volt, mára öt üzemigazgatóság és 1437 autóbusz maradt. Mivel további teljesítménycsökkenés várható, könnyen elképzelhető, hogy négy garázs is elegendő lesz. Márpedig ha a cég újfent megválik egy üzemigazgatóságától, akkor a Cházár András utcait zárja be. Ez környezetvédelmi szempontból is indokolt volna, hiszen a hajdani lóverseny tér szélén, az ugaron kialakított telepet hetven év alatt körbenőtte a város, szomszédos házakban sokat szenvednek a lakók a nagy forgalom miatt.

Az együtt hatszázmillió forint apport értékű csarnok és telek iránt többen érdeklődtek már, különféle terveket dédelgetve. Álmodtak már a csarnokba uszodát, jégpályát, tandempályát, bevásárlóközpontot. Néhány éve egy külföldi cég felvetette, hogy az ingatlanért cserébe vadonatúj telepet alakít ki a rákospalotai szemétégető melletti BKV-területen. Eddig azonban egyik elképzelésből sem lett semmi.

B. T.

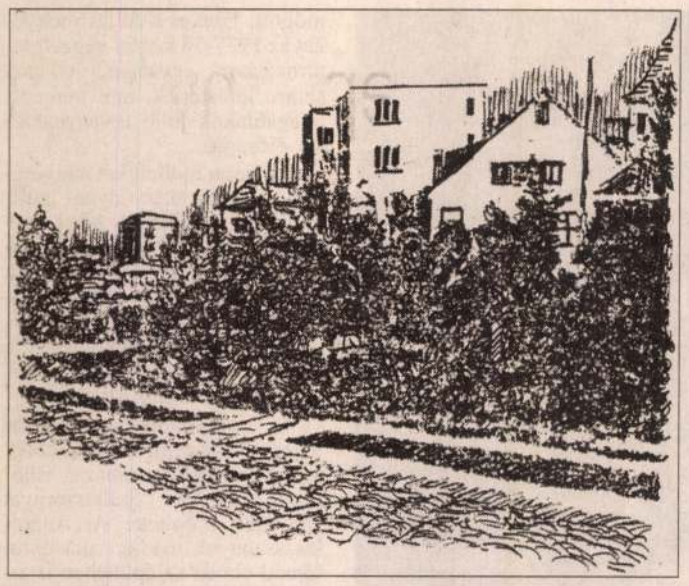

Lila színű is volt

Turistajelzéseink múltjából

A sétáló, kiránduló embereknek azóta, hogy „divatba jött" a természet sportszerű és kikapcsolódás jellegű felkeresése, gondot okozott a helyes tájékozódás. Idővel szinte mindenki képes egy adott területen eligazodni, ám a világváros szomszédságában igény mutatkozott arra, hogy a kevésbé gyakorlott alkalmi kirándulók is eltaláljanak céljuk felé.

Már a múlt század végén megkezdték az egyes, általuk fontosabbnak vélt utaknak a jelzését a frissen megalakult turista egyesületek. Idővel egyre sűrűbb lett a hálózat. A turistaút-jelzéseket a Magyar Turista Szövetség útmutatása alapján egy nagyobb tájegységet, a mi vidékünk esetében a budai- és Pilis-hegységet figyelembe véve alakították ki. Ezen a kereten belül határozták meg az egyes színekkel kifejezett fontossági sorrendet.

A turisták csupán négy színt: a pirosat, a kéket, a sárgát és a zöldet alkalmazták, valamennyi esetben a jobb észrevehetőség kedvéért fehér alapra festve. A főváros vezetése azonban látva a kirándulók egyre népesebb táborát, az általa létesített sétányszerű utak nagy részét szintén színes jelzésekkel látta el. Ezek azonban eléggé ötletszerűek voltak és egy-egy szakasz értelmetlenül rövidre sikerült. Sok volt a felhasznált színek száma is: piros, kék, világos- és sötétsárga, zöld, barna, rózsaszín és lila árnyalatban „pompáztak" ezen jelek. A fehér kísérő felületet sem használták mindig és az igen sűrűn festett jeleket is nehezebb volt így követni. A fővárosi jelzések hálózata túlzottan széttagolódott és semmiféle szerkezeti egységet nem lehetett felfedezni benne. A két rendszer együtt meglehetősen kusza helyzetet teremtett épp azok számára, akik kezdő természetjárók lévén, a leginkább igényelték az egyértelmű útmutatást.

A mi vidékünk túraútvonalai is még egészen másképp vezettek, mint most, az Úttörővasút és a Központi Fizikai Kutató Intézet területe még szabadon átjárható erdőség volt. Például az egyik „kék" út a Virág-völgy egyik szegletében ágazott ki a sárgából és a Meredek-csúcs alatt jött fel majdnem egyenesen a mai Konkoly Thege útra… De volt sárga jelzés a Normafa és a Csillebérc között közvetlenül az erdőn át, a fent említett intézmények létesítése előtt.

A főváros lila jelzése a Szépjuhásznétól a János-hegy észak-nyugati oldalában vezetett fel az Erzsébet kilátóig, a rózsaszínű út meg ellenkezőleg a Lipótmezőre kanyarodott ki. Azonban 1930-ban a főváros Erdőhivatala is rájött arra, hogy az amúgy is esedékes jelzésfelújítással egyidőben átalakítsa ezt a hálózatot. Valamivel hosszabbak lettek az egyes szakaszok és a rendszeresített fehér alapfelületre már kevesebb féle színt festettek, csupán a barna maradt az úgynevezett másodlagos árnyalatok közül. Így elérték, hogy az 1928. évi 36 féle jelzés 1935-ben 27-re csökkent.

A későbbiekben a fővárosi jelzések elsorvadtak és főleg a II. világháború után már csak az országosan is elfogadott turistajelzésekkel találkozhattunk a hegyeinkben.

Egy 1954-ben kiadott kis útikönyv szerint a zugligeti villamos végállomástól a Csermely úton és a Csillagvölgyi úton át vezetett fel a Normafához és tovább a makkosmáriai turistaházhoz a zöld négyszög jelzés. Az 50-es évek közepétől azonban újból racionalizálták a turistajelzések rendszerét és a belső hegyvidéken is előnyben részesítették a hosszabb, egybefüggő szakaszokat. Így a zöld négyszög jelzés Zugliget és Normafa közti szakaszát a Farkasvölgybe vezető kék sáv jelzés váltotta fel. Az igények és a lehetőségek figyelembe vételével, így próbálták áttekinthetőbbé tenni a hálózatot. Azután hosszú ideig, egészen 1988-ig nem volt lényeges változtatás a jelzett utakon, ám a következő két évben alaposan átformálták a hálózatot. Mind a színek tekintetében, mind pedig a nyomvonalak kérdésében alapos reformot hajtottak végre. Eltöröltek jó néhány értelmetlenné váló jelzett szakaszt (pl. Sváb-hegy–Normafa), de új útvonalakat is kijelöltek, ilyen a zöld sáv Széchenyi-hegy – Moszkva tér és a zöld kereszt Normafa – Mária kápolna közti szakaszra. A tervek szerint még évekig nem lesz lényeges változtatás a turista utak hálózatában a Budai-hegyekben, ám legújabban a már felfestett jelzések megóvása is probléma.

rajz és szöveg: *Kertész István*

Pünkösdi búcsú a Sváb-hegyen

A Diana úti iskola előtti téren a pünkösdi ünnepen megtartott háromnapos eseményt idén is a Német Kisebbségi Önkormányzat rendezte. *Dicsőné Helmly Mária* elnökasszony elmondta: „Ez a kellemes, vásári hangulatot idéző összejövetel a múlt századba nyúlik vissza. Célja az, hogy a polgárok egyfajta családias légkörben, elfelejtve a hétköznapok gondjait, kulturáltan szórakozzanak. Sajnos mi is pénzhiánnyal küszködünk, ám ennek ellenére mindig megteremtjük a rendezvény feltételeit. Remélem, hogy ez a hagyomány jövőre is folytatódik."

A kézművesek ezúttal is kipakolták a portékájukat. A számtalan szőttes, a mesterien elkészített szőnyeg és fonott kosár, továbbá a süteményes pult méltán vonzotta a látogatókat. A büfésátor is hamar megtelt: sokan kóstolták meg a különleges sváb hurkát. Délelőtt a bajorországi Sontheimer Spieluhr zenekar muzsikája csendült fel. Este pedig a solymári Napsugár együttes szolgáltatta a talpalávalót. A háromnapos búcsú a kiadós tavaszi záporok ellenére is kitűnően sikerült.

Sp.

A XII. kerületi Gyermekjóléti Szolgálat 1999. június 6-án a Jókai Klubban (1121, Hollós út 5., megközelíthető a 21-es busszal vagy fogaskerekűvel) 13–18 éves fiatalok számára „Másképpen (drog nélkül)" címmel drogprevenciós rendezvényt szervez.

Fotográfiák

Fotográfiáim sorrendjébe beleszólt az élet, jobban mondva a halál. Úgy terveztem, hogy az elődökkel kezdem az emlékezést, és csak lassan jutok halott nemzedék- és pályatársaim fejfájáig. Most mást kell tennem. Meghalt Pass Lajos költő, XII. kerületi lakos, aki egy kis szobakonyhás lakásban élt feleségével a Margaréta utcában, rokkant nyugdíjasként, és akinek életében egyetlen főtevékenysége volt: a versírás.

Tizennyolcévesen ismertem meg, amikor kibukott a Kölcsey Ferenc Gimnáziumból. Ám az iskolai rendet nem tűrő kamasz hamarosan autodidaktaként alapos műveltséget és számára fontos ismeretanyagot szerzett. Már akkor nagyon tehetséges, kötetbe kívánkozó verseket írt. Villódzó, sovány, nyugtalan kamasz volt. Amikor először feljött hozzánk, egy Guillén-verset mutattam neki, *A nevem* című elégiát. A hatás döbbenetes volt. „Bocsássatok meg, én most nem tudok itt maradni" – mondta, és elrohant. Szertelen volt, kamasz-költő, akinek verseiért joggal rajongtak a hatvanas évek, ahogy később ő fogalmazta a „hitegető hatvanas évek" tizenévesei.

Első kötete mégis csak tíz év múlva jelent meg, s ki tudja, hogy mikor jelent volna meg, ha Kormos István nem pártfogolja. Ezután barátai segítségével látott napvilágot az *Egy ünnep látomása* 50 példányban 1992-ben, majd 1996-ban *A szárazföld vitathatatlan* címmel válogatott versei a Z-füzetekben. Ő maga azt írja a kötet fülszövegében: „…azokkal érzek közösséget, akiknél nemzedékemben *»gyomorban görcsöl a feszültség / vesében kövesedik a kiúttalanság.«*" Mintha Ladányi szegénynyei írták volna Pass Lajos verseit, hiszen Pass élete éppen olyan volt, mint az övéké. Ők kérik estefelé: „– Eső, ha jő ma éjszaka / szegénységünket mossa földbe / Áztasson le minden plakátot, / mely gunyorogva hívogat / oly tájra, hol nem kell kabát; / eső, ha jő ma éjszaka, / zsolozsmázzon csak altatót, / mert fáradtak szeretkezésre, / de vagyunk álomhoz éberek."

1988-ban csatlakozott a *Tűztánc* költőihez, és örömmel vett részt 1998-ban az Ezredvég Tűz-táncra emlékező számában.

Ez év áprilisában álmodtam vele. Reggel az álomból vers született. Aznap este felhívott a felesége: „A Lajos kórházba került, rosszul van."

Amikor meglátogattam, felismert, de még aznap felkerült az intenzív osztályra. Az elmúlt hetekben hol jobbra, hol rosszabbra fordult az állapota. Mintha a róla írt vers, amelyet itt adok közre, velem együtt izgult volna az életéért:

A LÁTOGATÓ

Álmomban itt járt Pass Lajos
karcsún és magabiztosan,
ki harminc évvel ezelőtt
volt ifjú költő és kamasz.

Vele jöttek a többiek,
kik ma már bankigazgatók,
és volt lényükhöz nincs közük,
hallgatnak róla jószerint.

A fotelban ül Pass Lajos
megvénülten és betegen,
de szíve ugyanúgy dobog,
mint harminc évvel ezelőtt.

Egy lyukban ül, és verset ír,
annyi közül ő megmaradt,
álmomba ezért hívtam el
kiinni maradék borunk.

Röviddel kórházba kerülése előtt jelent meg utolsó verseskötete *Mint lehántolt nyírfakéregre* címmel. Erről már nem beszélgethettünk. Pass Lajos ez év májusában, 53 éves korában meghalt.

Simor András

„Annyira akartam élni,
A betegséget legyőzni,
Búcsúztam volna tőletek,
De erőm nem engedett.
Így búcsú nélkül szívetekben,
Tovább élhetek."

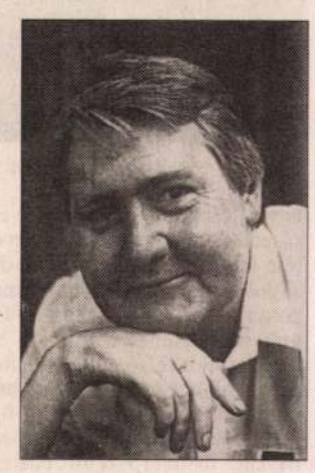

Pass Lajos hamvasztás utáni búcsúztatása és az urna elhelyezése
1999. június 7-én, 10 órakor
a római katolikus egyház szertartása szerint a Szent István Bazilika Szent Jobb kápolnájában lesz.

Puskin kétszáz éves

„Mint a vízkereső vessző, úgy járt ő az orosz élet s emlékezet fölött, s mialatt az orosz irodalomhoz egyre új tartományokat csatolt, műveivel s terveivel arra is utasítást adott, hol mi lesz még található" – írta *Németh László Puskin*ról, s ennél pontosabbat mi sem mondhatunk. Az orosz irodalom különféle útjai benne futnak össze – és tőle ágaznak szét.

Mindazonáltal nem csupán a literatúrára hatott megtermékenyítően, hanem a zenére is. Magam is meglepődtem azon, hogy mintegy másfél évszázad alatt huszonkét orosz opera készült puskini „alapanyagból". És ebben a balettek (pl. *Didelot:* A kaukázusi fogoly, *Scholtz:* Ruszlán és Ludmilla, *Aszafjev:* A bahcsiszeráji szökőkút, stb.) még nem is szerepelnek, csakis és kizárólag az operák, azazhogy *Dargomizsszkij*nak egy balettoperája is. Számos esetben nem csupán az alapanyagot szolgáltatta Puskin, hanem magát a librettót is, hiszen nem egy opera szövegkönyvét az ő soraiból állította össze maga a zeneszerző vagy segítőtársa. Példaként elég talán csak Dargomizsszkij A sellő és A kővendég, *Csajkovszkij* Anyegin, *Rimszkij-Korszakov* Mozart és Salieri, valamint *Rahmanyinov* A fösvény lovag című operáját említenem. Ezekben az esetekben maga Puskin volt a „librettista". Nem csoda, hogy sokszor direktben használták a sorait a komponisták, hiszen ama hangzásra is gyönyörű sorokból már eleve kihallható volt valamiféle zene. Csak fel kellett erősíteni.

Hadd soroljam fel Puskin operáit, a zeneszerzők születési évének kronológiája szerint. Volt, aki többször is merített a nagy költő életművének tiszta forrásából. És volt műve Puskinnak, nem is egy, amelyre ketten is „szemet vetettek". Tehát íme a lista:

Glinka: Ruszlán és Ludmilla, Dargomizsszkij: Bacchus ünnepe, A sellő, A kővendég, Kjui: A kaukázusi fogoly, Dinom-dánom pestis idején, A kapitány lánya, Muszorgszkij: Borisz Godunov, Napravnik: Dubrovszkij, Csajkovszkij: Anyegin, Mazeppa (a Poltava alapján), A pikk dáma, Rimszkij-Korszakov: Mozart és Salieri, Mese Szaltán cárról, Az aranykakas, Rahmanyinov: Aljeko (a Cigányok alapján), A fösvény lovag, Sztravinszkij: Mavra, a Kolomnai házikó alapján, Prokofjev: Dinom-dánom pestis idején (ifjúkori zsenge), Sosztakovics: Cigányok (töredék), Mese a pópáról meg Baldáról, a szolgájáról (egy film kísérőzenéjéből utólag összeállítva), végül Dzerzsinszkij: Hóvihar.

Szerkesztésemben pillanatokon belül megjelenik az Eötvös József Könyvkiadó gondozásában az a gyűjtemény, amely a huszonkét opera alapanyagául szolgáló húsz Puskin-művet tartalmazza. Vegyes műfajú antológiáról van szó, hiszen Puskin poémáit, drámai költeményeit és elbeszéléseit egyaránt „használták" a zeneszerzők. A túlságosan hosszú műveknek (Ruszlán és Ludmilla, Jevgenyij Anyegin, Dubrovszkij, A kapitány lánya) csak „keresztmetszetével" szolgálunk, a többit a maga teljességében adjuk közre, a Puskin-művek – és nem a belőlük készült operák – keletkezési sorrendjét követvén. A Jevgenyij Anyegin részleteit öt fordító (*Bérczy Károly, Mészöly Gedeon, Áprily Lajos, Vas István* és *Galgóczy Árpád)* magyarításában közöljük, dicsekedve demonstrálván, hogy mennyire gazdagok vagyunk – és voltunk mindig is – Puskinhoz méltó tolmácsokban.

Az egyes Puskin-művek után közlöm az adatait annak az operának, amely az illető mű alapján vagy felhasználásával készült.

Az opera műfajának elkötelezett híve így ünnepli Alekszandr Szergejevics Puskint, a világirodalom óriását, aki most, június 6-án tölti be kétszázadik életévét. Mert igenis él, hiába lőtte le 1837 januárjában Dantés.

Baranyi Ferenc

Zugliget és Lipótmező 1927 nyarán. Háttérben az épülő Manréza lelkigyakorlatos ház

A Zugligeti Szent Család plébániatemplom

A Közép-európai szolidaritás emlékhelye

Az 1920-as években a Zugliget még alig beépített zöldterülete volt Budának. Csendjét csak a hétvégi kirándulók, a természeti szépségeket kedvelő fővárosi polgárok vidám csapata verte fel a hétvégeken. A múlt századi klasszicista nyaralóépületektől eltekintve erdővel borított terület volt. A század elején itt megtelepedett templom és zárdaegyüttes, valamint a közelben épült Manréza lelkigyakorlatos ház a csendes bezárkózott hitélet és egyházi oktatás központja lett. Ma a templomot sűrűn beépített zöldövezeti, nagyrészt társasházas lakónegyed veszi körül, s mára történelmi szempontból is emlékezetes hellyé változott, mint az egykori NDK szabadságra vágyó menekülő polgárainak segítő kezet nyújtó közbenső állomása.

A templom 1913–17 között épült a Szent Család tiszteletére a mai Szarvas Gábor út 52. sz. alatti telken. Az Angolkisasszonyok rendje 1901-ben vette meg a Zugligeti úti major területét *Hegyessy Flóra* kisasszonytól, s 1902-ben a majorsági épület alsó földszinti szobájában alakítottak ki egy kápolnát. (Az Angolkisasszonyok nővelő társulata-apácarendje elsőrendű feladatának a nőnevelést tekintette. Alapítója az ősi angol nemesi család leszármazottja *Ward Mária* (1585-1645) volt, bár életében nem tudta elfogadtatni a felső egyházi hatóságokkal a rendet. Hazánkban kezdettől fogva mint tanító-nevelő rend működött 1774-től Budán, majd 1878-tól Pesten. Hosszú időn keresztül egyedül foglalkozott leánynevelléssel, ezért a II. Józsefnek a szerzetesrendeket feloszlató rendelete sem érintette.)

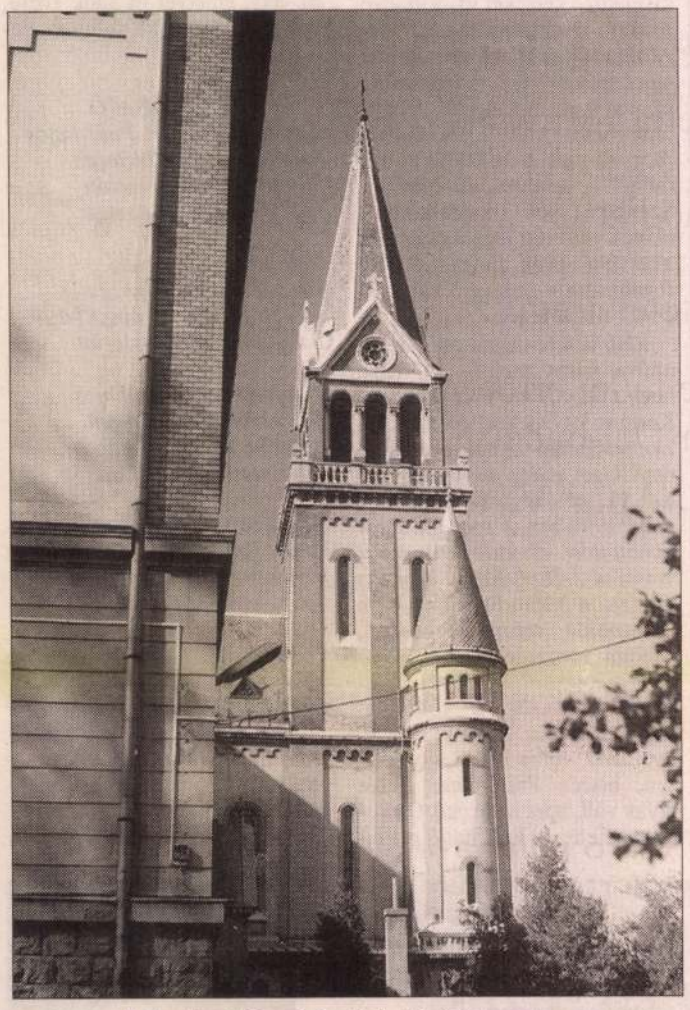

A Zugligeti Szent Család plébániatemplom

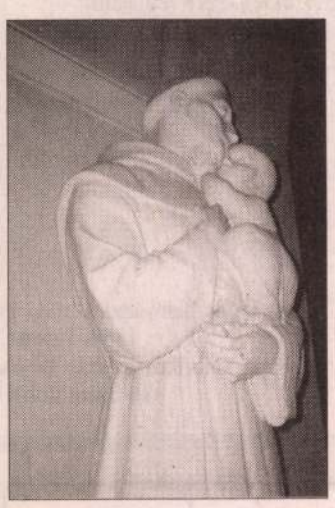

Az ideiglenes kis épület rendkívül kicsinek bizonyult, ezért 1910-ben a majort újabb területtel bővítették, s *Almássy Mária* rendfőnöknő hozzákezdett egy új templom építkezéséhez. A templom kialakításához az előképet a rend Írországban álló Rathfarham-i Loretto Abbey intézeti temploma adta. A templom tervezője *dr. Hültl Dezső* építész műegyetemi tanár, a mű- és díszépítéstan tanszék vezetője (*Hausmann Alajos* veje) volt. A templomot a kornak megfelelően még az eklektika stílusában tervezte neoromán motívumok felhasználásával. A táj fölött uralkodó, hangsúlyos, nagyméretű négyzetes torony mögött kereszthajós templomtér helyezkedik el, mellette baloldalon csatlakozik az apácarend háromemeletes sávépülete. A templom magasabban fekvő főbejáratához széles lépcsősor vezet. A bejárati kapuzat timpanoja fölött nagyméretű rózsaablak látható. A négyzetes toronyhoz kétoldalt egy-egy alacsonyabb kúpfedésű körtorony tapad. Az épület kivitelezését *Hável Lipót* végezte el. A gondosan és időállóan épített homlokzatok téglaarchitektúrája és az értékes kőanyagokkal kombinált részletek változatlanul tartós épületállagot biztosítanak.

A templomba lépve az első benyomást a tér tiszta áttekinthetősége, jó megvilágítása, az alkalmazott anyagok és a bútorzat átgondolt egysége, ízléses összehangoltsága adja. A belső tér kereszt alakú elrendezése tulajdonképpen az új liturgia következtében vált funkcionálisan is rendkívül hatásossá. Bár a korábbi oltárt eredeti helyén megtartották, az új elrendezés alapvetően megváltoztatta az eredeti térhatást. A padsorok három irányból közrefogva az új oltárasztalt, valóban centrumban álló szakrális teret eredményeztek, ezzel az épület több évtizeddel megelőzte a mai elterjedőben lévő modern centrális templomok rendszerét. Az új liturgia szerint elhelyezett fehér márvány oltárasztal és az olvasóállvány, valamint a modernvonalú fa ülőszámolyok kitűnő iparművészszobrász alkotások (*Kocsis Csaba* tervezte 1977-ben), s az alatta lévő fehér márvány dobogóval együtt tiszta harmóniát sugároznak. A középponti négyzetes szakrális teret a feletted lévő színes felülvilágító üvegablak fénye emeli ki a zárt szentélyfal előtt. A felülvilágítón a Szentlélek Úristen jelenik meg galamb képében, fénysugarakkal körülvéve. A templomhajók oldalfalain nagyon szép épségben megtartott ólomüveg ablakok láthatók. A kvalitásos ólomüvegképek *Zsellér Imre* munkái a templom eredeti építési idejéből. (Szinte a csodával határos, hogy az ablakok a II. világháborút ilyen épségben átvészelték, hiszen a terület súlyos harcok színtere volt. 1945. február 11-én az ostromgyűrűbe zárt német-magyar csapatok kitörési kísérlete során Wolff alezredes csoportja a Kútvölgyi út – Virányosi út – Szarvas Gábor út mentén óriási veszteségeket szenvedve próbált menekülni, amire a környéken számos katonai tömegsír emlékeztet.) Zsellér Imre számos templom és középület üvegablakát készítette, így a pesti Ferences templom, a Vakok Intézete, a szegedi Fogadalmi templom ablakait.

A főhajó oldalfalán négy nagy üvegablak van beépítve. Ebből a bal oldali a Kisjézus születését, a másik a Szent Család egyiptomi menekülését ábrázolja. A jobb oldali üvegképek Máriát és Szent Józsefet mutatják, amint a gyermek Jézus letörli a munkában megfáradt József homlokáról a verejtéket. A másik képen Mária és Krisztus Szent József halálos ágyánál.

A bal oldali kereszthajóban lévő művészi üvegablakokon Árpádházi szenteket láthatunk. *Szent Margitot*, amint a domonkosrendi kolostorba lép, a másik képen *Gizella* királynét, *Szent István* feleségét, amint a koronázási palástot hímezi. A másik oldalon *Szent Erzsébetet, II. Endre* leányát, amint a koronáról lemondva a betegek és szegények szolgálatát választja. A negyedik képen *Szent Imre* herceg szüzességet fogad a veszprémi templomban. A jobb oldali kereszthajóban négy további üvegablak látható, többek közt egy római katona öltözetű vértanú, Mária és Márta, valamint *Loyolai Szent Ignác* ábrázolása. A kereszthajók két kis rózsaablakát *Szent Szaniszló* és *Gonzaga Szent Lajos* félalakja foglalja el.

A bal oldali kereszthajó végén a három befalazott vakablak régen az apácakolostor felőli ablaknyílás volt. A kórus fölötti nagyméretű rózsaablak *Szent Cecíliát* ábrázolja.

A templom különleges ékessége az eredeti helyen megtartott régi oltár, *Del Amico* olasz szobrászművész alkotása. Az oltár alsó részén lévő dombormű a sírbatételt ábrázolja a fájdalmas Szűzanyával. Két oldalon az oltárt az örökmécsest tartó evangéliumi okos szüzek szobra fogja közre. Ezeket a szobrászati mögött. Ezeket a falfestményeket az 1977-78 között végzett tatarozáskor egységes világos színre lefestették, ami talán az üvegablakok jobb érvényesülését elősegíti.

A bejárat mellett két nagyméretű carrarai márványból faragott szobor alakja áll. A két értékes szobor alkotója *Dankó József* szobrászművész volt. Az egyik *Páduai Szent Antalt*, a másik *Júdás Tádé* apostolt ábrázolja. A templom bejárata mellett a kertben még egy krisztus szobor áll, *Gabay Sándor* alkotása.

A templommal bal oldalon teljesen összeépítve csatlakozik az egykori apácarendház és iskolaépület. Az épületszárnyat Havel Lipót építette. Az Angolkisasszonyok rendje, mint oktatórend ebben az épületben is iskolát működtetett leányok részére általános és négyosztályos középiskolai osztályokban. 1949-ben – mint minden egyházi iskolából – innen is drasztikusan kiköltöztették a tanító nővéreket, s az épületben a Koltói Anna leánynevelő otthont helyezték el 14-18 éves elhagyott gyermekek részére. 1954-től Szilágyi Erzsébet nevelőintézet néven 10-16 éves árva vagy félárva gyermekek bentlakásos iskola és nevelőintézete lett, amire a főbejárat feletti törött színes üvegablak is emlékeztet. Az elmúlt évben az egyház visszakapta az épületet, ami jelenleg teljes átépítés és korszerűsítés alatt áll. Az építkezés idei befejezése után az Angolkisasszonyok idős apácáinak szeretetotthona lesz. A templom legújabb kori történetében az idén 10 éve lezajlott eseményekre a bejárat melletti két nagyméretű márványtábla emlékeztet: „1989-ben e helyről a zugligeti Szent Család plébánia templomból a Magyar Máltai Szeretetszolgálat szellemiségének központjából útjára indult a testvéri szeretet határon túli magyarságot és más népeket védelmező eszméje. Isten kegyelméből a haza és a nagyvilág polgárai erkölcsi támogatásának és nagylelkű adományainak jóvoltából segítő kezet nyújtottunk az egykori Ke-

A templom üvegablakai (Zsellér Imre művei)

elemeket és a bejárati kapu fölötti domborművet, ami Jézust ábrázolja a gyermekekkel, *Vass Viktor* szobrászművész készítette.

A bejárattal szemben a régi oltár fölötti szentélyfalat hatalmas mozaikkép borítja. A mozaikképet szintén Zsellér Imre készítette, ami a meráni zarándoktemplom falképének mintájára készült, és ez Közép-Európa egyik legnagyobb mozaikképe (146 nm). A mozaik a Szent Családot ábrázolja, középen a megdicsőült Krisztussal, jobbra Szent József, balra édesanyja Mária, előttük szülei Joachim és Anna. Körben angyalok veszik körül őket, akik Krisztus kínszenvedési eszközeit tartják kezükben. Elől három angyal a hit, remény, szeretet feliratot tartja. Az előképet jelentő meráni oltárképet *Jozef Pfefferle* osztrák mester készítette 1904-ben. A zugligeti oltárképet *Köler Dezső* kartonja után tette át mozaikba Zsellér Imre. Itt kell megemlítenünk, hogy az épület kereszthajójának végfalát régen freskók díszítették. A freskók alkotói *Wichtl Mária, Pilh Dóra* és *Seldeneck Mária* szerzetesnővérek voltak. Színvonaluk elmaradt a templom egyéb alkotásai

let-Németország, valamint Románia, Horvátország, Szerbia, Szlovákia, Ukrajna és Oroszország sok ezer rászoruló lakójának."

A jobb oldali táblán az emléktábla szövege: „1989. augusztus 14. és november 14. között félúton Németország szabad részei felé a templomban és a falainál létesített táborban a Magyar Máltai Szeretetszolgálat oltalmára találtak a bukott eszme önkénye elől menekülő németek. A magyarok testvéri cselekedetére emlékezve a Németországi Szövetségi Köztársaság kormánya az egyházközösségünknek 1992. november 14-én orgonát ajándékozott."

A fenti történelmi események kapcsán a tízéves jubileum alkalmából tisztelettel kell fejet hajtanunk *Kozma Imre* atya előtt, aki valóban óriási segítséget nyújtott az akkori menekülőknek. A templom mellett álló Máltai Szeretetszolgálat egyik központjából kiindulva a humanitás és segítőkészség ezernyi szála kapcsolja a szomszédos népeket a magyarsághoz. Ennek a kialakuló közös Európánkban is példamutató eszményképpé kell válnia.

Rosch Gábor

1021

Hazatért tervrajzok

Svájcból érkezett ajándék a Jósa András Múzeumba

Bizonyára sokan emlékeznek még lapunk olvasói közül arra a nemes gesztusra, amelynek színhelye a múlt év szeptember második napján a cégénydányádi gyermekotthon volt: a Kende-testvérek itt írták alá azt az adományozó okiratot, amellyel *Kölcsey Ferencnek* eddig eltűntnek hitt 76 levele a magyar állam tulajdonába került. A művelődési tárca vendégeként Magyarországon tartózkodó Kende-testvérekkel ez idő alatt született meg egy másik megállapodás is, amelyben bizonyára közrejátszott az őszinte fogadtatás, és a szülőföldhöz való ragaszkodás bizonyítása. Ennek eredményeképp a napokban értékes dokumentumokat vehettünk át a Művelődési Minisztérium múzeumi osztályán, hogy azok — *hazatérve* — véglegesen a Jósa András Múzeum történeti adattárát gyarapítsák.

A cégényi kúria könyvtárszobájának egyik elpusztított faliképe (Zsák Zoltán reprodukciója)

A cégénydányádi Kende-kúria — egyik értékes műemlékünk — építéstörténetéről eddig nagyon keveset tudtunk. Az épület udvari homlokzatán, a kerti kijáró fölötti oromzaton levő Kölcsey-dísztichon mellett olvasható évszám, 1833 tájékoztatott arról, hogy épület-magja ekkor készülhetett el. A tavalyi kiállítással egy időben megjelent Kölcsey—Kende levélváltásból már több kisebb részletet is megismerhettünk: Kende Zsigmond, Szatmár vármegye alispánja, — Kölcsey rokona — 1833. április 19-én, Cégénybe keltezett levelében írta a pozsonyi diétán tartózkodó költőnek: *„A' házam készüll édes Ferim: könyörgök a' megigért magyar inscriptioért."*

Úgy látszik, Pozsony, az országgyűlés munkájában való részvétel, az elfoglaltság és a nagy hőség nem kedvezett a költészet múzsájának, az ihlet csak otthon, Csekén szállta meg Kölcseyt, aki szeptember 17-én keltezett levelében küldi a feliratot: *„Házadra egy felírás ime itt megyen: M. DCCC. XXX. III.*

„Alkota munkás kéz engem:
's a' szőke Szamosnak
Partjain a' költő lát vala
'zenge felém;
Ház, örökülj! 's vidám
békével tartsad öledben
Gazdád; s gyermekeit,
's hív unokáji sorát!"

A felirat tetszett is, meg nem is Kende Zsigmondéknak, mert még az aznap megérkezett levélre a házigazda rögtön válaszolt: *„A' küldött felírás édes Ferim, nékem igen nagyon tetszik, mert ugyan mit is lehetne egy magános épületre szebbet és nagyobbat költeni; hanem ha olyan könnyen állanak nállad a' felírások, úgy nem bánom, próbálj még egyet vagy kettőt csinálni 's ha szebet költöl azt válasszuk."*

A most hazaérkezett tervrajzokból kitűnik, hogy ez az épület nem azonos a maival! Széltében-hosszában keskenyebb volt, tipikus középtengelyes, szimmetrikus elrendezésű udvarház, amelynek végeihez egy-egy helyiségnyi, a jelenlegi épület szélességével egyező kiugrás csatlakozott. Az eredeti épület udvari főfalait — úgy tűnik — meghagyták, s az *1912-es átépítés során* beépítették a mai kastélyépületbe. Ám ekkor a beázó tető miatt romlott mennyezetű, festett díszítésű szobák átalakításával kíméletlenül jártak el: a tervrajzokhoz fűzött kommentárokból kitűnik, hogy a keleti szárny eredetileg félkörívben végződő könyvtárszobájában látható, *sgraffito eljárással* készített faliképeit is leverték! Az eredetileg három falképből egynek a reprodukciója maradt fenn, egy latin nyelvű középiskolai lapban, a *Luventus*ban, ennek másolatát közöljük.

Az 1912-es épületbővítés a Kölcsey-verset meghagyta, s bár új, a mai helyére került, mégis az a benyomásunk, mintha a cégényi kastély még a múlt században épült volna. A magyarázatot az 1912-es tervek készítőjének és az építtetőnek a személye adja meg. Kende Zsigmond —, mint a fennmaradt tervek bizonyítják —, maga vetette papírra az elképzeléseit, amelyek az eredeti épületet tulajdonképpen megnagyobbítani, a megnövekedett létszámú család számára otthonosabbá és modernebbé tenni óhajtották. A családi elgondolás építészeti megvalósítására, kiviteli tervvé öntésére egy akkor már ívelő pályafutású építészt kértek fel, *Hültl Dezsőt* (1870—1946) a *Műegyetem* tanársegédét, későbbi professzorát. Hültl volt hazánk első építészdoktora, s mint a mű- és díszítés-építéstani tanszék vezetője.

1912—13-ban csak a tervek egy részét valósíthatta meg az új tulajdonos, Kende György, Kende Zsigmond fia. Ezért tíz esztendő múlva, 1922-ben újabb terveket készített Hültl, ezeknek — minden bizonnyal pénzügyi nehézségek miatt — szintén csak kisebb hányada került kivitelezésre.

Mindenesetre értékes nyereség, hogy a hazaérkezett tervrajzokból vissza lehet majd állítani az eredeti, 1833. évi állapotot, s ugyanakkor Hültl egy eddig ismeretlen munkájára derítve fényt, gazdagították megyénk XX. századi építészettörténetét.

Pestalozzi-Kende Éva (férje a Nemzetközi Vöröskereszt alelnöke) levelében olvashatjuk, hogy édesapja még a második világégés előtt gyakran fontolgatta, hogy milyen közérdekű célra lehetne a modern világban mindinkább teherré váló nagy házat és a parkot felhasználni. Mostani használói, a családi otthon melegétől megfosztott 6—10 éves kislányok a Kölcsey-sorok szellemében a megkésett végakarat beteljesítői.

Németh Péter

KELET-MAGYARORSZÁG
1984 MÁJ 5
Tudósítás, levél-1984-5

yénkből indultak

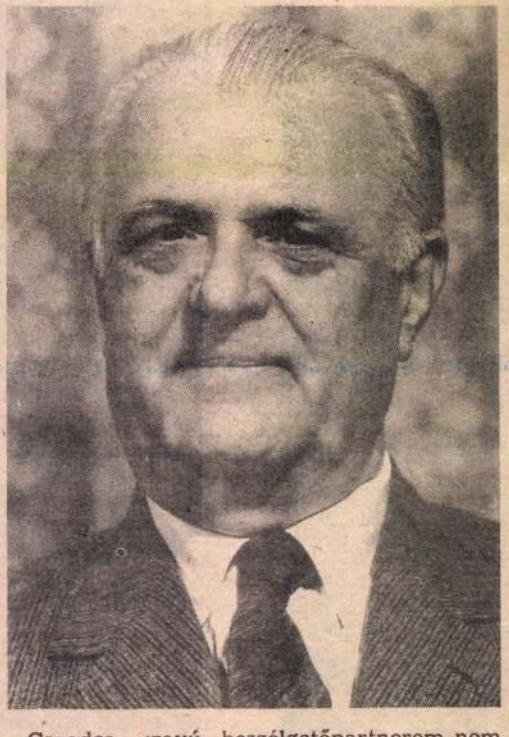

fedjük és
nak idején
órakozottsá-
ől röhög az
nek ellené-
ekké, vala-
n pontosan
a Kertészeti
város a vi-
intézmény
szeti szak-
s helye a
ének Alma
gen létezik,
rtjának né-
om évtized,
a magyar
szorának az

található a
asszisztense.
ágára okí-
a történel-
üzes vörös
arrafelé a
rizlingszil-
asz, cédula
nyakán fi-
tató intéze-
mással, en-
igazán jó
a professzor

jabb divat
hallgatom:
fakult szok-
amikor szü-
várdai gim-
től nemigen
kor egy-egy
végignézett
ltam el, dac
egmutatom,
essége, csak
ekezet tűnt
ázi községi
fülébe bele-
tatni kell —
ásan emlék-
át összeka-
a „gimista"
órákat adott
k. Az iskola
tt a tovább-
vig.
évtized vé-
kkor gyötör-
Pál után a
ása közepén
n díszes pa-
llenőrködött,
ereste a ke-

Csendes szavú beszélgetőpartnerem nem késlekedett tapasztalatai publikálásával, 1950-ben már kiadták *A szőlő nemesítése* című munkáját, amire néhány hónap múlva egész Európában hivatkoztak a szakszerzők. Az aspirantura állomásai nélkül avatták kandidátussá, mondván: ne vegye el a helyet és a lehetőséget a többiek elől. Ettől kezdve aztán töretlen a pálya. Tisztábban csöppenő kadar és furmint fajták, és a nemesítés további tökéletesedése: ezek a következő határkövek.

A szőlő virágzása nem tart sokáig, pusztán néhány szép tavaszi nap. Aki ekkor sejti megtalálni a „bölcsek kövét", az éjt nappallá téve dolgozik. Nem tehet mást, mert egyedül itt érhető tetten a magunkhoz idomított növény, a csenevész szirmok őrzik az évezredes ősök emlékét. Kozma Pál virrasztott tehát, és eredménye egy dolgozat, címe: *A szőlő termékenységének és szelektálásának virágzásbiológiai alapjai.* Ezzel már az Akadémia előtt is doktor.

— A legtermékenyebb húsz évem hatvanban kezdődött — emlékezik, mint hogyha a korábbiak eseménytelenek lettek volna. Tény, hogy a következő grádusok egyre magasabbak. Tagjává választja az Olasz Szőleszeti és Borászati Tudományos Akadémia, ahol a szőlő ivari leromlásáról tart székfoglaló előadást. Hatvanötben már rektor, és két cikluson át az is marad. Sürgetésére és munkája nyomán épül ki az új kis egyetemváros a budai dombokon, de közben nem lankad a munkakedve a kutatásokban sem. Hatvanhétben az MTA levelező tagjává választja, és hetvenháromban már rendes tagként tarthat székfoglalót. Kutatásainak iránya nem változott: *A szőlő teljesítőképesség növelésének lehetőségei a keresztezéses nemesítéssel* — tartja első előadását az Akadémián.

A tudományos pályát teljes részletességgel követni és leírni csak hosszú oldalakon le-

MAHIR
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kazettába zárt műve

A videotechnika hazai alkalmazása elősegítheti a szocialista kulturális értékek létrejöttét, terjesztését és sokoldalú felhasználását. A korszerű információhordozó eszköznek helyet kell kapnia a közoktatásban, a szakmai képzésben, a közművelődésben, termelést segítő eszközzé kell válnia az iparban és a mezőgazdaságban, segítenie a tudományos kutatómunkát és a nemzetközi információcserét — állapítja meg a Művelődési Minisztérium előterjesztése, amelyet a közelmúltban tartott ülésén vitatott meg az Országos Közművelődési Tanács.

Hazánkban az Országos Oktatástechnikai Központ vállalt úttörő szerepet a mágneses képrögzítés oktatási és közművelődési célú hasznosításában.

Az UNESCO szakmai segítségével

létrehozta videoközpontját, s a szombathelyi tanárképző főiskolát ellátta különböző videofelszerelésekkel. A videotechnika a pedagógusképzésnek ma már nemcsak fontos, hanem nélkülözhetetlen eszköze. Az utóbbi években a Népművelési Intézet Közművelődési Stúdiója mintegy 400 óra terjedelmű videotárat hozott létre, amely különböző közművelődési anyagokból, televíziós felvételekből áll.

A videotár anyaga módszertani, továbbképzési, tájékoztatási célokat szolgál, s a megyei művelődési központok számára is hozzáférhető. Ezek a kulturális intézmények ma egyébként mintegy 100 képmagnetofonnal rendelkeznek. A videoműsorok iránt egyre nagyobb az igény az egészségügyi, a munkavédelmi szakoktatásban is.

A múlt év júniusában alakult meg a Video Iroda Gazdasági Társaság, amely a video elterjesztésével kapcsolatos technikai és kereskedelmi feladatok — például készülék- és kazettaimport, műsoros kazettakészítés, javítás — ellátására vállalkozik. A videokultúra terjesztésében emellett máris jelentős szerepet játszanak azok a könyvtárak és médiatárak, amelyek videotéka jellegű szolgáltatásokra is berendezkedtek: ilyen például a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

Az ezredfordulóra várhatóan

tömeges fogyasztási cikké válnak

az oktatás és a művelődés videotechnikai eszközei, s ezzel új tanulási és művelődési formák, valamint új szolgáltatási igények alakulnak ki — hangsúlyozza az előterjesztés. Ezért fontos, hogy kialakítsák a videotechnikát értő és alkalmazni tudó pedagógusok és közművelődési szakemberek képzésének, illetve átképzésének rendszerét az erre alkalmas intézményekben, például az Országos Oktatástechnikai Központban, az iparművészeti főiskolán,

a népm
képmag
az okta
intézmé
jed. A
mintegy
nálatú
dik na
országban.
azonban,
különböz
más és
kellenek.
Az ülé
Szovjetun
rendezése
velhető
zatal, s

a vá
csökk

célszerű
szerzést
eszmecse
videotech
terjedésé
ni kell a
„fekete"
ezért a
szórakozt
szemben
megfelelő
mennyisé
munk ér
— kínála
tos felad
rosítás f
tása, ez
sítőbázis
tó meg.
helyi
létrehozn
hozatalár
dekében
nyozza, h
a vámté
nek lehe
támogatn
rugalmas
mát, am
kazettael
megoldás

KÖNYVES

Az esztétiz
zsákutc

HÜLTL DEZSŐ: A GR. SEMSEY-PALOTA

diszesen és gazdagon formáltak; formáikban koruk izlését fejezték ki.

De vajjon ez a barokk kocsi, vagy modern autó megjelenésük idején nem egy már régen ható művészi izlésre lettek-e olyanokká, mint aminők?

A barokk kocsik visszamenőleg ugyancsak nem hatottak Buonarottira, sem Rubensre; a sorrend ellenkező volt. Buonarotti, Rubens és mások előbb fejezték ki koruk formáit. Mózes, a rabszolgák, a sixtusi freskók, az oltárkép, avagy Rubens patetikus kompoziciói kifejezői voltak koruk nagyakarású, birodalmakat alkotó, földrészeket hóditó, világgazdaságtól pompázó jellegének.

De ezek a nagy művészek megelőzői voltak koruknak, s már régen barokkok, régebben a barokk összes ipari és iparművészeti formáinál. Buonarottira, tudjuk, a Laokoon-csoport hatott, nem pedig az időben is csak később kialakult barokk-karosszériák. A francia nép, mikoron a forradalom hatni kezdett, már régen át és át volt itatva a Cartesius, a Voltaire, a Rousseau, az enciklopédisták tanításától. És azért nem voltak követői annak a konvent művészet-bizottsági tagnak, ki inditványozta: minden művészet, amely nem vonalzóval és körzővel készül, tiltassék el, mert 1792 szeptember 4-én ezt a tanitást a forradalom elvégezte és ideológikusan már túl volt rajta.

Érdekes azonban, hogy ez a tendencia a nagy orosz forradalom idején ismét felszinre került, úgy látszik visszavisszatérő jelenség a súlyos beteg társadalmakban. Nálunk ma is kisért, a megszokott késéssel.

Ha a kocsik problémáját továbbra is vizsgáljuk, látni fogjuk, hogy közöttük az eltérés nem is annyira a formai, amely őket egymástól annyira megkülönbözteti, hanem a mozgást előidéző energiának a különbözősége. Nem a 6 ló és a 100 HP közötti kinetikai különbség teszi a lényeget, hanem a motor.

Az egyiket állati erő, a másikat motor hajtja, amely egy természeti Elv alapján épült. Gay-Lussac a gázok kiterjeszkedéséről megállapitotta az Elvet, enélkül az Elv nélkül nem igen csinálták volna a robbanó motort, legalább is a mai értelmezésben.

A művészek alkotásainak, korok szellemének kialakulására

priuszuk van. Ők termik meg a fantáziának a szabadságát, azt a lelki és látománybeli atmoszférát, amely nélkül a gondolkozás nem szárnyalhatna és így annak sem módja, sem alkalma nem lenne a legnagyobb dolgok, a Természet rendjének elvi megállapítására.

Ennek az epochának a gondolkozási rendjét, az ebből folyó technikai vívmányokat, szociális irányzatát (ez is fontos, hisz emberekről van szó), több generáció határozta meg. A generációk sorozata munkálkodott közre, de az epocha bölcsőjénél ott állottak az emberiség nagy művész hősei: Cimabue, Dante, Galilei, Giotto, Lionardo da Vinci és még sokan. Művészek és tudósok. Alkotásaikat mintegy védőpajzsként tartották az új szellem születésének bölcsője fölé. Egy új szellem, a tudniakarás szelleme született meg. Minden sötét hatalma az akkori életnek, ördögi eredetet értenétek, de biztos, hogy a ti javatokat akarja szolgálni. És ott állottak a bölcsőnél Kopernikus nagy pisai hive, Galilei, a naprendszer prófétája s minden inkvizició dacára: „Epur si muove". És ott állottak Descartes és Newton s a művészetek hatása alatt felizgatott emberi koponyákban kialakult az az atmoszféra, amelyben ezeket a nagy tanítókat már nem lehetett a máglyára vinni, s azok ki is merték már mondani igazságaikat.

Autók, turbinák, lokomotivok milyen késői gyümölcse az emberi szellem akkori kivirágzásának.

Hol lennének még mindezek, ha a szellem a művészeken át nem készítette volna elő a légkört, ha nem szántották volna fel az emberi agyak ugarát.

Ott lennénk, ahol China, India, ahol igen magasztos erkölcsi tanítások megmerevedtek, mert a fejlődésnek egy

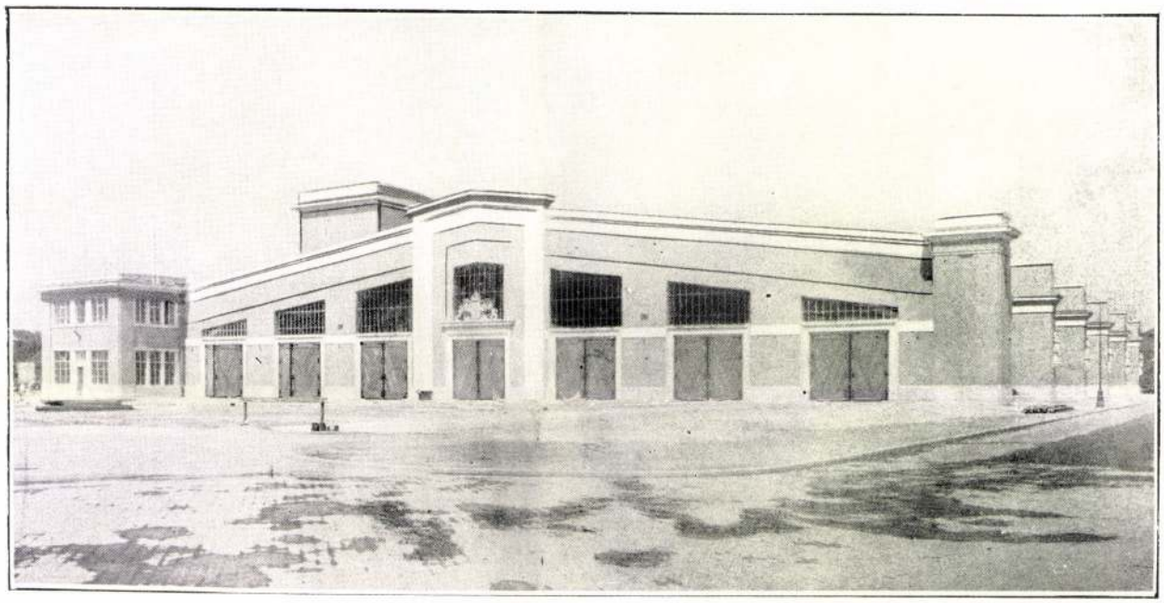

HÜTTL DEZSŐ: A SZÉKESFŐVÁROSI AUTOBUSZ GARAGE

hangoztatott, a tudás vágyának még csak első kisérletére is. Ördögi volt a nő, ilyenek voltak természetesen a politikai és üzleti ellenfelek is. Ördögűzés és kinpad volt a kor circenzese. Ördögi volt főleg minden tudnivágyás.

Művészek álltak a csecsemő bölcsőjénél, Cimabue Madonnáját a jónak, a szépnek szimbólumát, processziókban hordták Firenze utcáin, ünnepelni a jónak, a szépnek szellemét, az irgalmast, a martir Istenanyát, kinek láttán az öröm és boldogság fogta el őket, — hisz megjelent a Patrona, az Isten anyja közöttük, a béke, a szeretet, a harcok, gyilkosságok, a nyomorúság földjén. És hőse volt a kornak Lionardo, akiről tudták, hogy mindent tud, de elmondani azt nem meri, mégis képeinek kifejező erejével, akár mint Bacchus, mint Szent Anna, mint Mona Lisa, mind egy-egy nagy titok tudásának titokzatos kifejezését érezteték, mintha mondani akarták volna: a mi alkotónk olyan titkok tudója, amit ti, kortársak, ugyan még meg nem adott lélektani pillanatában nem voltak művészek, kik a fejlődéshez szükséges légkört előidézték volna.

A fantázia micsoda csődje az, az erkölcsi és szellemi tényezőknek micsoda lebecsülése az, hogy egy turbina, egy autó fel tudná lelkesíteni új eszmékre, új izlésre, új alkotásokra a művészet szellemét, amely ott volt a kornak bölcsőjénél, forrásánál, kivirágzásánál.

És ujra ott lesz, ha az élet különböző tényezői kifáradtak akár a gyakorlati ismeretek, akár az ideológikus termékenyítés terén.

Az a szellem, amely a művészeteknek az élet alakítására szerepet ad, s amely a művészeteket újra és újra felfrissíti, kétségtelen, inkább merítette a maga életenergiáit az Ember, az emberi gondolkodás, az emberi test szépségeinek örök forrásából. Mert micsoda egy turbina, egy autó vonala ahhoz a csodához képest, ami az Ember! Amit egy ember szellemi vagy élettani funkciójában kifejt. Hát hol

HÜLTL DEZSŐ: AZ ANGOL KISASSZONYOK ZUGLIGETI TEMPLOMÁBÓL

meg a lehetőségét. Az, hogy egy ilyen gép mozgása okozta elragadtatás közben nem gondolnak az emberek a sokszorosan nagyszerűbb Elvre, az nem küszöböli ki a szellem, az Elv priuszát.

S ha az országúton vágtató autósnak nem is jut eszébe a gázok kiterjeszkedésének Gay-Lussac-féle törvénye, gépe mégis csak az Elv s annak törvénye alapján mozog. Az, hogy valamely konstruktor négy vagy nyolc hengert alkalmaz, a kocsinak esőcsepp formát ad, szinesre vagy szürkére festi-e a karosszériát, az mind nem mozgatná meg a kocsit, a fő az Elv felismerése, a gázok dilációjának törvénye.

Ha a legszebb Rolls-Royce-t, a legdivatosabb vizszintes vonalút az országúton állni látnók s megtudnók, hogy elromlott a karburátor, nem megy, tudjuk rögtön: hiába minden konstrukciós tökély, a gázok nem terjeszkedhetnek, nincs energiakifejtés, nincs mozgás.

S minden nagyszerű turbinák, rotációsok, autók, holt vas,

acél, krómnikkelacél-tömegekké válnak, avagy nem is volnának, ha az emberi nem kutató szellemei a természetben lévő különböző erőknek a törvényszerűségeit nem állapították volna meg.

Mert előbb volt a Törvény s azután jött a konstrukció. A konstruktőrök az anyag fejlődésével, a gyakorlatiasság célszerűségével bizonyos szépet is alkottak, de akármilyen szép is legyen egy autó, akármilyen izgató is egy turbina, a legszebb bennük az az emberi szellem, amely az Elvet megállapította. Ha az óceán közepén a mérnökök és fűtők koponyáját valami rövidzárlat érné és elfelejtenék a Törvényt, az Elvet gyakorolni s nem tudnák, hogy fűteni kell, a csodás turbina nem működne, csak úgy, mint a Rolls-Royce, bizony megszünne a csodálkozás és az elragadtatás. Az Elv nélkül mozdulatlanná vált kolosszus láttán az elragadtatást a legmélyebb kétségbeesés váltaná fel.

Mind gyakrabban fordul elő az utóbbi években, hogy a művészi szellem alkotási és célkitűzési módjainak l'art pour l'art keresése helyett, melynek egyik fontos módszere a mult nagy alkotásainak szemlélete, a gépek szemléletét ajánlják. Nem a gépeket mozgató Elvek, az Elvnek igazságát és szépségét, hanem a gépek esztétikáját. Egyik magyar festőtanár irásban is adta, mondván, hogy a „modern művészetre a lokomotivnak nagyobb hatása kell, hogy legyen, mint Rafael művészetének". Avagyhogy egy autónak egyszerű vonalai kell, hogy egy új művészet kialakulására kezdeményező hatással legyenek. Mert nem lehet, hogy egy barokk karosszéria dagályos vonalai inspirálják a modern embert, stb. Egyszóval egy mai művész ne nézze meg a „bolsenai misét", az aténi iskolát, a Borgo égését, Cornaro Katalint, a II. Gyula pápát ábrázoló műveket. Jó, ne nézze meg, a cinquecento és a ma emberének művészi viziója között talán nincsen meg az affinitás. De ott van a quatro-, a trecento, ott van Giotto, Bernardo Daddi, a pizai campo santoban a halál diadala, Arezzóban Piero della Francesca, ezeknek preciz rajza, szineinek derüje, kifejezési fantáziájuknak megdöbbentően emberi volta, mind, mind alkalmas a tanulásra, alkalmas a legmegrázóbb élményekre. Ezeket ne nézze meg az ifjúság? Hanem nézzen meg egy Hispano suizat, attól, vagy annak vonalvezetésétől kapjon inspirációt! Igaz, egy ilyen Hispano szép, az egyenesek és görbék harmoniáját adja, egyszerűen és a gyakorlati célnak megfelelően, csakúgy, mint a barokk karosszériák, amelyeket ugyancsak céljaiknak megfelelően

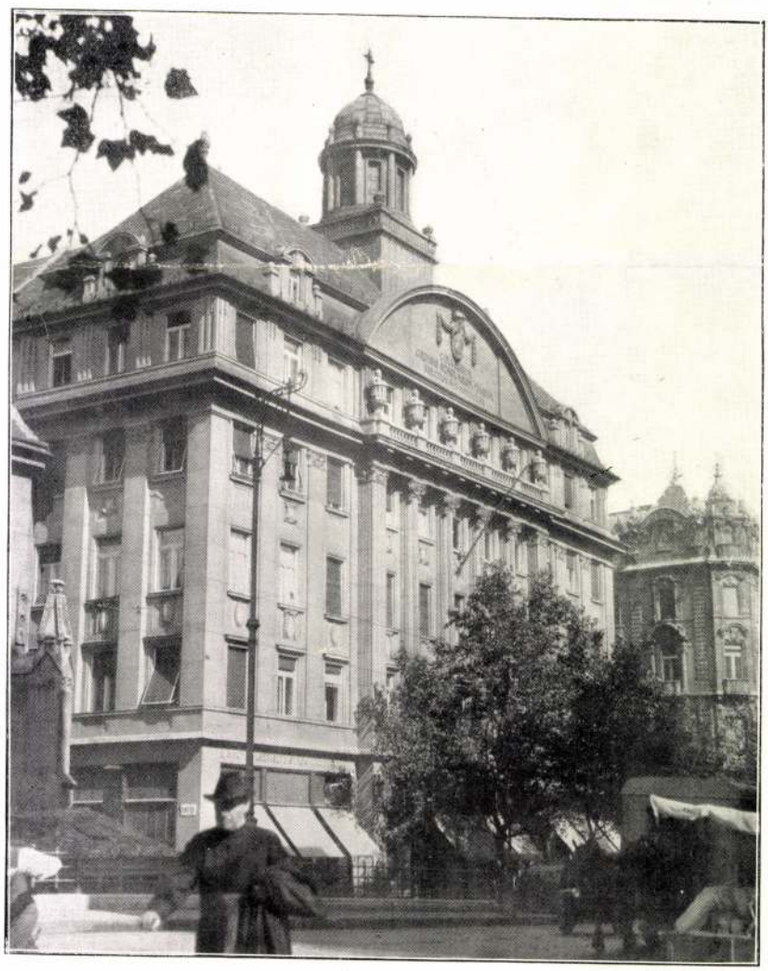

HÜLTL DEZSŐ: PIARISTA GIMNÁZIUM

MAGYAR MESTEREK

Dr. HÜLTL DEZSŐ

A professzor és a műépítész, a paedagógus és a művész *Hültl* Dezső egyéniségében harmónikusan oldódik fel. Ezt a harmóniát egyéniségének egyik vezető tulajdonsága: a tanári és művészi lelkiismeret biztosítja. Ő ahhoz a pedagógus és művésztipushoz tartozik, amelyik nem elégszik meg tehetségének érvényesülésével, az elért eredményekkel, de állandóan tájékozódik, figyelemmel kiséri a korszellem alakító hatásait, vizsgálja az újításokat, künn és benn egyaránt nem történhetik semmi a műépítészetben, ami figyelmét elkerülje és ha új irányok, új eszmék merülnek fel, azok jóindulatú megvizsgálásától soha el nem zárkózott. Hültl Dezső nem doktrinér lélek. A modern ember érdeklődésével és tárgyilagosságával figyeli a művészi eseményeket, az alkotó művész érzékenységével rezonál a korszellem alakulásaira.

Ennek a lelki rugalmasságnak eredménye, hogy épületei, amiket évtizedekkel azelőtt tervezett, ma is frisseknek, moderneknek hatnak. Csak meg kell nézni a Mester uccai fővárosi iskolákat, vagy az 1912-ben készült piarista gimnáziumot, melynek tervezésében valósággal megelőzte és előlegezte a kor mai izlését, hogy megértsük, mit jelent Hültlnél a művészi lelkiismeret, mely nem elégszik meg az épület tehetséges tervezésével, hanem ügyel korának igényeire is. Egyetemi professzornál ritka erény ez az érzékenység a ma iránt és a léleknek ez a rugékonysága, mely állandóan táplálja újabb és újabb impressziókkal az alkotó erőt, valósággal regenerálva a tehetség elhasznált sejtjeit.

Ez az állandó kontaktus kora művészetével és eszmemozgalmaival mindig megőrízte őt a betokosodástól, de egy kevésbé erős művészi egyéniség nem szabadúlt volna meg a sok ráhatás utánzásra késztető kisértéseitől. Neki csak frissítő zuhatag volt minden más művész munkája, amelyekben csak azért merült el, hogy annál edzettebb frisseségben merüljön fel saját egyéniségének alkotó ereje. Világos példa erre a Vértessy-villa, melynek homlokzati megoldása amilyen szervesen illeszkedik a mai építészeti törekvések sodrába, annyira izig-vérig a Hültl Dezső könnyed, elegáns és amellett súlyos művészi egyéniségének félreismerhetetlen jegyeivel ékes. Legújabb munkái, a Munkássportház és a monumentális Székesfővárosi Autóbusz-garage ugyancsak megnyugtató bizonyítékát szolgáltatják annak, hogy az ifjuságot az ujkori építészetre olyan professzor tanítja műegyetemünkön, aki tud kitartani a maga egyénisége mellett akkor, amikor művészi lelkiismerete minden idegszálával hű marad kora művészeti törekvéseihez. Jó ezt tudni, ha arra gondolunk, hogy az épülettervezés és az újkori építészet története, a Hültl tanszéke, az építészképzésnek döntően fontos kollégiuma. Az új építészgeneráció az ő csomagolásában kapja útravalóját. Hültl Dezső művészi egyénisége tekintélyt ad a katedrának és tiszteletet szerez a tervezőasztalnak. *Gy.*

HÜLTL DEZSŐ: A VÉRTESY-VILLA KAPUJA

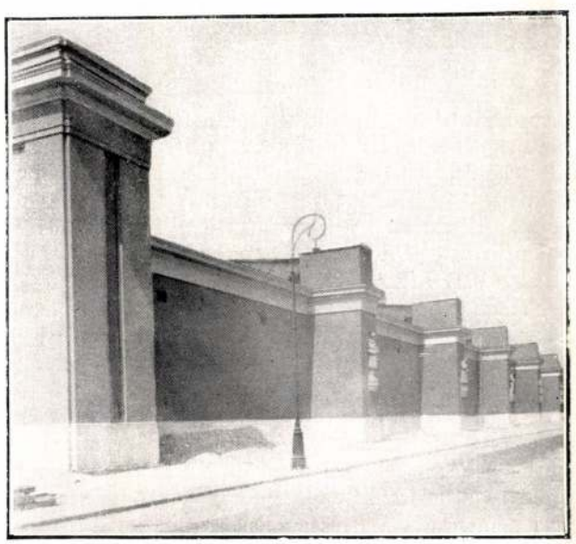

HÜLTL DEZSŐ: AZ AUTÓBUSZ GARÁZS OLDALNÉZETE

Eredményt, új művészetet csak a belső fejlődésből lehet remélni. Tanulni a multból, figyelni a jelent, számotvetve önönképességgel, alkotni a művész és a gondolatkör belső fejlődéséből. Kapkodó jelszavakban keresni az utat, hasonló a magányos erdőben hangosan éneklő gyermekhez, aki csak azért kiabál, hogy bizonytalanságának félelmét eloszlassa. A demoralizáló kisérletnek van még az önbizalom hiányán kivül egy hatalmas segitőtársa s ez az a szerencsétlen mód, amellyel a mult nagyszerű anyagát a gyüjtemények feltálalják. A Louvretől a budapesti szépművészeti múzeumig a műtörténelmi rendezés, a művészeti remekművek temetőjét adja, ahelyett, hogy ezen elfogult szempont helyett, a remekművek gyönyörködtetésére rendezkednének be. (Egyik jellemző példája Botticelli Primaverája, mely azelőtt, izolált helyén az Accademia di belle arteban tüneményesen ragyogott, most egy, az iskolát jellemző teremben elvesztette ragyogását, szépségét. Mig innen el nem viszik, egy remekművel kevesebbje van az emberiségnek.)

A remekműveknek, ha módjuk lenne, különállón, zavaros mellékhatások nélkül, a magukból kisugárzó szépségekkel hatni, úgy a múzeumlátogatás nem volna fárasztó testre és lélekre egyaránt, úgy az emberekre egy-egy nagyszerű művész szelleme frissitőleg felemelő hatású lenne, emberi öntudatukat fokozná, izlésüket megacélozná, minden demoralizáló kisérlet hatásának ellen tudnának állani.

Ősi Európa a maga csodálatosan gazdag művelődési, művészeti Hinterlandjával nem lenne kénytelen izlésért, művészeti vizióért koldulni nálánál szegényebb, művelődésben elmaradottabb népeknél.

A művészi izlés ezen zürzavara helyett nem új művészet: de egész élet- és izlésrendjében új renaissance-felé haladna életünk, Phaeton kapkodó keze helyett maga Phoebus Apollo ragyogó útvonalán.

UJ KÖNYVEK. *Köszegi László: Mi mindenről feledkeznek meg a modern művészet magyarázói?* Ez a cime az Iparművészeti Iskola ismert nevü műtörténész tanára vitairatának, melyben nagy erudicióval és ékesszólással mutatja ki, milyen felületes támadások és érthetetlen semmibevevések érik a magyar művészetnek olyan klasszikus korszakát, melyben *Lotz* Károly és *Székely* Bertalan halhalhatatlan művészetében ragyogott fel a magyar géniusz. Megállapitásainak csattanója, hogy a modern művészet magyarázása kedvéért éppen azok a faktorok mutatnak közönyt, sőt lebecsülést a magyar művészet klasszikusaival szemben, akiket éppen hivatali állásuk is szinte praedesztinál a klasszikusan magyar művészek megbecsülésére. Kőszegi László vitairata érdekes, temperamentumos és logikus irás. — *Dr. Biró Béla: Kovács Mihály élete és művészete.* A XIX. század egy szorgalmas és értékes festőjének monográfiáját irta meg *Biró* Béla egy hat ives, tizenkét reprodukcióval diszitett, igen alapos tanulmányban. A szerző nagy gonddal gyüjtötte össze a Kovács Mihály életére és művészetére vonatkozó adatokat és céltudatos összeállitásban, világos stilus és kellemes előadásban tárja azokat az olvasó elé. A művek jellemzése épp úgy, mint hőse művészetének értékelése a műtörténész tárgyilagos itélkezése és megelevenitő erejével történik e könyvben. Biró Béla nemcsak kegyeletes munkát végzett, mikor Kovács Mihály monográfiáját megirta, de jó szolgálatot is tett szegényes művészettörténeti irodalmunknak.

HÜLTL DEZSŐ: DR. VÉRTESY SÁNDOR VILLÁJA

van az a gép, amely a fizikai és kémiai ismereteknek olyan csodájával végezné működését, mint az emberi szervezet. De hol van egy gép, amelynek formái olyan szépek volnának, amely az egyenesek és görbék s azok változatában olyan tökéletes lenne, képzeletünknek olyan szárnyalást adna, mint egy egészséges női vagy férfi test?!

A gép hasznossági cikk; szükséges mig szükséges, szép mig szükséges, aztán rozsdás vas; s ehhez a géphez himnuszokat is irtak emberek és művészeti megújhodásra utaltak embereket s nem azokhoz a művészekhez, kiké a kor felszabadulásának érdeme.

dása érdekelte, hanem kizárólag a négy különböző szinekben tömörült versenyegyesület, amelyek egyikébe tartozni kötelesség volt; egymással életre-halálra fogadva össze is verekedtek. Igaz, ez Róma hanyatlásának korszakában volt. S van úgy, korunkban is, hogy egyesek a művészeti erkölcsöt megtagadván, az anyagiasság fénykorát élik. Művészi termelésben is a how much money túlsokat érdekli a művészeket.

A könnyű sikerek embereit minden téren már-már az érdemeseknek kijáró tisztelettel veszik körül.

S mi mindez a zavar, nyugtalanság, rekordok, gépimádat

HÜLTL DEZSŐ: A MOKTÁR SPORTHÁZ

Igaz, mindezt abban a korszakban, mikor az Embert éveken át kinozták s agyonütésből erényt csináltak.

Lehet, hogy a mi korunk arra van hivatva, hogy a nagy Elvek hasznossági feldolgozásában élje ki magát. A gép vonalai, a gép szépsége, a gyorsaság szédülete, rekordok letörése és felállítása érdeklik. Művészetek, a szellem és képzelet rekordjai, mintha túlkomplikáltak lennének, s mintha nehezebb is volna egy képben a jót, a szépet felfedezni, mint egy gyorsasági rekordot lestoppolni.

Voltak már ilyen korszakai az emberiség történetének. Oly idők, amikor gladiátorok öldöklése, vivási ügyességük s nem Vergilius volt a közérdeklődés tárgya. Volt úgy, hogy versenykocsisok és lovak ünnepelt hősök voltak, s volt úgy, hogy egy ilyen versenykocsis a mi pénzünkön 2—300.000 pengővel zárta le évi keresetét s művészek és költők éhen pusztultak. S volt úgy, hogy Rómát nem a teuton-veszedelem érdekelte, nem a Nilus elmaradt áraz európai ember életében? Pusztulás, avagy az egész élet új koncipiálásának zavara? Belső bajok-e kizárólag, avagy Amerika hatása-e ez?

Mig ott a könnyű és gyors sikerhez a mérhetetlen gazdag Hinterland automatikusan adta a módot, nálunk az erköles megtagadása a Hinterland.

Mig Európa, mai szervezetében, az anyagi bajokkal küzdi élet-halál harcát, művészetében, művészi fejlődésében ugyanaz a gazdag háttere van, mint az Újvilágnak természeti kincseiben.

Szabad-e ezt a több ezeréves művelődési és izlési multat lelkesedve eldobni, csak azért, hogy egy még teljesen zavaros s nekünk európaiaknak idegen művészi elképzelést adoptáljunk?

Az Újvilág át van hatva az ősamerikai népek művészetétől: mayak, inkák, aztékek piramisai s azokon az ornamentumok és szobrászat. Érthető, ha megfogja lelkűket, ősö-

ket keresnek. Az Újvilág hóditóinak az európai művelődés renaissancea nem volt közkincse. A kivándorló kvékereket Rómával szemben a dac vezette, őseurópai fejlődésük itt megszakadt, nem úgy, mint az európaiké, kik hol Rómával, hol ellene, de mégis mindig telitve maradtak a görög-latin ismeretekkel és izléssel. Azok a kvékerek és utódaik a természeti kincsek kiaknázását emberek hijján rögtön gépekkel kezdték meg. Nem is ösmerték az Elvet. Nem is kellett nekik, készen kapták azt s miután sem az Elvet, sem az Elvek előtti atmoszférát nem ösmerték, nem ösmerték sem Giottot, sem Lionardot, nem ösmerték sem Galileit, sem Newtont. De ne felejtsük el, még európai otthonukból a puritán népek nagy tisztaságszeretetét magukkal vitték s igy érthető, hogy a gépek ragyogása bennük belső örömek érzését keltette, amely primitivebb embernél az esztétikai érzés elsőfokú megjelenését jelenti. Gazdagodásukkal, művelődésükkel természetesen fejlődött egész életrendjük. Megösmerték az Elveket s keresték ösztönösen azoknak egész légkörét. Egyik részök átjött ősi Európába, mások az ősamerikai kultúrákat keresték fel. És felszivtak és felszivnak minden népek művelődéséből, négert csakúgy, mint kinait, krétait csakúgy, mint csúcsivest s ebbe a világzürzavarba beleporalizál a sokkarú és emlőjű hindu szoborkép, a polinéziai fabálvány, világhatalmi szándék, antinoci himzés, néger szobor, gépek fénye, sinai fametszet, benini bronz, mindegyik a maga sajátosságával, fejlődési fokával. Lesz-e mindebből majdan egy új művészet, egy új U. S. A.-művészet, nem lehet tudni; nem is érdekes. Viszont demoralizáló az a hatás, amivel mindezek, az amerikai reklámtudás segitségével ősi Európára hatnak. Mert ők hatnak. Három amerikai testvér 1907-ben volt az első, aki az európai izlést amerikanizálni megkisérelte.

Picasso a művész, aki által hatottak. Picasso néger-azték viziója végigszáguldott Európán; igaz, az ő művészi lelkiismerete vissza-visszatért mintegy bocsánatot kérve az ősi, európai görögökhöz is, mintegy érezvén, hogy ezzel tartozik európai lelkiismeretének.

Picasso után sok európai művész, kik az évezredek óta fejlődött európai szellemnek, a görög-európai művelődésnek talajizét nem tudták felszivni, elmentek Tuareg-törzsekhez is, meg Tibetbe is művészi látományokért és formákért. Ezekre az ősökre nem hivatkoznak érthető okokból, sőt eltakarják őket a kornak tetsző szólamokkal, mint: szociálhigiene, modernség a művészetekben stb. S igy igyekeznek ezen bár fotogenikus, de sivárul idegen ázsiai-afrikai izlésnek polgárjogot szerezni görög-Európában. Ez is a demoralizálódást szolgálja.

HÜLTL DEZSŐ: A PIARISTA RENDHÁZ KÁPOLNÁJA

Az európai művelődés folytonosságát szabályozták a mult szépségei, fejlesztették az új megösmerések; fejlődése belső és organikus volt. A gótikus alakok arányai, Faltenwurfjuk módja és Pallas Athéne arányai és erdőinek jellege között alig van különbség. A tenéai Apollo mosolya ugyanaz, mint a rheimsi Kunigundáé vagy Mona Lisáé, egy szellem, egy törvény vonul azokon végig. Nincs és nem is volt hatkarú és emlőjű indiai, ijesztően szörnyeteg mexikói, arányaiban szabálytalan pogány bálvány. S minden kisérlet, amely a gépek esztétikájából kisérli meg az új európai művészetet megteremteni, téves kisérlet, mert egy művelődési rendszernek megvannak a maga törvényei és ép úgy lehetetlen a művelt európainak a lámák ördögűzése, mint a negro-azték művészet adoptálása.

HÜLTL DEZSŐ 1997. X. 15.

Várostörténet

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem története és épülete

Ha *Váci utca*i sétánkat folytatjuk, a *Kossuth Lajos utcá*hoz érve, az *Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kará*nak épülete ötlik a szemünkbe. Valójában igen ritka jelenség, hogy egy egyetemi épület egy város legnevezetesebb, turisták által leglátogatottabb utcájában fekszik. Épülete valahogy mégsem tartozik az utca különlegességei közé, szerény, masszívnak ható külsejével belesimul az utca forgatagába.

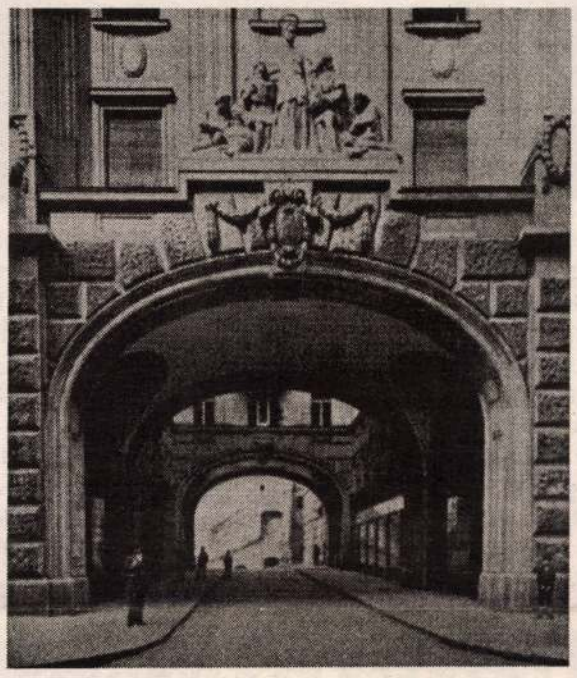

Ez az épület korábban piarista főgimnáziumként működött. Tervező építésze a gimnáziumnak **Hültl Dezső** volt. Az építkezés 1913-tól 1917-ig tartott. A kegyesrendiek a század elejéig egy hatalmas épülettömbbel rendelkeztek, amely a mostani *Március 15. tér*nek a belvárosi templomtól északra fekvő részét foglalta el. Az *Erzsébet-híd* építése miatt azonban el kellett hagyniuk az épületet. Hosszú ideig tartó alkudozások után jött létre a megállapodás a rend és a főváros között, hogy a kisajátított épületekért és telekért cserébe a piaristák a *Váci utca* vonalában területet kapnak, azzal a kikötéssel, hogy arra a rend két éven belül a környezetnek megfelelő új rendházat és főgimnáziumot fog építeni. Kikötés volt az is, hogy a *Kígyó utca* folytatásában az épületen át átjárót kell létesíteni.

A második világháború után az iskola helyzete természetesen bizonytalanná vált. 1953-tól működik e falak között a bölcsészkar.

Az ELTE ősét **Pázmány Péter** alapította Nagyszombaton 1635-ben. A már meglévő jezsuita kollégiumot bővítette ki hittudományi és bölcsészeti karral. Később az egyetem jogi, majd orvosi karral egészült ki. A legnagyobb változás **Mária Terézia** uralkodása alatt érte. 1770-ben Mária Terézia átszervezte az egyetemet, majd három évvel később – a jezsuita rend feloszlatása után – királyi magyar egyetemmé alakította. 1770-ben Budára költöztették az egyetemet, méghozzá tutajokon és hajókon. Az egyetem a királyi palota épületét kapta meg; közepén csillagvizsgáló torony is épült. 1780. június 25-én a korszak egyik legnagyobb ünnepsége volt az egyetem felavatása. 1784-ben **II. József** – Budát igazgatási központnak jelölve ki – az egyetemet Pestre költöztette. Az egyetem aztán egy úgynevezett mérnöki intézettel és állatgyógyintézettel bővült. A rosszul felszerelt egyetem latin és német tanítási nyelvével nem tudta jelentősen meghatározni a korabeli Pest szellemi életét. A reformkorban két évtizedig (1828-48) folyt a harc a magyar tanítási nyelvért, 1849 után azonban ismét visszaszorították, s csak 1868-ban lett általános. A forradalom és szabadságharc idején a hallgatók többsége kivette részét a politikai mozgalmakból, majd harcokból, s a tanítás gyakorlatilag szünetelt. A kiegyezés után **Eötvös József**, majd **Trefort Ágoston** miniszterek nevéhez fűződik az egyetem megújulása. Újabb intézetek alakultak, újabb épületekkel bővült az egyetemi apparátus. A múlt század utolsó harmadában a hallgatók száma 3200 volt, több mint a felük jogász. (Összehasonlításul: 1989-ben az ELTE-re 9189-en iratkoztak be)

1877-ben kezdett épülni, s az I. világháború idejére készen állt az *Egyetem utca – Múzeum körút – Üllői út* vonalára tervezett budapesti diáknegyed. Az egyetem 1921-ben a Pázmány Péter nevet vette fel, mai nevét 1950-ben kapta. Mint ahogy már említettük, a Bölcsészkar 1953-ban kapta meg a volt piarista rendházat és iskolát. Ami a jövőt illeti, az ELTE továbbra is költözködni fog, hiszen az épületet az egyház visszakapja, és a bölcsészkar a tervezett lágymányosi egyetem-komplexumban kap helyet. A mostani diákok még élvezhetik a kar közlekedésileg előnyös elhelyezkedését, belvárosi hangulatát, a Dunára néző szép panorámát.

SD

Testvérvárosi kapcsolatok

1997. október 3-án került sor az V. kerületi önkormányzat sajtótájékoztatójára a Parlament Caféban, ahol főleg a testvérvárosi kapcsolatokról esett szó.

Kempf Károly külügyi tanácsnok elmondta, hogy a testvérvárosi kapcsolatok létesítésével nem más az önkormányzat célja, mint elősegíteni a már tulajdonképpen elfogadott NATO-csatlakozást, és a leendő EU-tagságot. Ez kettős feladat: egyrészt olyan városokkal veszik fel a kapcsolatot, amelyek EU-tagországok területén találhatóak. Ezekkel kulturális, gazdasági együttműködést próbálunk létrehozni és Budapestet, Magyarországot bemutatva feloldani az esetlegesen létező ellenérzéseket. Másrészt lényeges az is, hogy Magyarország Európába való integrálódása – mely valószínűleg gyorsabb lesz mint a környező országoké – ne hozzon létre egy újabb, képzeletbeli vasfüggönyt kelet felé, hiszen ez elszakítaná az anyaországtól a határon túli magyarságot – szögezte le a külügyi tanácsnok. Ez az oka annak, hogy minden olyan környező országban, ahol magyar kisebbség él, létrehoznak legalább egy testvérvárosi kapcsolatot. Ilyen testvérvárosunk a romániai Gyergyószentmiklós és a szlovákiai Rozsnyó – mutatott rá **Kempf Károly**. A tanácsnok a közeli tervekről elmondta, hogy Cannes-ból, Bécsből, finnországi városokból és a jugoszláviai Nagybecskerekről is jelezték készségüket a testvérvárosi kapcsolatfelvételre.

Szatmári József általános alpolgármester két testvérvárosi kapcsolatot említett. Kifejtette, hogy a gyergyószentmiklósiakkal a kezdetektől nagyon jó az együttműködés, szinte „napi" kapcsolat alakult ki. Hagyománnyá vált, hogy a március 15-i gyergyószentmiklósi rendezvényeken az V. kerület igen magas szinten képviselteti magát. **Szatmári József** elmondta azt is, hogy nagy örömére szolgált az idei évben létrejött rozsnyói kapcsolat, mely az első pillanattól kezdve nagyon intenzív.

Ezután *Ulrike Laskowsky*, a Berlin-Charlottenburgi önkormányzat külügyi tanácsosa mondta el, hogy mind ő maga, mind pedig Charlottenburg városrész nevében nagy megtiszteltetésnek érzi a létrejött együttműködést.

A tájékoztató után a Parlament Caféban Fabrizio Bensch berlini fotóművész kiállítása nyílt meg. A tárlat megtekinthető október 17-éig, naponta 10-18 óráig.

PÉNTEK ORSOLYA, FOTÓ: RUFF ISTVÁN

Rendőrség

Testvérvárosok Balatonfenyvesen

Pörgetős álrendőrök Rozsnyón is

Az elmúlt néhány napban ismételten hazánkba látogatott testvérvárosaink delegációja. Kerületünk önkormányzati és rendőri vezetése közös – három országot érintő – konferenciát szervezett Balatonfenyvesen. A rendezvényen gyergyószentmiklósi, rozsnyói és magyar vezetők vettek részt. A délelőtti előadásokra és megbeszélésekre jellemző volt a nyitottság, a baráti szellem. A konferencia kötetlensége lehetővé tette a valódi problémák feltárását.

Elsőként a három terület bemutatására került sor. Az önkormányzati és rendőri vezetők a regionális jellemzőkön keresztül kívánták megismertetni városukat. Így Hargita megye rendőr-főkapitánya megemlítette, hogy a megyéjükben igen sok erőszakos bűncselekményt követnek el. Ennek okaként jelölte meg nagymértékű alkoholfogyasztást, mely a hosszantartó hideg következménye. Mindhárom város vezetői elemezték a leginkább előforduló bűncselekménytípusokat, melyek mindenhol megegyeznek: gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények, lopások, rablások.

Az V. kerületi Rendőrkapitányságot képviselő Közrendvédelmi Osztályvezető – Holló Sándor r. szds. – úr a kerületünkben több esetben is előfordult „pörgetős", „álrendőrös" és „túlszámlázásos" esetekről számolt be.

Érdekes volt, hogy a rozsnyói rendőrkapitány bólogatva hallgatta ezen beszámolót, majd elmondta, hogy hasonló esetekkel kell nálunk is szembenézni.

Az eredményességi mutatók is szóba kerületek: mind Rozsnyó, mind Gyergyószentmiklós 60% körüli eredményt tud felmutatni, kerületünk 54%-t, ezzel stabilan a II. helyen állunk Budapesten. A külföldi eredményektől való elmaradás oka a kerületi mozgó bűnözés, hiszen általában nem kerületi lakosok az elkövetők, hanem vidékiek, külföldiek. Rozsnyón és Gyergyószentmiklóson a lakosság ismeri egymást, mely megkönnyíti a rendőrség felderítő munkáját. A konferencia egy-egy napját meglátogatta Dr. Szabadfi Árpád r. alezredes – BRFK V. kerületi Rendőrkapitány úr, Dr. Xantus Judit jegyzőasszony, valamint Szatmári József alpolgármester úr.

A délelőtti hivatalos programokat délután – kikapcsolódásként – kirándulások követték. A vendégeinkkel ellátogattunk Sárvárra, Keszthelyre, Szigligetre, valamint a Somló vidékére, ahol borkóstolásra is sort kerítettünk. A rendezvény végén berlini kollégák is érkeztek, akik szintén megosztották bűnügyi és közrendvédelmi „élményeiket" a résztvevőkkel.

A viszontlátás reményében Rozsnyó város jegyzője kihangsúlyozta, hogy megtiszteltetés számukra, hogy a következő konferenciát Rozsnyó városa szervezheti, ahová a balatonfenyvesi rendezvénysorozat résztvevőit szívesen várják.

EKKER JUDIT R. SZDS.

Jakabffy Zoltán:
Szombathelyi közkórház gümőkóros-osztálya.

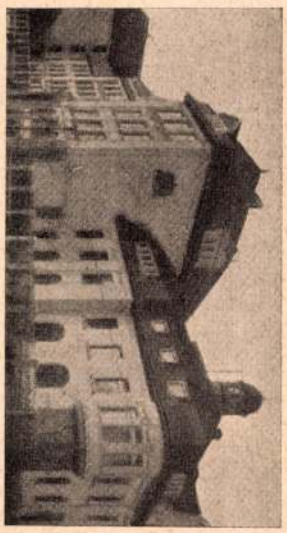

Dr. Hültl Dezső:
Szőv. Mester-utcai felsőkereskedelmi iskola.

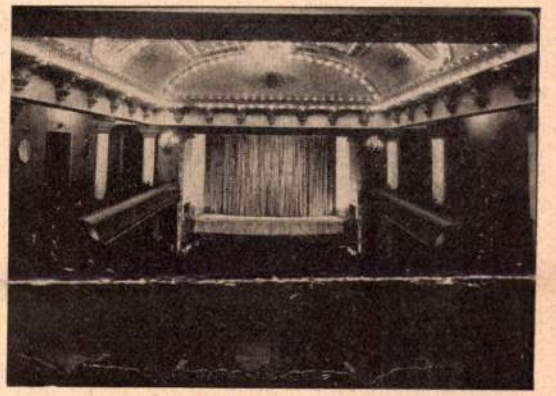

Jánszky és Szivessy: Forum-mozgó nézőtere.

Jakabffy Zoltán:
Szombathelyi közkórház.

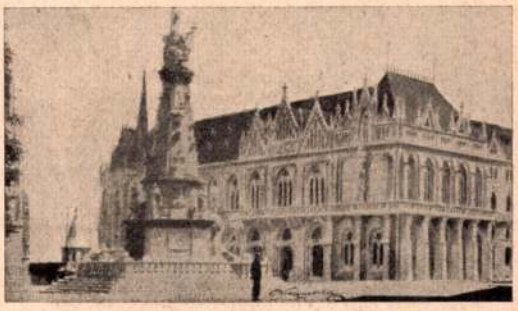

vitéz Katona Mihály:
A hercegprimási palota a Szentháromság-tér felöl. (Pályaterv.)

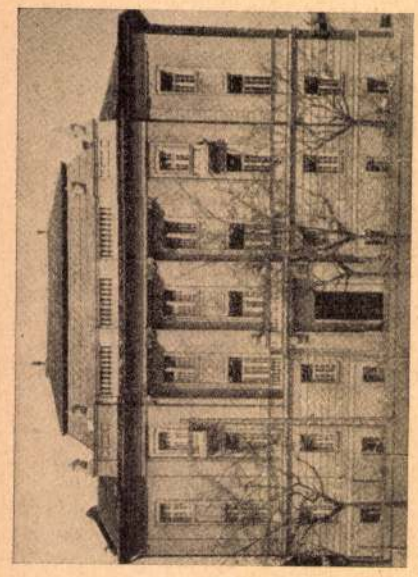

Hübner Tibor:
A Magyar Nemzeti Bank székháza Cegléden.

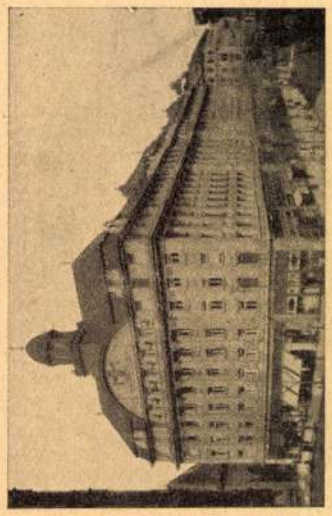

Dr. Hültl Dezső:
A budapesti Piarista-rendház.

fordító

Hübner Tibor tollrajza.

Dr. Hültl Dezső:
Pintér Gyula Calvin-téri palotája.

Hüttl Dezső

† 1945. jul. 11.

Rónay Mária

közlése

NYEK.

elyzetét, mert most
hogy Pécs szab. ki
ittesse az ott épített
közművelődési palo
s komolyan hozzá

nemes czélú közeledésének újabb bizo-
ai.

enzei Uffizi önarczkép-gyüj-
yében fontos újítás történt. A hires
ményt Leopoldo de' Medici biboros ala-
a XVII. század közepe táján. Roha-
gyarapodott a két következő szá-
s a legutóbbi években is igen becses
kel lett gazdagabb. Eddig azonban
ag festők önarczképeit foglalta magá-
mi kétségkívül egyoldalúvá tette a
ményt s igazságtalanságot jelentett a
szokkal szemben. Az olasz közokta-
iniszter — mint hivatalos művészeti

ezzel egy újabb lokális kis gyüjtemény fog sorakozni s fogja megkönnyíteni a kutatók munkáját.

Az assisii S. Francescoban elszórt művészeti tárgyakat a templommal kapcsolatos, *Museo Francescano* elnevezésű új gyüjteménybe egyesítik. A terv több mint tíz éve született meg, midőn az umbriai műemléki felügyelőség a S. Francesco nagyszámú és kiváló becsű műkincseinek leltározásához fogott. A S. Francesco-kolostor vezetősége és az olasz közoktatási minisztérium közt most folynak a tárgyalások a helyiségek kiválasztása ügyében.

Hültl Dezső

felesége Haus-
mann Alajós
leánya volt.

Magán értesülés!

R. sz. 21264.

1904 Sáros- és Rudas fürdők ismeri pály 2 díj
1905 Pesti M. Ker. Bank pal. terep díj
Kultusz min. pal. terep 2. díj
1906 Grsz. közép. tan. tagja
Fer J. rend. lovagt (várépítésért)
Első épít. dr. tagosk. (adjunktus) Bernhard
1907 Földmův Min. pal pály diesnet
1908 Zombori Igazgi pal terep ~~[illegible]~~ [illegible]
Pesti Harai tak. terep 2 díj
1909 Krasnaroskai Andr. hétfai tav és ép
Kálvin tér 1. 4. em. ház
Rudasfürdő terep I. díj
Nagy Imre vízkert. pal. Váci u. Bim. tér
1911 Római utk. Máll
1912 Pasos tan. ~~[illegible]~~
Muzeet jelo r. tanár
1913 Komáromi kultur ház, mür.
1913-17. l. ott
M. Kapostan rend. Váci u. Iskolát rendhár. és jegyzen 5 emel.
Mester u. Felsőker. isk
1916 Aug. h. e.-ok jugligeti tepl
1917-18 ~~[illegible]~~
1918 Grsz. közép. tan. tagja

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K

191 6évi 6149 számv. sz.

XIII. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

Nagyméltóságu

báró F O R

mint a Müemlékek Ors

Folyó évi május h

iratára, van szerencsém dr.

szombati utiszámláját 70 K

~~XXX.~~

Hültl Dezső

l.

Bud TM 1948

11. 8

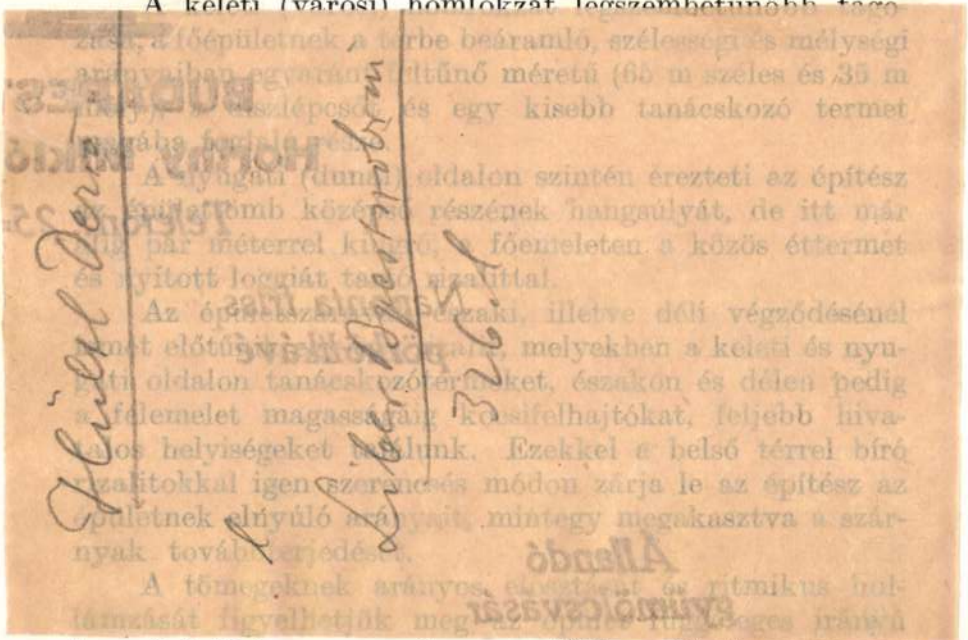

tagozásánál is, amennyiben az előbb említett vízirányos

messziről kiemelkedő két hatalmas ülésterem, amelyet a négy-négy saroktorony őrtálló bástyaként lezárt határozottsággal különít el a külvilágtól ; a két kiemelkedő tömeg felezővonalából magasba szökkenő kupola, mely viszont a két Házból mint összetevőből alakuló törvényhozás egységét hangsúlyozza — világossá teszi az épület fő rendeltetését. Az Országháza az építészet nyelvén világosan fejezi ki a magyar alkotmányosság struktúráját : a két-kamarás rendszeren alapuló törvényhozást.

A bejárattal már teljesen elkülönítve, de amellett paritásosan helyezi el az alsó- és felsőház helyiségeit. Az ilyenformán két önálló épületként is felfogható szárnyrészek találkozási pontjánál külön épületrészt iktat be, mintegy a kettő közé tólja azt. Ez a cezúra egyidejűleg dinamikus ellentét a hossztengelynek elnyúló vonalával szemben s ezt az esztétikai szükséget belső tartalmi rendeltetés céljából teszi. Összeköti a két elkülönített Házat azon helyiségek sorozatával, amelyek alkotmányunk értelmében a két Ház együttes működését kívánják. Ezek a helyiségek : az épülettest közepén elhelyezett kupola,

Hüttl Dezső dr

l.

Liber Byrobrai

412. l. 428. l.

435. l.

MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
BUDAPEST, 80.
VIII. NEMZETI MÚZEUM.

Hülsl Dcsö

Müvénet 1904

20.9, 406

Hültl Dezső V. 219

306-8

Mur és kőt tít

Hültl Dezső dr., műépítész I. 126.

Érkezett 1904 augusztus 23.

629/904 (Budapest 1904 augusztus 11.)

Steigler Győző prov. felügyelő beterjeszti a kassai múzeum pinceraion helyiségei átalakításának tervezetét.

(Mihalik Józsefnek 1904 VIII/27)

Hültl Dersö

Nod

is

Magyarország

Képes Albuma

Bp. é. n. Képekkel

Lapszám nincs

Borsod, Gömör és Kishont kö

vármegyék al

13660/ai.1927

A „ Magyar Müemlék

Országos B

Hivatkozással

urnak, a Magyar Müemlékek Ors

Tekintetes Igazgatóságához Bo

jelentésére, van szerencsém az

Tekintettel ar

Hültl Dersö

1905. A kultuszminiszterium palotájának tervpályázatán a második II-dig.

Magy Alp
72. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
310/1910
Ed: IV/7.
963/1910.

emelését a Nagyteke
jóváhagyni méltóztat
Kérésemet m
ságnak maradtam
Budapest 1910 ápri

Hültl Dezső

Magyar Minerva
1926. 293, 304. 539

Csáky László gr:

Térdig, állva, hétnyolczad ba
pasz, rövid haja s szemöldöke őszb
beretvált. Jobb kezében, melylyel
hol a pásztorbot és a püspök süveg
onales pro Museo Nationali"-t
veren dájá felett csipkés karinget s
lyű ~~kapt~~ piros szalagon lógó kápt
tünik szemünkbe. A félrevont piros
gözte jobbra piros bársony támlás
„Illustrissimus ac Reverendissim
de Körös-Szegh Consecratus Epis
Capituli Varadiensis Anno M
viennensis pinxit Pestini" ol

Olajfestés vászonra, mér
Festette: Donát

J. M. K. 1.

Az 1896. II. 19-adi 9332 szai
az erredeves kiállitásnak engé
visza (54/97).

miniszteri tanácsos.

állampénztárt, hogy ezen összeget
lőadójának hivatalos nyugtájára, el-
fizesse ki és tárcám fentmegjelölt
el.-

iteléül:

Látta =
Apreste, 1919 XI/12
Szilvajdy
[illegible]

VÁLLAS ÉS KÖZOKT. H. K. MINISZT. SZÁNYEVŐSÉG XIII. OSZTÁLYA

Hültl Dezső dr

ired

Umz. és Konjut. ést

1912. 305. l.

A szegedi m. kir. állami f

Érte

.....

.....

.....

..... *tantárgyakb*

Magaviselete .....

Szeged, 191..... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese:

Endrényi Ir

Hültl Dezső dr.

ind

Muz és Egyet ét

1912. 190. l 191. l.

A szegedi m. kir. állami fő

Érte

.....

.....

.....

.....*tantárgyakbó*

Magaviselete .....

Szeged, 191..... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese:

Hiéltl Dezsődr

írod

Muz. és Könyvt. ért.

1911. 224 l 227.

Hultl Dezső

Művészet 1909

56,70

III.

(1342 – 1382)

2. Nagy Lajos Király.) (méretei 165 x 83 cm.

(Szénrajz, Az Országházbeli

freskó kartonja. Rajzolta (Vajda Zsigmond.

Hultl Dezső

Művészet 1907

71

Flittl Dezső

Művészet 1905

271, 414, 422,

Hültl Dezső

l.

Müvészeti Hotok Komárom

10. l.

~~Danko József~~

Hultl Dezső

nincs
cédula

l.

Lechner Jenő dr

A Magyar Nemzeti
Múzeum épülete
1836–1926. Bp.
1927. 59. l

dupl

Méltóságos Dr. Czako

Tervezet
át dolgi
lott

Hultl Deiss

örvélet

Bronkard VII. 247

Hültl Dezső

l.

Dor Fellner

20. l

Hültl Dersö V. 306.

Hültl Dezső V. 308.

Hültl Deraš V. 307.

1925 Kőbéjai Serfőző épületei

1926 Royal (Institut of British) Architects tagja

1927 Gr. Kőjép Tan. tagja
angol kitünt
Szmor-u. fő. kislak. bérkás

1928 Moktár sporthás
gr. Semsey palota

1930 Corvin koszorú
Gardák Birt. Jut. tiszkhára
kélvin tér

Kentesi államépítészeti hivatalai

VI. 1929

van ilyen? vezsgáznatai

Hornyay Ödön dr.

Mücsamor
1914. tav. kiáll. 175
1922. jub. kiáll. 538.
1924. tav. kiáll. 354. 357
1926. angol-mag. kiáll. 266, 268.
1927. tav. kiáll. 579
1928. tav. kiáll. 93, 96, 98.
Thökölz it 85

Hübner Jno

epitett

kovette a balassagyar-
mati törvényszéki
palotat.

bod

B No 708 l.

1940 szept. jug. vonalt
1941 Akad. bér-sal, Rák u. és Tan. kir. szerok
[illegible] lejár. pály. kívül
1942 [illegible]

1943 Pékfy-u-i MAB-mühely. tiek ház (Hidassy L-sal)

+ 1943

vfőnökség!

v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

1930-32 rektor ~~[illegible]~~

1930 Bpi autobusz garage
-39 kecsk-i piaristák csk pal. terv
1931 M Tud akad ho. tag

1932 . [illegible] rektor lelép

1933 ~~[illegible]~~ Épmův kiáll Párisz és Milano

1934 Mücs. aranyérem, M. Épmův tűv vendordige
1935 M képzm Ell aranyérem
Bruxelles kiáll

1937 Ny egyet-i épület Trefort kert
1936 MABI kórház

1938 Mák-ház homlokrat terv
mögötte Hübner Tib + Gemes 2
MOKTÁR birháre Fő u.
„Ny m. épitőmův" (szerk. Tölbedmag)
M. Érdemrend középfj. je
Képzm. Társ alelu.

1939 Szt Szabo Akad. Ty
Váci kat gimn terv

Röntgen, Wilhelm Conrad
+ ül. ~~Lipcse, 1855 máj. 9.~~
Lennep, 1845 márc. 27
+ München, 1923 febr. 10.
1899-1920 a münchei egyetem
fizikatanára.
1895 (vezet) fed. fel a róla
elnev. R. sugarakat
1901. Nobeldíjat kapott

Hültl Dezső

1926. a Mérnöki
Tanács elnöke

Magy Alp. IV
288. l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
112 1917 szám
Érk.: 917 év márc. hó 15 n.

N A G Y M É L T

K E G Y E

A legmélyebb ti
godat,hogy a honvédel
427,497/IV. szám alat
31.-ig megadott katon
tőleg "bizonytalan id
se iránt a vallás- és
tot tenni kegyesen mé

Alázatos kérésem
kegyes pártfogásába a

Hornyay Ö. von dr

festő Cékbeli-tag

Mülsarnok

1932. febr. – márc. 276

bejg. kevesredi (rendtár és) fogmos. farve

trale-) (brod. is

Hültl Dezső

Byest. Régészek emlé-
ke építészeti rész

Liber Byest szobrai

309.

Hültl Dezső

Bpatób. 1940. sept

Hültl Dezső dr. építész, műegyet nyilv. r. tanár, az újkori építéstan tanszéken, XI. Műegyetem-rkp. 3.
☎259-651
Lakása, XI. Rezeda-u. 5. 269-271

-

-

ett

t

i-

-

ß-

i-

vi-

Klebelsberg emlékkiállítás Műcsarnok

Hültl Dezső

1933 feb márc

A szeged-rókusi
áll. elemi iskola

Műemlékek Országos Bizott.

Hőgye S. – n.

Szállítójegy.

1 Művészet

1942 Kötet 43 Füzet Ára

Budapest, 1942. II. 71.

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA
KÖNYVESBOLTJA

Budapest IV,
Kossuth Lajos-utca 18. szám.

17.255. — K/9.

Hültl Dezső dr.

1933 feb-márc,

A kecskeméti Reggeszendi gimnázium főhomlokzata.

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

R. M. KIR. ADÓFELÜGYELŐSÉGTŐ

..... sz. Postahi
Postafiók szám .....

BUDAPEST
942 JAN 20 N 3
K 1 K

Bizottságának
urnak

Hölgyész endre

Hölgyész endre

Hültl Dezső, epitési

szül. 1870 IV. 6. Felsőbányán. A

bpesti műegyetemen végezte tanul-

zamait, s ugyanitt 1898-tól tanár-

segéd volt. 1906. Berninisól irt tanul-

mányával az országban (első ül nyerte el a műszaki

doktori címet. 1913 óta rendes tanára

a műegyetemek. Fő-ünk a kegyes-

pendiek bpesti szekhiza-

állva. Caputiuma piros, feje elöl
ipbevegyült, szeme kék s arcza s baju-
eptve tartja s gyürüs balját mellére
les s mucetuma felett érseki palliumot
je láncon lóg. Karingének kezelője csip-
ilrevont függöny s jobbra aplop tünik fe-
éretei 88:70 cm.

iros párnára könyököl,

Hültl Dezső dr

Képmása, mellszobor
Bory Dénőtől
kiáditva és Repr.
KMTárs. 1928/29. téli
kiáll. kat.

KÉPEK.

A KATALÓGUS KÉPEINEK FÉNYKÉPFÖLVÉTELEIT
BALOGH RUDOLF;
OKSZOROSÍTÁSÁT PEDIG AZ ATHENAEUM MÉLYNYOMÓ
OSZTÁLYA VÉGEZTE.

M. D. K.

HÜLTL Dezső építész

Bp. Várpalota építésénél cholgozik

Ybl Buda 273. l. 277. l.

M. D. K.

HÜLTL Bérsó évélén

Bp. Kálvin tér, Üllői út és Ráday utca sarok Gazdák Biztosító Szövetkezete

Ybl Ervin. Ybl Miklós 129,

Hültl Dersö

Thieme-Becker

XVIII. 57-58.l

(Lyka)

Hültl Dersö

l.

Hl Lotr

335, 387. l.

Hütt Dersö

Ivód
2

Helmolsó 20.1

Kú

~~Lotz Károly:~~

3568. A Bűnösök csoportja.

~~Bűnösök~~ Balra, a me

~~Balra~~ halado menet~~ben~~, leg
kulcsolt kezekkel; ez után~~ki~~ két assz
átkarolták és a kik mögött ~~egy~~ bo
görnyedt alakja tünik föl; jobbró
~~alakja~~ köti le figyelmünket, a mi
emeli föl.

Ecsetrajz, mér. ~~206~~ 210 : ~~295~~ 303 cm.

Vétetett az 1905: III. 7-iki
(213-905)

1905

231 x 321

Hültl Dezső dr

l.

Zelovich Józsefmüegy

356, 357. l.

266, 292. l.

Ez a könyv ezer példány

*

A szerkesztés és kiadás körüli
munkálatokat Zakariás G. Sán

*

A könyvet nyomta és el
Budapest székesfőváros h
az ezerkilencszáznegyvenharmad

*

A képek kliséit id. Wein
kemigrafiai műintézete

MDK

Hütl

kiáll. Párisban

Tér és Forma 1933. VI. 185.

Hüttl Dezső, építész

L. Kozma Lajos

–: A harmincas évek építészetének kronológiai táblázata 6–8

Magyar Építőművészet Bp. 1983. 83/2

dr Hüttl Dezső, építén

L: Vákár Tibor

33-34

Vákár T.: Egy építészmérnök pályakezdése

1930-35

Magyar

Építőművészet p. 1983

83/2

HÜTTL Besző építés

SZABÓ Balázsné: Budapest, Szent István Közgazdasági Szakközépiskola. Bp. : TKM, 1990. (Tájka, korok, muzeumok kiskönyvtára, 390) 16 p

Hültl Dezső

Hidasi Lajossal tervezte a Péterfi S. u.
8-20 sz. a. épületet.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973. 1335 l

440 l

Hültl Dezső

építész, a lehiggadt neobarokk képviselője; Michailich Győzővel tervezte a Cházár A. u. Autobusz garázst. /1930/.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

4561

MDK

Hültl Dezső dr.

Pintér Gyula Kálvintéri bérpalotaja.
Tervezte: Dr.Hültl Dezső. Repr.

Magyar Epitőművészet, 1912.2.sz. 29.1.

M.D.K.

Hültl Dersö, építész tanár

tervei szerint épült fel a piaristák budapesti rendház- és iskola-épülete a Váci-utca és a Dunapart között (az egyszeri Városház-tér helyén) melynek részletes ismertetése során, cikkíró közli - Friedrich Endre tanárnak a gimnázium 1913/14. évi értesítőjében megjelent tanulmánya alapján - a régi piarista telkek és épületek történét.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1918.évf. 35-45. sz. 275-357. old. 1-36. á.

M.D.K.

Hültl Dersö, építéz tanár

a piaristák bpesti rendházának és iskolaépületének terveire egy szűkebbkörű meghívásos pályázaton nyerte el a megbírást 1912. decemberében. 2.750.000 k. költségelőirányzattal. A különböző telekrendezési, kisajátítási és engedélyezési eljárások két évet vettek igénybe, ugy hogy, a végleges jóváhagás 1914. okt. havában érkezett meg. Az épitkezés 1914-1918 között, az első világháboru évei alatt bonyolodott le.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1918. évf. 35-43. sz. 275-357. old. 1-36. á.

Hültl Dezső, építész, tanár

M.D.K.

tervei szerint felépült a szé-
kesfővárosi autobusz-garázs ha-
talmas épülete, melynek teljes
költsége meghaladta a 3 mil-
lió pengőt.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1930.évf. 1-2.sz.

6.old

M.D.K.

dr. Hüllő Dezső, építész

Szerezte a Városmajor-u. 4. sz. alatti Semsey-féle bérházcsoportot.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1916 évf. 39. sz.
231. old. 1-3. á, 40. sz. 237-238. o. 4-6. á.

M.D.K.

dr. Hültl Dezső, építész, tanár

terveiből a fővárosi mester-utcai felsőkereskedelmi iskolájáról.

Főnézet és alaprajz:
Mester-utcai kapu, lépcsőház, és
Szvetenay-utcai homlokzat.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1915. 39. évf. 14. sz.
+ 15. sz. 85-86. o. 79-80. o.
4-6. á 1-2. á

dr. Hültl Dersö, építész M.D.K.

terverte Andrássy Dénes krasznahorka váraljai héptár-épületét, 1908-ban.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1915.39.évf. 19.sz.
109 - 111. o. 1-4.á.

Hültl Dezső

1898 ban Hauszmann mellett a díszpiléstani tanszék tanársegéde lett a Miegyetemen.

Szentkirályi Zoltán: Adatok a magyar épitészképzés történetéhez. - Éptud, 1971 /III/, 4.sz. 439-465.l.

452.l.

HÜLTL DEZSŐ

Magyar Iparmű.

2003/1.

38. old.

Kedves Zsiga bátyám,

□ ← rövid itt

kertelés nélkül, teljes nyilt

becsülésnek nem tudom ennél n

azzal becsülök meg valakit, h

éplelkünek tartom - mert emel

tehetség kérdése is; természe

elvet, s az igazságot nem "ne

szoktam fogadni. Engedd meg h

a levélirásban is, sőt, hogy

még az udvariassági kellemezte

szivesen hozzágondolva, egész

egyet mást.

2

Hültl Dezső

neve emlétve

Népszava 1972 augusztus 12
10. old.

Hültl Dersö

1913 ban Hauszmann utóda lett a Müegyetem díszépí-
és lani tanszékén.

szentkirályi Zoltán: Adatok a magyar építőművészet
történetéhez. - Építud. 1971 /III/, 4.sz.439-465.l.

dr. Hültl Dezső

Életének és munkásságának rövid összefoglaló méltatása

Major Máté: A százéves Építész Kar tanárai és a magyar építészet. - Magy.Ép.műv. 1972.4.sz.58-61.1.

Hültl Dezső

Élet. arck.

Váljubal

164–166 l.

Hültl Dersö-röl

Került Karikatúrák az alábbi mübler

Vállalkozók Lapja

1937. ápr. 29. (K.M.: A „Megfagyott Muzsikus.")

Gallovich Jenő VII. 280.

MDK

dr. Hültl Dezső

VIII. bécsi építészeti kongresszuson vett részt.

Magy. Építőművészek Szöv. közgyülése

Vállalkozók Közl. 23.sz. 1903. jun. 3. 4 l.

MDK

dr. Hültl Dezső

VIII. bécsi épitészeti kongresszuson részt vett.

Magy. Épitőművész Szöv. közgyülése.

Vállalkozók Közl. 23.sz. 1908. jun. 3. 4 l.

Hülsl Jenő

Pajor szanatorium
3 em. bár

Vállalkozók Közlönye
1906. nov. 28.
(Magasépítési ese-
dékek.)

~~Teifiring, tolnamegei himes VIII. 183.~~

H ü l t l D e z s ő
építész

Uj Nemzedék. 1922.jan.28. /Képzőművészeink áldozatkészséget követelnek a kormánytól./

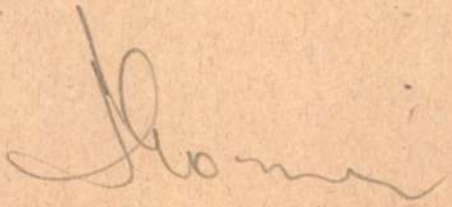

Hüttl Dezsö dr

XII-ik nemzetközi épitészkongresszuson Budapesten alelnök volt.

M.929.V.S.

MDK

Dr. Hültl Dezsö, ép.-mérn.

1917-1918 működött az épitészeti osztályon, 1939-1931, tanévben rektor volt.

XXXXXXXXXX

Józsefnádor 194c/41.

HÜLTL Dezső építész

Erdei 1991 52. p.
62. p. Dembinszky iskola

604.
Sahulka, Johann: Erklärung
kräfte, der Wärme, des Lich
elektrischen Erscheinungen.

381.
Sander, Paul: Feudalstaat u
Berlin, 1906, Bath

408.
Samanek, Vincenz: Kronrat u
Leipzig, 1910, Rotschild

559.
Sárffy Andor: A polgári per
1942. Grill

Hültl Dezső

l.

Tér és Forma

1934. 185—198.

l. nanos Eppel

Franciaország VII 219

Nem magyar honosokat nem					

* A választói jogosultság az **illető rovatban** egy 1-es szám beirásával jelölendő meg.

Hültl Dezsőd

A kegyesrendiek
uj rendtara és fő-
gimnáziuma klasszi-
cizáló stilusban (1915)
az Eskü utcz.

Thirring Bpest
59. l.

Hültl Dezső

a Magyar Képzőművi
nek Egyesületének
aranyérme

Uj Magyarország
(~~talán Uj Magyarság~~)

1934. dec. 22.

(Kitüntetések a
Műcsarnok kiállí-
tásán.)

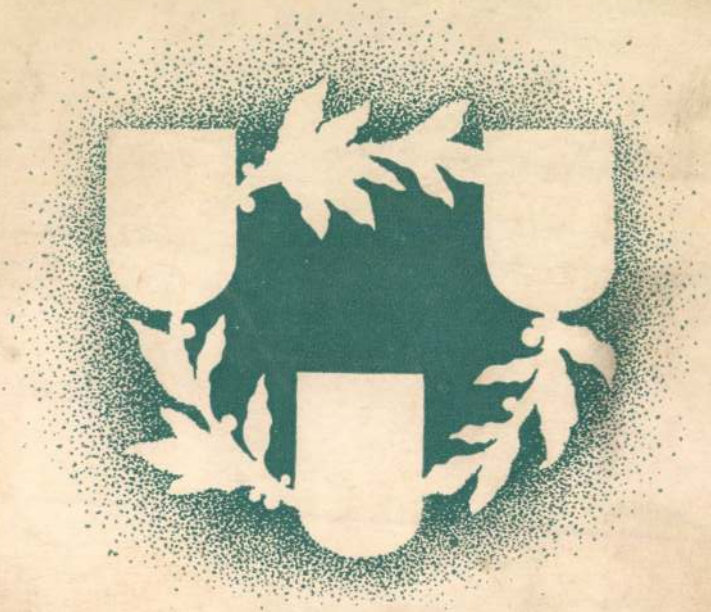

A MAGY. KIR.
VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER

Hültl Dezső

Archéprzebra Bory
Jenőtől repr.

Uj Magyarság Vasárnapja

1935 máj. 19.

MDK

Hültl Dezső dr.

Olcsó lakások Budapesten. Magyar Építőművészet 1907. 10. sz. 18.1.

MDK

Hültl Dezső építész

magánépitési eng.

Épitő Ipar-Épitő Müvészet, 1922. okt. 15. 152 l.

MDK

dr. Hültl Dezső épitész

Krónika. Épitő Ipar-Épitő Müvészet, 1922. okt.15.
151 l.

Hültl Dezső építén M.D.K

emlitve

Kampis, Nag. mür. 13 p. 1960 551

Hültl Dezső

A Képzőművészeti Társulat
választmányának tagja

Nemzeti Újság 1937 I. 1.

Hültl Dezső

tervezte Domkó József „Régészek emléke" c. művét.

Gádor E.: Budapest kobrai, Budapest, 1955. 26 l.

HÜLTL DEZSŐ, DR.

tervezte, Rusz Ervin épitette az 1930/33. években a kecskeméti Piarista Gimnáziumot. A Komszomol tér északi oldalát zárja le, három utcára néz. Eklektikus. Erősen hangsulyozott középrizalit, a magas - tetőn négyszögletes dobra ültetett kör alaprajzu klasszicizáló huszártoronnyal.

Entz Géza - Genthon István - Szappanos Jenő: Kecskemét. Bp. 1961. Müszaki könyvkiadó. - 183 l. /Városképek - Müemlékek sorozat./ - 104-105. l., 172. l. /206. jegyz./

Hültl Dezső.
építőművész

A szegedi Fogadalmi templom-tér terrpályázat bírálóbizottságának tagja.

Pesti Napló, 1928. febr. 26.

Hültl Dezső

Építész terverte az Akadémia-bérházat

Dr. Radnai L: Az egykori Hatvani-kapu
környéke régen és ~~most~~ ma

Élet és Tudomány 1963 jul 914. l.

Hüthl Dezső dr.

A Nemzeti Szalonban levő lengyel kiállítás díjkiosztó (bizottság.) tagja volt.

Nemzeti Ujság, 1928. jún. 2.

Hültl Dezső

Corvin-konzerával tüntettés ki.

PH. 1930. X. 26.

M.D.K.

dr. Hültl Dezső, építész-tanár

tervei szerint a Rákóczi ut és Károly király-ut [ma Tanácsi krt.] sarzán, ~~épülő~~, gr. Vigyázó alapítványból épülő M. Tudományos Akadémia bérházán megtartottár a fol egyenünnepélyt.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1939. LX. évf.

jun. 7. sz. 6. old.

Hültl Dezső

Építész terverte 1914-ben az új piarista gimnáziumot

Dr. Radnai Lóránt: Az Erzsébet-híd pesti hidfője

Élet és Tudomány 1962 aug 1073 l.

Hüttl [ ] épülete

Az egyik hozzászóló a Hüttl-féle épület lebontását javasolta.

– : Vita a Kossuth Lajos térről. 4

ESTI HIRLAP Gy. 1966. okt. 25.

Hültl Dezső dr.

A Magyar Orv. Képzőművészeti Tanács működő bizottság tagja.

Magyarország, 1927. dec. 14.

M.D.K.

H ültl Dezső épité sz

Bp. Ta nács körut 1. lakóház

Durva rombolás a Tanács körut 1. sz épületben

Magyar Nemzet 1365. ápr. 27. 5.1.

Hültl Dezső

Szerepelt a szegedi építészeti kiállításon.

N. M. 1931. I. 6.

Hültl Dezső"

Szerepelt a szegedi építészeti kiállításon.

M. 1931. I. 6.

M.D.K.

Hültl Dersö. épitéz

tervei szerint a Kálvin téren felépült Gerdák Biztosító Szövetkezetének palotáját ismerteti a lap egy képpel – egy ötven évvel ezelőtti „Érderes Ujság" közleménye alapján.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1964. XIX. évf. aug. 7. sz.

1585. old.

MDK

Hültl Dezső dr. építész

ny.r.tanár

Pr Józsefmüegyet. 1939/4o. I. 81

MDK

Hültl Dezső építész

A Közmunkatanács uj szakbizottságai. Nemz.Ujs. 1938.okt.23. 15 l.

MDK

dr.Hültl Dezső épitész

ÉIÉM.1930. 17-18.sz. 71 l. /Korb Flóris és dr. Hültl Dezső jubileumot ülnek/

MDK

Hültl Dezső építész

Corvin koszorut kapott

ÉIÉM. 1930. 41-42.sz. 168 l.

MDK

dr.Hültl Dezső épitész
müegy.tanár

Kinevezték az C.Középitési Tanács tagjait.
ÉIÉM 1927.jul.1. 99 l.

MDK

Hültl Dezső dr. ép.

Művészet 1914. 232 l.

MDK

Hültl Dezső építészmérnök

kitüntetést kapott

MÉE Közl 1943.márc.21. 48 l.

MDK

Hültl Dezső
II.dij

megbizott magyar épitész a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület székházának tervpályázatán 19o8.

Magy. Alp 14o l.

MDK

dr.Hültl Dezső müépitész

Órszöszt 1936/37. 115. l.

MDK

dr. Hültl Dezső müépitész

Orszöszt 1935/36, 79 l.

MDK

V.P: H.Szal. törzstagjainak kiáll. Szépművészet, 1941. 157. l.

Hültl Dezső

A kecskeméti kegyesrendi gimnázium főhomlokzata

Műcsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK

dr.Hültl Dezső, építész

Egyesületeinkből. Vállalk. Közl. 1907.márc.20. 4.l.

MDK

Hültl Dezső dr. **épitész**

A Magyar épitőművészek angol kitüntetése.
Krónika. Épitő Ipar Épitő Müvészet, 1927.jan.1.
5. 1.

MDK

dr.Hültl Dezső építész

Folytatjuk a kö épitkezések listáját! Népszerü tudományos és techn. Napló 1932. jul.2o.

MDK

dr.Hültl Dezső építész

Kotsis I: Adatok a bp-i... Müegyetemen folyó építészneveléshez. Építészhallgtervk 6 l.

MDK

Hültl Dezső épitész

biráló biz. tag

A pozsonyi kulturpalota tervpályázatának...
Épitő Ipar, 1910, okt. 2. 3o4 l.

MDK

Hültl Dezső építészet

?.Épitőmüv. 1929. ... Tér és Forma 1929. II.évf.
3.sz. 132 l.

MDK

dr. Hültl Dezső építész, dékán

1917-18.

1918-19.

József nádor, 1938/39. 113. l.

MDK

Hültl Dezső müépitész Bp.

Vállalkozók Közlönye. 1908. jan. 29. 7. l.
Muzeum épitès Nagybecskereken.

MDK

Hültl Dezső, építész

Rudasfürdő, terv.

3000 koronás dij.

Művészet, 1904. 406. l.

Hültl Dezső MDK

Jubiláris építészeti kiállitás a Műcsarnokban. Építőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

MDK

építész

Hültl Dezső

Vállalk. Közl. 1906.

Orsz. Közép. Jubil. 8. 7 8. l.

MDK

dr.Hültl Dezső müép.

0.Ösztöndijtanács tagjainak névsora. Orszöszt 1941/42. 71 l.

MDK

dr. Hültl Dezső müép.

O. Őszt. tanács tagjainak névsora 1941.

Orszöszt 1939/4o. 63 l.

MDK

Hültl Dezső dr. építészmérnök

Építészmérnöki osztály. Pr József müegyet.
1939/40.II. 8.1.

MDK

dr. Hültl Dezső építész

Orszöszt tanácstag

Orszöszt 1937/38. 91 l.

MDK

dr. Hültl Dezső müépitész

Országzt tanácstag

Országzt. 1938/39. 91.l.

MDK

Hültl Dezső dr. építész

Kinevezések. Vállalk. Közl. 1906. jul. 18. 5.l.

MDK

dr.Hültl Dezső építész

Pesti Hazai Első Takarékpénztár palotája. Vállalk.

Közl. 1909. jan. 20. 1.1.

MDK

Hültl Dezső dr. építész

4 em.ház

Magánépitési eng. Bp.en. Vállalk. Közl. 1909. jul. 28. 4.l.

KDK

Hültl Dezső építész

Pogány M: Vándoruton kiáll.ok és épületek között.
Pesti Napló 1935. jun.16. 39.l.

MDK

Hültl Dezső dr. müépitész, müegy.tanár

A M. épitőmüvészek angol kitüntetése. Épitő Ipar Épitő Müvészet 1927. 5. 1.

MDK

dr.Hültl Dezső építész

4 em.ház

Magánépitési eng.Bp. Épitő Ipar,1909. aug.1.
281 l.

MDK

Hültl Dezső építész

Kegyesrendiek Váci utcai palotája

Beöthy Zs: Az ujabb m. müépitészet. Budapesti Szemle 1919. febr. 126 l.

MDK

Hültl Dezső építész

Bedtky Zs: Az ujabb m.müépitészet. Budapesti Szle
1919. febr. 125 l.

MDK

Hültl Dezső

Kinevezések. Épitő Ipar-Épitő Művészet 1918. szept. 21. 252 l.

MDK

dr. Hültl Dezső építészmérnök

Komór Marcell: Az építéstanárok hivatásáról.
Tér és Forma 1929.II.évf.3.sz. képekkel. 92-98 l.

MDK

dr. Hültl Dezső épitész

Müépitési szakoszt.működése 1927... MMÉKözl 1927.

X.23. 267 l.

HÜLTL DEZSŐ

Az Irodalmi és Művészeti Tanács tagja.

Képzőművészet, 1934. 187.oldal

Hültl Dezső, építész (1870-1944)

M.D.K.

a 20-as, 30-as évek neobarokk irányzatának volt egyik jelentősebb képviselője.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 943. old.

Hültl Dezső dr

építész

Az Architecteur d' Aujourdhui folyóirat rendezésében nemrégiben nyílt Párisban a II.modern nemzetközi építészeti kiállítás. Általános elismerést és tetszést arattak a magyar kiállítók, akiknek csoportjában külön-külön, vagy pedig együttes tervekkel szerepelt.-

Nemzeti Újság
1934.IV.4.

MDK

Hültl Dezső épitész

A nagyváradi Fekete-Sas-szálló tervpályázata.
Épitő Ipar, 1905. okt. 29.
361 l.

Hültl Dezső

Résztvett az I. nemzeti kiállítás zsüri-
jében . .

M. 1933. III. 18.

Hültl Dezső

Szerepelt az I. nemzeti kiállítás zsűrijében.

NU 1933. III. 18.

MDK

Hültl József, szobrász.

Kétoldalu bronzplakett. 1908.

6x4 cm.

Szent György Céh VIII. művészeti aukciója.
1911.okt. Kat. 23.l.

Hültl Dezső építész

Tervei szerepelnek a Magyar Képzőművészek Egyesülete jub.kiáll.-án a Műcsarnokban.

M.O.934.XII.8.

Hild Dezső dr. építész

A Képzőművészeti Társulat
bírálóbizottságának tagja

Magyarság 1927 X. 6.

dr Hültl Dezső

épitőművész

A Magyar Képzőművészek Egyesületének közgyülése a dr Neuschloss-Knüsli Kornél emlékére alapitott aranyéremmel tüntette ki.

Nemzeti Ujság
1935.VI.22.

Hültl Dezső

Autóbuszgarázs, vásárcsarnok-terve a Magy. Képzőm. Egyesület 40 éves jub. kiáll.-án.

N.U. 934. XII. 8.

Hültl Dezső dr. építőművész

Aranyérmet nyert, a Magy.Képzőművészek Egyesületének jub.kiáll.-án.

N.U.934.XII.22.

Hültl

Autobuszgarázs (fénykép) a Magy.Képzőművészek Egyesületének kiáll.-án.

Ujság, 934.XII.8.

Hültl Dezső dr. építőművész

Művészi alkotásával aranyérmet nyert, a M"-csarnok kiáll.-án.

P.H.934.XII.22.

Hültl Dezső dr.

MABI-székház terve, a Magy.Képzőm.Egy.jub. kiáll.-án.

P.H.934.XII.12.

Hültl Dezső dr. építőművész

A Magy. Képzőművészek Egyesületének aranyérmét nyerte.

Magyarság, 934. XII. 22.

MDK

Hültl Dezső épitész

pesti m.ker.bank tervpályázat

Épitő Ipar, 1905. okt. 29. 362 l.

Hültl Dezső

MDK

építész

Repr: Modern Bérházak a Rákoczi ut és
Tanács körut sarkán.
304. o. 316. képn

/ A Tud. Akadémia bérháza Hültl akotása.
A "Georgia" ház Baráth és Novák Alkotása/.

Borsos- Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Hültl Dezső

építész

a volt MABI korház /Péterffy Sándor u/

A Magy . Tud. Akdémia bérháza /Rákóczi ut és Tanács körut sarkán/.

305.o.

Borsos- Sódor-Zádor:Budapest. Bp. 1930.

Hültl Dezső

ÉK

építész

Dunaparti piarista háztömb.

297.o.

Borsos- Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Hültl Dezső

MDK

építész

A Kossuth Lajos tér déli oldalán álló bérház 1929-ben épült. Hültl tervei szerint.

296.o.

Borsos-Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1982.

Hültl Dezső

építész

MDK

tervei szerint épitetteék 1915-ben a volt piarista rendházat és gimnáziumot /ma a bölcsészettudományi kar épülete/.

279.o.

Borsos-Sódor- Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Hültl Dezső MDK

A régi pesti városháza Hild József tervei szerint 1842-44 között épült egy régi egyemeletes épület részbeni felhasználásával kétemeletesre. 1863-ban Hild József harmadik emeletet huzott rá.

Ennek az épületnek és az előtte elterülő Városház térnek ~~[illegible]~~ helyén áll a ~~[illegible]~~ Hültl Dezső terve szerint 1913-17-ben épült piarista épületblokk.

246.o.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1959.

MDK

Hültl, müépitész

/Első szinvonalat képvisel/

Különleges rendeltetésü épületeket látunk töle.

Pipics Zoltán dr.: A képzömüvészek egyesületének jubileumi kiállitása. U.M.1934 dec.8. 21.1. Mücsarnok.

MDK

Hültl építész

Modern magy. épitőmüv.i kiáll. Párisban. Vállalk.
Lapja, 1933. ápr.6. 4.l.

MDK

Hültl Dezső okl. épitész

1940. IX. 1. vonult nyugalomba

M.Kir.József Nádor Müsz. Egyetem nyug. tanárai.
József nádor 1941/42. 92. l.

MOE

dr. Hültl Dezső építész

dékán

1930-31.

1932-33.

József nádor 1938/39. 111c.

MDK

dr. Hültl Dezső .építész

Építészek a főváros ellen. Vállalk. Közl. 1907. okt. 16. ciml.

MDK

Hültl Dezső épitész

1904. Rudasfürdő terv.

Magy Alp. 60. ~~5~~ 72, 140

MDK

Hültl Dezső épitész

Wolff párt megakadályozta a Rudasfürdő...felépitését.
Pesti Napló, 1933. dec. 1.

MDK

Hültl Dezső

Hültl D. és Pogány M. terve a Rudasfürdő átépitéséről.
Pesti Napló, 1935. márc. 29. 9.l.

Hültl Dezső, építész

A Kossuth Lajos tér déli oldalán lévő palotaszerű háznak tervezője.

Pakots György: A legszebb tér sorsa

3

ESTI HIRLAP bp. 1966. szept. 24.

MDK

Hüttl Dezső dr.

épitészeti szakbizottság tagja lett

Az Orsz.M.Képzőm.Társ.választmánya... Épitő Ipar Épitő Művészet 1916.máj.7.

116.1.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész (1870-1946)

eklektikus feltételeinek megfelelően a reneszánsz és a klasszicizmus építőformáiig nyúlt vissza.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

356. old.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész

A reneszánsz és a klasszicizmus formanyelvén dolgozott. 551.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. Axképzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. 1960. Bpest

Hültl Dezső

László

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1935. 261. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Hültl Dezső

irod

Magyar Iparmuvészet
1938. 200. l.
(Kitüntetés)

Magyar ér deurend
Középkeresztje

egyszarvúval.

O, SANTI (római festő, 1483—1520)
ŐJE
ussal és Ker. Szent János
< 50 cm.
gyüjteményből.
esztergomi érseki képtár leírása. Új
Sion, XVI., 1885., 762. l. — Masz-
., 69. szám.

ASTIANO (velencei festő,
734)

Pákis Pákis
418

Dr Hültl Dezső

Lrod

—

Magyar Építőművészet

1911. 9 sz. 15—17. l.

(Budapest, IX ker. Mester utcai felső kereskedelmi iskola)

..... *műhely.*

yfőnökség!

év..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Hültl Dersö

l.

Liber Spectrobrai

309. l

326

412

428

435

Hültl Pezsó dr

A Kerésfővárosi Autobuszüzem VII. ker. Szabó József utcai garázsát fentt' szerveste.

Liber Kőrépítk

23. l.

25

és 20. s. kép

der sächsischen Meister. Deren Orna-
r als auf den ungarischen Stücken,
hafter behandelt ist, was ja auch
Plastik und Malerei als besonders
ie grössten Abweichungen ergeben
auf die verschiedenen Kleider-
reiche, malerische, ungarische
eres Geschmeide, wie die einfachere
t, deren Hauptschmuck noch im XVII.
noch im grossen Ganzen spätgotischen
hlich auf dem sogenannten Königsboden
lgürtel waren.

= Királyföld

Hültl Dersödr.

Wód

z

Liber Kőlepitk

25. l.

provinzieller, stark ortodoxer, bal-
elche höchst selten die Schwellen
iberschreitet. Vor der Renaissance,
gewordenen geistigen und künstleri-
lig verständnisslos da, wie wohl diese
Rassengenossen ihren Siegeszug ange-
lich am frühesten aufgegriffen wurde,
ststil wurde, ja gleichzeitig einen
genartigen Lebensstil zeitigte. Dies
exsilentio, dass den Rumänen ein la-
md war; was heute als solches gilt,
einer lateinischen Kontinuität ist
III. Jahrhundert. Mit den anschauli-
Erbes, erscheint der Beweis als ge-
Ungartum der Träger der italienisch-
ewigen Romgedanken gewesen ist, Hier
en ebenso wie in dem vom Kulturerbe

Hültl Dezső dr.

lásd
Z

förenditett
tag

Lengyel László dr. cs

Vidor Gyula dr.:

Magyar országgyűlési almanach 1931-36.
Bp. 1931. 486. l.
Elektr. archeoviel

MOB kat. 1516 n

41. HÉT **OKTÓBER** 31 NAP

VASÁRNAP **6** Kat. Brunó hv. Prot. Brunó	Paradicsom leves, töltött kaposzta, buhta –
HÉTFŐ **7** Kat. Rózsafüzér Prot. Amália	
KEDD **8** Kat. M. N.-A. Prot. Etelka	Bableves, grízes tiszta paprika salátá.
SZERDA **9**	Földsz[illegible]

Hültl Dersö

Pajor szanatorium

Piarista palota

Angol kisanzonyok

Ingligeti temploma

és rendhaza

Köbanyai sörfőző

gyárepületei

wód

Lechmépen. 516. l.

ltozatosságot mutatnak.Rómában
zatosabb.Az 1510 körüli időből
ollal".Lágy lírai tónusok,kel-
l az alakokban és a tájban egya-
rnyék problémáival,amivel lágy,
álisabbak lesznek a "Madonna
Ebben az időben nagyon sok mun-
eti felügyelőjévé nevzte ki.Sok
el;ezen a képen is dolgoztak ta-
oglalkozott.Dolgozott a San Piet-
opolo és a Villa Pandolfini épi-
iulio Romano kezére ismerhetünk.
a del pesca" /Madrid,Prado,1513/
m kicsinyes,mindig monumentalis
ad a "Madonna di Foligno"-ban.
kön lebeg.Mária feje mögött világ-
sá teszi a Madonna felsőrészét,
dolas.A felhőt lépcsőszerüen fo-
ldön szentek állanak,s meghatot-
gjelenő viziót.-- A piacenzai
adonna Sistinát /Dresda,1515-19.
erült Dresdaba,addig Picenzaban
lképzelés.A Madonna festői.bő
Jézussal a felhőkön lebeg.Tőle
pápa,mig jobbra Szent Borbála
yalka könyökől.Mária és a kis
rmészetfölötti ihletettség van,
megszokott közvetlenség.A szen-
egyensulyba hozza a kompoziciót.
zíciójával előre mutat a barokra.
ngelonál,aki világnézetével még

Hültl Dezső

Nód

Lechner Jenő dr

A Magyar Nemzeti Museum épülete 1836 – 1926.

Bp. 1927

59. l.

ULIUS BAUM

GE MIT 430 BILDERN

gen wieder zu architektonischer
Ausgestaltung des Wesentlichen
omanischen Zeitalter verwandt
Bedeutung. Frankfurter Zeitung

N STUTTGART

Hülse Derső

vrd

[Lechner Jenő]:

A fővárosi fürdők.

Vállalkozók Körlönyc

1908. jan. 1.

~~Ostelep, sombyói VI. 124.~~

Hütel Dezső

l.

La Rosee

46-l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Hültl Dersö

épitész

Mil. 1870 apr. 6.

Felsőbánya.

Erhielt 1906 als Erster das Architekten Doktordiplom in Ungarn. 1910 wurde er Privatdozent der technischen Hochschule in Budapest und 1913 wurde er zum öffentl. o. Professor derselben ernannt.

Művei felsorolva: végül: Budapester Ordenhaus der Piaristen.

Irod

Z

Krück I 535. l.

Római Majorhaiska II. 14/15

229

1904. május 24.

Számvevőségnek: Vorinszky Mór vsz. felügyelő budapesti utiszámlája érvényesítés végett áttétetik (333/1904.)

Hültl Dezső dr

lásd okv

Kotsis Endre:

Dr Hültl Dezső.

Technika

1945. 1. l.

Révész Gyula, budapesti I.—III. k

1906. V. I 824/2 számhoz.

Árverési hi

Alulirott kiküldött birósági végrehajtó ezenn

kir. Járásbiróságnak
~~kir. keresk. és váltótörvényszéknek~~ 190 6 évi

Dr. Szaitz La

részére

Szenkiványi

ellen 10 kor. — fill. követelés és jár. erejéig elre

25 kor. — fill. becsült ingóságokra a budape

végzésével az árverés elrendeltetvén, annak a

felülfoglaltatók követelése erejéig is, amennyiben azok t

Budapesten I kerület Mosz

Hültl Dezső dr.

előadásai az

egyházi építéstörténet-

ből.

A tanár engedélyé-

vel összeállította és

rajzolta Kotsis Endre

IV. é. ép. hallgató.

Bp. 1919.

~~ötvösréhé~~

Czéhszabályok, beszterczei / VIII. 30.

Hültl Dezső

ivod

Komárom. 1913.

I. évf. 74. l. (A

kultúrház épí-

tése.

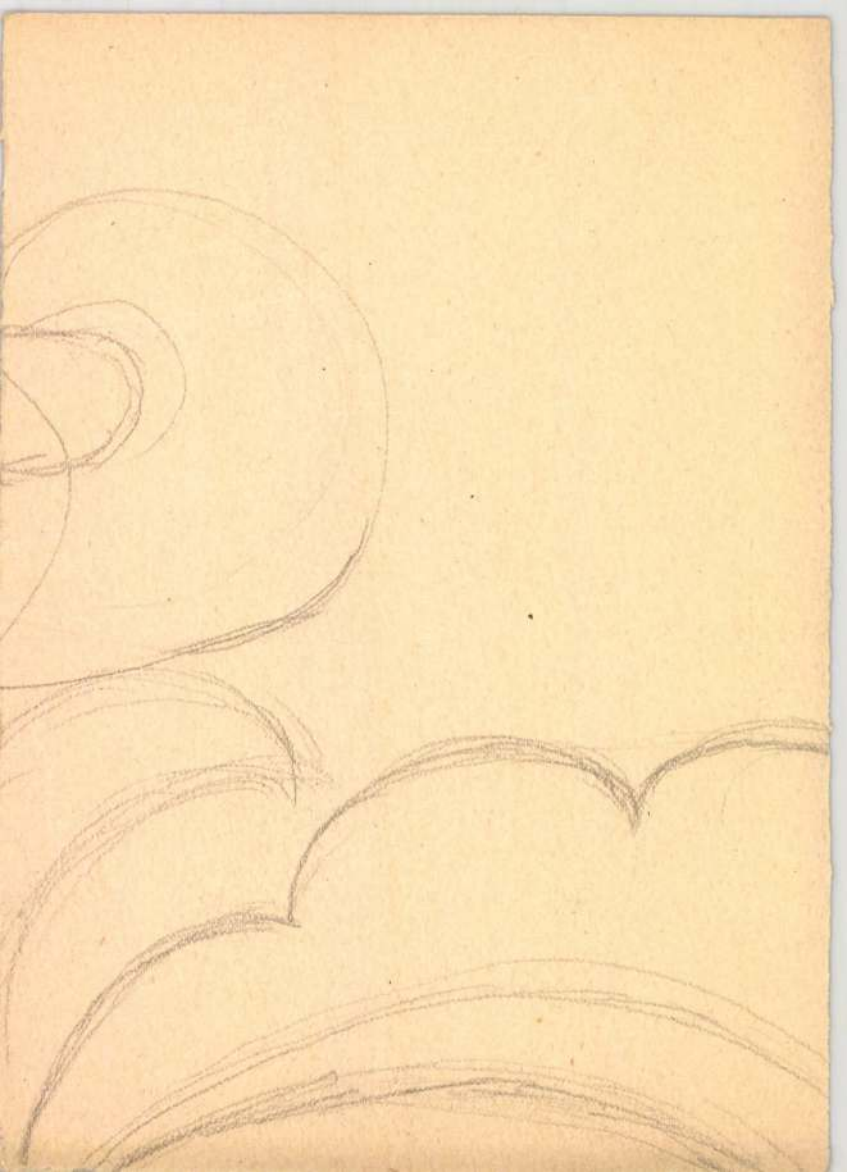

Hültl Dezső

ivod

Értesítője, A
Komáromvármegyei
és Városi Muzeum-
Egyesület 1909-ev —
XV. evf. Komárom
1910. kérjel

17.264/1947.IV.a. Mell.: 2 db.

xxxxx
.X.sz.

xxxx
rb

Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest.

IX Hőgyes Endre u

Hültl Dersō dr.

l.

Ki-Kicsoda?

352. l

Mr. [redacted]

Hüttl Dezső

Wód
2.

Kertész 1940

216 l.
219. l.

Kisfaludy - Társaság VII - 282.

Hültl Dezső

vád

MMÉE Kvál

1931. 199 — 200 l

GR

?

Hüttl Dezső

MAGYAR MŰVÉSZET
1925 II. 43. 140-1.
1926. 293, 304, 539
1927. 113
1928. 143

T. 632.

a török és keresztény csapatok
ek közül az előbbieket a folyóba
két kocsisor tünik szemünkbe.

NISSA.

21.6 cm.

Hültl Dezső

Forgó István
Dohány utcai
palotája, ter-
verte fenti

Magyarország
Képes Albuma
Bp. é. n.
Képekkel

209. szám alatt kelt felterjesztésére
tságot, miszerint tudomásul veszem,
k Országos Bizottsága kezelő altiszt-
nius hóban töltendő szabadságideje
gja ellátni és felhatalmazom a t. Or-
óbanforgó teendőkért Saláth Ferencné
tesitési dijat fizessen ki.
vi junius hó 30-án.

Hiltl Dénes

építész

iroda

Magyar Pályázatok

1905-6. 7 24. 11-13

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Hültl Dezső

Az angolkisasszonyok rendjének egyik legkiválóbb műemléke, az írországi rathfarnhami rendház templomának mintájára épitette az angolkisasszonyok zugligeti templomát neoromán stilben, Harom hajós bazilika. Felszenteltek 1917. máj. 17. Épitési kezdtek az első világháború előtt 1913-ban.

Richter angolkis

146 – 149. l.

Kiváló tisztelettem i-

mar

Kecskemét 1907 szep

Mélto.

A KECSKEMÉTI RÉFORM. FŐISKOLA I. ELSŐJE 1836

Méltóságos

báró Forster Gyula úrnak

az orsz. műemlékek

bizottsága elnökének

Budapest

Hültl Dezső

cvd
2

MAGYAR EPITOMUVESZET

1928. 2. sz. 5. l.

(A negedi Fogadalmi templom-tér környéke vendéreseinek tervpályázata)

VASÁRNAP

25

Kat. Cantate
Prot. Márk

Holdtölte 16 ó. 24 p.

HÉTFŐ

26

Kat. Kilit, Marcell
Prot. Ervin

Izr.: Seni bőjt.

KEDD

27

Kat. K. Péter et.
Prot Arisztid

SZERDA

Hülsl Dezső

Vértessy Sándor állam-
18 titkár villája
Gellértheggyi Schefor-
csik-villa

Repr.

Magy. Építőművészet

1929. 1. sz.
képekkel és
alaprajzokkal

XV. TEREM.

Olajfestmények, kisplasztikai művek. Az eladó vételárai a terem sarkában vannak kifügges

395. KLAMMER MARISKA: Pergola.
396. KLAMMER MARISKA: Augusztus végén.
397. Z. HADZSY OLGA: Pilisi hegyek.
398. RUBOVICS MÁRK: Limonádé.
399. Z. HADZSY OLGA: Nena teázik.
400. SZAPUDI LAENDLER ISTVÁN: Magdoln
401. KISS FARKAS IMRE: Régi malom.
402. SZAPUDI LAENDLER ISTVÁN: Ószhel torna.
403. PAP DOMOKOS: Fekvő női akt.
404. HALASI HORVÁTH ISTVÁN: Felszáll Pasztell.
405. CLAUDER MARGIT: Ferencvárosi kikötő.
406. NAGY VILMOS: Zsuzsanna a fürdőben.
407. KÓBOR HENRIK: Csöregék tanyája.
408. HALASI HORVÁTH ISTVÁN: November.
409. BR. PONGRÁCZ SAROLTA: Uszályok a
410. CLAUDER MARGIT: Frissen esett hó.
411. MONOSTORI MOLLER PÁL: Plasztikus t
412. HORVÁTH G. ANDOR: Havas árok.
413. SOMOGYI ISTVÁN: Lovas arcképtanulmá
414. BUDAI FISCHER EDVIN: Tavasz a Dunán
415. SOPRONI BORS KÁROLY: Ligur tenger.
416. BR. PONGRÁCZ SAROLTA: A zöld szobá

Hültl Dersö

l.

ME. 1912. 2:4.

22, 23, 24,

25, 26, 27,

28, 29. l.

Jegyzék száma: .....
(Az Elektromos-Müvek számla-száma.)

Igényb

Alulírott a m. kir. pénzügyminisztériu
alapján bejelentem, hogy a Budapest széke
által a közszolgálatban álló tisztviselők és
részére a **villamos-áram** fogyasztása után
zésére igényt tartok.

	Az igényl
1	neve:
2	hivatali állása: (nyugdíjasnál volt hivatali állása, özvegynél férjének volt hivatali állása)
3	lakása: ..... ker., ... ú nt té
4	főbérlője-e a lakásnak?
5	családi állapota: (nős, özvegy, férjezett, nőtlen, hajadon, elvált)

Dr. Hültl Dezső

Cred

Magyar Építőművészet

1909. 8-9 4. 47-50

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Hültl Dezső dr

ép

Lvód

Magyar Építőművészet

1908. 4 sz. 10 – 12 l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Dr. Hültl Dénes

Lrod
2

Magyar Építőművészet

1909. 8-9 sz. 8-9 l.

..... *műhely.*

lyfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifiz

..... indokából személyesen meg nem

..... számú .....

ztam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Hültl Dezső dr

vód

MÉ. 1941. 12. l. 20.

(Károly-király-út 1. sz. a. bérház ismertetése, kerjel és alaprajzokkal.)

az Akadémia bérhára

mindenszóval
gálják. Az olvasó
len képes szaklap
a szakma minde
előfizetők pedig s
Amidőn a Magy
abbeli szándéko
delmeket teljes
kívánja forditani
arra, hogy enne
forduló postávai
hozzásegiteni sz
A Magyar Épitő
naptári hónap
évi P. 24.—

Hazafias tisztelettel:

MAGYA

K I A D

BEFIZETÉSI LAP.

Felelős kiadó: Müller Károly.

Hültl Dezső dr

Az Árpád-hid
szentmargitszigeti
lejárójának tervp.
pályazaton kívül
vett részt

terve repr

MÉ. 1941. 343. l.

I. – XIV. +1. – 564. l.,
1 térkép

Arad
Monographia-bizottság
1892

Hültl Dezső

tervei alapján épült fel 1913-14 között
a volt bp.-i piarista rendház és gimnázium.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970. 463 l

66 l.

Hültl Dersö, építész M.D.K.

mint a Műegyetem rector magnificusa, az 1930-ban Bpesten tartott XII. Nemzetközi Építészkongresszuson tagja a magyar védnöki bizottságnak

XII. Congrès International des Architectes, Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 11. old.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész

műegyetemi tanár, a Kongresszus Végrehajtóbizottságának alelnöke

17

XII.Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte -rendu. Bp.1931. 17.old.

Epitézet, világi
1913. Kultúrház Komárom. Hültl Dezső
tervei perint.

Magyar Minerva V. 1912-13
348-49 l.

Hültl Dezső épitész ( )
(1912. Kolozsvár hamzeti Museum)

Magyar Minerva V. 1912-B
534-36 l.

Hültl Dezső epitéka
(1913 Kultúrház Komárom.)

Magyar Minerva V. 1912-13
348-49 l.

MDK

Hültl Dezső

Magyar Minerva V. 1912-13. 594-96.l.

dr. Hültl Dezső

készítette az egykori Első Magyar Részvény Serfőzde Rt. tervei alapján 1908-ban épült töltő- és bognármühely-épület terveit

Császár László: Kiral vasszerkezetű ipari épületek a magyar historizmus idején. - Építud. 1970. /II./ 1-2.sz. 269-294.l.

286-287.l.

Hültl Dezső dr

l.

Siklóssy FKT. tört

603. l.
610. l.

Hültl Dezső

l. Siklóssy F K T tört

175. l.
268. l.
284. l.
285. l.
294. l.

l. fort

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

Hültl Dezső építész

Megfagyott Muzsikus extra száma a 39. évford.ra
1898-1937, III.1. torzképpel

Hültl Dezsőnek

ajanlva és (szenge)
archejevel jelent
meg az alabbi
évkonyv

Megfagyott Muzsikus
1931.

M.o. 44. l. kardatura

Hültl Dezsőd.

wód

Megfagyott Mursikus

1927. 14 l.

FUCHS LÁSZLÓ
TOKAJHEGYALJAI BORTERMELŐ
MINTAPINCÉSZETE
BUDAPEST, V. SZÉCHENYI-UTCA 1.
IRODA: V. NÁDOR-UTCA 34.

TELEFON:
AUT. 266—43
AUT. 180—25

Egy korty „TOKAJI ASZU" varázslatos éltető erőként hatja át az ereket és hozza mozgásba a vért!

TOKAJI

sajáttermésü, kiváló minőségű boraim KARÁCSONYI és UJÉVI

ALKALMI ELÁRUSITÁSA

gyönyörüen cimkézett és felszerelt palackokban:

TOKAJHEGYALJAI ASZTALIBOR . . .	1 liter	P	**1.20**
TOKAJI PECSENYEBOR	1 „	„	**1.60**
TOKAJI PECSENYEBOR édeskés . . .	0.75 „	„	**1.70**

ÖNPALACKBAN.

Hültl Dezső

karikaturája (2 drb)

Megfagyott Muzsikus

1924. 16 il - 43 l.

Hültl Dezső dr

ép. Bpest

ired

Magyar Építőművészet

1908. 11 sz. (A dr. Pajor fele Szanatorium és Vízgyógyintézet)

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Hültl Dersőtv

A sepsiszentgyörgyi kézdi
Muzeum tervl.
közölve.
Muzeum és Könyvtár értesítő
1909. 150–152. l.

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

Hültl Dezső dr.

Tér és Forma.

1940. 64 — 66. l.

(A Magyar Tudományos Akadémia alapítványi Mérháza Budapesten, képekkel.

Fenti tervezte.

Hüttl Dersö

a Tanácsköztársaság idején a Műemléki Tanács tagja. (~~Képe~~

Műemlékvédelem, 1969. 4. n., p. 237 (képe)

Hültl Dezső professzor

Molnár Farkas és a szerző mála tervezett.

Major Máté: Az épitészet uj világa, Magvető, 1969, 404. l.

Hültl Dezső

úvod

Tér és Forma
1931. 223. l.
kerpel

K JÁNOS
PÍTÉSZ
JÓZSEF 406—68.

A Müemlékek Országos Bizottságának,

BUDAPESTEN.

VI. Aréna ut 41.sz.

Szépmüvészeti muzeum.

Hültl Dezső

Kabdebo Bp.

4. l. - 124.

125. l. - 126. l.

Hültl Dezső dr.

wód

Tér és Forma

1933. 185. l.

(Magyar építészek kiállítása Párizsban.)

Hültl Dezső

terveste az Angol-
kisanzonyok Szent-Zug-
ligeti zárdatemplomát
Épült 1913-17.

Horvtemplép

30. l.

235

r: 938

SZÉKESFEHÉRVÁR 938. AUG. -9. 15. H 1 H

BUDAPEST 62 CHÉNYEKFŐZŐ 938. AUG. 9. 15.

SZÉKESFEHÉRVÁR SZABAD KIRÁLYI VÁROS PÉCSÉTJE

Műemlékek Országos Bizottság
Elnöksége

Budapest

Hültl Dezső dr

épitett

a József-minegyetem

képviseletében főren-

dihaži tag.

Elektr. archép

Haeffler

142. l.

Hültl Dezső

Lásd

Gohl Bizabb 471 7.

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

- Endrényi Imre, Szeged.

1509. KIS SECRETAIRE, rózsafa, bronz mit Bronzebeschlag. Louis Philipp

1510. KANAPÉ, EGY KAROSSZÉK, H. sal. Louis Philippe — Kanapee, e und Stickerei überzogen. Louis Ph

1511. PAPIRKOSÁR, mahagoni fa, olda korb, Mahagoni mit Holzgeflechte

1512. PUTTONY, mahagonifa. Bidermey

1513. KEREK VARRÓASZTAL, diófa Biedermeier.

1514. KAROSSZÉK, barokk, faragással Barockstil.

1515. KÁRTYAASZTAL, mahagonifa, Mahagoni, mit reicher Intarsia. H

1516. LÁBZSÁMOLY, ovális, Bidermeyer XIX. Jh.

1517. KIS SAROKSZEKRÉNY, diófa, eintürig. Louis XVI.

l, piros damasztkárpitozással. XIX. sz. — Drei Stühle,
Damasttapezierung. XIX. Jh.

diszitéssel. Magyar, XVIII. sz. v. — Armstuhl, Eichen-
arisch, E. XVIII. Jh.

— Vitrintisch, Nussholz. XIX. Jh.

plüs kárpitozással. XVIII. sz. — Zwei Bergère, mit roter

ÉK, sávos szövetkárpitozással. Olasz, XVIII. sz. e. —
tem Stoffüberzug. Italienisch, A. XVIII. Jh.

lábbal. Olasz. — Kleiner Tisch, Nussholz, mit gedrechselte

kék szövetkárpitozással. Olasz, XVIII. sz. — Zwei Stühle,
d blauem Stoff. Italienisch, XVIII. Jh.

sz. — Stuhl, mit Renaissance-Schnitzerei. XIX. Jh.

s, XVI. — Stuhl, Nussholz, mit rotem Damast. Louis XVI.

kal, bőrkárpitozással. Olasz, XVII. sz. — Stuhl, Nussholz,
pezierung. Italienisch, XVII. Jh.

Hültl Dezső dr

A MOKTÁR bérháza
a Főutcában.
Fenti serverte
Repr.

Györgyi ujmagy ép. II.

52. l.

Hültl Dezső dr.

vod

Fábián Gáspár dr.

Magyar Építészakadémikusok

MMÉE közl

1936. 73. l.

Fenti 1931 óta levelezőtag

Hültl Dezső dr

a X. Simor-utca és Villám-utca sarkán lévő kislakásos bérházat fenti terverte.

Gallina Frigyes dr. Budapest székesfőváros 1925-26. évi kislakásos épitkezései.

MAGYAR EPITOMUVESZET

1927. 3-4. IV. l. 6, 7. l.

(A Simor-utcai épület távlati képe és alaprajza.)

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Hültl Dezső dr

Elektr. arch.
lásd

Gell Mad

237 l.

TULIPÁN ÁRUHÁZ

Telefonszám: Ózd 65. **ÓZD** Telefonszám: Ózd 65.

Tek.

Europa r.t.

Budapest.

Rothermere u.12.III.2.

Hültl Dezső

vrád

Genthon István. Háború utáni középítészetünk stílusa. Magyar Szemle 1933. XVII. 361-l.

a nagysága dönti a népesség fejlődésében.

A két népszámlálás között lefolyt tíz éves időszakban a halálozások többlete a születések felett 772 ezret tett, ami 9·6%-nak felel meg. Normális szaporodásnak rendesen az évi 1%-ot, vagy tízévenként 10%-ot szoktak tekinteni. Népességünk fejlődése tehát majdnem eléri ezt a normális arányt. Ha más európai államok hasonló viszonyaival vetjük egybe a mi népességünk fejlődését, némileg megnyugtató lehet, hogy a mi népünk természetes fejlődése meghaladja a legtöbb nyugat-európai állam szaporodási viszonyait, különösen a germán államokét, amelyek közül csak az egyetlen Németalföld az, amelynek egészségesebb népfejlődése van. A vegyes lakosságú Belgium és Svájc a gyengébb népesedésű országok közé számít. A román államok közül a régtől fogva terméketlen Franciaország természetesen most is messze elmarad mögöttünk, ellenben a déli román államok, Spanyolország, Portugália és Olaszország is kedvezőbb szaporodási viszonyokat mutatnak, mint a mi országunk; nem szólva Romániáról, amely már Európa keleti feléhez tartozván, a magasabb születési és szaporodási arány területébe esik. Általában Európa keleti felében a Balti-államok kivételével még mindig magas a születési és ezzel kapcsolatban a szaporodási arány. Azt lehet mondani, hogy Európában egy északkeletről délnyugati irányba húzódó vonal választja el egymástól a

Hültl Dezső

Hültl Dezső építőmuvész, Rector Magnificus nézfoglaló beszédéből: „A modern építész nevelésről. ÉIÉM. 1930. 39–40, 41–42. sz.

fogadását és kézbesitésének

.

Kiváló tisztelettel

r 29-én

elnök.

Budapest.

Hültl Dezső dr

1930/31. tanévre
a műegyetem rector-
magnificusává
választották

ÉIÉM. 1930. 21–22. sz.
87. l. (A Műegyetem
új rektora és
dékánjai.)

MŰEMLÉKEK ORSZ

401/1907 szám.

A .....

Bizottságunk «Kiadványai»-nak
tekintetes Igazgatóság vezetése alatt
küldeni.

Hültl Dersö dr

A Magyar kegyestanítórend
nőszére Eskü ut és Váci
utca 1. hrsz. telken
5 emeletes iskola
és rendház

Építő Ipar. 1913. 475. l.
(Maganiépítési engedélyek)

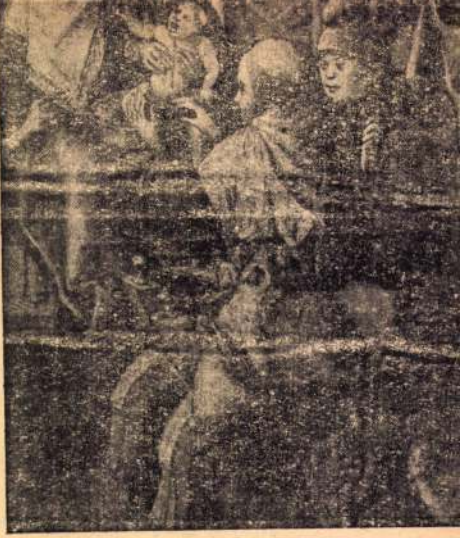

158. kép. *Schauffelein: Körülmetélés.*

Maszlaghy: Az esztergomi érseki kép
Magyar Sion, VII., 1876., 36. l. — Rén
— Kőrösy: Esztergom. Esztergom 188
l. — Maszlaghy II., 196. szám. — Esz
vármegye . . . Bp. é. n. 176. l. — Le
Homor 97. l. — Lepold—Lippay 5

Hültl Dezső

A Kiráfi József műegyetemen 1906. május 5 én avatták műszaki doktorrá fenti építészt, aki Magyar-Országnak első építészdoktora. H. technikai tanulmányait a József műegyetemen 1892-ben végezte. 1898-ban a diszépítéstani tanszék mellé került tanársegednek, majd 1904 ben adjunctus lett. Mint építész a budai Kiráfi várpalota építéseben vett tevékeny részt, amiért a Kiráf a Ferenc József rend lovagkeresztjével tüntette ki. Ő ~~építette~~ a pénzügyminszterium eskütéri katalinas bérpalotá-jat. o terveivel tobb pályázatos ugyszt díjat, közöttük a Magyar Mérnek és Ep. Egyl. Ibl érmét is. Doktori értekezését, Berniniről ist. művészettörténeti tanulmányát a bíráló bizottság kitűnőnek ítélte

vod

Épitő Ipar 1906. 186. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Hültl Dezső

Pajor-szanatorium részére, Szentkirályi u.

4 emeletes ház

Építő Ipar

1912. 477. l.

(Magánépítési engedélyek.)

Hültl Dezső

Angol kisanzonyok
temploma
Szarvas út
terverte fenti -

Épitő Ipar. 1912. 467. l.
(Magánépitési engedélyek.)

Hültl Dénő

Irod

Épitő Ipar 1904. 3/9. l.

(A vagyontalan állami hivatalnokok özvegyei és árvái felsegélyezésére Buszant alap bérháza Budapesten; kepelkel.)

tervezte fenti.
Eskuter és Dunapatay

1903 ban
epiels

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

.

i ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Hültl Dezső dr.

A király a József mincsztem szőraz-mű- és diszépítéstani tanszékére fentit nyilvános rendes tanárra nevezte ki.

Építő Ipar

1913. 355. l. (Kinevezések.)

Hülsl Dezső dr

A kegyes tanítórendiek budapesti tárzházának és főgimnáziumának építkezése

40, 36K, L, Bp. 1918.

M.D.K.

Hültl Dezső.

Épitészmérnök tervei szerint épitették a Kecskeméti piarista gimnáziumot.

Városok Lapja 1937. XXXII.évf. 15.szám. 496.oldal
Kanyó Lajos:A városi mérnökök alföldi tanulmányutja

M.D.K.

Hültl Dezső.

Épitészmérnök tervei után készitették a szegadi rokusi elemi iskolát.

Városok Lapja 1937. XXXII.évf. 14.szám. 463 oldal
Berzenczey D:Szeged város ujabb müszaki alkotásai.

M. D. U.

HÜTL Dezső építész

A kiegyetemen Hauszmann Alaos adjunktusa

Vámos Ferenc: A szecesszió erbékelése
magyar Építőművészet 1960. 6. sz. 52. l.

MDK

dr. Hüttl Dezsö, lelépö rektor
1932-ben

a királyi József Müegyetem tanévnyitó közgyülésén a technikai felsöbb oktatás nagyfontosságu ügyéröl beszélt.

Ép.Ip.-Ép.Müv. 1932. 86.1.

MDK

dr.Hüttl Dezsö, müegy.tanár

a MABI kórház megépitéséért a M.É.Sz. vándordiját kapta.

A Magyar Épitömüvészek Szöv.-nek tisztujitó közgyülése.
1934 máj. 29

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934.jun.6. LV.évf. 45.46. sz.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész-tanár

a Rudas-fürdő 30 évvel előbbi pályázatán a nég díjnyertes építész körök volt, akiket szűrebbkörű pályázatra szólítottak fel. Ezt a második pályázatot és a kiviteli megbízást ő nyerte meg. Az épitkezés a nehéz viszonyok miatt elmaradt – de a lap méltán felháborodással tárgalja, hogy a kérnőséglet az előzményeket figyelembe vétele nélkül, újabb pályázat kiírását szorgati-

Vállalkozó k, Lapja, Bp. 1933. LIV. évf.
nov. 30. 95-96. sz. 5. old.

Hültl Dezső, építész-tanár M.D.K.

és Mihailich Győző mérnök tanár tervei szerint épült fővárosi új autóbuszgarázst átadták rendeltetésének.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1930. LI. évf.
dec. 6. sz. 5 old. + 7 fk.

M.D.K.

Hültl Dersö, építész

a Corvin lánc kitünt-
tetésben részesült

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

szt. 30. sz. 3. old.

M.D.K.

Hültl Dersö, építés-tanár

terve mellett döntött végle-
gesen a fővárosi kiküldött bizottság,
az 1926 óta húródó Rudas fürdő
átépítési terveire vonatkozólag,
melynek utolsó menetében
Hültlt és Pogány Móricot szó-
lítottár fel újabb tervek benyúj-
tására

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.
ápr. 10 + apr. 17. sz. 5. 9. old.

MDK

Hültl Dezső dr.

Zsidó **épitőművészet.** Mult és Jövő. 1928. dec. 419.l.

M.D.K.

Dr. Hültl Dersö, építés-tanár

„az építőművészet művelése és ortatása körül szerzett érdemeiért" a Corvin-lánccal való kitüntetésben részesült.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1939. LX. évf.

febr. 23. sz. 5. old.

márc. 3. " 4. "

MDK

Hültl Dezső dr.

Vállalkozók Közlönye 1908. dec. 30. 8.l.

HDK

Hültl professzor

Ő létesítette az ~~[illegible]~~ ábivelést Budapesten, a piaristák épületében.

– ts.: A lebontott Szent Demeter – és az új Fogadalmi templom Szegeden. Az új templom környékének jövő városképe.

Városi Szemle, Bp. 1928. 314. l.

—1—

HÜLTL Dezső építész

(1870–1945)

Bp. v. Riarista-épület

Az első világháború után:

Magánalkalmazottak Biztosító intézetének Péterffy Sándor utcai Kórháza

Társtervező: Hidassy L.

Rodos Jenő: Magyar építéstörténet Bp. 1961. 301.

325.

MDK

dr.Hültl Dezső

Pesti Hazai Tkptár pályatervei. Épitő Ipar. 1909.
4.sz. jan. 24. 29 l.

MDK

Hültl Dezső

nagy aranyérmet kapott

M. Képzőmüv. Egyesülete... kitüntetései.
Képzőművészet, 1935. 12.o.

MDK

Hültl Dezső építész

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép.

MDK

Hültl Dezső épitész

Képzőművészet. 1935. 11. o. kép

M.D.K.

HÜLTL Dezső építész

Autóbuszüzem Szabó József utcai garázsépülete

ades Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 301.

[redacted]

Hültl Dezső

L-r: [redacted]-ből. Vállalkozók Közl. 1905. nov.22. 6.l.

MDK

Hültl Dezső építész

Építő Ipar, 1906. jan. 14. /A mü és közép.szakosztályok/

15. 1.

MDK

Hültl Dezső dr.

Részt vett a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia folyóirat 1933. elején Párizsban rendezett II. nemzetk. modern építészeti kiállításon.

MDK

Hültl Dezső ép.

az angol Royal Institut of British Architekts
levelező tagja.

M.Építőmüv.szek angol kitünt. Ujság, 1926, dec.21.

MDK

GenZakBpest. Bp. műeml. jell. épületének jegyz.

1949. 57 l. kézirat

MDK

Hültl Dezső épitész

az egyesület aranyérmét nyerték

A M.Képzőm.Egyesülete kiosztotta dijait. Pesti Napló 1935.jun.22. 9.l.

Hültl Dezsö, MDK

Esposizione Internazionale di Belle Arti. Róma Epest.1911. 235.-tXXXX laptól.

Római nemzetk.kiáll. Kat. 1911. 235-237.l.

MDK

Hültl Dezső dr.

L-r dr.: Schickedanz Albert † MMÉBKözl. 1915. jul. 15. 165.l.

MTK

Dr. Hültl Dezsö, ép.

A földmivesügyi miniszterium pályatervei.

2.sz. Oldalhomlokzat. Repr. 7.1.
2.sz. Homlokzatrészlet. Repr. 8.1.

Magyar -Pályázatok. 1907. 6.sz. Képekkel.

Hültl Dezső
építész

~ – Hidassy Lajos: egykori MABI kórház
/ Péterffy Sándor u./

Radó: Magyar építészettört. 336.
Műszaki Kiadó 1971.

Közben már a raktárban vagyunk, a hatalmas dossziékkal teli polcok előtt.

Muzeológus leemel a polcról egy XVi

Hültl Dezső

Városunk első építész doktora
több fővárosi épület tervezője 22 éve
halt meg

Népszava 1968 július 11
4. old.

Hültl Dezső építész

100 éve született

Népszava 1970 április 6
4. old.

Hültl Dezső
építén

1876-1945.

Műre a szegedi iskolaépület (barokk)

A magyarországi műv. tört. I. 492.

Corvina 1971.

1) Hültl Dezső
építész

1870 - 1945.

Művei: Bp.-i piarista épület / ma
ELTE /
Magánalkalmazottak Biztosító-
intézetének Kórháza / Péterfly
Sándor u. /

Rádos: Magyar építészettörténet 312.
Műszaki kiadó 312.

2) Huttl Dezső
építész

Autóbusszal Szabó József utcai garázsépülete.

Radó: Magyar építészet. 312.
Műszaki Kiadó 1971.

Hültl Dezső

Leveréle az ELTE bölcsészkarának jelenlegi épületét.

Gábor Attila: Egy régi épület új arca.
Budapest, 1971. 3. sz. 10-12. l.

Hültl Dorsó

A Tanácsköztársaságig a Műegyetem Építészeti Osztályához csupán hat tanszék tartozott; ezek közül Hültl Dorsó az újkori építészet tanszéket vezette.

Major Máté: Építészetünk ügye a Tanácsköztársaság idején. - Magyar Építőművészet, 1969. 3.sz. 50-51.l.

Hüttl Dezső

és Hidasi Lajos tervei alapján épült fel a Péterfy Sándor u. 8-20 sz. a. a volt MABI kórház.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1340

Hültl Dezső

Tervezte a bp-i Péterffy Gándor utcai MABI épület központi csarnokát. 144. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867–1967. Budapest, 1970.

731

Hültl Dezső

és Mihailich Győző 1931-ben épült
műve jelentős építészeti megoldást
tartalmaz.

Merényi Ferenc: A magyar építészeti
1867-1967 Budapest 1970.

150 l

Hültl Dezső

és Hidasi Lajos bp-i Péterffy Sándor utcai kórházépülete kora europai szinvonalón állt.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

931

Hültl Dezső

Figyelemreméltó művei: a kp-i Bólyai tér Állami Biztosító székháza, a Dimitrov tér 5. sz., a Mester utcai felsőkereskedelmi iskola.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970

Hlt

Hültl Dezső

További alkotásai: a kp-i Chézár utcai garázsépület, a Péterffy Sándor u-i MABI rendelőintézet; egy részét Hegedüs Ármin épitette

Merényi Ferenc: Z magyar épitészet 1867-1967 Budapest 1970.

751

Hültl Dezső

Tervezte: a Rákóczi út és Tanács körut sarokházat és a bánhidai erőmű épület komplexumát.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

751

Hültl Dezső

tervezte a bp.-i Kálvin téri biztosító intézeti székházat. 1911. 141. sz. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

731.

Hültl Dezső

tervezte a bp. i Rákóczi úti és Tanács körúti sorokházat. 1936. 142. s. reprodukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

731

MDK

Hültl Dezsö, épitész

Épitészmüvészképek, épitész álmok, monumentális tervek, melyek az ö nevéhez füzödnek s melyek közül nem egy világhirü már.
A Magyar Képzömüvészek Egyesülete 40 éve áll fenn.

/m-i/: Jubileumi kiállitás a Mücsarnokban.
Magyarország. 1934 dec.8. 8.l.

MDK

Hültl Dezsö, ép.
szül. Felsöbánya, 187o-ben

oklevél kelte: 1892

" száma: 79o

A m.kir. József Müegyetemen okl.-t, absolut.-t vagy okl honositást nyert épitészek névjegyzéke. 1873-1928-ig. MI+ÉM. 1931 jan. 15. 17.1.

M. D. V.

HÜLTL D. építész

(Bp. neoreneszánsz épület)

" VII. Rottenbiller u. v. MABI-kór-ház (1934)

Gerő László: Építészeti stílusok

Bp. 1957. 132. l.
136. l.

MDK

Dr. Hültl Dezsö, müépitész

alelnök lett.

a végrehajtó bizottság tiszti karának kialakitása 1929. ápr. 22.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten.
MIOK Közl. 1929. máj. 26.

EDK

Hültl Dezsö, müépitész

A királyi várépités munkásaként a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta.

A hétről. Kitüntetések. -Lechner Ödön ünneplése. Vállalkozók Közlöny és Magy.Epitk Lapja. Bp.1906. jan 24. 1.old.

MDK

Hültl Dezsö, épitész

az ülés választása szerint a fegyelmi tanács tagja lett.

A Magyar Építőművészek Szövetségének Küngyülése. Vállalkozók Kézikönyve. Bp. 1967 máj. 29 4.old.

MDK

Dr.Hültl Dezsö ,épitész terve

megvételre ajánltatott.

Beérkezett pályaművek felett márc.7.-én döntött a bizottság.

Pályázatok tervkészitésre. A.zombori törvénykezési épület és fogház tervpályázata. Vállalkozók Közlönye. Bp.1908 márc.11. 5 old. és 1908 márc.25. 1.old.

MDK

Dr.Hültl Dezsö,épitész

A szeged-rókusi állami elemi iskola.

a/ Lépcsöház.
b/ Föbejárat.
c/ Tornacsarnok.
d/ Föhomlokzat.

Klebelsberg emlékkiállitás.1933. Tárgymutató. 37.l.

Dr.Hültl Dezsö,épitész

a Magy.Képzömüv.Egy. aranyérmét nyerte el.

Kitüntetések a Mücsarnok kiállitásán./Jub.kiáll./
Nemzeti ujság. 1934 dec.22. 11.l.

MDK

Hültl Dezsö,dr. épitész

Az ügyrend értelmében alelnökre csakis azok a szavazatok érvényesek ,amelyeket a hivatalosan kiadott szavazólapon H.D.dr.-ra adnak le.

MMÉE székházában tartott LVI.évi rendes közgyülése.
MMÉE Közlönye. Bp.1914 III.29. 256.l.

Hültl Dezsö, építész

MDK

az egyforma megosztással kitüzött dijak egyikét elnyerte.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank tervpályázata.
Vállalkozók Közlönye. 1905 okt. 25.

Hültl Dersö

nód

Magyar Pályázatok

1905-6. III. 7. n. (A kultuszminiszteri palota pályatervei, ábrákkal-

talmában a biztositékul visszatartott 400 K-ról szóló betéti könyvecskét és ennek kamatait nekem , mint a Koncz Károly és Társa cég felszámoló bizottsága elnökének az esetleges nyugtabélyegek levonásával, melyet annak idején Koncz Károly Önöknek be nem szolgáltatott, postán megküldeni szíveskedjék.-

Kiváló tisztelettel

DR. HORN KÁROLY
köz- és váltó-ügyvéd
Budapest, VI. Andrássy-út 6. sz.

mint a Koncz Károly és társa
felszámoló bizotts.elnöke.

Hültl Dezső

építész

irod

Magyar Pályázatok

1905-6-2. 4. 8-10

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Hültl Dénő

Lvod.

Z

Magyar Pásaratok

1903. 9. 27. 14-16

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Hirtl Dezső dr

l.

Tanulmányok Bp.
multjából

III. 55. l.

~~Csörgő agyagból, római VI. 280.~~

Hültl Dezső dr

vied
=

A Simor-utcai
székesfővárosi
bérház. Terverte
fenti Épült
1926. ben

Szilágyi Sándor:

Nagy-Budapest.
Bpest, 1927. 85, 86. l.
87, 88, 89. l. (Képpel.)

SÁNDOR

TELEFON
58-8-35

TOZOTT BUTOR-KÉSZITŐ

IKLÓS-UT 53. (VOLT I. KER.)

J·

új találmány!

-BUTOR

nélkülözhetetlen!

MAGYAR SZABADALOM
111.025. sz. a.

„Fidor" fotel-ágy összecsukva.
Uj rendszerü. Készités minden formában.
Árjegyzék bérmentve.

Hültl Dezső

círed

Szilágyi Sándor:

Nagy-Budapest.

Bpest, 1927. 39. l.

l. kör

T. 3800.

járókás
edülő czigánylegény (a batyut hordó
ja. Felirata:

er.

haben bey J. Trentsensky in Wien.

.7 : 18.5 19.5 cm.

-1.

Hültl Dezső

tervezte Budapest székesfőváros autóbuszgarázsát
A munka 1929-ben kezdődött.

Vrod
Z

Szerényi Ödön: Autóbuszgarázsok építészi megoldása Európa nagyvárosai ban. MMÉE Közl

1931. 255 — 264 l.
képekkel.

GR.

Hültl Dezső dr

Szerényi Ödön: A
székesfőváros „Szent
Imre autobuszgarázsa."

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 10–11. sz.
(Szamos Keppel

Fenti terve szerint
épült 1929–30-ban
A szerkezeti megoldások
dr Mihailich Győző
műegyetemi tanártól.

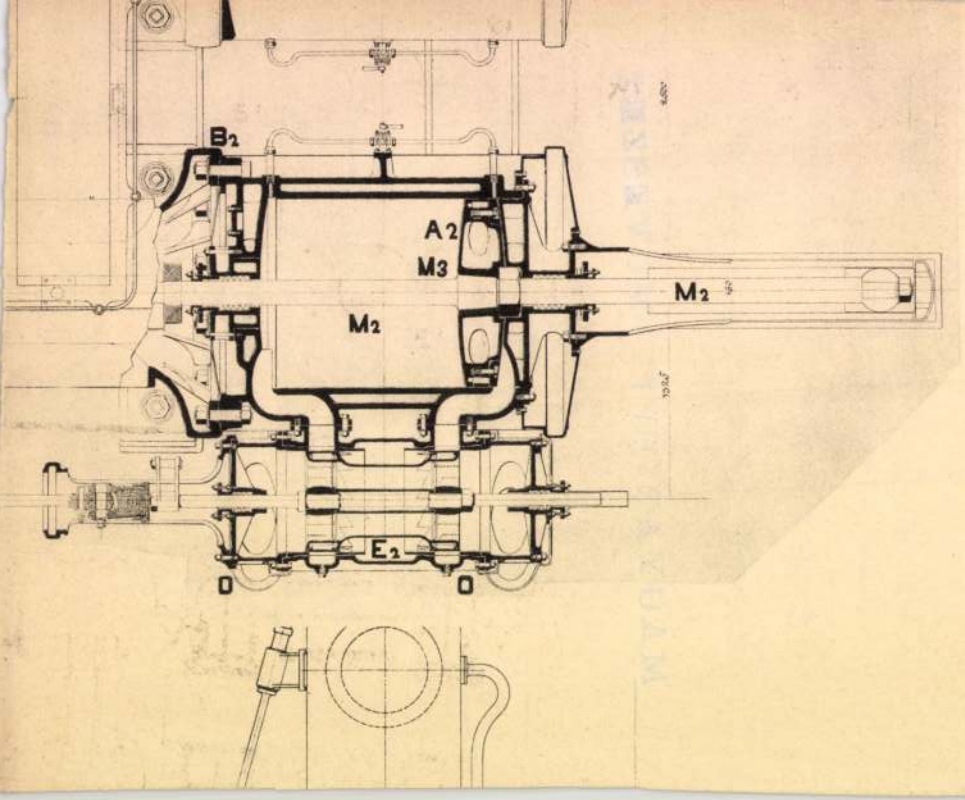
B2
A2
M3
M2
M2
E2
O
O

Hültl Dezső dr

Szefeltlex. 301.

Életr. arck.
n. o. 698. l.

Hültl Dersö

A Corvin-Eszorníval tüntették ki.

Pesti Napló

1931 febr. 24.

N. 3147.

Lajos utca 15. Telefon: Aut. 897-62.

Nagys.

Dr. Szentiványi Gyula urnak,

BUDAPEST

Lenke tér 7

MDK

Hültl Dezső épitész

Középitkezések listája. Pesti Napló mell. 1932. jul. 27. ~~2k~~ 2 l.

Hültl Dezső

az alábbi képtár épületet tervezte és vezetése alatt épült 1908-9-ben.

Sulyovszky István:
Gróf Andrássy Dénes
krasznahorkaváraljai
képtárában levő nüvek lajstroma (1909.
Bp.)

Hültl Dezső dr

Mod.

Schuler Dezső dr.

Budapest nékesfővárosi
1927-évi kislakáspit-
kerése

MAGYAR EPITOMUVESZET

1928. 3 sz. 7 el

VASÁRNAP **9** Kat. Exaudi Prot. Gergely	
HÉTFŐ **10** Kat. Antonin Prot. Ármin	Ujhold 14 ó. 18 p.
KEDD **11** Kat. Hieron Ferenc Prot. Mamertus	Izr.: Szivan R.
SZERDA **12**	

Hültl Dezső dr.

erod

Sas Aladár:

A Wesselényi utcai pályázatról.

Tér és Forma

1930. 36-37 l.

Lettre 1er.

Mes chers parents,

Je viens d'arriver à Polytechnique.

Tout va bien

1930. 36-37 f.

Hültl Dezső

l.

Révai XXI. 448. l.

Hültl Dezső

lásd

Révai XX. 404. l.

MDK

Hültl Dezsö, épitész

A legérdekesebb, legjelentösebb mai anyagot ezuttal az épitészek hozták a kiállitásra.
A modern magyar épitészet java alkotásai láthatók szebbnél-szebb fotografiákban.

K.A.: A Képzömüvészek Egyesületének jubiláris kiállitása.
Pesti Napló. 1934 dec.8. 12.1.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész-tanár

a MATBI-kórház terveit állította ki a Képrőművészeti Egyesületének a Műcsarnok-ban megnyílt építészeti kiállításán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934. LV. évf.

dec. 22. sz. 6. old.

Hültl Dezső, építész-tanár M.D.K.

tervei szerint épült [Péterfy-Sándor-utcai] MATBI ny kórházát és központi telepét ünnepélyes keretek közt felavatták. H.D. tervét „mesterdíjjal" tüntették ki.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1934. LV. évf.

dec. 5. 97-98. sz. 4. old. + 1 fk.

Hült Dezső dr.

wod

Kat Lex

IV. k. 532 l.

CSÁKTORNYA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Nyomtatvány

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Hültl Dezső

építész

l. élet –

Karczagmagyállam

582 h.

archeje 585 l.

Kut

Halász Ferenc,

Hültl Rezső

1919 májusában kinevezték az építészmevelés végleges tervének kidolgozására felállítandó bizottságba.

Major Máté: Építészetünk ügye a Tanácsköztársaság idején. - Magyar Építőművészet, 1969.3.sz. 50-51.l.

MDK

dr. Hültl Dezső

A mű- és közép. szakoszt. ...ülésének jegyzőkönyve.
MMÉEKözl 1929. VI.9. 147. 1.

MDK

Hültl Dezső - Kós Károly

Székely Nemzeti Muzeum terve

Magyar Minerva V.1912-13 594-96 l.

Hültl Dezső MDK

A szeged-rókusi áll.elemi iskola:

lépcsőház, főbejárat,

tornacsarnok, főhomlokzat

Műcsarnok 1933. Klbelsberg Kuno emlékkiáll.

Dr. Hültl Dezső, építésztanár M.D.K.

a Simor-utcában épülő ötemeletes bérházat terveri a főváros lakásépítési programjának keretében.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1925. XLVI. évf.

dec. 2. sz. 2. old.

Hültl Dersö

vöd
z
Rätstr. 633, 634. l-
arch.

Hültl Dezső dr

M. Képzőmüvészek Egyesületének aranyérme.

Pesti Napló. 1934. ~~de~~ dec./22.

(Kitüntetések a Műcsarnok kiállításán.)

nann M.

AM. SZÁLLITÓ

ZEUM KÖRUT 1

Hültl Dezső

Ivod

A Mérnöki Kamara bravatkozott az OTI bérház pályázatába – Népszerű Tudományos és Technikai Napló. (Pesti Napló melléklete,) 1932 aug. 3.

U. 3171.

OTI Korszerű kislakásos bérház. Fenti és Mihalics műegyetemi tanár kapta a megbízást.

Tö

Legnagyobb osztálysorsjegy

A mellékelt kis boriték **3 sz**

Húzzon vagy válas

és rendelje n
sorsjegye

Magyar királyi **osztálysorsjáték**

A legujabb **XXXI.** m. kir. osztálysorsjáték huzásain kisorsolásra kerülő készpénznyeremények jegyzéke.

LEGNAGYOBB NYEREMÉNY SZERENCSÉS ESETBEN:

Mélyen tisz

A szerencse
pontban ragadjuk
XXXI-ik m. kir. osz
sorsjátékon való rész

Bankházunk
multban sok számott

~~Hidassy Lajos~~

építész

Hültl Dezső dr-ral ~~együtt~~ terverte a MABI Péterffy Sándor utca 14. sz. alatti központi székházát

Pesti Hírlap

1943. jun. 1.
(A miniszterelnök jelenlétében avatták fel a MABI új székházát.)

ez. Vértjének mindkét
figyelmünket. Göndör
omlanak, szemöldöke
Körülcsavart nyakken-
ja piros.
. sz. 388. — Értéke 20 K.
l 1885 január 12-én véte-

Hültl Dersö

ind

Pénzügyi Hirlap.

1933. nov. 3. (Érvényes-e egy 30 év előtt adott nyilatkozat.)

Ü. 3651.

Hültl Dezső

cród
z

8 Órai Ujság

1937. nov. 10.
(A bontócsákány
dühétől meg kell
menteni a budai
Karátsonyi-palotát.)

AZ 1928. ÉVI

AVASZI KIÁLLÍTÁS

KÉPES TÁRGYMUTATÓJA

1928 MÁRCIUS 11—ÁPRILIS 9-IG.

ZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT
BUDAPEST, VÁROSLIGET, MŰCSARNOK

Hültl Dezső dr

Erod
az

Numizm. Közl.
1945–46. 33. l.
(Társulati élet.)

† 1945 jul. 11
Bpest.

a társulatnak 30 éve
volt tagja –

erevich Tibor dr. egy.ny.r.tanár, a Mü-
ökének tiszteletdi

Hültl Dezső

tervezte a bp-i Eötvös Loránd Tudomány-
egyetem épületét 1915. 134. s. reprodukció

Merényi Ferenc: A magyar építészet
1867-1967 Budapest, 1970.

721

..... hó ..... n.

.....

(a meghagyási bizottság elnöke.)

emi Nyomda, Budapest.

előterjesztett javaslatom ..... tétel

a (az) ...../19..... számú ha

esetén, illetőleg háború idején .....

(név) .....

meghagyására tovább szükség nincs, mert

.....

A határozat hatálytalanítását kérem.

A meghagyási határozat száma: .....

....., 19.....

P. H.

For

Hültl Dezső

lásd

Művészeti lexikon

346 l.

Beátrix királyné

Vállon alól, szem közt. H
hegyesen van kivágva s alóla a
„Diva Beatrix Aragonia" olv

Gypszöntvény, magasság
Dreyfuss Gusztáv ajándé

1896. IV. 20-án az er
(151/96.), hozzám 1896. X

Hültl Dezső dr

Művészet.

1939. 25. l. (– délyi: Hültl Dezső és Aba Novák Vilmos kitüntetései.)

Festmények Corvin-lánc-cal való kitüntetésére alkalmából.

Hüttl Dezső

Művészet 1904. 209, 406
-1905. 271, 414, 422
-1907. 71
-1909. 56. 70

Magyar Művészet
1925. I. 43, 140-1
1927. 113
1928. 143

Pállya Czelestin: Cserfaerdő 406 (6
1851 (216). — Csirkés kocsi 406 (644), 19
(241). — Elhagyott Tój 406 (644), 1956 (
— Falusi út 406 (644), 1852 (217). — Ha
vegyenek 406 (644), 3220 (425). — Ha
fele 406 (644), 2299 (328). — Heti vásár
(644), 2298 (327). — Hevesi falusi ház 4
(644), 1849 (216). — Káposztarakodás 406
1850 (216). — Nyirfaerdő 406 (644), 208
— Ökrök 406 (644), 1853 (217). — Tájre
406 (644), 1933 (233). — Vasárnap délu
406 (644), 1711 (179).

Hültl Dezső

vód
z
Müllépirod
591.1.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Hültl Dersö

épitén

szül. ~~[illegible]~~ Felsőbánya 1870

okl. mérnök 1892.

Névjegyz. Műegyetem 9 l.

Hültl Dezső dr

építész.

Szül. Felsőbánya 1870.
A doktori avatás ideje 1906.

N.éjegyzőműegyetem 216.l.

Székesfehérvár.

A középtért a bástyákkal
és város foglalja el, az elóté
dig a Sárvizen túl lévő hegyek
bontakoznak ki. Felirata a had
alól balra:

STVL WEI

a lap hátán német nyomtatás ol

Rm., mér. a vk. 10.5: 1
Wágner: Ottomanische Pfc

140-

Hültl Dezső dr

erod

Módos Gizella dr. A kiratyi vár és a magyar művészek. Zászlónk 1933. dec. 15. (Archeipel.)

Kapcsolni. [illegible]
latait. progrmjaba fel vette
gan nagy szolgálatot tesz. Mag
álaval veszi hogy ezt is beillem
rogrmjaba és albizottsigot

Kapcsolódik a lunaszkutatási

Telesiget teljesítve mindenn
maradnyokkal, s amak programját
r albizottsigos létesít, a
[illegible] program csire marad,
foltatólag veszamolva jelenti,
fenyképanyagukat, szakkönyv-
eszitani, s a muszaki felvétele
Közöljek Olyan Mivánalmai-
[illegible] ez ugyekre vonatkoznak-
itott tesületek mincsenlékeire
kejek és kiadvanyokat haj-
k megszerezni. Ez meg az idei
eretében is részben megvalostható

ok sok felvételt kezitenek.
ulet Foto osztaga Mária u. 10
t, szép eredmeny ernünk el.

Hültl Dezső

karikaturája

repr.

Megfagyott Muzsikus

1921. 28. l.

u. o. 32. l. (Épületek tervezése.)

Hüttl Dersö

l.

Medvey 22. l
31. l
67. l.
70. l.
72. l.
81. l.

Hültl Dersö

láid

Lex Magyarós

245. b. 1.

Public Library
Ex-Library
295 C. L

Dr. Hültl Dénő

cred

Magyar Pályázatok

1907. 6. 02. 7–8 l.

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

ezem:

.....

helyettesének

Endrényi Imre, Szeged.

Dr Hültl Deno

wid

Magyar Tájárató

1907. 3 p 26 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engec

.....

a mühelyfőnö

8. sorsz. Mühelyi min

Hültl Dezső dr. komáromi kulturház

terve VIII. 1, 2, 7, 11,

70, 136, 145, 166

68, 168

229, 251

75 | 77 | 150

Hültl Dezső dr. VII. 165. 171-73, 213, 273 | 275 | 284-85

Hültl Dersö dr. V. 61.–63

218-19

306-8

57.59

Hüllő Dezső dr. TV. 179-80, 182-83,
251-252, 255, 265

1909 150-52

Hültl Dersö dr. III 55, 79 168,
169, 172, 173, 174, 175, 177

Hültl Dezső dr. II. 179

57,

235, 237

MDK

Dr. Hültl Dezső

Évk. KMT. 1929.

MDK

Hültl Dezső dr.

Dunaparti palota távlati képe, Krebs János tollrajza, az épületet tervezte fenti

KMT. 1907/8. téli kiáll. kat. 51.l.

MDK

Dr. Hültl Dezső müépitész

Dunaparti palota részlete, tervezte fenti, rajz. Krebs János

KMT. 1907/8. téli kiáll. kat. 52.l.

Hültl Dezső dr

l.

Magy. Múzeumtékei

III. 290. l.

339. Ismeretlen festő.
A XVII. sz. végéről.

339. Pázmány Péter.

392

Mellig, balra néz. Jobbkez
könyvön nyugtatja, melynek táblján e

Haja, bajusza és szakálla
Biretuma és reverendája biborpiros, s
sel.

Fa, méretei 83: 73 cm. — M
A pozsonyi gymnasium letéte
[redacted]

Elpusztult.

178

mDK

Hültl Dezsö, müegy. tanár.

Az Orsz.Lakásépitö Tanács hat áll. bérházra hat csoportban jelölte ki az épitészeket.

A kijelölö,értekezlettagja.

?: Az áll.lakásépitö akció.
MÉM.1925. XXV. évf. 1-3.sz. 3o.l.

MDK

Györgyi Dénes, dr. Hültl Dezső, vitéz Irsy László
és Kozma Lajos

szerkesztésében "Könyv a modern magyar épitőmüvészetről" címmel az egész magyar ,üvészeti életnek szolgálatot tesz.
/A Magyar Müvészeti Könyvek II.kötete./

Az Est. 1938.ápr. 14. 9.l.

MDK

Hültl Dezső

Fábnagymagyép. 34.1.

Hültl Dezső dr. MOK

Dr. Éber László feliratában /Közoktatásügyi Népbiztosságnak / őt is a műemléki tanács tagjául való kinevezésre javásolja. 1919. jun 18.

106.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

HÜLTL Dezső építész

1930 márc. 3-án a püspökkari tanácskorán javasolják tagnak az Országos Egyházmüvészeti Tanácsba, de végül nem választják meg

ld. A püspöki kar tanácskorásai.
Bp. 1984. 163. p.

ányai az NDK Művészeti Akadémiájának
nisztériuma Művészettörténeti
formájában éltek tovább.
an - éppugy, mint az Ukrán
eményezett együttmüködés -
yüttmüködési formáknak
pontjáb ól igen kivánatos
aló megtöltése éppugy érdekönkben
n intézményekkel való kapcsolatok

ekelőtt a greifswaldi egyetem
konferencia-sorozata, lengyel
módon nem a Tudományos Akadémia,
ész-egylet által kezdeményezett -
u konferenciák jelentenek ,
ámogatandó - kezdeményeket.
port nemzetközi kapcsolatai
k nemzetközi tekintélyéhez,
meghivásához igazodtak. Az ilyen
ma jelentősebb, mint a hazai

HÜLTL DEZSŐ építész

SEIDL AMBRUS: AZ ELSŐ ÉPITÉSZ DOKTOR

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET 1935, S, 61

BECZKÓI BIRÓ HENRIK gyüjtemény

1) BECZ Jenő
B.B.H. gyüjteményének kiállitása, Km VIII-1934.78 sz
224-225-
2/ LÁZÁR Béla: B.B.H. gyüjteménye, MM VII-1931. 17 K.
3/ " " A B.B.H. gyüjtemény, Nagy 8 r, 1o2.K.
8o. 1.Bp. 1937.

Hültl Dezső

életéről és munkásságáról:

Gy.: Dr. H. D. Képzőművészet 1930.
32. sz. 162. o.

Rados Jenő: H. D. az E. K. M. Évk. 1955/56
Bp. 1957.

/HÜLTL Dezső/

Bp. Péterffy Sándor u.-i M ABI rendelő és kórház
~~T. és F.~~ 1934. 187.old.

TÉR ÉS FORMA

Hultl Dezső épületéről

Bp. Vas u.-i szanatórium (volt Pajor-féle) MÉM. 1908. 11. sz.

Bp. Szkfv. Mester u.-i felsőkeresk. szkola MÉM 1911. 9 és V.L. 1911. juli 29.

Bp. Váci u.-i bérkás V.L. 1910. szept. 14 és MÉM 1912/2

Bp. Kalvin tér, bérkás (volt. Pinter-féle) 1912. 2. sz.

Bp. Kalvin téri bérkás (volt Gardál Bizt. Int.) MÉM 1913. 9. sz.

Hüll Tivadar

Budapesten alapított porcelán-gyárat 1852-ben.

P. Breslyánszky Ilona,
Ismerd meg a. kerámiát, Bp. 1966, 214 l.

MDK

Hültl József

a selmecbányai kerület igazg. +1909.dec. 17.
78 éves korában

Építő Ipar, 1909. dec. 26. 497.o.

MDK

Hütl Dezső

A székesfővárosi autóbuszgarázs 158.old.
A Moktár-sportház. 159.old.
A piarista rendház kápolnája. 160.old.

A képek jegyzéke.

Képzőművészet, 1930.szept. 32.sz. IV.évf.

MDK

Hültl Dezső

Gazdák biztositó szövetkezete bérháza 154.old.
Az Angol kisasszonyok zugligeti templomából. 155.old.
A Piarista gimnázium. 156.old.
A gróf Semsey-palota. 157.old.

A képek jegyzéke.

Képzőművészet,1930.szept. 32.sz. IV.évf.

MDK

Hütl Dezső

dr.Vértesy Sándor villaja. 161.old.
A Vértesy-villa kapuja. 162.old.
Az autóbuszgarázs oldalnézete. 162.old.

A képek jegyzéke.

Képzőművészet,1930.szept. 32.sz. IV.évf.

M.D.K.

Hüll Dezső, építés-tanár

fogja tervezni a Keszthelyen emelendő Balatoni Múzeum „díszes épületét" a Múzeumok Orsz. Felügyelő-Bizottsága megbízásából.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1916. XXXVII. évf.

nov. 1. sz. 6. old.

MDK

Hültl Dezső dr.

Az Orsz.Magyar Iparmüv.Társulat XLIV. közgyülése.
Magyar Iparművészet 1929. 125.l.

Hüttl Dezső, építész M.D.K.

a Rudas-fürdőre beadott pályaművei alapján újabb, nagyobbkörű pályázatra kapott felkérést.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

dec. 14. sz. 9. old.

MDK

Hültl Dezső dr.

A kecskeméti kegyesrendi gimnazium fonomlokzata.

Klebelsberg emlékkiall. targym. 1933. 16.1.

MDK

Hültl Dezső

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

MDK

Hültl dr. épitész

Munkájával résztvett az 1933-ban Párisban rendezett nemzetk.kiállitáson. Az épitészeti kiállitást a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia épitészeti folyóirat rendezte.

Sz.: Magy.épitészek kiáll.Párisban.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 185.l.

MDK

Hültl Dezső dr.

A Székesfővárosi Autóbuszüzem Szabó József-utcai garázsatervét készitette.

Liber Középitk. 23.lap

MDK

Hültl dr. épitész

Az Andrássy emlékre beérkezett pályamüvek biráló-bizottságának tagja volt.

Cikk: A Magyar Mérnök- ...

Vállalkozók Közlönye, 1907.febr.20. 5-6.l.

MDK

Hültl Dezső dr.

A Kegyes Tanitórend palotája Budapesten, repr.

Bierbauer V.dr.: A háboru előtti Budapest épitészete. Évk. KMT. 1929. 17o.l.

MDK

Hültl Dezső dr.

A magyar irodalmi és művészeti konfresszus előkészitő bizottságának tagja.

Cikk: A mű- és középitési szakosztályok ülésének jegyzőkönyve.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, 1928. IV.15. 108.lap

MDK

Hültl Dezső dr.

A magyar irodalmi és művészeti konfreszcsus előkészitő bizottságának tagja.

Cikk: A mű- és középitési szakosztályok ülésének jegyzőkönyve.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, 1928. IV.15. 108.lap

M.D.K.

Hültl Dersó, építés-tanárt

70 éves születésnapja alkalmából a kormányzó Corvin-lánccal tüntette ki.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939. LX. évf.

márc. 2. sz. 4. old.

Hültl Dersö, építész-tanár M.D.K.

Servei szerint épülő Tud. Akadémiai bérháron, a Rákóczi-út és Károly-[ma Tanács] körút sarkán megtartottak a folegen-ünnepélyt. (Egy fénykép a résztvevőkről)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939. LX. évf.

jun. 7. sz. 6. old.

M.D.K.

dr. Hültl Dersö, építész-tanár

Készítette a MABI Péterfy-Sándor utcai telepén épitendő központi szekházának homlokzati terveit. A többi építészeti tervre Hidasi Lajos nyert megbízást.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

aug. 14. sz. 7. old.

Hültl Dezső, építész M.D.K.

terve egyik második díjat nyert a kultuszminisztériumi palota pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

jun. 21. sz. 8. old.

Hültl Dersö, építész

M.D.K.

terve az egyik összevont díjat nyerte el a Pesti Mag. Keresh. Bank Fürdő-utca sarkán épitendő palotájának szükebb körü pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

okt. 4. sz. 7. old.

MDK

Hültl Dezsö.építész

Pica érdekes és jelentös irásában mondja: ..ala-
.posabb vizsgálat során tudatára ébredünk ez épitészek
törekvéseinek egész nemességére és mélyen megalapozott-
ságára.

H. autógarageát mutatja be. Pica szerint H.müvében
a hibrid romantikának egyes maradványai élnek.

Az 1936.évi B.N.V . épitészeti képe.
Tér és Forma 1936.évi 7.sz. 2o7.1.

Hüttl Derső, építész M.D.K.

mellett döntött a fův. tanács
- a szürebtkörű pályázat bírálata
alapján - a Rudasfürdő át-
építésére vonatkozólag, mely-
nek költségeit 1.200.000 K-ra
irányozták elő.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

febr. 12. sz. 15. old.

Hüllel Dersö, építész M.D.K.

Fellner Sándorral körösen nyert megbízást a pénzügyminisztertől a IV. ker. Haltéren az Eszü-tér szabályozása következtében előállott telkeken ~~két be~~ felépítendő két bérház terverésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXIII. évf.

ápr. 2. sz. 6. old.

Hültl Dersö, építész M.D.K.

„Haussmann" jeligéjű terve a Károly kaszárnya telkének szabályozására kiírt pályázaton megvételt nyert.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX évf.
dec. 7. sz. 6. old.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész

nyert megbírást a fővárosi autobuszgarázs építészeti terveinek elkészítésére, mi-után előrőleg két meddő pályázat folyt le és sok botrányos felszólalás hangzott el, amiért a főváros megbírása nem a pályázók valamelyikére esett.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

dec. 5. sz. 3. old.

M.D.K.

Hültl Vezső, építész

nyerte meg a kag. kérn. és Egyeglet ez évi Jbl-díját „Vaskapu" jeligéjű tervével.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX. évf.

Jan. 19. sz. 6. old.

M.D.K.

Hültl Dersö, építész

12.000 K-ás második díjat nyert a Pesti Hazai Első Tarazérpénztár Gizella-téren építendő székházának pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

dec. 23. sz. 12. old.

MDK

Hültl Dezső

Épitő Ipar - Épitő Művészet. 1931. febr. 15.
32.1.

MDK

Hültl Dezső dr.

A Steindl-céh helyisége. Magyar Iparművészet 1940. 132.l.

Hültl Dezső építész M.D.K.

A renaissance és klasszicizmus formanyelvét használ
ta fel alkotásaiban.

Kampis Antal: A képzőművészetek története

A Kultura Világa p. 1963. 770.l.

Hültl Dersö, építész M.D.K.

második díjas tervét „Erzsy" hűlvűbnek tartja a Pesti Hazai Takarék szűkebbkörű nemzetközi pályázatán első díjat nyert Alpár-féle „közepesnél rosszabb" tervénél. A pályázat bolrányos részleteit lásd Alpár neve alatt.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

jan. 27. sz. 3. old.

Hültl Dezső. építész M.D.K.

Készíti a mester utcai szfőv. új felső kereskedelmi iskola terveit.

Vállalkozók Lapja, Dp. 1911. XXXII. évf.

ápr. 5. sz. 8. old.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész

a kultuszminiszter hi-
neverése folytán tagja
lett a hiszemlékek Orsz.
Bizottságának.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1914. XXXII. évf.

febr. 1. sz. 13. old.

M.D.K.

Hültl Dezső, építész

a Budapesti „Kereskedelmi testület" megbízásából elkészítette a kereskedők munkalyának terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI. évf.

ápr. 18. sz. 5. old.

Hültl Dezső MDK

Dunaparti palota távlati képe, tollrajz

Mücsarnok 1907/8. téli kiáll.

MDK

Hültl Dezső dr.

Magyar Épitőművészet. 193o. 9. sz. 32.1.

MDK

Hültl Dezső dr.

Az Első hazai takarékpénztár palotájának terv pályázatán II.dijat nyert, Bruno Möhring-gel (Berlin).

A Ház épitőművészeti folyóirat, 1908. I. 9-10.sz. 283.lap

MDK

Hültl Dezső dr.

Magyar V.: XII. Nemzetközi épitész kongresszusról.
Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931. jan. 15. 13.l.

MDK

Hültl Dezső dr.

Művészet 1915. 276.l.

M.D.K.

Ö: Hüll Dezső, építész, tanár

budapesti autobusz garázsainak terveit és képeit ismerteti és közli:

Szerémi Ödön: Autobusz garázsok építési megoldása Európa nagyvárosaiban.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1931. 65.köt. 261-265.old. 12-13.á

M.D.K.

Hültl Dezső, építész, tanár

autóbusz garázsának képei és tervei szerepelnek a XII. nemzetközi Építészkongresszus műcsarnoki kiállításán. 1930. szept. 8-15.

Magyar Vilmos: A XII. nemzetközi építészkongresszus tervkiállításának mérlege.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64.köt. 380.old.

M.D.K.

Dr. Hültl Dezső, építész, tanár

tervei szerint épült fel a tatai piarista rendház új (nyugati) konviktusi szárnya 1929-30-ban.

Dr. Dornyai Béla: F. Fellner Jakab tatai műépítészről.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 69. köt.: Havi Füzetek, VII. évf. 3-6. sz. 44. old.

M. D. K.

HÜLTL Dezső építész

(1870 - 1944)

Szeged, iskolaépület

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945

Bp. 1958. 376, 377. l.

MDK

dr.Hültl Dezső ép.

Pantó Pál: A mérnök és építész együttműk. a bp.i dunahidak építésében. Építészet, 1942, 2. f.

49Y.1.

Dr Hültl Dezsö és Hiltisch Rezsö, MDK épitészek

a pályázatra felhivott 6 épitész közül ök lemöndtak.

A beszercebányai tüdöbetegszanatorium tervpályázata
Magyar Epitömüvészet. 1917 1-3.sz. 14.1.

Ö: Hüll Dezső, épitész · tanár M.D.K.

tervei szerint a Komáromi
„Jókai Közművelődési és Muzeum
Egyesület elnöksége muzeum-
és könyvtár-épületet emeltek,
melyre a versenytárgyalást
kiirták.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.
márc. 26 sz. 11. évf.

dr. Hültl Dezső

a Tanácsköztársaság idején a Műegyetem tanára és a Műemléki Tanács tagja (mely az O.M.H. mellett működött).

Baross Géza: Műemlékvédelem a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443-465 l. (Klny. Építés- és Közlekedéstudományi közl.)

449. l.

Dr. Hültl Dezső, építési-tanár M.D.K.

elhósítette a Piarista rendház és főgimnázium belvárosi épületének terveit. [Ma Eötvös Loránd Tud. Egyetem.]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.

ápr. 30 sz. 15 old.

Hüttel Derső

az MTA Rákóczi út-Tanács körút sarkán álló bérháza.

Toma Ádám: Új építészet-Corbusier nélkül?

Új Irás V. évf. 1965 dec. 12. sz. 93 l.

Illik Dezső

építész
1946. jul. 11-én halt meg
Az MTA levelező tagja, több fővárosi épület tervezője

Pestmegyei Hírlap 1966. július 10. vasárnap 6.o.

Hüttel Dezső

a Péterfy utcai kórház.

Toma Ádám: Új építészet - Corbusier nélkül?

Új Irás V. évf. 1965 dec. 12. sz. 93. l.

Hültl Dezső

MDK

épitész
a MABI székházának csarnoka
MABI székháza
a MABI székházának nagy csarnoka

Mlcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Hültl Dezső

MDK

épitész

Székesfővárosi autbusz-garázs I-II.

Székesfővárosi autóbusz garázs csarnoka

Műcsarnok 1934 dec. 1935 jan.

Jubileumi Kiállítás

MDK

dr. Hültl Dezső építész

1912. tanulmányutat tett Görögorsz.ban

N: Görög földön. Vas. Ujs. 23.sz. 1912. 464 l.

M.D.K.

Hültl Dezső dr. építész

Dr.Mihailics Győzővel tervezte a régi lóversenytér helyén épült, 180 kocsit befogadó autobuszgarázst. Képek 8-10.o.

Cikk: A Bp.-i Autóbuszgarázs.

Tér és Forma 1931.1.

MDK

Hültl Dezső

Bpesti autobuszgarázs.Repr.

Architecture d'aujourd'hui.Paris 1932.

MDK

Hültl Dezső egyetemi tanár

A Horthy Miklós Dunahid Épitése és a Margithid kiszélesitési munkálatai körül szerzett érdemeiért a Magyar Érdemrend középkeresztjét kapta.

Pesti Napló 1938.okt.9.

MDK

Hültl Dezső dr. tanár

műve a Budapesti autobuszgarázs.Képek 8-10.o.

Cikk: A Budapesti Autobuszgarazs.

Tér és Forma 1931.1.sz.

M.D.K.

Hültl Dezső dr. építész

Mint a Műegyetem Rektor Magnifikusa 1932 jan.7.-
rektori enunciációban támadta a racionalizáló,
materiálista építőművészetet.

Cikk: Krónika

Epitő Ipar - Epitő Művészet.1932.13.1.

MDK

Hültl Dezső

A Pesti Hazai Első takarékpénztar-Egyesület budapesti székházának tervp. második dij.

Művészet 1909 56.l.

M.D.K.

Hütl Dezső müegyetemi tanár

Elgondolása az uj Tabánról.

Cikk: Milyennek álmodják a magyar épitőművészek az uj Tabánt irja: Doromby Károly.

Nemzeti Ujság, 1934.dec.25.9.l.

MDK

Hültl

A csepeli állami szabad kikötö gabonatárháza, terve.

Tér és Forma 1930.2.sz. (Ipari épitkezések, képekkel.)

a. D. K.

HÜLTL Dezső építész

(1870 - 1944)

Beteg, iskola-épület

Péterfy S. utcai kórházi épület

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962, 343, 344,

MDK

Hültl Dezsö, müépitész

A kultuszminszterium uj palotájának tervpályázatán a két második dij egyikét ö nyerte.

Kitüntetések. -Müvészet.1905. 4.sz. 271.l.

MDK

A kultuszminszterium uj palotájának tervpályázatán

Kitüntetések. -Művészet.1905. 4.sz. 271.1.

MDK

Hültl Dezső építész

Sáros és Rudasfürdők tervp. ... Vállalk. Közl. 1907. okt. 9. 6.l.

M.D.K.

Hültl Dezső, építés

díj nyertes, kétszárnyu, kovácsolt vaskapú jának terve, az Hel pályázaton:

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesitője, Bp.

1898. XVII. évf. 23. old.

dr.HÜLTL DEZSŐ

A Képzőművészeti Társulat készülő kiállitása.

Nemzeti Ujság, 1939. május 11. csütörtök, 11.oldal

MDK

Hültl Dezső dr építőmüv.

Az Erzsébet kir.né emlékmüvére...pályázat
Pályázatok. MI, 1920. 96. l.

MDK

Hültl Dezső dr.

Az Erzsébet királyné emlékművére hird. ... pályázat.

... Magy.Iparművészet 192o. 96.l.

MDK

éremszobrász, az Ipm.Társ.

Hültl Hűmér. építész M.D.K.

Módos-Merxbauer Ferenc-
cel közös terve első helyen
való meevételben részesült
a budaörsi repülőtér terv-
pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

jun. 10. sz. 3. old.

HÜLTL Dersö építész

és a Szekely Nemeti Museum tervezése

ld. Kós Károly: Életrajz. Bp. 1991. 114.

...ya az ismert volt: Mantua, Verona,
n a láda csak Mantuába ért el.
ott már végleg nyoma vész. A püs-
után kérdést intéz Giordanihoz
kiönti szivét, mely már igen ne-
jára, Bernáth Györgyre. Ot teszi
utóbbi idők veszteségeiért. "Sze-
is küldötte Bécsbe Bernáthnak s
ernek bizonyultak a köszvénytől
várt "alba musca" Rómába. Megin-
yvek keresése minden oldalról. Gi-
, Bernáth ugyancsak ir Mantuába
s a beérkező válaszokat kiki a ma-
püspökhöz továbbitja. Elküldi Gi-
evelek másolatát, amelyekből kide-
tattak és most már a veronai pós-
e vonni és őt a kártérítésre köte-

HŰLTL Dezső

FERKAI András:Az Astoria-sarok.= Erzsébetváros, 1991. 11. 12 - 13.,ill.

NEMZETI SÍRKERT

(Kerepesi temető)

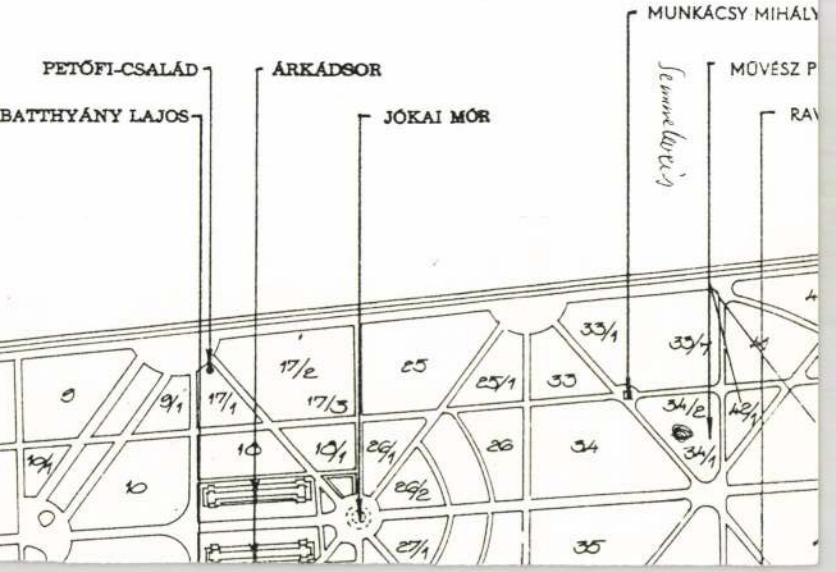

Hültl Dezsô 18, 35, 43 - 44, 123, 126, 128 - 130, 147
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

4 - 14/15.sz.

Budapest, 198... év .....hó

Ph.

Érvényes 19.....tól ...

Felkérjük, hogy a fenti kutatá
példányát az MTA MKCS Könyvtá
küldeni sziveskedjék.

HÜTL Dezső építész

Körmendi Géza: Történetek a tatai piarista gimnázium multjából 1910-1948. = Piaristák Magyarországon. Bp., 1992 171-172.

A rendház déli szárnyaként megépült uj konviktus tervezője 1925

Hültl Dezső épületéről stb.

Korunahorkai

Merényi Ferenc: A magyar építészet
Bp. 1969,

169. o - n

1997, okt. 15

Várostörténet

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem története és épülete

Ha *Váci utca*i sétánkat folytatjuk, a *Kossuth Lajos utcá*hoz érve, az *Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar*ának épülete ötlik a szemünkbe. Valójában igen ritka jelenség, hogy egy egyetemi épület egy város legnevezetesebb, turisták által leglátogatottabb utcájában fekszik. Épülete valahogy mégsem tartozik az utca különlegességei közé, szerény, masszívnak ható külsejével belesimul az utca forgatagába.

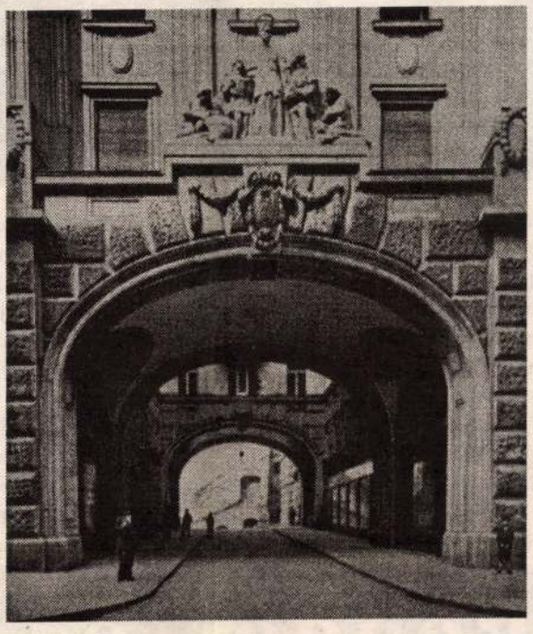

Ez az épület korábban piarista főgimnáziumként működött. Tervező építésze a gimnáziumnak **Hültl Dezső** volt. Az építkezés 1913-tól 1917-ig tartott. A kegyesrendiek a század elejéig egy hatalmas épülettömbbel rendelkeztek, amely a mostani *Március 15. tér*nek a belvárosi templomtól északra fekvő részét foglalta el. Az *Erzsébet-híd* építése miatt azonban el kellett hagyniuk az épületet. Hosszú ideig tartó alkudozások után jött létre a megállapodás a rend és a főváros között, hogy a kisajátított épületekért és telekért cserébe a piaristák a *Váci utca* vonalában területet kapnak, azzal a kikötéssel, hogy arra a rend két éven belül a környezetnek megfelelő új rendházat és főgimnáziumot fog építeni. Kikötés volt az is, hogy a *Kígyó utca* folytatásában az épületen át átjárót kell létesíteni.

A második világháború után az iskola helyzete természetesen bizonytalanná vált. 1953-tól működik e falak között a bölcsészkar.

Az ELTE ősét **Pázmány Péter** alapította Nagyszombaton 1635-ben. A már meglévő jezsuita kollégiumot bővítette ki hittudományi és bölcsészeti karral. Később az egyetem jogi, majd orvosi karral egészült ki. A legnagyobb változás **Mária Terézia** uralkodása alatt érte. 1770-ben Mária Terézia átszervezte az egyetemet, majd három évvel később – a jezsuita rend feloszlatása után – királyi magyar egyetemmé alakította. 1770-ben Budára költöztették az egyetemet, méghozzá tutajokon és hajókon. Az egyetem a királyi palota épületét kapta meg; közepén csillagvizsgáló torony is épült. 1780. június 25-én a korszak egyik legnagyobb ünnepsége volt az egyetem felavatása. 1784-ben **II. József** – Budát igazgatási központnak jelölve ki – az egyetemet Pestre költöztette. Az egyetem aztán egy úgynevezett mérnöki intézettel és állatgyógyintézettel bővült. A rosszul felszerelt egyetem latin és német tanítási nyelvével nem tudta jelentősen meghatározni a korabeli Pest szellemi életét. A reformkorban két évtizedig (1828-48) folyt a harc a magyar tanítási nyelvért, 1849 után azonban ismét visszaszorították, s csak 1868-ban lett általános. A forradalom és szabadságharc idején a hallgatók többsége kivette részét a politikai mozgalmakból, majd harcokból, s a tanítás gyakorlatilag szünetelt.

A kiegyezés után **Eötvös József**, majd **Trefort Ágoston** miniszterek nevéhez fűződik az egyetem megújulása. Újabb intézetek alakultak, újabb épületekkel bővült az egyetemi apparátus. A múlt század utolsó harmadában a hallgatók száma 3200 volt, több mint a felük jogász. (Összehasonlításul: 1989-ben az ELTE-re 9189-en iratkoztak be)

1877-ben kezdett épülni, s az I. világháború idejére készen állt az *Egyetem utca – Múzeum körút – Üllői út* vonalára tervezett budapesti diáknegyed. Az egyetem 1921-ben a Pázmány Péter nevet vette fel, mai nevét 1950-ben kapta. Mint ahogy már említettük, a Bölcsészkar 1953-ban kapta meg a volt piarista rendházat és iskolát. Ami a jövőt illeti, az ELTE továbbra is költözködni fog, hiszen az épületet az egyház visszakapja, és a bölcsészkar a tervezett lágymányosi egyetem-komplexumban kap helyet. A mostani diákok még élvezhetik a kar közlekedésileg előnyös elhelyezkedését, belvárosi hangulatát, a Dunára néző szép panorámát.

SD

Testvérvárosi kapcsolatok

1997. október 3-án került sor az V. kerületi önkormányzat sajtótájékoztatójára a Parlament Caféban, ahol főleg a testvérvárosi kapcsolatokról esett szó.

Kempf Károly külügyi tanácsnok elmondta, hogy a testvérvárosi kapcsolatok létesítésével nem más az önkormányzat célja, mint elősegíteni a már tulajdonképpen elfogadott NATO-csatlakozást, és a leendő EU-tagságot. Ez kettős feladat: egyrészt olyan városokkal veszik fel a kapcsolatot, amelyek EU-tagországok területén találhatóak. Ezekkel kulturális, gazdasági együttműködést próbálunk létrehozni és Budapestet, Magyarországot bemutatva feloldani az esetlegesen létező ellenérzéseket. Másrészt lényeges az is, hogy Magyarország Európába való integrálódása – mely valószínűleg gyorsabb lesz mint a környező országoké – ne hozzon létre egy újabb, képzeletbeli vasfüggönyt kelet felé, hiszen ez elszakítaná az anyaországtól a határon túli magyarságot – szögezte le a külügyi tanácsnok. Ez az oka annak, hogy minden olyan környező országban, ahol magyar kisebbség él, létrehoznak legalább egy testvérvárosi kapcsolatot. Ilyen testvérvárosunk a romániai Gyergyószentmiklós és a szlovákiai Rozsnyó –

mutatott rá **Kempf Károly**. A tanácsnok a közeli tervekről elmondta, hogy Cannes-ból, Bécsből, finnországi városokból és a jugoszláviai Nagybecskerekről is jelezték készségüket a testvérvárosi kapcsolatfelvételre.

Szatmári József általános alpolgármester két testvérvárosi kapcsolatot említett. Kifejtette, hogy a gyergyószentmiklósiakkal a kezdetektől nagyon jó az együttműködés, szinte „napi" kapcsolat alakult ki. Hagyománnyá vált, hogy a március 15-i gyergyószentmiklósi rendezvényeken az V. kerület igen magas szinten képviselteti magát. **Szatmári József** elmondta azt is, hogy nagy örömére szolgált az idei évben létrejött rozsnyói kapcsolat, mely az első pillanattól kezdve nagyon intenzív.

Ezután *Ulrike Laskowsky*, a Berlin-Charlottenburgi önkormányzat külügyi tanácsosa mondta el, hogy mind ő maga, mind pedig Charlottenburg városrész nevében nagy megtiszteltetésnek érzi a létrejött együttműködést.

A tájékoztató után a Parlament Caféban Fabrizio Bensch berlini fotóművész kiállítása nyílt meg. A tárlat megtekinthető október 17-éig, naponta 10-18 óráig.

PÉNTEK ORSOLYA, FOTÓ: RUFF ISTVÁN

Rendőrség

Testvérvárosok Balatonfenyvesen

Pörgetős álrendőrök Rozsnyón is

Az elmúlt néhány napban ismételten hazánkba látogatott testvérvárosaink delegációja. Kerületünk önkormányzati és rendőri vezetése közös – három országot érintő – konferenciát szervezett Balatonfenyvesen. A rendezvényen gyergyószentmiklósi, rozsnyói és magyar vezetők vettek részt. A délelőtti előadásokra és megbeszélésekre jellemző volt a nyitottság, a baráti szellem. A konferencia kötetlensége lehetővé tette a valódi problémák feltárását.

Elsőként a három terület bemutatására került sor. Az önkormányzati és rendőri vezetők a regionális jellemzőkön keresztül kívánták megismertetni városukat. Így Hargita megye rendőr-főkapitánya megemlítette, hogy a megyéjükben igen sok erőszakos bűncselekményt követnek el. Ennek okaként jelölte meg nagymértékű alkoholfogyasztást, mely a hosszantartó hideg következménye. Mindhárom város vezetői elemezték a leginkább előforduló bűncselekménytípusokat, melyek mindenhol megegyeznek: gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények, lopások, rablások.

Az V. kerületi Rendőrkapitányságot képviselő Közrendvédelmi Osztályvezető – Holló Sándor r. szds. – úr a kerületünkben több esetben is előfordult „pörgetős", „álrendőrös" és „túlszámlázásos" esetekről számolt be.

Érdekes volt, hogy a rozsnyói rendőrkapitány bólogatva hallgatta ezen beszámolót, majd elmondta, hogy hasonló esetekkel kell nálunk is szembenézni.

Az eredményességi mutatók is szóba kerületek: mind Rozsnyó, mind Gyergyószentmiklós 60% körüli eredményt tud felmutatni, kerületünk 54%-t, ezzel stabilan a II. helyen állunk Budapesten. A külföldi eredményektől való elmaradás oka a kerületi mozgó bűnözés, hiszen általában nem kerületi lakosok az elkövetők, hanem vidékiek, külföldiek. Rozsnyón és Gyergyószentmiklóson a lakosság ismeri egymást, mely megkönnyíti a rendőrség felderítő munkáját. A konferencia egy-egy napját meglátogatta Dr. Szabadfi Árpád r. alezredes – BRFK V. kerületi Rendőrkapitány úr, Dr. Xantus Judit jegyzőasszony, valamint Szatmári József alpolgármester úr.

A délelőtti hivatalos programokat délután – kikapcsolódásként – kirándulások követték. A vendégeinkkel ellátogattunk Sárvárra, Keszthelyre, Szigligetre, valamint a Somló vidékére, ahol borkóstolásra is sort kerítettünk. A rendezvény végén berlini kollégák is érkeztek, akik szintén megosztották bűnügyi és közrendvédelmi „élményeiket" a résztvevőkkel.

A viszontlátás reményében Rozsnyó város jegyzője kihangsúlyozta, hogy megtiszteltetés számukra, hogy a következő konferenciát Rozsnyó városa szervezheti, ahová a balatonfenyvesi rendezvénysorozat résztvevőit szívesen várják.

EKKER JUDIT R. SZDS.

HÜLTL Dezső

M.D.K.

Hültl Dersö, építész, müegetemi tanár

a Müegetem akkori rektora.
Archépe:

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp. 1931. 62. old. utáni t.

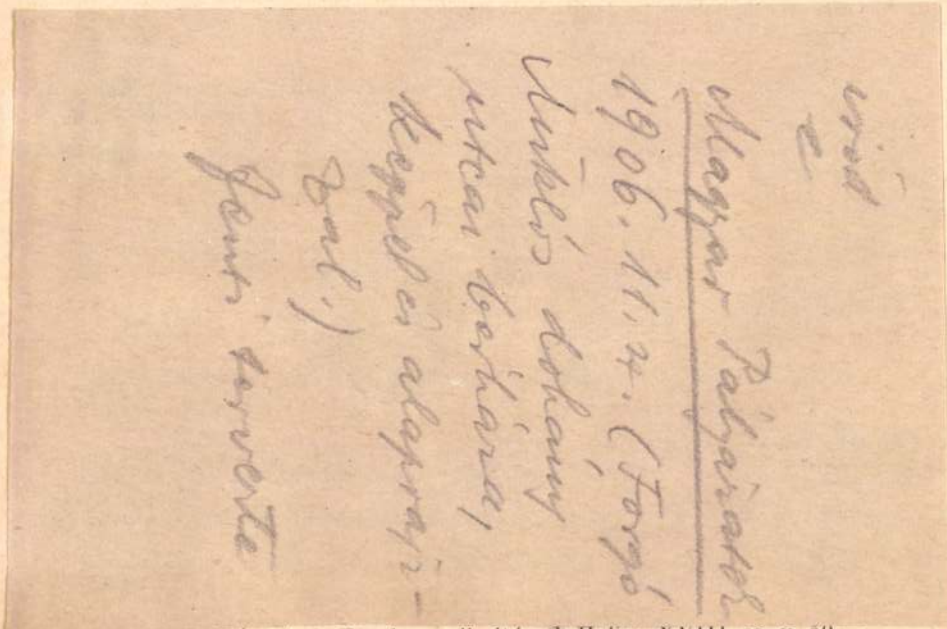

672. TINTATARTÓ, fajansz, szalagos diszitéssel. Holics, XVIII. sz. v. 50.—

673. LÁBAS, fajansz, piros, fürészes diszitéssel. Holics, XVIII. sz. v. 40.—

684. HAT TÁNYÉR, porcellán, áttört peremmel, zöld levelekkel. Bécs, 1828. 60.—

685. ÉTKEZŐKÉSZLET, porcellán, piros virágokkal. Egy levesestál, 1 mártásos csésze, 14 tál, 43 tányér = 59 darab. Herend, 1875. 100.—

686. ÉTKEZŐKÉSZLET, porcellán, fenyőágas diszitéssel. 2 födeles tál 2 mártásostál, 10 tál, 12 tányér, 35 lapos tányér, 12 kis tányér. Cseh (Pirkenhammer). 100.—

687. ÓRIÁS PÁLMATARTÓ, porcellán, kobaltkék diszitéssel, médaillonokkal. Japán. 300.—

688. TEJESKANNA, keményecserép, sárga, reliefes alapon kék levéldisszel. Wedgwood, 1830 k. 10.—

689. NAGY KORSÓ, kőcserép önfoglalatban; barna mázzal, tojásdad testén Krisztus és a 12 apostol alakja domborműben. Kreussen, XVIII. sz. v. 100.—

690. APOSTOL-KORSÓ, kőcserép, önfedővel. Zömök testén két, akkantuszleveles tagozat közt a Madonna mellképe festve és domboruan a 12 apostol, szinezve. A talp felett körirat és 1671. évszám. Kreussen, 1671. 100.—

691. KUPA ÖNFEDŐVEL, kőcserép, domboru és kék gránátalmás diszitéssel. Födelén 1766. évszám. Rajnamenti, XVIII. sz. 50.—

692. KUPA ÖNFEDŐVEL, fajansz, futó szarvas alakjával. Gmunden, XVIII. sz. e. f. 50.—

693. KUPA ÖNFEDŐVEL, fajansz, rajta kék disz közt álló nőalak. Gmun-

MŰVÉSZET ÉS GÉPESZTÉTIKA

Irta: KERNSTOK KÁROLY

Örömmel közöljük e mélyen szántó fejtegetéseket, melyek az új művészet jegyében handabandázó különböző kisérletekkel szemben 100 százalékosan igazolja a Képzőművészetnek megindúlása óta hirdetett álláspontját. Annal értékesebb számunkra ez a megnyilatkozás, mert mértékadóbb helyről már nem is jöhetett volna. Hiszen köztudomású, hogy *Kernstok* Károly volt az, aki 22 év előtt az úgynevezett Nyolcak kiállításán elindította útjára azt a forradalmi piktúrát, melyről azóta bebizonyosodott gyakorlatilag is és most magának a vezérnek tanúságtétele alapján is, hogy zsákutcába vezette a magyar festőművészetet. Kernstok Károly azóta visszatért piktúrájában minden művészetek ősforrásához, a természethez és e cikk esztétikai vallomásai révén bizonyára nagyobb szolgálatot fog tenni a magyar művészetnek, mint 22 év előtti művészi megnyilatkozása, mert alkalmas arra, hogy megnyissa a szemét azoknak is, akik kitartó jóhiszeműséggel még mindig nem a művész tehetségétől, hanem bizonyos „irányok" győzelmétől várják művészeti életünk reneszánszát. *(Szerk.)*

Művészeti termelés nincs, ami az élettől elvonatkoztatva, ember- és emberi társadalom-mentesen, szellemiek terén is légüres térben alkotni tudna. Nincs művész, aki korának élet- és gondolkodás-változatait és erjedését, ösmeretek szerzésére való törekvéseit és vágyait nem érezné magára hatónak egész világképe kialakításánál.

A művész világképe alatt nemcsak a világrendszer legújabb ösmereteit, nemcsak megközelítő ösmeretét annak, amit elvont bölcselet tanit, vagy kisérleti természettudomány demonstrál és bizonyit, nemcsak a szociális erkölcsöknek a felszivódását kell érteni, de mindazokat az ösmereteket is, melyekkel rendelkezik multak és jelenek művészetének mérlegelésénél, amelyekkel felösmeri a maga alapjait, helyzetét és rendezi művészi céljait.

Művészi látományaival, ki-ki milyen készségü, hol megelőzi kora gondolkozási rendjét, hol benne él, hol utána kullog. Ez utóbbi megállapitása egyszerű, hisz még sikere is abban az emberi rétegben van, mely legkésőbb érte el a kor művelődési és izlési szellemét. Nehezebb a megközelítőleg helyes megitélése annak a művészi tevékenységnek, amely korának izlését valóban megelőzi, mint annak, amely kora izlésének megelőzését követeli magának, sőt ennek látszatát is adja.

Az ember egész művészi alkotásának vonalán végighúzódik egy l'art pour l'art-igazság, amely igazság adja meg örökértékét a legnagyobb szándéku alkotásnak és a legszerényebb etnografikus munkáknak egyaránt.

Kétségtelen, mindig vannak olyan különös adottságu művészek, akik a l'art pour l'art igazságait úgy tudják megtalálni és csoportositani, változtatni, hogy azoknak megjelenése egy új művészi fogalmazás jellegét adja.

Ezeknek az örök-értékeknek felismerése kortársak számára igen nehéz, annál inkább, mert egy ilyen alkotó géniusz után keletkezett új művészi irány megkisérli az egész meglévő világképnek a felfordítását. Megszüntetni akarván minden izlési ösmeretet, hogy azok kontrolljának hatásától felszabadulva, ellenhatások nélkül, gátolatlan cselekedhessen. Marinetti hirdette: a futurizmus érdekében meg kell semmisiteni az összes múzeumokat. Ennek van húsz esztendeje; látván ma a futurizmus alkotásait, megdöbbenve mondhatjuk: ezekért és hasonló zavarokért bizony az el-amarnai fejektől Cézanneig elpusztítani a múlt művészetét a legszörnyűbb herosztrateszi gazság lett volna. Elpusztítani a multból azt, amiben nincs l'art pour l'art szépség, szinte fölösleges; elpusztul az magától is. Viszont, amelyekből ezek a szépségek kisugároznak, túlélnek kort, időt, sőt túlélik az asszociált képzeteket is.

A mult izlési ösmereteinek megsemmisitése egy nemes kontrollnak megszüntetését jelentené, felszabaditván mindent, még a banális kisérleteket is, olyan mértékben, hogy az igaznak, a szépnek, a l'art pour l'artnak megszünvén a kritériuma, a művészeteknek az emberiséggel való kapcsolatát veszélyeztetné.

Igaz viszont az is, hogy a kizárólag a multak hatása alatt lévő alkotások, melyek mások életizgalmaiból és ösmereteiből készen veszik az előképet, anélkül, hogy a művészi igazságok másképcsoportositásával a magukét hozzáadnák, vezetnek olyan művészi munkásságra, amely l'art pour l'art-tartalmában kifáradtan, szintén nem alkalmas annak az izgalomnak a felkeltésére, amelyre a művészetek — véleményem szerint — az emberi gondolat és érzés kifejlődésének nagy rendszerében hivatottak.

Ezért igen fontos a művész alkotási potenciájára és minőségére a multnak, jelennek, célkitűzésének rendezése, abban az értelemben, hogy ítéletét helyesen képezze ki és célkitűzéseit ösmereteinek és képességeinek arányában képzelje el. Lionardo da Vinci mondja irásaiban: igazán jót csak az a művész tud alkotni, ki ösmereteinek és tehetségének (hozzátehetném, világképének) határait felismeri és azokon belül alkot.

*

Egész emberi társadalmak működésére is áll ez a tanitás, abban a mértékben, hogy legalább is azok a rétegek, kik az élet történését szövik tovább a multból a jövőbe, ösmerjék fel, hogy a fejlődés a jónak, emberinek, szépnek, igaznak és igy a hasznosnak, célszerűnek irányába esik-e és igy adják meg a haladásnak a lehetőségét. Kis- és szegény országok hódító álmai, kis művészek erőlködése új izlésrend felállitására, azáltal is, hogy a nagyok alkotásait el akarnák törölni a föld szinéről, olyan túlméretezései az Ennek és a célkitűzésnek, melyek jóminőségű alkotást nem eredményezhetnek. Az európai ember azt a sikeres alkotást, amely néki nagyjából — kisebb, hosszabb történeti görbék után — világhegemóniáját adta, annak köszönhette, hogy célkitűzése történeti őseinek, a görögöknek gondolkodási irányába esett; azáltal, hogy a természeti erők és azok törvényszerűségének kutatását vallotta főirányelvül, nem lépte túl azt a határt, amelyen belül megoldható problémák vannak; ellentétben olyan népekével, kiknek gondolkodása eltévelygett a túlvilág keresésének metafizikumában. Az európai művelődésnek is voltak ilyen Scillái és Charibdisei történeti életében, de hála a görög irányelvek újabb és újabb renaissanceának, azok mindig

megmentették szellemi leszármazottaikat gondolkozásuk elálmodozásától.

Művelődésünk ezen őseinek gondolkodása világos, áttekinthető; a rend, az összefüggés, a logika jellemezte. Plato tanítása az, hogy minden fogalmat, mielőtt tovább fogalmaznánk, előbb izoláljunk, vetkőztessünk le és a maga meztelenségében önönmagában vizsgáljunk meg. Ez a megfigyelő, a dolgokat előbb önokaiban tisztázni vágyó, majd az okozati összefüggéseket kutató görög szellem irányította az európai művészetek fejlődését is. Nem történt meg sosem Európa egész művészeti multjában, hogy egy ábrázolt ember arányai, — ha csak nem volt karrikatura, — elferdíttettek, vagy széttépettek volna. Igy például az ősamerikai kultúráknál úgyszólván kizárólag érzelmi, erkölcsi, a különböző szellemek asszociativ hatásának kiváltására alkalmazták, mint eszközt. A görög emberszeretettel és izléssel sohasem volt mint kultusz összeegyeztethető az a nyereség, az emberi egység és élet szétszakítása, melylyel az áldozatul szolgáló emberek szivét is elevenül tudták kitépni a vonagló testből. Nincs is a görög művészetekben egyetlen olyan kilengett, elferdített alak sem, mint a sokkarú és nyelvét kiöltő Káli istennő. A görögöknél az ember, mint a természet alkotási elvének legtökéletesebb alakítása szerepelt. Az ember visszaadása öncél volt elsősorban és ha szolgált is gondolattársítást, azt úgy szobraiban, mint rajzaiban a l'art pour l'art hátterébe szorítja. A meloszi Vénus, nekem ma egy gyönyörü szobor, de Uitzilopochtli arca egy sziveket kitépő szörnyű Isten grimassza. A görögöknél az istenek emberek voltak, mint mi; róluk való szobrok a szép, a művészi jegyében fogamzottak; az isten mesterségnek legfeljebb a szimbolumát, de nem erköleseit adva vissza.

A természet jelenségeinek, erőinek észlelése, törvényeinek rendezése, a greko-európai embernek nem mondom hogy privilégiuma, de kétségtelen ténye. A természeti erők létezését empirikusan más kultúrák is ismerték, hidraulikus gépeik voltak az egyiptomiaknak, emelőgépeik a kaldeusoknak, a megfagyott vizzel sziklákat robbantottak a perzsák, a kinaiak a puskaport is feltalálták, de ezek mind megfigyelések s nem törvénnyé emelt Elvek voltak. Archimedes Elvet mondott ki, Galilei is, Newton is, Gay Lussac is, Einstein is. Mindezek az Elvek fix alapok voltak, Elvek, amelyeken tovább lehetett gondolkozni. Elvek, amelyekből a legválogatottabb használati eszközöket is tudtak alkotni. Használati eszközt, gépeket, akkor is, mikor a kisérletileg első elpusztult, amelyek mind szolgálták az Embernek a megélhetést, a jólétet, a fölényt. Az európai művelődés ezredes korszakának legjellegzetesebb képessége a természeti erők felismerése, azok Elveinek megállapítása és törvénybefoglalása.

Gépet konstruálni az Elvből folyamatos funkció. Egy egy- vagy kétkarú emeltyűt a gyakorlatból mindenki ismert már az ősidőkben is, de a csigasort és erőátvitelt, amivel modern gépek dolgoznak, az emberek az archimedesi törvényből ismerték meg. Ezer és ezer ma létező erőgép nem az empiriának, hanem e törvénynek köszönheti konstrukcióját. És más sok törvény, a Gauss-féle vonzás és taszítás törvénye mennyi gépnek, konstrukciónak adta

HÜLTL DEZSŐ: GAZDÁK BIZTOSÍTÓ SZÖVETKEZETE BÉRHÁZA

Hültl Dezső

Pesti Napló 1937. okt. 31

Kibővítik az egyetemet

Uj épület a múzeumkörúti Trefort-kertben

(Saját tudósítónktól.) A Tudományegyetem bölcsészeti kara roppant kellemetlen helyzetben van a múzeumkörúti épületekben, mert a túlzsúfoltság akadályozza a munkát. Több tanár szorul egy szobába és a tantermek közösek, a szemináriumi helyiségekben nem férnek el hallgatók. Ezen a kínos helyzeten akart segíteni a kultuszkormány, amikor elhatározta, hogy kibővíti az egyetemet.

Hültl Dezső műegyetemi tanár tervei alapján új épület került a Trefort-kertbe. Már tető alatt van a kétemeletes ház és elkészült az egyik épületszárny részleges ráépítése is. Az új épület alagsorában négy nagy terem van, továbbá itt van a kazánház, a szénraktár és két altiszti lakás. A földszinten tizenhárom, az első és második emeleten kilenc-kilenc helyiség van. Az első emeletről összekötő folyosó visz át a régi épületszárnyba, ahol két tantermet építettek rá a meglevő épületre. Természetesen minden emeleten mellékhelyiségek és folyosók épültek.

Maga az építkezés előreláthatólag december 15-re készül el, akkor kezdik a belső munkálatokat. Ezek és a berendezés, terv szerint február végére készülnek el, úgyhogy március elsején költöznek be az új épületbe a tanárok és tavasszal már itt folyik majd a tanítás is.

Az új épületbe kerülnek a *nyelvészeti intézetek:* az angol, francia, olasz és román intézetek, idejön a tanárképző- és tanárvizsgáló intézet és itt lesznek a nyelvészeti szemináriumok is. Az alagsor hatalmas termében helyezik majd el a paleontológiai múzeumot is, de átmenetileg az egyetem földrengéstani obszervatóriumának tisztviselői kapnak itt ideiglenes helyet, mert ezek eddig egy bérházban voltak elhelyezve, ezt a lakást azonban felmondta a kultuszminisztérium és amíg más helyiség nem kerül számukra, itt helyezik el őket. Az obszervatórium műszerei a Nemzeti Múzeum pincéjében maradnak egyelőre. Ha az obszervatóriumot már elhelyezték, akkor rendezik majd be a paleontológiai múzeumot.

tása. Irta: dr.Gartner P.	3.90
rta: dr:Goldner Viktor	3.40
bajok megelőzéséről. Irta:	
	2.80
. Irta: dr.Hasenfeld Arthur	2.--
Ede	3.--
ltása Irta: dr.Izsák Ede	1.40
ló és szakácskönyv cukorbetegek	
akab László	3.80
Körmöczi Emil	5.--
nninger Vilmos	1.--
zerk.: dr.Manninger Vilmos	4.50
Irta: dr.Marberger Sándor	2.40
rta: dr.Rapaport S.	3.--
Popiel Dénes	2.--
születésétől 6 éves korig.	
ornél	2.--
ember? Irta: dr.Lukács Pál	2.60
ások. Irta: dr.Lukács Pál	2.60
rta: dr.Rusznyák István	3.--
lr.Totis Béla	1.--
se. Irta: dr Vende János	1 20
l az öregkorig Irta:	
	6.--
z öregkorig. Irta:	
	4.--

1937. 34

de életük és munkásságuk javát idegen egyetemeken, katedrákon, klinikákon, laboratóriumokban töltötték. Szent-Györgyi Albert nem. Itthon élt, itthon dolgozott, a C- és a P-vita-

mint egy magyar vidéki egyetemen, a szege-

Hültl Dezső

Pesti Napló 1938. ápr. 27.

— **Glattfelder Gyula püspök beszéde a Képzőművészeti Társulat Szent István évi közgyűlésén.** A Képzőművészeti Társulat 70. évi közgyűlésén a Műcsarnok tanácstermében az elnöklő *Glattfelder* Gyula csanádi püspök megnyitójában megemlékezett a *Szent István jubileumi évről*. A Társulat — mondotta — az ünnepi év művészi programjából maga is kiveszi részét. Sajnos, a nagyértékű művészi anyag, amelyből a készülő nagy kiállítás retrospektív részét megrendezni óhajtottuk, javarészben hazánktól elrabolt területen van s így kiállításáról le kellett mondanunk. Ezután megemlékezett a Társulat nagy halottairól: *Sipőcz* Jenő főpolgármesterről, báró *Wlassics* Gyuláról, *Zala* Györgyről és *Karlovszky* Bertalanról. Az elnök indítványára a közgyűlés táviratban üdvözölte a Társulat díszstagját: *Horthy* Miklós kormányzót és védnökét: *József* főherceget. A továbbiakban tárgyalták az elmúlt évről szóló jelentést, a költségvetést, majd *Petrovácz* Gyula előadta a választmány javaslatait. *Glattfelder* Gyula elnök meleg szavakkal átadta *Bartoss* István műcsarnoki felügyelőnek a kormányzó kitüntetését, amelyet ötvenéves szolgálata alkalmából kapott. A befejezésül megtartott választáson elnöknek *Glattfelder* Gyulát, műpártoló alelnöknek *Nékám* Lajos professzort, művészi alelnöknek — *Zala* György helyére — *Hültl* Dezső műépítészt választották meg.

Hüttl Dezső

Pesti Napló 1939 febr. 19

Melich János és Hüttl Dezső Corvin-láncot kapott

Uj Corvin-koszorúsok: Gulácsy Irén és Mécs László

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti:

A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. *Melich* János budapesti királyi magyar Pázmány Péter tudományegyetemi nyilvános rendes tanárnak a nyelvtudomány és dr. *Hüttl* Dezső magyar királyi József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemi nyilvános rendes tanárnak a műépítészet terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar *Corvin-láncot*, továbbá vitéz *Aba-Novák* Vilmos festőművésznek a magyar művészet, *Gulácsy* Irén írónőnek és *Mécs* László premontrei kanonok, költőnek a magyar irodalom terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar *Corvin-koszorút* adományozta.

helyesnek mondani lehetetlen. A dolgozótá
sak névsora úgy van összeállítva, hogy tisztele
teljes megkülönböztetés helyett igazi vás
módon tünteti fel a fenséges dolgozótárs
neveit ellentétben a többi dolgozótársak nev
vel. A betűk formájának alapjául ugyan a m
diæval vétetett, mindamellett az oldalak szá
jegyei s más egyebek a mai korból valók. Jár
lanság az is, mely a neveket nem tudja má

A budai államnyomda sajtói alól kikerült
lőrajz volt az első hírnök. Sajnos, ez nem
lelt meg a várakozásnak; lehűtötte a vér-
es reményeket, s lidércz-nyomásként nehe-
edett az érdeklődők kedélyére. Baljóslatú
őjelnek vették azok, kik művészeti igényeket
kötnek a könyvnyomtatáshoz, kik azt olyan
zköznek tartják, melynek önmagában is van
célja: a formai tökélyesedés.

Csalódás a legenyhébb kifejezés arra, a mit
Előrajz alaktalanságával, meghatározha-
tlan vonásaival keltett. Nehéz meghatározni,
jjon a rajz, a metszés vagy a nyomás töké-
tlenebb-e? Ellenben meghatározható az,
gy az egész nem csak mélyen alatta áll a fel-
lat nagyságának, de mélyen alatta annak a
ínvonalnak is, melyen a magyar nyomdászat-
ak közönségesebb termékei állanak. A mű-
szeti részre nézve mutatványul szolgál hat
ép, hozzászámítva az Előrajz egy részéből
ányzó Ebner-féle képet is. Mind a hatnak
ás-más a nagysága és alakja, mintha nem
rvszerűleg, hanem csak úgy számítás nélkül,

Hültl Dezső dr

A miniszterelnök jelenlétében avatták fel a MABI uj székházát

A MABI Péterffy Sándor-utca 14. sz. alatti uj központi székházát vasárnap délben avatták fel ünnepélyes keretek között. Az avatóünnepségen megjelent *Kállay Miklós* miniszterelnök és *Bornemisza Géza* iparügyi miniszter is.

Dr. *Hauser Ignác* plébános szentelte be az uj székházat, majd *Kállay Ubul*, a MABI elnöke intézett üdvözlő szavakat a megjelentekhez. Dr. *Kádár László Levente* államtitkár tolmácsolta ezután a belügyminiszter üdvözletét abból az alkalomból, hogy a százéves jubileumához közeledő MABI fölavatja székházát.

Dr. *Hindy Zoltán* igazgató beszédében rámutatott azokra a nehézségekre, amelyekkel a székház épitkezésének befejezése érdekében meg kellett küzdeni. Hangsulyozta, hogy a MABI vezetősége nagy jelentőséget tulajdonit az ifjuság szerepének és elsősorban arra törekszik, hogy a fiatalság erejét megtartsa, megóvja a betegségektől és a korai összeroppanástól.

A MABI vezetősége a székházavatás alkalmából hódoló táviratot intézett Magyarország Kormányzójához.

Az avatóünnepség befejezése után a megjelentek, élükön a miniszterelnökkel, megtekintették a korszerü palotát, amely *Hültl Dezső* egyetemi tanár és *Hidassy Lajos* épitészmérnök tervei alapján készült. Az uj épületben helyezték el az intézet adminisztrációs főosztályait és innen történik az általános ügykezelés. A látogatók tetszését különösen megnyerték az egészséges és világos irodahelyiségek, valamint a dolgozók részére berendezett

Pesti Hirlap 1943 jun. 1.

a mai követelményeknek megfelelő kényelmes várakozó helyiségek. Az *Erőss Béla* mérnök tervei alapján készült ugynevezett Kritáll-rendszerü fütés-hütési szerkezetet hatalmas légcsatornák egészitik ki, amelyek a székház összes helyiségeiben óránkint négyszer frissitik föl a levegőt. Az épület alagsorában helyezték el a hatalmas gépi berendezést, valamint a tág óvóhelyet, amelyben külön műtő és a betegek részére nyolcvan ágygyal fölszerelt légoltalmi kórház van.

386.

Kriszt

ábrázolva, all s balra néz. Kezeit kar-
gördör hajának fürtjei vállaira omla-
szeme kék. Fehér ruhája elöl ékalakban
szorító öv s kárjára leczeptett kendő piros.
al s kissé felhőzött égboltal.

ture, tojásdad, méretei 73 : 6·2 cm.

ajándéka 1884-ben.

Hüttl Dezső

A „Steindl Céh hazai művészetet pártoló egyesület' dr. Hüttl Dezső felsőházi tagot, műegyetemi tanárt, a Corvin-lánc tulajdonosát meleg ünneplésben részesitette 70-ik születése napján. Wälder Gyula műegyetemi tanár, orsz. képviselő, a Céh alelnöke köszöntötte az ünnepeltet.

Pesti Hírlap

1940. ápr. 10.

dr. Baló József ny. r. tanárral töltötte be. Ugyancsak változás történt az 1937. december 31-én lejáró tanácstagságok megújításánál is, amennyiben a budapesti orvosi kar *dr. Nékám Lajos* eddigi tanácstag helyébe az 1938—1943-as évkörre *dr. Burger Károly* egyetemi ny. r. tanárt küldte ki az Ösztöndíjtanácsba. A többi tanácstag, akinek ekkor járt le megbizatása, újból kiküldetett, illetve meghívatott.

Az 1934 : VIII. t.-c.-kel megindult nagy *átszervezés* az 1936/37. tanév folyamán érkezett el teljes végrehajtásához. Az Ösztöndíjtanács személyi összetétele tekintetében ez annyiban hozott változást, hogy miután a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a jelzett törvény 9. §-ának felhatalmazása alapján kiadott 17.200/1936. IV. sz. rendelettel felállított Külföldi Magyar Intézetek Kuratóriumának tagjait kinevezte, ezek a Tanácsnak hivatalból tagjai lettek. Miután azonban a hat tag közül négyen a Tanácsnak már eddig is tagjai voltak, az Ösztöndíjtanács taglétszáma csak kettővel egészült ki.

Nevezetesen hivatalból kerültek ily módon az ösztöndíjtanácsi tagok sorába *dr. Gerevich Tibor* és *dr. Szekfű Gyula* kuratóriumi tagok, kik közül előbbi, mint a Római Magyar Intézet kurátora, a Tanács megalakulásától az átszervezésig e címen már eddig is tagja volt a Tanácsnak.

Az Országos Ösztöndíjtanácsnak az 1934 : VIII. t.-c. 9. §-ában foglalt felhatalmazás alapján kiadott 17.100/1936. IV. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelettel történt átszervezése után sor került az *intézőbizottság* átalakítására is. Az Ösztöndíjtanács teljes ülésének javaslata alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 3433/1937. eln. C. sz. a. 1937. április 9-én kelt rendeletével a következőket hívta meg az Ösztöndíjtanács intézőbizottságába: *a)* a szellemi tudományok köréből: *dr. Hankiss János, dr. Horváth János, dr. Huszti József, dr. Kornis Gyula, dr. Magyary Zoltán, dr. Melich János; b)* a természettudományok köréből: *dr. Gorka Sándor, dr. Issekutz Béla, dr. Mauritz Béla, dr. Szily Kálmán, dr. Szabó Gusztáv, dr. Tangl Károly; c)* a művészetek köréből pedig: *dr. Dohnányi Ernő, Réti István* és *dr. Hültl Dezső* tanácstagokat. *Dr. Issekutz Béla* tanácstag kiválásával intézőbizottsági helye is megüresedett, ennek betöltése azonban későbbi időpontra maradt.

Végül meg kell emlékeznünk arról a jelentős átalakulásról is, amely a külföldi magyar intézetek igazgatásában állott be azzal, hogy a *Külföldi Magyar Intézetek Kuratóriuma*, mint a külföldi magyar intézetek felettes hatósága, 1937. évi március hó 4-én tartott alakuló ülésével megkezdte működését a következő összetételben: Elnök: *dr. gróf Teleki Pál.* Hivatalból tagok: *dr. Bakay Lajos, dr. Heller Farkas, dr. Domanovszky Sándor* az Országos Ösztöndíjtanács elnöke, alelnöke, illetve ügyvezető igazgatója, *dr. Herzog József* a Magyar Nemzeti Múzeum ügyvezető alelnöke és *dr. Pasteiner Iván* a Közgyüjtemények Országos Főfelügyelője, mint a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsa által kijelölt főigazgató. Kinevezett tagok: *dr. Eckhardt Sándor, dr. Gerevich Tibor, dr. Hültl Dezső, dr. Magyary Zoltán, dr. Szekfű Gyula, dr. Szent-Györgyi Albert.*

Ösztöd 1936/37. 6. f

Az *Országos Ösztöndíjtanács személyi összetételében* az *1936/37.* tanévben több változás történt.

Azoknak a tanácstagoknak megbizatását, akiknek ez a megbizatásuk 1936. december 31-én az Országos Ösztöndíjtanács Ügyviteli Szabályzata értelmében lejárt, a kiküldő intézmények, illetve az Ösztöndíjtanács intézőbizottságának javaslata alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr újabb hat évre megújította. Csak a még tanácstagságának lejárta előtt elhúnyt *Szabados Béla* zeneszerző helyére hívta meg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az intézőbizottság javaslatára *Bartók Béla* zeneművészeti főiskolai tanárt.

A tanév folyamán húnytak el *dr. Hubay Jenő*, a Zeneművészeti Főiskola és *dr. Kiss Albert* a szegedi jog- és államtudományi kar képviselői. Helyükbe *dr. Székelyhidy Ferenc* zeneművészeti főiskolai tanár, illetve *dr. Ereky István* szegedi egyetemi professzor küldettek ki.

Ezek mellett fájdalmasan érintette az Ösztöndíjtanácsot azoknak a kiváló szakférfiaknak a halála, akik ugyan az Ösztöndíjtanácsnak már nem voltak tagjai, de azelőtt kiemelkedő szerepet töltöttek be a magyar kulturális élet e nagyfontosságú intézményének terén. Az 1936. év folyamán húnyt el *dr. Berzeviczy Albert* v. b. t. t., az Ösztöndíjtanács első elnöke, aki a megalakulásnak nagyfontosságú éveiben 1928-tól az 1932. év végéig vezette az Ösztöndíjtanácsot és bölcs intézkedéseivel fejlődését elindította. Néhány hónap mulva követte őt a Tanács alapításkori alelnöke, *dr. Ilosvay Lajos* államtitkár is, aki Berzeviczy Albert mellett kiemelkedő szerepet töltött be a Tanács megszervezésében. E tanév folyamán húnyt el *Balló Ede* festőművész is, aki több éven át volt a Tanácsnak egyik legaktívabb tagja. Ugyancsak meg kell emlékezni *dr. Leffler Béla*nak, a stockholmi magyar intézet alapító igazgatójának elhúnytáról is, aki a svéd-magyar kulturális kapcsolatok kiépítésével tett kiemelkedő értékű szolgálatokat az ösztöndíjügynek.

Az Országos Ösztöndíjtanács nagy halottainak emlékét mindenkor kegyelettel fogja őrizni.

A tanév végén nyugalomba vonult *Ernyey József*, az Országos Természettudományi Múzeum főigazgatója, az Ösztöndíjtanácsnak hivatalból tagja. Helyét hivatalból *dr. Pongrácz Sándor*, az Országos Természettudományi Múzeum új főigazgatója foglalta el. Ugyancsak itt említhetjük meg, hogy miután a római magyar papi kollégium önálló szervezetet nyert, superiorja, *dr. Luttor Ferenc* pápai protonotárius, mint külföldi magyar intézeti igazgató az Országos Ösztöndíjtanács Szervezeti Szabályzatának (17.100/1936. IV. VKM. rendelet) 3. § *a)* pontja értelmében az Ösztöndíjtanácsnak szintén hivatalból tagja lett.

Tekintettel arra, hogy e jelentés csak az 1936/37. tanévet követő tanév folyamán jelenhetik meg és így az Ösztöndíjtanács a függelékben közölt névsora is az 1938. január 1-i állapotot tünteti fel, már itt említhetjük meg az *1937/38. tanév* folyamán eddig az időpontig bekövetkezett változásokat is. Nevezetesen *dr. Issekutz Béla*, a szegedi orvostudományi kar képviselője a budapesti tudományegyetemre nyert kinevezést, amivel tanácstagsága megszűnt és helyét a szegedi orvosi kar

Hültl Dezső.

Könyvism. Hültl Dezső: Bernini. Írta Meller Simon, Szerda okt. 17.

1906.

(Művészet 1907. 71. l.)

Hültl Dezső

Nemzeti Üpsag Egyes
mell. 1938 febr. 6.

A Vicáró pal. rezége
béjeggel

AZ EST KÖ

BUDAPEST, VII. E
Telef

Angyal Pál: Tanulmányok és beszé
büntetőjog köréből
Alszeghy Zsolt: Magyarlirikusok
Harsányi K.) 153
Alszeghy Zsolt: Vázlatok, 148 ol
Császár Elemér: A magyar irodalm
badságharcig, 408
Erdélyi László: Árpádkor, 344 ol
Kozma Andor: A magyar symphoniák
Asch S.: Mottke a tolvaj, regény
Babits M.: Az európai irodalom t
Balleneger: A termőföld és ismer
Bálint György: Az idő rabságában
Benedek Marcell: A magyar irodal
Burroughs: Tarzan az ismeretlen
Dekobra: Festett szajak uccája,
Ewers: A vörös hó, regény 2 köte
Ewers: A vampir, regény 216 olda

Nemzeti Újság

1939 febr. 19

Kovács

Uj Corvin-láncosok és Corvin-koszorusok

A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. Melich János budapesti királyi magyar Pázmány Péter tudományegyetemi nyilvános rendes tanárnak a nyelvtudomány és dr. Hültl Dezső magyar királyi József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemi nyilvános rendes tanárnak a műépitészet terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar Corvin-láncot, továbbá vitéz Aba-Novák Vilmos festőművésznek a magyar művészet, Gulácsy Irén irónőnek és Mécs László premontrei kanonok, költőnek a magyar irodalom terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar Corvin-koszorut adományozta.

llett a Karl- és Luisenstrasse sarkán
n fogalmazva s igazi műbecscsel bír.
ot képez, melynek közepén egy fül-
özetben, kezében tartva a Helmholz-
emgyógyászatban oly nagy reformot
, miáltal a szobrászat uralni látszik a
llegoriai képletek ábrázolják a szem-
nek, a másik a kigyógyítva távozókat.
Treu György-féle módszer szerint lett
t fénymázzal vonták be; tartóssága
zés sikerült is, nem ez a polychromia
szetes úton történjék meg a befestés,
ylonok, görögök és rómaiak tették.
a elvének helyességét elismerjük, várva
t eléri; mert sok tekintetben ez teszi
o tömegének, ez képes lelkesíteni s ez
hromia újjászületésében újból hirdesse
orban hirdetett. A szobrászok feladata
gára figyelmessé tenni, de viszont nem
esek a sympathiát felkölteni, ugyan-

Hültl Dezső

cvód

Nemzeti Ujság
1937. pinsón 13
(Epitheton a
Pármány-egyetem)

EGY BAJTÓL SEM FÉLEK:
KRISTÁLYVIZZEL ÉLEK!

BUDAPEST
1937. JUN 15-4.
H

BUDAPEST
1937 JUN 15-3
M

A Tudományos Akadémia őrökölte évekkel ezelőtt gróf Vigyázó Ferenc Károly-körut 1. szám alatti bérpalotáját

Az ódon udvar, amelynek hátsó része egykor istálló volt

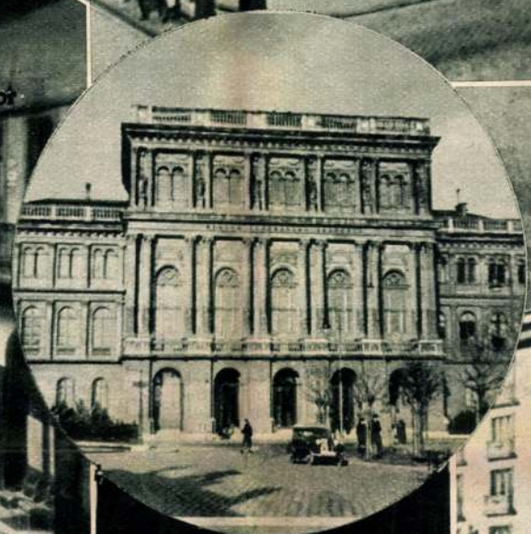

A gróf Vigyázó-palota regénye...

A Tudományos Akadémia bérházának homlokzat terve

A kapualj a Károly-körut felől

Hüttl Dezső professzor tervei szerint ilyen modern palota kerül az egykori Vigyázó ház helyébe

Lángoló Kelet

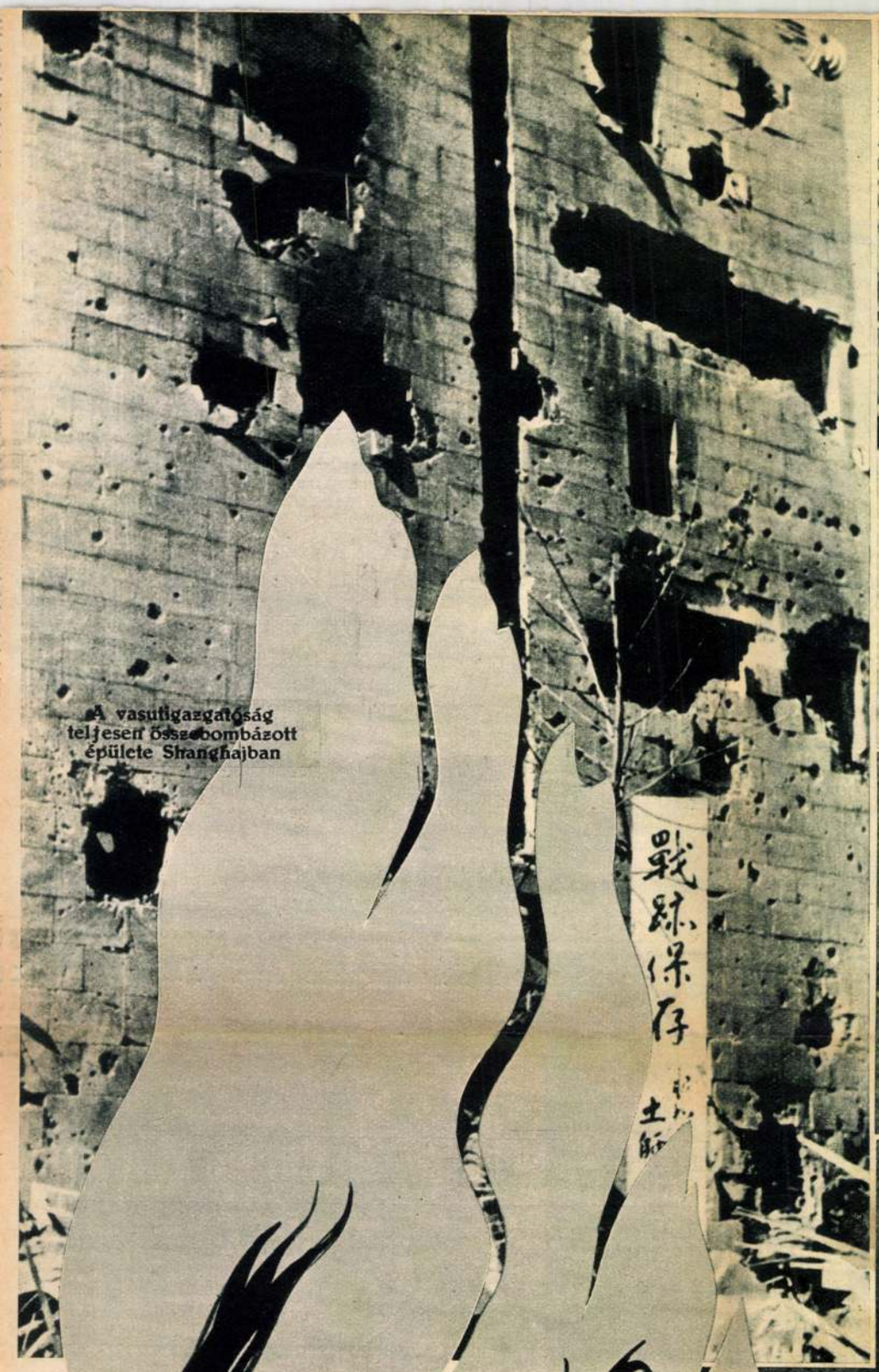

A vasutigazgatóság teljesen összebombázott épülete Shanghajban

Japán rohamkocsi Nantao egyik utcáján

Japán katonákkal telt csónak a Jangtse folyón

Japán harcikocsi rohamot intéz Nantaonál

(Asia Press Servia)

Technika 1931. 3-4. sz. márc.-ápr.

MÉRNÖKKONGRESSZUS

A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége és a *Hungária Magyar Technikusok Egyesülete* Dr. h. c. József kir. herceg tábornagy úr Őfensége fővédnökségével és vitéz dr. József Ferenc kir. herceg Őfensége védnökségével a Budapesti Mérnöki Kamara, a Chemikusok Országos Egyesülete, a Földmérő Magánmérnökök Országos Egyesülete, a Magánmérnökök Országos Szövetsége, a Magyar Anyagvizsgálók Országos Egyesülete, a Magyar Elektrotechnikai Egyesület, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet, az Országos Erdészeti Egyesület és a Városi Mérnökök Országos Szövetsége közreműködésével a m. kir. József-műegyetemen rendezte az

1931. évi Magyar Országos Mérnökkongresszust,

amely 1931. évi április hó 19—22-ike között ünnepélyes keretek közt és a magyar mérnöki kar mindvégig osztatlan érdeklődése mellett folyt le.

Az előkészítés nehéz és eredményes munkáját Dr. Misángyi Vilmos műegyetemi tanár, a rendezést pedig Sztrókay István ny. BSZKRT. h. vezérigazgató végezte, fáradságot nem ismerő buzgalommal és nagy körültekintéssel.

Az ünnepélyes *megnyitó-ülés* április 19-én d. e. zajlott le a Műegyetem ez alkalomból díszesen felékesített aulájában a kongresszusi tagok nagy számának jelenlétében.

A kongresszust József kir. herceg Őfensége magas megjelenésével és elnöklésével tüntette ki. A jelenlevők díszes sorában láthattuk Dr. Bud János kereskedelemügyi és Dr. Klebelsberg Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, valamint minisztériumok, hatóságok, hivatalok és tudományos, közgazdasági, valamint társadalmi egyesületek és társulatok képviselőit.

Elsőnek *Rohringer Sándor* műegyetemi tanár, a „Hungária" M. T. E. magisztere üdvözölte a királyi herceg Őfenségét, beszédében rámutatva arra, hogy a világháború után újabb válság szakadt az emberiségre és e küzdelemben oda jut a pálma, ahol a technikai tudományok fölénye nagyobb.

Felkérésére *József kir. herceg Őfensége* magas szárnyalású és a mérnöki társadalom iránt őszinte szeretettől áthatott beszédében a Haza érdekében kitartó munkára buzdította a kongresszust azzal a márványtáblába vésésre méltó buzdítással: „Föl a főt! El a kishitűséggel, mert lesz még boldogabb feltámadás."

Majd *Dalmady Ödön* miniszteri tanácsos, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének elnöke elősorolta országunknak a trianoni szerződés következtében bekövetkezett veszteségeit. Végül a magas vendégek üdvözlése után felhívta a kongresszus tagjait, hogy testvéri jobbot nyujtva, a haza iránti szeretetben összeforrva működjenek össze a kongresszus munkájában.

Bud János miniszter azzal a biztos meggyőződéssel üdvözölte a kongresszust, hogy az olyan javaslatokat fog nyujtani, amelyek az ország sanyarú helyzetéből való kiszabadulását fogják eredményezni.

Csárman Ferenc a székesfőváros nevében, majd utána *Rakovszky Iván*, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke üdvözölte a kongresszust, kifejtve azt, hogy a mérnöki kar gerince a társadalmi életnek és nagy tudásával megérdemli, hogy helye legyen az ország közéleti vezetői között.

Utána *dr. Hültl Dezső* a Műegyetem Rector Magnificusa, mint a kongresszus vendéglátó házigazdája intézett szeretetteljes szavakat a megjelentekhez.

Az üdvözlések sorát *dr. Kossalka János* műegyetemi tanár, a Budapesti Mérnöki Kamara elnöke beszéde zárta le. Ezután az előadások sora következett, és pedig:

Hoepfner Guidó kir. tanácsos, *Szentgáli Antal*, országos középítési tanácsos, *Herrmann Miksa* műegyetemi tanár, ny. kereskedelemügyi miniszter, *Halmi Gyula*, a Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesülete igazgatójának, *Cotel Ernő*, m. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola ezidei rektorának, *Biró Zoltán*, az Országos Erdészeti Egyesület ügyvezetőjének előadásai következtek, amelyekre a későbbiek folyamán fogunk visszatérni.

A mindvégig nagy érdeklődéssel kisért díszes megnyitó ülést *Dalmady Ödön* kongresszusi elnök zárószava fejezte be.

Április 20-án folyt le két csoportban párhuzamosan *a második kongresszusi ülésnap*. Az első csoport ülését *Petrovácz Gyula* „Minősítési törvény" című előadása nyitotta meg. Rámutatott arra az anakronizmusra, ami a régi minősítési törvény következtében a közigazgatás minden ágában a jogi minősítés túltengése jelent, holott a műszaki kar a gyakorlati élet problémáihoz közelebb áll. Az állami adminisztráció racionalizálása a törvény modernizálását követeli meg. (Lásd 1. sz. határozatot.)

Többek hozzászólása után *dr. Veress Gábor* a „Mérnök hivatása és a közigazgatás racionalizálása" címmel olvasta fel mélyen szántó értekezését, s a racionalizálás főfeltételéül jelölte meg azt a követelményt, hogy minden funkcionárius azzal és csakis azzal foglalkozzék, amihez ért. Tehát állami érdek a mérnöki képesítésnek megfelelő helyet juttatni a közigazgatásban. Elismeri, hogy ez az átszervezés a jogászszakembereknek nem kicsinylendő áldozathozatalát vonja maga után és ennek a körülménynek a mérnök szakembereket higgadtságra, önmérsékletre és tapintatra kell inteni.

Az előadáshoz *Magyary Zoltán dr.* racionalizálási kormánybiztos meleg elismerő szavakat fűzött és a javaslatokat magáévá tette. (L. 2. sz. határozat.)

Nagy érdeklődés közepette hangzott el *Dr. Pattantyús Á. Géza* műegyetemi tanár „A mérnökök nevelése és továbbképzése" című előadása.

A műegyetemi oktatás szellemét és irányát illetően az előadó kimutatta, hogy a budapesti Műegyetem kezdettől fogva annak az alapos és általános elméleti alapnak megadására fektette a súlyt, amelyet a német műegyetemi reform kapcsán a drezdai értekezlet csak három évvel ezelőtt tűzött ki feladatául. A gyakorlati oktatás és továbbképzés eredményesebbé tétele érdekében a meghívott tanársegédek, tervezők és szerkesztők intézményének megszervezését hozta javaslatba, végül pedig az ifjúság valláserkölcsi nevelésének szükségességére mutatott rá.

Az előadáshoz történt hozzászólások a mérnököknek honvédelembe való racionális bekapcsolását, a feltalálói tevékenység intézményes fejlesztését, a munkásság mérnök által való vezetésének előmozdítását, — a hazai mérnöki alkotások ismertetésének szükségességét, a középiskolai oktatás reformját és a mérnökhallgatók gyári kiképzésének lehetőségét hangsúlyozták. (L. 3. sz. határozat.)

Osztatlan tetszés kisérte *z. Zorkóczy Samu* „A m. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki főiskola egyetemi rangra emelése" című előadását. (L. 4. sz. határozat.)

A nagyszámú előadó hozzászólásában impozánsan nyilvánult meg az a tény, hogy az előadó javaslata a mérnöki társadalom leghőbb óhajtását fejezte ki.

A parallel tartott ülés *Barna Szögyény Bertalan* miniszteri tanácsos „Közutak" című előadása nyitotta meg. Mindenek előtt úthálózatunknak a trianoni béke által történt megcsonkítását ismertette, majd azokkal a módozatokkal foglalkozott, melyek az így előállott gazdasági hátrányt megszüntetni alkalmasak. Rámutatott az útépítés gazdasági hatásaira, majd e kérdés pénzügyi oldalának ismertetésére tért rá. Látható, hogy az állam nagy erőfeszítéseket végez az útépítési programm megvalósítása érdekében, azonban megoldandó volna a községek által kezelt községi közdülőutak és általában a földutak problémája is. (5. sz. határozat.)

Mindvégig nagy figyelem központjában állott *Rohringer Sándor* műegyetemi tanár „Lecsapolás, öntözés és vizi közlekedés" című előadása. Előadó a trianoni szerződés okozta veszteségeinket tárta föl, nem hagyva említés nélkül azt a tényt, hogy a kormány aránylag kis összeget fordít a folyószabályozás és ármentesítés feladatainak végzésére. Előadása gerince az öntözés kérdésének tárgyalása volt. Ismertette a különböző külföldi öntöző rendszereket, azok közgazdasági, kultúrális és demografiai föltételeit. Hazai viszonylatban főként a Tisza és Duna vize jöhetne számba öntözési célokra. Sajnálatos körülmény azonban az, hogy az árvizek tárolása az erre alkalmas helyeknek a békeszerződés következtében való elvesztése miatt nagy nehézségbe ütközik. Első feladatnak tartja annak megállapítását, hogy az Alföldön hol, mit és miért akarunk és mit érdemes öntözni. Szóba jöhetne esetleg kutakkal, talajvízzel, vagy artézi vízzel való öntözés is, kúttársaságok létesítésével. A maga részéről legcélszerűbbnek látná az öntöző érdekelteknek vizitársulatokba való tömörítését és ezek állami szubvencionálását. (6-ik határozat.)

Kongresszusunkat az a nagy kitüntetés érte, hogy Rohringer professzor előadását a *Kormányzó Ur Őfőméltósága* is nagy figyelemmel hallgatta végig, majd keresetlen szavakban saját részéről is felhívta a figyelmet az öntözés kérdésének fontosságára és arra, hogy a megoldás érdekében valamennyi tényezőnek össze kell fognia.

Dietrich Alfréd meghatalmazott miniszter az öntözési kérdéshez való hozzászólásával kapcsolatban egy tervgazdasági tanács fölállítását javasolta. (23-ik határozat.)

Az öntözési vita élénkségét mi sem jellemzi jobban, mint az a számos hozzászólás, ami a fő-előadást nyomon követte.

A következő előadást *dr. Szabó Gusztáv* műegyetemi tanár tartotta „Gépészet a mezőgazdaságban" címmel. Előadásának gerince a traktor, a fogatos kapálógép és a kévekötő aratógép alkalmazásának kérdése volt. Az előadáshoz több hozzászólás hangzott el. (7-ik sz. határozat.)

Befejezésül *dr. Varsányi Emil*, az Országos Ipari Jelzálog Hitelintézet vezérigazgatójának előadása hangzott el: „Az ipari válság kérdése" címen. Szerinte a válság egyik oka a túltermelésben keresendő, és pedig úgy ipari, mint mezőgazdasági téren. A magyar krízisnek ezenfelül egy speciális oka is van: közgazdasági rendszerünknek a trianoni béke által történt szétdúlása. Nézete szerint első segítség volna a munkaerő, tőke, termelés-elosztás és fogyasztás kellő megszervezése és egymással összhangba hozatala. Kívánatosnak tartaná, hogy a kormány iparpolitikájának megvalósítását egy szervezetre bízná, melyet megfelelő anyagi eszközökkel is ellátna. (8-ik sz. határozat.)

A harmadik kongresszusi nap április 21-én zajlott le szintén parallel előadásokban.

Bevezetésül *Pfisterer Lajos*, az Országos Társadalombiztosító Intézet vezérigazgató helyettese: „Mérnökök szerepe a munkásvédelemben" című előadása szerepelt. Előadását történeti áttekintéssel, majd amerikai tanulmányútján szerzett tapasztalataival kezdte. Rámutat arra, hogy a mérnök és a munkás szoros munka- és érdektársak, mivel a tervezés és a végrehajtás egymástól elválaszthatatlan. Fontos teendő az ipari balesetek elhárítása és a munkás megbetegedések kiküszöbölése, ezt kívánja a racionalizálás érdeke is. A munkások kellő oktatása a mérnök feladata, és e téren még sok tennivalónk akad. Előadásához számosan szóltak hozzá. (9-ik határozat.)

A következő előadó *Koiss Géza*, az Állami Munkaközvetítő Hivatal főnöke volt: „Külföldiek foglalkoztatása a hazai iparban" címen. E nagy jelentőségű kérdést a legkülönbözőbb nézőpontokból világította meg. Végső következtetésképen álláspontját abban foglalta össze, hogy külföldi szakemberek alkalmazása csak abban az esetben engedhető meg, ha ezt a köz-, és nem pedig egyéni érdek kívánja meg. E kérdés gyökeres rendezésére bőven indokolt javaslatot nyujtott be, melyet a kongresszus magáévá tett. (10-ik sz. határozat.)

Nagy érdeklődés kisérte *Vér Tibor dr.*, a Hungária M. T. E. primusának: „A külföldön élő magyar mérnökök megszervezése és a work-student akció" című előadását. A külföldi kapcsolat kiépítése mellett fontosnak tartja a kivándorolt mérnök kartársaink megszervezését és lehetőleg minél több magyar mérnöknek külföldön való elhelyezését megfelelő szakképzettség elsajátítása céljából, akik aztán visszatérve tapasztalataikkal segítségére lehetnének a nehéz gazdasági helyzettel küzdő iparunknak. Javaslatait Dr. Misángyi professzor

meleg pártfogással támogatta. (11-ik sz. határozat.)

A következő előadó *Szőts Jenő* volt: „A kutató munka jelentősége" címen. Bevezetésében vizsgálta a technika hatását az emberi kultúra fejlődésére. Felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy az újabb találmányok nemhogy csökkentenék a munkaalkalmakat, hanem mindig több és több emberi kezet állítanak be a sorba. A világ gazdasági helyzetének szanálását a rendszeres kutatás végzésében látja. Speciális gazdasági helyzetünk a megoldandó problémák sokaságát veti föl; ilyen: mezőgazdaságunk termelési viszonyainak kutatása, iparunk fajlődési lehetőségeinek és termelése gazdaságosabbá tételének, a fogyasztás fejlesztésének vizsgálata és végül rendszeres kutató programm kitűzése. Ezek a feladatok a természettudományos kutatás művelőire várnak. Az ebbe fektetett szellemi munka a nemzet érdekét szolgálja. Az előadást követő érdeklődés számos hozzászólásban nyilvánult meg. (12-ik sz. határozat.)

A paralell üléssorozat első előadása *Schmitterer Jenő* építész: „Az építőiparok gyakorlása" című értekezése volt. Az előadó tulajdonképen a Budapesti Mérnöki Kamara, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet és a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének az építőipari törvénnyel szemben elfoglalt egységes álláspontját tolmácsolta, illetőleg a nevezett testületek törvénytervezetét ismertette pontról-pontra haladva. (13-ik sz. határozat.)

A következő előadó *Haidegger Ernő* főbányatanácsos volt: „A mérnöki befolyás érvényesülése közgazdasági téren" címmel. Előadásának gerince a mérnök revizorok alkalmazása, melynek szükségességét az indokolja, hogy a könyvszerű revizió csupán csak a számvitel mikéntjére adhat fölvilágosítást, míg egy ipari vállalat valóságos helyzetét csakis a szakképzett mérnökök szeme képes a valóságnak megfelelően meglátni, s így a vállalat életképességére vonatkozó szakszerű képet nyujtani. (14-ik határozat.)

Számos hozzászólással kisérten tartotta meg előadását *Láng Gusztáv:* „Az ipari szabványosítás közgazdasági jelentőségéről". Rámutatott arra, hogy a szabványosítás a racionalizálásnak egyik leghatásosabb eszköze, melyet a külföld is hathatósan felkarol. Közgazdaságunk érdeke megkívánja, hogy e téren mi sem maradjunk el, hanem a megkezdett úton rendületlenül tovább haladjunk. (15.-ik határozat.)

A napi előadás-sorozatot *Farkass Kálmán* ny. h. államtitkár: „A közüzemek jelentősége a városok háztartásában" című értékes előadása rekesztette be. Az előadó rendkívül szemléltető tabelláris összeállítás kiséretében vizsgálta a városaink közüzemeit, megállapítva azt a tényt, hogy úgy a közüzemek száma, mint azok célja városonkint más és más, igen sok helyen azok indokolatlan túltengése található, amellett, hogy éppen a legjövedelmezőbbeket engedték át magánvállalkozók kezébe. Városi feladatnak tartja a villany, víz és gáz szolgáltatását,, valamint a csatornázás és vágóhíd létesítését és fenntartását. Az előadáshoz számosan szóltak hozzá, rámutatva azokra a gazdasági valamint pénzügyi nehézségekre, amelyekkel e téren vidéki városainknak küzdeniök kell. (16-ik sz. határozat.)

A *negyedik kongresszusi nap* április 22-én folyt le. Az első előadást *Verebély László* műegyetemi tanár *tartotta* „Az energiagazdálkodásról". Részletesen indokolva fejtette ki a legsürgősebb teendőket, mint amilyen az ország energiakészletének fölvétele, szeneink tanulmányozása, hazai szenünkhöz alkalmazkodó tüzelőberendezéseink vizsgálata, tüzeléstani intézet létesítése, energiagazdasági főfelügyelőség, valamint országos energiagazdasági tanács szervezése, magyar nemzeti energia bizottság alakítása, az energiagazdálkodásnak a Műegyetemen való fokozott oktatása. Létesítendő volna egy országos energiagazdasági alap is. Az államnak az energiagazdaság terén aktíve be kell kapcsolódni, ilyen teendő volna országos jellegű villamos erőművek és távvezetékek építése, hosszúlejáratú kölcsönszerzés, meglévő berendezések korszerűsítéséhez és bővítéséhez való állami hozzájárulás, végül a kis-ipar és a mezőgazdaság villamos hajtóerőre való berendezkedésének előmozdítása, olcsó áram és kamatmentes kölcsön képen adott munkagépek rendelkezésre bocsátásával. Az előadást az értékes hozzászólások sorozata követte. (17. sz. határozat.)

Ezt követte *Orphanides János,* a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet elnökének előadása: „A mérnöki rendtartás közgazdasági előnyei" címmel. A huszadik században a technika fejlődése hatalmas méreteket öltött, mely a mérnökök fokozottabb mértékben való bekapcsolódását tette szükségessé az energia- és az anyagforrások feltárása, a termelés, a forgalom és az építészet terén. A termelés mechanizálása mind nagyobb mértékben veszi igénybe a mérnöki munkát. A mérnöki tudás megszerzése hosszú évek munkájának eredménye, melynek gyümölcsét az egyén csak akkor élvezi, ha a kar meg van szervezve. Ezt a célt szolgálta a mérnöki rendtartásról szóló 1923. évi XVII. t. c. E rendezés is hiányt hagyott maga után a mérnöki munka fenntartása tekintetében, különösen a fiatal mérnök-nemzedék érdekei nincsenek kellőképen biztosítva. E kérdéssel szorosan összefügg nem magyar állampolgárok műszaki állásban való alkalmazása. (18-ik sz. határozat.)

A paralell ülésen az első kongresszusi nap anyaga került megvitatásra, így az elhangzott előadásokat e helyen kívánjuk részletesen ismertetni.

Első tárgy *Hoepfner Guidó,* a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alelnöke: „Az építészet terén közgazdasági vonakozásban mi volna a tennivaló" című előadásának vitája. Előadó rámutat arra, hogy nemzeti vagyonunk nagy részét teszik a felépítmények, melyek létesítése a legkülönbözőbb iparágaknak, a munkások ezreinek nyujtanak megélhetést. Közgazdaságunkat ma általános pangás jellemzi, vérkeringésének felfrissítése a tőkék visszaszivárgása és egyenletes eloszlása által érhető el, aminek keresztülvitelére a legalkalmasabb eszközök sorában az építő ipar előkelő helyet foglal el. Amellett kívánatos volna, hogy a megbízatások ne egy kézbe halmozódnának, hanem a vállalkozóknak széles rétegét juttatná foglalkozáshoz. (19-ik sz. határozat.)

Ezt követte *Szentgáli Antal* országos középítési tanácsos: „A mérnöki munkák helyzete hazánkban" című előadásának megvitatása. Mint égetően sürgős műszaki munkák jelentkeznek a geodézia körébe tartozó teendők, főként a tagosítás, továbbá a székesfőváros térképeinek átjavítása. Tehermentesíteni kellene magánmérnökök bevonásával az állam felmérési személyzetét is, nem volna halasztható az ország topográfiai térképeinek készítése sem.

Nagyobb tömegeknek nyujthatna megélhetést az útépítés, a gazdasági vasútak ügyének felkarolása. a Máv. berendezéseinek felújítása, a budapesti pályaudvarok áthelyezése, hidak létesítése, állami építkezések terveinek elkészítése, városok és községek vízvezetékének és csatornázásának létesítése. Sürgősnek tartja a közmunkák odaítélésének reformját, a minősítési törvény megváltoztatását, a mérnöknek a közigazgatási pályán való fokozott érvényesülését. (20-ik sz. határozat.)

Herrmann Miksa műegyetemi tanár, ny. miniszter: „A gépészmérnök szerepe és helyzete a magyar közgazdaságban" címen tartott előadást. A mai államok legnagyobb problémájának a munkanélküliség kérdését tekinti. Ez a helyzet elsősorban a világháború utáni békediktátumok következménye, melyen csak a legintenzívebb nemzeti és nemzetközi együttműködés segíthet. A továbbiakban a gépészmérnöki kar nehéz helyzetével foglalkozott, melynek nem utolsó oka az, hogy az állami üzemekben kezdő mérnök alig talál elhelyezkedési lehetőséget, holott még a mai nehéz helyzetben is volna erre mód, ha a megfelelő ágazatok kezelését és felügyeletét mérnökökre bíznák. Nem kevésbbé súlyos a magánalkalmazásban lévő gépészmérnökök helyzete, akiknek számát az üzemredukciók és fúziók egyre csökkentik. Megállapítható, hogy sok gyáripari ágazatban a munkások számarányához képest kevés mérnököt alkalmaznak. Nagy hiba továbbá, hogy kezdő mérnökök alkalmazásától húzódoznak. előadásában érintette az idegen honosságú alkalmazottak kérdését, melyet a legnagyobb körültekintéssel ugyan, de mindenkor a köz érdekében kell megoldani. (21. sz. határozat.)

Számos hozzászólás után a kongresszus Herrmann javaslatát teljes mértékben határozattá emelte. (21-ik sz. határozat.)

Halmi Gyula, a Magyar Vegyészeti Gyárosok Országos Egyesületének igazgatója: „Milyen irányokban kellene vegyészeti iparunkat továbbfejlesztenünk" című előadásának vitája. Előadó megállapította, hogy a megcsonkított ország vegyészeti iparának útjai ma is azok, mint a békebeli Magyarországon voltak. Jelenleg is nagy fejlettségünk dacára rengeteg vegyészeti termék beszerzésében vagyunk a külföldre utalva. Gyárainknak a mai gazdasági viszonyok között nagy nehézségekkel kell megküzdeniök, aminek részben a fogyasztó közönség előítélete és rövidlátása az oka. Meglévő gyáraink felkarolása volna az első teendő.Csak olyan új cikkek gyártását lehetne megindítani, melyekből már most is számottevő fogyasztás jelentkezik. Legfontosabb nyersanyagunknak a szénnek, nemkevésbbé a tőzegnek értékesítése, valamint a bauxit feldolgozása, a cellulosa és rostanyag gyártása, a szesz- és növényolaj-ipar, a kazein gyártása volnának azok a terek, ahol vegyi iparunk nagy kiterjedésű munkakört találhatna. Nem kis jelentőségű feladat a gáztámadások ellen való védekezés vegyi eszközeinek előállítása sem.

Cotel Ernő a m. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola ezidei rektora „A magyar vasipar és belföldi barnaszén" című előadását azzal vezette be, hogy Csonka-Magyarországnak csak két számottevő természeti kincse van: a termőföld és a barnaszén igen jelentékeny mennyisége. Barnaszenünk egyik leggazdaságosabb kihasználási módjának a nagy olvasztókban leendő felhasználás mutatkozik, nem kevésbbé fontos lehetőség az acélszivacs gyártás bevezetése sem, mely kiváló minőségű acélok előállítására igen alkalmas. E célból a barnaszeneket úgy a laboratóriumokban, mint gyakorlatban behatóan kell tanulmányozni. E vizsgálatok jelentős része a megfelelő kohó-profilok kisérleti megállapítása volna.

Az előadássorozatot *Bíró Zoltán,* az Országos Erdészeti Egyesület ügyvezetőjének: „A magyar erdészet kívánságai" című előadása rekesztette be. Elsősorban arra mutatott rá, hogy külkereskedelmi mérlegünket milyen hallatlan mértékben terheli a fabehozatal. Ezek jelentős tétele a városi építkezésre, a mezőgazdaság faszükségletének ellátására, továbbá a bányaművelés céljaira szolgáló faanyag, a vasuti talpfa behozatal, papíripar nyersanyagszükségletéből és a tüzifa fogyasztásból adódik össze. A behozatal főoka az, hogy erdőben szegények vagyunk, meglévő erdeink pedig rossz állapotban vannak. Szaporítanunk kell tehát erdőterületünket és a meglévők hozama növelendő. Fokozottabb mértékű állami szubvencióra és állami beruházásra van szükség. Épen ezért aggályosnak tekinthető, hogy az állam az Alföld fásítására évről-évre kisebb összegeket irányoz elő, létszámapasztással operál és nem követ hatásos adó-, vám- és tarifapolitikát. (22. sz. határozat.)

A mindvégig nagy érdeklődéssel kísért és az ország valamint a mérnöki kar legégetőbb gazdasági kérdéseit tárgyaló és e kérdésekben a mérnöki társadalom állásfoglalását határozat formájában kifejező kongresszusi ülés-sorozatokat a Műegyetem dísztermében tartott *ünnepélyes záróülés* rekesztette be.

Rohringer Sándor, a Hungária M. T. E. magisztere összefoglaló jelentést tett a kongresszus munkájáról, a jegyzővel felolvastatta a határozattá emelt javaslatokat, végül megköszönte a kongresszus tagjainak, hogy a tárgyalásokat mindvégig élénk érdeklődéssel kisérték, a vitákban oly nagy számmal és nagy felkészültséggel vettek részt, aminek köszönhető, hogy a kongresszus munkássága teljes mértékig kielégítőnek és sikeresnek tekinthető. Az ülés programmját a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak „Acélhang" dalárdája a *Himnusz* eléneklésével fejezte be.

E. F-r Z.

A Kongresszus határozatai:

1. Petrovácz Gyula javaslatára:

Az Országos Magyar Mérnökkongresszus a tisztviselői minősítésről szóló 1883. évi I. törvénycikket a lefolyt csaknem ötven év alatt teljesen megváltozott viszonyokhoz képest elavultnak és elmaradottnak tartja és új modern minősítési törvény hozatalát látja sürgősen szükségesnek.

Ezen új minősítési törvényben úgy a központi, mint a külső közigazgatásban a megváltozott és gazdasági műszaki és üzemi kérdésekkel kibővült igazgatási feladatok szakszerű ellátására a mérnöki minősítésnek és általában a szakképzettségnek a köz érdekében való érvényesülését kívánja.

sét, a propaganda, a szervezés, az új termelési és fogyasztási lehetőségek feltárását célzó tevékenység minden rendelkezésre álló eszközével, előmozdítsa.

7. Az országos energiagazdálkodás alapvető kérdéseiben legfőbb véleményező és tanácsadó szervként sürgősen meg kell alkotni az *Országos Energiagazdasági Tanácsot*, és pedig a villamosságügyi törvényjavaslatban tervezettől lényegileg eltérő módon. Nevezetesen a Tanács hármas tagozatú legyen és álljon:

7 kinevezett *rendes* tagból,

10 az érdekeltségek körét képviselő *meghivott* tagból,

x a kormányzat különböző ágait és az állami üzemeket képviselő, *hivatalos* kirendelt tagból.

A Tanácsnak természetesen kezdeményező jogot is kell adni és a Tanács véleményének meghallgatása ne csak fakultatív, hanem bizonyos alapvető kérdésekben kötelező legyen.

Mondja ki a Mérnökkongresszus, miszerint az idevágó kérdésekkel foglalkozó magyar szakférfiak és az energiagazdálkodás nemzetközi intézményei között létesítendő szorosabb kapcsolat biztosítása, továbbá a magyarországi energiagazdaság érdekeinek többoldalú eredményes képviselete érdekében szükségesnek tartja — miként ez a világ-energiakonferencia alapszabályaihoz híven az egyéb tagállamokban szinte kivétel nélkül megtörtént — a Magyar Nemzeti Energia Bizottságnak megalakítását.

Kérje fel a Magyar Országos Mérnökkongresszus a m. kir. Pénzügyminiszter urat és az e tárgyban még illetékes hatóságokat arra, hogy utasítsák Budapest-Székesfőváros Tanácsát az 1929. évi XXIX.-ik törvénycikk 1. §-ának intenciójához való alkalmazkodásra és tiltsa el attól, hogy — az Elöljáróságok útján — a hazai szenek használatára alkalmas kazánok engedélyezési okirataiban „pirszén" (tehát külföldi szénből származó széntermék) használatát tegye kötelezővé.

Kérje fel a Mérnökkongresszus az illetékes Miniszter Urat az 1929. évi XXIX. t. c. 1. §-ának rendeleti úton való oly magyarázó kiegészítésére, mely szerint a központi fűtőberendezésekkel ellátott épületek házadómentessége nem csupán attól tétetik függővé, hogy azok központi fűtőkazánjai hazai szén vagy széntermék használatára alkalmasak legyenek, hanem (ezt kiegészítőleg) attól is, hogy a kazánokban tényleg *hazai származású tüzelőanyagok használtassanak.*

8. Az Országos Energiagazdasági Főfelügyelőség nagy és sokoldalú munkájának megkönnyítése és meggyorsítása céljából rendeltessék el, hogy az energiagazdálkodás létesítményeire irányuló engedélyezési eljárással kapcsolatosan a hatóságokhoz benyujtandó összes terveket és számításokat ilyen létesítmények vagy üzemével hivatásszerűen foglalkozó magyar mérnökkamarai taggal kell elkészíttetni és ennek hiteléül aláíratni, természetesen a legszigorúbb fegyelmi felelősség vállalása mellett. Ugyancsak munkakészségének megfelelő nagyobb mértékben vonassék be a magánmérnöki kar az adatfelvevő és üzemellenőrző munkálatokba is, amelyek időszakos jellegüknél fogva így sokkal gyorsabban és gazdaságosabban végezhetők el, mint állandó alkalmazottak útján. E célra tárgykörönként össze kell állítani és nyilvánosságra kell hozni a hatóságilag is elismert *hites szakértők* névsorát.

9. Hogy a jövőben minél több, minél alaposabban kiképzett és hivatásának országos jelentőségétől tudatosan áthatott szakember álljon rendelkezésre energiagazdálkodási teendőink elvégzésénél, a Műegyetemen fokozott gondot kell fordítani a takarékos energiagazdálkodás elveinek és eszközeinek tanítására, így nevezetesen a szénvizsgálatokra, a tüzeléstechnikára, a kazántelepek, fűtőberendezések, erőművek gazdaságosságát fokozó eljárások, megoldások, üzemi tervek stb. ismertetésére és pedig az általános kereteken belül mindig szorosan szem előtt tartva hazánk különleges viszonyait és adottságait.

10. Feltétlenül létesíteni kell, és pedig részben a tüzelőszerek, részben a villamos energia fogyasztására kivetett illeték hozadékából, a villamosságügyi törvényjavaslat által bölcsen előrelátott, de a tárgyalások folyamán veszélybe jutott *Országos Energiagazdasági Alapot*, amely nélkül sem az országos energiagazdálkodás nagy céljait megvalósítani, sem a szükségeseknek elismert teendőket elvégezni, sem pedig a termelők és a fogyasztók érdekeit komolyan szolgálni nem lehet.

11. Az előzőkben körülvonalozott célok elérésére, a szükséges intézkedések törvényes alapjainak megteremtésére és az energiagazdálkodás különleges szerveinek és eszközeinek felállítására sürgősen meg kell alkotni az *általános energiagazdálkodási törvényt*, amelyben talán még pótolni lehet azokat a lényegbevágó hiányokat is, amelyek a jelenleg tárgyalás alatt álló villamosságügyi törvényjavaslatban a régebbi elgondolásokhoz és tervezetekhez képest, az ügy nagy kárára, sajnálatosan előállottak.

12. Az államnak ki kell lépnie eddigi tétlenségéből. Fel kell ismernie és megfontolt célkitűzéssel teljesítenie kell hivatását az országos energiagazdálkodás terén. Ehhez tartozik — az előzőkben említett teendőkön felül — országos jellegű nagy villamos erőművek és országos távvezetékek építése, az ehhez szükséges hosszúlejáratú kölcsönök megszerzésének szorgalmazása, a magánvállalkozástól el nem látott vidéki fogyasztóterületek szükségletének kielégítése, az életrevaló, valóban közszükségletet ellátó magánvállalatok energiafejlesztő és elosztó berendezéseinek korszerűsítéséhez és bővítéséhez való hozzájárulás és végül a kisipar és a mezőgazdaság villamos hajtóerőre való berendezkedésének előmozdítása olcsó áram és kamatmentes kölcsönképen adott munkagépek rendelkezésre bocsátásával. Ezek a munkanélküliség csökkentésének, a gazdasági tevékenység fellendítésének, az ipar és a mezőgazdaság támogatásának leghatásosabb és legegészségesebb eszközei, amelyek költségei az Országos Energiagazdálkodási Alapból, az államháztartás megterhelése nélkül, sőt közvetve annak nagy hasznára, mind könnyen fedezhetők.

18. Orphanides János javaslatára:

1. Állapítsa meg a kongresszus, hogy a fenntartott mérnöki munkákról szóló rendeletnek — megfelelő átmeneti intézkedések mellett való — további kiterjesztését indokoltnak és szükségesnek tartja avégből, hogy az ipari üzemek külföldi honosságú vezetőinek pótlására, tehát az iparnak a külföldiektől való függetlenítésére nélkülözhetetlenül szükséges magyar specialista mérnökök kiképzése előmozdíttassék, mert csak ilyen

intézkedéssel látja a kongresszus biztosítva azt, hogy a nagy áldozatok árán kiképzett magyar mérnökök az iparban elhelyezést nyerjenek.

2. Állapítsa meg a kongresszus a Mérnöki Kamara 7 évi működése során szerzett tapasztalatok alapján, hogy a Kamara a mai összetételében, — amelyben a magyar mérnöki kar minden árnyalata egyesítve van, — a legalkalmasabb arra, hogy megfelelhessen a törvény azon intenciójának, hogy a mérnökök erkölcsi és anyagi érdekeit a közérdekkel összehangban oltalmazza és elömozdítsa.

3. Intézzen a kongresszus felterjesztést a kereskedelemügyi miniszter úrhoz, a Mérnöki Kamara felügyeleti hatóságához, mint aki a Kamara működését és jelentőségét ismeri és kérje a kongresszus a miniszter urat, hogy a Kamarát és a benne tömörült magyar mérnöki kart a Kamara alapításával és a nem csak a kari érdekeket szolgáló, közérdekű sok munka elvégzésével kapcsolatos költségek, valamint a kamarai segélyalap létesítése terheinek könnyítésére támogatásban részesítse s ezzel lehetővé tegye, hogy ez a törvényes intézmény fokozott mértékben folytathassa törvényből folyó, közérdekű s a magyar közgazdaság szempontjából nélkülözhetetlen munkásságát és megfelelhessen rendeltetésének és a hozzáfűzött várakozásoknak.

---

19. Hoepfner Guidó javaslatára:

A kongresszus tapasztalati adatok alapján megállapítja, hogy valahányszor fellendült az építkezési tevékenység a multban, a gazdasági élet élénkebb és erőteljesebb vérkeringése, a munkaalkalmak szaporodása, a kereseti lehetőségek fokozódása és a munkanélküliség csökkenése is bekövetkezett. Vagyis kedvező hatása az ország gazdasági életének legszélesebb rétegeiben volt érezhető.

Viszont fordítva, építési tevékenység hiányában, mindenkor általános gazdasági depresszió, vérkeringési zavarok állottak be.

Beigazolódott tehát, hogy a gazdasági élet helyes vérkeringésének egyik legfőbb mozgatója és szabályozója az építési tevékenység. Még pedig elsősorban a magánépítési tevékenység az, mert mozgása szélesebb körű. Elakadása esetében pedig szerepét hivatva átvenni a középítési tevékenység.

Mindkét esetben, azaz akár magánépítési, akár középítési tevékenységről van szó, kívánatos a munkák minél szélesebb körű elosztása, hogy a gazdasági élet legrejtettebb és legvértelenebb testrésze is az élethez szükséges vérkeringéshez hozzájusson.

Mindezek tudatában szükségesnek tartja a kongresszus, hogy az ország kormányzata minden rendelkezésre álló eszközt megragadva, esetleg akár előteremtve is, a fokozottabb magánépítési tevékenység alapfeltételeit megvesse.

Ne szolgáljon megtévesztésül, hogy fővárosunkban ma sok a „kiadatlan", vagy helyesebben mondva „felmondott" lakás. Nem a lakások túlbősége okozza ezen feltűnő tünetet, hanem a bérlők kereseti lehetőségének s így fizetési képességének mind nagyobb csökkenése. s ez eredményezi egyúttal Budapest lakásnívójának, — már a háború előtt is, a kontinens nagy városai közötti utolsó előtti helyének még — további süllyedését is. Mert jelenti a lakók kényszerű összehúzódását kisebb lakásokba. Ezen az állapoton segíteni kell, mely a vidéken még rosszabb. Mindezeket rendbehozni hivatott, elsősorban a magánépítési tevékenység országos föllendítése, mely pénzforgalmat és kereseti lehetőségeket teremt.

Ennek elérésére a következő eszközök és intézkedések lennének a kormányzat által igénybe veendők:

1. Az állami és községi adminisztráció mindazon illetékei, forgalmi adója, melyek a békeviszonyokkal szemben az építési költségeket fokozzák, tehát az építkezést megnehezítik, legalább is ideiglenesen, az általános gazdasági helyzet meggyógyulásáig, vagy legalább is megjavulásáig, vagy teljesen törlendők, vagy a minimumra redukálandók.

Ha az építőipar terén legalább is az egyfázisú forgalmi adórendszer hozatnék be, az építkezést már cca 8%-kal olcsóbbá tenné. S ha az O. T. I. a vállalkozókat terhelő sok könyvelése helyett, a német bélyeges munkakönyv rendszerére térne át, mely a munkaadó részéről semmiféle adminisztrációt nem igényel, az építkezés további olcsóbbodása lenne remélhető.

Ugy az állam, valamint a községek az elengedések ellenében bőséges kárpótlást találnának, a beálló élénkebb gazdasági vérkeringéssel járó nagyobb kereseti és jövedelmi adózási képességekben.

2. Az építkezési kedv fokozása céljából kivételes és lehető legnagyobb adókedvezmények biztosítandók új építkezésekre, épületi, vagy lakásátalakításokra, továbbá külső és belső tatarozásokra általában.

A kevés anyagi eszközök felett rendelkezők, saját otthonuk megépítése utáni törekvésükben nagyobb és egészen kivételes adókedvezmények nyújtásával támogatandók. S ezzel különösen a szerény családi házak megépítése előmozdítandó, hogy minél több ember jusson a saját otthonához.

Azon félénk szempont, mely a jövendő generációk adóbevételeinek biztosítása miatt, a szükségelt építési adókedvezmények megszorítását szokta eredményezni, jelenleg föltétlenül mellőzendő. Legelsősorban a ma megélhetése biztosítandó, a mai helyzet javítandó, minek kedvező hatása utódainkra is előnyökkel járna.

3. Ha a kormányzat módját ejthetné annak, hogy az építési tevékenységet olcsó és hosszúlejáratú II. helyi kölcsönökkel támogathatná, — ami felettébb kívánatos lenne, — úgy ezeket a legegyszerűbb, de hygienikus és saját otthonul szolgáló családi ház, vagy öröklakásos sorházépítkezéseknek, vagyis a gyengekezű kis embernek legkedvezményesebben nyújtsa.

Az úgynevezett „LÁB" kölcsön, bár ugyanolyan célokat hivatott szolgálni, a maga 10.67%-os törlesztéses kamatterhével túldrága s ezért nem veszik igénybe a kívánatos mértékben.

4. A köz érdekében szükségesnek tartja a kongresszus, hogy nagyobb városok, s így elsősorban a főváros, aktív, erőteljes és jól átgondolt telekpolitikát folytasson, mely lehet tevőleges, vagy nemleges, aszerint, hogy mely irányban óhajtja a vezetőség a város fejlődését, vagy fejlődésének meggátlását.

Telekpolitika nélkül a város fejlődése a véletleneknek van kitéve, melyek rendszerint a közművek túlterjeszkedését, az adminisztrációs apparátus túlméretezését s ezzel a lakosság felesleges túlterhelését vonják maguk után.

5. A községek közműveinek költsége, a ma dívó rendszer alapján általában az ingatlanokat terheli, még pedig olyképen, hogy az egyes ingatlan ilyen költsége, az ingatlan utcai hossza és az előtte készült közművek költsége szerint állapíttatik meg, tekintet nélkül az ingatlan mélységére és értékére. Vagyis a központtól távolabb fekvő telek ilyféle költsége jóformán csakis az aszfalt és makadámburkolat csekély költségdifferenciájával kisebb, mint a belvárosié, ami alig számításba jövő különbség. De ha ott künn is aszfalt, vagy kockaburkolat készül, akkor költségdifferencia egyáltalában nincs.

Ennek folytán a főváros periferiáján lakó szegény ember lakbérét a közművek költsége csaknem ugyanoly nagyságban terheli, mint a belvárosi lakó lakbérét, ami igazságtalan!

Ez nem felel meg sem az arányos teherviselési képesség, sem a szociális felfogás követelményeinek.

Ezen elavult rendszer helyett a közmű-költségek a község adózó lakói között, még pedig, az egyének teherviselő képessége arányában lennének felosztandók olyképen, hogy azokat a községek előlegezzék és utólag az adózók között arányosan felosztva hajtsák be. Ez a lakbérterhek helyesebb szabályozásához és a kis ember terheinek könnyítéséhez fog vezetni.

S ha ez helyes telekpolitikával junktimban készül, hatása rövidesen feltűnően kedvező lesz.

6. Kívánja a kongresszus, hogy a vidéki és különösen a falusi kis ember építkezéseire nagyobb gond fordíttassék, hogy építési tevékenységükben kellő szaktanáccsal láttassanak el.

E célból kívánja a kongresszus, hogy a főszolgabírói hivatalok mellé, a községi orvosok és állatorvosok mintájára, tanácsadó és véleményező mérnökök és építészek alkalmaztassanak, nehogy megfelelő szaktanács nélkül, — amint ezt oly sokszor tapasztalni, — helytelen, sőt rossz építkezés által, úgy az építtető kis ember károsodjék, valamint a nemzeti vagyon csökkenjen.

7. Tekintettel arra, hogy egy épületterv minősége, helyes, vagy elhibázott volta szerint, a megépült ház, — még egyenlő létesítési költségek mellett is, — célszerű, vagy célszerűtlen, s ezzel egyidejűleg értékesebb, vagy kevésbé értékes lehet, továbbá mert a középítkezések az adózók összességének filléreiből készülnek, — a kongresszus kívánja, hogy mindazon középítkezések kivitele céljából, melyek költsége előreláthatóan 3—500.000 pengőnél több lesz, tervpályázat irandó ki, melyen az első díjat nyert terv szerzője bízandó meg a kivitel teljes megtervezésével és művezetésével. Ezt az eljárást a közpénzekkel való helyes gazdálkodás és az igazság követeli meg.

Ennél olcsóbb középítkezések tervei közvetlen megbízás útján is szerezhetők be, mely megbízásoknál azonban elsősorban a szociális szempont veendő figyelembe, vagyis a reátermettek közül azok részesíttessenek ilyféle megbízásban, kik erre leginkább reá vannak szorulva.

Oly esetekben, midőn vasszerkezet vagy vasbetonszerkezet valamely épület számottevő részét alkotja, úgy azok megtervezésével és művezetésével a tervező (magánmérnök) közvetlenül bizassék meg.

8. A gazdasági energiák és életlehetőségek helyes elosztásának elve tiltja, hogy akár állami, akár községi műszaki hivatalok a legegyszerűbb építkezések és átalakításokon fölül, nagyobb tervezéseket végezzenek.

Ezen speciális munkakör kizárólag a tervezéssel foglalkozó mérnökök és építészek részére tartandó fenn.

9. A kongresszus kívánja, hogy különös tekintettel a mai szűkös kereseti lehetőségekre, hivatalok, törvényszékek és árvaszékek által kiadott építési, becslési, vagy felülvizsgálati szakértői munkaalkalmak elsősorban magán-mérnökök és építészek és csak másodsorban állami szolgálatban, vagy állami nyugdíjat élvezők között osztandók fel, mely megbízásoknál azonban mindenkor az erre rátermettek közül legelsősorban az erre leginkább rászorultak veendők figyelembe.

Különösen elítéli a kongresszus az e téren is sokszor tapasztalt munkahalmozásokat, melyek az annyiszor elítélt álláshalmozások elbírálása alá tartoznak.

10. A kongresszus szükségesnek tartja kimondani, hogy oly esetekben, mikor hatóságok kölcsönből építkeznek, még pedig akár középületeket, akár lakó, vagy más épületeket:

a tervezés és kivitel föltétlenül függetleníttessék a kölcsön-nyújtótól,

vagyis az úgynevezett banképítkezéseket, mint minők a népjóléti minisztériumban és a fővárosnál a közelmultban előfordultak, a kongresszus a jövőben nem tartja megengedhetőnek.

11. Minden országnak, de különösen gazdasági nehézséggel küzködő országnak egyik legelsőrendű kötelessége ügyelni arra, hogy úgy a köz, mint a magánosok investitiói a lehető leghelyesebben, legcélszerűbben és leggazdaságosabban eszközöltessenek.

Miután a nemzeti vagyon körülbelül ⅓-a felépítményekben fekszik, ezek helyes, vagy nem helyes volta lényegesen befolyásolják az ország nemzeti vagyonának nagyságát és hitelképességét is. Ezért különös gond fordítandó az újonnan keletkező felépítmények helyességére, vagyis az úgynevezett „építési kultúra“ fejlesztésére.

Ezt szem előtt tartva és különös figyelemmel arra, hogy e tekintetben legtöbb kívánni való rejlik a magánépítkezésekben,

egy olyirányú anyagi rúgó beiktatása lenne kívánatos, mely az építkezni szándékozók figyelmét a legolcsóbb tervezők és legolcsóbb kivitelezőktől, a legjobb tervezők és legszolidabb kivitelezők felé irányítsa.

E célra legalkalmasabbnak tartja a kongresszus, ha minden nagyobb városban és azonkívül minden megyében kétévenkint a helyi viszonyok különös figyelembevételével, az ezen időben épült és legjobbnak talált 2—3 bérház, 2—3 családiház, 2—3 villa és egy ipari építkezés a rendes adókedvezményen felül, további 5 évi adókedvezményben részesíttessék.

Elbírálás alá esnének azon objektumok, melyeknek tulajdonosai ezen kedvezmény elérésére jelentkeznek és

az elbírálás több egymástól független fórum, illető-

leg bíráló bizottság véleményének egybevetése alapján történnék, melyek mindegyike külön-külön megteszi megindokolt javaslatát.

12. Az építőipar lezüllesztésének meggátlása és megbízhatóságának emelése érdekében javasolja a kongresszus, hogy

a különböző szaktestületek és egyesületek által már amúgyis sokszor panasz tárgyává tett azon rendszer, melynek alapján a középítkezésekre tett munkaajánlatok közül a „legolcsóbb" szokott elfogadtatni, mielőbb megváltoztassék, mert a legolcsóbb ajánlat alapján kiadott munkák a leszámolásnál rendszerint a legdrágábbaknak bizonyulnak és mindenféle visszaélésre alkalmat szolgáltatnak.

Javasolja a Kongresszus, hogy a Budapesti Mérnöki Kamara kebelében bizottság alakíttassék a közszállítási szabályrendelet megfelelő módosításának előkészítésére.

13. Az építési tevékenységet szolgálják az újabb időben különböző néven keletkezett „Családi ház és társasház építési alakulatok" is. Sőt nem tagadható, hogy ezeknek ma talán a legtöbb építési lehetőségük is van. De tekintettel arra, hogy az utóbbi időben e téren sokféle visszásság merült fel, mely visszásságok különben a jó alapgondolatot diszkreditálják és sok embert elriasztanak az ilyféle akcióban való részvételtől, miáltal csökken ezen építkezések száma is, kívánatosnak tartja a kongresszus, hogy ilyféle alakulatok működésének hatósági engedélyezése függővé tétessék attól, vajjon a kivitelhez szükséges tőke előteremtésére megfelelő anyagi biztosítékok felett rendelkeznek-e az engedélyt kérők? Mindezt azért, nehogy fizetési elakadás következzék be építkezés közben és nehogy egyes részjegyzők önként vállalt obligójukon felül, még nagyobb kötelezettségeket vállalni kénytelenek legyenek csak azért, hogy első részjegyzésüket megmentsék, továbbá azért is, hogy a munka vállalkozói és iparosai pénzükhöz feltétlenül hozzájussanak.

14. A kongresszus a Boráros-téri és óbudai hidak építésével kapcsolatban tervbevett ingatlan értékemelkedési (betterment) illeték kivetésének gondolatát örömmel üdvözli, mert a szociális gondolkodásnak és az igazságnak megfelel. Igazságos t. i. azért, mert hogyha az ingatlan tulajdonos munkája és befektetése nélkül, kizárólag a köz hozzátevésével, tényleg értékszaporulathoz jut, abból egy rész jogosan ismét a köz szolgálatába állítható. Nem úgy mint a „telekértékadó", mely nem tényleg elért értékemelkedésekből, de fikciókból indul ki, s ezért vagyontromboló, igazságtalan, destruktív és ezért mellőzendő.

A kongresszus azonban egyrészt nem tartaná igazságosnak, ha a „betterment-illeték" csupán csak a hidak építéséből eredő értékemelkedésekhez nyúlna, a többihez nem.

Mivel teljesen közömbös, hogy egy ingatlan ilyféle értékemelkedése egy közeli híd vagy előljárósági épület, iskola, árúház, vásárcsarnok, bérházak, pályaudvar építéséből, avagy egy autóbusz állomás beiktatásából ered, ennek folytán javasolja a kongresszus, hogy az értékemelkedések igénybevétele állandósíttassék és rendszeresíttessék a főváros egész területére olykép, hogy minden ingatlancsere alkalmával állapíttassék meg külön-külön, vajjon az eladás nyereséggel járt-e vagy sem, s ha igen, úgy e nyereség egyrésze vétessék igénybe a köz javára.

Ezáltal a főváros egy állandó és tekintélyes jövedelemre tehetne szert, mely nem tesz tönkre senkit, mely igazságos és mely az adózó polgárság terhein könnyít, s melyből most a hidak, később más középítkezések költségei törleszthetők.

De szigorúan kikötendő lenne, hogy az így elért jövedelmek semmi egyébre, mint újabb építkezésekre vagy olcsó építési kölcsönök nyujtására legyenek fordíthatók.

15. Végül a kongresszus épúgy mint az összes műszaki vonatkozású ügyek elintézésénél, az építészi vonatkozásúaknál is, úgy az állami, mint a községi adminisztrációban az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását, nem különben az építész-mérnököknek vagyis a szaktudásnak, a mainál jóval nagyobb, azaz irányító és döntő szerepet követel, nem annyira a mérnökség, mint elsősorban a takarékosság, a köz és közgazdaságunk jobbrafordítása érdekében.

---

20. Szentgáli Antal javaslatára:

a) *Törvények és rendeletek tárgyában:*

1. Az építőipari törvény sürgősen tárgyaltassék le és abban a legmagasabb fokú — tehát főiskolai — képzettség megfelelően érvényesíttessék.

2. A városok és községek szabályozásáról és építéséről készülő törvényjavaslat sürgősen tárgyaltassék le és emeltessék törvényerőre.

3. A közszállítási szabályzatnak a munkálatok kiadására vonatkozó része újból gyökeres revizió alá veendő. Állíttassék össze egy bizottság, amely a munkálatoknak egy ú. n. „legolcsóbbnak" való odaítélése helyett dolgozzon ki egy ennél logikusabb, józanabb és kihatásaiban *szociálisabb szellemű* odaítélési rendszert, egyúttal gondoskodjék arról is, hogy méltányosan mindenkinek jusson a munkából, ne pedig egynek több is, másnak semmi.

Az itt javasolt rendszerváltozást egyelőre három évre kellene kipróbálni.

4. A Kongresszus szükségesnek tartja, hogy minden város és nagyobb község magán mérnökök által készíttesse el már jó előre a vízvezeték és csatornázás terveit, hogy azok a gazdasági viszonyok javulása idején már kivitelre készen kéznél legyenek.

5. Haladéktalanul létesítendő a *járási mérnökök, kerületi* ellenőrző *statikus mérnökök,* továbbá a műszaki ügyekben illetékes *hites mérnökök* intézményei.

b) *Állami munkákra vonatkozólag:*

6. Mondja ki a Kongresszus azt a kívánságot, hogy hivatalok *regie-munkákat* csak abban a mértékben végezzenek, amely mérték a közérdeknek megfelel.

7. A közmunkák megtervezésébe, amelynél sok helyen éveken át halmozódó restanciák gyűltek fel, a Magán Mérnöki Kar bevonandó.

Amennyiben a feladat természete megkívánja, úgy tervpályázat írandó ki.

Hünten Emil

Münster 1902 146

Hümenyanszki Jolán
szobrászművész munkáját: Ady Endre
mellszobrát, Ózd középiskolai kolle-
giumában állítják fel.

Képzőművészeti alkotásokkal gazdago-
dik Borsod megye.

Észak-Magyarország 1973/2 4 old.

MDK

Hülz Károly, festö-restaurátor

1857

Saly László,dr.: Az egyetemi templom. Nemz. Ujság. 1926 ápr.11.

MDK

Hülz Károly , Pest

a festés kijavitását végezte

Zombory Gusztáv: Az egyetemi egyház Pesten.
Vasárnapi Ujság, 1859. márc. 16. 126. l.

Hülz

l.

Lykanem z romantika

242. l.

Hild Károly

végezte az Egyetemi templom
pesti munkálatait
az 1850-es években.

Petrik Albert: A pálosok
építőművészeti emlékei
Budapesten.
Építő Ipar. 1912. 503. l.

Hülz Károly

festő

Az 1850 es évek közepén
részt vett a budapesti
egyetemi templom helye-
állító munkálatai ban-
ród

Petrik 1913. 18.1.

..... *műhely.*

/főnökség!

v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Hülz Károly

festő

l.

Saly László dr

Az egyetemi templom.

Bp. 1926. 49. l.

53 l. 54. l.

3808. Poll Hugo.

Sz. Pesten 1867 novembe

Breton halpiacz.

ábrázolt a kofák

Az halas piaczon kettős
mafonásu székeken ül nek. Vel
nél kosarak vagy edények vann
ki az előtérben középütt láth
felvett három halra alkuszik,
egy jobb kezét szeme fölé tar
fogva gondolkozik. Balról két
sátor van a háttérben. Az el
tes barna inget viselő férfi
tözete: fehér főkötő és szél
vagy bő ujjakkal, vállkendő,
pő. Jobbról a lehajolt asszo
a földön. Jelzése alól jobbr

Pastell, méretei 100:1

Vétetett az 1908. ápri
tőleg 1908. május 9-iki 5272
3500 K-án.

Elszámoltatott 1908. j

1908

Hülz Károly

festő

Az 1858 iki renovátio alkal-
mával javitotta az egyetemi
templom festményeit.

Zombory Gusztáv: Az egyetemi
egyház Pesten. Nas. Ujs 1859.
126. l

MDK

Hürlimann rézmetsző

Schoen 1948, 21, 22 l.

MDK

Hürlimann rézmetsző

Az elöntött pesti Rózsa piac 1838 márc.15, szines metszet, repr.

Lestyán Sándor: József nádor. Egy alkotó élet irásban és képben. 1776-1847. Bp. 1943.

Hürlimann - Kuwasseg

aquatintája: Az invalidus

palota 1842 körül

Gramantói Pál bev.: Pest-Budai városképek

Magyar Helikon 1969 12. kép

mDK

Hürlimann rézmetsző

Schoen: Csillag gyüjt.

MDK

Hürlimann

Pest. Invalidus-palota , rk.

Schoen Csillaggyüjt. 1936. 41 l.

MDK

Hürlimann

Pest ... Rózsa-Piacz, r.

Schoen Csillaggyüjt 1936. 37 r.

MDK

Hürlimann

Pest ... Szinház-tere

Schoen Csillaggyüjt 1936. 37 C.

Hüslimann

aquatintája Kuwasseg rajza nyomán

1840 körül

A Károly kaszárnya

Martinelli olasz építész tervei szerint épült 1716-1728-ig

Rexa: 101 kép a régi Post-Budáról 93

Helikon 1959

Hürlimann rézmetsző

MDK

A Szinház tér /ma Vörösmarty tér/, szinezett rézm.

Horváth Árviz, 8. kép.

MDK

Hürlimann rézmetsző

Schoen-Pest-Buda

K. D. K.

HÜRLIMANN

Schwint rajza után metszet:
A Szinház tér az 1838. évi árvíz idején. Rezv.

Preisich Gábor: Bp. városépítésének
története .... Bp. 1960. 163. l.

Hürliman

lärd

Brik 48

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Hürlimann

läsd
Z

Bmk 85.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Hürlimann

párisi grafikus

l.

Horváth Árvíz

375. l.

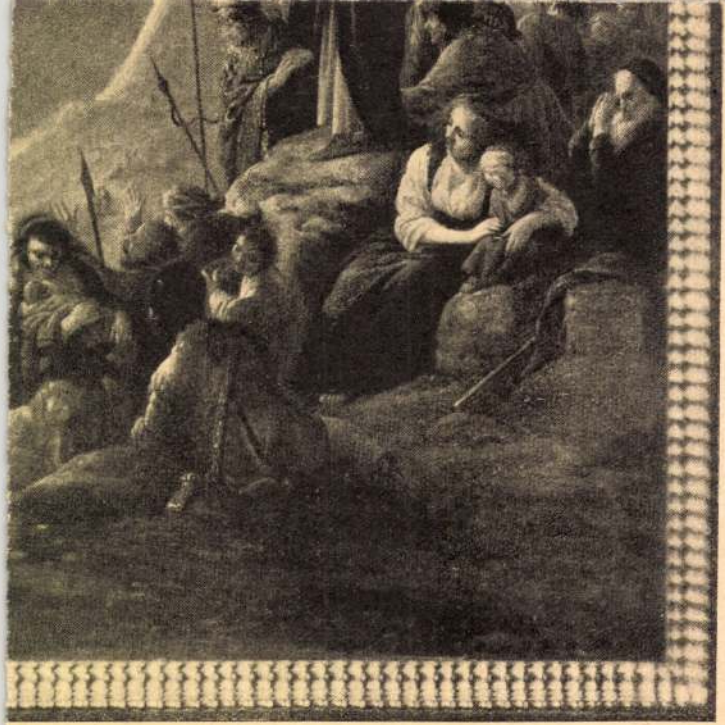

ÜBERGANG ÜBER DAS ROTE MEER.
(*Aus der Sammlung Dr. Friedmann*)

Hurlimann

Pest. 1838.

Lász.

Lay Bpest-Ipszmi v. Hall

57 l.

Hürliman

l. Abri

Schoenkörpvarosh

8. l.

1930

Hürlimann

rezin

l.

Schoen Pest - Buda

59. l. 61. l.

Cels. eml.

Lentos 27

van ábrázolva.

tember 20-án.

olasz látható, ki
a leány mellig, balra fordulta, és arcz-
t a melynek
yba tüzötten viseli, ingválla magas,
egyek képezik, derült égbolt felhőtlen.
gy kövön: CA. 1901.

lt 34044 sz. leirattal 1500 koronán.
. 19-én (247/901.)

901: IX. 23-i 64907 sz. rendelet. (554/901)

tésre (607/901) az 1902: I. 10-én
l (33/902) kiadatott a tolna-megyei

Vid. Muz.

Huppmann Ferenc

Pestről, rajzoló a m. kir.
építészeti hivatalban.
1809-ben 30 éves.
1811-ben erüst gem.

lásd
Fleischer Béla 53. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Flüppmann-Felix

l.

Thieme-Becker

XVIII. 62. l.

(Lykas)

Dr. [illegible] nagy és különleges [illegible]

Balatonboglár

Hüppmann, Franz

k. Landes-Bau-Ober
Directions Zeichner,
Budau
elöfizetője az alábbi
munkr

Schams Ofen

20.1.

Hüppmann Ferenc

nieruch

wod

Gemeinnützige

Blätter. 1835. 25. z.

BUDAPEST
1936 SEP. 15. -1

Hüppmann Ferenc

budai mérnök

1835

I. Ferenc király vava-
tala az alábbi tem-
blomban

lásd rezletesen leírva

Nemethy nagybold

215, 216. l.

Irod

Gemeinnützige Blätter
zur vereinigten Ofner und
Pesther Zeitung.

1835. 25. 12

Scattola Ferruccio.

11 *Val di Non.*
12 *Lo sterro.*
13 *Vento di terra.*

Steffenini Ottavio.

14 *Sole.*
15 *Nel granaio.*

Tosi Arturo.

16 *La baita.*
(proprietà privata).
17 *Luglio.*
18 *Strada per Clusone.*
19 *Dezzo piovoso.*
20 *Dezzo.*
21 *Fondo Valle.*
22 *L' altipiano di Rovetta.*
(proprietà privata).
23 *La casa bianca.*
24 *Orti in primavera.*
25 *Natura morta.*
26 *Fiori in un vaso.*
(proprietà privata).

Vecchia Virgilio. *

27 *Il frammento.*

Zanetti Zilla Vettore.

28 *Vecchie lancie al sole.*
29 *Atrio in grigio.*

Hüppmann Ferenc

mérnök

Az országos épitkezési igazgatóság megbizásából fenti készitette annak a diszes gyászravatalnak a terőét, melyet 1835. márc. 16–18-án I. Ferenc király halála alkalmából az alábbi-templomban felálli tottak. Részletesen leirva Némethy Sajós. Száz év a budavári főtemplom történelmiéből. Uj Magyar Sion 1876. I. kot. 361. l. 362. l.

/936 sz.

A pécsi püspöktől.

PÉCS 936 SEP. 16 MAGYARORSZÁG

Müemlékek Országos Bizottsága

Tekintetes Enökségének

Budapest.

vatalból.
ási ügyben.

U. p. ~~II Conáti ul 38 fsz 3~~

Hüpmann Ferenc

mérnök
orsz. építészeti igazgató
Budán. 1828 végén a
nádor megbízásából Vácra
ment és felbecsülte a
Ludovicenum összes ingó
és ingatlan vagyontárgyait.
1829 febr. ö tartotta e tárgyakra
az árverést. Az az épület ma
kés ebbi átalakítás okkal a váci fegyhez.

Bacho László. A magyar
kir. honvéd Ludovika aka-
démia tört. Bpest, 1930.
121. l.

A Müemlékek Orsz. Tekintetes Bizottságának

Budapest

Rákos u. 10.

Hüppmann

l.

LykaMagyműI300-50

452.l.

2.

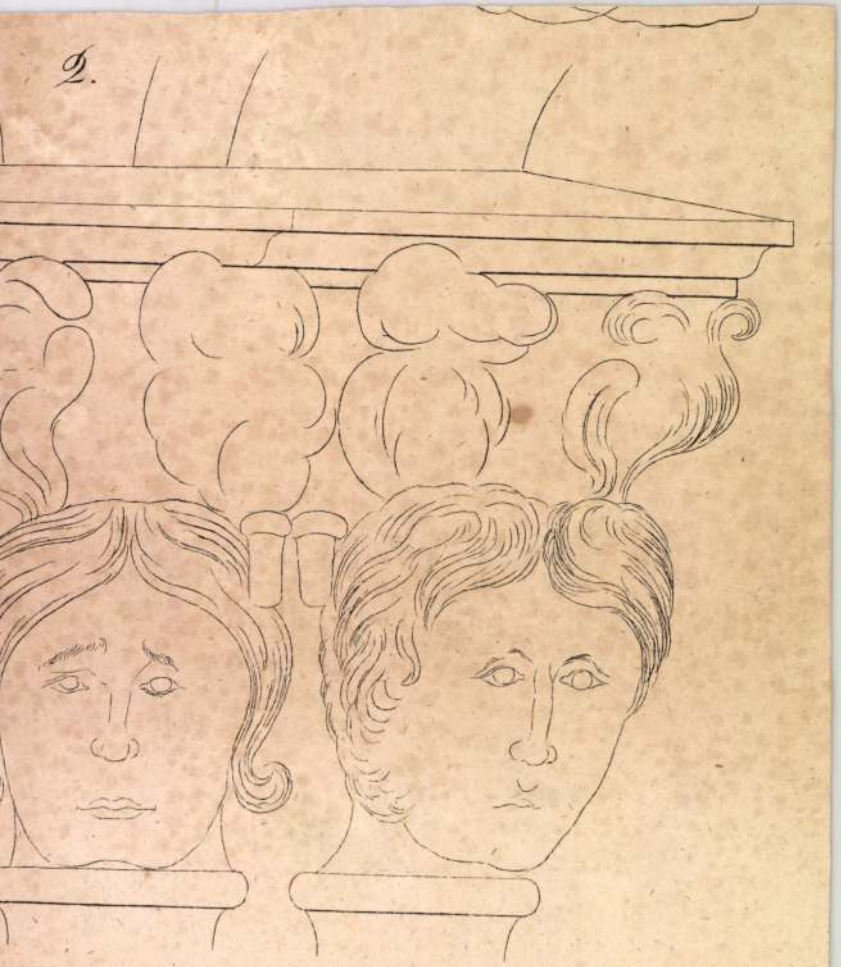

Franz Hüppmann épitém M. D. K.

1839 ből tervei a kápolna alatti altemplom kiképzéséről.

Gerő L: A budai várpalota tört. 1541-től napjainkig. Ulm. Bpest hüemlékeiből. Bpp. 1955, 296.

Hüppmann

Terverhette a budavári palota
emlettét

Czagány István: A budavári palota barokk
homlokzatának helyreállítása
Műemlékvédelem 1963 4. sz. 218. l.

Ké

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . Hely: . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

Hüppmann

– Ságody-Demkovich közösen hérnitettek terveket 1820-ban a budai palota külső átalakítására. Van hevült kivitelse

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bpé 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

194 l., 214 kép

35. l.

Franz Hüppmann

Ingenieur. 1837-39 között átalakította a palotakápolna altemplomát sírboltta 1839-ben sajátkezűleg rajzolta meg a belső tér megoldására vonatkozó elképzeléseit.

* Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

37.l.

Hüppmann,

Ságody, Nováky, Demkovich és Franz Kaufmann által a budai palota „D" épülete dunai homlokzatához kérített tervek nem egyertek meg az 1950 után a helyszínen feltárt 3. emeleti ablakkeret-megoldásokkal.

Czagány István: A budavári palota ésx a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

120. l.

1.

Franz Hüppmann

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Hajózási Igazgatóság anyagából/. Udvari kápolna cimü boritékban:

„BT. 112. A palotakápolna kriptájának keresztmetszete, terverett vasrács és ajtó. (im Monate Marcz. 839. Entw. und ges.: Franz Hüppmann Ingenieur)"

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

185. 1.

V. Epitési és

Auto Wash Korsakoff: Weather: Overcast. Temperature: 34°F. Wind: 3 mph NW. Visibility: 1/4 mi. Ceiling: 100 ft. Runway: 27. Altimeter: 29.92. Remarks: Fog patches reported on approach. Taxiway A and runway 27 clear. Ice on wings and tail surfaces. Deicing fluid applied. Departure delayed 45 minutes. Crew: Captain Smith, First Officer Jones, Flight Attendants Brown and Davis. Passengers: 142. Cargo: 2,300 lbs. Fuel: 6,500 lbs. Gate: B12. Pushback: 0815. Taxi: 0830. Takeoff: 0845. Destination: Korsakoff International Airport. Flight time: 2 hours 15 minutes. Arrival: 1100. Gate: C7. Ground crew: 4. Baggage: 142 bags. Mail: 50 lbs. Catering: 142 meals. Water: 200 gallons. Lavatory service: complete. Cabin cleaning: complete. Seat belts: fastened. Tray tables: stowed. Seats: upright. Overhead bins: closed. Emergency exits: armed. Safety demonstration: performed. Oxygen masks: tested. Life vests: checked. Flotation devices: inspected. Emergency slides: armed. Doors: closed and locked. Pushback: complete. Engines: started. Taxi: complete. Takeoff: complete. Climb: complete. Cruise: complete. Descent: complete. Approach: complete. Landing: complete. Taxi: complete. Gate: complete. Engines: shutdown. Doors: opened. Passengers: deplaned. Baggage: unloaded. Cargo: unloaded. Mail: unloaded. Catering: unloaded. Water: serviced. Lavatory service: complete. Cabin cleaning: complete. Ground crew: departed. Flight crew: departed. Aircraft: secured. Maintenance: notified. Discrepancies: none. Next flight: 1200. Destination: Korsakoff International Airport. Gate: B12. Pushback: 1145. Taxi: 1200. Takeoff: 1215. Flight time: 2 hours 15 minutes. Arrival: 1430

Franz Hüppmann

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Hajózási Igazgatóság anyagából/. Udvari kápolna cimü boritékban:

„BT. 113 A kripta serverett főoltára Im Monate Marcz. 839. Entw: u. gez: Franz Hüppmann A. Ingenieur."

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

185. l.

Építési és

Franz Hüppmann

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az √Hajózási Igazgatóság anyagából/. Udvari kápolna cimü boritékban:

„BT. 114. A kripta alaprajza és hommetrete. Átalakítás. Im Monat Marcz. 839. Entw: und gez: Franz Hüppmann R (?) Ingenieur."

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

185.1.

√Építési és

Hüppmann

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/. Budai tervek cimü boritékban:

„BT. 92. (iratoldalán) Facade der Ofner k. Schlosses von Hüppmann und Jágody J. M. dann Denkovich. i. 82-4 M." (nyugati homlokzat.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

185. l.

Építési és

Hüppmann Ferenc, épitész

Honderü, 1847. I. 521-522.

Heti szemle

Hüppmann

Lstab IV

71. ~~[illegible]~~ 72

HÜPPMANN Ferenc építész

Komárik Dénes. A budavári Nagyboldog-asszony-templom... = M. Ért, 1994/1-2.

119. és ll

124.

a vizsgálat az ő javára
ert ugyanis, hogy az e-
nak, mint ebcki Ebeczki
rasszony örökösének volt
ettől kezdve viseli az ebcki
eházasodás révén még to-
yarapodott a Blaskovich
na édesanyjának, Ebeczki
je, Majthényi Márton ha-
sze is a család örökéül
rom féltestvérével: Maj-
éter urakkal örökölte a
eli birtokokat, a Cseri-

HÜPPMANN Ferenc

II. díj 1847 - a pesti német színház újjáépítésére

Komárik 1984 167.

Hüpmann Ferdinánd

korongozó

lásd

Schirek Holitsch

128. l.

Hüptel, Georg Gottfried

ötvös, 1731–1766 Sopron

l. a 15-19

fr-be

Csatsoproniötv 1931

3, (13,) 17. l.

Képek

Hüpfel György

soproni ötvös

1730–1760

Forrás

Csatkai Endre dr.:

A soproni utcanevek

történetéhez

Soproni Szemle

1937. 64. l.

MAGYAR KIR. POSTA
20
MAGYAR KIR. POSTA
10

Hüpfel György

Gottlieb

Ötvös-

Sopron

1732. máj. 20

polgáresků

Hází

Hüpfl György

ötvös

XVIII. sz

Kehely, a mihályi

rk. templom

szolajd.

Iml

ROMA

Trajan-oszlop: Dunai híd, mit a császár a vasha-
tárnál emelt.

Tábori Kornél: Magyar vonatkozású szobrművek a vi-
lág városaiban. Pesti Napló, 1938 dec. 25, 52 l.

GH Georgius (Gottfried) Hüpfel, M 1731, e. —1766.
a) Szelence, ellipszis kerületű. — Dose, oval. — „1762.“
Kincs István, Kőszeg — Güns. Expos. 1912 (Szombathely): 655.
b) Perselyzacskó, rúdon (2 darab). — Sammelsäckchen (2 Stück)
Ev. egyház, Sopron — Ev. Kirche, Ödenburg.
2013
Nr. 1980
Nr. 1980

Hüpfel György

ötv.

l.

Kőmagyötvj.

2013. 7.

Hüpfel Gottfried ötvös

1731, Sopron

l.

Csatsopronistv

13. l.

Tekintetes

Budapest Székesfőváros V/a adókerületi adó-

számviteli osztályának

B u d ap e st

Ylüpfel, Georgius Theophil

ötvös, 1742 Sopron

l.

Csatasopronötv

3. l.